

GOVERNMENT OF INDIA
ARCHAEOLOGICAL SURVEY OF INDIA

CENTRAL
ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY

ACCESSION NO. 20684

CALL No. 891.551/*Rum/Nic* 4-3

D.G.A. 79

23-15-0-558
for Vols 2, 3, 4.

"E. J. W. GIBB MEMORIAL"
SERIES.

NEW SERIES, IV 3.

THE MATHNAWĪ OF JALĀLU'DDĪN RŪMĪ

EDITED FROM THE OLDEST MANUSCRIPTS AVAILABLE
WITH CRITICAL NOTES, TRANSLATION, AND
COMMENTARY

BY

REYNOLD A. NICHOLSON,
LITT. D., LL.D., F.B.A.

Sir Thomas Adams's Professor of Arabic, Fellow of Trinity College,
and sometime Lecturer in Persian in the University of Cambridge

VOLUME III.

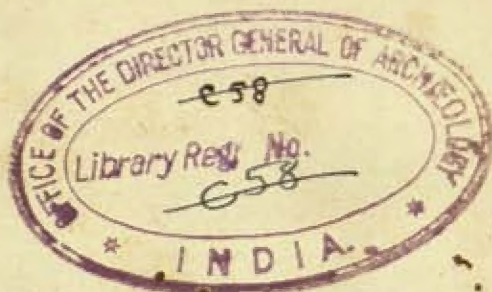
CONTAINING THE TEXT OF THE THIRD AND
FOURTH BOOKS.

891.551
Rum/Nic

20684

Ref. 181.5
Rum/Nic

PRINTED BY MESSRS. E. J. BRILL, LEIDEN,
FOR THE TRUSTEES OF THE "E. J. W. GIBB MEMORIAL"
AND PUBLISHED BY MESSRS. LUZAC AND Co.,
46, GREAT RUSSELL STREET, LONDON, W.C.
1929.

A. h. 716

PRINTED BY E. J. BRILL,
LEYDEN (HOLLAND).

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY, NEW DELHI.

Acc. No. 20684
Date 9. 6. 55
Call No. 891. 551/Rum/Nic

"E. & W. GIBB MEMORIAL":

ORIGINAL TRUSTEES.

[*JANE GIBB*, died November 26, 1904],
[*E. G. BROWNE*, died January 5, 1926],
G. LE STRANGE,
[*H. F. AMEDROZ*, died March 17, 1917],
A. G. ELLIS,
R. A. NICHOLSON,
SIR E. DENISON ROSS,

ADDITIONAL TRUSTEES.

IDA W. E. OGILVY-GREGORY, appointed 1905.
C. A. STOREY, appointed 1926.
H. A. R. GIBB, appointed 1926.

CLERK OF THE TRUST.

W. L. RAYNES,
90, Regent Street,
CAMBRIDGE.

PUBLISHER FOR THE TRUSTEES.

MESSRS LUZAC & Co.,
46, Great Russell Street,
LONDON, W.C.

*This Volume is one
of a Series
published by the Trustees of the*

"E. J. W. GIBB MEMORIAL".

*The Funds of this Memorial are derived from the Interest accruing
from a Sum of money given by the late MRS. GIBB of Glasgow, to
perpetuate the Memory of her beloved son*

ELIAS JOHN WILKINSON GIBB,

*and to promote those researches into the History, Literature, Philosophy
and Religion of the Turks, Persians and Arabs, to which, from his
Youth upwards, until his premature and deeply lamented Death in his
forty-fifth year, on December 5, 1901, his life was devoted.*

يَتْلُكَ آثَارُنَا نَدُلُّ عَلَيْهَا . فَانْظُرُوا بَعْدَنَا إِلَى الْآثَارِ

*"These are our works, these works our souls display;
Behold our works when we have passed away".*

"E. J. W. GIBB MEMORIAL" PUBLICATIONS.

OLD SERIES. (25 works, 42 published volumes.)

- I. *Bábur-náma* (Turkí text, fac-simile), ed. Beveridge, 1905. *Out of print.*
- II. History of *Ṭabaristán* of Ibn Isfandiyár, abridged transl. Browne, 1905, 8s.
- III. 1-5. History of Rasúlí dynasty of Yaman by al-Khazrají; 1, 2, transl. of Sir James Redhouse; 1907-8, 7s. each; 3, Annotations by the same, 1908, 5s.; 4, 5, Arabic text ed. Muḥammad 'Asal, 1908-1913, 8s. each.
- IV. Omayyads and 'Abbásids, transl. Margoliouth from the Arabic of G. Zaidán, 1907, 5s. *Out of print.*
- V. Travels of Ibn Jubayr, Arabic text, ed. de Goeje, 1907, 10s. *Out of print.*
- VI. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7. Yáqút's Dict. of learned men (*Irshádu-'l-Arib*), Arabic text, ed. Margoliouth, 1908-1927; 20s., 12s., 10s., 15s., 15s., 15s., 15s. respectively.
- VII. 1, 5, 6. *Tajáribu'l-Umam* of Miskawayhi (Arabic text, fac-simile), ed. le Strange and others, 1909-1917, 7s. each vol.
- VIII. *Marzubán-náma* (Persian text), ed. Mírzá Muḥammad, 1909, 12s. *Out of print.*
- IX. *Textes Houroûfis* (French and Persian), by Huart and Rizá Tevfík, 1909, 10s.
- X. *Mu'jam*, an old Persian system of prosody, by Shams-i-Qays, ed. Mírzá Muḥammad, 1909, 15s. *Out of print.*
- XI. 1, 2. *Chahár Maqála*; 1, Persian text, ed. and annotated by Mírzá Muḥammad 1910. 12s. *Out of print.* 2, English transl. and notes by Browne, 1921, 15s.
- XII. *Introduction à l'Histoire des Mongols*, by Blochet, 1910, 10s.
- XIII. *Díwán* of Hassán b. Thábit (Arabic text), ed. Hirschfeld, 1910, 7s. 6d.

- XIV. 1, 2. *Ta'rikh-i-Guzída* of Ḥamdu'lláh Mustawfí; 1, Persian text, fac-simile, 1911, 15s. *Out of print.* 2, Abridged translation and Indices by Browne and Nicholson, 1914, 10s.
- XV. *Nuqtatu'l-Káf* (History of the Bábis) by Mírzá Jání (Persian text), ed. Browne, 1911, 12s. *Out of print.*
- XVI. 1, 2, 3. *Ta'rikh-i-Jahán-gusháy* of Juwayní, Persian text, ed. Mírzá Muḥammad; 1, Mongols, 1913, 15s. *Out of print.* 2, Khwárazmsháhs, 1917, 15s.; 3, Assassins, in preparation.
- XVII. *Kashfu'l-Mahjúb* (Šúfí doctrine), transl. Nicholson, 1911, 15s. *Out of print.*
- XVIII. 2 (all hitherto published), *Jámi'u't-Tawárikh* of Rashídu'd-Dín Faḍlu'lláh (Persian text), ed. and annotated by Blochet, 1912, 15s.
- XIX. *Kitábu'l-Wulát* of al-Kindí (Arabic text), ed. Guest, 1912, 15s.
- XX. *Kitábu'l-Ansáb* of as-Sam'ání (Arabic text, fac-simile), 1913, 20s. *Out of print.*
- XXI. *Díwáns* of 'Ámir b. aṭ-Ṭufayl and 'Abíd b. al-Abras (Arabic text and transl. by Sir Charles J. Lyall), 1914, 12s.
- XXII. *Kitábu'l-Luma'* (Arabic text), ed. Nicholson, 1914, 15s.
- XXIII. 1, 2. *Nuzhatu'l-Qulúb* of Ḥamdu'lláh Mustawfí; 1, Persian text, ed. le Strange, 1915, 8s.; 2, English transl. le Strange, 1918, 8s.
- XXIV. *Shamsu'l-'Ulúm* of Nashwán al-Ḥimyarí, extracts from the Arabic text with German Introduction and Notes by 'Azímu'd-Dín Aḥmad, 1916, 5s.
- XXV. *Díwáns* of aṭ-Ṭufayl b. 'Awf and aṭ-Ṭirimmáh b. Ḥakím (Arabic text and translation), ed. Krenkow, 1928, 42s.

NEW SERIES.

- I. *Fárs-náma* of Ibnu'l-Balkhí, Persian text, ed. le Strange and Nicholson, 1921, 20s.
- II. *Ráḥatu's-Sudúr* (History of Saljúqs) of ar-Ráwandí, Persian text, ed. Muḥammad Iqbál, 1921, 47s. 6d.
- III. Indexes to Sir C. J. Lyall's edition of the *Mufaḍḍalíyát*, compiled by A. A. Bevan, 1924, 42s.

- IV. *Mathnawí-i Ma' nawí* of Jalálu'ddín Rúmi. 1. Persian text of the First and Second Books, ed. Nicholson, 1925, 20s.; 2. Translation of the First and Second Books, 1926, 20s. 3. Text of the Third and Fourth Books, 1929, 30s.
- V. *Turkistán at the time of the Mongolian Invasion*, by W. Barthold, English transl., revised by the author, aided by H. A. R. Gibb, 1927, 25s.
- VI. *Diwán of Abú Başır Maimún ibn Qais al-A'shá*, together with collections of pieces by other poets who bore the same surname and by al-Musayyab ibn 'Alas, ed. in Arabic by Rudolf Geyer, 1928, 42s.
- VII. *Mázandarán and Astarábád*, by H. L. Rabino, with Maps, 1928, 25s.

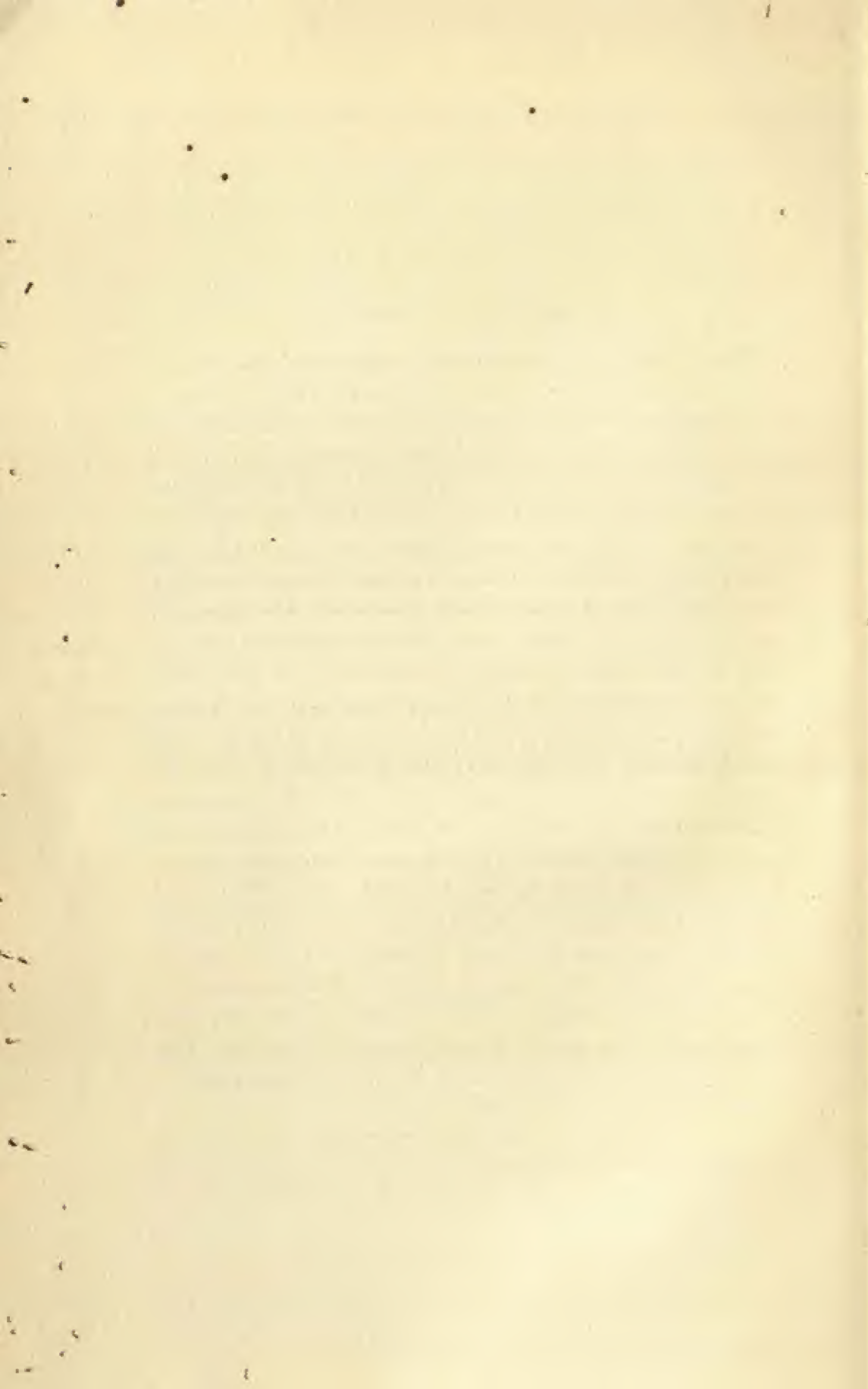
IN PREPARATION.

Jawámi'u'l-Hikáyát of 'Awfi, a critical study of its scope, sources and value, by Nizámu'ddín (in the Press).

A History of Chemistry in Mediaeval Islám, by E. J. Holmyard.

WORK SUBSIDISED BY THE TRUSTEES.

Firdawsu'l-Hikmat of 'Alí ibn Rabban aṭ-Ṭabarí, ed. Muḥammad az-Zubayr aṣ-Ṣiddíqí (in the Press).

INTRODUCTION.

When I said in the first volume of this edition that the text there published, based as it was on 14th century MSS. ¹⁾, could only be regarded as provisional, I did not expect that ere the publication of the present volume I should wholly or partially have collated four MSS. of the 13th century, the oldest of which was transcribed in A. D. 1275, two years after the author's death. The first chance to see MSS. of that period came in 1926, when Mr. Rhuvon Guest brought to my notice the catalogue of a Cairo bookseller in which some early copies of separate Books of the poem were offered for sale; but they had already been sold, and subsequent inquiries made by Mr. Guest and Captain Creswell led to no result. Soon afterwards I learned from Mr. C. A. Storey that the Egyptian Library possessed a complete MS. dated A. H. 668 as well as a copy of Book VI dated A. H. 670. Both dates were evidently erroneous; nevertheless it seemed worth while to have the MSS. rotographed, which was done in the summer of 1927 by kind permission of Mr. M. A. Barrada, Director of the Egyptian Library. On examining the rotographs, I found that the Cairo MS. of Book VI is dated A. H. 674/A. D. 1275: it is therefore the earliest known copy of any part of the poem. Its companion turned out to be a late 14th century MS. (A. H. 768), سبعائه having been deftly altered to ستائه by some one who perhaps did not know that he was committing an anachronism; but since it descends from one of the older MSS. which have kept the genuine form of the opening verse, namely,

13th century
MSS. of the
Mathnawī.

1) For convenience, C is reckoned amongst these, although I have little doubt that it was written in the 13th century.

بشنو این فی چون شکایت می‌کند . از جداییها حکایت می‌کند

I utilised it for correcting the text of Books III and IV, then nearly ready to go to the press. At this point (July, 1927) Dr. Hellmut Ritter wrote to me from Constantinople, enclosing a list of ten 13th and 14th century MSS. preserved in the Nâfidh Pasha mosque-library or in private hands. Two of them were dated A. H. 680 and 687 respectively, and he laid me under a further obligation by making rotographs of these for my use. The former (designated as N) contains Book I only; the latter (designated as H) is complete. As my text of Books III and IV was founded on the British Museum MS. (A), which is thirty-one years younger than H and far inferior in accuracy, I had no choice but to set about remodelling it. Meanwhile, however, Dr. Ritter had ascertained that another complete MS., dated A. H. 677, probably the most ancient and authoritative copy of the *Mathnawî* in existence, is preserved in the Archaeological Museum (آثار عتیقه موزه‌ی) attached to the famous "Turba" of Jalâlu'ddîn Rûmî at Qóniya. This news caused me to interrupt the revision on which I was engaged and concentrate my efforts with a view to obtaining photographs of the Qóniya codex. To cut a long story short, thanks to the kind offices of Köprülüzâde Professor Mehmed Fu'âd Bey, Director of the Institute of Turcology at Constantinople, and Mehmed Yûsuf Bey, Director of the Archaeological Museum at Qóniya, but above all to the untiring energy of Dr. Ritter, who visited Qóniya with Dr. Weil, Director of the Oriental Department of the Berlin Staatsbibliothek, and arranged for the photographing of the MS. on terms extremely satisfactory to me ¹⁾, the work was at last put in hand.

By that time the text of Books III and IV was in the press, and I did not receive the first photographs till more than half of

1) Dr. Weil was kind enough to order a second set of photographs for the Berlin Library, thus considerably reducing the cost of mine.

Book III had been printed. Consequently my text of Book III, vv. 1-٢٨٧٥, is based on the Constantinople MS. of A.H. 687, which I have designated as H, while the remainder (Book III, v. ٢٨٧٦ to the end of Book IV) is an almost exact reproduction¹⁾ of the Qóniya MS. of A.H. 677, designated as G. The variant readings of G for the earlier portion of the Third Book are given in Appendix II.

As regards the First and Second Books, a minute account of the variant readings of the three 13th century MSS. (GHN) will be found in Appendix I. Nothing has been left out except manifest errors, trivial differences of spelling, such as occur in all Persian MSS., and some insignificant variations in the prose Headings, *e.g.* the insertion or omission of *عليه السلام* or *صلعم* after the name of the Prophet, or the substitution of the one formula for the other²⁾. If, as I believe, the apparatus criticus is now sufficient as a basis for establishing the text of the *Mathnawí* in a fairly definitive form³⁾, Dr. Ritter deserves most of the credit. I gratefully acknowledge his invaluable co-operation always given with so much zeal, patience and goodwill, even when it entailed serious trouble for himself.

Some description of the new MSS. should precede any discussion

1) The text was originally copied from A, and I have not altered certain details in which the spelling differs from that of G.

2) These formular variations have been noted wherever they occur in G, but are not recorded when they occur in the other 13th century MSS.

3) It should be remarked that the great majority of ancient readings in the *Mathnawí* are of such a kind that their intrinsic worth, as opposed to their general character, is indeterminable. Some are obviously superior to others in technique and finish, but a criterion which might fitly be applied to Sa'dí is misleading here. A text of the *Mathnawí* based on aesthetic selection could have only subjective value. Preference for particular readings must, as a rule, depend on a judgement concerning the nature and authenticity of the MSS.

concerning their relation to each other and to the MSS. which have been described in the Introduction to the first volume (pp. 5—7): The following particulars may be of interest.

1. G (Qóniya, Archaeological Museum).

Description
of the 13th
century MSS.

This magnificent codex, described by Dr. Ritter as "ein riesiger Folioband", contains the six Books of the *Mathnawí*, and according to the statement in the colophon (see frontispiece) is a copy of a corrected and emended archetype that was read to the author and his successor (*i. e.* Ḥusámu'ddín). The scribe, Muḥammad ibn 'Abd-alláh al-Qónawí, completed his work on a Monday in the month of Rajab, A. H. 677/November—December, A. D. 1278. Most careful attention has been paid to orthography. The ambiguous letters ب and پ, ج and چ, ح and خ, ك and گ, are distinguished where necessary; Arabic verses and many Persian, Arabic and Turkish words are vocalised; *sukún* and *idáfat* are frequently added, and the post-vocalic ِ is written throughout. The number of marginal corrections supplied by later hands is remarkably small.

623 pages, not counting about 20 which are left blank. The text is written in four columns in a beautiful hand, with 58 verses to a full page. In each Book the pages containing the preface are richly ornamented.

2. H (Constantinople, in private possession).

Dr. Ritter informs me that the owner's name is Zahr Efendi. Transcribed by Ḥasan ibn al-Ḥusayn al-Mawlawí and completed on Thursday, 4th Shawwál, A. H. 687/1st November, A. D. 1288. Notes after the colophon and elsewhere record its collation with "a correct copy which was read to the Shaykh (Jalálu'ddín Rúmf), may God sanctify his spirit!" Many emendations have been inserted in the margins. Although the Headings are often illegible, the text of the poem is well and clearly written. پ, چ, and گ are sometimes, but

not usually, distinguished from ب, ج, and ك, and the post-vocalic ذ occurs throughout. H contains all the six Books, but I am unable to give the total number of pages, as my rotographs do not go beyond the first three or four hundred verses of Book V. There are 50 verses in a full page.

3. N (Constantinople, Náfidh Pasha 670).

Book I only. Transcribed by Ismá'íl ibn Sulaymán ibn Muḥammad al-Ḥáfiz al-Qayṣarí and finished on 15th Rabí' I, A. H. 680/4th July, A. D. 1281. It is carefully written, the ambiguous letters being distinguished as a rule, with ذ after vowels, while numerous words are vocalised. The title-page bears an inscription stating that this copy was made برسم مطالعة خداوندگار الاعظم ملك الامراء والاكابر نظام الملك قوام الممالك صلاح العالم عون الضعفاء ولق الله في الارض ناصر الحق والدين ادام الله علوقه وكبت عدوه

Ff. 130, 17 lines to a full page. Good clear *naskhí*. The preface is wanting, and vv. 2921—3041 have been supplied by a later hand.

4. K (Cairo, Egyptian Library).

See *Catalogue of the Persian books in the Khedivial (Egyptian) Library*, p. 419, where it is entered as نس ا ج ا ن خ ١٧ ن ع ١١٦٦. Transcribed by Muḥammad ibn 'Isá al-Ḥáfiz al-Mawlawí al-Qónawí, and completed, according to the colophon, towards the end of Sha'bán, A. H. 668; but traces of the original date, A. H. 768/A. D. 1367 can still be detected. K is very correctly written, and though slightly interpolated takes high rank among the 14th century MSS.

511 pages, 29 lines to a full page. The curious and elegant script marks the process of transition from *naskhí* to *nasta'liq*. At the end of Book II a former owner has written a note in Turkish, whereof the translation runs as follows: "The owner of this noble book, the dervish 'Uthmán ibn al-Ḥájjí 'Umar, a member of the Mevlevi Order — may his fear of God increase! — purchased it at his

own cost and left it as a bequest, absolutely, for his disciples, and after him for the disciples of whosoever shall become Shaykh of the Zāwiya Iskandar Pasha, of which he (the writer) is the (present) Shaykh. He directs that if there be need to make a copy of this manuscript, it shall be given (for that purpose) to some entirely trustworthy and responsible person, in order that this blessed book may not suffer damage or be given to any one outside of the *Khánaqáh*."

5. P (Cairo, Egyptian Library).

See *Catalogue of the Persian books in the Egyptian Library*, p. 420, where this MS. of Book VI of the *Mathnawí* is entered as ٦٢٦٤ نخ ٢٢ نع, with the date A.H. 670. The date given in the colophon by the anonymous scribe is 4th Šafar, A.H. 674/30th July, A.D. 1275. As Jalálu'ddín Rúmí died on 5th Jumádá II, A.H. 672/17th December, A.D. 1273, leaving the poem unfinished, the interval between the composition of its last verses and their transcription in this copy may not much have exceeded eighteen months.

198 pages, 17 lines to a full page. Large archaic *naskh*, with few orthographical marks. The order of the text is confused, and a great deal is missing; but since I have not yet collated more than a quarter of it, the details cannot be furnished here.

Besides the four MSS. designated as GHNP, there is only one MS. known to me that claims to have been written in the 13th century — British Museum, Or. 7693, which is described as "a fine calligraphic copy of the *Masnavi i ma'navi*, with full-page illustrations in the archaic Northern style, and beautiful 'unwāns. Dated A.H. 695/A.D. 1295—6." This date (written in Arabic *figures* at the end of Book V) is certainly false. A cursory examination shows that the text is comparatively modern and resembles that of L, an inferior MS. dated A.H. 843 (see Vol. I, Introduction,

British Museum, Or. 7693, wrongly ascribed to the 13th century.

p. 6). For example, Or. 7693 contains the two interpolated verses about the cat, which occur in L (Book I, after v. ۲۲۹) but are wanting in all the 13th and 14th century MSS. that I have collated; it also has the verses in the same Book which are added in L, and in no other of my MSS., after vv. ۲۲۷, ۲۲۸, and ۲۲۹; and its readings frequently agree with L against all the older MSS. Both the form of the text and the character of the script lead me to suppose that it was transcribed *circa* A. H. 800 or a little later; and like so many MSS. of artistic merit it is worthless from an editorial point of view.

As has been explained, the text comprised in this volume is based on GH, Book III, vv. ۱-۲۸۷۰ representing H, while the remainder represents G. The apparatus criticus gives practically all the variant readings of five MSS., namely, ABGHK in addition to some of those found in L. The MS. designated as T, which has been cited once or twice, is a copy of the *Mathnawī* kindly lent to me by Professor Bevan. It is dated A. H. 880/A. D. 1475-6. The 15th century MSS., though without value for critical purposes, sometimes confirm isolated readings in the older MSS. For example, in Book I L has preserved a number of readings which appear in G but in no other of the MSS. used by me. MSS. used for Books III and IV.

What light is thrown by this new material upon the history of the text?

Long study of the early MSS. of the *Mathnawī* has convinced me that they fall into two classes or groups, one of which is technically more "correct" than the other, and that these two classes virtually constitute different recensions of the poem. The "correct" MSS. are BDGK, the "incorrect" are ACHNP. Of course, the two classes overlap to some extent; *e. g.*, isolated readings of CN are sometimes found in G, and so on. With the exception of AH, no pair of MSS. has a common archetype. G and H, which may be reckoned as the standard MSS. of their respective classes, show a moderate diver- The textual problem.

gence, which grows wider when we come down to A and B. Two MSS. of separate Books, namely CP, occupy a position on the extreme left of the "incorrect" class, and are followed at some distance by N. Now, these discrepancies raise a crucial question: I will put it in this way — "Do BDGK represent the original text or a revised and corrected version of it?" In other words, "Is the author in any substantial degree responsible for the "incorrect" readings which characterise the majority of the MSS., or were the bulk of these readings introduced into the original text by early copyists?" As the problem is exhibited in its most acute form in connexion with the First and Sixth Books, let me begin by recapitulating the facts so far as they concern the 14th century MSS. (ABC) which were used in preparing the text of the First Book ¹). Here A, though "incorrect" in comparison with B, is "correct" compared with C. The last-named MS. (of uncertain age, but considerably older than AB) contains a large number of readings peculiar to itself, which often possess — as I still think — a marked originality and are distinguished in many cases by an irregular species of rhyme not unusual in the *Mathnawī* but almost unexampled elsewhere ²). These anomalous readings are accompanied, in the text of AB and in the margins of C, by "correct" variants; and since it seemed to me unlikely that any copyist would have deliberately substituted bad rhymes for good ones, I felt bound to regard the C readings as genuine, especially as on the whole they are more rugged and unpolished, less conventional, and sometimes less easy than the "correct" readings. At any rate, it is now clear that C does not stand

1) See Introduction to Vol. I, pp. 7—13, and *On editing the Mathnawī*, Bulletin of the School of Oriental Studies, Vol. IV, Part II, pp. 421—26.

2) There are several instances of *شدن* or *بدن* rhyming with *زدن* or *آمدن* in Firdawsi, *Yūsf ū Zalikhd*, ed. Ethé, c. g., vv. 2062, 2333, 2555, 2639, 2967. Cf. *Shāhnāma*, ed. Macan, Vol. I, p. 5, penult. I have no examples from later poets.

alone. The 13th century MSS. (GHN) exhibit just the same phenomena as ABC, and the parallel is complete, though the three ancient MSS. have a greater common measure of agreement. G corresponds to B, H to A, N to C. While for the most part N, as may be seen from the list of variants in Appendix I, supports AB against C, there remains a very considerable residue of cases, about eighty, in which the readings of C are confirmed by N. Moreover, in G itself we find some important readings of C that are rejected by ABH (cf. for example, I ۱۴۲۷, ۱۴۲۹, ۱۴۴۴, ۱۴۴۶, ۱۵۰۷, ۱۶۹۹). The composition of the First Book was finished in A. H. 660; therefore copies must have been in circulation ten or twelve years before any complete text of the *Mathnawī* existed. If either during this period or after the author's decease the Book was corrected, while copies of the original draft were still being multiplied, the striking diversity between CN (which may themselves be wholly or in part derived from such early copies) and ABGH would receive a natural explanation. C does, indeed, give the two recensions, as I venture to call them, side by side. Their next conspicuous appearance is even more significant. The two oldest texts of Book VI, those of P (674) and G (677), might be expected to agree pretty closely; for the Sixth Book was left uncompleted in 672, when the author died. The truth is, however, that P in relation to G displays on a large scale the same characteristics as C in relation to AB. It has variants in 35 of the first 100 verses, and in several of these cases a hemistich or a whole verse is given in different form, *e. g.*

v. ۴ P پیش کش پیش رضاات ی کشم . در تمامی منسوی قسم ششم

G پیش کش ی آرمت ای معنوی . قسم سادس در تمار منسوی

v. ۶۲ P زآنک ما فرعیم و اصل این چار فصل . فرع را باشد همیشه خوی اصل

G زآنک ما فرعیم و چار اضداد اصل . خوی خود در فرع کرد ایجاد اصل

Whether the simpler and ruder variants are likely to have preceded

those which are more artificial and "correct", or *vice versâ*, is a question that answers itself, unless we assume the former to be inventions of the copyists. I have stated elsewhere the reasons that obliged me to reject the hypothesis of wholesale corruption. Since then, the evidence of an old but undated MS. has been supplemented by one of great antiquity and another which on the score of age ranks absolutely first. All these are MSS. of single Books, and as the six Books of the *Mathnawî* were composed and dictated to Husâmu'ddîn at intervals during twelve years, the earliest copies of them formed collectively the oldest text of the poem. This was a text that from the manner and circumstances of its composition gave ample scope for polishing the style and improving the versification. When, how, and by what hands the revision was executed remains a mystery, but in my judgement the MSS. which I have studied leave no doubt as to the fact. G and P differ as corrected and uncorrected versions of the same text; the view that G is authentic and P hopelessly corrupt appears to me altogether improbable, and I predict that if and when other independent 13th century MSS. of separate Books are discovered, they will not belong to the class I have described as "correct".

Although CNP often, I think, give what Jalâlu'ddîn recited and Husâmu'ddîn wrote down, while the rest not seldom give what the poet's editors deemed better, the former MSS. have defects which render them unsuitable for founding a critical text, such as illegibility, lack of uniformity, scribal blunders, omissions caused by carelessness, extensive lacunae due to mutilation, etc. I am not sorry to have made C accessible in print, but were my work beginning now, I should decide without hesitation in favour of G. Of all the MSS. which I have seen, G provides the most accurate and best accredited text. There is nothing against the statement of the scribe, a native of Qóniya and a member of the Mevlevî Order, that it was copied from a corrected and emended archetype, which

was read to the author — this we may well doubt — and his bosom-friend and successor, Ḥusámu'ddín. Failing the discovery of the archetype, if it still exists, the Qóniya copy must carry unrivalled weight: every page testifies how conscientiously the transcription has been made. Here we are on solid ground; but is the archetype itself authoritative? It was written, presumably, within three or four years after the death of Jalálu'ddín in A. H. 672. By that time there would be many partial or entire copies of the *Mathnawí* in circulation, and numerous corruptions must have found their way into the text. Though Orientals are notoriously indifferent to such matters, we can imagine that when Jalálu'ddín had passed away the task of restoring and emending his masterpiece would be regarded by some of his friends and disciples both as a labour of love and a pious duty. But nothing is heard of Ḥusámu'ddín's original manuscript. Was it preserved at Qóniya and collated by the first editors, whoever they were? The scribe of G makes no reference to it, and his words imply that the editors of the archetype did not, or could not, avail themselves of that palmary authority, since they submitted their work to Ḥusámu'ddín for his approval. What materials they used and what methods they followed is open to conjecture. The text represented by G descends, I believe, from more than one source. It has few isolated readings but a good many which occur only in MSS. of the "incorrect" class; I have already noted that sometimes it agrees with L (a 15th century MS.) against all the rest. In Books I and II it contains nearly the same number of verses as my text ¹).

If the foregoing considerations suggest that in all the complete MSS. (ABGHK), and probably in most of the partial MSS. (CDNP),

1) The verses omitted by G in Book I are 1757, 1900, 2271, 2017; in Book II 72, 178, 227, 229, 1209, 1221—1225, 172, 1712, 1777, 2222, 2271, 2002, 2227, 2790. Six of these verses are replaced by doublets.

the primitive form of the *Mathnawī* is more or less sophisticated, in every other respect G deserves full confidence: its archetype may quite possibly have been the first revised and critical edition of the poem. In the present circumstances an editor cannot well attempt to go behind this, and a text founded on it is relatively final.

The collation of Book I in four and Books II—IV in three new MSS. has been a heavy burden and entitles me to ask indulgence for any *lapsus oculorum* that are not recorded in the list of corrections; but few, I hope, will be found. The list includes some additional corrections in the text of Books I and II, partly furnished by the admirable scribe of G. I have to thank Mr. R. P. Dewhurst for pointing out a number of misprints in the first volume (*JRAS*, 1927, Part I, p. 127).

دیدیٔ (I ۲۵۴۱) and زخم (II ۱۵۴۷) are correct¹⁾, and the curious form ذو النون for ذا النون (II, p. ۴۲۲, Heading, and vv. ۱۴۸۶, ۱۴۹۴) is confirmed by all the MSS. except L and also by the *Luma'* of al-Sarrāj where in connexion with this name the two MSS. regularly give ذا as an alternative reading for ذو or ذی²⁾. In a very interesting and instructive notice of the first two volumes (*OLZ*, 1928, Nr. 1) Dr. Ritter has observed that the words printed as prose in the Preface to Book I, p. ۲, ll. ۱۶—۱۷, are really a verse in the *Tawil* metre:

وهذا دعاؤه لا يُردُّ فانه . دعاؤه لأصناف البرية شاملٌ

His dissent from my view as to the nature and value of the unorthodox readings in C may perhaps be modified by the arguments which I have drawn from materials chiefly supplied by himself. I cannot close without once more expressing the deepest gratitude for his generous help. Sincere thanks are also due to Professor A.

1) For زخم, cf. III ۲۵۹۴.

2) Cf. بايزيد for ابو يزيد, باورد for ابوورد, etc. It may not be irrelevant to recall that ذَا النون is the only form of the name that occurs in the Qur'ān (XXI, 87).

A. Bevan, Mr. A. G. Ellis, Mr. C. A. Storey, Mr. E. Edwards, and Mr. A. A. Fyzee, who contributed in various ways to make the work less imperfect than it would otherwise have been, and I am especially grateful to M. Peltenburg and the Staff of Messrs. E. J. Brill for the excellent and accurate printing that reduced the editor's labour to the utmost extent possible.

The English translation of Books III and IV, which was first made from a text based on 14th century MSS., will be sent to the press as soon as the necessary revision is completed.

REYNOLD A. NICHOLSON.

Cambridge, December 1928.

LIST OF CORRECTIONS.

BOOK III.

Verse	۱, read	سه بار
"	۵۰۱, "	از تجس.
"	۹۴, "	رقص with idāfat.
"	۱۰۲, "	بسر کشد.
"	۲۴۶, "	آشنا.
"	۲۸۲, "	قصه with tashdid.
"	۴۲۶, "	درون with idāfat.
"	۴۴۴, "	صبح. Here وقت صبح = صبح.
"	۴۵۴, "	نُعْطِ مَنْ.
"	۴۷۴, "	كُلُّها and قُتِلَ.
"	۴۰۸, "	ی گوید.
"	۴۱۴, "	قصه with tashdid.
"	۴۴۵, "	زین مگر.
"	۵۰۴, "	تَرْجَحُوا and عَجِلُوا.
"	۵۴۶, "	آفتابی.
"	۵۶۹, "	بو النضوی.
"	۶۲۰, "	جان پدر with idāfat.
"	۶۲۴, "	یار و تبار.
"	۶۴۹, "	تا نباید (BGH Bul.).

- Verse ٦٧٤, read پس برو.
- ” ٦٩٦, ” پر مجاز with *idāfat*.
- ” ٧٢٧, ” شید.
- ” ٧٢٨, ” شید.
- ” ٧٢٧, ” کان.
- ” ٧٧٥, ” کوم یمنی. Cf. IV ٢٦٣٤.
- ” ٨٢٥, ” در آن می.
- ” ٨٢٩, ” جند with *idāfat*.
- ” ٨٤١, ” معبر with *tashdīd*.
- ” ٨٤٨, ” بی نقاب.
- ” ٨٥٤, ” منع.
- ” ٩٤٩, ” زنان with *idāfat*.
- ” ١٠٤٢, ” از شکفت.
- ” ١٠٤٧, ” زشت with *idāfat*.
- ” ١٢٠٢, ” می گوند.
- ” ١٢٢٨, ” امتحان تو with *idāfat*.
- ” ١٢٥٨, ” حکم تو with *idāfat*.
- ” ١٢٦٧, ” آثار قضا.
- ” ١٤٠٧, ” بینها در نامه.
- ” ١٤٩٢, ” شام و سحر.
- ” ١٥٢١, ” نمایند.
- ” ١٥٦٠, ” بر سر.
- ” ١٥٧٧, (Heading). Delete از و هم after استاد.
- ” ١٦٠٥, read از زنان with *idāfat*.
- ” ١٦٢١, ” بیار.

Verse ۲. ۶۴, read نَابِي.

- " ۲. ۸۸, " سِرَ with *tashdid*.
 " ۲۱۷۱, " دَسْتِهَای.
 " ۲۲۶۵, " کَانَ بِلَا.
 " ۲۴۴۶, " گَنْتِ with *idāfat*.
 " ۲۴۷۱, " رَقُومَ with *tashdid*.
 " ۲۴۸۰, " خَشَمَ with *idāfat*.
 " ۲۵۴۴, " جِسْمِ بِنْدَ (compound).
 " ۲۷۱۴, " خَسِرَوَانِ with *idāfat*.
 " ۲۸۵۷, " زَاخْبَارِ.
 " ۴. ۱۱, " اَن جَفَا.
 " ۴. ۴۱, " گُوشِ with *idāfat*.
 " ۴. ۶۷, " اَلَجَ with *tashdid*.
 " ۴. ۹۴, " بَانْگِ with *idāfat*.
 " ۴۲۷۵, " بِي لَبِ.
 " ۴۴. ۱, " جَنْتِ خُوشِ.
 " ۴۴۴۰, " مَحْبُوبَن رَا.
 " ۴۵۱۲, " مَعْرَاجِ یُونُسَ with *idāfat*.
 " ۴۵۱۴, " اَن مَن.
 " ۴۵۹۱, " بِي غَرَضِ.
 " ۴۶. ۱, " اَمَدِمِ.
 " ۴۶۶۱, " وَجْهَهُ.
 " ۴۶۶۸, " بِي خَرَدِ.
 " ۴۶۸۶, " یَنْعَلِ.

BOOK IV.

Verse	۱۸,	read	این فرو.
"	۲۴,	"	نقد with <i>idāfat</i> .
"	۴۴,	"	آبِ نیلست.
"	۱۸۴,	"	نه تنوری.
"	۲۰۸,	"	احوال with <i>idāfat</i> .
"	۲۱۴,	"	زن with <i>idāfat</i> and دام.
"	۲۲۹,	"	عاشقان.
"	۲۹۶,	"	نجس.
"	۴۹۵,	"	از دست with <i>idāfat</i> .
"	۵۵۱,	"	یار with <i>idāfat</i> .
"	۷۴۸,	"	مرغان with <i>idāfat</i> .
"	۸۵۷,	"	بیاموزان.
"	۱۱۲۴,	"	آن.
"	۱۱۲۵,	"	آن زمان.
"	۱۱۵۶	(Heading) read	قصه with <i>tashdīd</i> .
"	۱۴۶۴,	read	خیال with <i>idāfat</i> .
"	۱۵۲۴,	"	حسهای with <i>tashdīd</i> .
"	۱۵۵۸,	"	گوی شو.
"	۱۸۰۴,	note. Read	خارِ فان.
"	۱۸۷۸,	read	بسوزن می‌کند.
"	۱۸۸۶,	"	جان زرش.
"	۱۹۹۴,	"	قوم.
"	۲۴۰۴,	"	گوید بیا.

Verse ۲۴۸۶, read جان with *idāfat*.

- " ۲۴۹۴, " راست غُر.
 " ۲۵۴۷, " زبانی.
 " ۲۹۰۱, " درنک.
 " ۲۹۰۶, " بابای ما.
 " ۲۹۲۶, " شَر with *idāfat*.
 " ۲۹۶۲, " تَوَلَا with *tashdīd*.
 " ۲۹۹۹, " چیست.
 " ۴۰۲۷, " نیک و تباه.
 " ۴۱۴۰, " زُخْ with *tashdīd*.
 " ۴۲۰۶, " زُوجَت.
 " ۴۴۶۵, " گر دو صد.
 " ۴۵۲۴, " نیامیزم.
 " ۴۵۴۵, " پرده.

ADDITIONAL CORRECTIONS IN THE TEXT OF THE FIRST AND SECOND BOOKS.

(This list is no more than a supplement to the list printed in Vol. I, pp. 21—28. It includes very few of the considerable crop of emendations which have arisen from comparison of the text of ABCD with that of GHKN. As these frequently require discussion they are reserved for the Commentary).

BOOK I.

Verse	۹۲, read آفتاب.
”	۱۴۴, ” نَسَبَ.
”	۲۴۱, ” شَاوِ بِسِ آگاه with <i>idāfat</i> .
”	۴۸۱, ” تَمَّ (G).
”	۵۰۰, (Heading). Read بیان.
”	۵۶۹, read گوی with <i>idāfat</i> .
”	۶۰۸, ” کِیتِ جُسْتِ وِ جو.
”	۷۰۲, ” تَبِغ.
”	۱۱۱۶, ” وَاَسْبَ خُودِ اُورَا with <i>sukún</i> .
”	۱۱۶۷, ” اِزْدِرْهَای.
”	۱۱۸۸, ” مِیْ کُشْد.
”	۱۲۰۲, ” آمَدَنْد.

Verse ۱۲۱۵, read گنت کوتاه with *sukún*.

- " ۱۲۴۴, " انجام with *idáfat*.
- " ۱۲۷۱, " رنگِ رُو.
- " ۱۲۷۴, " برد in both hemistichs.
- " ۱۴۵۲, " رُخشان.
- " ۱۵۰۷, " ضَوْء.
- " ۱۶۰۵, " طالبِ جری (اجرا = جِرا for جِری).
- " ۱۹۴۵, " شاد آن.
- " ۱۹۴۶, " طَوْبی.
- " ۲۰۷۴, " بازِ جانِش with *idáfat*.
- " ۲۱۰۱, " آنجا.
- " ۲۴۰۵, " زینِ قدر.
- " ۲۴۶۲, " قَلْب.
- " ۲۵۵۸, " کَیْف.
- " ۲۵۹۲, " رُخشانِی.
- " ۲۶۱۲, " درونِ مُخْلِصِی.
- " ۴۰۵۰, " از خود نَبَرْد.
- " ۴۱۰۴, " پیشِ امیر.
- " ۴۴۴۲, " قَالِب.
- " ۴۴۴۸, " حَبِیْث.
- " ۴۴۴۹, " حَبِیْث.
- " ۴۴۵۰, " سیه‌کارانِ مَغْل.
- " ۴۴۶۵, " غیبِ گیم.
- " ۴۴۹۹, " اَنسَاب.
- " ۴۵۴۹, " یکدگررا.

Verse ۴۷., read اِطْفَاءَ.

” ۴۸۲۵, ” در آ.

” ۴۸۵۴, ” آلت.

” ۴۸۹۴, ” آمد.

” ۴۹۴۴, ” اُفْتُلُوْی.

BOOK II.

” ۷۹, ” پیر with *idāfat* (G).

” ۱۹۴, (Heading). Read تغیر.

” ۴۴۲, read در دوزخِ فرار.

” ۶۷۴, ” چه می کردم.

” ۷۵۵, ” صبح with *idāfat*.

” ۱۰۱۴, ” دُمادم.

” ۱۰۴۴, ” پشم with *sukūn*.

” ۱۱۱۴, ” من without *idāfat*.

” ۱۱۷۷, ” نَقْل.

” ۱۴۲۴, ” شیخ with *sukūn*.

” ۱۵۴۵, ” برق را خو (GH).

” ۱۸۸۴, ” سیمِ چندان مرورا.

” ۲۴۷۹, ” عصرِ دزد. Cf. IV ۱.۱۵.

” ۲۴۵۷, ” جهالت.

” ۲۵۲۵, ” تركِ گفتن نفس را (GH).

” ۲۶۶۸, ” زقرزین بندهای.

” ۲۷۴۴, ” الْكِتَابُ.

” ۲۷۴۷, ” رنجور.

Verse ۲۹۹۵, *read* زاشتر آن یار.

- ” ۲۰۱۰, ” زیر دست.
 - ” ۲۰۴۱, ” علیای او.
 - ” ۲۲۵۴, ” مخفی تر پرد (GH).
 - ” ۲۲۵۸, ” غیبست (G).
 - ” ۲۵۱۲, ” زاعتدال.
 - ” ۲۵۲۰, ” پیشین ای غوی (GH).
 - ” ۲۵۲۶, ” فقیر.
 - ” ۲۶۹۹, ” اهل جسد (GH).
 - ” ۲۷۰۸, ” امّیرا.
 - ” ۲۷۷۲, ” خانه گنّه (GH).
-

APPENDIX I.

Showing the variant readings of the Qóniya MS. designated as G (A.H. 677), the Constantinople MS. designated as H (A.H. 687), and the Constantinople MS. of Book I designated as N (A.H. 680), together with selected variants from the Cairo MS. designated as K (A.H. 768), in the First and Second Books of the *Mathnawí*.

BOOK I.

PREFACE. N omits the Preface. After the *Bismilláh* H adds وما
توفيقى ألا بالله.

P. 1 (1) The third أصول is suppl. in G. (2) K منه يأكلون (Y) H (10.) G قال تعالى suppl. after قال. كنبيل المصر المطهرون, and أن. GK add رب العالمين after تنزيل من رب العالمين, and so H in marg. In G ولا من خلقه is suppl. in marg.

P. 2 (2) GH om. و before امام. GHK om. اهل. (Y) G حسن. (8) G صدیق ابن الصدیق ابن الصدیق. H صدیق بن صدیق بن صدیق. (15) H انور الدلائل (17) G وحده for رب العالمين. H om. وصلى الله الخ. G concludes with وآله. After خير خلفه for سيدنا. G وعترته وحسبنا الله ونعم الوكيل.

P. 3 After the *Bismilláh* H adds وتوكل على الله (1) In GHKN the opening verse of the poem is:

بشنو این فی چون شکایت می کند • از جدایها حکایت می کند

- I may note here that B has بنو این فی (not از فی). All my 14th century and later MSS. except K have حکایت in the first hemistich and شکایت in the second; and this reading is also found in all the editions which I have seen. (۲) GHKN = B.
- P. ۴ (۲۱) H کاه چنم حریصان K. جسم حریصان GK = Bul. آینه جانت از آن غماز نیست HK (۲۴) HK with *sukūn*. (۲۵) In GHKN this verse follows the Heading.
- P. ۵ Heading: H پادشاهی for پادشاه. N om. عاشق G. و خریدن الخ. (۲۸) GN شدن پادشاه بر کبیرک و رنجور و تدبیر کردن در صحت او (۳۰). عالیهست G (۳۷). گنج در N (۴۵). جان شاه for پادشاه GHKN = ABL Bul. (۵۴) GHKN = ABL Bul.
- P. ۶ Heading: H = AB Bul. G om. بدرگاه آله G. پادشاه ولی را N. در خواب N. و در خواب دیدن او ولی را (۵۷). فاش گو اندر دعا بر ظاهررت K (۶۰). مدح و دعا GHKN حکیمی.
- P. ۷ (۷۴) N دید در خواب دید K = BL Bul. (۷۵) N = L Bul. در دوخته N. Heading: In GHN the Heading is suppl. in marg. by later hands. (۷۸) GHKN محروم گشت. (۸۰) G in the second hemistich: و بی گنت و شنید. (۸۲) GHKN داس مان GHN. از آسمان G. خوان و نان GHN داس with *sukūn*.
- P. ۸ (۹۰) HK هر که نامردی کند, and so G in marg. Heading: G has: ملاقات پادشاه با آن ولی که در خوابش نمودند, and so N, which has بودند (۹۴) GKN = B. (۹۶) GN ای نور حق, and so corr. in H.

- P. ۹ The Heading is suppl. in GN by later hands. (۱.۱) In K this verse precedes the Heading. (۱.۷) GKN = B Bul., and so corr. in H. (۱۱۹) GN = L, and so corr. in marg. H.
- P. ۱. (۱۲۱) G in the first hemistich: *لیک شمس کی ازو شد هست انیر*: corr. in marg. (۱۲۴) GHK = ABL. N *شرح کردن رمز* (۱۲۲) GHN *جایع* and *قاطع* (۱۲۷) N = Bul. Instead of this verse G has:
گفت مشکوف و برهنه گوی این . آشکارا به که پنهان ذکر دین
 A corrector has written *گوی این بی غلول* above and has added the second hemistich of the text-verse in marg.
- P. ۱۱ (۱۴۲) GHKN = ABL Bul. (۱۴۴) GHN *گوی* in both hemistichs. Heading: G om. *با کیزک* (۱۴۵) N *از کیزک* (۱۵۴) GHN = A.
- P. ۱۲ (۱۵۹) GHKN = C. (۱۶۱) N *تا کی نبض از نام کئی* (۱۶۴) GNK *روى و نبض* (۱۷۰) GHKN *آمن* (۱۷۲) G *غانفر* N *غانفر* G *کدامست در گذر*.
- P. ۱۳ (۱۷۵) *خانه اسرار تو* is given as a variant in marg. G. H gives in marg. the variant of B Bul. for the first hemistich. HN *دانه چون اندر زمین* (۱۷۷) G *این مرادت* (۱۸۱) GN *سران* and so H in marg. (۱۸۲) GHKN *بعد از آن* GK *گنج* for *نقد*, and so corr. in H. (۱۸۳) GHKN *فرستادن پادشاه* (۱۸۵) In G *پس* is written above (۱۸۶) GHKN = BCL Bul. In HN the text-verse is given as a variant. (۱۸۷) HK = A Bul. (۱۹۰) N *غره شد*.
- P. ۱۵ (۲۰۹) GHKN = ABL Bul. (۲۱۶) GHKN = ABL Bul.
- P. ۱۶ The Heading is suppl. in marg. GN. (۲۲۲) GHKN *آن مرد*.

- (۲۲۴) H = A, corr. above. (۲۲۹) GN = B, and so corr. in marg. H. (۲۳۷) N و تو بی پر.
- P. ۱۷ (۲۴۴) GN = B Bul. (۲۴۵) GK آنچه در و همت Heading: G om. (۲۴۷) H و اورا طوطی. GN سبز و گویا. G که for مرد, and so corr. in H.
- P. ۱۸ (۲۵۸) GN هر گون نهنت with شکفت in marg. GHKN اندر آمد اندر گشت طوطی آن زمان (۲۵۹) H = A. (۲۶۰) G بانگ آمد ناگهان H آمد آن زمان above. G با نون چون عاقلان with کای as a variant for چون. N has the same second hemistich as A. (۲۶۱) GN کر چه (۲۶۲) GHKN نوشتن شیر شیر H = AB Bul. (۲۷۰) GHKN = A Bul. (۲۷۳) GHKN و آن خورد زاید همه نور احد H gives نور as a variant for عشق.
- P. ۱۹ (۲۷۴) G شورست H وین فرشته (۲۷۹) N فرست (۲۸۴) H مقام (۲۸۹) H مرغری و رازی اند (۲۸۸) N امر و om. (۲۹۰) GN گوی for نیز و In G گوی is suppl. above. (۲۹۳) GH کردم.
- P. ۲۰ (۲۹۸) N و آنکه for دانکه (۳۰۰) GHKN = BCL. (۳۰۴) GHKN = BL Bul. (۳۰۵) GN = L Bul. and so corr. in H. (۳۰۹) GHKN بعد از آن (۳۱۰) GHKN بعد از آتش.
- P. ۲۱ (۳۱۱) GHKN این ضرورت G کند (۳۲۱) G کند.
- P. ۲۲ (۳۴۱) In GHK this and the following verse are transposed. (۳۴۸) HK رهزن عشوده corr. in H. (۳۴۱) GN = L Bul., and so corr. in H. (۳۴۴) GHKN = ABL Bul. (۳۴۵) GHKN بعد از آن.

- P. ۲۴ (۴۵۰.) N اینک دین اوست (۴۵۹) KN = ABL Bul. (۴۶۱)
 بعد از آن GHKN (۴۶۲). خلقی حیران مانند زان مکر نهنت
 P. ۲۴ (۴۶۷) HN گرچه آمیزد, corr. in marg. (۴۶۸) GHKN مجستندی
 in second hemistich. (۴۶۹) GHKN = ABL Bul. Heading:
 G om. کردن (۴۷۹) H از فنش, but originally وز and so corr.
 in marg.
- P. ۲۵ (۴۸۱) GHN صدر الصدور. G نم (۴۸۶) H = AB Bul. (۴۸۹)
 GHKN زین نفس. G زین محکوم کس. and so HKN.
 K has حاکم (۴۹۵) GN غل را for خلق را, and so corr. in H.
- P. ۲۶ (۴۹۷) After this verse N adds the same verse which is
 added in BL Bul. (۴۰۰) H اسب جان را ی کند. GH اخ for اخو.
 (۴۰۱) HK = A, corr. in H. GN = BL Bul. (۴۰۲) GN مرغزار.
 (۴۰۵) GHKN = A. (۴۰۶) In G غار and یار are transposed.
 N شد مجنون (۴۰۷) KN یار و با او.
- P. ۲۷ (۴۱۵) GHKN = BL Bul. (۴۱۷) GN = B. (۴۲۲) N om.
 (۴۲۴) G مرده زین عالم, with او suppl. after مرده. H gives
 مرده او زین عالم as a correction. (۴۳۱) In N this and the fol-
 lowing verse are transposed.
- P. ۲۸ (۴۴۲) GHKN گوزینه (۴۴۵) G بر جان (۴۴۸) N از حسد آلوده.
- P. ۲۹ (۴۴۷) H. در جلابی. Heading: GHKN با وزیر.
- P. ۳۰ (۴۶۰.) GHK بند آن وزیر, and so N originally. (۴۷۱) GHKN
 = ABL Bul.
- P. ۳۱ (۴۷۹) GHK پیش آید. N دنیا و پیش and پیش آید.
 پیش for پیش.
- P. ۳۲ (۴۹۸) GHKN = ABL Bul. (۴۹۹) GHKN = ABL Bul. Heading:

- GHKN (۵۰۱). اختلافات طومار H. اختلافات GHK. در بیان GHN. تا کی N. خاک is suppl. above آب G (۵۰۸). ضیا for صبا. شد دانه, and so K.
- P. ۴۴ (۵۱۹) GH ازو for زو (۵۲۷) In N this verse follows v. ۵۲۴.
- P. ۴۴ (۵۲۹) In G آن is suppl. above اش (۵۴۶) GHKN نه محضت.
- P. ۴۵ (۵۴۹) HK om. و.
- P. ۴۶ (۵۶۵) GK = B Bul. (۵۷۱) H = AB.
- P. ۴۷ (۵۸۲) In the second hemistich GN = B, and so corr. in H.
- P. ۴۸ Heading: GHK در خلوت (۵۹۵) H = A, with وزیر suppl. above. (۶۰۴) In N this and the following verse are transposed. (۶۰۴) G پیداست. GH هرگز کم میاد, with از وی suppl. above in H. N هرگز کم میاد. K از وی کم میاد. GHKN (۶۰۸). (misprint). کبست for کیت.
- P. ۴۹ (۶۱۴) GHKN نقش in the first hemistich for نش (misprint). (۶۱۴) GHKN = ABL Bul. (۶۲۰) G و استادان, and so corr. in H. (۶۲۱) G از جبر او. GKN در ابرو. N (۶۲۵) زشتیها گنه, corr. in marg. (۶۲۶) KN = L. (۶۲۷) N پس یقین شد این.
- P. ۴۰ (۶۴۶) GK و اندر آن کاری. G و اندر آن خداست. (۶۴۲) GKN = BL.
- P. ۴۱ (۶۶۰) GKN طومارها, and so corr. in marg. H. In the second hemistich GN have: چون حروف آن جمله تا یا از الف. The text-verse is suppl. by a later hand in marg. G. (۶۶۱) و از روی G (۶۶۵). آن طومار N

P. ۴۲ (۶۶۸) GHKN = ABL Bul. (۶۷.) GN = L. (۶۷۶) GKN
دُست for دوست.

P. ۴۳ (۶۸۱) N افراد. G افراد as in text.

P. ۴۴ (۷۰۵) N کو گشته بود (۷۰۸) GHKN آن for آن (۷۰۹) GHKN
آن for آن.

P. ۴۵ Heading: GH مصطفیٰ صلی الله علیه وسلم (۷۲۰) GHN بر آن وصف.

P. ۴۶ (۷۲۸) N روح امین. Heading: GHN سعی نمود (۶۴۹) HN
اندر افتاد. In H که is suppl. before اندر. In GHKN this verse
precedes the Heading. (۷۴۲) GHKN = B. (۷۴۶) G ننح.

P. ۴۷ (۷۵۵) GN آسان معتبر, with مشنر as variant in marg. K =
B Bul. (۷۵۷) GKN = A Bul., and s corr. in H. (۷۵۸)
بیلان را G (۷۶۴) با یافته K (۷۶۱) GHK منقلب as in text.
صبغة الله GN (۷۶۶) و عشق با روی گلست
GHKN بوی این رنگ. Heading: GKN بترا سجود کند.

P. ۴۸ (۷۷۵) GHKN = ABL Bul. (۷۷۶) GHKN سیاه. GHKN
طاب G (۷۷۷) آب. H gives شاه as a variant for آب. بر آب راه
with idāfat.

P. ۴۹ Heading: HKN طفل کوچک (۷۸۴) K = B, and so in marg.
H. (۷۸۵) GHKN = ABL Bul. (۷۹۲) GH = AB.

P. ۵۰ (۷۹۸) GHKN = AL Bul. (۸۰۱) GHKN = ABL Bul. (۸۰۹)
H = AL.

P. ۵۱ Heading: G محمدا صلی الله علیه وسلم (۸۱۲) GHKN = ABL Bul.
(۸۱۴) G = B, and so corr. in H. (۸۱۶) GHKN = ABL Bul.
(۸۱۸) G = Bul. (۸۲۰) GHKN = B Bul. (۸۲۴) H ای جهان سوز,
corr. above. N ای.

- P. ۵۲ (۸۲۷) GHKN = ABL Bul. (۸۲۹) GKN = AB Bul., and so corr. in H. (۸۳۹) GKN پیچان as in text. (۸۴۱) HK = AB Bul. G gives هوا as a variant in marg.
- P. ۵۳ (۸۴۴) GK = AB Bul., and so corr. in H. (۸۵۱) G باد آتش بود پیغمبر. Heading: GN om. HK می خورد. (۸۵۵) GHN = ABL. (۸۵۶) GHKN = ABL Bul.
- P. ۵۴ (۸۶۲) GHKN = ABL Bul. (۸۶۶) KN = ABL Bul. Heading: جهود suppl. in G. KN ناصحان و خاصان. In N the Heading follows v. ۸۷۲. (۸۷۴) GHKN آتش زابدا. (۸۷۵) GHKN = ABL Bul.
- P. ۵۵ (۸۷۹) GHKN = ABL Bul. (۸۸۲) H نصد. (۸۸۴) GH منتحنًا. (۸۸۹) N = B.
- P. ۵۶ (۸۹۷) GKN = B. (۹۰۰) GHKN = ABL. (۹۰۱) GHKN = ABL. (۹۰۳) G کردم. (۹۰۵) بعد ازین اندر پی صیدی میا. (۹۰۴) G کردم.
- P. ۵۷ (۹۱۶) H کسی.
- P. ۵۸ Heading: GHKN om. باز. (۹۲۴) G دست with *idāfat*. (۹۲۵) GH جبری for کاهل. (۹۴۱) GHKN بس for پس. which G gives as a variant.
- P. ۵۹ (۹۴۲) N ختنات. (۹۴۴) GHKN = AB. (۹۴۵) GHN = L. (۹۵۵) G کسپ. (۹۵۶) HK راد مردی.
- P. ۶۰ (۹۶۰) G بوک. (۹۷۰) GHN از کی bis.
- P. ۶۱ (۹۷۲) H = AB, corr. above. (۹۷۸) GN يك دو روزك. H روزك corr. to روزه.
- P. ۶۲ (۹۹۰) G باد مہر من لدن, and so N. H باد کبر من لدن, with علم من لدن as variant. (۹۹۱) GHKN = ABL Bul. (۹۹۴) N

- ۱۹۶) $GHKN = ABL$. بر هر که فتادی G (۱۹۶) خرگوش و شگال
 ۱۹۸) N عهد وفا. Heading (3): $GHKN = AB$ Bul. (۱۰۰۲)
 $GHKN = ABL$ Bul. (۱۰۰۴) N از فلک.
 P. ۶۳ Heading (2): H باز جواب (۱۰۱۴) $GHKN = ABL$ Bul.
 (۱۰۱۵) $GHKN = B$ Bul.
 P. ۶۴ (۱۰۲۵) G معنیست بس. Heading: GH منافع دانستن (۱۰۲۷)
 $GHKN = AB$ Bul., corr. in K . (۱۰۲۸) N و. (۱۰۲۹)
 $GHKN = ABL$. (۱۰۳۲) $GHN = ABL$. (۱۰۴۵) $G = L$.
 P. ۶۵ Heading (2): $GHN = AB$.
 P. ۶۶ (۱۰۵۹) H داند for بیند, corr. above. (۱۰۶۰) G om. و. G
 میان نامها. (۱۰۶۵) $GKN = L$, and so corr. in H .
 P. ۶۷ (۱۰۷۲) $GHN = AC$.
 P. ۶۹ (۱۱۰۷) $GHKN$ مکررا. (۱۱۱۲) $GHKN = ABL$ Bul. (۱۱۱۶)
 G واسب, with *sukún*. (۱۱۱۷) N جست جو and جویان
 و پریان.
 P. ۷۰ (۱۱۱۹) $GHKN = AB$. (۱۱۲۸) $GHKN = AB$ Bul. (۱۱۴۵)
 GHN ابصار ما.
 P. ۷۱ Heading: $GHKN = ABL$ Bul. (۱۱۵۲) N ریت (۱۱۵۴)
 $GH = L$ Bul. in the first hemistich. $GHKN = ABL$ Bul. in
 the second hemistich. (۱۱۵۵) G کو for که. $GHKN$ او بر زمین.
 (۱۱۵۶) G om. و.
 P. ۷۲ (۱۱۶۰) GN جریش. $GHKN$ زهر هر دانش (۱۱۶۱) $KN =$
 ABL Bul. (۱۱۶۳) $GHKN$ خاص. (۱۱۶۹) GHK خرگوشی.
 (۱۱۷۳) GH کی باشد H معار.
 P. ۷۳ (۱۱۷۷) $G = L$, and so corr. in H . (۱۱۷۸) In the second

- hemistich GN=B. H=AL Bul. K چال ما این بود بر تو
 (۱۱۸۶) GHKN=ABL Bul. (۱۱۸۸) GH می‌کشد.
- P. ۷۴ (۱۲۰۰) N چوب کز H (۱۲۰۱) سنگ و گوهر پشم و پشم
 Heading: H تاریک for بسنه. (۱۲۰۲) GHK=A.
- P. ۷۵ (۱۲۱۴) GHKN=AB Bul. (۱۲۱۵) G گفت کونه (۱۲۱۸)
 و چه عفت و چه رنگ N کجایست GHKN
- P. ۷۶ (۱۲۲۵) N از اول (۱۲۲۶) N=B. (۱۲۲۷) GHKN and گدای
 (۱۲۴۱) GHK=AB Bul. in the first hemistich. خدای
 KN=C.
- P. ۷۷ (۱۲۴۲) G=L Bul., and so corr. in marg. H. N نقش این
 بُد پیش حق تو با منی with بُد written above the line. (۱۲۴۴)
 Suppl. in marg. N. (۱۲۴۸) GK=AB Bul. H=AB Bul.
 in the first hemistich. In the second hemistich H has the
 same reading as in the text, but gives the reading of AB
 Bul. in marg. (۱۲۵۲) GKN=ABL Bul. (۱۲۵۵) GHN=
 A Bul., corr. in G.
- P. ۷۸ (۱۲۶۰) N پیر فراز بخت, corr. below. Heading: N پای بر کشیدن
 (۱۲۷۱) GHKN رُو رنگ. [اُو in the text is a misprint]. H
 دارد صبر GK (۱۲۷۲) از حال دارد صد نشان, corr. in marg.
 (۱۲۷۴) GHN پا بُرد and سجا بُرد. This is also the reading
 of ABC Bul.
- P. ۷۹ (۱۲۷۹) G اختران (۱۲۸۰) GK=L, and so corr. in H.
 (۱۲۸۲) HN لرز و تب KN (۱۲۸۱) دق او همچون خلال
 GHKN=ABL. (۱۲۸۴) N گر روح را with کو as variant.
 (۱۲۸۸) GHKN=ABL Bul. (۱۲۸۹) H یکن جزوهای

H (۱۲۹۴) دل بر گرگ N (۱۲۹۲) corr. in marg. مبسط
کندر میانش GH زاشتی.

P. ۸. (۱۲۹۴) GH کاینتم. (۱۲۹۷) GH پای. Heading (1): GH
Heading (2): G عکس خرگوش را N آن خرگوش را GHKN om.
در آب.

P. ۸۱ (۱۴۱۰) KN = AL Bul. (۱۴۱۱) KN = C. G in the first
hemistich has ای که تواز جاه ظلی می کنی and so corr. in H;
the words جاه ظلی appear to have been altered in G; in the
second hemistich G has دانك بهر خویش چای می کنی and so
corr. in H. H has:

ای که تواز ظلم چای می کنی . از برای خویش دای می کنی

In marg. H دانك اندر قعر چاه بی بینی is given as a variant of
the second hemistich. (۱۴۱۹) GHN = ABL Bul. (۱۴۲۱) G
in the second hemistich و بر خود آن دم تار لعنت می تنی and so
corr. in H. (۱۴۲۴) N بُد for بود. (۱۴۲۵) N او نفس.

P. ۸۲ (۱۴۲۷) In the first hemistich HK = AB Bul. N در روی عم
In the second hemistich HK = A Bul. (۱۴۲۹) Instead of this
verse H has the same verse as AB. The verse given in the
text is suppl. in marg. H with ساختی for داشتی. (۱۴۳۲) In
the second hemistich G has در بدی از نیکوی غافل شدی with
the reading of the text suppl. in marg. (۱۴۳۴) HK = AB Bul.
(۱۴۳۴) HK = AB Bul. (۱۴۳۸) In the second hemistich
GKN = B Bul., and so corr. in H.

P. ۸۴ (۱۴۴۰) HN مرغزار. (۱۴۴۸) GHKN در رقص GHN رگزد جان.

- (۱۲۵۰.) N چنین تنگی. (۱۲۵۱) G چاه and نفس with *sukún*; H adds the *idáfat* to both. N om. و. (۱۲۵۲) G یا قوم.
- P. ۸۴ Heading: N بر for گرد. N گشتن نخبیران خرگوش را. (۱۲۵۸) GHN = AB Bul., and so K, which om. و. (۱۲۶۲) N وش (گوش). (۱۲۶۸) کی باشد GH. بود for بُد. (۱۲۶۵) G. اورا چون بالیدی HN om. و before نوبت. After this verse GHK have the same Heading as ABL Bul. In N the Heading follows v. ۱۲۶۷.
- P. ۸۵ Heading: GHK المجاهد *bis.* (۱۲۸۲) GHK = ABL Bul. N دارند دائم جزوها, and so corr. in H.
- P. ۸۶ Heading: N بامیر المومنین. GH کرامات عمر را. HN قصر (۱۲۹۲) with *idáfat* as in the text. (۱۲۹۵) GN = CL.
- P. ۸۷ (۱۲۰۲) N ور نیخی. (۱۲۰۵) N آیت for آید *bis.* (۱۲۱۴) In N this verse follows the Heading. The hemistichs are transposed, but the error is indicated. Heading: N om. روم. GN زیر درخت. H بزیر درخت. (۱۲۱۶) GHKN = ABL Bul.
- P. ۸۸ (۱۲۲۴) GKN = A Bul., and so corr. in H. Heading: G om. HN om. روم. HN بامیر المومنین. (۱۲۲۸) GHKN = AB Bul. (۱۲۲۹) This and the following verse are transposed in N. (۱۲۳۷) GHK = AB Bul.
- P. ۸۹ (۱۲۴۶) GHKN = ABL Bul. (۱۲۵۱) N و کانش (۱۲۵۲) G رخشان. (۱۲۵۴) GHKN دهد for دمد (misprint). (۱۲۵۷) G آن کم او گفت. H آن کم آن گفت, corr. to the reading in the text. KN آن کم کو گفت.
- P. ۹۰. (۱۲۶۲) HK = AB Bul., corr. in H. (۱۲۶۷) GHKN = ABL Bul. (۱۲۶۹) HK = AB Bul., corr. in marg. H. (۱۲۷۴) HN = ABL Bul.

- P. ۹۱ (۱۴۷۷) HK = ABL Bul., corr. in H. (۱۴۷۸) N شق الحجر.
 (۱۴۷۹) GHKN = ABL Bul. Heading: G خود را بخدای تعالی.
 (۱۴۸۰) GHKN = AB Bul. (۱۴۸۴) HK زانك ناطق حرف.
 (۱۴۸۷) GHKN هر دو for جمله.
- P. ۹۲ (۱۴۹۴) G = B Bul. (۱۴۹۵) GHKN کی for که. GHKN یار را.
 (۱۴۹۷) N يك مثل (۱۴۹۶) N بیآزار و بین N خوش کن
 دستی. In H را is suppl. after دستی. G کو لرزان بود.
 (۱۴۹۹) GH زان for زین. In the first hemistich K = B, and
 so corr. in H, while N gives the reading of B as a variant.
 In the second hemistich G has مرعش را گئی پشیمان دیدیش.
 (۱۵۰۰) GHKN = ABL Bul. (۱۵۰۲) H بحث عقل, corr. in
 marg. GN فوای. (۱۵۰۴) G بحث for حکم, which is given
 as a variant. (۱۵۰۷) N ای for این. H om. و after ملزوم; it
 appears to have been suppl. in G. (۱۵۰۸) GH زانك بینایی.
 In H the words عصا پس may be read as عصا یا or عصایش.
 N از عصا و از عصاکش فارغست.
- P. ۹۳ (۱۵۱۰) N ماست for اوست bis. (۱۵۱۲) GHK = L. (۱۵۱۴)
 N = BL. Heading: K رسول روم and so corr. in H. GHK
 کرده تو یاد را G. (۱۵۱۸) G بجشم (sic) N اجساد for جم.
- P. ۹۴ (۱۵۲۵) N om. و. (۱۵۲۶) N شکر طوق حق درین گردن بود.
 Heading: و اندر ضبط N. (۱۵۲۸) GH فلا سنگست N. همچو سرکه N
 دانه چون آمد بخاک او گشت N. (۱۵۴۱) سر for معنی GHKN
 گشت N. (۱۵۴۲) GHKN = ABL Bul. H گشت گشت.
 (۱۵۴۴) G سنگ with معا above. corr. below. زنند و با خیر.
- P. ۹۵ (۱۵۴۷) GHKN = AB Bul. (۱۵۴۸) In N this and the fol-

- lowing verse are transposed. (۱۵۴۳) H **قَصَص**. (۱۵۴۴) N = AB Bul. (۱۵۴۴) GHKN **ما بدين**. HN **ننگين قنص**. Heading: GHN = AB Bul. (۱۵۴۷) G **محبوس و زيبا** with *sukún*. N **محبوس و زيبا**.
- P. ۹۶ (۱۵۵۲) GHKN **گفتش**. (۱۵۵۸) HN **مرغزار**. (۱۵۶۱) GH = AL.
- P. ۹۷ (۱۵۷۹) H **ايمانهاي خلق**. (۱۵۸۵) GHK = ABL Bul. (۱۵۸۶) H gives **او** as a variant for **از وي**.
- P. ۹۸ (۱۵۸۹) N **لرزيد پس**. N om. **و** after **مرد**. (۱۵۹۱) G **روح** with *sukún*. (۱۵۹۲) N **اين زبان هم سنگ**. GHN **اهن و شست**. (۱۵۹۴) GH = AB Bul. (۱۵۹۸) GHKN = AB Bul. (۱۶۰۲) GHKN = ABL Bul.
- P. ۹۹ Heading: N. om. **فريد الدين**. GHN **عطار**. GH **روح** for **سره**. (۱۶۰۵) GN **اي مرد جري**, and so corr. in H. KN have **جري**. (۱۶۰۸) H **سینه** for **بجر**, corr. above. GK = AB Bul. in the first hemistich, and so corr. in H. (۱۶۱۲) N **آن** for **او**. G **در منكر رود**, with **نافص** suppl. above. H gives **منكر** as a variant. Heading: N om. **مر**. G om. **يا ما**.
- P. ۱۰۰ (۱۶۱۷) GHN **خاموش بود او**. (۱۶۲۲) GHKN **گر هي خواهي عصا**. (۱۶۲۵) H = AB. (۱۶۲۶) G **نبد آغاز**, and so corr. in H. (۱۶۲۷) H **از ره گوش**, corr. above. (۱۶۲۸) GHK **وادخلوا**.
- P. ۱۰۱ (۱۶۳۶) KN **ي باش و هم**. (۱۶۳۸) In G **قدر** is suppl. above **ذوق**. (۱۶۴۲) GHKN **كو** for **كان**. H **كسپ**. (۱۶۴۴) N **كو** for **چون**. (۱۶۴۹) GHKN = ABL Bul. (۱۶۵۰) N **بيخشود**. (۱۶۵۱) GHKN = AB.
- P. ۱۰۲ (۱۶۵۴) N **چه**. N **نشاف** for **نراف**, corr. in marg. (۱۶۵۸) G **که آن جست**. (۱۶۶۴) GHK = B. In N vv. ۱۶۶۴-۱۶۶۸

- are placed after v. ۱۶۸۷, and vv. ۱۶۶۵ and ۱۶۶۶ are transposed. (۱۶۶۵) N بی اجل. (۱۶۶۶) GHKN = ABL Bul. (۱۶۶۸) G گشت. (۱۶۷۰.) In N this verse follows v. ۱۶۷۶.
- P. ۱.۴ (۱۶۷۷) Suppl. in marg. N. GK از نبی خوانید, and so corr. in H. (۱۶۸۴) H دلهاشان, corr. in marg. (۱۶۸۴) GHKN با آن *G (sic)* خوی این *GH (۱۶۸۶)* خانها *G (sic)* می شناسند. (۱۶۸۷) N آید چو روز.
- P. ۱.۴ Heading: N پس *G* بس *HK (۱۶۹۱)* و نوحه کردن. and so corr. in H. (۱۶۹۴) GHK بر جست *N (۱۶۹۴)* بودست. (۱۶۹۹) *G* زیانی بر وری, which is also the reading of C. HKN چگونم مرترا.
- P. ۱.۵ (۱۷۰۷) *G* نور for صبح in the first hemistich, and so in marg. H. *G* صبح افروز من *HK* این دریغ من *N (۱۷۱۱)* with روز as variant in H. (۱۷۱۲) HN حکم حق, and so corr. in *G*. In H او عشق is given as a variant. (۱۷۱۴) H غیبت آن بود کاو غیر همست, corr. in marg. (۱۷۲۵) H چون بود *N* خود. *H* gives او as a variant for مرغزار. (۱۷۲۶) HN او چون.
- P. ۱.۶ (۱۷۴۵) In H یافتم and یافتن are transposed. (۱۷۴۶) Suppl. in marg. *G*. This and the following verse are transposed in H. (۱۷۴۷) This and the following verse are suppl. in marg. N. (۱۷۴۹) GHK = AB Bul. (۱۷۴۱) N آب هم جوید.
- P. ۱.۷ (۱۷۵۵) GHKN = ABL Bul. (۱۷۵۷) *N* غرقند اندرین. (۱۷۵۸) GHKN انکدم زان بیان *G* انهام *GK = BBul. (۱۷۶۰)* HN = AL, corr. in H. (۱۷۶۲) Suppl. in N.

P. ۱.۸ Heading: G om. و before در معنی, and it is suppl. in H.

The words from و در معنی to the end are suppl. in marg. N.

(۱۷۶۷) H حیف و غین و شستن GHKN با سلطان بود.

(۱۷۶۸) H رسد. (۱۷۷۴) N om. verses ۱۷۷۴-۱۷۸۲, which are suppl. in marg. with the exception of v. ۱۷۷۸. (۱۷۷۶)

GHK = AB Bul.

P. ۱.۹ (۱۷۸۲) GH کرو for ازو. (۱۷۸۴) GHKN = AB. (۱۷۸۶)

N يك شوند. (۱۷۸۹) G امرکن without *idāfat*. In K ن is

written above the final *alif* of یا. (۱۷۹۴) G درو بش, and

there is also a dot above the penultimate letter, *i.e.*

دروش.

P. ۱۱. (۱۷۹۶) GH کَرشم. (۱۸۰۰) KN = L. (۱۸۰۵) GHKN و حشنان.

(۱۸۰۷) GHN عقل و کلّ و پناه, corr. in H. (۱۸۰۸) H

جان. (۱۸۰۹) N = L. (۱۸۱۱) In G a corrector has added

ست after ما in both hemistichs. Heading: Suppl. in N.

(۱۸۱۴) H in marg. تا شود پیدا که چون شد حال او. In H

this and the following verse are transposed, but the error has been corrected.

P. ۱۱۱ (۱۸۱۵) N درد و غین. (۱۸۲۴) GN هرچه می‌کوشند اگر مرد

و زنت, and so in marg. H. The reading of the text is suppl.

in G by a later hand. Heading: N برون افگدن خواجه طوطی

از شرق in G. (۱۸۲۶) مرد مرا از فقص

از گشاد KN and so corr. in GH.

P. ۱۱۲ (۱۸۴۶) GHKN حیلها for چشما. G writes چشما, and pos-

sibly the Arabic word is intended. In the second hemistich

H has the same reading as A, and gives the text-reading as a variant. (1848) G گشت. Heading (1): N و بر پریدن. (1845) GN طوطی بی نفاق and so corr. in H. پر مذاق is given in G as a variant. GH سلام الفراق.

P. 114 (180.) N منم همباز تو. (1866) KN باید نهان and so corr. in GH. KN دمل for دمل.

P. 114 (1868) GKN = B Bul., and so corr. in H. (1869) GK وین جمال. (1871) G گور with *sukūn*. (1872) GHK = A. (1876) Suppl. in marg. N. GH om. ای. (1877) GHKN زتو بگریختند K زتو بگریخت او and آویخت او GH. آنک اندر. Heading: After کان N adds لم یکن.

P. 115 (1884) GK کند bis. GHK نشن. (1885) GHK = BL Bul. غرق و گردند در بحر. (1886) GHK = B Bul. (1890.) N غرق و گردند در بحر. (1892) GHK = ABL Bul. (1897) GHKN = B Bul.

P. 116 (1907) N نابینا و آرز. In H زرد is given as a variant for درد. (1911) GN تا گل نمایی with بروی as variant in G. Heading: N om. from در عهد to عنه. N روزی زی نویی. N در میان.

P. 117 (1917) G یا ریلی. (1926) N زلای نفس. In the second hemistich GK = B Bul., and so corr. in H. (192.) KN = BL Bul., and so H in marg. (1931) GKN = B, and so in marg. H. (1932) N این آواها از وی جداست.

P. 118 (1945) GKN = BL Bul., and so in marg. H. (1944) GN = B Bul. (1945) GK خنب. GH شاد آن. (1947) N اورا for آنرا.

- P. 119 (1949) GKN = ABL Bul., and so corr. in H. Heading:
 N تنسیر حدیث پیغامبر علیہ السلام ان الحج
 GH. N جان ناری. Instead of this verse GH have the verse:
 جان ناری یافت از وی انظنا . مرده پوشید از بقای او قبا
 which follows v. 1900 in ABKL Bul. (1906) HKN خلفان for
 حیوان, and so suppl. in G. (196.) N = L. (1961) H گشت,
 corr. above. N لقمانیست.
- P. 12. (1962) GHN لقمه و این N, corr. in H. N لقمه و این
 in second hemistich خار هی جوید خار, corr. in H. (1964) H نیز
 for گئی. H بیرون گئی. G (1970.) اشتری N. (1967) نیز.
 in text. (1974) G نام with *sukūn*. (1980.) N بسیاری. GK
 زتائیر, and so H in marg. (1981) GH = ABL in the
 second hemistich.
- P. 121 (1987) GH سیلست. N خواندم (1992).
- P. 122 (2004) G وین نك. (2007) This and the two following
 verses are suppl. in marg. N. (2008) GHK = B Bul. (2010) N
 مرد. HN (2012) مصطفی صلی الله علیه وسلم. Heading: تو هینی.
- P. 124 (2022) G اسرار گل. H از بوی گل. (2024) GNK
 = L Bul. (2026) N om. و. (2029) In N روی and موی are
 transposed. N تن و بازوی او.
- P. 124 (2041) G ریح و غین. H ریح. KN ریح.
- P. 125 (2050) Suppl. in marg. N. In the first hemistich H = AL,
 corr. in marg. (2055) GHKN اولیا. (2056) GHKN
 = AB Bul. (2059) GHKN = ABL. Heading: پرسیدن صدیقه
 از پیغامبر که.

- P. ۱۲۶ (۲.۶۳) N پُر آفات for ناخوش ذات (۲.۶۴) N پُر نژاد (۲.۷۰).
 N ور ترشح. Heading: N قصه مطرب و بیان کردن. G محصل.
 (۲.۷۸) GH = ABL Bul. (۲.۷۹) GK = AC.
- P. ۱۲۷ (۲.۸۳) H زبی کسپی (۲.۸۵) H کسپ. GHK ان for کان.
 (۲.۸۸) G چونک زد بسیار (۲.۹۲) N and so corr. in H.
 (۲.۹۴) GHKN = L. (۲.۹۴) H = A Bul. مست بر صحرا و غنی
 (۲.۹۸) The hemistichs are transposed in N. N حجم for طول.
- P. ۱۲۸ (۲۱۰۹) N تازیکست (۲۱۱۰) H gives مست as a variant for
 آنج گفتم. (۲۱۱۲) GHK = AB Bul. N هست.
- P. ۱۲۹ Heading: N استن حثانه. G پیغامبر صلی الله علیه وسلم. GHKN
 مصطفی صلی الله علیه. G مبارک ترا. GHK گفتند. N om. انبوه شد
 (۲۱۱۷) GK = BL. (۲۱۱۶) با آن استن صریح و روشن. N وسلم
 روز دین. (۲۱۱۹) N تا ابد. GHKN حفت سروی. GHK
- P. ۱۳۰ (۲۱۳۵) GHKN زاهل تغلید. In the second hemistich GKN
 = BL Bul., and so corr. in H. (۲۱۴۱) GHKN = AB Bul.
 (۲۱۴۲) GH خلقی with *idāfat*. (۲۱۴۸) This and the following
 verse are transposed in N. (۲۱۴۲) GHKN = A Bul.
- P. ۱۴۱ (۲۱۴۶) GNK = B Bul. Heading: G صلی الله علیه وسلم bis.
 (۲۱۵۶) GHKN = ABL Bul. (۲۱۵۹) GHK = ABL.
- P. ۱۴۲ Heading: G پیر او ندید (۲۱۶۹) GHKN با او for باو
 آمد او. (۲۱۷۰) GH
- P. ۱۴۴ (۲۱۷۶) GKN om. ماند before و. (۲۱۸۴) GKN = B Bul.,
 and so corr. in H. N has یطید for یتنید, which is given
 in marg. as a variant. (۲۱۸۹) N با عطا و با وفا. N بر جنا.
 (۲۱۹۰) GHK = AB Bul. (۲۱۹۴) GH دلم.

- P. ۱۴۴ Heading: GHN om. که نیستیست, which is suppl. in marg.
 N. K که مستیست (۲۲.۲) N آتش در زن (۲۲.۷) GHKN =
 ABL Bul.
- P. ۱۴۵ (۲۲۱۲) GHKN = ABL Bul. (۲۲۲۲) N می‌رسند.
- P. ۱۴۶ Heading: N بهر بازاری N om. که before اللّٰهُمَّ (۲۲۲۴) G
 (۲۲۲۷) The کای خدایا N (۲۲۲۵) ای خدایا N (۲۲۲۴) فرشته
 order of the following verses in K is: ۲۲۲۹, ۲۲۴۱, ۲۲۴۴,
 ۲۲۴۸, ۲۲۴۰, ۲۲۴۲, ۲۲۴۲. (۲۲۲۸) N = CL. (۲۲۴۰) GHKN
 (۲۲۴۴) G = Bul. یاغبان او
- P. ۱۴۷ (۲۲۴۹) GHN = ABL Bul. (۲۲۴۰) G اُشپس H om. و after
 GKN و موش و حوادث پاک خورد موش. and so corr. in H.
 K نیتانی. ورنی دانی GHN (۲۲۴۴) و در اثبات N (۲۲۴۱)
 Heading: N امیر المومنین. گوش کن باری زمن N. گوش کن GHK
 GHKN از بخشش (۲۲۴۶) نداشت در عالم N. خلیفه
 KN = AB Bul. (۲۲۴۸) صاف آمد
- P. ۱۴۸ Heading: N ماجرا کردن GHN om. و after زن HN om. و
 after قلت (۲۲۵۷) HKN = CL. (۲۲۶۱) GHK = AB Bul.
- P. ۱۴۹ (۲۲۶۴) H چون for شب GK = B Bul., and so corr. in H.
 Heading: N محتاج نسبت بدعیان N و بر در بستره
 (۲۲۶۵) GHKN = ABL Bul. (۲۲۶۸) میهمان for میزبان
 GHN = Bul.
- P. ۱۴. (۲۲۷۰) In N this verse follows v. ۲۲۶۷. (۲۲۷۴) GH om.
 (۲۲۷۵) GHKN = که خود هست او N (۲۲۷۴) بیش before و
 ABL Bul. (۲۲۷۷) N ام for ام bis. N و حق for حق (۲۲۸۰)
 (۲۲۸۲) H = A Bul. دیوار تنش N (۲۲۸۱) از بیش و کم GHK

- P. ۱۴۱ Heading (1): N بصدقی ببندد. GHN ببندد. N که آن را شیخش. GHKN زن نادر and om. باشد. Heading (2): GHKN فقر بیان کردن با. The words و صبر are suppl. in G. G خودرا. GHKN om. خود. (۲۲۹۰.) N نمی ماند. In H جو برق is suppl. above دی. (۲۲۹۴) GH کاعتاد.
- P ۱۴۲ (۲۲۹۵) GHKN از for ار (misprint). H گرد و بود. KN باد. (۲۴۰۴) GK = B, and so corr. in H. (۲۴۰۶) H ور N این فسانه زر. GHKN تهر above نام زن. (۲۴۰۸) N = L. (۲۴۱۲) GH = ABL Bul., and so N, which transposes آن and این.
- P. ۱۴۳ Heading: N مر شوهر را. N از قدم خود و مقام مگو. G (۲۴۱۶). GHKN = ABL. (۲۴۱۷) G کار بار. (۲۴۱۹) N سوی ما. (۲۴۲۶) GHK زمین استخوان. با سگان بهر حدث. (۲۴۲۸) N کم عقل به.
- P. ۱۴۴ (۲۴۲۹) GH کردست. (۲۴۴۰) GHK نو. (۲۴۴۴) GHKN = AB Bul. (۲۴۴۵) GHKN = ABL Bul. (۲۴۴۷) GHKN رسوای شور, as in the List of corrections. (۲۴۴۰) GK = B Bul., and so corr. in H. H = AL. Heading: HKN در فقر و فقیران. G om. در before فقیران. (۲۴۴۲) GHKN = AB Bul.
- P. ۱۴۵ (۲۴۴۷) GHN برهنهش. HN ملک و مال. (۲۴۵۴) N آتش سوزا. GHKN سوزان. (۲۴۵۸) N = C. (۲۴۵۹) GK = B Bul., and so corr. in H. N ور بگرم.
- P. ۱۴۶ (۲۴۶۳) HN = L. (۲۴۶۴) GHK = AB. Heading: GHK چون. (۲۴۶۹) GHKN امام همه باشد. N راست گوثر. GHK تابها از رنگها.

= AB Bul. (۲۴۷۲) KN آن طعرا. N او for و. (۲۴۷۴) GHK = ABL Bul.

P. ۱۴۷ (۲۴۷۸) N کنند. (۲۴۸۴) GHKN جنگ for الحن. (۲۴۸۵) N چون for گر. (۲۴۹۰) N او for و.

P. ۱۴۸ Heading: GHKN استغفار کردن. (۲۴۹۶) N = Bul. GH ستمی as in text. (۲۴۰۰) GHKN جان تو کر بهر. (۲۴۰۲) Nستم and (۲۴۰۹) GHKN زین قدر. (۲۴۰۵) N برسم. (۲۴۰۴) GK فدا. (۲۴۰۹) GHKN یا بشیرین. N سپاناخ.

P. ۱۴۹ (۲۴۱۱) GHKN = AB Bul. (۲۴۱۴) H من هم, corr. above. (۲۴۱۴) N مکن. (۲۴۱۶) GH دلم. (۲۴۱۹) GHKN = AB Bul. (۲۴۲۴) N جنابش.

P. ۱۵۰. (۲۴۲۷) N وز حمزه پیش. (۲۴۲۸) GK = B, and so corr. in H. (۲۴۲۹) N زانشش. GK او زانش, and so corr. in H. (۲۴۳۰) GKN = B, and so in marg. H. (۲۴۳۴) GHK = ABL Bul. In the second hemistich N has حیوانند و بس حیوانند. (۲۴۳۵) Suppl. in marg. N. (۲۴۴۷) HN گویی, altered to گویا in H. Heading (2): GHKN آن اعتراض. N om. اشارت.

P. ۱۵۱ (۲۴۴۹) GHK جان چون آمدم. In the second hemistich GHKN = ABL Bul. (۲۴۴۲) N ای زن گه کار تو. (۲۴۴۷) Suppl. in marg. N. Heading: GHKN زهر و پازهر. N ظلمت. (۲۴۴۸) G = B. HK = AL Bul. (۲۴۴۹) N در گردنم. (۲۴۵۰) N هم زان.

P. ۱۵۲ (۲۴۵۵) K = B, and so corr. in GH. (۲۴۵۶) GHKN = BL Bul. (۲۴۵۷) GHKN موصول, without hamza. (۲۴۶۱) N = C. (۲۴۶۴) This and the following verse are transposed in N.

(۲۴۶۸) GK دارند. The reading of H is uncertain. (۲۴۶۹) GHKN برین نکته. (۲۴۷۰) After this verse GK insert the verse which is added in BL Bul. It is suppl. in marg. H.

P. ۱۵۴ (۲۴۷۱) G om. The verse has been suppl. in marg. by a corrector. (۲۴۸۱) GHK بازگونیست. GNK نفرت فرعون, and so H in marg. Heading: N از هر دو.

P. ۱۵۴ (۲۴۹۲) H شیدا. (۲۴۹۴) GH سغبه. (۲۵۰۱) GK = L in the first hemistich. GN = B in the second hemistich, and so corr. in H. (۲۵۰۲) N خورشید. (۲۵۰۴) GH دریایی. GHK (۲۵۰۴) GH = AB, corr. in G. (۲۵۰۵) GK = B, and so H in marg. (۲۵۰۶) Suppl. in marg. HN.

P. ۱۵۵ Heading: N حنّ صالحرا. N چشمشان را اندک نماید. (۲۵۱۰) GHKN = ABL Bul. (۲۵۱۷) GHKN om. (۲۵۱۹) In the first hemistich GHN = A. GN تاش آزارند, and so corr. in H.

P. ۱۵۶ (۲۵۴۱) G معلّن with مبرّم as variant. (۲۵۴۴) HN نومیدید. GN ساعدرا, and so corr. in H. H has برو ساعد گران. (۲۵۴۵) N روز سیم. (۲۵۴۷) GK روی رنگ.

P. ۱۵۷ (۲۵۴۸) GHKN = AB Bul. (۲۵۴۱) GHKN = ABL Bul. (۲۵۴۲) H دود و نفت. GHN خلوت, corr. above. GHN اشك ریز از جانسان. (۲۵۴۹) GH کردید. (۲۵۵۷) Suppl. in marg. N.

P. ۱۵۸ (۲۵۵۸) GHK = ABL Bul., with مین. H خوانند. In the first hemistich N = ABL Bul., but has مین for بین. (۲۵۶۱) N این گریه. (۲۵۶۲) In the second hemistich GH = A.

- (۲۵۶۴) H دُم for دَم. The word is not vocalised in G. (۲۵۶۷)
 GH = A. The reading وز رایات نقل is given by a corrector
 in marg. H. Heading: H om. لا ییغیان.
- P. ۱۵۹ (۲۵۷۵) H = A. G مظلم همجو فار, and so H in marg. (۲۵۸۸)
 In the second hemistich GKN = BL Bul., and so H in marg.
 (۲۵۹۱) N نیات و گوهری را.
- P. ۱۶۰ (۲۵۹۸) H = A, with م suppl. below چون (۲۶۰۰) K می رسد.
 GHKN درمان بود. Heading: K ولی کامل, and so in marg. H.
 G اما بیمار را. N بیمار را رنجور را. N om. و before سرما. GHK
 om. سیه گوشتی. GHN om. نشد است. (۲۶۰۴) N
- P. ۱۶۱ (۲۶۰۴) HN ملك دست (۲۶۱۲) GHK = AB Bul. (۲۶۱۶)
 In the second hemistich GKN have مُخْلِصِی (۲۶۱۸) N
 G نَمِی (۲۶۲۱) with idāfat. (۲۶۲۰) GHN خانگاه. K جایگاه. (۲۶۲۲) N
- P. ۱۶۲ (۲۶۲۴) GHKN = ABL Bul. (۲۶۲۷) H در جفا (۲۶۲۹) N
 هوی GHN و. H om. (۲۶۳۰) مست گاه از وی بود گاهی زدوغ.
 (۲۶۳۲) K در آنچه (۲۶۳۴) HK این نیز (۲۶۳۶) GHK = A.
 In the first hemistich N = A, but in the second hemistich it
 has: (۲۶۳۷) GHKN = C. (۲۶۳۸) مر سببر یا اثر را او غلام.
 N حاجتش ناید. GN اعلام.
- P. ۱۶۳ (۲۶۴۰) GHK = AB Bul. (۲۶۴۲) K آن دو رزق جو, and so
 in marg. G. (۲۶۴۶) GHK = AB Bul. (۲۶۴۸) In N الواح
 and ارواح are transposed. (۲۶۵۴) GHK = AB Bul.
- P. ۱۶۴ (۲۶۵۹) GHKN = ABL Bul. (۲۶۶۰) HKN در زمین. GHKN
 آن (misprint). (۲۶۶۱) GHKN = ABL Bul. (۲۶۶۲) آن

- GHN ألف. N واین for با in the first hemistich. (۲۶۶۴) GHN مقام. H (۲۶۶۷) ألف.
- P. ۱۶۵ (۲۶۷۷) N گفتم. (۲۶۷۸) GH کامنحانی. (۲۶۸۶) KN = BL Bul. (۲۶۸۷) G مقبلان و همنشینی با شهان and so in marg. H. G gives مقبلان as a variant. (۲۶۸۸) GHK = ABL Bul. (۲۶۹۱) GHKN = ABL.
- P. ۱۶۶ (۲۶۹۴) G om. the *tanwin* in the rhyme-words. (۲۶۹۹) In the second hemistich GH = AL. K = Bul., and so N in marg. N در مغلی. H in marg. تا شهم رحم کند یا مونی. (۲۷.۲) G has حال او and او as alternative readings, and گوگت as a variant for او. Heading: N باران را. N خلیفه after GHKN آنک. (۲۷.۴) GHKN = AB Bul. (۲۷.۵) GHN ملکت. (۲۷.۷) GK بر متاع دار رو. (۲۷.۷) GK بر متاع آتش نباشد and so corr. in H. GHKN فاخرست.
- P. ۱۶۷ (۲۷۱۰) N لوله و پنج. (۲۷۱۱) G مَنفَذ. (۲۷۱۴) GH هوّا. (۲۷۱۶) GHK = AB Bul. N جوی for جسر. (۲۷۱۷) HN شصت. (۲۷۱۹) GKN = B, and so corr. in H. H = AL Bul. Heading: GH om. در before دوختن. (۲۷۲۲) GHKN = ABL Bul.
- P. ۱۶۸ (۲۷۲۷) G اب. (۲۷۲۸) H = A. (۲۷۲۹) GHKN = ABL Bul. (۲۷۳۹) GK نی for بل, but the word seems to have been altered in G. N و مطهر چون بهشت. (۲۷۴۱) N نفع. (۲۷۴۴) N بر نعمت زده. H gives بن in the second hemistich as a variant for شک.
- P. ۱۶۹ Heading: H om. و عاشق کرم. N om. اما. N نقصان کرمست. (۲۷۴۸) N در روی. (۲۷۵۰) GHN آینه for آیت.

- P. ۱۷. (۲۷۵۴) G شکل with *sukūn*. (۲۷۵۸) GHKN = AB Bul.
 (۲۷۶۰) GHK = AB Bul. (۲۷۶۴) N مرغ. (۲۷۶۸) G حظیست.
 After this verse K has the verse which is added in Bul. It
 has been suppl. in marg. G by a corrector. (۲۷۶۹) H
 صورت غمیگین.
- P. ۱۷۱ (۲۷۷۰) G کاندین حماماست. Heading: HKN هدیه او.
 (۲۷۷۴) Suppl. in marg. N. (۲۷۷۴) GK = B. (۲۷۷۹) GHKN
 = AB. (۲۷۸۰) GHK = AB. (۲۷۸۵) GHKN = ABL Bul.
- P. ۱۷۲ (۲۷۹۲) H کسب. (۲۷۹۶) H بدین در. (۲۷۹۹) N درین در.
- P. ۱۷۴ Heading (1): KN که برو تاب آفتاب تافت. In H ابتدا is suppl.
 غیر آمد او GHKN. ریش گاوی H (۲۸۰۴). فی نه این N (۲۸۰۱)
 and غرقه. Heading (2): Suppl. in marg. N, but the whole Heading,
 except مثل العرب, is given as a verse in the text of N after
 verse ۲۸۰۵. (۲۸۰۶) GHKN ماند خار. (۲۸۱۰) GHN که کی for.
- P. ۱۷۴ (۲۸۱۱) GHK = AB Bul. (۲۸۱۲) GHKN = ABL Bul.
 (۲۸۱۴) N کن for گو. (۲۸۲۱) GHKN چون لولها. In the
 second hemistich GHK = AB Bul. N چون دولها for در کولها.
 (۲۸۲۵) KN اندر for بین در. (۲۸۲۶) N خوش سبب.
- P. ۱۷۵ (۲۸۲۷) GHK سنگ ریزهش. (۲۸۴۲) GHKN = ABL Bul.
 (۲۸۴۹) Suppl. in marg. H. (۲۸۴۰) GHKN کل عمرت.
- P. ۱۷۶ (۲۸۴۹) N ما سبهارا بدجله. In the second hemistich GHN
 = ABL Bul. (۲۸۵۰) GHKN = ABL Bul. (۲۸۵۲) GK =
 B Bul. N بر یکی سنگی. Heading: N هدیه را و خلعت و عطا.
 (۲۸۵۴) GHKN = ABL Bul. (۲۸۵۶) GHKN = A Bul.
 (۲۸۵۸) GHKN = AB Bul. (۲۸۵۹) GHKN = ABL Bul.

- P. ۱۷۷ (۲۸۶.) N کَانَ for کو. (۲۸۶۶) GK = B, and so H in marg.
 N وین سبو. (۲۸۶۸) K در رفص است و حال. H gives او as
 variant for این. (۲۸۷۱) H = A. In marg. H شد چو جان.
 (۲۸۷۷) N = L. (۲۸۷۸) GHKN = ABL Bul.
- P. ۱۷۸ (۲۸۸۲) HK = ABL Bul. (۲۸۸۴) GHN = AB Bul. (۲۸۸۵)
 N آن for این. (۲۸۸۶) N ور بگوید. In N this verse follows
 v. ۲۸۸۲. (۲۸۸۸) GHK have the same verse as ABL Bul.
 N گر for ور. (۲۸۸۹) This and the next verse are suppl. in
 marg. N. (۲۸۹۰) HK = AB Bul. (۲۸۹۱) GK داد for ذات.
 (۲۸۹۷) GHK = ABL Bul.
- P. ۱۷۹ (۲۸۹۸) N تا ابد. (۲۸۹۹) HN = Bul. (۲۹۰۴) GK این زن.
 GHKN نفس و طبع. (۲۹۰۹) GK = B Bul. In N verses ۲۹۰۹—
 ۲۹۴۸ have been supplied by a later hand. As they are in-
 correctly written and represent a different text, I have not
 recorded the variant readings which they contain. (۲۹۱۰)
 GHK = AB Bul. (۲۹۱۱) Suppl. in marg. H. GK = B Bul.
 (۲۹۱۴) GH = A. K = B.
- P. ۱۸۰ (۲۹۱۷) GHK = ABL Bul. (۲۹۲۴) GHK این زنگ. (۲۹۲۶)
 GHK = AB Bul. (۲۹۲۸) GH = A.
- P. ۱۸۱ (۲۹۴۷) GHK درهای عند. (۲۹۴۱) GHK چنان bis. (۲۹۴۲)
 GHK = AB Bul. (۲۹۴۷) H از راه. (۲۹۴۹) GH = A Bul.
- P. ۱۸۲ (۲۹۵۶) GHK = ABL Bul. Heading: رسول صلی الله علیه
 و سلم مر علی را. HK تا ازیشان هم. and so corr. in G. H om. تر
 after پیش قدم.
- P. ۱۸۳ (۲۹۶۵) GHK = ABL Bul. (۲۹۷۰) H خضر ای بی نفاق. (۲۹۷۴)

- GHK = AB Bul. (۲۹۷۷) GHK = AB Bul. (۲۹۷۸) G پیش شه
for پیششان, and so corr. in H.
- P. ۱۸۴ (۲۹۸۶) GHK = AB. (۲۹۸۹) GHK = ABL Bul. (۲۹۹۲)
G شیر with *idāfat*. (۲۹۹۴) GH = AB Bul., and so K, which
has مواساتی. (۲۹۹۸) GHK = AB Bul.
- P. ۱۸۵ (۲۹۹۹) G پس for بس. (۴۰۰۰) G = B Bul., and so corr.
in H. (۴۰۰۱) G شیر with *idāfat*. GH کی دید. (۴۰۱۰) H
Heading: HK روبه. (۴۰۱۴) GH = A. K = BL Bul.
- P. ۱۸۶ (۴۰۲۴) GH حراب.
- P. ۱۸۷ (۴۰۴۴) GKH = ABL Bul. (۴۰۴۵) GHK = ABL Bul.
(۴۰۴۷) G السّوْرا. In the second hemistich GHK = AB Bul.
(۴۰۴۹) This and the two following verses are suppl. in marg.
N. (۴۰۴۴) N زفت چست. (۴۰۴۸) GHKN کو خود خرید.
(۴۰۴۹) GHKN = AB Bul. H gives پوستین as a variant for
پوشش. (۴۰۵۰) GHKN نبرد for برد (misprint).
- P. ۱۸۸ (۴۰۵۵) GHKN = AB. Heading: GHKN کی قصّة آنکس. N
کی او من. N کیست آن. HK کیست این. G بکوفت for برد
(۴۰۵۸) G باشد برو after غی شناسم. GHK برو after غی شناسم. N باشد
GHKN بچنه گشت. (۴۰۶۰) GHKN with معا above. (۴۰۶۰) GHKN
خانه همیار.
- P. ۱۸۹ (۴۰۶۵) GKN = B. (۴۰۷۰) GHK = AB Bul. (۴۰۷۲) GK
= AB, and so in marg. H. N کارش بهر روز. Heading: GHK
om. N has: باز آمدن بر در یار سال دوم. (۴۰۷۷) H = AB.
KN خار و چمن.
- P. ۱۹۰ (۴۰۸۱) GHK = AB Bul. N يك ره برآرد in the first hemistich.

- (۴.۸۲) GHKN = ABL. (۴.۸۴) GK = B, and so H in marg. N = Bul. H = AL. (۴.۸۶) GHKN = AB Bul. After this verse N has the Heading: رو در کنیدن سخن بسبب ملالت. (۴.۹۲) G کاندرو بی حرف. K = L Bul., and so corr. in G. (۴.۹۶) GHKN = AB Bul.
- P. ۱۹۱ Heading: HN کرد. K کردی. (۴۱.۴) GHKN = ABL Bul. (۴۱.۵) GK = B Bul. (۴۱.۶) GHKN = ABL Bul. (۴۱۱.) N بستان و برگیر.
- P. ۱۹۲ (۴۱۱۴) GH عبرت گیرد از. (۴۱۱۵) GHKN = AB Bul., but G has پی for پس. (۴۱۱۶) N جان بردی ازو. (۴۱۱۹) H gives خوش as variant for بیش. (۴۱۲۰.) HN om. و, which is suppl. in G. Heading: G روپوشم. N om. from در میان to the end. (۴۱۲۴) GHKN = ABL Bul. (۴۱۲۷) N نباید شد.
- P. ۱۹۳ (۴۱۲۹) GHKN = A Bul. (۴۱۴۱) GHN = ABL Bul. (۴۱۴۵) GK for تن. GHN کایان. (۴۱۴۶) GHK = AB Bul. (۴۱۴۹) N ففیرانید. (۴۱۴۴) GHN پس. (۴۱۴۵) H = AL.
- P. ۱۹۴ (۴۱۴۸) GHKN = ABL Bul. (۴۱۵۰.) GKN = ABL Bul. (۴۱۵۲) GHKN آبن for این. (۴۱۵۴) H در ذکر و فسر. Heading (2) GHN add علیه السّلم after کردن یوسف.
- P. ۱۹۵ (۴۱۷۱) G = B, and so corr. in marg. H. HKN هست for همجو. (۴۱۷۴) N ارمغان.
- P. ۱۹۶ (۴۱۷۶) HN = AL. (۴۱۷۷) HN = A. (۴۱۸۰.) GHKN = AB Bul. (۴۱۸۱) GHKN بیرون روی. (۴۱۸۲) GK عرصه دان. (۴۱۸۱) GHKN انبیارا بس بلند, which H gives as a variant. HN = ABL Bul.

- در HN (۴۱۸۸). تر H gives تن as a correction of (۴۱۸۴).
 فعال. (۴۱۹۰.) GHN = AB Bul.
- P. ۱۹۷ Heading: G یوسف علیه السّلم که. In H ارمغان is supplied.
 H کی for تا. GH هر باری. GHKN خوش را for خود را. HN
 عیان G (۴۱۹۴). مرا as variant for سزا H (۴۱۹۴). و مرا
 چون بینی H (۴۱۹۹). هست نمی N (۴۱۹۶).
- P. ۱۹۸ (۴۲۱۱) GHK = ABL Bul. (۴۲۱۲) GHKN = ABL Bul.
 (۴۲۱۵) GHK = AB Bul. (۴۲۱۷) G آب (۴۲۲۰.) GHK =
 AB Bul. N has کل را (sic) و نیس. (۴۲۲۱) GHKN = AB Bul.
- P. ۱۹۹ (۴۲۲۶) GHKN = ABL Bul. Heading: GH پیغامبر صلی الله
 GHKN in the first هم. (۴۲۲۹). و گنت N. عليه وسلم
 GHKN (۴۲۴۸). بر نوشتی در ورق N. hemistich = ABL Bul.
 = AB Bul.
- P. ۲۰۰ (۴۲۴۰.) GHKN = ABL Bul. (۴۲۴۳) GHKN = AB Bul.
 (۴۲۴۶) GHKN = ABL Bul. کبر آن G. بدشان (۴۲۴۷) GHKN = ABL Bul.
 اگر GKN. In the second hemistich GHK = ABL Bul. (۴۲۴۹)
 و خود را GHK (۴۲۵۲). طبع درد نیش را دفعی کند N
 منور G (۴۲۵۶). H = A. (۴۲۵۵). تا بر نیاید N
- P. ۲۰۱ (۴۲۵۹) GHKN = ABL Bul. او در هر رباط N. ندارد بر سباط N.
 GHKN = AB Bul. (۴۲۶۶) GH = AB. (۴۲۶۸) GH = ABL.
 (۴۲۷۵) GHN = ABL Bul.
- P. ۲۰۲ (۴۲۷۸) GHKN = AB Bul. (۴۲۸۴) GHKN = ABL Bul.
 آن ایمان GN (۴۲۸۹). (۴۲۹۰.) GHKN = ABL Bul. (۴۲۹۱)
 GHKN = ABL Bul.
- P. ۲۰۳ (۴۲۹۵) G مزور. N مزور. G روز with *sukán*. N روز with

idāfat. (۴۲۹۶) GH = B Bul., and so corr. in N. Heading:
GHKN = ABL Bul. (۴۲۹۸) G سَغَبِه. (۴۳.۲) GHK باشد.
(۴۳.۴) GHK از دار. (۴۳.۸) N بیان for نشان. (۴۳۱۱) H
اُنسی.

P. ۲.۴ (۴۳۱۲) GHKN = ABL Bul. After this verse HN insert
the same verse as L, with ایشانرا for انسانرا. (۴۳۱۴) GHK =
AB Bul. N کامر انسانرا. (۴۳۱۹) GHK = AB Bul., and so
in marg. N. Heading: خوانستن از حق نعالی. G. N اهل is suppl. in H.
(۴۳۲۲) H یا شیر, corr. below. (۴۳۲۵) GK = B Bul., and so
H in marg. H = AL. N has با گیاه تر محابا و کند.

P. ۲.۵ (۴۳۲۹) GK از خیل غم, and so H in marg. (۴۳۳۴) GKN =
B Bul., and so corr. in H. (۴۳۴۵) N خی و دال. After this
verse K has the same verse which is added in Bul., and so
in marg. GH with گلستانش کند. (۴۳۴۶) KN = ABL Bul.

P. ۲.۶ (۴۳۴۲) GHN = ABL. Heading: N باقی. حکایت. (۴۳۴۴)
GHKN = ABL Bul. (۴۳۴۸) G حَمِيت (which is the correct
reading). GHK نفس گبر را. N گبر ما. (۴۳۵۰) GHN مغفل.
(۴۳۵۴) H = A. (۴۳۵۴) N om. و.

P. ۲.۷ (۴۳۵۶) GK = BL, and so corr. in H. N صَبر. (۴۳۵۹)
GHKN = ABL Bul. (۴۳۶۶) GHK صَحَّه. N صَحَّ.

P. ۲.۸ (۴۳۷۱) GK = B Bul. H = A. (۴۳۷۲) GKN = B Bul.,
and so corr. in H. (۴۳۷۴) KN = AB Bul. (۴۳۷۵) In the first
hemistich H = A; in the second, GHKN = ABL Bul. (۴۳۷۷)
G صد for شد, and so corr. in H. (۴۳۷۸) N = AB. (۴۳۸۴)
GK = B. GKN دهند for نهند. (۴۳۸۵) GHKN = AB Bul.

- P. ۲۰۹ (۴۴۸۹) GHK = ABL Bul. (۴۴۹۰) GHKN = AB Bul. In N the hemistichs are transposed. (۴۴۹۵) GHKN غیب گیر for عیب گیر (misprint). (۴۴۹۹) N انسَابُ (the correct reading). (۴۴۰۲) GHKN = ABL Bul.
- P. ۲۱۰ (۴۴۱۲) GHKN = L. (۴۴۱۶) GK = B Bul., and so H in marg. (۴۴۱۹) GH این for آن. HK هه for هی, corr. in H.
- P. ۲۱۱ (۴۴۲۴) N = L. Heading: N از جاهلان پنهان باید داشتن. (۴۴۲۷) H = A. GKN = B Bul., and so in marg. H. (۴۴۲۸) GHKN = A. (۴۴۴۲) G باشد ذکی.
- P. ۲۱۲ (۴۴۴۸) GHKN = ABL Bul. N و ره. (۴۴۴۴) GHKN = ABL. (۴۴۵۱) GH آن بار علم. In the second hemistich GK = B Bul., and so in marg. H. (۴۴۵۲) Suppl. in marg. HN. (۴۴۵۷) H گر زحرف و نام. (۴۴۵۸) N میدان در آب جو.
- P. ۲۱۳ (۴۴۵۹) KN همچو آتش. GHKN زنگ for زنگ. (۴۴۶۳) GHKN = ABL Bul. (۴۴۶۶) In N this verse follows the Heading. Heading: N om. و صورتگری. (۴۴۶۸) In N this verse follows v. ۴۴۷۰. (۴۴۶۹) GK = B, and so corr. in H. H = A. This verse is suppl. in marg. N in the form given by B. (۴۴۷۰) GHKN = BL Bul. (۴۴۷۲) GHKN = AB Bul.
- P. ۲۱۴ (۴۴۷۴) GKN نقش for لون. (۴۴۷۹) GHKN = ABL Bul. (۴۴۸۰) GHKN = ABL Bul. (۴۴۸۵) GHKN = AB. (۴۴۸۶) GHKN = AB Bul. (۴۴۸۷) GHKN = ABL Bul. (۴۴۸۹) G appears to have یا before اوست (۴۴۹۰) N بتابد.
- P. ۲۱۵ (۴۴۹۱) GHKN = ABL Bul. (۴۴۹۲) G بوی و رنگ. (۴۴۹۷) پیغامبر صلی الله G = C. (۴۴۹۹) GHKN = AB Bul. Heading: G

- از ز for (۲۵.۴) GHKN = AB. (۲۵.۴) علیہ و سلم.
- P. ۲۱۶ (۲۵.۴) GHK = ABL Bul. (۲۵.۵) GHK و ابدرا.
- (۲۵.۶) GHKN = ABL Bul., but H om. و after نیم. (۲۵.۷)
- N چون نیستند. In the second hemistich H = AL. (۲۵.۱۱)
- GKN = BL Bul., and so H in marg. (۲۵.۱۲) GHKN = ABL
- Bul. H gives the reading of the text in marg. (۲۵.۱۶)
- GHKN = ABL Bul. (۲۵.۱۸) GHK = ABL Bul.
- P. ۲۱۷ (۲۵.۲۴) GHKN = ABL. (۲۵.۲۶) GHN for عیان از.
- (۲۵.۴۲) N الثال. (۲۵.۴۴) H = A. (۲۵.۴۷) GK = B Bul.,
- and so H in marg. In the first hemistich N has نشنه برگردش
- یک. In the second hemistich H has یک. In the second hemistich H has یک.
- P. ۲۱۸ (۲۵.۴۰) GHK = AB Bul. (۲۵.۴۱) GHK = ABL Bul. (۲۵.۴۷)
- GHKN = ABL Bul. (۲۵.۴۹) GHKN ربو و پند N
- بغل for نند. (۲۵.۵۴) GHKN = ABL Bul. (۲۵.۵۵) GHKN =
- AB. (۲۵.۵۶) G = B Bul., with الله as variant in marg. N
- وین پی ستاری الله شد.
- P. ۲۱۹ (۲۵.۵۷) GHKN = AL Bul. (۲۵.۶۵) GHKN سوی for جس.
- (۲۵.۶۸) GHKN = ABL Bul. (۲۵.۷۰) H نوید.
- P. ۲۲۰ (۲۵.۷۷) N = A. (۲۵.۸۲) KN مخنوم. (۲۵.۸۴) GHK = ABL
- Bul. Heading: HK ترونک را, and so corr. in G. (۲۵.۹۲) N
- بصرای.
- P. ۲۲۱ (۲۵.۹۵) GHKN = ABL Bul. The text-reading is given in
- marg. H. In N the hemistichs are transposed. (۲۵.۹۶) N بر
- for در. (۲۵.۹۹) GHN = ABCL. (۲۶.۰) GHK انضعت, and so

- N. (۴۶.۲) GK = Bul. (۴۶.۴) GHKN = ABCL Bul. (۴۶.۵)
 GHK = AB Bul. Heading: G رسول صلی الله علیه وسلم.
- P. ۲۲۲ (۴۶۱۴) GH = AB. K = Bul. (۴۶۱۴) N در ره (۴۶۱۷)
 GHKN = B Bul. (۴۶۲.) N = Bul. (۴۶۲۱) In H the hemistichs are transposed. (۴۶۲۴) GHK = ABL Bul., and so N, which has گانش for نخری (۴۶۲۵) GHKN = ABL Bul.
- P. ۲۲۳ (۴۶۲۶) GHK حاضر شد (۴۶۲۹) GHKN = BL Bul. (۴۶۳.)
 GHK = ABL Bul. (۴۶۴۴) GHK آید bis. (۴۶۴۸) GHK = ABL Bul. (۴۶۴۱) G لبان for دهان. GHKN لب for ما.
- P. ۲۲۴ (۴۶۴۵) GHN الله (۴۶۴۷) GHKN = ABL Bul. (۴۶۵۱)
 GHK = BL Bul. N in the first hemistich = AB, and in the second = BL Bul. (۴۶۵۲) N نوری (۴۶۵۴) GHKN = ABL Bul. (۴۶۵۵) GHK = AB Bul., and so N, which has چشم اعش نور خور چون بر نتافت.
- P. ۲۲۵ Heading (1): G پیغمبر صلی الله علیه وسلم. N مگوی متابعت را. N نگهدار, and so K. (۴۶۵۸) GKN om. In H this verse has been lightly stroked through and is followed by the same verse which follows it in A. GKN have the second verse only, beginning کی ستاره (۴۶۵۹) GHKN = AB Bul. (۴۶۶۱) N النفوس (۴۶۶۴) GK = B Bul., and so in marg. H. N تا که من اندر جگر (۴۶۶۵) GN = Bul. Heading (2): GHKN = ABL Bul.
- P. ۲۲۶ (۴۶۷۱) H ما (sic) ناطقه یایان. N نطقی درافشات ما. K = AB Bul. GHKN محو نور دانش (۴۶۷۲) N و لدینا (۴۶۷۴)

GKN = B, and so in marg. H. H در for بر, corr. below.

(۴۶۷۵) H کویان. (۴۶۸۱) G انواع with *sukūn*.

P. ۲۲۷ (۴۶۹۴) G خواب with *sukūn*. (۴۷.۲) N کن پیشوا for سازوستا.

P. ۲۲۸ Heading: H امیر المومنین عمر. (۴۷.۷) N آن حجر. (۴۷۱۴)

GHKN شعله آن آتش از بجل شاست H. ظلم for بجل.

= Bul., and so H in marg. K = B.

P. ۲۲۹ (۴۷۱۵) N بس بستوده ام. Heading: G انداختن امیر المومنین

در روی GHKN. خدو GH (۴۷۲۴). شمشیر را. HN om. علی.

(۴۷۲۶) N در عمل. (۴۷۲۸) GHKN = ABL Bul. (۴۷۴۰) GN

عکس with *idāfat*.

P. ۲۳۰ (۴۷۴۶) GHK = AB Bul. (۴۷۴۹) In G the penultimate

letter of هسید is pointed both as ی and ن. (۴۷۴۰) GH

یسقی. K یسقی. (۴۷۴۴) GHKN = ABL Bul.

P. ۲۳۱ (۴۷۵۴) N نعم for بغم. (۴۷۵۶) GH هجده هزارست. In the

second hemistich GKN = B, and so H in marg. (۴۷۵۷) N

بی for پس. GHN النضا. (۴۷۵۹) GHKN = ABL Bul.

(۴۷۶۶) GHKN کانجا. (۴۷۶۷) N بی گان. (۴۷۶۸) GHKN

= AB.

P. ۲۳۲ (۴۷۷۲) GHKN = AB Bul. Heading: N امیر المومنین علی.

GHKN om. شمشیر را. HKN om. که. GHKN om. چون.

After the Heading GHKN have the same verse which is added in

AB. (۴۷۷۴) GHKN = AB Bul. (۴۷۷۴) GHKN = ABL Bul.

(۴۷۷۵) GKN = BL Bul. (۴۷۸۱) GN وآن for آن.

P. ۲۳۳ (۴۷۸۲) GHKN = ABL Bul. Heading: After المومنین N adds

در آن حالت. N om. چه بوده است. GHKN علی کرّم الله وجهه.

- P. ۲۴۴ (۴۷۹۷) GHKN = ABC. (۴۷۹۸) H جز یاد او (۴۸۰۰)
 H = AL, corr. in marg. (۴۸۰۲) GHKN = ABL Bul. (۴۸۱۴)
 GHKN = AB Bul. (۴۸۱۴) GHKN = ABL Bul.
- P. ۲۴۵ (۴۸۱۶) GHN = AB Bul. K = L. (۴۸۲۱) GHKN = AB Bul.
 (۴۸۲۴) G = C. (۴۸۲۷) GHKN = ABL Bul. (۴۸۲۸) N
 بشکف بکارستان او.
- P. ۲۴۶ (۴۸۲۶) GKN = B Bul., and so H in marg. (۴۸۴۸) N
 الرجیم. (۴۸۴۴) In N this verse follows v. ۴۸۴۴. Heading:
 G المومنین علی after بیغامیر صلی الله علیه وسلم. GHK add
 N بشد در قهر بیش. In N this and the next verse are
 transposed.
- P. ۲۴۷ (۴۸۶۰) GHKN = AB Bul. (۴۸۶۵) GN آمد. In the second
 hemistich GKN = B Bul., and so H in marg. H = AL.
 (۴۸۶۸) H شناخی. (۴۸۶۹) K میوه.
- P. ۲۴۸ (۴۸۷۱) G پس. (۴۸۷۴) HK افزونید فضل. N افزوید. In G
 the third last letter is unpointed. (۴۸۷۶) G حلقی with *idāfat*.
 (۴۸۸۹) GHKN = ABL Bul.
- P. ۲۴۹ (۴۸۹۱) GKN = B Bul., and so H in marg. Heading:
 GHKN = ABL Bul. (۴۸۹۴) GHKN = AB Bul. (۴۸۹۹) G
 المستغیثین إهدنا. (۴۹۰۱) GHKN = AB Bul. (۴۹۰۴) H = AL.
- P. ۲۴۰ (۴۹۰۸) G جفا. (۴۹۰۹) GHK = BL Bul. (۴۹۱۰) GHKN =
 ABL Bul. (۴۹۲۰) GHKN = ABL Bul. (۴۹۲۴) GHN باطل
 and هاطل.
- P. ۲۴۱ Heading: GHK om. امیر المومنین. N کردن علی بخونی. (۴۹۲۵)
 GHKN = ABL Bul. (۴۹۲۶) GHKN = ABL Bul. (۴۹۳۲)

GHKN = ABL Bul. (۴۹۴۷) GKN = B Bul., and so corr. in H.

P. ۲۴۲ Heading (1): KN = AB, and so G, which has پیش امیر علی پیغامبر صلی (۴۹۴۴) GHKN = BL. Heading (2): G فرموده است کی after N مکه را و غیره. الله علیه وسلم. N یامر حق بود.

P. ۲۴۳ (۴۹۵۷) GHKN = AB Bul. (۴۹۶۰) N مرد سر افراشته.

P. ۲۴۴ (۴۹۷۳) GK رانید. In H the penultimate letter is unpointed. Heading: KN با قرن خود. The words مانع الخ are suppl. in N. (۴۹۸۳) N = AL.

P. ۲۴۵ (۴۹۸۸) GHN = L. (۴۹۹۶) G مرئی.

BOOK II.

Preface. After the *Bismillāh* H adds وما توفیقی الا بالله.

P. ۲۴۶ (۴) is suppl. in G. HK مصلحت کم H برو for بر چیز را GH (۱۰). HK بسیار بود (۹) وی.

P. ۲۴۷ (۱۱) In GHK the hemistichs are transposed.

P. ۲۴۸ (۲۲) H جو for نو. K گرز تنهایی چو ناهیدی شوی. GK (۲۴) گشت و ره GH (۲۷) در خلوت, and so corr. in H. GHK = A Bul. (۴۷) G in marg. باشد خواب کشف as a variant for آن محبوس لطف.

P. ۲۴۹ (۴۵) GHK گر for اگر. GK (۴۹) و این حسها. GK = Bul., and so in marg. H. (۵۴) G گاه خورشیدی و گه دریا. (۵۷) GH نقش with *idāfat*. (۵۸) GHK مشبه را موحد. H می کند. (۶۰) GH آن for از. H می کند.

- P. ۲۵. (۶۴) Suppl. in marg. G by a later hand. (۶۸) G زِصورت
رفت, corr. below. (۷۷) H = A, corr. in marg.
- P. ۲۵۱ (۷۸) H ورنه خندد او, corr. below. (۷۹) G پیر with *idāfat*.
(۸۰) G طیبات و طیبین. H الطیبین. (۸۴) G = L Bul., and so
H in marg. with چاره for صبر. The verse given in the text
is suppl. in marg. G. (۹۴) G من جستم.
- P. ۲۵۴ (۱۱۶) GH و بر ابرو. (۱۱۹) GHK = ABL Bul.
- P. ۲۵۴ Heading (1): GHK مارگیری دیگر. (۱۴۹) GHK om. و. (۱۴۲)
GHK = ABL Bul.
- P. ۲۵۵ (۱۴۹) H بیکار. Heading: G om. گفتن. (۱۵۸) GH یار پیش.
(۱۵۹) GHK om. و. (۱۶۱) GHK om. و.
- P. ۲۵۶ (۱۶۵) G فُتَحَتْ, and so H. (۱۶۶) GHK و یا ایشان
H = A. G از گشت بر برداشتند. (۱۷۸) GK om.
- P. ۲۵۷ (۱۸۶) GH ابدان ما. G gives ابدانها as variant in marg.
- P. ۲۵۸ (۱۹۶) GH جای دگر. Heading: In G the Heading has been
stroked through by a later hand, which has substituted the
Heading of L Bul. in marg. (۲۰۴) GHK در وجد. (۲۱۲) GH
از نوم.
- P. ۲۵۹ (۲۱۸) GH و از for وز. (۲۲۲) G چه مالبخولاست, and so
corr. in H.
- P. ۲۶. (۲۴۰) G کردم را. (۲۴۶) GH گفته as in text. (۲۴۷) G مشت
with *idāfat*. (۲۴۰) GH بس پهلو. (۲۴۱) GK جُست for جُست.
H و بر پشش. (۲۴۴) After this verse K has the same Heading
as Bul., and so G in marg.
- P. ۲۶۱ (۲۵۱) GH سلام علیکنان. (۲۵۲) H دیو مردم.

- P. ۲۶۲ (۲۷۹) K ور چو بولی از تنت یرون کند (۲۸۲) K in the first hemistich: ور در آمیزد عدس با شکرش.
- P. ۲۶۴ (۲۸۵) G = BD Bul., and so corr. in marg. H. (۲۹۸) G = BD, and so corr. in marg. H. G gives the text-verse in marg. K has both verses.
- P. ۲۶۴ (۴۱۴) K در چوگان او.
- P. ۲۶۵ Heading: G بدین نه آن باز بست (۴۲۴) GK یافتن شاه. and so corr. in marg. H, where the reading of B is also given. (۴۲۲) G در زی for در, and so corr. in H. GH فرار for فرار. (۴۴۷) GHK زشت آمد.
- P. ۲۶۶ (۴۴۵) GH و بشکافش (۴۵۴) GHK گم کنند.
- P. ۲۶۷ (۴۶۰) GH و با جوید (۴۶۲) GH که تو زان دوری. GK = Bul., and so H in marg. (۴۶۹) GHK = ABL Bul. (۴۷۲) GHK = ABL Bul.
- P. ۲۶۸ Heading: GH om. قدس الله سره العزیز. H حق تعالی, and so corr. in G. (۴۷۶) G جوامردی. (۴۸۰) GHK می کنند ایدر. (۴۸۱) GHK = AB Bul. (۴۸۴) G = B Bul.
- P. ۲۶۹ (۴۹۴) GHK = AB Bul. (۴۹۶) G کونرو. K کونرو. GH دادند. (۴۱۰) GH = ABL Bul. (۴۰۹) GH بازی for باری. (۴۰۸) GH مال ما.
- P. ۲۷۰ (۴۱۶) GHK بر ساك. GK ووعوع ایشان, and so corr. in H. (۴۱۹) G in the second hemistich آب with *sukūn*.
- P. ۲۷۱ (۴۴۹) H = A. Heading: شخصی suppl. in G. G زاهدرا, corr. above.
- P. ۲۷۲ (۴۵۱) G بیگار. H بیگار. (۴۶۴) G رزق with *sukūn*.

- P. ۲۷۴ (۴۶۶) GHK *بر ما در جهان*. G *بیگار*. H *پیکار*. (۴۸۲) K
غافل از عمر بقای جانی اند. In GH *جانی* is given as a variant.
- P. ۲۷۴ (۴۸۶) K *سرش را*. H *سرش را*. No vowel-mark in G. (۴۹۰)
بیگار.
- P. ۲۷۵ Heading: GHK *در تاریکی*. (۵۰۴) GH = ABL Bul. (۵۱۰)
واقف شدی. In the second hemistich G = BD Bul., and
 so corr. in marg. H. K *ازین*. (۵۱۲) GK *پاره پاره از جبل*.
 HK *نه چنان*. G (۵۱۵) *بی نشان بی جای*. K *واقف شوی*
نی چنان.
- P. ۲۷۶ (۵۱۸) G = D, and so corr. in H. (۵۲۲) GH *کامشبان*.
 (۵۲۴) GHK *وین و این*. In GHK the hemistichs are
 transposed. (۵۲۴) GHK = ABL Bul. (۵۲۸) G *میلانش*. (۵۳۰)
 G *و جدر* with *idāfat*. (۵۳۶) GHK *حراره*. (۵۴۷) GK = B Bul.
- P. ۲۷۷ (۵۴۴) GHK = ABL Bul. (۵۴۶) G om. The verse is suppl.
 in marg. G after verse ۵۴۷. HK *آنج من بسپردمت*. In K
 verses ۵۴۶ and ۵۴۷ are transposed. (۵۴۷) H = A. (۵۵۵)
 H *مهب*. (۵۵۸) G *از هر که برد*.
- P. ۲۷۸ (۵۶۱) H *خود او*. GH *مردی*. (۵۶۴) H *بدآن تغلید*. (۵۶۵) G
عکس with *idāfat*. (۵۶۶) H *بهر معنی*, corr. in marg. (۵۷۰)
 H = AB Bul. (۵۷۲) GH point the first letter of *خاستی* both
 as *خ* and *ج*. (۵۷۶) H *صد هزار*, corr. in marg.
- P. ۲۷۹ (۵۸۴) H *نیابد*. (۵۸۷) G *گاوش* as in text. H *کاوش*. (۵۸۸)
 H = AB, corr. in marg. (۵۹۵) H *میگذارد*.
- P. ۲۸۰ (۵۹۶) GH *مکردم*, and so in the following verse. (۶۰۶) GHK
سپیدی. K *سپیدت*, corr. to *سپید*. H (۶۰۷) *بزدانت*.

P. ۲۸۱ (۶۱۶) G کدرین (۶۲۰) GHK گُلَا (۶۲۷) H از for ازین.
 GH مردریگ.

P. ۲۸۲ (۶۱۷) After this verse K has the same Heading as Bul.,
 and so GH in marg. (۶۱۵) GHK وز تو (۶۱۶) GHK = AB Bul.
 (۶۱۹) G مناداها.

P. ۲۸۳ (۶۱۸) GK = BDL Bul., and so corr. in H. (۶۵۵) GHK =
 ABL Bul. (۶۵۹) GHK = ABL Bul. (۶۶۳) G کرده, and so
 corr. in H. (۶۶۴) H کرد و ترک, corr. below. (۶۶۴) GHK =
 AB Bul.

P. ۲۸۴ (۶۷۴) GH می کردم (correctly). (۶۸۱) In H this and the
 following verse are transposed, but corr. below. (۶۸۲) H
 om. و. (۶۸۴) K هستی تو, and so corr. in H. (۶۸۶) GHK
 گشته as in text.

P. ۲۸۵ (۶۹۰) GK = BD Bul., and so corr. in H. (۶۹۹) K بردمایش.
 (۷۰۰) GHK مسند. (۷۰۲) GH هستی as in text.

P. ۲۸۶ (۷۱۴) GH می ستانند (۷۱۶) GHK دولتش از آب (۷۱۷) GH
 در جان سرمایه H (۷۲۶) معنّانند K (۷۲۴) خود هم او.

P. ۲۸۷ (۷۴۹) H يك غریبی, corr. in marg. (۷۴۲) G has خوشست
 suppl. over بهست.

P. ۲۸۹ (۷۷۴) In G the first hemistich, as originally written, appears
 to have been in agreement with the text of BL Bul.

P. ۲۹۰ (۷۸۶) GHK = ABL Bul. (۷۸۸) GHK = BL Bul. (۷۹۹)
 GK ور برد and so corr. in H. (۸۰۴) GHK ور برد.

P. ۲۹۱ (۸۰۴) H در حصودی, corr. above. (۸۰۶) GH = ABL Bul.
 (۸۱۹) GHK ولّی (۸۲۰) وَاَنْكَ زین (۸۲۱) HK هتصد.

- P. ۲۹۲ (۸۲۴) H نور پیش as in text. K نور پیش. G شش. (۸۲۴)
 GH بیشتر as in text. K بیشتر. (۸۲۶) HK هفتصد. (۸۴۲) G
 بی حجاب. (۸۴۹) Suppl. in marg. GH by later hands.
- P. ۲۹۴ Heading: K امتحان کردن. HK آن دو غلام را. GH (۸۴۷)
 گوی. In the second hemistich G = D. (۸۵۶) GHK = AB Bul. (۸۴۸) K
 کردمست.
- P. ۲۹۴ (۸۶۵) GH گنتش for گنتش (misprint). K, however, has
 گنتش. (۸۷۴) K زان سوتر. و این گند دهان GH (۸۶۸).
 آن یکی را.
- P. ۲۹۵ (۸۷۵) GHK = AB Bul. (۸۷۶) GK چین و چین (۸۸۱)
 GK گر for کو. GHK وی از. (۸۹۰) H gives صنا as a
 variant for ذکا. (۸۹۱) G writes جوامردی in this and the
 following verse. (۸۹۲) GHK کان را.
- P. ۲۹۶ (۸۹۶) GH = ABL Bul. (۸۹۸) GH خواص را. (۹۰۴) K
 و. (۹۰۵) G om. before الله, and it is suppl. in K.
 (۹۱۱) GHK = AB Bul.
- P. ۲۹۷ (۹۱۴) GH انوار زفت. (۹۲۰) H = A, corr. in marg. (۹۲۱)
 GHK = AB Bul.
- P. ۲۹۸ (۹۴۵) GHK = AB Bul. (۹۴۱) G هست آنچه.
- P. ۲۹۹ (۹۵۴) G گشت جوهر گشت. H گشت جوهر گشت.
 K گشت بستن as in text. (۹۶۰) K افوال فشر. (۹۶۷) GHK
 از پیشها.
- P. ۳۰۰ (۹۷۴) GH سیری as in text. K سیری. (۹۷۷) GHK این عرضها.
 (۹۸۷) K پس for بس. (۹۹۱) K در همه عالم کجا کافر بدی.
- P. ۳۰۱ (۹۹۶) H یا نیکویی. (۱۰۰۰) GHK = ABL Bul. (۱۰۰۱) K =

L Bul. (1..۴) GHK = BL Bul. (1..۵) K om. و. (1..۷)

In the second hemistich HK = A, corr. in marg. H.

P. ۴.۲ (1.1۴) GHK دُمائم. (1.1۵) GK و از یارت.

P. ۴.۴ (1.۴۶) GH = AB. (1.۴۹) H و رعد, corr. below.

(1.۴۰) HK سنگی. (1.۴۲) H می دانی زجهل, corr. above. GHK

نزد تو. (1.۴۴) G پشم with *sukún*.

P. ۴.۴ (1.۴۸) GHK = A. (1.۵۰) GHK بوده. (1.۵۴) GHK

این and GHK transpose دام و دای. (1.۵۶) GHK کاشتندش.

(misprint). GHK کشت for نیم. (1.۵۹) H گر بریزد. (1.۵۷) آن.

P. ۴.۵ (1.۶۹) GHK = AB Bul. (1.۸۴) H بشر for آدمی, corr.

above.

P. ۴.۷ (11.۹) G آفتاب. H آفتابی می کیم, corr. above. (111۶) K

adds here the verse which occurs in L Bul. It is suppl. in

marg. GH. (11۲1) H گه و گاهی دوتو. (11۲۲) GHK =

ABL Bul.

P. ۴.۸ (11۲۷) HK اگرچه کان منم. (11۴۴) H نور ضیا, corr. in

marg. (11۴۵) H می زدند. (11۴۷) GK مهبب. (11۴۱) GK

ن. In H the initial letter is pointed both as ب and ن. نازجاست.

P. ۴.۹ (11۴۸) In GH گوزینه, not لوزینه, seems to have been the

original reading, but the upper stroke of the گ has been

erased. (11۵۸) G رَوش. GH پَرِوش. (11۶۲) H برای ما

۴۱. (11۶۴) G نیکبختی with *idáfat*. (11۷۲) GHK قوام.

P. ۴۱۱ (11۸۷) G جهانی. (11۹۵) GHK هست for مست (misprint).

(11۹۶) GK از انجا.

P. ۴۱۲ (1۲.۶) G ماء. H باغی. (1۲۱۷) H ماء.

- P. ۴۱۴ (۱۲۲۰) GHK کایام (۱۲۲۴) K طعم دندانها. Heading: GH
om. این خارین GK. آن مردرا, which is suppl. in marg. H این را نکند GHK. پس for H.
- P. ۴۱۴ (۱۲۴۸) H = AL.
- P. ۴۱۵ (۱۲۵۴) G بس گریزان, with زان suppl. above. HK زان with
بس suppl. above in H. (۱۲۵۹) Suppl. in marg. GH. (۱۲۶۳)
GH نی for نه in both hemistichs (۱۲۶۶) GHK = AD Bul.
- P. ۴۱۶ (۱۲۷۱) GHK = ABL Bul. (۱۲۸۱) GH = AB Bul.
- P. ۴۱۷ (۱۲۹۷) K سیاهی دیدگان (۱۳۰۰) GHK پیشه for پیش.
(۱۳۰۵) GHK آن for این.
- P. ۴۱۸ (۱۳۰۸) H از خون جگر corr. above. (۱۳۰۹) H چنین for
چنان. K صلاح الدین (۱۳۲۱). This and the next two verses
are suppl. in marg. G under the heading ولدی, and also in
marg. H.
- P. ۴۱۹ (۱۳۴۸) HK = AL, corr. in marg. H. The reading of HK
is suppl. in marg. G.
- P. ۴۲۰ (۱۳۴۵) G صِبْغَةُ (۱۳۵۱) GHK بر من بزن GH (۱۳۵۲)
لك GK (۱۳۵۷) GHK = ABL Bul. (۱۳۵۶) بر تو گر شد
عغل و جان (۱۳۵۸) H in the first hemistich. و نشکیم
below. K خونهای جان و عغل.
- P. ۴۲۱ (۱۳۷۵) K ای سلامت جو رها کن تو مرا GH. and so in marg.
- P. ۴۲۲ Heading: K جهت پرشش ذا التون, and so corr. in marg.
G. جنونی GK (۱۳۸۶) ذا التون رحمة الله عليه GH. G
in marg. gives درج as a variant for مخنی (۱۳۰۰) GH قوی.
H گشت for شد (۱۳۰۱) This and the next

verse are transposed in G, but the error is indicated by means of a line drawn obliquely between the two verses.

P. ۴۲۴ (۱۴۱۰) GH رح for زخم. GH اَنَا. (۱۴۱۷) GH خَشَوَكَ. (۱۴۱۹) G بر وجودت.

P. ۴۲۴ (۱۴۲۰) GHK زَانُ وُفُود. (۱۴۲۷) G om. هر, which is suppl. above. G شیر with *idāfat*. Heading: GK دیوانه نشد. (۱۴۴۲) G دور دور with *idāfat*. (۱۴۴۶) H gives the variant of BDL in marg.

P. ۴۲۵ (۱۴۴۸) GH = B. (۱۴۴۹) H = A, corr. above. Heading: ذا النون رحمة الله عليه.

P. ۴۲۶ (۱۴۶۴) HK = A, corr. in H. (۱۴۶۴) After this verse HK have the same Heading as A Bul. (۱۴۶۸) GK این زلزلست.

P. ۴۲۷ (۱۴۷۱) GK بَنَ with *sukún*. H بنه. (۱۴۸۰) GK = B Bul., and so corr. in H. (۱۴۸۸) H ای بنه برو در صدر شین.

P. ۴۲۸ (۱۴۹۴) GHK وین غلامان. (۱۴۹۷) GHK و خوش. GH ان (۱۵۰۶) بیرون کنند. H (۱۵۰۴) راه بر. GH = ABL. GK = D Bul. In G this and the following verse are transposed, and in H their transposition is indicated by م and خ.

P. ۴۲۹ (۱۵۱۱) GHK پس خوردش. (۱۵۱۲) GHK کو نخوردی. (۱۵۱۴) G گرچه. H (۱۵۱۶) گرچه. K گرچه. The MSS. show the same variations in the following verse.

P. ۴۳۰ (۱۵۲۵) H آید. In the second hemistich K = Bul.

P. ۴۳۱ (۱۵۴۲) GH کی گزافه. (۱۵۴۴) G کی میخندد. (۱۵۴۵) GHK چون for خُو.

- P. ۴۴۲ (۱۵۵۴) GK بر رُجی. (۱۵۵۴) GHK عاجز آید. (۱۵۵۶) H = A.
 Heading: G om. سلطان. (۱۵۶۱) K خاص سلطان. (۱۵۶۴)
 HK هتتصد.
- P. ۴۴۴ (۱۵۸۲) GH اشکافی بران. (۱۵۸۴) H = A. (۱۵۸۷) G =
 BDL Bul., and so in marg. H. (۱۵۸۸) GHK زین ذکر تو.
 (۱۵۹۰) H = A.
- P. ۴۴۴ (۱۵۹۸) K سپید. HK میزانهاست, corr. in marg. H. (۱۶۰۴)
 GHK جسم هدهد.
- P. ۴۴۵ (۱۶۱۰) GHK = ABL Bul. (۱۶۱۴) G سر نهند. (۱۶۱۹) K
 کو زعین. GH حاکمت او. (۱۶۲۰) Suppl. in marg. G.
- P. ۴۴۷ (۱۶۴۴) In G and in marg. H the order of the following
 verses is the same as in BDL. (۱۶۵۴) H = A, corr. in marg.
- P. ۴۴۸ (۱۶۶۴) G بی چون. (۱۶۶۴) H = A, corr. in marg.
 (۱۶۶۷) G om. و before مست. (۱۶۶۸) GHK = ABL Bul.
 (۱۶۷۰) H om. و. (۱۶۷۱) GK و اینک. H وینک. (۱۶۷۵) G
 زان نشان م زکریارا بگنت with the text-reading suppl. in marg.
 (۱۶۸۲) H = A, corr. below.
- P. ۴۴۹ (۱۶۸۴) H و رنگ. (۱۶۸۶) H = A. (۱۶۹۲) H ولیکن.
 (۱۶۹۴) GH write the first letter of نك both as ن and ی.
 (۱۶۹۴) GHK = BL Bul. (۱۶۹۸) H = A.
- P. ۴۴۰ (۱۷۰۶) K in the first hemistich = Bul. In the second hemistich
 GHK = AB Bul. (۱۷۱۴) GH om. this verse. Heading: GHK
 شُبان. (۱۷۲۰) K = B, and so corr. in G and in marg. H.
- P. ۴۴۱ (۱۷۲۷) K های خبر مر شدی, which is given in marg. G as
 a variant. (۱۷۴۵) GH با کی. (۱۷۴۷) GHK = AB Bul.

- P. ۴۴۲ (۱۷۴۵) This and the next verse are transposed in H, but خ and م have been added by a corrector. (۱۷۴۹) G کرد تفت. GHK یابانی و رفت. Heading: H با موسی. K آن شبان, and so corr. in G. (۱۷۵۱) GK = BL Bul. H = A, with فصل in marg.
- P. ۴۴۴ (۱۷۵۹) GHK = AB Bul. (۱۷۶۶) GHK گری بود. GK شهید. اورا مشو, and so corr. in H.
- P. ۴۴۴ (۱۷۷۲) GHK = AB. (۱۷۷۷) GH چویان. (۱۷۸۰) G وریب. H وریب. (۱۷۸۸) K بشگفتنام, and so corr. in H.
- P. ۴۴۵ (۱۷۹۹) H = A, corr. in marg.
- P. ۴۴۶ (۱۸۱۵) GHK نگوساری. Heading: G om. علیه السلام. (۱۸۱۶) GH = ABL Bul., and so corr. in K.
- P. ۴۴۷ (۱۸۲۶) HK = A, with آخر suppl. above in H. (۱۸۴۱) GH مآء. K مآء.
- P. ۴۴۸ (۱۸۵۴) Suppl. in marg. H by the original hand. H گذار. (۱۸۵۷) GK = L Bul., and so corr. in H. (۱۸۶۴) GHK = AB Bul.
- P. ۴۴۹ (۱۸۶۵) GHK = AB Bul. (۱۸۶۶) GH = ABL Bul. (۱۸۶۹) GHK = ABL Bul. (۱۸۷۲) HK = Bul., corr. in H. In G پُر کنند is given as a variant. (۱۸۷۴) H = A. Heading: H = A.
- P. ۴۵۰. (۱۸۸۴) GHK مر ورا for مردرا (misprint). (۱۸۸۴) G = BDL, and H gives this reading as a variant. K کردم مر ترا. (۱۸۸۵) K بر جانم. (۱۸۹۶) H = A.
- P. ۴۵۱ (۱۹۰۰) GK = B Bul. (۱۹۰۴) GH = A. (۱۹۰۸) GHK = ABL. (۱۹۱۱) G اگر گویم. (۱۹۱۴) K = Bul.

- P. ۴۵۲ (۱۹۲۷) GH ای مرا. Heading: K = Bul., and so in marg. H.
- P. ۴۵۴ (۱۹۴۱) GHK = ABL Bul. (۱۹۴۵) GHK = AB Bul. (۱۹۴۸)
GH برگرد with ت suppl. above. (۱۹۵۰) GH = A. (۱۹۵۴) G
طفل with *sukūn*. (۱۹۵۶) GH = A.
- P. ۴۵۴ (۱۹۵۹) K آن for او. (۱۹۶۵) G پیش و پیش. (۱۹۶۷) GH
om. this verse. K کآن شرر. (۱۹۶۹) GH = B. In K this verse
precedes v. ۱۹۶۸. (۱۹۷۰) GH از جنگش جدا. H gives رہا as
a variant. (۱۹۷۱) HK حبله.
- P. ۴۵۵ (۱۹۷۵) G علی and یلی, and so K. (۱۹۷۷) GH کور as in
text. (۱۹۹۲) GK = L Bul., and so corr. in H.
- P. ۴۵۶ Heading: G ناینبای. (۱۹۹۴) H = A, corr. in marg.
- P. ۴۵۷ (۲.۱۹) K = L Bul., and so in marg. GH. (۲.۲۷) GK
سدوی.
- P. ۴۵۸ (۲.۲۸) GK = BL Bul. (۲.۴۹) K از خیال و وسوسه عاجز بُدی.
- P. ۴۵۹. (۲.۴۸) K در خدایی گار چون یکدل شدی. (۲.۴۹) G =
BD Bul., and so corr. in marg. H. (۲.۵۲) H = A, corr. below.
- P. ۴۶. Heading: G ترك کردن. (۲.۶۵) GHK = AB Bul. (۲.۷۲)
H کدترین فرصت و بُسره و تبوک, corr. in marg. (۲.۷۴) GH
and so K.
- P. ۴۶۱ (۲.۸۷) K نفص و شک. (۲.۸۹) GH = AB. K = L Bul.
(۲.۹۰) GH سبوس. (۲.۹۴) H رفت corr. to روفت.
- P. ۴۶۲ (۲۱.۴) GK = BDL Bul., and so corr. in H. (۲۱.۹) GH =
B. K also has سرگین.
- P. ۴۶۴ (۲۱۱۴) H = A. (۲۱۱۶) Suppl. in marg. H. (۲۱۲۱) GHK
= ABL Bul. (۲۱۲۴) H کفر آن سگک. (۲۱۲۴) GK = BL Bul.

P. ۴۶۴ (۲۱۲۷) K جای و ساز, and so corr. in G. (۲۱۴۵) H = A, corr. below. (۲۱۴.) GHK = AB. Heading: GK om. رنجور, which is suppl. in H.

P. ۴۶۵ (۲۱۴۵) In GK this verse is followed by vv. ۲۱۵۲-۲۱۵۵. In H the same transposition has been indicated by a corrector. (۲۱۵۷) G مشرق.

P. ۴۶۶ (۲۱۶۱) H = A. (۲۱۶۴) HK بگلی. G جزوی, and so corr. in H. (۲۱۶۶) G يك پندست, with وزه suppl. below. K يك وزه. In the second hemistich GHK = AD Bul. (۲۱۶۹) K جماعت رحمت, and so in marg. H. (۲۱۷۱) G in the first hemistich = ABL Bul., and so corr. in H. GHK سبایش.

P. ۴۶۷ (۲۱۷۴) GHK = AB Bul. (۲۱۷۷) H آن for این. (۲۱۷۸) K هفت مهبان باغ من شوید. (۲۱۸۷) H = A.

P. ۴۶۸ (۲۱۹۴) G = L Bul. H چه کرد. K چه کرد. (۲۱۹۵) GK = Bul. H وندر زمانه. (۲۲.۵) GHK = AB Bul. (۲۲.۶) G در شک. (۲۲.۷) H = Bul.

P. ۴۶۹ Heading (1): G پیغامبر علیه السلام. (۲۲۱۴) H = A, corr. in marg. Heading (2): G ابو یزید را.

P. ۴۷. (۲۲۴۶) GHK = ABL. (۲۲۴۷) GHK و پرسید.

P. ۴۷۱ (۲۲۴۸) GH = ABL Bul. (۲۲۴۹) H = A, with کعبه in marg. as variant. Heading: G پیغامبر علیه السلام. H گستاخی بود.

P. ۴۷۲ (۲۲۶۵) GH = B Bul. (۲۲۶۶) HK کانجا. In the second hemistich H = A, corr. in marg. (۲۲۶۹) H گفتند که با. (۲۲۷.) GHK = ABL Bul.

- P. ۴۷۴ (۲۲۷۲) H = A. (۲۲۷۹) GH = AB Bul. (۲۲۸۰) G **عمر اگر**.
(۲۲۸۹) GHK = ABL Bul.
- P. ۴۷۴ (۲۲۹۶) GHK = AB. (۲۴.۲) G **زلیان**. (۲۴.۵) GHK **ابن**.
H **عُنق**.
- P. ۴۷۵ (۲۴۲۱) GHK = ABL Bul.
- P. ۴۷۶ Heading (1): HK **سید اجل**, and so corr. in G. (۲۴۴۷)
H = A in the first hemistich. H **معری**.
- P. ۴۷۷ (۲۴۴۶) After this verse H adds the same verse which is
added in A. (۲۴۵۷) GHK = ABL Bul. (۲۴۵۸) GH =
AB Bul. (۲۴۵۹) GHK = ABL. (۲۴۶۰) K **یارانت بکه** and
در کوچه بگشت. G in marg. has **در کوی ای سنه**.
- P. ۴۷۸ (۲۴۶۸) H om. **و** after **دید**. GHK **و فارون را**. (۲۴۶۹) GHK
رجف کرد. (۲۴۷۰) H = AL. (۲۴۷۱) GHK = ABL Bul.
(۲۴۷۲) H **گنت**. (۲۴۷۳) GHK **گردد او بنیم**. (۲۴۷۵) G **عیا**.
GH **عصر دزد**. (۲۴۷۹) GHK **دزد ای کور آن منم**. K (۲۴۷۶)
او for **که**.
- P. ۴۷۹ (۲۴۸۴) GH **او نزد**. (۲۴۸۷) GHK = ABL Bul. (۲۴۹۴)
HK **هو هو مستیان**. K (۲۴۹۴) **از غم دم زنی**.
(۲۴۹۷) H = A.
- P. ۴۸۰ Heading: H = A. (۲۴۰۷) GHK = AL. (۲۴۰۹) GHK =
ABL Bul.
- P. ۴۸۱ (۲۴۱۴) GHK **آن سو رود**. (۲۴۱۴) GK = BL Bul. and so
corr. in H.
- P. ۴۸۲ (۲۴۵۲) K **ی دود**.

- P. ۴۸۴ Heading: G رسول عليه السلام. (۲۴۶۱) GK om. this verse,
which is suppl. in marg. K. (۲۴۶۴) K has:
چون گرفتار گناهان می شدم . غرق گشته دست و پایی می زدم
- P. ۴۸۴ (۲۴۷۸) GHK = ABL Bul. (۲۴۸۶) In the second hemistich
K has: آخر این ره هم پایان آمدی.
- P. ۴۸۵ (۲۴۹۱) G = BDL, and so corr. in marg. H. (۲۵۰۴) Suppl.
in marg. GH. (۲۵۰۵) HK = L.
- P. ۴۸۶ (۲۵۱۱) G بران for بران. H بران. K کشان. (۲۵۱۶) GH =
AL Bul. (۲۵۲۵) GHK گفتن نفس را correctly.
- P. ۴۸۷ (۲۵۴۱) H او مید, and so corr. in GK. (۲۵۴۴) GHK =
AB Bul. (۲۵۴۶) GHK = AB Bul. (۲۵۴۴) G و هر دو.
- P. ۴۸۸ (۲۵۴۷) G مُلک. Heading: G پیغامبر عليه السلام. GH آموزانیدنش,
but originally آموزیدنش. (۲۵۵۵) HK = A.
- P. ۴۸۹ (۲۵۷۷) GK زان میان.
- P. ۴۹۰ (۲۵۸۲) GHK = ADL Bul. (۲۵۸۴) GHK چون زن
GK = ABL Bul. (۲۵۹۲) HK کسپ, and often so in the
following verses.
- P. ۴۹۱ (۲۶۰۴) HK = A Bul., and so corr. in G. H gives the
text-verse in marg. (۲۶۰۸) GHK یگرد for کرد (misprint).
(۲۶۰۹) H در پس در. K in the second hemistich در پس در,
and so corr. in H. Heading (2): GHK افگدن. G om. رضی
الله عنه. In GH و بهانه is suppl. by later hands.
- P. ۴۹۲ (۲۶۱۴) H ره نمایی مر مرا, corr. in marg. Before this verse
H has the same Heading as A. (۲۶۱۷) H = A, corr. below.
(۲۶۲۷) H گاهوارم.

- P. ۴۹۴ (۲۶۴۷) HK = A, corr. in H. (۲۶۴۴) HK = A, corr. in H.
 (۲۶۴۴) H = A, and so G in marg. K = L Bul.
- P. ۴۹۴ (۲۶۵۴) GH = AB, corr. in marg. H. (۲۶۶۹) HK = A, corr. in H.
- P. ۴۹۵ (۲۶۷۲) GH این عقدها, with را written above in G. (۲۶۷۸)
 K in the second hemistich: تا ازین هر دو بجه او کرد خیز.
- P. ۴۹۶ (۲۶۹۲) GH = AB Bul. (۲۶۹۹) K = D.
- P. ۴۹۷ (۲۷.۸) H آدی کو. (۲۷.۹) HK شست. GH از ساجك. (۲۷۱۹)
 GK دنبال.
- P. ۴۹۸ (۲۷۲۱) G میروی. (۲۷۲۲) GH دنبها, with را written above
 in G. (۲۷۲۵) G کز کز with م written above. (۲۷۲۹) G
 نتانند. H نتانند.
- P. ۴۹۹ (۲۷۴۵) GHK = ABL Bul. (۲۷۴۸) H = A. (۲۷۴۱) GH کردم.
- P. ۴. . Heading (1): GH om. رضی الله عنه. (۲۷۶۳) G = B. Heading
 (2) GH om. رضی الله عنه. (۲۷۶۴) In GH this verse precedes
 the Heading.
- P. ۴. ۱ (۲۷۷.) HK = A, corr. in marg. H. (۲۷۷۶) G has, and so
 H in marg.
 آن یکی گفتا بد آن آهرا . وین نماز من ترا بادا عطا
- P. ۴. ۲ (۲۷۸۹) GHK = A.
- P. ۴. ۳ (۲۷۹۴) H = A. (۲۷۹۹) H = AL. (۲۸. .) GK = B Bul.
 H has ندم (sic).
- P. ۴. ۴ (۲۸. ۹) H = A. (۲۸۲.) HK = AL, corr. in H. (۲۸۲۵)
 H منالی.
- P. ۴. ۵ (۲۸۴۲) HK = Bul. (۲۸۴۶) GHK = B Bul. (۲۸۴۸) GHK =

ABL Bul. (۲۸۴۱) H = AB. (۲۸۴۲) GHK = ABL Bul.
(۲۸۴۵) H = BL.

P. ۴.۶ (۲۸۴۶) GK = Bul. Heading: G پیغامبر را علیه السلام. (۲۸۵۴)
K = Bul., and so corr. in GH. (۲۸۵۴) H = A, corr. in marg.

P. ۴.۷ (۲۸۶۵) GK دفعشان گنت, and so corr. in H. (۲۸۶۶) G =
BDL Bul. (۲۸۶۷) GK عذرا. H غدرا (sic). (۲۸۶۸) G = DL,
and so in marg. H. (۲۸۷۲) G in the second hemistich
دغرا, but آن has apparently been supplied. HK دغرا
for کزان را, corr. in H. (۲۸۷۴) This and the next two verses
are suppl. in marg. H. (۲۸۷۷) H خورد قوم. K = Bul., and
so H in marg. with سوگندی for سوگند. (۲۸۷۸) H = A, corr.
above. (۲۸۷۹) GHK حيله و مکر.

P. ۴.۸ (۲۸۸۱) GK = BL Bul. Heading: GH om. رضى الله عنهم and
صلی الله الخ. (۲۸۹۴) GH = A.

P. ۴.۹ (۲۹.۷) HK = A, corr. in H. In G ٮ is given as a variant.
(۲۹.۸) و is suppl. in H. (۲۹۱۴) G = BD, and so in marg.
H. (۲۹۱۴) H om. و after دور.

P. ۴۱. (۲۹۱۵) GHK = B Bul.

P. ۴۱۱ (۲۹۴۵) H = A. (۲۹۴۵) After this verse GHK have:

اندر این گردون مکرر کن نظر. زآنک حق فرمود ثم ارجع بصر
(۲۹۴۶) GHK om.

P. ۴۱۲ (۲۹۵۴) GH دژم. (۲۹۵۹) GHK transpose نهديد and خويف.
(۲۹۶۶) حرمدا in G is without vowel-marks.

P. ۴۱۴ (۲۹۷۱) G مولى. (۲۹۷۵) H = A, corr. in marg. (۲۹۷۸)

GHK هرچرا گویی خطا بود. In GK this verse follows v. ۲۹۷۹, and so corr. in H.

P. ۴۱۴ (۲۹۸۶) H = A, corr. above. (۲۹۹۵) GH زاشتر آن یار.

P. ۴۱۵ (۳۰۰۹) GK کسپی. (۳۰۱۰) G زیردست with *sukūn*. (۳۰۱۷) GHK کان را. H کند *bis*.

P. ۴۱۶ (۳۰۲۶) G پس در آن. Heading: HK یار که. (۳۰۲۹) G آمد از یکی. (۳۰۳۷) GK = Bul.

P. ۴۱۷ (۳۰۴۱) GK علیای correctly. (۳۰۴۴) GK = BDL Bul., and so corr. in marg. H. (۳۰۴۶) GK = BDL Bul., and so corr. in marg. H. (۳۰۴۹) GK = BDL Bul., and so corr. in marg. H.

P. ۴۱۸ (۳۰۵۷) GK عارض رحمت, and so corr. in H. (۳۰۵۸) H = A, corr. below. (۳۰۶۰) HK = A. (۳۰۶۳) HK فرار for نرور, which H gives as a variant. (۳۰۶۵) K چیز with *idāfat*. (۳۰۶۹) H = AB Bul.

P. ۴۱۹ (۳۰۷۱) HK = A, corr. in H. GHK کسب. (۳۰۷۵) G از الله. (۳۰۸۱) GH او مید. GH آب و خور. H يك لقمه, corr. in marg. GK آلا for غیر.

P. ۴۲۱ (۳۱۰۴) H عین الیقین. (۳۱۰۴) GK = BDL Bul., and so corr. in H. (۳۱۰۹) G = BDL Bul., and so corr. in H. (۳۱۱۷) G = BDL Bul., and so corr. in H.

P. ۴۲۲ (۳۱۱۹) H طعای فی نشان. (۳۱۲۰) K فی درش معور. and so corr. in GH. (۳۱۲۱) GHK چشم تو. K چون شود, and so corr. in H. (۳۱۴۱) GK = BD Bul., and so corr. in H. (۳۱۴۴) This and the next verse are transposed in H.

P. ۴۲۴ (۳۱۴۰) GH صبح as in text. (۳۱۴۲) GK = BD Bul., and

so corr. in marg. H. (۴۱۴۴) This and the next verse are transposed in H, but corr. (۴۱۵۰) K=L Bul., and so corr. in G. (۴۱۵۱) H ذکر او (۴۱۵۲) GHK یسفل (۴۱۵۳) HK یسفل.

P. ۴۲۴ (۴۱۶۴) K سلیح. G مہیب. GHK اسہی.

P. ۴۲۵ (۴۱۷۲) GH دِوَل (۴۱۷۹) GK=Bul. (۴۱۸۴) H حکیم و اهل.

P. ۴۲۶ (۴۱۹۲) H=A, corr. in marg. (۴۱۹۴) GH مُلک (۴۲۰۱) GHK=Bul.

P. ۴۲۷ (۴۲۰۴) GHK بُرد for پَرَد. (۴۲۰۸) G=B, corr. below. Heading: GH om. قدس الله روحه العزيز. (۴۲۱۱) GK=BDL Bul. (۴۲۱۴) GK مُلکی (۴۲۱۵) GK=BDL Bul., and so corr. in marg. H.

P. ۴۲۸ (۴۲۲۴) HK جَلی, corr. in marg. H. (۴۲۲۶) K بر لب. (۴۲۴۱) GHK=ABL Bul. (۴۲۴۴) H=A, corr. below.

P. ۴۲۹ (۴۲۴۶) G رُسَنه این هر پنج از اصلی بلند, and so in marg. H. (۴۲۴۸) GK=BDL Bul., and so corr. in H. (۴۲۴۹) GK تا بگلزار حقایق (۴۲۵۵) G=BD Bul., and so in marg. H. (۴۲۴۶) G=BL Bul. (۴۲۴۸) GK=BDL Bul., and so in marg. H. (۴۲۴۹) G=BDL Bul. (۴۲۵۰) G مُلک.

P. ۴۳۰ (۴۲۵۴) GH=BD. (۴۲۵۸) G غیبست.

P. ۴۳۱ (۴۲۷۹) GK=BDL Bul. (۴۲۸۷) GK=BD Bul., and so corr. in marg. H. (۴۲۸۹) H=A.

P. ۴۳۲ (۴۲۹۴) GHK=Bul. (۴۲۹۶) GHK=BD Bul. (۴۲۹۹) GK نگجید. In H و has been supplied. (۴۳۰۲) GH آن. (۴۳۰۶) HK om.

- P. ۴۴۴ (۴۴۱۵) H = A. (۴۴۱۹) G وقت with *sukún*. The four verses which are added here in BL Bul. occur in K and are suppl. in marg. GH. (۴۴۲۲) GHK و این for وین. (۴۴۲۴) H پیش آن سر.
- P. ۴۴۴ (۴۴۲۵) G = Bul. Heading: GH om. قدس الله روحه.
- P. ۴۴۵ (۴۴۴۶) GHK = AL Bul. (۴۴۵۱) G از رشك ایشان. In H ایشان is suppl. as a variant for پیران in both hemistichs. (۴۴۵۸) GH = DL.
- P. ۴۴۶ (۴۴۶۴) GH = AB Bul. Heading: G شعيب عليه السلام مرورا.
- P. ۴۴۷ (۴۴۸۵) GK ور سیم. K بس سیه. GH جان پر شرش. (۴۴۸۸) HK = AB Bul.
- P. ۴۴۸ (۴۴۹۸) G غنل with *idáfat*. (۴۴۹۹) HK عاریه ست. (۴۵۰۵) H می یزد دیو در وی ناشتاب corr. in marg.
- P. ۴۴۹ (۴۵۱۷) GK از هر خنی او ی چشید and the same correction has been made in H. Heading: GK می کنی چونست. (۴۵۲۶) G = BD, and so K (which has طنلی) and H in marg. In the first hemistich H has: مستحاضه و طنل آلوده و پلید.
- P. ۴۵۰ (۴۵۴۹) H جوی. In the second hemistich GK = BDL Bul., and so H in marg. (۴۵۴۱) H چیست و حیرانی.
- P. ۴۵۱ (۴۵۶۱) G = BDL Bul., and so corr. in H. (۴۵۶۲) GK دید آدمرا حقیر او از خری and so in marg. H. The original reading in G seems to have been that of BDL.
- P. ۴۵۲ (۴۵۶۵) HK = AB Bul. (۴۵۶۸) G = BDL, and so corr. in H. (۴۵۶۹) G = BDL, and so H in marg. Both G and H have آن خلاف for از خلاف. (۴۵۷۲) GH = Bul.

- P. ۴۴۴ (۴۴۸۱) G حرمدان. The initial letter is written with a small ح underneath. (۴۴۸۴) GK = BDL Bul. (۴۴۹۴) GHK = ABL. (۴۴۹۵) GH = AB Bul.
- P. ۴۴۴ (۴۵۰۲) G ور حقیقت بود. In the second hemistich G = BDL Bul., and so corr. in H. (۴۵۱۱) H = A.
- P. ۴۴۵ (۴۵۲۰) GHK پیشین ای غوی. (۴۵۲۵) GH = A. Heading: H با شیخ. (۴۵۲۷) H = A, corr. below. (۴۵۴۰) H = A, corr. above.
- P. ۴۴۶ (۴۵۴۲) Suppl. in marg. H. (۴۵۴۴) GK = BDL Bul., and so corr. in H. (۴۵۴۸) GH = AB. (۴۵۴۹) G وین یکی جان. (۴۵۴۵) G = B. H = A, corr. in marg.
- P. ۴۴۷ (۴۵۴۹) GHK قلبی. (۴۵۶۵) GK = BL Bul., and so in marg. H.
- P. ۴۴۸ Heading: GH دعوی. (۴۵۷۷) G om. the *idāfat* of نزدیک.
- P. ۴۴۹ (۴۵۹۲) G کد اورا غلط. (۴۵۹۵) G ما. H. مآ. (۴۵۹۸) H om. و. (۴۵۹۹) H از درون in the second hemistich. Heading: H مادر عیسی. (۴۶۰۴) G کو for که in the second hemistich. H کاو. (۴۶۰۴) G = BDL Bul.
- P. ۴۵۰. (۴۶۰۸) GHK = BDL Bul. In HK the verse of A, which is given in the text, follows v. ۴۶۰۹. (۴۶۱۵) G = A. H زدمنه and کلیله. (۴۶۱۷) G ندیدش از برون فی از درون without *idāfat*.
- P. ۴۵۱ (۴۶۲۱) H افترست. K مراست. (۴۶۲۵) G = BDL. H نیز for هم, and عزیز کن ای عزیز, and so K, which has خانه از کجا. (۴۶۲۷) GK = ABL Bul. H بشنو و معنی. (۴۶۲۸) GHK عَمَرَا. HK سر معنی. (۴۶۴۰) G که. H. کو for که. (۴۶۴۸) GHK

- GHK (۲۶۲۵). وار GK (۲۶۲۴). و ساز GHK (۲۶۲۲). گاه.
 حدش یسزد HK. چونك از حد برد.
- P. ۴۵۲ (۲۶۲۷) H om. و after دوست (۲۶۲۹) GK الخیثین.
 الخیثین H. Heading: H جستن پادشاهی (۲۶۵۱) G = BD, and
 so corr. in marg. H. K = Bul.
- P. ۴۵۲ (۲۶۵۲) H نوع (۲۶۵۴) GHK = DL Bul. Heading: HK
 درخت را. (۲۶۶۴) H = A originally, corr. by a later hand.
- P. ۴۵۴ (۲۶۷۰) G = BDL Bul., and so corr. in marg. H. (۲۶۷۱)
 G = BL Bul., and so corr. in marg. H. (۲۶۷۲) H عمرو بنقاست.
 هرکه اندر نام پیچد کین (۲۶۷۷) K (۲۶۷۶) GHK = BD Bul.
 تنهست.
- P. ۴۵۵ (۲۶۸۵) K در تنازع مشت برم یزدند (۲۶۸۶) GK و از دانش.
 (۲۶۹۲) GK = BDL Bul., and so corr. in marg. H. H
 (۲۶۹۸) G اثر for هنر, corr. above. (۲۶۹۴) G مؤنثه است.
 اهل جسد GHK (۲۶۹۹). از عاست and ز اخلاص ماست.
- P. ۴۵۶ (۲۷۰۰) GHK = AB Bul. (۲۷۰۱) H = A, corr. in marg.
 (۲۷۰۴) K هین سلیمانی بجو گر یجوی K (۲۷۱۱) GH with
 idāfat. (۲۷۱۲) GHK = B Bul.
- P. ۴۵۷ (۲۷۲۵) GHK = ABL. (۲۷۲۶) GHK = BDL Bul.
- P. ۴۵۸ (۲۷۴۸) Suppl. in marg. H.
- P. ۴۵۹ (۲۷۶۶) GK = BDL Bul., and so corr. in marg. H. (۲۷۶۹)
 GHK = ABL Bul. (۲۷۷۰) GHK = ABL Bul.
- P. ۴۶۰ (۲۷۷۲) GHK خانه گنه (۲۷۷۴) G = B Bul. (۲۷۷۸) GK =
 BDL Bul. (۲۷۸۵) The order of this and the following verses

in H is ۴۷۷۶, ۴۷۷۷, ۴۷۷۵, but corr. below. (۴۷۸۶) GHK
= AB Bul. (۴۷۸۸) H عبادیه.

P. ۴۶۱ (۴۷۹۵) Instead of this verse GK have the same verse which
in D Bul. follows v. ۴۷۹۴, and so H in marg. (۴۷۹۶) H =
A, but corr. (۴۷۹۷) GH از آثار. (۴۷۹۸) H = A, corr. in
marg. (۴۸.۱) HK = A, corr. in H. (۴۸.۲) G = BDL.

P. ۴۶۲ (۴۸.۸) H قوم دیگر, corr. in marg. K = Bul.

APPENDIX II.

CONTAINING THE VARIANT READINGS OF THE QÓNİYA MS. (G),
DATED A.H. 677, IN THE THIRD BOOK, vv. 1-2830.

PREFACE. P. 1 (13) G يقطع المعاش بالاشتغال.

P. 2 (2) G مهتم لمعيشة (4) G om. الثمينة.

(8) G بعثف as in text. (9) G سبحانه ونعالى.

(12) G الموفق والمنצל (13) G om. على رغم حزب.

(14) G انوار for نور (16) G om. والحمد لله الخ.

- (2) G أعاررا as in text. (17) G = BK Bul. (19) G = BK. (20)
G = HK. (54) G = K. (94) G رقص with *idāfat*. (129) G = Bul.
(169) G پس دعاها (172 Heading) G بر محبوب (174) G بناست as
in text. (175) G لنظ حتى عل فلاح (18. Heading) G om. تعالى and
خرجين (228) G = BK Bul. (219) G = Bul. (214) G عليه السّم.
(246 Heading) G شهرى را, which is also the reading of H. (249)
G = ABK Bul. (295) G = B Bul. (266) G چه رنج مى شوى (22.)
G گنجور فقير, with اى suppl. by a later hand after گنجور.
(444) G = Bul. (445) G = AB. (441) G = BH Bul. (479) G
في (480) G گفت بَعَثَل (494) G = BK. (496) G = BKL Bul.
(497 Heading) G = BHK Bul. (508) G = H. (510) G گنجيست.
(522 Heading) G = BK Bul. (570) G متعبد (574) G هفتين بين.

corr. below. (۵۸۱) G = K. (۵۹۲) G = K Bul. (۵۹۸ Heading) G
 قوش بد (۶۰۲) G = AH, as in text. (۶۰۵) G = BL. (۶۴۲) G = BK.
 (۶۴۴) G = BK Bul. (۶۴۹) G تا نباید گرگ (۶۶۷) G = BKL Bul. (۶۷۵)
 G کی for که bis. (۶۸۲) G = Bul. (۶۸۸) G = LT Bul. (۶۹۸) G =
 BK Bul. (۷۱۲) G = ABL Bul. (۷۲۵) G = BKL. (۷۴۴) G نوید.
 (۷۴۷) G = BK Bul. (۷۴۷ Heading) G = AH. (۷۵۴) G = BK.
 (۷۶۶ Heading) G افتاده بود (۷۶۶) G = BK. (۷۷۵) G = K. (۷۹۵) G
 فعل with idāfat. (۷۹۷ Heading) G = BK. (۸۲۷) G گفته اند in the
 second hemistich. (۸۴۸) G کی for که bis. (۸۴۹) G جهد with idāfat.
 (۸۵۵ Heading) G برای حبله ولادت (۸۶۱) G = BK Bul. (۸۷۸
 Heading) G = H. (۸۸۸ Heading) G جنت خود را (۹۰۲ Heading)
 G استاره (۹۴۵) G = BKL Bul. The text-reading is written in marg.,
 apparently by the original hand. (۹۴۱) G تا بیاید هر یکی (۹۴۵)
 G = B Bul. (۹۷۱) G = BK Bul. (۹۸۶) G سوی آن سر (۹۸۷) G
 عی (۹۹۵) G = HK. (۱۰۱۷) Suppl. in marg. G by a later hand.
 (۱۰۴۴) After گفته G has in marg. چون او از خریش (۱۰۴۸) G
 حرافه as in text. (۱۰۴۷) G زشت and بندها بسکت (۱۰۴۷) G
 (۱۰۴۸) G = B. (۱۰۵۹) G صَلَات with معا written above. (۱۰۶۱)
 G یُجَزِّکَ (۱۰۶۲) G = BKL. (۱۰۶۵) G کُشد with معا written above.
 (۱۰۸۷ Heading) G om. علیه السَّلام (۱۰۹۴) G پیش with idāfat.
 (۱۰۹۶) G om. و after آرند (۱۰۹۸) G صد حیل (۱۱۰۸) G آفتاب.
 (۱۱۲۴) G = BK Bul. (۱۱۴۲) G گم نه (۱۱۴۱) G = BK Bul.
 (۱۱۴۲) G الله گو with جو written above by a later hand. (۱۱۵۲)
 G = BK. (۱۱۵۴) G = B. (۱۱۸۴) Instead of this verse G has:

گفتشان در خواب کای اولاد من • نیست ممکن ظاهر این را دم مزن

with *زدن* written above *مزن*. (1197 Heading) G = H. (1199) G om. The verse is suppl. in marg. G as follows:

من ترا اندر دو عالم حافظم . طاعتان را از حدیثت رافضم
 (1211) G *بر عصایش* as in text, with *یت* written above the last two letters. (1216) G *گورش را و تنت*. (1220) G = B. (1222) G (1276) G = AB Bul. *گشت*. (1275) G = BL. (1272) G *و خسته دل*. (1277) G = AB Bul. *روی با*. (1276) G *ای یتی*. (1272) G *موج* with *sukūn*. (1271) G *اطلال*. (1272 Heading) G *سوی*. (1271) G = BK. (1278) G = BK Bul. (1276 Heading) G *کی طلب الدلیل*. (1275) G *کو بحال*. (1275) G = BKL Bul. (1274) G *باشد در مآل*. (1276) G = BKL Bul. (1275 Heading) G om. *علیه السّلم*. (1276) G = BK. (1275) G = K. (1275) G = BKL Bul. (1274) G *یکبار او*. (1275) G *النّبی صلی الله علیه وسلم* with *idāfat*. (1275 Heading) G *گاو* with *idāfat*. (1275) G = BK Bul. (1275) In G this and the following verse are transposed. (1275 Heading) G om. before *مثال*. (1275) G = BL. (1276) G = BK Bul. (1275) G = BK Bul. (1275) G *غم نمایند*. (1275 Heading) G *اوستاد* with *sukūn*. (1275) G *اوستاد*. (1275) G = A. (1275) G *دست یا پایش*. (1275) G = BK Bul. (1275) G *مرودی*. (1275) G *خرد مُرد*. (1275) G = BK. (1275) G *حَبَل*. (1275 Heading) G = BHK Bul. (1275) G *در عریشم آمد*. (1275) G *شیخست از ابدال*. (1275) G *جذب و قضا*. (1275) In G the order of the following verses is the same as in B. (1275) G *گزارشان* as in text. (1275) G = H. (1275) G = B Bul. (1275) G *حکایت اسر*. (1275) G *بر* for *در*. (1275) G =

BKL Bul. (۱۷۵۴) G هر قدم من از سر (۱۷۵۵) G فی المقام (۱۷۶۴ Heading) G عزیر علیہ السلام bis. (۱۷۷۷) G = BK Bul. (۱۷۹۰) G و om. (۱۸۱۴) G خود. (۱۷۹۹ Heading) G om. بدان ای کز امید علیہ السلام. (۱۸۴۲ Heading) G om. ببینی خوابها (۱۸۴۴) G وحی after. (۱۸۷۶) G گرای (۱۸۷۰) G و om. (۱۸۴۴) G گرا آتش مارا کشد (۱۸۷۶) G خوانش بر (۱۸۹۵) G و دعا. (۱۸۷۸ Heading) G om. و. (۱۹۰۷) G = AB Bul. (۱۹۱۰) G می‌مرد as in text, and om. که. (۱۹۲۵) G = BK Bul. (۱۹۲۴ Heading) G دقوفی رحمة الله عليه. (۱۹۵۹) G = BK Bul. (۱۹۶۲ Heading) G بیبری للغنا (۱۹۲۸) G دَوْر و دَیْر as in text. (۱۹۸۵ Heading) G چشم for چشم (misprint). (۲۰۱۱) G صد تنو. (۲۰۱۱) G = BK Bul. (۲۰۱۱) G کَذِبُوا with *tashdid*. (۲۰۴۶) G gives مُسْتَعَد (۲۰۱۹) G مُسْتَعَد (۲۰۴۶) G in marg. as a variant. (۲۰۴۹) G = BK Bul. (۲۰۶۲) G جاهلی از before. This is also the reading of BH. (۲۰۶۴) In G before جاهلی is suppl. by a later hand. (۲۰۶۸) G ش in غاندهش is suppl. in G. (۲۰۸۶) G باید ایدر پیشیا (۲۰۸۶) G دقوفی رحمة الله عليه. (۲۱۰۹) G = ABK Bul. (۲۱۰۷) G زوی خورند. (۲۱۱۵) G = B Bul. (۲۱۶۷) G گرچه آن مدح از تو هم آمد (۲۱۱۵) G مرغ with *idāfat*. (۲۱۷۵) G حق after. (۲۱۸۴) Heading) G om. و. (۲۱۹۱) G = BK Bul. (۲۲۰۱) G = K. سلامها نثار (۲۲۷۴) G تو دلا (۲۲۴۴) G = BK Bul. (۲۲۴۴) G این امام (۲۲۸۵) G در هوا رفتند یا در زمین (۲۲۸۱ Heading) G پیغامبر. (۲۴۱۵ Heading) G om. مر ایشان را جو عالم (۲۴۲۸) G مسندی (۲۴۴۱) G ملام و یش و کم and زاعتماد او (۲۴۴۶) G = B. و کی داند (۲۴۶۸) G این باشد نکو (۲۴۶۴) G = BK Bul. (۲۴۴۵)

(۲۴۷۵) G=BK Bul. (۲۴۹۲) G=AB Bul. (۲۴۹۴) G=BK Bul.
 (۲۴۰۱) G این for آن. (۲۴۰۷) G نور with *sukūn*. (۲۴۱۲) G داود
 (۲۴۴۹) G=BK Bul. (۲۴۴۶) G در یکی اش شکی. (۲۴۱۴) G ی گنت
 (۲۴۷۴) G در زمین. (۲۴۵۰) G حنّهارا هم. (۲۴۴۲ Heading) G=BK Bul.
 (۲۴۷۸) G مُلک اوست. (۲۴۷۷) G مُلک وارث باشد آنها سر بسر. (۲۴۷۷) G جدّ اورا
 (۲۵۲۶) G کارافزا شود. (۲۵۲۶) G گنته for گشت. (۲۵۱۰) G=BK. (۲۴۸۸)
 (۲۵۴۲) G مهیب. (۲۵۶۱) G=BK Bul. (۲۶۰۸) G مهیب. (۲۵۵۸) G وز for و. (۲۵۴۲)
 (۲۶۲۰) G=K Bul. In G و after دورین is supplied. (۲۶۰۹) G نیم تن
 (۲۶۴۵) G=BK Bul. (۲۶۴۱) G برهنه چون درند. (۲۶۴۵) G=
 BK Bul. (۲۶۴۸) G=B. (۲۶۴۹) G=H. (۲۶۴۸) G=ABK Bul.
 (۲۶۷۴) G و از نعمت. (۲۶۷۲) G وین خود. (۲۶۵۴) G=BK Bul.
 (۲۶۸۰) G بروی کف زدی. (۲۶۹۹) G=H. (۲۷۰۸) G=BK Bul.
 (۲۷۹۹) G=B. (۲۷۹۶) G=BK Bul. (۲۷۷۱) G غُرّه هلال. (۲۷۴۱)
 (۲۸۱۵) G in فرو آویخت. (۲۸۰۱) G دزد که پرسیدند. (Heading)
 the second hemistich: آفتابی از کسوفش در شغاف.

ADDITIONAL CORRECTION IN BOOK III.

Verse ٤٦١٧, read از فَرْق without *idāfat*.

ADDITIONAL CORRECTION IN BOOK IV.

Verse ٩٦٧, for آن عجب read زآن عجب.

کتاب

مثنوی معنوی

تألیف

جلال الدین محمد بن محمد بن الحسین البلخی ثم الرومی
جلد سوّم

بعد از مقابله با پنج نسخه از نسخ قدیمه سعی و اهتمام و تصحیح

رینولد آلین نیکلسون

در مطبعه بریل در لیدن از بلاد هلاند بطبع رسید

سنه ۱۹۲۹ مسیحی

فهرست حکایات و قصص،

دفتر سوم،

صفحه

- ۱۱-۶ قصه خورندگان پیل پچه
 ۱۳ امر حق تعالی بموسی کی مرا بدھانی خوان که بدان دھان گناه نکرده
 ۱۲ بیان آنک الله گفتن نیازمند عین لبیک گفتن حق است
 ۲۵، ۴۱، ۴۹، ۴۶، ۴۵، ۱۵ قصه فریفتن روستایی شهری را
 ۱۷۵، ۱۶۹-۱۶۴، ۱۵۸-۱۵۶، ۱۵۵-۱۴۷، ۴۲، ۱۸ قصه اهل سبا
 ۱۹ قصه جمع آمدن اهل آفت مر صباچی بر در صومعه عیسی
 ۲۶ دعوت باز بظان را از آب بهجرا
 ۲۸ قصه اهل ضروان
 ۲۴ قصه نواختن بجنون آن سگ را کی مقیم کوی لیلی بود
 ۴۳، ۴۱ قصه افتادن شغال در خم رنگ
 ۴۱ قصه جرب کردن مرد لافی لب و سبب خود را
 ۴۲ قصه این بودن بلعم باغور
 ۴۵ قصه هاروت و ماروت
 ۴۲۲، ۴۲۸-۴۲۵، ۴۱۴، ۹۹، ۸۸، ۷۱-۶۰، ۵۶-۴۷ قصه فرعون و موسی
 ۴۹۳-۴۹۰، ۴۴۲-۴۳۹
 ۴۹ حکایت مغول حیلہ دان
 ۵۶ حکایت مارگیر که از دھای فسرده را مرده پنداشت
 ۷۲ قصه اختلاف کردن در چگونگی و شکل پیل

صحیفه

- ۱۷۷ حکایت مندی در تنور پر آتش انداختن آنس و ناسوختن
 ۱۸۲-۱۷۸ قصه فریاد رسیدن رسول علیه السلام کاروان عرب را
 قصه آمدن آن زن کافر با طفل شیرخواره بتزدیک مصطفی علیه
 ۱۸۳ السلام و ناطق شدن عیسی وار بمعجزات رسول
 ۱۸۴ ربودن عقاب موزه مصطفی علیه السلام
 ۱۹۴-۱۸۶ قصه استدعای آن مرد از موسی زبان بهام با طیور
 ۱۹۴ حکایت آن زنی که فرزندش غی زیست
 ۱۹۵ قصه در آمدن حمزه در جنگ بی زره
 ۲۰۰ قصه وفات یافتن بلال با شادی
 قصه وکیل صدر جهان که منته شد و از بخارا گریخت از
 ۲۷۱-۲۶۷، ۲۵۰، ۲۴۳-۲۱۷، ۲۱۵، ۲۱۰، بیم جان،
 ۲۱۵-۲۱۱ قصه پیدا شدن روح القدس بصورت آدمی بر مریم بوقت برهنگی
 قصه پرسیدن معشوقی از عاشق غریب خود کی از شهرها کلام
 ۲۱۶ شهر را خوشتر یافتی
 ۲۴۸، ۲۴۷، ۲۴۰، ۲۳۲، ۲۲۸-۲۲۳ حکایت آن مسجد که عاشق گش بود
 ۲۲۶ قصه عشق جالینوس برین حیوة دنیا
 ۲۲۰ قصه گفتن شیطان فریش را کی بچنگ احمد آید
 ۲۴۹ حکایت عذر گفتن کدبانو با نخود
 ۲۶۰، ۲۵۶ قصه نظر کردن پیغامبر علیه السلام با سیران و تبسم کردن
 ۲۶۷-۲۶۵ قصه داد خواستن پشه از باد بحضرت سلیمان
 ۲۷۲ حکایت عاشقی درازمهرانی و بسیار امتحانی،

صفحه

داستان مشغول شدن عاشق بعشق‌نامه خواندن در حضور

۷۹

معشوق خویش

حکایت آن شخص که در عهد داود شب و روز دعا می‌کرد کی

۱۴۲-۱۴۱، ۸۴، ۸۲

مرا روزی حلال ده بی رنج

۹۱-۸۶

حکایت معلم و کودکان

۹۹-۹۶، ۹۴، ۹۲

حکایت آن درویش کی در کوه خلوت کرده بود

قصه دیدن زرگر عاقبت کار را و سخن بر وفق عاقبت گفتن با

۹۳

مستغیر ترازو

۱۰۰

قصه شکایت استر پیش شتر

۱۰۱

قصه اجتماع اجرای خر عزیر بعد از پوشیدن

۱۰۵-۱۰۲

حکایت جزع ناکردن شیخی بر مرگ فرزندان خود

۱۰۶، ۱۰۵

قصه خواندن شیخ ضریر مصحف را

قصه صبر کردن لقمان چون دید که داود حلقه‌ها می‌ساخت از

۱۰۵

سؤال کردن

۱۰۸

قصه سؤال کردن بهلول آن درویش را

۱۴۱-۱۱۰

قصه دفتوی و کرامانش

۱۴۶

قصه گریختن عیسی فراز کوه از احمقان

۱۵۹، ۱۵۵

حکایت خرگوشان که خرگوشی را برسالت پیش پیل فرستادند

حکایت آن دزد که می‌پرسیدندش که چه می‌کنی نیم‌شب در بن

۱۵۹

این دیوار

۱۶۳

حکایت آن مرغ که ترك حزم کرد از حرص و هوا

۱۶۴

حکایت نذر کردن سگان هر زمستان

۱۷۱

قصه عشق صوفی بر سفره نهی

۱۷۴

حکایت امیر و غلامش کی نماز باره بود

صحنه	
۴۵۵	قصه آموختن پیشه گورکنی فایبل از زاغ
۴۵۸	قصه صوفی کی در میان گلستان سر بر زانو مراقب بود
۴۷۰، ۴۶۵	حکایت آن غلام که شکایت نقصان اجرای سوی پادشاه نوشت
۴۶۳، ۴۸۹، ۴۷۹	
۴۷۱	حکایت آن فقیه با دستار بزرگ
۴۸۱	حکایت آن مداح کی از جهت ناموس شکر مدوح ی کرد
	حکایت مژده دادن ابو یزید از زادن ابو الحسن خرقانی پیش
۴۹۱، ۴۸۴	از سالها
۴۹۰	قصه کثر وزیدن باد بر سلیمان
۴۹۴	قصه آنک کسی بکسی مشورت ی کرد گفتش مشورت با دیگری کن
۴۹۵-۴۰۱	قصه امیر کردن رسول علیه السّلم جوان هذیلی را بر سر یه
۴۰۴-۴۰۶	
۴۰۱	قصه سُبْحانی ما اعظم شانی گفتن ابو یزید
۴۰۷، ۴۰۹، ۴۱۰، ۴۱۲	قصه آن آبگیر و صیادان و آن سه ماهی
۴۰۹	حکایت شخصی که بوقت استنجا ی گفت اللهم ارحنی راحته الجنه
۴۱۰	قصه آن مرغ گرفته کی وصیت کرد کی بر گذشته پشیمانی بخور
۴۱۴-۴۲۵، ۴۲۸	قصه مجاوبات موسی با فرعون
۴۲۳	قصه مشورت کردن فرعون با اسیه
۴۲۴	قصه باز پادشاه و کپیبرزن
۴۳۵	قصه آن زن کی طفل او بر سر ناودان غیژید
۴۳۹-۴۴۳	قصه مشورت کردن فرعون با وزیرش هامان
۴۴۳	قصه متازعت امیران عرب با مصطفی علیه السّلم
۴۴۶	قصه بحث کردن سنی و دهری
۴۵۰	قصه وحی کردن حق بموسی

دفتر چهارم،

صحنه

۲۹۸-۲۹۶، ۲۸۵، ۲۸۰.

نمائی حکایت آن عاشق

حکایت آن واعظ کی هر آغاز تذکیر دعای ظالمان و سخت دلاں

۲۸۲

و بی اعتقادان کردی

۲۸۴

سؤال کردن از عیسی که در وجود الخ

۲۹۰-۲۸۷

قصه آن صوفی کی زن خود را با بیگانه بگرفت

قصه آن دباغ کی در بازار عطاران از بوی عطر و مشک

۲۹۵-۲۹۳

بیپوش و رنجور شد

حکایت گفتن آن جهود علی را که اگر اعتماد داری بر حافظی

۲۹۹

حق الخ

۳۵۹، ۳۵۴، ۳۴۴، ۳۰۵، ۳۰۱

قصه مسجد اقصی

۳۰۷

قصه آغاز خلافت عثمان

۳۲۱، ۳۱۷، ۳۱۴، ۳۱۱

قصه هدیه فرستادن بلیس از شهر سبا سوی سلیمان

۳۴۰، ۳۳۲-۳۲۸، ۳۲۷-۳۲۴

۳۱۴

کرامات و نور شیخ عبد الله مغربی

۳۱۵

قصه عطاری که سنگ ترازوی او گل سرشوی بود

۳۲۰-۳۱۸

حکایت دیدن درویشی جماعت مشایخ را در خواب الخ

۳۲۷، ۳۲۱

سبب هجرت ابرهیم ادم و ترك ملك خراسان

۳۲۲

حکایت آن مرد نشسته کی از سر جوزین جوزی ریخت

۳۲۹-۳۲۴

قصه یاری خواستن حلیه از بنان

قصه شاعر و صله دادن شاه و مضاعف کردن آن وزیر بو

۳۵۱-۳۴۶

الحسن نام

۳۵۳

قصه نشستن دیو بر مقام سلیمان

بسم الله الرحمن الرحيم،

الحَكَمُ جُنُودُ اللَّهِ (a) يَقْوَى بِهَا أَرْوَاحُ الْمُرِيدِينَ بِتَرَهُ (b) عَلِمَهُمْ عَنْ شَايِبَةِ
الْجَهْلِ وَعَذْلَهُمْ عَنْ شَايِبَةِ الظُّلْمِ (c) وَجُودَهُمْ عَنْ شَايِبَةِ الزَّيَاءِ وَحِلْمَهُمْ عَنْ شَايِبَةِ
السُّفْهِ وَيَقْرُبُ إِلَيْهِمْ مَا بَعُدَ عَنْهُمْ مِنْ قَهَمِ الْآخِرَةِ وَيُسِّرُ لَهُمْ مَا عَسَرَ عَلَيْهِمْ مِنْ
الطَّاعَةِ وَالْاجْتِهَادِ وَهِيَ مِنْ بَيِّنَاتِ الْأَنْبِيَاءِ وَدَلَالِيهِمْ تُخَفِّرُ عَنْ أَسْرَارِ اللَّهِ وَسُلْطَانِهِ
الْمَخْصُوصِ بِالْعَارِفِينَ وَإِدَارَتِهِ تُلْكَ التُّورَانِي الرَّحْمَانِي الدُّرِّي الْحَاكِمَ (d) عَلَى
الْفَلَكَ الدُّخَانِي الْكَرِّي كَمَا أَنَّ الْعَنْتِلَ حَاكِمٌ عَلَى الصُّورِ التَّرَايَةِ (e) وَحَوَاسِهَا الظَّاهِرَةِ
وَالْبَاطِنَةِ فَدَوْرَانُ ذَلِكَ الْفَلَكَ الرُّوحَانِي حَاكِمٌ عَلَى الْفَلَكَ الدُّخَانِي وَالشَّهْبُ الزَّاهِرَةِ
وَالسَّرُّجُ الْمُنِيرَةِ وَالرِّيَّاحُ الْمُنْشِئَةُ وَالْأَرَاضِي الْمَذْجِيَّةُ (f) وَالْمِيَاءُ الْمَطْرُودَةُ نَفَعَ اللَّهُ
بِهَا عِبَادَهُ وَزَادَهُمْ فِيهَا وَإِنَّمَا يَفْهَمُ كُلُّ فَائِرٍ عَلَى قَدَرِ تَهَيُّتِهِ وَيَسْكُ النَّاسُ
عَلَى قَدَرِ قُوَّةِ اجْتِهَادِهِ (g) وَيُنْفَى الْمُنْفَى مَبْلَغُ رَأْيِهِ وَيَتَصَدَّقُ الْمُتَصَدِّقُ بِقَدَرِ
قُدْرَتِهِ (h) وَيَجُودُ الْبَازِلُ بِقَدَرِ مَوْجُودِهِ (i) وَيَقْنَنِي الْجُودُ عَلَيْهِ مَا عَرَفَ مِنْ فَضْلِهِ
وَلَكِنْ يَنْفَنِدُ الْمَاءُ فِي الْمَفَازَةِ لَا يَقْصُرُ بِهِ عَنْ طَلْبِهِ مَعْرِفَتُهُ مَا فِي الْبَحَارِ وَيَجِدُ
تَحْتَهُ طَلِبَ مَاءٍ هَذِهِ الْحَيَوَةُ قَبْلَ أَنْ (j) يَقْطَعَهُ الْأَشْتَغَالُ بِالْمَعَاشِ عَنْهُ (j) وَتُعَوِّقَهُ
الْعَلَّةُ وَالْحَاجَةُ وَتَحُولَ الْأَغْرَاضُ (k) بَيْنَهُ وَيَبِينُ مَا يَنْسَرِعُ إِلَيْهِ وَلَنْ يُدْرِكَ (l) الْعِلْمُ (m)

Heading: AH add: وما توفيقى إلا بالله.

- (a) Bul. جنود الله في الارض. (b) Bul. ويتره بها. (c) A om. from الظلم.
to شايبة السفه. (d) A والحاكم. (e) AH صور الترايه. (f) H الاراضي الذخيرة.
A الذخيرة. (g) A اجتهاد. (h) B بقدر قوته. (i) AB مجوده for موجوده. H جوده.
(j-f) H Bul. يقطع المعاش بالاشتغال عنه. In H الاشتغال is suppl. in marg. after
يقطعه. A يقطع الاشتغال بالمعاش بالاشتغال عنه. (k) AB Bul. الاغراض.
(l) A وان يدرك. (m) Bul. هذا العلم.

ص ۵۰

- ۴۵۱ حکایت خشم کردن پادشاه بر ندم و شفاعت کردن شعیب
- ۴۵۴ قصه گفتن خلیل مر جبرئیل را الخ
- ۴۵۵ قصه مطالبه کردن موسی حضرت را کی خلقت خلقتا و اهلکم
- ۴۶۷-۴۶۰ حکایت آن پادشاه زاده کی پادشاهی حقیقی بوی روی نمود
- ۴۷۰ حکایت آن زاهد کی در سال قحط شاد و خندان بود
- ۴۷۲ قصه فرزندان عزیر
- ۴۸۱-۴۷۸ قصه شکایت استر با شتر
- ۴۸۸-۴۸۲ قصه لایه کردن قبطی سبطی را
- حکایت آن زن پلیدکار کی شوهر را گفت کی آن خیالات از
- ۴۹۰-۴۸۸ سر امرودین می نماید
- ۴۹۰ باقی قصه موسی
- ۴۹۸ قصه رفتن ذو القرنین بکوه قاف
- ۴۹۹ قصه موری کی بر کاغذی می رفت نبشتن قلم دید
- ۵۰۱ قصه نمودن جبرئیل خود را بصطفی

بسم الله الرحمن الرحيم

ای ضیاء. اَلْحَقُّ حُصَامُ الدِّینِ بَیَّار. این رسومِ دفتر که سنت شد سه بر
 بر گشا گنجینه اسرار را. در رسومِ دفتر پهل آغذار را
 قوت از قوت حق می زهد. نه از عروقی کز حرارت می جهد
 این چراغ شمس کو روشن بود. نه از قنبل و پنبه و روغن بود
 سقف گردون کو چنین دایم بود. نه از طناب و اُستنی قائم بود
 قوت جبریل امر مطبخ نبود. بود از دیدارِ خلاق وجود
 همچنان این قوت آبدالِ حق. هم زحق دان نه از طعام و از طبق
 جیشان را هم ز نور اُسرشته اند. نه از زُروح و از مَلَك بگذشته اند
 چونک موصوفی باوصافِ جلیل. ز آتش آمرض بگذر چون خلیل
 گردد آتش بر تو هم بُرد و سلام. ای عناصر مر مزاجت را غلام
 هر مزاجی را عناصر مایه است. وین مزاجت برتر از هر پایه است
 این مزاجت از جهانِ منبسط. وصف و حَدَث را کون شد ملغیط
 ای دروغا عرصه افهام خلق. سخت تنگ آمد ندارد خلقِ خلق
 ای ضیاء. اَلْحَقُّ بِحَقِّ رَایِ نو. خلق بخشد سنگ را حلوائے نو
 کوه طور اندر نجلی خلق یافت. تا که می نوشید و می را بر نتافت
 صَر دَکَا مِنْهُ وَانْفَقَ الْجَبَل. هَلْ رَأَيْتُمْ مِنْ جَبَلٍ رَتَصَ الْجَبَل

Heading: After الرحمن H adds الله علی

(۲) می زهد for می زهد A

(۷) L خلایق و دود

(۷) Bul. او زحمتان. L Bul.

In H & is suppl. below the line. و نه از طبق

(۸) A ملک

(۱۰) A تا کی

(۱) The completion of the
 of simple (uncompounded) words
 it has now fallen of (uncompounded)
 identical (the identity of unity)

مُؤْتَرِّ هَوًى وَلَا رَاكِنٌ إِلَى دَفْعٍ وَلَا مُنْصَرِفٌ عَنْ طَلَبِهِ وَلَا خَائِفٌ عَلَى نَفْسِهِ (a) وَلَا
 مِهْمٌ لِمَعِيشَتِهِ (b) إِلَّا أَنْ يَعُوذَ بِاللَّهِ (c) وَيُؤْتَرَ دِينُهُ عَلَى (d) دِينِهِ وَيَأْخُذَ مِنْ كَثَرِ
 الْحِكْمَةِ الْأَمْوَالِ (e) الْعَظِيمَةِ الَّتِي (f) لَا تَكْسُدُ وَلَا تُورَثُ (g) مِيرَاثَ الْأَمْوَالِ (g)
 وَالْأَنْوَارِ الْجَلِيلَةِ (g) وَالْجَوَاهِرِ الْكَرِيمَةِ وَالضِّيَاعِ الثَّمِينَةِ شَاكِرًا لِنُفْضِهِ مَعْظَمًا لِقُدْرِهِ (h)
 ° بِجَلَالٍ يُحَاطَرُهُ وَيُسْتَعِيدُ بِاللَّهِ مِنْ خُسَاسَةِ الْحِظْوِظِ وَمِنْ جَهْلِ يَسْتَكْثِرُ الْقَلِيلَ مِمَّا
 يَرَى فِي نَفْسِهِ وَيَسْتَنْتِلُ الْكَثِيرَ الْعَظِيمَ مِنْ غَيْرِهِ وَيُعْجَبُ بِنَفْسِهِ بِمَا لَمْ يَأْذَنْ لَهُ (i)
 الْحَقُّ، وَعَلَى الْعَالَمِ الطَّالِبِ أَنْ يَعْلَمَ مَا لَمْ يَعْلَمْ وَأَنْ يُعْلِمَ مَا قَدْ عَلِمَ وَيُفَرِّقَ بَدْوَى
 الضَّعْفِ فِي الذَّهْنِ وَلَا يُعْجَبَ (j) مِنْ (k) بِلَادَةِ أَهْلِ الْبِلَادَةِ (k) وَلَا يُعَيِّنَ (l) عَلَى
 كَلِيلِ (m) النَّهْمِ، كَذَلِكَ كُنْتُمْ مِنْ قَبْلُ فَمَنْ أَلَّهِ عَلَيْكُمْ (n) سُبْحَانَ اللَّهِ (n)
 ١٠ وَتَعَالَى (o) عَنْ أَفَاوِيلِ الْمُؤْمِنِينَ وَشُرَكَ الْمُشْرِكِينَ وَتَنْقِصِ النَّافِصِينَ وَتَنْشِيشِ
 الْمُشْتَبِهِينَ وَسُوءِ أَوْهَامِ الْمُتَفَكِّرِينَ وَكَيْفِيَّاتِ الْمُتَوَهِّمِينَ، وَلَهُ الْحَمْدُ وَالْمَجْدُ عَلَى
 تَلْقِينِ (p) الْكِتَابِ الْمُشَوَّيِّ الْأَلْهَى الرَّبَّانِي وَهُوَ الْمَوْقِيُّ وَالْمُنْفَضِلُ (q) وَلَهُ الطُّوْلُ
 وَالْعَمَقُ لَا سَبِيحًا عَلَى عِبَادِهِ الْعَارِفِينَ (r) عَلَى رَغْمِ حَزْبِ (r) بَرِيدُونَ أَنْ يَطْفِئُوا
 أَنْوَارَ (s) اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَاللَّهُ مُمِيتُ نُورِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ، إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ
 ١٠ وَإِنَّا لَهُ لَنَاحِظُونَ، فَمَنْ بَدَّلَهُ بَعْدَ مَا سَمِعَهُ قَانَهَا إِنَّهُمْ عَلَى الَّذِينَ يَبْدِلُونَهُ إِنَّ
 أَلَّهَ سَبِيحٌ عَلِيمٌ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ (d)

على. (d) B om. (e) Bul. بالله. (f) المعيشة K. (g) عن نفسه A.

والأنوار الجلية A (g-g). (h) بورث A. (i) العظيمة والتعود التي B (e-e).

بلاعة أهل البلاد Bul. (k-k). (l) يعجب K. (m) له. (n) A om. (o) بلقذره K.

سبحانه K (n-n). (p) عن كليل Bul. (q) يعينف. (r) so pointed in K.

نعالى و Bul. om. (s) After تلقيق the remainder of the preface

is suppl. in marg A. (t) والمنضل H. (u-r) suppl. in marg. H. (v) نور H.

وصلى الله على سيدنا محمد وآله وصحبه الطيبين الطاهرين K adds: رب العالمين (t)

Bul. has a similar invocation. اجمعين برحمتك يا ارحم الراحمين.

آكل و مأكول را خلق است و ناسه. غالب و مغلوب را عقلست و راسه
 خلق بخشد او عصای عدل را. خورد آن چندان عصا و حل را
 و اندرو افزون نشد زان جمله اكل. زانك حیوانی نبودش اكل و شكل
 مر یقین را چون عصا هم خلق داد. نا بخورد او هر خیالی را كه زاد
 ۴۰ پس معانی را چو آعیان خلقهاست. رازق خلق معانی هم خداست
 پس زمه نا ماهی هیچ از خلق نیست. كه بچند مایه اورا خلق نیست
 خلق جان از فکر تن خالی شود. آنكه ان روزیش اِجلالی شود
 شرط تبدیل مزاج آمد بدان. كز مزاج بد بود مرگ بدان
 چون مزاج آدمی گل خوار شد. زرد و بدرنگ و سفید و خوار شد
 ۴۵ چون مزاج زشت او تبدیل یافت. رفت زشتی از رخس چون شمع یافت
 دایه كو طنب شیرآموز را. نا بفرست خوش کند بدوز را
 گر بیند راه آن پستان سرو. بر گشاید راه صد پستان سرو
 زانك پستان شد حجاب آن ضعیف. از هزاران نعمت و خوان و رغیف
 پس حیات ماست موقوف فطام. اندك اندك جهد كن تمّ الكلام
 ۵۰ چون جین بود آدمی بد خون غذا. از نجس پاکی برد مؤمن گدی
 از فطام خون غذا اش شیر شد. وز فطام شیر لقمه گیر شد
 وز فطام لقمه لقمائی شود. طالب اشعار پنهانی شود
 گر جین را كس بگفتی در رحم هست بیرون عالمی بس منظم
 بك زمین خرمی با عرض و طول. اندرو صد نعمت و چندین اكل
 ۵۵ كوهها و بحرهای و دشتها. بوستانها باغها و كشتها
 آسمانی بس بلند و پُر ضیا. آفتاب و ماهتاب و صد بها

(۲۸) A اندر افزون. (۲۹) L Bul. خورد او. K. عصای و حل را.

(۳۰) A معانی. (۳۱) B هیچ. (۳۲) Bal. بود. (۳۳) A خالق و معانی.

(۳۴) H از نجس. (۳۵) B Bul. خون بد غذا. (۳۶) A پس خیال ماست. (۳۷) B بدبوز را.

(۳۸) Bul. آسمان. (۳۹) B بس نعمت. (۴۰) K زمینی. (۴۱) Bul. غذایش. (۴۲) A (۴۳)

لقمه بخشی آید از هر مُرْتَبَس . خلق بخشی کارِ یزدانست و بس
 خلق بخشد جسم را و روح را . خلق بخشد بهر هر عُضْوَت جُدا
 این گهی بخشد کی اِجَلالی شوی . وز فضولی وز دَغَل خالی شوی
 ۲۰ تا نگوی سِرِّ سلطانرا بکس . تا نریزی قندرا پیش مگس
 گوشِ آنکس نوشد اسرارِ جلال . کو چو سوسن صد زبان افتاد و لال
 خلق بخشد خالک را لطفِ خدا . تا خورد آب و برُوبد صد گِیا
 باز خاک را بیخشد خلق و لب . تا گیاهش را خورد اندر طلب
 چون گیاهش خورد حیوان گشت زفت . گشت حیوان لقمهٔ انسان و رفت
 ۲۵ باز خالک آمد شد اکالِم بَشَر . چون جُدا شد از بشر رُوح و بصر
 ذرها دیدم دهانشان جمله باز . گر بگویم خوردشان گردد دراز
 برگهارا برگ از انعام او . دایگانرا دایه لطفِ عالم او
 رزقهارا رزقها او می دهد . زانک گندم بی غذایی چون زهد
 نیست شرح این سخن را مَتَمَّا . پارهٔ گفتم بدانی پارها
 ۳۰ جملهٔ عالم آکل و مأکول دان . باقیانرا مُقِل و مقبول دان
 این جهان و ساکنانش منشر . و آن جهان و ساکنانش منسیر
 این جهان و عاشقانش منقطع . اهلِ آن عالم مخدع و مجتبع
 پس کریم آنست کو خود را دهد . آبِ حیوانی که ماند نها ابد
 باریات الصّالِحات آمد کریم . رسته از صد آفت و آخطار و بیم
 ۳۵ گر هزاران اند يك کس بیش نیست . چون خیالاتِ عَدَدانَدیش نیست

وز فضول (۱۶) H از هر کس بکس (۱۷) BK Bul. and so H in marg.

BK Bul. and so Bul. وز دغا و از دغل. فضول. with دغا as variant for دغل.

(۲۱) A صد زبان. L افتاد لال. In H و is written below the line, apparently

by the original hand. (۲۲) Bul. باز حیوانرا بیخشد. (۲۳) A دهانش.

و ساکنانش منسیر (۲۴) A. آکل مأکول (۲۵) A. چون دمد (۲۶) A.

and so corr. in H. (۲۷) HK خیالاتی.

از پی، فرزند صد فرسنگ راه. او بگردد در حین و آه آه
 آتش و دود آید از خرطوم او. الحذر زان کودک، مرحوم او
 اولیا اطفال حقد اے پسر. غایبی و حاضری بس با خبر
 ۸۰ غایبی مندیش از نقصانشان. کو کشد کین از برائے جانشان
 گفت اطفال، مند این اولیا. در غربی فرد از کار و کیا
 از برای امتحان خوار و تبسم. لیک اندر ^{secretly} سرمه بار و ندیم
 پشت دار، جمله عصمه اے من. گویا هستند خود اجزای من
 هان و هان این دلق پوشان، مند. صد هزار اندر هزار و یک نناند
 ۸۰ ورنه گئی کردی یک چوئی هنر. موسی فرعون را زیر و زیر
 ورنه گئی کردی یک نفرین بد. نوح شرق و غرب را غرق آب خود
 بر ننگدی یک دعای لوط راد. جمله شهرتانشان را بی مراد
 گشت شهرستان چون فردوشان. دجله آب سیه رو بین نشان
 سوی شامت این نشان و این خبر. در رم قلش ببینی در گذر
 ۹۰ صد هزاران زانیای حق پرست. خود بهر قرنی سیاهها بخت
 گر بگویم وین بیان افزون شود. خود جگر چه بود که گهها خون شود
 خون شود گهها و باز آن بشرد. نو نبینی خون شدن کوری و رد
 طرفه کوری دوزین نیز چشم. لیک از اشتر نبیند غیر پشم
 نو، بو بیند ز صرغه حرص انس. رقص بی مقصود دارد همچو خرس
 ۱۰ رقص آنجا کن که خود را بشکی. پنبه را از ریش شهوت برکنی
 رقص و جولان بر سر میدان کند. رقص اندر خون خود مردان کنند

• پشت داری Bul. (۸۷) در حضور و غیبت ایشان با خبر L Bul. (۷۶)

لوط زاد A (۸۷) ورنی AH (۸۷) ورنی AH (۸۵) هان هان A (۸۱)

زمین بیان Bul. (۱۱) صد هزاران اییای A Bul. (۱۰) به بینی در نظر B (۸۱)

و. In L Bul. the two A om. (۱۶) و دور چشم A Bul. (۱۲)

از جنوب و از شمال و از دَور . باغها دارد عروسیها و سور
در صفت ناید عجایبهای آن . تو درین ظلمت چپی در امتحان
خون خوری در چارمبَخ تنگها . در میان حبس و آنجاس و عنا
او بحکم حال خود مُکِر بُدے . زین رسالت مُعْرِض و کافر شدی
کین مُعَالَست و فریست و غرور . زآنک نصویری ندارد و هم کور
جنس چپزی چون ندید اِدراک او . نشنود اِدراک مُکِرناک او
همچنان کی خلقِ عام اندر جهان . زآن جهان آبدال و گویندشان
کین جهان چاهِست بس ناریک و تنگ . هست بیرون عالمی بی بو و رنگ
۶۰ هیچ در گوش کسی زایشان نرفت . کین طمع آمد حجاب ژرف و زفت
گوش را بندد طمع امر استماع . چشم را بندد غرض از اطلاع
همچنانک آن جبین را طمع خون . کان غذای اوست در اوطانِ دون
از حدیث این جهان محبوب کرد . غیر خون او میداند چاشت خورد

قصه خورندگان پیل پنه از حرص و ترک نصیحت ناصح،

آن شنیدی تو که در هندوستان . دید دانایی گروهی دوستان
۷۰ گزینده مانده شد بی برگ و غور . می رسیدند از سفر از راه دور
مهر دانایش جوشید و بگفت . خوش سلامیشان و چون گلبن شکفت
گفت دانم کز نجوع وز خلا . جمع آمد رنجان زین گزینلا
لیک الله الله ای قوم جلیل . نا نباشد خورندگان فرزندی پیل
پیل هست این سو که اکنون می روید . پیل زاده مشکبید و بشنوبید
۷۵ پیل پتنگان اند اندر راهتان . صید ایشان هست بس دیکواهانان
بس ضعیفند و لطیف و بس ^{است}میین . لیکن مادر هست طالب در کمین

- (۵۶) A عنا . (۵۷) B Bul. چه . (۵۸) A بی بود و رنگ .
(۵۹) A این رسالت . (۶۰) B Bul. نشان . (۶۱) A عرض .
(۶۲) A بس . (۶۳) A این . (۶۴) A عرض .

۱۱۰ گوید آن رنجور ای باران من . چیست این شمشیر بر ساران من
 ما نمی بینیم باشد این خیال . چه خیالست این کی این هست ارحال
 چه خیالست این که این چرخ نگون . از هیچ این خیالی شد کنون
 گرزها و تیغها محسوس شد . پیش بیار و سرش منکوس شد
 او هم بیند که آن از بهر اوست . چشم دشمن بسته زان و چشم دوست
 ۱۲۰ حرص دنیا رفت و چشمش تیز شد . چشم او روشن گه خون ریز شد
 مرغ بی هنگام شد آن چشم او . از نتیجه کبر او و خشم او
 سر بریدن واجب آید مرغ را . کو بغیر وقت جیاند درآ
 هر زمان نزعیت جزو جائت را . بنگر اندر نزع جان ایمانت را
 عمر تو مانند همین ز رست . روز و شب مانند دینا ز شمرست
 ۱۳۰ می شمارد می دهد زرب و قوف . تا که خالی گردد و آید خوف
 گر زگه یستانی و تنهی بجای . اندر آید کوه زان دادن زبای
 پس بنه بر جای هر دم را عوض . تا زو آتشد و اقتریب بای غرض
 در نماز کارها چندین مکوش . جز بکاری که بود در دین مکوش
 عاقبت تو رفت خواهی ناتمام . کارهایت آبتر و نان تو خلم
 ۱۴۰ و آب عمارت کردن گور و لحد . فی بستگست و پیچوب و فی لبد
 بلك خود را در صفا گورے گئی . در منی او گئی دفن منی
 خاک او گردد و مدفون غمش . تا دمت باید مدها از دیش
 گورخانه و قبها و کنگره . نبود از اصحاب معنی آن سره
 بنگر اکنون زنده اطلس پوش را . هیچ اطلس دست گیرد هوش را

(۱۱۰) A رنجوری.

(۱۱۶) BK Bul. کی آن هست.

(۱۲۰) K om. و.

(۱۲۱) Bul. شد آن آمد. (۱۲۰) A تا کی.

(۱۲۲) Bul. کارهایت.

(۱۴۰) A و گور و لحد. BH as in text.

(۱۴۱) B دفن for دفع.

(۱۴۲) L Bul. om. و after گورخانه.

چون رهند از دستِ خود دستی زنند . چون جهند از تنصِ خود رقصی کنند
 مطربانشان از درونِ دف میزنند . بجرها در شورشان کف میزنند
 تو نبینی لبکِ بهرِ گوشان . برگها بر شاخها هم کف زنان
 ۱۰۰ تو نبینی برگها را کف زدن . گوشِ دل باید نه این گوشِ بدن
 گوشِ سر بر بند از هزل و دروغ . نا بینی شهرِ جانِ با فروغ
 سر کشد گوشِ محمد در سخن . کش بگوید در بُنی حق هُو اُدُن
 سر بر گوش است و چشم است این بُنی . نازه زو ما مُرضعت او ما صبی
 این سخن پایان ندارد باز ران . سوی اهلِ پیل و بر آغاز ران

بقیه قصه متعزّضان پیل پچگان،

۱۰۰ هر دهانرا پیل بوی می کند . گزرد معده هر بشر بر می تند
 نا کجا باید کبابِ پورِ خویش . نا نماید انتقام و زورِ خویش
 گوشتهای بندگانِ حق خورے . غیبت ایشان کنی کینرِ بری
 هان که بویای دهاتان خالق است . گئی برد جان غیر آن کو صادق است
 وای آن افسوسی کش بوی گیر . باشد اندر گورِ منگر یا نکیر
 ۱۱۰ فی دهان دزدیدن امکان زان مهان . فی دهان خوش کردن از دار و دهان
 آب و روغن نیست مر و پوش را . راهِ حیلست نیست عقل و هوش را
 چند کوبد زخمهای گزشتان . بر سر هر زارِ خا و مرزشتان
 گزیر عزرائیل را بشگر اثر . گر نبینی چوب و آهن در صور
 هم بصورت می نماید که گهی . زان هان رنجور باشد آگهی

(۱۰۱) A Bul. جانرا با فروغ . (۱۰۲) In A the hemistichs are transposed, but corr. in marg. (۱۰۳) B Bul. آن بُنی .

Heading: A متعزّضان Bul. معترضان . B has: انذار و انذار . B has: از صعوبت آن و جزاء افعال ناپسندیده و باز نمودن و خامت آن .

(۱۰۸) B Bul. که برد جان . (۱۰۹) B Bul. با نکیر . In A the first letter is unpointed.

از کباب پیل زاده خورده بود . بر درانید و بگشش پیل زود
 در زمان او يك يك را زان گروه . می درانید و نبودش زان شکوه
 ۱۵۵ بر هوا انداخت هر يك را گزاف . تا می زد بر زمین میشد شکاف
 ۳۵ ای خورنده خون خلق از راه برد . تا نه آرد خون ایشانت نبرد
 مالی ایشان خون ایشان دان یقین . زانك مال از زور آید در بین
 مادر آن پیل بچگان کین گشت . پیل بچه خواره را کینر گشت
 پیل بچه می خورے اے پاره خوار . هم بر آرد خصم پیل از نو دمار
 ۱۶۰ بوی رُسوا کرد مکر اندیش را . پیل داند بوی طفل خویش را
 آنك یابد بوی حق را از بین . چون نیابد بوی باطل را زمین
 مُصْطَفَى چون بُرد بوی از راه دُور . چون نیابد از دهان ما بخور
 هم یابد لیک پوشاند زما . بوی نیک و بد بر آید بر سما
 تو همی خسبی و بوی آن حرام . می زند بر آسمان سبز فام
 ۱۶۵ هم انفس زشت می شود . تا بیوگران گردون ورود
 بوی کبر و بوی حرص و بوی آز . در سخن گفتن بیاید چون پیاز
 گر خوری سوگند من گئی خورده ام . از پیاز و سیر تقوے کرده ام
 آن کمر سوگند غمازے کند . بر دماغ همشنان برزند
 بس دعاها رد شود از بوی آن . آن دل کز می نماید در زبان
 ۱۷۰ اَلْأَخْشَا اَیْد جَوَابِ آن دعا . چوب رد باشد جزای هر دعا
 گر حدیث کثر بود معتبت راست . آن کزئی لفظ مقبول خداست

کز کباب . L Bul. (۱۵۴)

می درانیدش نبودش . Bul. (۱۵۴)

مرگ اندیش را A (۱۶۰)

بوی رحمان از بین Bul. (۱۶۱)

چون بوی برد Bul. for بوی H (۱۶۲)

salut of
Lurians

fragrance
odors

green

light 70
green

در عذاب مَنگَرست آن جانِ او . کژدم غم در دل غمندانِ او
از برون بر ظاهرش نقش و نگار . وز درون زانندیشها او زار زار
وآن یکی بینی در آن دلقِ کهن . چون نبات اندیشه و شکر سخن

باز گشتن بحکایت پیل

گفت ناصح بشنوید این پندِ من . تا دل و جانان نگردد ممن
با گیاه و برگها قانع شوید . در شکار پیل بچگان کم روید
من برون کردم زگردنِ وایم نصح . جز سعادت کی بود انجامِ نصح
من بتبلیغ رسالت آمدم . تا رهانم مر شمارا از ندَم
هین میداد که طمع رهنان زند . طمع برگ از بیخه‌نان برگد
این بگفت و خیر بادی کرد و رفت . گشت قحط و جوعشان در راه زفت
ناگهان دیدند سوی جاده . پور پیلِ قرمبی نو زاده
اندر افتادند چون گرگانِ مست . پاک خوردندش فرو شستند دست
آن یکی همره نخورد و پند داد . کی حدیثِ آن فقیرش بود یاد
از کبابش مانع آمد آن سخن . بختِ نو بخشد ترا عقلِ کهن
پس بیفتادند و خفتند آن همه . وآن گرسنه چون شبانِ اندر رمه
دید پیلِ سهمناکی می رسید . اوّل آمد سوی حارسِ دومد
بوی می کرد آن دهانش را سه بار . هیچ بوی زو نیامد ناگوار
چند باری گرد او گشت و برفت . مر ورا نآزرد آن شه پیلِ زفت
مر لبِ هر خفته را بوی کرد . بوی می آمد ورا زان خفته مرد

زآن یکی B (۱۴۷) . وز درون اندیشه Bnl. (۱۴۶) . غمّان او L (۱۴۵)

پیل بچگان Bnl. (۱۴۹) . بحکایت پیل بچگان و نصیحت ناصح . Heading: Bnl.

اندر جاده L Bnl. (۱۴۴) . من شمارا AB (۱۴۱) . کی for کم A (۱۴۰)

In H the second hemistich has been corrected, so as to read اوّل آمد

سوی حارس بر دوید .

از دهانی که نگرستی گناه. (و آن دهان غیر باشد) عذر خواه
 یا دهان خویش را پاک کن. روح خود را چابک و چالاک کن
 ذکر حق پاکست چون پاکی رسید. رخت بر بندد برون آید پلید
 و گریزد ضدها اثر ضدها. شب گریزد چون بر افروزد ضیا
 چون در آید نام پاک اندر دهان. فی پلیدی ماند و فی اندهان
 بیان آنک الله گفتن نیازمند عین لیبک گفتن حق است؛

آن یکی الله می گفتی شی. تا که شیرین می شد از ذکرش لبی
 گفت شیطان آخر ای بسیارگو. این همه الله را لیبک کو
 می نیاید یک جواب از پیش نخت. چند الله می زنی با روی نخت
 او شکسته دل شد و بنهاد سر. دید در خواب او خضر را در خضر
 گفت هین از ذکر چون و مانده. چون پشمانی از آنکش خوانده
 گفت لیبکم می آید جواب. زان می نرم که باشم رد باب
 گفت آن الله نو لیبک ماست. و آن نیاز و درد و سوزت یک ماست
 حیلها و چاره جویهای نو. جذب ما بود و گشاد این پای تو
 ترس و عشق تو کند لطیف ماست. زیر هر یا رب تو لیبک هست
 جان جاهل زین دعا جز دور نیست. زانک یا رب گفتنش دستور نیست
 بر دهان و بر دلش قفلست و بند. تا نتالد با خدا وقت گزند
 داد مر فرعون را صد ملک و مال. تا بکرد او دعوی عز و جلال

(۱۸۱) A تا کی. Bul. باید.

(۱۹۰) Bul. has:

گفت شیطانش خوش ای محبتو. چند گوی آخر ای بسیارگو

(۱۹۲) Bul. از ذکر حق و مانده.

(۱۹۱) Bul. adds:

گفت خضرش آن خدا گفت این بن. که برو با او یگای منت

فی ترا در کار من آورده ام. فی منت مشغول ذکر کرده ام

(۱۹۱) In A the order of the verses is ۱۹۸, ۱۹۷, ۱۹۶.

(۱۹۷) A om. و.

(۱۹۱) A وقتی.

بیان آنک خطای محبان بهتر از صواب بیگانگان است نزد محبوب،

آن یلال صدق در بانگ نماز . حی را قی می خوانند از نیاز ^{must be}
تا بگفتند ای پیامبر راست نیست . این خطا اکنون که آغاز ^{beginning} نیاست
ای نبی و اے رسول بکردگار . یک مؤذن کو بود افصح پیار
عیب باشد اول دین و صلاح . ¹⁷⁰ سخن خواندن لفظ حی علی الفلاح ^{Haaglen well far}

ختم پیغمبر بچوئید و بگفت . یک دو رمزی از عنایات نهیت ^{Seoul}
کای خسان نزد خدا قی بلال . بهتر از صد حی و خی و قیل و قال
و مشورانید تا من رازنان . و نگویم آخر و آغاز نان
گر ندارے تو در خوش در دعا . رُو دعا میخواه ز اخوان صفا

امر حق تعالی بموسی علیه السلام کی مرا بدھائی خوان کہ بدان
دھان گناه نکرده،

گفت اے موسیٰ ز من می جو پناه . با دھائی کہ نکردی تو گناه ¹¹⁰
گفت موسیٰ من ندارم آن دھان . گفت مارا از دھان غیر خوان ^{Haaglen}
از دھان غیر گئی کرده گناه . از دھان غیر بر خوان کای الہ ⁴⁰
آن چنان کن کہ دھانها مرترا . در شب و در روزها آرد دعا .

Heading: Suppl. in marg. H. In A it follows v. ۱۷۲. A نزد محب.

(۱۷۲) B Bul. نیست راست , and so corr. in H. HT آغاز نیاست as in text. In ABK Bul. the last word of the verse might be read نیاست.

پیغامبر BHK (۱۷۱) . علی فلاح BK . حی علی الفلاح H (۱۷۰) .

حی حی Bul. حا و حا L . حی و حی AB as in text. HK (۱۷۷)

Heading: Bul. om. بدان دھان . B om. دھان . Bul. نکرده باشد . After the Heading Bul. adds:

بہر این فرمود بہا موسیٰ خدا * وقت حاجت خواندن اندر دعا
ای الہ Bul. (۱۸۲)

۲ = sick (م)
 ۲ = channel house
 ۲ = look
 ۱۵ = main star

۲ = love
 ۲ = agitated, scattered
 دفتر سوم

(225)
 Channel-house
 look
 main star
 Rattling robes
 bag
 a-bones

love, affection
 before

حزم آن باشد که گوی نخبه‌ام . یا سفیم خسته این دخم‌ام
 یا سرم دزدست درد سر بپر . یا مرا خواندست آن خالوپسر
 زانک یک نوشت دهد با نبشها . که بکارد در تو نوش ریشها
 ۲۲۵ زر اگر پنجاه اگر شصت دهد . ماهیا او گوشت در شست دهد
 گر دهد خود گی دهد آن پر حیل . جوز پوسیدست گفتار دغل
 زغزعغ آن عقل و مغز را برد . صد هزاران عقل را یک نشمرد
 یار تو خورچین نشت و کبسات . گر تو رامی مجوز و بسات
 و بسات و معشوق تو هم ذات نشت . وین برونیها هم آفات نشت
 ۲۲۶ حزم آن باشد که چون دعوت کند . تو نگوی مست و خواهان مستند
 دعوت ایشان صبر مرغ دان . کی کند صباد در ممکن نهان
 مرغ مرده پیش بنهاد که این . می کند این بانگ و آواز و حنین
 مرغ پندارد که جنس اوست او . جمع آید بر دزدشان پوست او
 جز مگر مرغی که حزمش داد حق . تا نگرود گنج آن دانه و مای
 ۲۲۷ هست بی حزی پشیمانی بقیه . بشنو این آفانه را در شرح این

۲۲۵
 ۲۲۶
 ۲۲۷
 ۲۲۸
 ۲۲۹
 ۲۳۰
 ۲۳۱
 ۲۳۲
 ۲۳۳
 ۲۳۴
 ۲۳۵
 ۲۳۶
 ۲۳۷
 ۲۳۸
 ۲۳۹
 ۲۴۰
 ۲۴۱
 ۲۴۲
 ۲۴۳
 ۲۴۴
 ۲۴۵
 ۲۴۶
 ۲۴۷
 ۲۴۸
 ۲۴۹
 ۲۵۰
 ۲۵۱
 ۲۵۲
 ۲۵۳
 ۲۵۴
 ۲۵۵
 ۲۵۶
 ۲۵۷
 ۲۵۸
 ۲۵۹
 ۲۶۰
 ۲۶۱
 ۲۶۲
 ۲۶۳
 ۲۶۴
 ۲۶۵
 ۲۶۶
 ۲۶۷
 ۲۶۸
 ۲۶۹
 ۲۷۰
 ۲۷۱
 ۲۷۲
 ۲۷۳
 ۲۷۴
 ۲۷۵
 ۲۷۶
 ۲۷۷
 ۲۷۸
 ۲۷۹
 ۲۸۰
 ۲۸۱
 ۲۸۲
 ۲۸۳
 ۲۸۴
 ۲۸۵
 ۲۸۶
 ۲۸۷
 ۲۸۸
 ۲۸۹
 ۲۹۰
 ۲۹۱
 ۲۹۲
 ۲۹۳
 ۲۹۴
 ۲۹۵
 ۲۹۶
 ۲۹۷
 ۲۹۸
 ۲۹۹
 ۳۰۰

فریفتن روستایی شهریی را و بدعوت خواندن بلایه
 و الحاح بسیار
 اے برادر بود اندر ما مفعی . شهریی با روستایی آشنا
 روستایی چون سوی شهر آمدی . خرگه اندر کوی آن شهری زدی

۲۲۵) A اگر شخصی دهد . B شست in both hemistichs.
 ۲۲۶) Bul. گفتار
 ۲۲۷) A خرچین . Bul. خرچین
 ۲۲۸) BL خرچین
 ۲۲۹) A و بسات . Bul. معشوق
 ۲۳۰) BL Bul. آواز حین
 ۲۳۱) A و . A om. گنج for کنج
 Heading: Bul. الحاح بسیار کردن . B om. خواندن او را . A الحاح کردن

در همه عمرش ندید او درد سر . تا نالد سوی حق آن بدگهر
 داد او را جمله ملک این جهان . حق نداشت درد و رنج و اندوهان
 درد آمد بهر از ملک جهان . تا بخوانی سر خدا را در جهان
 خواندن بی درد از افسردگیست . خواندن با درد از دل بردگیست
 آن کشیدن زیر لب آوازا . یاد کردن مبدأ و آغازا
 آن شده آواز صاف و حزین . ای خدا وای مستغاث وای معین
 ناله گداز در رهش بی جذبه نیست . زانک هر راغب اسیر ره نیست
 چون سگ کفنی که از مردار رست . بر سر خوان شهنشاهان نشست
 تا قیامت میخورد او پیش غار . آب رحمت عارفان بی تغیر
 ای بسا سگ پوست کورا نام نیست . لیک اندر پرده بی آن جام نیست
 جان پیک از بهر این جام ای پسر . بی جهاد و صبر گمی باشد ظفر
 صبر کردن بهر این نبود حرج . صبر کن کالصبّر مفتاح الفرج
 زین کین بی صبر و حزی کس نجات . حزم را خود صبر آمد پا و دست
 حزم کن از (خورد) کین زهرین گیاست . حزم کردن زور و نور انبیاست
 گاه باشد کو بهر بادی جهد . کوه گمی مر بادرا وزنی نهد
 هر طرف غولی میخواند ترا . کاه برادر راه خواهی مین یار
 ره نمایم همرفت باشم رفیق . من فلاوزمت درین راه دقیق
 بی فلاوزست و بی ره داند او . یوسف کم رو سوی آن گرگ خو
 حزم آن باشد که نریزد ترا . چرب و نوش و دامهای این سرا
 که نه چربش دارد و بی نوش او . بخور خواند می دمد در گوش او
 که یار مهران ما اے روشنی . خانه آن ناست و تو آن می

یاد کردم A (۲۰۰) . دل مرد گشت A (۲۰۱) . و A om. (۲۰۲)

در خورد Bal. (۲۱۴) . کس نوست Bal. (۲۱۵) . corr. above.

حزم این باشد Bal. BK (۲۱۶) . فلاوزست و after H. om. (۲۱۸)

و K om. (۲۲۱)

بعد ده سال و بهر سالی چنین . لایها و وعده‌های شکرین
 کودکان خواجه گفتند ای پدر . ماء و ابر و سایه هم دارد سفر
 ۲۶۰ حقها بر وی تو ثابت کرده . رنجها در کار او بس برده
 او می‌خواهد که بعضی حق آن . وا گذارد چون شوی تو میهمان
 بس وصیت کرد مارا و او نهان . که کشیدش سوی دِه لایه کنان
 گفت حقست این ولی ای سببویه . اِنْفِی مِنْ شَرِّ مَنْ اَحْسَنَتْ اِلَیْهِ
 دوستی تخم من . آخر بود . نرم از وحشت کی آن فاسد شود
 ۲۶۵ صحتی باشد چو شمشیر قطوع . همچو دَی در بوستان و در زُروع
 صحتی باشد چو فصل نو بهار . زو عبارتها و دخل بی شمار
 حرم آن باشد که ظن بد بری . نا گریزی و شوی از بد بری
 حرم سوه الظن گفتست آن رسول . هر قدم را دام می‌دان ای فضول
 روی صحرا هست هموار و فراخ . هر قدم دامیست کم ران اوستاخ
 ۲۷۰ آن بز کوهی دود کی دام کو . چون بنارد دامن افتد در گلو
 آنک می‌گفتی که گوا یک بین . دشت می‌دید می‌دید می‌بین
 می‌بین و دام و صیاد ای عیار . دُنبه گی باشد میان رکشت زار
 آنک گستاخ آمدند اندر زمین . استخوان و کلاهانش را بین
 چون بگورستان روی اے مرتضی . استخوانشان را پیرس از ما مضی
 ۲۷۵ نیا بظاهر بینی آن مستان گور . چون فرو رفتند در چاه غرور
 چشم اگر داری تو کورانه می‌آ . و رنداری چشم دست آور عصا
 آن عصای حزم و استدلال را . چون نداری دید می‌کن پیشوا

(۲۵۸) B. عذرهای شکرین .

(۲۶۱) Bul. که حق بعض آن .

(۲۶۲) A. سوی دِه .

(۲۶۴) A. فاسد بود .

(۲۶۵) A. همچون .

(۲۶۶) AB Bul. ران for رو .

(۲۷۰) Bul. که گوید .

کآن دام کو B. دام کو .

(۲۷۴) Bul. استخوانهاشان .

(۲۷۶) A. دست .

(۲۷۷) A. om. و .

دو مَه و سه ماه مہمانش بُدی . بر دکان او و بر خوانش بُدی
 هر خواجہ را کہ بودیش آن زمان . راست کردی مردِ شہری رایگان
 ۲۴۰ رُو بشہری کرد و گفت ای خواجہ نو . هیچ می نآیی سوے دِه فُرَجہ جو
 اللہ اللہ جملہ فرزندان ییآر . کین زمان گلشنست و نو بہار
 با بنابستان ییآ وقتِ ثمر . تا بیندم خدمت را من کمر
 خیل و فرزندان و قوم ترا ییآر . در دہ ما باش سه ماہ و چہار
 کہ بہارانِ خطہ دہ خوش بود . کشت زار و لالہ و لنگش بود
 ۲۴۵ وعدہ دادی شہری اورا دفعِ حال . تا بر آمد بعدِ وعدہ ہشت سال
 او بہر سالی ہی گفتی کہ کی . عزم خواہی کرد کآمد ماہ دے
 او بہانہ ساختی کاسال مان . از فلان خطہ ییآمد میہمان
 سالِ دیگر گر توانم وا رہید . از مہماتِ آن طرفِ خواہم دوید
 گفت ہستند آن عیالم منتظر . بہرِ فرزندانِ تو ای اہلِ بِر
 ۲۵۰ باز ہر سالی چو لگ لگ آمدے . تا مقیم قُبہ شہری شدے
 خواجہ ہر سالی زرز و مالِ خویش . خرج او کردی گشادی بالِ خویش
 آخرین کُرتِ سه ماہ آن پہلوان . خوان نہادش بامدادان و شبان
 از خجالت باز گفت او خواجہ را . چند وعدہ چند بفریبی مرا
 گفت خواجہ جسم و جانم وصلِ جوست . لیک ہر تحویل اندر حکمِ ہوست
 ۲۵۵ آدمی چون گشتی است و بادبان . ناگی آرد بادرا آن باڈران
 باز سوگندانِ بدادش کایِ کریم . گیر فرزندانِ ییآ بنگر نعیم
 دستِ او بگرفت سه کُرتِ بعہد . کالئہ اللہ زو ییآ بنمای جہد

- * (۲۳۸) Bul. بُدی for بُدی bis. (۲۳۹) ABK Bul. کہ بودش .
 (۲۴۰) A om. و. A سوی دِه . (۲۴۱) A زمانِی .
 (۲۴۲) Bul. قوم و فرزندان و خیل ترا . (۲۴۳) Bul. این عیالم .
 (۲۴۴) Bul. حکمِ اوست . (۲۴۵) Bul. باز سوگند آن بدادش ای کریم .
 (۲۴۶) Bul. و سه کُرت .

بس غذای سُکر و وَجَد و بی خودی . از در اهل دِلان بر جان زدی
 باز این در را کرده زحرص . رگزد هر دکان می گردی چو خرص
 بر در آن مُعیمان چرب دیگ . می دوی بهر شربد مُردریگ
 چرخ اینجا دان که جان فربه شود . کار ناامید اینجا به شود

جمع آمدن اهل آفت هر صباحی بر در صومعه عیسی علیه
 السّلم جهت طلب شفا بدعای او،

صومعه عیسیست خوان اهل دل . هان و هان ای مبتلا این در مهل
 جمع گشتندی زهر اطراف خلق . از ضریر و لنگ و شل و اهل دلق
 بر در آن صومعه عیسی صباح . تا بدم او شان رهاند از جناح
 او چو فارغ گشتی از اوراد خویش . چاشنگه بیرون شدی آن خوب کیش
 جَوّ جَوّ مبتلا دیدی نزار . شسته بر در در امید و انتظار
 گشتی ای اصحاب آفت از خدا . حاجت این جملگانان شد روا
 هین روان گردید بی رنج و عنا . سوی غفاری و اکرام خدا
 جملگان چون اشتران بسته پای . که گشایی زانوی ایشان برای
 خوش دیوان و شادمانه سوی خان . از دعای او شدند پا دیوان
 آرمبودی تو بسی آفات خویش . یافتی صحت ازین شاهان کیش
 چند آن لنگی نو رهوار شد . چند جانت بی غم و آزار شد
 ای مغفل رشته بر پای بند . تا زخودم گم نگردی ای لوند

(۲۱۵) A Bul. آن در را . B Bul. زحرص . (۲۱۶) L Bul. پس غذای . AL Bul. سُکر .

(۲۱۷) A Bul. ناامید . چو خرص K . چو خرص for

Heading: A هر صباح .

(۲۰۶) A Bul. گشت . (۲۰۷) A Bul. بر امید L . بر امید A Bul. (۲۰۲)

(۲۰۶) In the first hemistich Bul. has: بی توقف جمله شادان و امان .

ور عصای حزم و استدلال نیست . بی عصا گش بر سر هر ره مه ایست
گام زان سان نه که نایبانه . تا که پا از چاه و از سنگ و از رهد
لرز لرزان و بترس و احتیاط . می نه پنا نیتند در خیاط
ای زدودی جسته در نارک شده . لقمه جسته / لقمه ماری شده

قصه اهل سبا و طاعی کردن نعمت ایشانرا،

نو نخواندی قصه اهل سبا . با بخواندی و ندیدی جز صدا
از صدا آن کوه خود آگاه نیست . سوی معنی هوش گهرا راه نیست
او می بانگی کند بی گوش و هوش . چون خمش کردی تو او هم شد خموش
داد حق اهل سبا را بس فراغ . صد هزاران قصر و ایوانها و باغ
شکر آن نگزاردند آن بزرگان . در وفا بودند کمتر از سگان
مر سگی را لقمه نانی زتر . چون رسد بر در می بندد کمر
پاسبان و حارس تم می شود . گرچه بروی جور و سختی می رود
هم بر آن تر باشدش باش و قرار . گنفر دارد گزرد غیری اختیار
ور سگی آید غریبی روز و شب . آن سگانش می کنند آن دم ادب
کی برو آنجا که اول منزلت . حق آن نعمت گروگان دلست
می گزندش که برو بر جای خویش . حق آن نعمت فرو مگذامو بیش
از در دل و اهل دل آب حیات . چند نوشیدی و باشد چشمهات

(۲۷۸) A om. و.

(۲۸۰) A Bul. لرز و لرزان.

Heading: After ایشانرا B Bul. and H in marg. add: و در رسیدن شوی طغیان و

و وفا. So K, which omits شکر و وفا.

(۲۸۲) In A vv. ۲۸۲, ۲۸۳ are transposed, but corr. in marg.

(۲۸۳) A om. و.

(۲۹۰) Bul. غریب و روز و شب. A. گرسگی.

۲۲۰ آنک مادر آفرید و ضرع و شیر^{شیر} با پدر کردش قرین آن خود مگیر
ای خداوند اے قدیم احسانِ نو. آنک دادم و آنک فی هر آنِ نو
نو بفرمودی که حق را یاد کن. ز آنک حق من نی گردد کهن
یاد کن لطیفی که کردم آن صُبح. با شما از حفظ در کشتی نوح
پیل^{پیل} بابایانتانرا آن زمان. دادم از طوفان و از موجش امان
۲۲۵ آب آتش خو زمین بگرفته بود. موج او مرا وچ گه را می رسود
حفظ کردم من نکردم رذلتان. در وجود جَدِ جَدِ جَدِ تان
چون شدی سر پست پاست چون زخم. کارگاه خویش ضایع چون کم
چون فدای بی وفایان می شوی. از گمان بد بدان سو می روی
من زبهر و بی وفایها برے. سوی من آبی گمان بد برے
۲۳۰ این گمان بد بر آنجا برے که تو. می شوی در پیش همچون خود دوتو
بس گرفتی یار و همراهان زفت. گر ترا برسم که گو گوئی که رفت
یار نیکت رفت بر چرخ برین. یارِ رُسفت رفت در فعر زمین
تو بماندے در میانه انجنان. بی مدد چون آنتی از کاروان
دامن او گیر ای یار دلیر. کو منزله باشد از بالا و زیر
۲۳۵ فی جو عیبی سوی گردون بر شود. فی چو قارون در زمین اندر رود
با تو باشد در مکان و بی مکان. چون بهائی از سرا و از دکان
او بر آرد از کدورتها صفا. مر جناهای ترا گیرد وفا

(۲۲۰) After آفرید A has some words which are partly illegible, with داد written above. Bul. آنرا مگیر.

(۲۲۱) خداوندی قدیم A.

(۲۲۴) AH وز موجش.

(۲۲۵) آب و آتش چون L. آب و آتش A.

(۲۲۷) K پشت و پاست.

(۲۲۸) Bul. بر آن سو A.

(۲۳۰) In A the first hemistich is identical with the first hemistich of v. ۲۲۸, but corr. in marg. AB بد آنجا.

(۲۳۱) L Bul. پس گرفتی A. که for کی.

(۲۳۵) در زمین اندر شود A.

(۲۳۶) L Bul. مکان و لامکان.

۲۱۰ ناسپاسی و فراموشی تو . باد نآورد آن عمل‌نوشتی تو
 لاجرم آن راه بر تو بسته شد . چون دل اهل دل از تو خسته شد
 زودشان در باب و استغفار کن . همچو ابری گریهای زار کن
 تا گلستانشان سوی تو بشکند . میوه‌های پخته بر خود وا نکند
 هم بر آن درگردد کم از سگ مباش . با سگ کُف از شدتی خواجه‌ناش *Cave*
 چون سگان هم مر سگان را ناصند . کی دل اندر خانه اول بیند *Taging*
 آن در اول که خوردی استخوان . سخت گیر و حق گزار آنرا مان *old fast*
 و گزندش تا زآدب آنجا رود . وز مقام اولین مُفْلِح شود
 و گزندش کای سگ طاعی بر تو . با ولت نعمت باغی مشو
 بر همان در همچو حلقه بسته باش . پاسبان و چابک و بر جسته باش *door ring*
 ۲۲۰ صورت نقض وفای ما مباش . بی‌وفایی را مکن بیهوده فاش
 مر سگانرا چون وفا آمد شعار . رو سگانرا ننگ و بدنامی میار
 بی‌وفایی چون سگانرا عار بود . بی‌وفایی چون روا دارم نمود
 حق تعالی فخر آورد از وفا . گفت "مَنْ أَوْفَى بِعَهْدِهِ غَيْرِنَا"
 بی‌وفایی دان وفا با رَدِّ حق . بر حقوق حق ندارد کس سبق
 حق مادر بعد از آن شد کان کریم . کرد او را از جنین تو غریب *acrobatic*
 صورتی کردت درون جسم او . داد در حملش ورا آرام و خو *garden*
 همچو جزو متصل دبد او نرا . متصل را کرد تدبیرش چُدا
 حق هزاران صنعت و فن ساختست . تا که مادر بر تو مهر انداختست
 پس حق حق سابق از مادر بود . هر که آن حق را نداند خر بود *artifice + contrivance*

آن کی در اول A (۲۱۶) . همچو ابری در بهار و زار کن A (۲۱۲)

جسته for بسته A . بر در آن همچو A (۲۱۶) . باغی مشو Bul. (۲۱۸)

بی‌وفایی چون وفا داری نمود Bul. in the second hemistich (۲۲۲)

آرام خو A . گردد Bul. کردت for کردن A (۲۲۶)

تا کی A . صد هزاران Bul. (۲۲۸)

پس سبا گفتند بآعد بئنا . شئنا خیر لنا خذ زیننا
 ما نمی خواهیم این ایوان و باغ . فی زنان خوب و فی امن و فراغ
 ۲۷۰ شهرها نزدیک هم دیگر بدست . آن بیابانست خوش کآنجا ددست
 یطلب الإنسان فی الصیف الیثا . فیذا جاء الیثا أنکرذا
 فهو لا یرضی بحال أبدا . لا یضیق لا بعیش رعدا
 قتل الإنسان ما أکثره . کلما نال مدی أنکره
 نفس زین ساست زان شد کشتنی . اقلوا أنفسکم گنت آن سی
 ۲۷۵ خار سه سویت هرچون کش نبی . در خلد وز زخم او توگی جبهی
 آنش ترک هوا در خار زن . دست اندر بار نیکوکار زن
 چون زحد بردند اصحاب سبا . کی پیش ما ویا به از صبا
 ناصحانشان در نصیحت آمدند . از فسوق و کفر مانع می شدند
 قصد خون ناصحان می داشتند . تخم یمنی و کافری می کاشتند
 ۲۸۰ چون قضا آید شود تنگ این جهان . از قضا حلوا شود ریج دهان
 گنت إذا جاء القضا ضاق القضا . تحجب الأبصار إذا جاء القضا
 چشم بسته می شود وقت قضا . نا بینند چشم کحل چشم را
 مکر آن فارس چو انگیزد گردد . آن غبارت زاسفالت دور کرد
 سوی فبارس رو مرو سوی غبار . ورنه بر نو کوبد آن مکر سوار
 ۲۸۵ گنت حق آنرا که این گرگش بخورد . دید گرد گرگ چون زاری نکرد
 او نمی دانست گرد گرگ را . با چنین دانش چرا کرد او چرا
 گوسفندان بوی گرگ با گزند . می بدانند و بهر سوی خزند
 مغز حیوانات بوی شیر را . می بدانند ترک می گوید چرا

و آن امن فراغ A (۴۶۲)

هرجا کش نبی Bal. (۴۷۵)

جان ناصحان A (۴۷۹)

می چزند A (۴۸۷)

این بیابانست کآنجا خود ددست A (۴۷۰)

یار In H is suppl. over کار (۴۷۶)

زاسفالت A (۴۸۳)

میگرد چرا Bal. (۴۸۸)

کوبد H (۴۸۶)

چون جفا آری فرستد گوش مال . تا ز نقصان با روی سوی کمال
 چون نو وزدی ترك كردی در روش . بر تو قبضی آید از رنج و نیش ^{omission}
 آن ادب کردن بود یعنی مکن . هیچ تحویلی از آن عهد کهن ^{Continuation}
 پیش از آن کین قبض زنجیری شود . این که دل گیر بست پاگیری شود
 رنج معنولت شود محسوس و فاش . تا نگیری این اشارت را بلاش ^{mental}
 در معاصی قبضها دل گیر شد . قبضها بعد از اجل زنجیر شد
 نُعْطِ مَنْ أَعْرَضَ فَمَا عَنْ ذِكْرِنَا . عَيْشَةً ضَنْكًا وَنَجْزِي بِالْعَمَى
 دزد چون مال کسانرا می برد . قبض و دل تنگی دلشرا می خلد ²⁰⁰
 او می گوید عجب این قبض چیست . قبض آن مظلوم کز شرّ گریست
 چون بدین قبض التفتی کم کند . بادِ اصرار آتشرا دم کند
 قبضِ دل قبضِ عَوَان شد لاجرم . گشت محسوس آن معانی زد عالم ^{police man}
 غصّه زندان شدست و چارمِیخ . غصّه بیخست و برُوید شاخ ییخ
 ییخ پنهان بود هم شد آشکار . قبض و بسط اندرون ییخی شمار ²¹⁰
 چونک ییخ بد بود زودش بزن . تا نروید زشت خاری در چمن
 قبض دیدی چاره آن قبض کن . ز آنک سرها جمله می رُوید زین
 بسط دیدی بسط خودرا آب ده . چون بر آید مینو با اصحاب ده ^{Expansion}

باقی قصه اهل سبا،

آن سبا ز اهل سبا بودند و ظلم . کارشان کفرانِ نعمت با کرام ²²⁰
 باشد آن کفرانِ نعمت در مثال . که کنی با مُحْسِنِ خود تو جدال
 کنی باید مرا این نیکوے . من برنجم زین چه رنج می شوی
 لطف کن این نیکوے را دور کن . من نخواهر چشم زودمر کور کن

(۲۴۹) Bul. om. و.

(۲۵۱) ABK Bul. دل گیرست.

(۲۵۲) A om. و.

(۲۵۵) A om. و.

(۲۵۷) A اصرار.

(۲۶۱) AK Bul. بودند ظلم.

حال او اینست که خود زان سو است . چون بود بی تو کسی کآن تو است
 ۴۱۰ حق می گوید کی آری ای نَسَرَه . لیلک بشنو صبر آر و صبر به
 صبح نزدیکست خامش کم خروش . من می گویم پی تو تو مکوش

بقیه داستان رفتن خواجه بدعوت روستایی سوی دیه،

شد ز حد هین باز گزرد ای بار گزرد . روستایی خواجه را بین خانه بُرد
 قصه اهل سبک گوشت نه . آن بگو کآن خواجه چون آمد به
 روستایی در تملق شیوه کرد . تا که حزم خواجه را کالیوه کرد
 ۴۱۵ از پیام اندر پیام او خیره شد . تا زلال حزم خواجه تیره شد
 هر از اینجا کودکانش در پستند . نَزَّع و نَلَع بشادی می زدند
 همچو یوسف کش ز تقدیر عجب . نَزَّع و نَلَع بُرد از ظل آب
 آن نه بازی بلك جان بازیست آن . حیل و مکر و دغا زیست آن
 هرچ از بارت جدا اندازد آن . مثنو آنرا کآن زبان دارد زبان
 ۴۲۰ گر بود آن سود صد در صد بگیر . بهر زر مسک ز گنجور ای فقیر
 این شنو کی چند یزدان زجر کرد . گفت اصحاب نهی را گرم و سرد
 ز آنک بر بانگ دُهل در سال تنگ . جُمعه را کردند باطل بی درنگ
 یا نباید دیگران ارزان خزند . زان جلب صرفه زما ایشان برند
 مانند پیغمبر بخلوت در نماز . با دوه درویش ثابت پسر نیاز
 ۴۲۵ گفت طلب و لُهو و بازرگانی . چو نشان ببرید از ربانی
 قَدْ فَضَضْتُمْ نَحْوَ قَمَحِ هَایما . ثُمَّ خَلَّيْتُمْ نَیِّا قَایما

Heading: BHK Bul. دیه for ده.

در رسد A. م از آنجا AB (۴۱۶). corr. in A. حزم خواجه را AL. تا کی A (۴۱۴).

کس for کی B (۴۱۷). میزند Bul.

ای. BL om. مگس. BL Bul. مشکل for مشکل A (۴۲۰).

پیغامبر ABHK (۴۲۴).

بوی شیر خشم دبیدی باز گرد . با مناجات و حذر انباز گرد
 ۲۹ و نگشند آن گروه از گردِ گرگ . گرگِ محنت بعدِ گرد آمد سُرگ
 بر درید آن گوسفندانرا بخشم . کی زچوپان یخرد بستند چشم
 چند چوپانشان بخواند و نامدند . خالِ غم در چشم چوپان میزدند
 کی برو ما از تو خود چوپان نریم . چون تبّع گردم هر یک سرورم
 طعمه گرگیم و آن یارنی . همبزم نازم و آن عارفی
 ۳۰ حیثی بُد جاهلیت در دماغ . بانگِ شومی بر زمینشان کرد زاع
 بهر مظلومان می کردند چاه . در چه افتادند و می گشتند آه
 پوستین یوسفان بشکافتند . آنچه می کردند یک یک یافتند
 کبست آن یوسف دل حق جوی تو . چون اسیری بسته اندر کوی تو
 جبرئیل را بر آستان بسته . پسر و بالشر را بصد جا خسته
 ۴۰ پیش او گوساله بر زبان آوری . که کشی او را بگهزان آوری
 کی بخور اینست مارا لوت و پوت . نیست او را جز یقاه الله قوت
 زین شکفجه و امتحان آن مینلا . می کند از تو شکایت با خدا
 کای خدا افغان ازین گرگ کهن . گویدش نک وقت آمد صبر کن
 داد تو و خواهم از هر بی خبر . داد کی نقد جز خدای دادگر
 ۴۰ او می گوید که صبرم شد فنا . در فراق روی تو یا ربنا
 آختر در ماند در دست یهود . صالحم افتاده در حبس نرسود
 ای سعادت بخش جان انبیا . یا بگش یا باز خوانم یا یا
 با فراقت کافرانرا نیست تاب . می گوید یا لبثی گنتُ نراب

(۲۸۹) L Bul. بوی خشم شیر. In Bul. vv. ۲۸۸, ۲۸۹ are transposed.

(۲۹۰) A بعد گرگ. (۲۹۱) A زخشم. (۲۹۲) A حیث. Bul. بر زمینشان.

(۲۹۳) A Bul. om. و. (۲۹۴) AL دل. K اسیر. (۲۹۵) K استون.

(۲۹۶) A om. و. (۲۹۷) A om. آن. (۲۹۸) Bul. فریاد for افغان.

(۲۹۹) A ماند. A افتاد. (۳۰۰) A می گوید.

زین نَمَط او صد بهانه باز گفت . حیلها با حکم حق نَفْسَاد جُفَت
 گر شود ذراتِ عالم حیلِ پیچ . با فضای آسان میچند هیچ
 چون گریزد این زمین از آسان . چون کند او خویش را از وی نهان
 هرچ آید ز آسان سوی زمین . فی مَیَر دارد نه چاره فی کین
 ۴۵۰ آتش از خورشید و بارد بَرُو . او بپیش آتشش بنهاده رُو
 و رهی طوفان کند باران بَرُو . شهرها را و کند ویران بَرُو
 او شد تسلیم او آب و بار . کی اسیرم هرچ میخواهی بیار
 ای که جزو این زمینی سر مکش . چونک بینی حکم یزدان در مکش
 چون خَلَقْنَاکُم شنودی مِن تُراب . خاک باشی جُست از تو رُو متاب
 ۴۵۵ یمن که اندر خاک تخی کاشتم . گردِ خاکی و مَنش افراشتم
 حمله دیگر تو خاکی پیشه گیر . تا کنم بر جمله میرانت امیر
 آب انر بالا پستی در رود . آنکه انر پستی بیلا بر رود
 گدم از بالا بر زیر خاک شد . بعد از آن او خوشه و جالاک شد
 دانه هر میوه آمد در زمین . بعد از آن سراها بر آورد از دَیْن
 ۴۶۰ اصل نعمتها زگردون تا بَخاک . زیر آمد شد غذای جانِ پاک
 از نواضع چون زگردون شد زیر . گشت جزو آدمی حی دلیر
 پس صفات آدمی شد آن جماد . بر فراز عرش پَران گشت شاد
 کز جهان زنه زاوَل آمدیم . باز از پستی سوی بالا شدم
 جمله اجزا در تحَرک در سکون . ناطقان کائنا إِلَیه راجعون
 ۴۶۵ ذکر و نسیحات اجزای نهان . غُلُفْلی افگند اندر آسمان
 چون قضا آهنگ نارنجات کرد . روستایی شهریی را مات کرد
 با هزاران حزم خواجه مات شد . زان سفر در مَعْرِض آفات شد

(۴۴۷) A حیلِ پیچ .

(۴۴۹) H فی چاره .

(۴۵۴) I, Bul. شنیدی .

(۴۵۵) A کاندل .

(۴۶۱) Bul. حی و دلیر .

(۴۶۵) A om. و .

(۴۶۷) In AH vv. ۴۶۷, ۴۶۸ are transposed.

بهر گندم تخم باطل کاشتید . و آن رسول حق را بگذاشتید
 صحبت او خیرین هوست و مال . بین کرا بگذاشتی چشمی مال
 خود نشد حرص شمارا این بقیت . کی منم رزاق و خیر الزار قیت
 آنک گندم را زخود روزی دهد . کی تو گلهات را ضایع نهد
 از پی گندم جدا گشتی از آن . کی فرسنادست گندم ز آسمان

دعوت باز بطانرا از آب صحرا،

باز گوید بطرا کز آب خیز . تا ببینی دشتهارا قنذر یز
 بط غافل گویدش کای باز دور . آب مارا حصن و امنست و سرور
 دیو چون باز آمد ای بطن شتاب . هین بیرون کم روید از حصن آب
 بازارا گویدد رو رو باز گرد . از سرما دست دارای پای مژد
 ما ببری از دعوت دعوت ترا . ما ننویشم این دم نو کافرا
 حصن مارا قند و قندستان ترا . من نخواهم هدیهات یشان ترا
 چونک جان باشد نیاید لوت کم . چونک لشکر هست کم ناید علم
 خواجه حازم بی عذر آورید . بس بهانه کرد با دیو مرید
 گنت این در کارها دارم مهم . گر بیایم آن نگرده منتظم
 شاه کاری نازکم فرموده است . زانتظارم شاه شب نغزوده است
 من نیارم ترک امیر شاه کرد . من تنانم شد برشه روی زرد
 هر صباح و هر مسا سرهنگ خاص . می رسد از من می جوید مناص
 تو رط دارے که آم سوے ده . تا در ابرو افکند سلطان گره
 بعد از آن درمان خشمش چون کم . زنه خود را زن مگر مدفون کم

خبر رازین A. و. A om. (۴۲۹) بگذاشتند AK. گذاشتند AK (۴۲۷)

بازرا گوید AB (۴۲۵) ای باز Bul (۴۲۲) ضایع کند Bul (۴۲۰)

گر بیاید A (۴۴۰) In BK Bul, this verse follows v. ۴۳۷. (۴۳۶)

مدفون for افزون A (۴۴۵) کار Bul BH (۴۴۱)

گوش نو اورا چو رام دَم شود . دود تلخ از خانه او کم شود
 غمگساری کن تو با ما اے روی . گر بسوی ربِّ اَعْلٰی می روی
 این نَرَدَدِ حَس و زندانی بود . کی بنگذارد که جان سویی رود
 این بدین سو آن بدان سوی کشد . هر یکی گویا منم رام رَشَد
 ۴۹۰ این نَرَدَدِ عَقِبَهٗ رام حسست . ای خُتک آنرا که پایش مُطْلَقست
 بی نَرَدَدِ می رود در راه راست . ره نمی دانی بچو گامش کجاست
 گام آهورا بگیر و رَو مُعَاف . تا رسی از گام آهونا بناف
 زین رَوش بر اوج آنور می روی . ای برادرِ گر بر آذر می روی
 فی زدریا ترس و فی از موج و کف . چون شنیدی نو خطاب لا تَخَف
 ۴۹۱ لا تَخَفْ دان چونک خوف داد حق . نان فرستد چون فرستادت طبق
 خوف آنکس راست کورا خَوْف نیست . غصهٔ آنکس راست کین جاطَوْف نیست

روان شدن خواجه بسوی دیه،

خواجه در کار آمد و نخبیز ساخت . مرغِ غزش سوی دِه اِشتاب ناخت
 اهل و فرزندان سفر را ساختند . رخت را بر گاوِ عزم انداختند
 شادمانان و شتابان سَوے دِه . کی بَری خوردیم از دِه مژده دِه
 ۴۹۰ مَفْضِدِ ما را چرا گام خوشست . یارِ ما آنجا کریم و دلگش است
 با هزاران آرزومان خوانده است . بهرِ ما غَرَسِ کرم بَشانه است
 ما ذخیرهٔ دِه زَرَمَنانِ دراز . از بَر او سوی شهر آریسم باز
 بَلک باغ ایشارِ رام ما کند . در میانِ جانِ خودمان جا کند

آن for و آن (۴۸۹) و. A om. (۴۸۸) چون بسوی Bul. (۴۸۷)

ترس فی BK (۴۹۰) آذر Bul. (۴۹۲) هر یکی گوید Bul. L

آنکس را کس اینجا Bul. BKL (۴۹۱)

و. A om. (۵۰۰) از دیه A (۴۹۶) بسوی دِه Bul. BHK Heading:

جان و مان The words are written above. A om. (۵۰۲) آرزو ما A (۵۰۱)

اعتمادش بر ثبات خویش بود . گرچه که بُد نیز سببش در ربود
چون قضا بیرون کند از چرخ سر . عاقلان گردند جمله کُور و کُر
۴۷. ماهیان افتند از دریا برون . دام گیرد مرغ پزان را زبون
تا پری و دیو در شیشه شود . بلك هاروتی بیابل در رود
جز کسی کاندَر قضا اندر گر بخت . خونِ او را هیچ تربعی نربخت
غیر آنک در گریزی در قضا . هیچ حبله نهددت از وی رها

قصه اهل ضروان و حیلت کردن ایشان تا بی زحمت
درویشان با شهرا قطاق کنند؛

قصه اصحاب ضروان خوانده . پس چرا در حبله جویب مانده
۴۷۵ حبله می کردند کژدم بیش چند . کی برند از روزی درویش چند
شب همه شب می سگالیدند مکر . روی در رو کرده چندین عمرو و بکر
خنبه می گفتند سرها آن بدان . تا نباید کی خدا در یابد آن
با گل انداختن سگالید گل . دست کاری می کند پنهان ز دل
گفت ألا یَعْلَمُ هَؤُلَاءِ مَنْ خَلَقَ . أَنْ فِي نَجْوَاكَ صِدْقًا أَمْ مَلَقَ
۴۸. کَیْفَ یَغْتَلُ عَنْ ظَعْنٍ قَدْ غَدَا . مَنْ یُعَیْنُ ابْنَ مَثْوَاهُ غَدَا
أَیْنَمَا قَدْ قَبِطَا أَوْ صَعِدَا . قَدْ تَوَلَّاهُ وَأَخَصَى عَدَدَهُ
گوشت را اکنون ز غفلت پاك كن . استماع هجر آن غمناك كن
آن زكاتی دان كه غمگین را دهی . گوشت را چون پیش دستانش نهی
بشنوی غمهای رنجورانِ دل . فاقه جان شریف از آب و گل
۴۸۵ خانه پُر دود دارد پُر فتنی . مر و را بگشا ز اصفا روزنی

از وی رضا A (۴۷۲) . چون کسی A (۴۷۲) . گرچه که بود A (۴۷۸)

Heading: B درویشان for ایشان . (۴۷۶) AHI. و بکر .

زاضی K (۴۸۵) . و . A om. (۴۸۴)

۵۲۵ گر بدر ره نیست هین بریستان . گر بدان ره نیست این سویران
 ظاهرش گیر ارچه ظاهر کز پرد . عاقبت ظاهر سوے باطن برسد
 اول هر آدی خود صورتست . بعد از آن جان کو جمال سیرتست
 اول هر میوه جز صورت گئی است . بعد از آن لذت که معنی و نیست
 اول خرگاه سازند و خرنند . ترک را زان پس بهمان آورند
 ۵۳۰ صورت خرگاه دان معنی ترک . معنی ملاح دان صورت چو فلک
 بهر حق اینرا رها کن يك نفس . تا خبر خواجه بچنانند جرس

رفتن خواجه و قومش بسوی دیه،

خواجه و بچگان جهازی ساختند . بر ستوران جانب دیه ناخستند
 شادمانه سوے صحرا راندند . سافروا گئی تَغْنَمُوا بر خواندند
 کز سفرها ماه گنجشرو شود . بی سفرها ماه گنج خُرو شود
 ۵۳۵ از سفر بیدق شود فرزین راد . وز سفر یابد یوسف صد مراد
 روز رُوی از آفتابی سوختند . شب ز اختر راه می آموختند
 خوب گشته پیش ایشان راه زشت . از نشاط دیه شک ره چون بهشت
 تلخ از شیرین لبان خوش می شود . خار از گلزار دلکش می شود
 حنظل از معشوق خُرم می شود . خانه از هم خانه صحرا می شود
 ۵۴۰ ای بسا از نازنینان خارکش . بر امید گل عذار ماهوش
 ای بسا حال گشته پشت ریش . از برای دلبر مروهی خویش
 کرده آهنگر جمال خود سیاه . تا که شب آید ببوسد رُوی ماه

کتر بود AHL (۵۲۶) . می بران Bul. بدان ره نیست A Bul. (۵۲۵)

اینها رها کن Bul. (۵۴۱) . صورت خرگاه A (۵۴۰)

Heading: BK Bul. بسوی ده .

روی for رخ Bul. (۵۴۶) . جهیزی B (۵۴۲)

از برای دلبر مروهی خوش: A has in the second hemistich (۵۴۰)

تا کی A (۵۴۲) . om. A (۵۴۱)

عَجَلُوا أَصْحَابَاكُمُ نَزَعُوا . عقل می گفت از درون لا تَفْرَحُوا
 ۵۰۰ مِّن رَّاحِ اللَّهِ كُونُوا رَاحِينَ . اِنْ رَبِّي لَا يُحِبُّ الْفَرَحِينَ
 اَفْرَحُوا مَوْتًا بِمَا آتَاكُمْ . كُلُّ آتٍ مُّشْغِلٌ اَلْهَاكُمْ
 شاد از وی شو مشو از غیر وی . او بهارست و دگرها ماو دی
 هرچ غیر اوست استدر اراج نُسْت . گرچه نخت و ملک نُسْت و ناج نُسْت
 شاد از غم شو که غم دام لِفَاسْت . اندرین ره سوی پستی ارتفاست
 ۵۱۰ غم یکی گنجست و رنج نو چو کان . لیک گئی در گیرد این در کودکان
 کودکان چون نام بازی بشنوند . جمله با خرگور هم ننگ می دوند
 ای خزان کور این سو دامهاست . در کین این سوی خون آشامهاست
 نیرها پُران کان پنهان ز غیب . بر جوانی می رسد صد تیر شیب
 گام در صحرای دل باید نهاد . ز آنک در صحرای گل نبود گشاد
 ۵۲۰ اَیْنِ ابَادِست دل ای دوستان . چشمها و گلستان در گلستان
 عَجَّ إِلَى الْقَلْبِ وَبَرَّيَا سَارِيَه . فَيَهْ أَشْجَارٌ وَعَيْنٌ جَارِيَه
 ده مَرَوِده مرد را احق کند . عقل را بی نور و بی رونق کند
 قول پیغمبر شنو ای مُجْتَبَى . گور عقل آمد وطن در روستا
 هرک در رُستا بود روزی و شام . تا بهای عقل او نبود نهار
 ۵۳۰ تا بهای احق با او بود . از حشیش ده جز اینها چه پُرود
 و آنک ماهی باشد اندر روستا . روزگاری باشدش جیل و عَمَلْ
 ده چه باشد شبخ واصل نائثه . دست در تقلید و حُجَّت در زده
 پیش شهر عقل کلّی این حَواس . چون خزان چشم بسته در خراس
 این رها کن صورت افسانه گیر . یل نو دزدانه نو گندم دانه گیر

(۵۰۶) A om. آت.

(۵۰۷) A دیگرها.

(۵۰۸) H ملکنت.

(۵۰۹) A سوری محنتی.

(۵۱۰) K با کودکان . BL گنجست رنج.

(۵۱۱) A خرکه.

(۵۱۲) Bul. ویرها ساریه.

چون می‌دیدند مرغی می‌پرید . جانب ده صبر جامه می‌درید
 ۵۶۵ هرک و آمد زبیه از سوی او . بوسه می‌دادند خوش بر روی او
 که نو روی یارِ مارا دیده . پس نو جان را جان و مارا دیده

نواختن مجنون آن سگ را کی مقیم کوی لیلی بود،

همچو مجنون کو سگی را می‌نواخت . بوسه اش می‌داد و پیش می‌گذاخت
 گریه او می‌گشت خاضع در طواف . هم جلابِ شکرش می‌داد صاف
 بو التفصولی گفت ای مجنونِ خام . این چه شیدست این که می‌آری مُدام
 ۵۷۰ پوزِ سگ دایم پلیدی می‌خورد . مقعدِ خود را بلب می‌آسرد
 عیبهای سگِ یبی او بر شمرد . عیب‌دان از غیب‌دان بویی نبرد
 گفت مجنون نو همه نقشی و تن . اندر آ و بنگرش از چشم من
 کین ظلمِ بخته مؤلیست این . پاسبانِ کوچه لیلیست این
 همتش بین و دل و جان و شناخت . کوکجا بگریزد و مسکن‌گاه ساخت
 ۵۷۵ او سگِ فَرخِ رُخ کُفِ منست . بلك او هم‌درد و هم‌لُفِ منست
 آن سگی کی باشد اندر کوی او . من بشیران کی دم بك موی او
 ای که شیران سر سگانش را غلام . گفت امکان نیست خامش و السلام
 بگرِ ز صورت بگریزد ای دوستان . جنتست و گلستان در گلستان
 صورتِ خود چون شکستی سوختی . صورتِ کل را شکست آموختی

(۵۶۶) After this verse Bul. adds:

کلیرا مجنونوش خاطر نواز * مینکد در پیش او سوز و گداز

(۵۶۸) Bul. جلاب و شکرش.

(۵۶۹) A om. این after شیدست. Bul. می‌آری که می‌آری.

(۵۷۱) Bul. بگریزد و. K om. after.

(۵۷۵) A بلك او هم در تم کف منست.

(۵۷۶) Bul. کو باشد.

خواجه نا شب پردکائی چارمبغ . زآنک سَروی در دلش کردست بیخ
 تاجری دریا و خشکی ورود . آن بمهر خانیشی و دود
 هرکرا با مُرده سودایی بود . بر امید زندگیمالی بود
 آن نَرُوگر رُوی آورده بچوب . بر امید خدمت مَروی خوب
 بر امید زندگن اجتهاد . کونگرُود بعدِ روزی دو جماد
 مؤنسی مگزن خسی را از خسی . غایت باشد درو آن مؤنسی
 اُنسی تو با مادر و بابا کجاست . گر بجز حق مؤنسانترا و فاست
 اُنسی تو با دابه و لالا چه شد . گر کسی شاید بغیر حق عَصَد
 اُنسی تو با شیر و با پستان نماند . نفرت تو از دیرستان نماند
 آن شعاعی بود بر دیوارشان . جانب خورشید و رفت آن نشان
 بر هر آن چیزی که افتد آن شعاع . نو بر آن م عاشق آبی ای شجاع
 عشق تو بر هرچ آن موجود بود . آن زوَصف حق زَراندود بود
 چون زری با اصل رفت و بس بماند . طبع سیر آمد طلاق او براند
 از زَراندود صفائش پا بکش . از جهالت قلبرا کم گوی خوش
 کآن خوشی در قلبها عاریتست . زبر زینت مابه بی زینتست
 زر زرویی قلب در کان ورود . سوی آن کان رو تو هم کآن ورود
 نور از دیوار نا خور ورود . تو بدان خور رو که در خور ورود
 زمین پس پستان تو آب از آمان . چون ندیدی تو وفا در نَآودان
 معین دُنبه نباشد دام گرگ . گئی شناسد معدن آن گرگ سُرگ
 زرگمان بردند بسته در گره . می شناسیدند مغروران بدنه
 همچنین خندان و رفصان می شدند . سوی آن دولاب چرخ می زدند

آمد آن شعاع B (۵۵۴) درو for درون A (۵۵۸)

In B جو has been supplied. حق چو زَراندود L Bul (۵۵۹)

AB Bul. عاریتست and بی زینتست (۵۵۷) آن جمال قلبرا A (۵۵۶)

کی for که B (۵۶۱)

رسیدن خواجه و قومش بدیه و نادیده و ناشناخته آوردن روستایی ایشان را،

بعد ماهی چون رسیدند آن طرف . بی‌نوا ایشان ستوران بی علف
روستایی بین که از بدنبستی . و کند بعد اللّتیّا و اللّی
۶۰۰ رُوی پنهان می‌کند زیشان بروز . تا سوی باغش بنگشایند پوز
آنچنان رُو که همه زرق و شریست . از مُلّمانان نهان اولی‌ترست
رُویها باشد که دیوان چون مگس . بر سرش بنشسته باشند چون حرس
چون بینی روی او در توفند . با مین آن رُو چو دیدی خوش بخند
در چنان رُوی خسیب عاصیه . گفت یزدان نَسَعَن بِالْأَصْبَه
۶۰۵ چون پرسیدند خانه‌ش یافتند . همچو خویشان سوس در بشتافتند
در فرو بستند اهل خانه‌اش . خواجه شد زین کثر رُوی دیوانه‌وش
لیک هنگام درشتی هم نبود . چون در افتادی بچه تیزی چه سود
بر کُرش ماندند ایشان پنج روز . شب بسرما روز خود خورشیدسوز
فی زغلت بود ماندن فی خری . بلک بود از اضطرار و بی‌خری
۶۱۰ با لثیان بسته نیکان ز اضطرار . شیر مُرداری خورد از جوع زار
لو . بی‌دیش می‌کردش سلام . که فلامن من مرا اینست نام
گفت باشد من چه دایم تو کبی . با پلیدی یا فرین پاکبی
گفت این دم با قیامت شد شیه . تا برادر شد یَفِرُّ مِنْ آخِیه

Heading: A om. آوردن.

(۶۰۲) BKL Bul. بنشسته باشد. The reading of AH, though *contra metrum*, has many parallels in the ancient MSS. of the *Mathnawi*.

(۶۰۴) BL Bul. نَسَعَن. (۶۰۵) A. خانش. BL. و خانه‌ش. Bul. و خانش.

(۶۰۶) A. دیوانه‌اش. (۶۰۷) A om. و. بی‌خوری.

(۶۱۱) B. که مرا. L. مر مرا.

۵۸۰ بعد از آن هر صورتی را بشکنی . همچو حیدر باب خیمه بر کنی
 سُبَّه صورت شد آن خواجه سلیم . کی بدی می شد بگفتار سقیم
 سوی دام آن تلقی شادمان . همچو مرغی سوی دانه امتحان
 از کرم دانست مرغ آن دانه را . غایت حرص است فی جود آن عطا
 مرغکان در طمع دانه شادمان . سوی آن ترویر بران و دوان
 ۵۸۵ گر زشادی خواجه آگاهت کنم . نرم اے رهرو که یگانهت کنم
 مختصر کردم چو آمد ده پدید . خود نبود آن ده رم دیگر گزید
 قُرب مای ده بدیه می ناختند . زانک راه ده نیکو نشناختند
 هر که در ره بی قلاوژی رود . هر دوروزه راه صدساله شود
 هر که نازد سوی کعبه بی دلیل . همچو این سرگشتگان گردد ذلیل
 ۵۹۰ هر که گیرد پیشه بی اوستا . ریش خندی شد بشهر و روستا
 جز که نادر باشد اندر خاقین . آدمی سر بر زند بی والدین
 مال او باید که کسی می کند . نادری باشد که گنجی بر زند
 مصطفای گو که جیش جان بود . تا که رَحْمَن عِلْمُ الْقُرْآن بود
 اهلِ تن را جمله عِلْمُ بِالْقَلَم . واسطه افراشت در بذل کرم
 ۵۹۵ هر حریصی هست محروم ای پسر . چون حریصان تگ مرو آهسته تر
 اندر آن ره رنجها دیدند و ناب . چون عذاب مرغ خاکی در عذاب
 سرگشته از ده و از روستا . وز شکر ریز چنان ناویشا

بگفتاری K. شعبه صورت A (۵۸۱)

(۵۸۲) In A the second hemistichs of vv. ۵۸۲ and ۵۸۳ are inadvertently transposed.

نیکو A (۵۸۷) طبع دانه AH (۵۸۵)

این for آن Bul. (۵۸۶) قلاوژ می رود Bul. (۵۸۸)

بر گنجی زند K Bul. (۵۹۲) کسی H (۵۹۱)

تا کند جان علم القرآن A. مصطفی A (۵۹۳)

بذل و کرم K (۵۹۴)

چون ملخ بر همدگر گشته سوار . از نهیب سئل اندر گنج غار
شب همه شب جمله گویان ای خدا . این سزای ما سزای ما سزا
این سزای آن که شد یارِ خصام . یا گئی کرد از برای ناگهان
این سزای آنک اندر طبعِ خلم . ترک گوید خدمتِ خلكِ كرام
خلكِ پاكان لیسى و دیوارشان . بهتر از علم و رز و گلزارشان
بنده يك مرد روشن دل شوی . به که بر فرقِ سر شاهان روی
از ملوكِ خاك جز بانگِ دُهل . تو نخواهی یافت ای پيكِ سئل
شهریان خود ره زنانِ نسبتِ بروج . روستایی کیست گنج بی فتوح
این سزای آنک بی تدبیرِ عقل . بانگِ غولی آمدش بگزید نقل
چون پشیمانی زایل شد تا شغاف . زین سپس سودی ندارد اعتراف
آن گمان و تیر اندر دست او . گرگرا جویان همه شب سو بسو
گرگ بر وی خود مسلط چون شرر . گرگ جویان و زرگ و او بی خبر
هر پشه هر كيك چون گرگی شد . اندر آن ویرانه‌شان زخمی زده
فرصت آن پشه راندن هم نبود . از نهیب حمله گرگ عسود
تا نیاید گرگ آسیبی زند . روستایی ریش خواجه برگرند
این چنین دندان گمان تا نیم شب . جانشان از ناف می آمد بلب
ناگهان تنالِ گرگ هشته . سر بر آورد از فراز پشته
نیزرا بگشاد آن خواجه زشت . زد بر آن حیوان که تا افتاد پست
اندر افتادن ز حیوان باد جست . روستایی های کرد و کوفت دست
ناجوانمردا که خرگزه منست . گفت فی این گرگ چون آفر منست
اندر و آشكالِ گرگی ظاهرست . شکل او از گرگی او مخیرست
گفت فی بادی که جست از قرح روی . می شناسم همچنانک آبی زوق

ای تنگ سئل B (۶۴۱) . همدگر A با همدگر Bul. (۶۴۵)

زبان سپس BK Bul. (۶۴۴) . و عقل BL (۶۴۲) . و بی فتوح BK . گنج A (۶۴۲)

همچنان آبی A (۶۴۶) . گرگی BK Bul. (۶۴۱) . ویرانشان A (۶۴۷)

شرح می‌کردش که من آنم که تو . لونها خوردی زخوان من . دوتو
 ۷۱۵ آن فلان روزت خریدم آن متاع . کل سِر جاوَزَ الْاِثْنَيْنِ شاع
 سِر مهر ما شنیدستند خلق . شرم دارد رُو چو نعمت خورد خلق
 او می‌گفتش چه گوی ترهات . فی ترا دامن نه نام تو نه جات
 پنجمین شب ابر و بارانی گرفت . کاسان از بارش دارد شگفت
 چون رسید آن کازد اندر استخوان . حلقه زد خواجه که مهترا بخوان
 ۷۲۰ چون بصد الحاح آمد سوی در . گفت آخر چیست ای جان پدر
 گفت من آن حرفها بگذاشتم . ترك كردم آنچه می‌پنداشتم
 پنج‌ساله رنج دیدم پنج روز . جان مسکینم درین گرما و سوز
 يك جنا از خویش و از یاو و تبار . در گرانی هست چون سیصد هزار
 زآنك دل نهاده بر جور و جنائش . جانش خوگر بود با لطف و وفاش
 ۷۲۵ هرچه بر مردم بلا و شدتست . این یقین دان کز خلاف عادتست
 گفت ای خورشید مهرت در زوال . گر تو خوغم ریختی کردم حلال
 امشب باران بپا ده گوشه . تا بیایی در قیامت توشه
 گفت يك گوشه‌ست آن باغبان . هست اینجا گرگرا او پاسبان
 در گفش تیر و کمان از بهر گرگ . تا زند گر آید آن گرگ سترگ
 ۷۳۰ گر تو آن خدمت کنی جا آن تست . ورنه جای دیگری فرمای جست
 گفت صد خدمت کنم تو جای ده . آن کمان و تیر در کنم بنه
 من نخسبم حاروی رز کنم . گر بر آرد گرگ سر تیرش زخم
 بهر حق مگذارم امشب ای دودیل . آب باران بر سر و در زیر گل
 گوشه خالی شد و او با عیال . رفت آنجا جای تنگ و بی‌عجال

۷۱۵) A om. و . ۷۱۶) Bul. چون رسید کارد . ۷۱۷) Bul. شش.

۷۲۴) AB لطف وفاش . ۷۲۷) Bul. از باران .

۷۲۸) Bul. هست آنجا .

۷۳۰) A تست . Bul. فرمای جست .

که زمین را من ندانم ز آسمان . امتحانت کرد غیرت امتحان
 ۸۰ بادِ خرکُره چنین رُسوات کرد . هستی * نَفی * ترا اثبات کرد
 این چنین رسوا کند حق شیدا را . این چنین گیرد رمبده صید را
 صد هزاران امتحانست ای پدر . هر که گوید من شدم سرهنگ در
 گر نداند عامه اورا ز امتحان . پختگان راه جویندش نشان
 چون کند دعوی خیاطی خسی . افگند در پیش او شه اطلی
 ۸۵ که بیز این را بفلطانی فراخ . ز امتحان پیدا شود اورا دو شاخ
 گر نبودی امتحان هر بدی . هر مغث در وغا رستم بدی
 خود مخترا زیر پوشیده گیر . چون ببیند زخم گردد چون اسیر
 مست حق مَثبار چون شد از دُور . مست حق ناید بخود از نفعِ صُور
 باده حق راست باشد فی دروغ . دوغ خوردی دوغ خوردی دوغ
 ۹۰ ساختی خود را جُنید و بایزید . رو که نشنام تَمبرا از کلید
 بذرگی و مَنلی و حرص و آرز . چون کنی پنهان بشید ای مکر ساز
 خویش را منصور حلاجی کنی . آتشی در پنبه یاران زنی
 کی بشناسم عَمَر از بولهب . بادِ کُره خود شناسم نیم شب
 ای خری کین از تو خر باور کند . خویش را بهر تو کُور و گر کند
 ۹۵ خویش را از ره روان کمتر شمر . سو حریف ره یابی گه مخور
 باز پَر از شید سوی عقل ناز . گی پَر د بر آسمان پَر مجاز
 خوشتن را عاشق حق ساختی . عشق با دیو سیاهی باختی
 عاشق و معشوق را در رَسَخیز . دو بدو بستند پیش آرند تیز

هستی * نَفی * چنین اثبات کرد A . خرکُرت A (۸۰)

خسی for کو L Bul. (۸۵) . ای پسر Bul. (۸۷)

نفع A . تا نفع صور LT Bul. (۸۸)

پنبه و یاران A (۹۲) . بذرگی و مَنلی Bul. (۹۱)

حریف ره یابی AL Bul. (۹۵) . کُره خر Bul. (۹۶)

بستند و پیش BK Bul. (۹۸)

گشنه خرگزه‌ام را در ریاض . کی میادت بسط هرگز ز انقباض
گفت نیکوتر تفحص کن شبست . شخصا در شب زناظر مُحجَّبست
شب غلط بنماید و مُبَدَل بسی . دید صایب شب ندارد هر کسی
۷۶. م شب و م ابر و م باران ژرف . این سه تاریکی غلط آرد شگرف
گفت آن بر من چو روز روشنست . می‌شناسم بادِ خرگزه منست
در میان بیست باد آن باد را . می‌شناسم چون مسافر زاد را
خواجه بر جُست و بیامد نازشکنت . رویتان را گریبانش گرفت
کائِلَه طرار شنید آورده . بنگ و آقیون هر دو با هم خورده
۷۷. در سه تاریکی شنای بادِ خر . چون ندانی مر مرا ای خبره‌تر
آنک داند نیم شب گوساله را . چون نداند همه دهساله را
خوبش را واله و عارف می‌کفی . خاک در چشم مُرَوّت می‌زنی
که مرا از خویش هم آگاه نیست . در دلم گنجای جز الله نیست
آنچ دی خوردم از آتم یاد نیست . این دل از غیر تحیر شاد نیست
۷۸. عاقل و مجنونِ حَقم یاد آر . در چنین بی‌خویشم معذور دار
آنک مردداری خورد یعنی نبید . شرع اورا سوی معذوران کشید
مست و بنگ را طلاق و بیع نیست . همچو طفلست او مُعاف و مُعْتَقِبست
مستی کآید زبوی شاه فرد . صد خُم می در سر و مغز آن نکرد
پس بَرُو تکلیف چون باشد روا . اسب ساقط گشت و شد بی دست و پا
۷۹. بار که نهَد در جهان خرگزه را . درس که نهد پاری بو مُره را
یار بر گیرند چون آمد عَرَج . گفت حق لیسَ عَلی الْأَعْمی حَرَج
سوی خود اعمی شدم از حق بصیر . پس مُعافم از قلیل و از کثیر
لافِ درویشی زنی و بی‌خودی . های هویِ مستیان ایزده

یاد دار. Bul. (7۷۰) . خوبش را عارف و واله کی. BKL Bul. (77۷)

مستی که آید A (77۲) . معنیست B . معاف و معقیست A (77۲)

های و هوی Bul. (77۸) . وز کثیر A . واز حق K (77۷)

افتادن شغال در خم رنگ و رنگین شدن و دعوی طاوسی کردن میان شغالان،

آن شغالی رفت اندر مغم رنگ . اندر آن خم کرد يك ساعت درنگ
پس بر آمد پوستش رنگین شد . کی من طاوس علیین شد
پشم رنگین رونق خوش یافته . آفتاب آن رنگها بر تافته
دید خود را سبز و سرخ و فور و زرد . خویشتر را بر شغالان عرضه کرد
۷۲۵ جمله گفتند ای شغالک حال چیست . کی ترا در سر نشاط مثنویست
از نشاط از ما کرانه کرده . این تکبر از کجا آورده
يك شغالی پیش او شد کای فلان . شید کردی یا شدی از خوش دلان
شید کرده تا بهتر بر جهی . تا زلاف این خلق را حسرت دهی
بس بگوئیدی ندیدی گرمی . پس زشید آورده بی شرمی
۷۳۰ گرمی آن اولیا و انبیاست . باز بی شرمی پناه هر کفایت
کی التفات خلق سوی خود کنند . که خوشیم و از درون بس ناخوشند

چرب کردن مرد لائی لب و سبک خود را هر بامداد پیوست
دنبه و بیرون آمدن میان حریفان کی من چنین خورده‌ام و چنان،

پوست دنبه یافت شخصی مُسْتَهان . هر صبحی چرب کردی سَبْتان
در میان مُتَعِمان رفتی که من . لَوْتُ چری خورده‌ام در انجمن
دست در سَبَلت نهادی در نوبت . رَمَز یعنی سوی سبک بشگرید

و در درون Bul. کالافات BKL (۷۲۱) . تا شدی BL (۷۲۷) . نشاطی BKL (۷۲۵)

یا چنان B . و چنان A om. چنین و چنین خورده‌ام A . میان حریفان Heading:

بر سبک K (۷۲۱) . مردی مُسْتَهان A Bul. (۷۲۲)

تو چه خود را گنج و بی خود کرده . خون رز گو خون مارا خورده
 ۷۰۰ رو که نشاسم ترا از من بچه . عارف بی خویشم و بهلول ده
 سو توهم یکنی از قُرب حق . که طَریق گر دور نبود از طَریق
 این نمی بینی که قُرب اولیا . صد کرامت دارد و کار و کِیا
 آهن از داود موی می شود . مور در دستت چو آهن می بود
 قُرب خَلق و رزق بر جمله است عام . قُرب و حق عشق دارند این کرار
 ۷۰۵ قُرب بر انواع باشد ای پدر . می زند خورشید بر کُھسار و زر
 لیک قُرب مست با زر بشدرا . که از آن آگه نباشد بشدرا
 شاخ خشک و تر قُرب آفتاب . آفتاب از هر دو گی دارد حجاب
 لیک گو آن قُرب شاخ طری . که شمار پخته از وی میخوری
 شاخ خشک از قُرب آن آفتاب . غیر زو تر خشک گشتن گو بیاب
 ۷۱۰ آن چنان مستی مباش ای بیخرد . کی بعقل آید بشیانی خورد
 بلک از آن مستان که چون می خوردند . عقلهای پخته حسرت می برند
 اے گرفته همچو گربه موش پر . گر از آن می شیرگیری شیر گیر
 ای بخورده از خیال جام هیچ . همچو مستان حقایق بر هیچ
 میفتی این سو و آن سو مستوار . ای تو این سو نیست زان سو گذار
 ۷۱۵ گر بدان سو راه یابی بعد از آن . که بدین سو که بدان سو بر فشان
 جمله این سوی از آن سو گپ مزین . چون نداری مرگ هرزه جان مکن
 آن خضر جان کز اجل بپردازد او . شاید از مخلوق را نشناسد او
 کلام از ذوق توهم خوش کنی . در دمی در خبک خود پُرش کنی
 پس بیک سوزن نمی گردی زیاد . این چنین فربه تن عاقل مباد
 ۷۲۰ کوزه ها سازه زبرف اندر نشا . گئی کند چون آب بیند آن وفا

گنج و ابله . Bal. گنج بی خود . A. گنج . H. چه . for چو . A (۷۱۱)

از خیالی . ABL Bal. (۷۱۲) . و . B om. . کُھسار پر . A (۷۰۵)

آن سو گذار . Bal. (۷۱۴)

راستی پیش آر یا خاموش کن . و آنکهان رحمت بین و نوش کن
 آن شکم خصم سیل او شده . دست پنهان در دعا اندر زده
 کای خدا رسوا کن این لاف لثام . تا بچند سوی ما رحم کرام
 ۷۵۵ مستجاب آمد دعای آن شکم . سوزش حاجت بزد بیرون علم
 گفت حق گر فاسفی و اهل صنم . چون مرا خوانی اجانبها کم
 تو دعا را سخت گیر و می شخول . عاقبت برهانند از دست غول
 چون شکم خود را بحضرت در سپرد . گریه آمد پوست آن دینه ببرد
 از پس گریه دویدند او گر بخت . کودک از ترس عتاش رنگ ریخت
 ۷۶۰ آمد اندر انجمن آن طفل خرد . آب روی مرد لافی را ببرد
 گفت آن دینه که هر صبحی بدان . چرب می کرده لبان و سبستان
 گریه آمد ناگهانش در ربود . بس دویدم و نکرد آن جهد سود
 خنده آمد حاضران را از شیگفت . رحمتشان باز جنبیدن گرفت
 دعوتش کردند و سپرش داشتند . نغم رحمت در زمینش کاشتند
 ۷۶۵ او چو ذوق راستی دید از کرام . بی تکبر راستی را شد غلام

دعوی طاوسی کردن آن شغال کی در خم صباغ افتاد،

آن شغال رنگ رنگ آمد نهفت . بر بناگوش ملامت گر بگفت
 بشکر آخر در من و در رنگ من . يك صنم چون من ندارد خود شن
 چون گلستان گشته ام صدرنگ و خوش . مر مرا بجه کن از من سر مکش
 کر و قر و آب و تاب و رنگ بین . فخر دنیا خوان مرا و زکن دین

- Bul. خصم سبالش آمد. Bul. سیال او (۷۵۵) . و یا خاموش K (۷۵۲)
 دویدم K (۷۶۲) . آن لاف Bul. (۷۵۴) . در دعای او زده
 In AH vv. ۷۶۴ and ۷۶۵ are transposed. (۷۶۴) L Bul. باز for زود .
 و آن شغال BK (۷۶۶) . خوش شن A (۷۶۷) . و AL om. (۷۶۸)
 قر آب Bul. (۷۶۱)

۷۳۵ کین گواه صدقِ گفتار منست • وین نشان چرب و شیرین خوردنست
 ایشکِش گنتی جوابِ بی‌طین • که اَبَادَ اللهُ کَبَدَ الْکَاذِبِین
 لافِ تو مارا بر آتشِ بر نهاد • کان سیلِ چربِ تو بر کنه باد
 گر نبود لافِ زشتِ ای گدا • یکِ کریمیِ رحمِ افگدی بیا
 ورنمودی عیب و کثرِ کمرِ باختی • یکِ طیبیِ داروی او ساختی
 ۷۴۰ گفت حق کی کر مجنّانِ گوش و دُم • یَتَسَعَنَ الصَّادِقِینَ صِدْقُهُم
 کَیْفَ اَندَرِ کَثْرِ مَحْضَبِ ای مُخْتَلِم • آنچِ داری با نسا و فَاَسْتَمِمْ
 ورنگویی عیبِ خود باری خُش • امرِ نَمايشِ وز دَغَلِ خودرا مَکْش
 گر تو نقدی یافتی مَکْشا دهان • هست در ره سنگهای امتحان
 سنگهای امتحان را نیز پیش • امتحانها هست در احوالِ خویش
 ۷۴۵ گفت یزدان از ولادت تا بچَین • یُقْتَنُونُ کُلَّ عَامٍ مَرَّتَین
 امتحان بر امتحانست ای پدر • هین بگَتر امتحان خودرا مَخر

این بودن بلغم باغور کی امتحانها کرد حضرت و از آنها
 روی سپید آمده بود،

بلغم باغور و ابلیس لعین • ز امتحانِ آخرین گشته مَهِین
 او بدعوے مَبلِ دولت می‌کند • مَعْدَاشِ نَفَرِینِ سَلَّتِ می‌کند
 کآنچِ پنهان می‌کند پیداش کن • سوخت مارا اے خدا رسواش کن
 ۷۵۰ جمله اجزای تنش خصم ویند • کر بهاری لافد ایشان در دیند
 لاف با دادِ کرمها می‌کند • شاخِ رحمت را زُتِ بر می‌گند

کآن سال BK Bul. (۷۴۷)

و کم کر A و. Bul. om. (۷۴۱)

خودرا بکش Bul. (۷۴۲)

در تو نقدی Bul. (۷۴۳)

Heading: K Bul. حضرت اورا In AH has been suppl. by a later hand.

چون یحک دیدی سیه گشتی چو قلب . نقش شیری رفت و پیدا گشت کلب
ای سگ گرگین زشت از حرص و جوش . پوستین شیر را بر خود میپوش
غیره شیرت بخواهد امتحان . نقش شیر و آنکه اخلاق سگان

تفسیر وَلَتَعْرِفَنَّهُمْ فِي لَحْنِ الْقَوْلِ

۷۱. گفت یزدان مر نبی را در مساق . يك نشانی سهلتر ز اهل نفاق
گر منافق زقت باشد نفز و هزل . و شناسی مر و را در لحن و قول
چون یفالین کوزه را را می خری . امتحانی میکنی اے مشتری
می زنی دستی بر آن کوزه چرا . تا شناسی از طین اشکسته را
بانگ اشکسته دگرگون می بود . بانگ چاوشست پیشش می رود
۷۲. بانگ می آید که تعریفش کند . همچو مضمر فعل تصریفش کند
چون حدیث امتحان زوی نمود . یادم آمد قصه هاروت زود

قصه هاروت و ماروت و دلیری ایشان بر امتحان حق تعالی،

پیش ازین زان گفته بودیم اندکی . خود چه گویم از هزارانش یکی
خواستم گفت در آن تحفینها . تا کنون و مانند از تعویفها
جمله دیگر زیسارش قلیل . گفته آید شرح يك عضوی زهیل
گوش کن هاروت را ماروت را . ای غلام و چاکران ما روت را
مست بودند امر تماشا می آید . وز عجایبهای اسندراج شاه
این چنین مستیست ز اسندراج حق . تا چه مستیها کند معراج حق

بر for در K (۷۱۲) لحن قول AK (۷۱۱)

(۷۱۳) In AB Bul. this verse follows the Heading.

Heading: BK امتحانات Bul. امتحانات الهی.

درین تحفینها Bul. (۷۱۸) چه گویم A Bul. گه بودم A (۷۱۷)

عجایبهاست A (۸۰۱) جمله دیگر Bul. (۷۱۱)

۷۷. مظهر لطفِ خدای گشته‌ام . لوح شرح کبریا ی گشته‌ام
 ای شغالان هین بخوانیدم شغال . گئی شغالی را بود چندین جمال
 آن شغالان آمدند آنجا بجمع . همچو پروانه بگرداگرد جمع
 پس چه خوانیت بگو ای جوهری . گفت طاوس نر چون مشتری
 پس بگفتندش که طاوسان جان . جلوها دارند اندر گلستان
 ۷۷۰ تو چنان جلوه کنی گشتا که فی . بادیه نرفته چون گویم مینی
 بانگِ طاوسان کنی گشتا که لا . پس نه طاوس خواجه بو آلاء
 خلعتِ طاوس آید ز آسمان . گئی رسی از رنگ و دعویها بدان

تشبیه فرعون و دعوی الوهیت او بدان شغال کی دعوی
 طاوسی می‌کرد،

همچو فرعونی مرصع کرده ریش . برتر از عیسی پرده از خربش
 او م از نعل شغال ماده زاد . در خم مالی و جامی در فساد
 ۷۸۰ هرکه دید آن جاه و مالش بجه کرد . بجه افسوسانرا او بخورد
 گشت مَسْنَك آن گدای رُتَنه ذَلَق . از سجود و از تحیرهای خلق
 مال مار آمد که در وی زهرهاست . بآن قبول و بجه خلق ازدهاست
 هائے اے فرعون ناموسی مکن . تو شغالی هیچ طاوسی نمکن
 سوی طاوسان اگر پیدا شوی . عاجزی از جلوه و رسوا شوی
 ۷۸۰ موسی و هارون چو طاوسان بُدند . بر جلوه بر سر و رویت زدند
 زشتیت پیدا شد و رسوایت . سَرنگون افتادے از بالایت

گویم for K (۷۷۰) . نری Bul. (۷۷۲) . کی for B (۷۷۱) .

عیسی In B موسی is written above (۷۷۸) . و AL om. (۷۷۷) .

او for خوش Bul. مال و جامش K Bul. خلق دید (۷۸۰) .

سر رویت A (۷۸۰) . قبول بجه A (۷۸۲) . روز تحیرهای A (۷۸۱) .

افتاد Bul. (۷۸۶) .

۸۲۵ که بیوی دل در آن می بسته‌اند. خُم باده این جهان بشکسته‌اند
 جز مگر آنها که نومیدند و ثور. همچو کفاری نهفته در قبور
 ناامید از هر دو عالم گشته‌اند. خارهای بی‌نهایت رفته‌اند
 پس زمینها بگفتند ای دروغ. بر زمین باران بداییی چو مبخ
 گسرییدی درین یغداد جا. عدل و انصاف و عبادات و وفا
 ۸۲۶ این بگفتند و قضا می‌گفت بیست. پیش پانان دامن ناپیدا بیست
 هین مدو گستاخ در دشت بلا. هین مران کورانه اندر کز بلا
 که زبوی و استخوان هالکان. می‌نیابد راه پای سالکان
 جمله راه استخوان و موی و پی. بس که تیغ قهر لاشی کرد شی
 گشت حق که بندگان جنت عَوْن. بر زمین آهسته می‌رانند و هَوْن
 ۸۲۷ پا برهنه چون رود در خارزار. جز بوقفه و فکر و پرهیزگار
 این قضا می‌گفت لیکن گوششان. بسته بود اندر حجاب جوششان
 چشمها و گوشها را بسته‌اند. جز مر آنها را که از خود رسته‌اند
 جز عنایت یکی گشاید چشم را. جز محبت یکی نشاند خشم را
 جهد بی توفیق خود کس را مباد. در جهان وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِاللَّذٰلِ

قصه خواب دیدن فرعون آمدن موسی را علیه السلام

و تدارك اندیشیدن،

۸۲۸ جهد فرعون چو بی توفیق بود. هرچه او می‌دوخت آن تفتیق بود
 اثر منجم بود در حکمش هزار. وز معبر نیز و ساحر بی شمار

L. نومیدند و کور. Bul. و. (۸۲۶) A om. Bul. بیوی. AL (۸۲۵) اگر بیوی.
 عدل انصاف. (۸۲۹) A Bul. نا امیدان هر. Bul. (۸۲۷) همچو کفاری.
 بسته بُد A (۸۲۶) کرده شی. L Bul. (۸۲۲) مران for مرو. Bul. (۸۲۱)
 حجاب جوششان. (۸۲۹) In Bul. this verse follows the Heading.

دانه دامن چنین مستی نمود . خوانِ انعامش چها داند گشود
 مست بودند و رهش از گمشد . های هوای عاشقانه می زدند
 ٨٠٥ يك کین و امتحان در راه بود . صرصرش چون گاه گهرا می بود
 امتحان می کردشان زیر و زبر . گوی بود سرمست را زینها خیر
 خندق و میدان پیش او یکیست . چاه و خندق پیش او خوش مسلکیست
 آن بز کوهی بر آن کوه بلند . بر دود از بهر خوردی بی گزند
 تا علف چمند ببینند ناگهان . بازاری دیگر ز حکم آسمان
 ٨١٠ بر کوهی دیگر بر اندازد نظر . ماده بز بیند بر آن کوه دیگر
 چشم او تاریک گردد در زمان . بر جهل سرمست زین گاه تا بدان
 آنجان نزدیک بنماید ورا . که دویدن گرد بالوعه سرا
 آن هزاران گز دو گز بنایدش . تا زمستی ملک جستن آیدش
 چونک بجهل در رفت اندر میان . در میان هر دو کوه بی امان
 ٨١٥ او صیادان بگه بگریخته . خود پناهش خونِ اورا ریخته
 شسته صیادان میان آن دو کوه . انتظار این فضا با شکوه
 باشد اغلب صید این بز همچنین . ورنه چالاکت و جست و خصم بین
 رستم ارجه با سر و سبکت بود . دام پاگیرش یفتن شهوت بود
 همچو من از مستی شهوت بسر . مستی شهوت بین اندر شتر
 ٨٢٠ باز این مستی شهوت در جهان . پیش مستی ملک دان مَسْهَنان
 مستی آن مستی این بشکند . او بشهوت النسانی گوی کند
 آب شیرین تا نخوردی آب شور . خوش بود خوش چون درون دیده نور
 فطره امر بادهای آسمان . برگد جانرا ز می وز ساقیان
 تا چه مستیها بود املاک را . وز جلالت رُوحهای پاک را

کوهی بلند AK (٨٠٨) . های و هوای Bul. (٨٠٤) B ریه .

جست و before A (٨١٧) . بکوه A (٨١٥) . کوهی for که Bul. (٨١٠)

ملک K (٨٢٠) . مستی و شهوت A in the first hemistich (٨١٦)

حکایت،

همچنان کاینجا مَقُول حیلہ دان . گفت می جوم کسی از مصریان
مصریان را جمع آرید این طرف . تا در آید آنک می باید بکف
۸۶۰ هرکه می آمد بگفتا نیست این . هین در آخواجه در آن گوشه نشین
تا بدین شیوه همه جمع آمدند . گردن ایشان بدین حیلہ زدند
شوی آنک سوی بانگ نماز . داعی آتھا نبردندی نیماز
دعوت مکارشان اندر کشید . الحذر از مکر شیطان ای رشید
بانگ درویشان و محتاجان بنوش . تا نگیرد بانگ محالیت گوش
۸۶۵ گر گدایان طامعند و زشت خو . در شکم خواران تو صاحب دل بجو
در تگ دریا گهر با سنگهاست . فخرها اندر میان تنگهاست
پس بجوشیدند اسرایلیان . از پگہ تا جانب میدان دوان
چون بچلنتشان میدان بُرد او . روی خود بنمودشان بس تازه رو
کرد دلدارے و بخشها بداد . هم عطا هم وعدها کرد آن قباد
۸۷۰ بعد از آن گفت از برای جانتان . جمله در میدان بنسپید امشبان
پاخش دادند کہ خدمت کنیم . گر تو خواهی یک مہ اینجا ساکنیم

باز گشتن فرعون از میدان شهر شاد بتفریق بنی اسراییل از

زنانشان در شب حمل،

شہ شبانگہ باز آمد شادمان . کامشبان حملست و توردند از زنان

Heading: B om. (۸۶۹) B آرند . A می باید .

(۸۶۱) BK Bul. حیلہ . (۸۶۹) AB Bul. محتاجان بنوش . محالیت . A

(۸۶۷) BK Bul. پس as in text . (۸۶۹) Bul. داد آن قباد .

(۸۷۱) Bul. دادند خدمتها کنیم .

(۸۷۲) Bul. حملست . B کین شب حملست . Bul. om. و .

مَفْدَمَ موسی نبودندش بخواب . که کند فرعون و مُلکش را خراب
 با معبرگفت و با اهل نجوم . چون بود دفع خیال و خوابِ شوم
 جمله گفتندش که تدبیرے کیم . راه زادن را چو ره زن می‌زنیم
 تا رسید آن شب که مؤید بود آن . رأی این دیدند آن فرعونیان^{۸۹۵}
 که برون آرند آن روز از بگاه . سوی میدان بزم و نخت پادشاه
 الصلا اے جمله اسرائیلیان . شاه میخواند شمارا زان مکان
 تا شمارا رُو نماید ی نقاب . بر شما احسان کند بهر ثواب
 گان اسیران را بجز دُوری نبود . دیدن فرعون دستوری نبود
 گر فتادندی بره در پیش او . بهر آن یاسه بختندی برو^{۸۹۰}
 یاسه این بد که نیند هیچ اسیر . در گه و بیگه یقای آن امیر
 بانگ چاوشان چو در ره بشنود . تا نبیند رُو بدیوارے کند
 در ببیند رُوی او مجریم بود . آنچه بتر بر سر او آن رود
 بودشان حرص لقای مَنع . چون حریص است آدی فیما مَنع

بمیدان خواندن بنی اسرائیل را برای حیلت منع ولادت
 موسی علیه السّلم،

ای اسیران سوی میدانگه روید . کز شهنشه دیدن و جودست امید^{۸۹۰}
 چون شنیدند مژده اسرائیلیان . نشنگان بودند و بس مشتاقِ آن
 حیلرا خوردند و آن سو تاخند . خویشتر را بهر جلوه ساختند

(۸۹۷) A om. After this verse Bul. adds:

(۸۹۷) L Bul. خیال خواب .

بس بفرمودند در شهر آشکار . که منادها کنند از شهریار

(۸۹۱) L یاسی .

(۸۹۰) L یاساق بختندی .

(۸۹۴) AB Bul. مجرم شود . L Bul. آنچه بدتر .

دیدن جودست . Bul. دیدن خودست .

(۸۰۶) A مژده . Bul. شنیدند *contra metr.* Cf. note on v. ۶۰۲.

و صیت کردن عمران جفت را بعد از مجامعت که مرا ندیده باشی،
 و مگردان هیچ ازینها کم مزن . تا نیاید بر من و تو صد حزن
 عاقبت پیدا شود آنلیر این . چون علامتها رسید ای نازنین
 ۸۱۰ در زمان از سوی میدان نعرها . می رسید از خلق و پُر میشد هوا
 شاه از آن هیبت برون جَست آن زمان . پابره نه کین چه غُلغلهاست هان
 از سوی میدان چه بانگست و غریو . کز نه پیش می رمد جَنی و دیو
 گفت عمران شاه مارا عمر باد . قوم اسرائیلیان اند از تو شاد
 از عطای شاه شاد می کنند . رقص می آرند و کنها می زنند
 ۸۱۵ گفت باشد کین بود اما ولیک . وم اندیشه مرا پُر کرد نیک

ترسیدن فرعون از آن بانگ،

این صدا جان مرا تغییر کرد . از غم و اندوه تلخ پیر کرد
 پیش می آمد ریس می رفت شه . جمله شب او همچو حامل وقت زه
 هر زمان می گفت ای عمران مرا . سخت از جا برده است این نعرها
 زهره بی عمران مسکین را که تا . باز گوید اختلاط جفت را
 ۸۲۰ کی زن عمران بهمان در خزید . تا که شد استاره موسی پدید
 هر پیمبر که در آید در رَحم . نجم او بر چرخ گردد مستجم

Heading: AB om. بعد از مجامعت.

(۸۱۰) A om. و.

(۸۱۲) A می زند جَنی.

(۸۱۵) B Bul. اما ولیک. A. وم اندیشه.

(۸۱۶) A om. و.

(۸۱۷) A for وقت. AB for زه.

خازنش عمران هم اندر خدمتش . هم بشهر آمد قرین صحبتش
گفت ای عمران برین در خست تو . همین مرو سوی زن و صحبت مجو
۸۷۵ گفت خستم هم برین درگاه تو . هیچ نندیشم بجز دلخواه تو
بود عمران هم ز اسرائیلیان . لیک مر فرعون را دل بود و جان
گئی گمان بردی که او عصیان کند . آنک خوف جان فرعون آن کند

جمع آمدن عمران با مادر موسی و حامله شدن مادر موسی
علیه السلام،

شه برفت و او بر آن درگاه خفت . نیم شب آمد پی دیدنش جفت
زن برو افتاد و بوسید آن لبش . بر جهانیش ز خواب اندر شبش
۸۸۰ گشت بیدار او و زنا دید خوش . بوسه باران کرده از لب بر لبش
گفت عمران این زمان چون آمدی . گفت از شوق و قضای ایزدی
در کشیدش در کنار از مهر مرد . بر نیامد با خود آن دم در نبرد
جفت شد با او امانت را سپرد . پس بگفت ای زن نه این کاریست خرد
آهنی بر سنگ زد زاد آتشی . آتشی از شاه و ملکش کین گئی
۸۸۵ من چو ابرم تو زمین موسی نبات . حق شه شطرنج و ما ماییم مات
مات و بُرد از شاه یزدان ای عروس . آن بدان از ما مکن بر ما فسوس
آنج این فرعون می ترسد ازو . هست شد این دم که گشتم جفت تو

Heading: A om. آمدن . H عمران با مادر . Bul. حامله شدن موسی .

(۸۷۸) Bul. بر for در .

(۸۷۶) Bul. از لبش . In A the second hemistich is بوسه باران کرد از لب بر لبش .

(۸۸۰) B . بر جهانیش ز خواب اندر شبش . گشت بیدار او و زنا دید خوش A .

(۸۸۴) A این for آن . باران کرد .

(۸۸۵) A و مات .

(۸۸۷) K Bul. چو گشتم . می ترسد .

سوی میدان شاهرا انگینید . آب روی شاه مارا ریختید
 دست بر سینه زدیت اندر ضمان . شاهرا ما فارغ آرم از غمان
 ۱۲۰ شاه هم بشنید و گفت ای خایان . من بر آویزم شمارا بی امان
 خویش را در مضحکه انید اختم . مالها با دشمنان دریاختم
 تا که امشب جمله اسرایلیان . دور ماندند از ملاقات زنان
 مال رفت و آب رو و کار خام . این بود یاری و انفعال کرام
 سالها اقرار و خلعت می برید . ملکتمهارا مسلم می خورید
 ۱۲۵ رایتان این بود و فرهنگ و نجوم . طبل خوارانید و مکارید و شوم
 من شمارا بر درم و آتش زخم . بیی و گوش و لبانتان بر گتم
 من شمارا همزم آتش کنم . عیش رفته بر شما ناخوش کنم
 سجن کردند و بگفتند اے خدیو . گر یکی کزت زما چربید دیو
 سالها دفع بلاها کرده ایم . وهم حیران زانچ ماما کرد ایم
 ۱۳۰ قوت شد از ما و حملش شد بدید . نطفه اش جنت و رجم اندر خرید
 لیک استغفار این روز و ولاد . ما نگه داریم ای شاه و قباد
 روز میلادش رصد بسندیم ما . تا نگرده فوت و بجهت این قضا
 گر نداریم این نگه مارا بکش . اے غلام رأی تو افکار و هشی
 تا بنه مه می شمرد او روز روز . تا نبرد تیر حکم خصم دوز
 ۱۳۵ بر قضا هر کو شیخون آورد . سرنگون آید زخون خود خورد
 چون زمین با آسمان خصی کند . شوره گردد سر زمهرگی بر زند
 نقش با نقاش پنجه می زند . سیلطان و ریش خود بری گسد

(۱۱۸) ABL. انگینید . ABL. ریختید .

(۱۲۰) A. مکاران . Bul. زدید . Bul. شاه مارا فارغ . A. (۱۲۱)

(۱۲۶) Bul. om. و . آتش .

(۱۲۹) Bul. و هم و حیران .

(۱۳۱) Bul. om. و .

(۱۳۰) Bul. حکمش شد بدید .

(۱۳۵) BKL Bul. in the first hemistich: چون مکان بر لامکان جمله برد .

پیدا شدن ستارهٔ موسی علیه السلام بر آسمان و غریو منجهان در میدان،

بر فلک پیدا شد آن ستاره‌اش . کوری فرعون و مکر و چاره‌اش
روز شد گفتش که ای عمران برو . واقف آن غلغل و آن بانگ شو
راند عمران جانب میدان و گشت . این چه غلغل بود شاهنش نخت
۱۰۵ هر منجم سزهرنه جامه‌چاک . همچو اصحاب عزا بوسید خاک
همچو اصحاب عزا آوازشان . بد گرفته از قغان و سازشان
ریش و مو بر کند رو بدریدگان . خاک بر سر کرده خون پر دیدگان
گفت خیرست این چه آشوبست و حال . بد نشانی می‌دهد مغوس سال
عذر آوردند و گفتند ای امیر . کرد مارا دست تقدیرش اسیر
۱۱۰ این همه کردم و دولت تیره شد . دشمن شه هست گشت و چیره شد
شب ستارهٔ آن پسر آمد عیان . کوری ما بر جین آسمان
زد ستارهٔ آن پیمبر بر سما . ما ستاره‌بار گشتیم از بکا
با دل خوش شاد عمران و ز نفاق . دست بر سر می‌بزد کاه آلفراق
کرد عمران خویش پر خشم و ترش . رفت چون دیوانگان بی عقل و هش
۱۱۵ خویش را اعجوبی کرد و برانند . گفت‌های بس خشن بر جمع خواند
خویش را ترش و غمگین ساخت او . نرده‌های بازگونی باخت او
گفتشان شاه مرا بفریفتید . از خیانت وز طمع نشکینید

Heading: A om. بر آسمان.

(۶۰۴) B کای عمران .

(۱۰۵) A غرا . Bul. پوشید .

(۶۰۶) A Bul. بر گرفته .

(۱۰۷) A بر کند و رو .

(۶۰۸) A om. و .

(۱۱۰) Bul. و خیره شد .

(۶۱۲) AL ستاره باز گشتیم .

(۱۱۶) A om. و .

(۶۱۷) AL نشکینند . AL بفریختند .

وَحَىٰ آمَدَ سَوَىٰ زَن زَان بَا خَبَر • كَى زَاصلِ اَن خَلِیست این پسر
عصمتِ یَا نَارِ كُوفِ بَارِقًا • لَا تَكُونُ النَّارُ حَرًّا شَارِدَا
زن یوحیی انداخت اورا در شرَر • بر تنِ موسی نكرد آتش اثر
پس عوانان بی مراد آن سو شدند • باز غمازان كز آن واقف بُدند
با عوانان ماجرا بر داشتند • پیشِ فرعون از برائے دانگ چند
كاسِ عوانان باز گردید آن طرف • نيك نيكو بنگرید اندر عُرف

وحی آمدن بمادر موسی که موسی را در آب افگن،

باز وَحَى آمد که در آبش فگن • رُوس در او میدار و مو مگن
۱۶۰ در فگن در نیلش و گن اعتماد • من سرا با وی رسانم رُوسپد
این سخن پایان ندارد مکرهاش • جمله ی پیچیدم در ساق و پاش
صد هزاران طفل می کشت او برون • موسی اندر صدرِ خانه در درون
از جنون می کشت هر جا بُد جنین • از جِیکِ آن کورچشمِ دُوربین
اژدها بُد مکرِ فرعون عَنود • مکرِ شاهان جهانرا خورده بود
۱۶۵ لیلک ازو فرعون سر آمد پدید • هر ورا هر مکرِ اورا در کشید
اژدها بود و عصا شد اژدها • این بخورد آنرا بتوفیقِ خدا
دست شد بالای دست این تا کجا • تا یزدان كه إِلَهِ الْمَنَیْ
کآن یکی دریاست بی غُور و کران • جمله دریاها چو سیلی پیشِ آن
حلیها و چارها گر اژدهاست • پیشِ إِلَّا اللَّهُ آنها جمله لاست
۲۷۰ چون رسید اینجا پیامِ سر نهاد • محو شد وَاللَّهُ أَكْبَرُ بِالرَّشَاد
آنچ در فرعون بود آن در تو هست • لیلک اژدهات محبوس چَهست
ای دریغ این جمله احوال تو است • تو بر آن فرعون بر خواهیست بست

و. A om. (۱۶۱) . اعتبید Bul. (۱۶۰) . آمید AB Bul. (۱۵۹)

احوال تست Bul. (۱۶۲) . اندر تو هست BK Bul. (۱۶۱)

خواندن فرعون زنان نوزاده را سوی میدان هم جهت مکر،

بعد نه مه شه برون آورد تخت . سوی میدان و مناده کرد سخت
کای زنان با طفلکان میدان روید . جمله امرا یلیان بیرون شوید
آن چنان که بار مردان را رسید . خلعت و هر کس از ایشان زر کشید
هین زنان امسال اقبال شاست . تا بیاید هر کسی چیزی که خواست
مر زنان را خلعت و صلّت دهد . کودکان را هر کلاه زر نهد
هر که او این ماه زایدست هین . گنجها بگیرد اثر شاه میکن
آن زنان با طفلکان بیرون شدند . شادمان تا خیمه شه آمدند
هر زنی نوزاده بیرون شد ز شهر . سوی میدان غافل از دستان و قهر
چون زنان جمله بدو برگرد آمدند . هر چه بود آن تر ز مادر بستند
سر بریدندش که اینست احتیاط . تا نروید خصم و نتراید خیاط

بوجود آمدن موسی و آمدن عوانان بخانه عمران و وحی آمدن
بمادر موسی که موسی را در آتش انداز:

خود زن عمران که موسی برده بود . دامن اندر چید از آن آشوب و دود
آن زنان قابله در خانها . بهر جاسوسی فرستاد آن دغا
غز کردندش که اینجا کودکیست . نامد او میدان که دروم و شکست
اندرین کوچه یکی زیبا زنیست . کودکی دارد ولیکن پُر فتنست
پس عوانان آمدند او طفل را . در تنور انداخت از امر خدا

میدان for بیرون Bul. ای زنان A (۶۲۲) . شد برون AL (۶۲۸)

کلاه و زر دهد A . و بخشش دهد Bul. (۶۲۴) . بار for باز B (۶۴۰)

هر زن B Bul. (۶۴۵) . خیمه شاه Bul. A (۶۴۴)

با امر خدا Bul. (۶۵۲) . کاینجا A (۶۵۰)

این همه خوشها زدریایست ژرف . جزورا بگذار و بر گل دار طَرْف
 جنگهای خلق بهر خوبست . برگه بی برگی نشان طوبیست
 ۱۱۰ خشمهای خلق بهر آشوبست . دامن راحت دایما بی راحتست
 هر زدن بهر نوازش را بود . هر گل از شکر آگه می‌کند
 بوی بر از جزو تا کل ای کرم . بوی بر از ضد تا ضد ای حکیم
 جنگها می‌آشتی آرد دُرست . مارگیر از بهر یاری مار جُست
 بهر یارے مار جوید آدمی . غم خورد بهر حریف بی غمی
 ۱۱۵ او می‌جُستی یکی ماری شگرف . گرد کوهستان در ایام برف
 ازدهایی مرده دید آنجا عظیم . کی دلش از شکل او شد برزیم
 مارگیر اندر زمستان شدید . مار می‌جُست ازدهایی مرده دید
 مارگیر از بهر حیرانی خلق . مار گیرد اینت نادانی خلق
 آدمی کوهیست چون مفتون شود . کوه اندر مار حیران چون شود
 ۱۰۰۰ خویشتن نشاخت مسکین آدمی . از قُزوف آمد و شد در کمی
 خویشتن را آدمی ارزان فروخت . بود اطلس خویش بر دلقی بدوخت
 صد هزاران مار و گه حیران اوست . او چرا حیران شدست و مازدوست
 مارگیر آن ازدها را بر گرفت . سوی بغداد آمد از بهر شگفت
 ازدهایی چون سُتون خانه . می‌کنیدش انرا پی دانگانه
 ۱۰۰۵ کازدهایی مرده آورده ام . در شکارش من جگرها خورده ام
 او همی مرده گان بُردش ولیک . زنده بود و او ندیدش نیک
 او ز سُرماها و برف افسرده بود . زنده بود و شکل مرده می‌نمود
 عالم افسردست و نامر او جماد . جامد افسرده بُود اے اوستاد
 باش تا خورشید حشر آید عیان . تا ببینی جنبش جسم جهان

هر نوازش بهر نوازش را بود: A in the second hemistich (۱۱۱)

و در ایام HK. مار. AB Bul. (۱۱۵) A با for تا bis. (۱۱۲)

هنگامه Bul. دنگی و حیرانی with the gloss K (۱۰۰۴)

گر ز تو گویند و خشت زایدت . ور زدیگر آسان بنمایدت
چه خرابت و کند نفس لعین . دور و اندازدت سخت این فرین
آتش را هیزم فرعون نیست . ور نه چون فرعون او شعله زنیست ^{۱۷۵}

حکایت مارگیر که ازدهای فسرده را مرده پنداشت و در
رسمانهاش پیچید و آورد ببغداد،

يك حکایت بشنو از تاریخ گوی . تا بری زین راز سرپوشیده بوی
مارگیری رفت سوی کوهسار . تا بگیرد او بافسونهای مار
گر گران و گر شتابنده بود . آنک جوینده است یابنده بود
در طلب زن دایما تو هر دو دست . کی طلب در راه نیکو رهبر است
۱۸۰ لنگ و لُوك و خفته شکل و بی ادب . سوے او می غیث و او را می طلب
که بگفت و گه بخاموشی و گه . بوی کردن گیر هر سو بوی شه
گفت آن یعقوب با اولاد خویش . جستن یوسف گنبد از حد پیش
هر حص خود را درین جستن بجد . هر طرف رانید شکل مستعد
گفت از رُوح خدا لا تَأْسُوا . همچو گم کرده پسر رو سو بسو
۱۸۵ از ره حص دهان پُرسان شوید . گوش را بر چار راه آن نهید
هرکجا بوی خوش آید بوبرید . سوی آن سر کاشنای آن سزید
هرکجا لطفی ببینی از کسی . سوی اصل لطف ره یابی عَمی

. نبایدت A. آن فسان I. ور زدیگر چون فسان بنایدت (۱۷۲)

. ببغداد برای هنگامه Bul. مرده پنداشت که A om. مارگیری Bul. Heading:

. عاقبت جوینده یابنده بود Bul. (۱۷۸)

. هر سوی A (۱۸۱) بی ادب and before لُوك after و A om. (۱۸۰)

Bul. (۱۸۵) Instead of the second hemistich H has the second hemistich of v. ۱۸۶, corr. in marg.

The first hemistich is suppl. in marg. H. (۱۸۶)

این سخن پایان ندارد مارگیر. می‌کشد آن مار را با صد زحیر
 ۱۰۴۰ تا بیفداد آمد آن هنگامه جو. تا نهد هنگامه بر چارسو
 بر لب شط مرد هنگامه نهاد. غلغله در شهر بغداد اوفساد
 مارگیر ازدها آورده است. بوالعجب نادر شکاری کرده است
 جمع آمد صد هزاران خام ریش. صید او گشته چو او از انگیشت
 منظر ایشان و هر او منتظر. تا که جمع آیند خلق منتشر
 ۱۰۴۵ مردم هنگامه افزون تر شود. کذب و توزیع نیکوتر رود
 جمع آمد صد هزاران ژانخا. حلقه کرده پشت پا بر پشت پا
 مرد را از زن خبری زازدحام. رفته دَرَم چون قیامت خاص و عام
 چون می خرافه جنبانید او. می‌کشیدند اهل هنگامه گلو
 واژدها کز زمهریر افسرده بود. زیر صد گونه پلاس و پرده بود
 ۱۰۵۰ بسته بودش با رسته‌های غلیظ. احتیاطی کرده بودش آن حفظ
 دم درنگ انتظار و اتفاق. نافه بر آن مار خورشید عراق
 آفتاب گرم سیرش گرم کرد. رفت از اعضا او اخلاط سرد
 مرده بود و زنده گشت او از شکنت. ازدها بر خویش جنیدن گرفت
 خلق را از جنبش آن مرده مار. گشتن آن يك تخیر صد هزار
 ۱۰۵۵ با تخیر نعرها انگیختند. جملگان از جنبش بگریختند
 می‌سُکت او بند و زان بانگ بلند. هر طرف می‌رفت چاقاچاقی بند
 بندها بگست و بیرون شد ز زیر. ازدهایی زشت غُران همچو شیر
 در هزیمت بس خلاق کُشته شد. از فئاده کُشتگان صد پُشته شد

حلقه گشته. A om. Bul. (۱۰۴۱). B (۱۰۴۵). خلقی. B (۱۰۴۶).

so vocalised in BLT. خرافه. (۱۰۴۸). A om. (۱۰۴۷).

درنگ و انتظار. A Bul. (۱۰۴۱). کر for در. Bul. (۱۰۴۶).

زبان و before. K om. می‌سُکت او. Bul. می‌سُکت او. ABL (۱۰۴۶).

بندها بگست بیرون شد. A. بگست. K. بگست. H. بندها بشکت. B Bul. (۱۰۴۷).

and so corr. in H. فئاده و کُشتگان. B (۱۰۴۸). و غُران. A.

۱۰۱۰ چون عصای موسی اینجا مار شد. غل را از ساکنان اخبار شد
 پاره خاك ترا چون مَرَد ساخت. خاکهارا جلگی شاید شناخت
 مرده زین سو اند و زان سو زنده اند. خامش اینجا و آن طرف گوینده اند
 چون از آن سُوشان فرستد سوی ما. آن عصا گردد سوی ما ازدها
 کوهها هر لحن داودے کند. جوهر آهن بکف موسی بود
 ۱۰۱۵ باد حمال سلیمان شود. بحر با موسی سخن دانی شود
 ماه با احمد اشارت یمن شود. نار ابرهیم را نسرین شود
 خاك فارون را چو ماری در گشت. اُستن حنانه آید در رشت
 سنگ بر احمد سلا می کند. کوه یحیی را پیای می کند
 ما سمیعیم و بصیریم و خوشیم. با شما نامحرمان ما خامشیم
 ۱۰۲۰ چون شما سوی جهادی می روید. محرم جان جهادان چون شوید
 از جمادے عالم جانها روید. غلغل اجزای عالم بشنوید
 فاش تسبیح جمادات آیدت. وسوسه تأویلها نریادت
 چون ندارد جان تو قندیلها. بهر بینش کرده تأویلها
 که غرض تسبیح ظاهرگی بود. دعوی دیدن خیال غی بود
 ۱۰۲۵ بلک مر بیننده را دینار آن. وقت عبرت می کند تسبیح خوان
 پس چو از تسبیح یادت می دهد. آن دلالت همچو گفتن می بود
 این بود تأویل اهل اعتزال. و آن آنکس کو ندارد نور حال
 چون زحس بیرون نیامد آدمی. باشد از تصویر غیبی اعجبی

باید شناخت. Bul. پاره خاك. (۱۰۱۱) Bul. از ساکنان H. اینجا مار شد. Bul. (۱۰۱۰)

written شود with موسی کند A (۱۰۱۴). زان طرف Bul. زین سوی K (۱۰۱۲)

استن حنانه آید در رشت B in the second hemistich (۱۰۱۶) Bul. شود. above.

بر نایدت A in the second hemistich (۱۰۲۲) B om. (۱۰۱۷)

وقت عبرت می شود B (۱۰۲۵). خیال و غی Bul. (۱۰۲۴)

وای آنکس Bul. (۱۰۲۷)

در هزیمت از تو افتادند خلق . در هزیمت گشته شد مَرْتَمَر زَرْلَق
 لاجرم مردم ترا دشمن گرفت . کهن تو در سینه مرد و زن گرفت
 ۱۰۷۰ خلق را میخواندی بر عکس شد . از خلافت مردمان را نیست بد
 من هم از شَرّت اگر پس می خَزَم . در مکافات تو دیگی می پَزَم
 دل ازین برگزین که بفریبی مرا . یا بجزای پس روی گردد ترا
 تو بدان غره مشو کش ساختی . در دل خَلْقان هراس انداختی
 صد چنین آری و هر رسوا شوی . خوار گردی ضَحْک غوغا شوی
 ۱۰۷۵ همچو تو سالوس بسیاران بُدند . عاقبت در مِضَرِ ما رسوا شدند

جواب موسی فرعون را در تهدیدی کی می کردش،

گفت با امیرِ حقِّ اِشْرَاک نیست . گر بریزد خوغم امرش بالک نیست
 راضیم من شاکرم من ای حریف . این طرف رسوا و پیش حق شریف
 پیش خَلْقان خوار و زار و ریش خند . پیش حق محبوب و مطلوب و پسند
 از سخن می گویم این وَرَنی خدا . از سبّه رویان کد فردا ترا
 ۱۰۸۰ عَزّت آن اوست و آن بندگانش . ز آدم و ابلیس بر میخوان نشانش
 شرح حق پایان ندارد همچو حق . هین دهان بر بند و بر گردان وَرَق

پاسخ فرعون موسی را علیه السّلم،

گفت فرعونش ورق در حکم ماست . دفتر و دیوان حکم این دم مراست
 مرا بخبر ده اند اهل جهان . از همه عاقل شری تو ای فلان
 موسیا خود را خریدی هین برو . خویشتم کم بین بخود غره مشو

(۱۰۷۸) Bul. مطلوب و محبوب.

(۱۰۷۰) Bul. در عکس.

(۱۰۸۴) AB Bul. دفتر دیوان.

(۱۰۸۴) B غافل نری.

مارگیر از ترس بر جا خنك گشت . کی چه آوردم من از کُھسار و دشت
 ۱۰۵۰ گرگرا بیدار کرد آن کُورمیش . رفت نادان سوی عزرائیل خویش
 ازدها يك لقمه کرد آن گیجرا . سهل باشد خون خورے حجاجرا
 خویش را بر اُسْتنی پیچید و بست . استخوان خورده را درم شکست
 نفست ازدرهاست او کی مرده است . امر غم و بی آلتی افسرده است
 گر بیابد آلت فرعون او . که بآمر او می رفت آب جو
 ۱۰۵۵ آنگه او بنیاد فرعون گند . راو صد موسی و صد هارون زند
 کرمکست آن ازدها از دست فقر . پشه گردد زجاء و مال صفر
 ازدهارا دار در برف فراق . هین مگش اورا بخورشید عراق
 تا فسرده می بود آن ازدهات . لقمه اوی چو او یابد نجات
 مات کن اورا و این شو زمات . رحم گم کن نیست او ز اهل صلوات
 ۱۰۶۰ کان تف خورشید شهوت بر زند . آن خفاش مُردریگت پر زند
 می کشانش در جهاد و در قتال . مَرْدوار الله یَجْزِیک الْوِصال
 چونک آن مرد ازدهارا آورید . در هوای گرم و خوش شد آن مرید
 لاجرم آن قنبا کرد ای عزیز . یست همچنانک ما گفتیم نیز
 تو طمع داری که اورا بی جنا . بسته دارے در وقار و در وفا
 ۱۰۶۵ هر خورا این ننا کی رسد . موسی باید کی ازدرها گُشد
 صد هزاران خلق زازدرهاے او . در هزیمت کُشته شد از رای او

تهدید کردن فرعون موسی را علیه السلام

گفت فرعونش چرا تو اے کلیم . خلق را کشتی و افگندی تو بیم

و. Bul. om. L. Bul. om. نفس (۱۰۵۴) . خجججرا BL (۱۰۵۱)

و. BKL om. (۱۰۶۲) . کرم گشت آن ازدها A (۱۰۵۶)

در وفا در وفا (۱۰۶۴) . بلکه صد چندان که T Bul (۱۰۶۲)

Bul. چرا ای تو کلیم A (۱۰۶۸) . ازدرهای before ز A om. (۱۰۶۶)

مَهَلَت دادن موسی علیه السَّلَام فرعون را تا ساحران را جمع
کند از مداین،

گفت امر آمد بر تو مهلت ترا . من بجای خود شدم رستی زما
۱۱۰۰ او می شد وازدها اندر عقیب . چون سگ صیاد دانا و مُجِیب
چون سگ صیاد جُنبان کرده دَم . سنگ را می کرد ریگ او زیر سَم
سنگ و آهن را بدم در می کشید . خُرد می خایید آهن را پدید
در هوا می کرد خود بالای بُرج . کی هزیمت می شد از وی رُوم و گُرج
کَفْک می انداخت چون اُشتر زکام . فطره بر هر که زد می شد جُدام
۱۱۰۵ زَغ زَغ دندان او دل می شکست . جان شیران سبه می شد ز دست
چون بنوم خود رسید آن مُجَنَّبی . شوق او بگرفت باز او شد عصا
تکه بر وی کرد و می گفت ای عجب . پیش ما خورشید و پیش خصم شب
ای عجب چون می نیند این سپاه . عالی بُر آفتابی چاشنگاه
چشم باز و گوش باز و این دُکا . خبره ام در چشم بندی خدا
۱۱۱۰ من از ایشان خیره ایشان هم زمن . از بهاری خار ایشان من سَمَن
پیششان بر دم بسی جام رجوی . سنگ شد آتش پیش این فریق
دسته گل بستم و بر دم پیش . هر گلی چون خار گشت و نوش نیش
آن نصیب جان بی خویشان بود . چونک با خویشان پیدا گی شود
خفته بیدار باید پیش ما . تا بیدار می ببیند خوابها
۱۱۱۵ دشمن این خواب خوش شد فکر خلق . تا نخشد فکرش بستهست خلق
حیرتی باید که روید فکر را . خورده حیرت فکر را و ذکر را

Heading: A om. از مداین. (۱-۱۶) B مجای خود سوم.

(۱۱۰۷) A om. و in the first. (۱۱۰۵) A زَغ زَغ. و آهن را پدید A (۱۱۰۶)

hemistisch. (۱۱۰۸) A چون می سیدند K. آفتاب BK Bul. نییند.

کی روید A (۱۱۱۶)

۱۰۸۵ جمع آر سحران دهر را . تا که چهل تو نمایم شهر را
این نخواهد شد بروزی و دو روز . مهلت ده تا چهل روز . تموز

جواب موسی علیه السّلم فرعون را،

گفت موسی این مرا دستور نیست . بندهام اِمهالِ تو مأمور نیست
گر تو چیری و مرا خود یار نیست . بنده فرمانم بدانم کار نیست
می زنم با تو یجد تا زنم . من چه کاره نُصرت من بندهام
۱۰۹۰ می زنم تا در رسد حکم خدا . او کند هر خصم از خصی جدا

جواب فرعون موسی را و وحی آمدن موسی را علیه السّلم،

گفت فی فی مهلتی باید نهاد . عَشَوَها کم ده تو کم پیمای باد
حق تعالی وخی کردش در زمان . مهلتش ده متع مهّراس از آن
این چهل روزش به مهلت بطّوع . تا سگالد مکرها او نوع نوع
تا بکشد او یکی من خفته ام . تیز رو گو پیش ره بگرفته ام
۱۰۹۵ حیلهاشانرا همه برهم زنم . و آنچه افزایند من بر کم زنم
آب را آرند و من آتش کنم . نوش و خوش گیرند و من ناخوش کنم
مهر پیوندند و من ویران کنم . آنک اندر وفم نآرند آن کنم
تو مترس و مهلتش ده مُدراز . گو سه بگرد آر و صد حیل بساز

ره for رو A . یکی for که فی BL Bul. (۱۰۹۵)

گیرند و after A . نوش خوش A . Bul. om. و after B Bul. om. (۱۰۹۶)

نآرند for نآید Bul. و . Bul. om. (۱۰۹۷)

گوشت بی گوشت دل شه ریست . تاب لا شرقی ولا غرب از مهبست
 تو ازین سو و از آن سو چون گدا . ای کُ معنی چه میجوی صدا
 ۱۱۴۰ هم از آن سو جو که وقت درد تو . می شوی در ذکر یا ربی دوستو
 وقت درد و مرگ از آن سو می نیی . چونک دردت رفت چونی انجمنی
 وقت محنت گشته الله گو . چونک محنت رفت گویی راه کو
 این از آن آمد که حق را بی گمان . هر که بشناسد بود دایم بر آن
 و آنک در عقل و گمان همیش حجاب . گاه پوشیده است و گاه بدرید جیب
 ۱۱۴۵ عقل جزوی گاه چهره که نگویند . عقل کلی این از ربّ الّمنون
 عقل بفروش و هنر حیرت بجزر . رو بخواری نی بخارا ای پسر
 ما چه خود را در سخن آغشته ایم . کز حکایت ما حکایت گشته ایم
 من عدم و افسانه کردم در حین . تا تغلب یام اندر ساجدین
 این حکایت نیست پیش مرد کار . وصف حالت و حضور یار غار
 ۱۱۵۰ آن اساطیر اولین که گفت عاق . حرف قرآن را بد آثار، نفاق
 لامکانی که درو نور خداست . ماضی و مستقبل و حال از کجاست
 ماضی و مستقبل نسبت بتوست . هر دو یک چیزند پنداری که دوست
 یک تنی او را پندار ما را پسر . بام زیر زبید و بر عمرو آن زیر
 نسبت زیر و زبر شد زان دو کس . سف سوی خویش یک چیزست و بس
 ۱۱۵۵ نیست مثل آن مثالست این سخن . قاصر از معنی نو حرف کهن
 چون لب جو نیست مشکا لب ببند . بی لب و ساحل بدست این بحر قند

صدا for هلا A (۱۱۴۱)

مرگ آن سو BK Bul. (۱۱۴۱)

جمیع Bul. (۱۱۴۴)

ما چو خود را A (۱۱۴۷)

و پنداری A . نسبت بتوست BK (۱۱۵۲)

چیزست بس B (۱۱۵۴)

معنی نو Bul. (۱۱۵۵)

ذکر و یا ربی K (۱۱۴۰)

کی حق را A (۱۱۴۲)

عقل جزوی Bul. (۱۱۴۵)

من عدم افسانه A (۱۱۴۸)

هرک کاملتر بود او در هنر . او بمعنی پس بصورت بیشتر
 رَاجِعُونَ گشت و رُخوع این سان بود . که گله وا گردد و خانه رود
 چونک وا گردید گله از وُرود . پس فتد آن بز که پیش آهنگ بود
 ۱۱۲۰ پیش افتد آن بز لنگ پسین . أَضْحَكَ الرَّجْعِي وَجُوهَ الْعَاسِيْنَ
 از گرافه گی شدند این قوم لنگ . فخر را دادند و بخردند ننگ
 پا شکسته میروند این قوم حَجّ . از حَرَج راهبست پنهان تا فَرَج
 دل ز دانشها بشُستند این فریق . زَانِك این دانش نداند این طریق
 دانشی باید که اصلش زَان سرست . زَانِك هر فرعی بَاصْلش رَهْبَرست
 ۱۱۲۵ هر پری بر عَرَضِ دریا گی پَرَد . تا لَدُنْ علم لَدُنْ می پَرَد
 پس چرا علمی بیآموزی بَمَرَد . کش بیاید سینه را زَان پاك کرد
 پس مَجُو پبشی ازین سر لنگ باش . وقتِ وا گشتن تو پیش آهنگ باش
 آخِرُونَ السَّائِفُونَ باش ای ظریف . بر شجر سابق بود میوه ظریف
 گرچه میوه آخر آید در وجود . اولست او زَانِك او مقصود بود
 ۱۱۳۰ چون ملايك گوی لَا عِلْمَ لَنَا . تا بگیرد دست تو عَلَمُنَا
 گر درین مکتب ندانی تو هجا . همچو احمد بُرّی از نورِ حَقّی
 گر نباشی نامدار اندر بلاد . کم نه الله اَعْلَم بِالْعِبَاد
 اندر آن ویران که آن معروف نیست . امر برای حفظ گنجینه زریست
 موضع معروف گی بنهند گنج . زین قَبْل آمد فَرَج در زیر رنج
 ۱۱۳۵ خاطر آرد بس اِشْكَالِ ابْجَا وَلِيك . بَسْكَلد اِشْكَال را اُسْتَوِر نِيك
 هست عشقش آتشی اِشْكَال سوز . هر خیالی را بر وید نور روز
 هم از آن سو جو جواب ای مرتضی . کین سوال آمد از آن سو مرترا

(۱۱۱۹) K چونك گله باز گردید . corr. in marg..

(۱۱۲۲) BK Bul. آن طریق.

(۱۱۲۶) Bul. که بیاید . (۱۱۲۲) L Bul. واه .

(۱۱۲۴) A فرج .

(۱۱۳۵) A بس سكال . L Bul. اِشْكَال را .

(۱۱۳۶) A آتش .

خواندن آن دو ساحر پدر را از گور و پرسیدن از روان
پدر حقیقت موسی علیه السلام،

بعد از آن گفتند ای مادر بیا . گور بابا کو سو مارا ره نما
برداشتان بر گور او بنمود راه . پس سه روزه داشتند از بهر شاه ۱۱۷۵
بعد از آن گفتند ای بابا بها . شاه پیغمبری فرستاد از و جا
که دو مرد اورا بنگ آورده اند . آب رویش پیش لشکر برده اند
نیست با ایشان سلاح و لشکری . جز عصا و در عصا شور و شره
تو جهان راستان در رفته . گرچه در صورت بخاکی خفته ۱۱۸۰
آن اگر محروست مارا ده خبر . ور خدایی باشد ای جان پدر
هر خبر ده تا که ما بجه کیم . خویشتن بر کیمیایی بر زمین
ناامیدانیم و اومیدی رسید . راندگانیم و کمر مارا کشید

جواب گفتن ساحر مرده با فرزندان خود،

بانگ زد کای جان و فرزندان من . هست پیدا گفتن این را مرتهن
فاش و مطلق گفتن دستور نیست . لیک راز از پیش چشم دور نیست
لیک بنمایم نشانی با شما . تا شود پیدا شمارا این خفا ۱۱۸۵
نور چشمانم چو آنجا که روید . از مقام خفتنش آگه شوید
آن زمان که خفته باشد آن حکیم . آن عصارا قصد کن بگذاریم

امیدی. L Bul. (۱۱۸۲) جان و پدر B (۱۱۸۰) . بنموده H (۱۱۷۵)

(۱۱۸۲) After the Heading A has the verse:

گفتن در خواب کای اولاد من * نیست ممکن ظاهر این را دم زدن

So B (which reads دم زن), K Bul and H in marg. Verse ۱۱۸۲ occurs in AH only; in A it follows the verse cited above.

نشانی بر شما Bul. (۱۱۸۵) و. Bul. om. (۱۱۸۴)

فرستادن فرعون بداین در طلب ساحران،

چونك موسى باز گشت و او بماند . اهل رأی و مشورت را پیش خواند
 آن چنان دیدند کز اطراف مصر . جمع آردشاهان شه و صراف مصر
 او بسی مردم فرستاد آن زمان . هر نواحی بهر جمع جادوان
 ۱۱۶۰ هر طرف که ساحری بُد نامدار . کرد پُران سوی او ده پیک کار
 دو جوان بودند ساحر مُشْتَهَر . رنج ایشان در دل مه مُشْتَهَر
 شیر دوشیده زمه فاش آشکار . در سفرها رفته بر خنقی سوار
 شکل کرباسی نموده ماهتاب . آن پیبوده فروشیده شتاب
 سیم بُرده مشتری آگه شه . دست از حسرت بر خُنها بر زده
 ۱۱۷۰ صد هزاران همچین در جادوی . بوده مُثنی و نبوده چون رَوے
 چون بدیشان آمد آن پیغام شاه . کز شما شاهست اکنون چاره خواه
 از پی آنک دو درویش آمدند . بر شه و بر قصر او مَوکب زدند
 نیست با ایشان بغیر یک عصا . که می گردد بامُرش ازدها
 شاه و لشکر جمله بیچاره شدند . زین دو کس جمله بافغان آمدند
 ۱۱۷۰ چاره می باید اندر ساحرے . تا بود که زین دو ساحر جان بری
 آن دو ساحرا چو این پیغام داد . ترس و مهتری در دل هر دو فناد
 عرقِ جنسیت چو جنیدن گرفت . سر بزانو بر نهادند از شگفت
 چون دیرستانِ صوفی زانوُست . حلّ مشکل را دو زانو جادوست

Heading: A فرستادن فرعون بطلب ساحران.

(۱۱۵۷) After this verse K adds:

گفته بام ساحران داریم ما * هر یکی در صحر فرد و پیشوا

(۱۱۶۴) AB Bul. دست از حسرت

(۱۱۶۶) Bul. این پیغام

(۱۱۶۷) L Bul. بر قصر شه

(۱۱۷۱) A این دو ساحرا

(۱۱۷۲) Bul. در نهادند

نام تو از ترس پنهان می‌گویند. چون نماز آرند پنهان می‌شوند
از هراس و ترس کفار لعین. دینت پنهان می‌شود زیر زمین
۱۲۰۰ من مناره پُر کنم آفاق را. کور گردانم دو چشم عاف را
چاکرانت شهرها گیرند و جاه. دین تو گیرد زمای تا بماء
تا قیامت باقیش داریم ما. تو منس از نمج دین ای مصطفی
اے رسول ما تو جادو نیستی. صادقی هر خرقه موسیستی
هست قرآن مر ترا همچون عصا. کترها را در کشد چون ازدها
۱۲۱۰ تو اگر در زیر خاکی خفته. چون عصایش دان تو آنچه گفته
فاصلانرا بر عصایش دست نی. تو بخسپ ای شه مبارک خفتی
تن بخفته نور تو بر آسمان. بهر پیکار تو زه کرده کمان
قلبی و آنچه پوزش می‌کند. قوس نورت تبر و زش می‌کند
آن چنان کرد و از آن افزون که گفت. او بخفت و بخت و اقبالش نخت
۱۲۱۵ جان بابا چونک ساحر خواب شد. کار او بی رونق و بی تاب شد
هر دو بوسیدند گورش را و رفت. تا بمصر از بهر این پیکار زفت
چون بمصر از بهر آن کار آمدند. طالب موسی و خانه او شدند
اتفاق افتاد گان روز ورود. موسی اندر زیر نخلی خفته بود
پس نشان دادندشان مردم بدو. کی برو آن سوے نخلستان بچو
۱۲۲۰ چون بیامد دید در خرما بنان. خفته کو بود بیدار جهان
بهر نازش بسته او دو چشم سر. عرش و فرش جمله در زیر نظر
اے بسا بیدار چشم خفته دل. خود چه بیند دید اهل آب و گل

(۱۲۱۰) B آنک گفته. (۱۲۱۱) K Bul. عصایت, and so corr. in H.

(۱۲۱۴) A و زان افزون. بخت اقبالش.

(۱۲۱۶) BK Bul. آن پیکار and so corr. in H.

(۱۲۱۶) Bul. دادند مردشان. (۱۲۲۰) B که بود.

(۱۲۲۱) A in the second hemistich: بصر. Bul. گر بخشد بر گشاید صد بصر.

(۱۲۲۲) Bul. دید چشم.

گر بدزدی و توانی سحرست . چاره سحر بر تو حاضرست
 ورتانی هان و هان آن ایزدبست . او رسول ذوالجلال و مهندبست
 ۱۱۹۰ گر جهان فرعون گیرد شرق و غرب . سرنگون آید خدا انگاه حرب
 این نشان راست دادم جان باب . بر نویسی الله اعلم بالصواب
 جان بابا چون بخشد سحری . سحر و مکرش را نباشد رهبری
 چونک چوپان خفت گرگ این شود . چونک خفت آن جهل او ساکن شود
 لیک حیوانی که چوپانش خداست . گرگرا آنجا امید و ره نجاست
 ۱۱۹۵ جادوی کی حق کند حقست و راست . جادوی خواندن مرآن حق را خطاست
 جان بابا این نشان فاطمست . گر ببرد نیز حقش رافتمست

تشبیه کردن قرآن مجید را بعضای موسی و وفات مصطفی را
 علیه السلام نمودن بخواب موسی و قاصدان تغییر قرآن را بآن دو
 ساحر بجه کی قصد بردن عصا کردند چون موسی را خفته یافتند،

مصطفی را وعده کرد اَلطَّافِ حَقِّ . گر میری تو نبرد این سَقِّ
 من کتاب و مُعْجِزَت را رافتم . بیش و کم گن را زقرآن مانعم
 من ترا اندر دو عالم رافتم . طاعتان را از حدیث دافتم
 ۱۲۰۰ کس نتواند بیش و کم کردن دُرُو . تو به از من حافظی دیگر مجو
 رونق ترا روز روز افزون کنم . نام تو بر زر و بر نقره زخم
 منبر و محراب سازم بهر تو . در محبت قهر من شد قهر تو

(۱۱۸۸) Bul. بر تو ظاهرست . Bul. گر بدزدیدن توانی .

(۱۱۸۹) Bul. هان هان . A om. و before ایزدبست .

Heading: H تغییر قرآن را با آن دو . (۱۱۹۸) AK Bul. معجزت را .

(۱۱۹۹) B om. A رافتم in both hemistichs. K Bul. حافظم in the first hemistich

and رافتم in the second. (۱۲۰۰) A کس ندارد . L کس ندارد .

پس زمین را بوسه دادند و شدند . انتظار وقت و فرصت می‌بُندند

جمع آمدن ساحران از مداین پیش فرعون و تشریفها یافتن و دست بر سینه زدن در قهر خصم او که این بر ما نویس؛

۱۲۴۵ تا فرعون آمدند آن ساحران . دادشان تشریفهای بس گران وعدهاشان کرد و پیشین هم بداد . بندگان واسبان و نقد و جنس و زاد بعد از آن می‌گفت همین ای سابقان . گر فروز آید اندر امتحان بر فشانم بر شما چندان عطا . که بدزد پرده جود و سخا پس بگفتندش باقبال تو شاه . غالب آییم و شود کارش تباه ۱۲۵۰ ما درین فن صَدْریم و پهلوان . کس ندارد پای ما اندر جهان ذکرِ موسی بندِ خاطرها شدست . کین حکایتهاست که پیشین بُست ذکرِ موسی بهر رُوپوش است لیک . نورِ موسی نقدِ نُست ای مردِ نیکِ موسی و فرعون در هستی نُست . باید این دو خصم را در خویش جُست تا قیامت هست از موسی نتاج . نور دیگر نیست دیگر شد سراج ۱۲۵۵ این سَفال و این پَلینه دیگرست . لیک نورش نیست دیگر زان سرست گر نظر در شیشه داری گم شوی . زانک از شیشه‌است اَعْدادِ دوی ور نظر بر نور داری با رهی . از دوی و اَعْدادِ جسمِ منتهی از نظرگاهست ای مغر و جود . اختلافِ مؤمن و کبر و جهود

وقت فرصت A Bul. (۱۲۴۴)

Heading: A بر سینه نهادن . A om. او.

بندگان اسبان نقد و جنس زاد A (۱۲۴۶) . تشریفهای بی‌کران BL (۱۲۴۵)

او بدزد A (۱۲۴۸) . همین ای ساحران Bul. (۱۲۴۷)

ای یار نیک L Bul. (۱۲۵۲) . کر پیشین A (۱۲۵۱)

نست آن دیگر سرست A . فلیله L Bul. . پلینه HT . فلیله ABK (۱۲۵۵)

از دوی اعداد A (۱۲۵۷)

آنک دل بیدار دارد چشم سر . گر بخسپد بر گشاید صد بصر
 گر تو اهل دل نه بیدار باش . طالب دل باش و در پیکار باش
 ۱۲۲۵ و دل بیدار شد و خسپ خوش . نیست غایب ناظرت از هفت و شش
 گفت پیغمبر که خسپد چشم من . لبک گئی خسپد دلم اندر و سن
 شاه بیدارست حارس خفته گیر . جان فدای خفتگان دل بصیر
 وصف بیداری دل اے معنوی . در نگنجد در هزاران مثنوی
 چون بدیدندش که خفته است او دراز . بهر دزدی عصا کردند ساز
 ۱۲۳۰ ساحران قصد عصا کردند زود . کر پیش باید شدن و آنکه ربود
 اندکی چون بیشتر کردند ساز . اندر آمد آن عصا در اهتزاز
 آن چنان بر خود بلرزید آن عصا . هر دو بر جا خشک گشتند از و جا
 بعد از آن شد ازدها و حمله کرد . هر دو ان بگرینند و روی زرد
 رو در افتادن گرفتند از نهیب . غلط غلطان متهم در هر نشیب
 ۱۲۳۵ پس یقینشان شد که هست از آمان . ز آنک و دیدند حد ساحران
 بعد از آن اطلاق و تیشان شد بدید . کارشان تا نزع و جان کدن رسید
 پس فرستادند مردی در زمان . سوی موسی از برای عذر آن
 کامتحان کردم و مارا گئی رسد . امتحان تو اگر نبود حد
 مجرم شاهیم مارا عنو خواه . ای تو خاص آنخاص درگاه اله
 ۱۲۴۰ عنو کرد و در زمان نیکو شدند . پیش موسی بر زمین سر میزدند
 گفت موسی عنو کردم ای کرام . گشت بر دوزخ تن و جانتان حرام
 من شمارا خود ندیدم ای دو یار . اعجبی سازید خود را زاعتذار
 همچنان یگانه شکل و آشنا . در نبرد آید بهر پادشا

عرش و فریش جمله در زیر نظر: A in the second hemistich (۱۲۲۲)

و حارس A (۱۲۲۷) . پیغامبر ABHK (۱۲۲۶) . از پنج و شش Bul. (۱۲۲۵)

کآن دو بر جا BL (۱۲۲۲) . آنکه Bul. om. و before (۱۲۴۰)

عذر خواه B Bul. و مارا Bul. K . محرم شاهیم A (۱۲۲۹) . هر دو آن Bul. (۱۲۲۳)

ور بگوید در مثال صورتی . بر هان صورت پختی ای فتی
 ۱۲۸۰ بسته پای چون گیا اندر زمین . سر بختانی بیادے بی یغین
 لیک پایت نیست تا نقلی کنی . یا مگر پارا ازین گل بر کنی
 چون کنی پارا حیانت زین گلست . این حیانت را روش بس مشکست
 چون حیات از حق بگیری ای روی . پس شوی مستغنی از گل و روی
 شیرخواره چون زدایه بسکند . لوت خواره شد مر اورا میهد
 ۱۲۸۵ بسته شیر زمینی چون حبوب . جو فطام خویش از قوت القلوب
 حرف حکمت خور که شد نور سیر . اے تو نور بی حجب را ناپذیر
 تا پذیرا گردی ای جان نوررا . تا ببینی بی حجب مستوررا
 چون ستاره سیر بر گردون کنی . بلک بی گردون سیر بی چون کنی
 آن چنان کر نیست در هست آمدی . هین بگو چون آمدی مست آمدی
 ۱۲۹۰ راههای آمدن یادت نماند . لیک رمزی بر تو بر خواهیم خواند
 هوش را بگذار و آنکه هوش دار . گوش را بر بند و آنکه گوش دار
 فی نگویم زآنک خای تو هنوز . در بهاری تو ندیدیستی تموز
 این جهان همچون درختست ای کرام . ما برو چون میوه های نیم خام
 سخت گیرد خامها مر شاخرا . زآنک در خای نباید کاخرا
 ۱۲۹۵ چون بپخت و گشت شیرین لبگران . سست گیرد شاخهارا بعد از آن
 چون از آن اقبال شیرین شد دهان . سرد شد بر آدی ملک جهان
 سخت گیری و تعصب خامیست . تا جبینی کار خون آشامیست
 چیز دیگر مانند اما گفتنش . با تو روح القدس گوید بی منش
 فی تو گوئی هم بگوش خویشتن . فی من و فی غیر من ای هم تو من

زدايه بگند Bul. (۱۲۸۰) L. پیچی A. بر مثال Bul. (۱۲۷۶)

هین نگر چون آمدی A. (۱۲۸۹)

A. om. بر before. A later hand has written ما above. (۱۲۹۰)

فی من و فی غیر من Bul. (۱۲۹۱) فی منش A. (۱۲۹۸) درختیست A. (۱۲۹۴)

اختلاف کردن در چگونگی و شکل پیل

پیل اندر خانه تاریک بود . عَرَض را آورده بودندش هُود
 ۱۲۶۰ از برای دیدنش مردم بسی . اندر آن ظَلَمَت می شد هر کس
 دیدنش با چشم چون ممکن نبود . اندر آن تاریکیش کف می بُسود
 آن یکی را کف بخُرطوم افتاد . گفت همچون ناودانست این نهاد
 آن یکی را دست بر گوشش رسید . آن بُرُو چون بادبزن شد پدید
 آن یکی را کف چو بر پایش بُسود . گفت شکل پیل دیدم چون عُمود
 ۱۲۶۵ آن یکی بر پشت او نهاد دست . گفت خود این پیل چون تختی بُست
 همچنین هر يك بخُرّوی که رسید . فهم آن می کرد هر جای شنید
 از نظرگه گفتشان شد مختلف . آن یکی دالّس لقب داد این الف
 در کف هر کس اگر شمع بُدی . اختلاف از گفتشان بیرون شدی
 چشمِ حق همچون کف دست و بس . نیست کف را بر همه او دست رَس
 ۱۲۷۰ چشم دریا دیگرست و کف دگر . کف پیل وز دیده دریا نگر
 جیش کجا ز دریا روز و شب . کف می بیند و دریا فی عجب
 ما چو کشنها هم بر می زنیم . تیره چشمیم و در آب روشنیم
 ای تو در کشتی تن رفته بخواب . آب را دیده نگر در آب آب
 آب را آبیست کوی راندش . رُوح را رُوحیست کوی میخواندش
 ۱۲۷۵ موسی و عیسی کجا بُد کافاب . کشت موجودات را داد آب
 آدم و حوا کجا بود آن زمان . کی خدا افکند این زه در کان
 این سخن هم ناقص است و آبرست . آن سخن کی نیست ناقص آن سرست
 گر بگوید زان بلغزد پای تو . ور نگوید هیچ از آن ای وای تو

در کف هر يك K (۱۲۶۸) . هر جا که شید Bul. بخزّی Bul. (۱۲۶۶)

ای عجب A corr. above, دریا زکنها K (۱۲۷۱)

کجا بُد Bul. AB (۱۲۷۶)

۱۲۲۰ نازِ فرزندان کجا خواهد کشید . نازِ بابایان کجا خواهد شنید
 نیستم مولود پیرا کم بناز . نیستم والد جوانا کم گراز
 نیستم شوهر نیم من شهوتی . نازرا بگذار اینجا ای سنی
 جز خضوع و بندگی و اضطرار . اندرین حضرت ندارد اعتبار
 گفت بابا سالها این گفته . باز یگویی بجهل آشفته
 ۱۲۲۵ چند ازینها گفته با هر کسی . تا جوابِ سرد بشنودے بی
 این دمِ سرد تو در گوشتِ نرفت . خاصه اکنون که شدم دانا و زفت
 گفت بابا چه زیان دارد اگر . بشنودے یکبار تو پند پدر
 همچین یگفت او پند لطیف . همچنان یگفت او دفع عین
 فی پدر از نصیح کنعان سیر شد . فی دمی در گوشِ آنِ اَدیر شد
 ۱۲۳۰ اندرین گفت بلند و موج تیز . بر سر کنعان زد و شد ریز ریز
 نوح گفت ای پادشاه بُردبار . مرا خر مُرد و سبکت بُرد بار
 وعده کردی مرا تو بارها . که بیاید اهلت از طوفان رها
 دل نهادم بر اُمیدت من سلیم . پس چرا بُرود سبیل از من گنیم
 گفت او از اهل و خویشان نبود . خود ندیدی تو سپیدے او کبود
 ۱۲۳۵ چونک دندان تو کرمش در فتاد . نیست دندان بر گنش ای اوستاد
 تا که باقی تن نگردد زارازو . گرچه بود آن تو شو بیزارازو
 گفت بیزارم ز غیر ذاتِ تو . غیر نبود آنک او شد ماتِ تو
 تو هی دانی که چونم با تو من . بیست چندانم که با باران چمن
 زنه از توشاد از تو عافی . مُغنی بی واسطه و بی حافی

کم گراز Bul. (۱۲۲۱) کی خواهد کشید Bul. (۱۲۲۰)

که بیاید B. وعده کردی مرا A. (۱۲۲۲) نازرا اینجا رها کن ای سنی Bul. (۱۲۲۲)

کرمش اوفاد Bul. (۱۲۲۵) و. om. A. گفته (۱۲۲۶) از تو گنیم A. (۱۲۲۳)

که باران با چمن Bul. (۱۲۲۸) غیر نمود A. (۱۲۲۷) تا کی H. (۱۲۲۶)

مغنی A. از تو عافی A. (۱۲۲۹)

۱۲۰۰ هچو آن وقتی که خواب اندر روی . تو زبیش خود ببیش خود شوی
 بشنوی از خویش و پنداری فلان . با تو اندر خواب گنست آن نهان
 تو یکی تو نیستی اے خوش رفیق . بلک گردونی و دریای عمیق
 آن تو ز رفت که آن نهصد توست . قلزمست و غرقه گاه صد توست
 خود چه جای حد بیداریست و خواب . کم مزین و الله اعلم بالصواب
 ۱۲۰۵ کم مزین تا بشنوی از کم زبان . آنچه نامد در زبان و در بیان
 کم مزین تا بشنوی زان آفتاب . آنچه نامد در کتاب و در خطاب
 کم مزین تا کم زند بهر تو روح . آشنا بگذار در کشتی نوح
 هچو کعبان کاشنا می کرد او . که نخواهر کشتی نوح عدو
 می بیا در کشتی بابا نشین . تا نگردي غرق طوفان ای مہین
 ۱۲۱۰ گفت نی من آشنا آموختم . من بجز شمع تو شمع افروختم
 مہین مکن کین موج طوفان بلاست . دست و پا و آشنا امروز لاست
 باد قهرست و بلای شمع کش . جز که شمع حق نی باید خمش
 گفت نی رفتم بر آن کوه بلند . عاصمت آن که مرا از هرگز نند
 مہین مکن کی کوه کاهست این زمان . جز حبیب خویش را نهد امان
 ۱۲۱۵ گفت من گئی پند تو بشنوده ام . که طمع کردی که من زین دودام
 خوش نیامد گفت تو هرگز مرا . من بری ام از تو در هر دو سرا
 مہین مکن بابا که روز ناز نیست . مر خدا را خویشی و انباز نیست
 تا کون کردی و این کم ناز کیست . اندرین درگاه گیرا ناز کیست
 کم یلید کم یولدست او از قدم . نی پدر دارد نه فرزند و نه عم

آن توی رفت A (۱۲۰۲) . تو یکی دو نیستی B (۱۲۰۲) . تو for تا A (۱۲۰۰)

آن دمنزان Bul (۱۲۰۵) . بیداری AB Bul (۱۲۰۴) . که آن صد توست Bul . آن تویی Bul .

HK . مہین بیا A (۱۲۰۶) . کشتی و نوح A (۱۲۰۸) . از آفتاب A (۱۲۰۶)

گه for کوه A . بر آن بدان Bul A (۱۲۱۲) . as in the text . مہین

AH for نه in A (۱۲۱۲) . اندرین درگاه گیر و ناز کیست Bul (۱۲۱۸)

عاشق صنع خدا با قر بود . عاشق مصنوع او کافر بود

توفیق میان این دو حدیث که الرِّضَا بِالْكَفْرِ كُفْرٌ و حدیث دیگر مَنْ لَمْ يَرْوُضَ بِقَضَائِي فَلْيَطْلُبْ رَبًّا سِوَايَ،

دی سؤال کرد سائل مر مرا . زآنک عاشق بود او بر ماجرا
گفت نکتۀ الرِّضَا بِالْكَفْرِ . این پیهر گفت و گفت اوست مهر
باز فرمود او که اندر هر قضا . مر مُسلمانرا رضا باید رضا
۱۳۶۰ فی قضای حق بود کفر و نفاق . گر بدین راضی شوم باشد شفاق
در نیم راضی بود آن هر زیان . پس چه چاره باشدم اندر میان
گشیش این کفر مقضی نه قضاست . هست آبار قضا این کفر راست
پس قضارا خواجه از مقضی بدان . تا شکالت دفع گردد در زمان
راضم در کفر زان رو که قضاست . نه ازین رو که نزاع و خُبست ماست
۱۳۷۰ کدر از روی قضا هم کفر نیست . حقرا کافر بخوان اینجا مه ایست
کفر جهلست و قضای کفر عالم . هر دوگی یک باشد آخر حلم و حلم
زشتی خط زشتی . نقاش نیست . بلکه از وی زشترا بنمود نیست
فست نقاش باشد آنک او . هر تواند زشت کردن هر نیکو
گر گشام بحق این را من بساز . تا سؤال و تا جواب آید دراز
۱۳۷۰ ذوق نکتۀ عشق از من می رود . نقش خدمت نقش دیگر می شود

Heading: B om. این . ABHK Bul. سواي .

(۱۳۶۵) AK om. و .

(۱۴۶۶) In A the first hemistich of v. ۱۳۶۴ (omitting قضا) is repeated as the first hemistich of this verse.

(۱۴۷۰) BK Bul. خود for هم . Bul. اینجا مایست .

(۱۴۷۱) BK Bul. حلم و حلم , and so corr. in H. Bul. حلم و حلم .

(۱۴۷۲) Bul. زآنکه او . A نیکو .

(۱۴۷۳) K من برآز . T گر گشام .

۱۲۴۰ مُتَّصِلُ نِی مُتَّصِلُ نِی اِی کَمَالُ • بَلْکَ بِی چُون و چگونِه و اعتِلال
 ماهیانیم و تو دریای حیات • زنداییم از لطفِ اِی نیکو صفات
 سو ننگنجی در کنارِ فِکَرَتِی • نِی بَعْلُولِی قَرین چُون عَاشِی
 پیش ازین طوفان و بعدِ این مرا • تو مُخَاطَبِ بَودِه در مَاجِرَا
 با تو می گفتم نه با ایشان سَخَن • اِی سَخَن بَخَش، تُو و آن کِهَن
 ۱۲۴۵ نِی کِه عَاشِی رُوز و شَب گوید سَخَن • گاه با اَطْلَال و گاهِی با دِمَن
 رُوی در اَطْلَال کُردِه ظاهِرا • او کِرا می گوید آن مِدَحَت کِرا
 شُکَر طوفانِرا کُون بگماشتی • واسطَه اَطْلَال را بِر داشتی
 زَانِک اَطْلَال لَئیم و بَد بُدند • نِی نَدایی نِی صَدایی می زدند
 مَن چنان اَطْلَال خوام در خُطاب • کَر صَدَا چُون کُوه وَا گوید جَوَاب
 ۱۲۵۰ تَا مَثَنَا بِشُوم مَن نَامِ تُو • عاشِقَم بِر نَامِ جانِ آراَمِ تُو
 هَر نِی زَانِ دُوست دارد کُوه را • تَا مَثَنَا بِشُنود نَامِ تِرا
 آن کِه پَسِت مَثالِ سَنگِلاخ • مَوش را شایِد نه مارا در مُشاخ
 مَن بگویم او نَگَرَدَد یارِ مَن • بِی صَدَا ماند دَمِ گُفتارِ مَن
 با زَمینِ آن بَه کِه هَوارِش کُنی • نِست هَمَدَم با قَدَمِ یارش کُنی
 ۱۲۵۵ گُفت اِی نوح اَر تُو خَواهی جَملَه را • حُشر گردانم بِر آرمِ از تِرا
 بِهَر کِنَعائی دَلِ تُو نَشکنم • لَیْکَ از اَحْوالِ آگِه می کُسم
 گُفت نِی نِی راضِیم کِی تُو مِرا • مَم کُنی غَرفَه اَکِبر باید تِرا
 هَر زَمانم غَرفَه می کُن مَن خَوشم • حَکَم تُو جانت چُون جانِ می گُشَم
 نَنگِرم کِس را و کِر هَر بَنگِرم • او بَهانَه باشد و تُو مَنظَرَم
 ۱۲۶۰ عاشِقی صَنعِ تُوَم در شُکَر و صَبَر • عاشِقی مَصنوعِ کِی باشم چُو کِبر

و بعد از این Bul. (۱۲۴۲)

هر تَقی A (۱۲۵۱)

با نَدَم یارش A (۱۲۵۴)

و چُون جان Bul. (۱۲۵۸)

فکر طوفانرا A (۱۲۴۷)

نِی صَدَا Bul. (۱۲۵۲)

آگاهت کم Bul. (۱۲۵۶)

و لَئیم A (۱۲۴۸)

جمع صورت با چنین معنی ژرف . نیست ممکن جز زسلطانی شگرف
 در چنین مستی مُراعاتِ ادب . خود نباشد و ر بود باشد عجب
 ۱۳۹۰ اندر اِستغنا مُراعاتِ نیاز . جمعِ رُشدن است چون رگد و دراز
 خود عصا معشوقِ عُمیان می بود . کور خود صندوقِ قرآن می بود
 گفت کوران خود صادقند پُر . از حُرُوفِ مُصَحَّف و ذِکَر و نُذَر
 باز صندوقِ پُر از قرآن بهست . زآنک صندوق بود خالی بدست
 باز صندوقی که خالی شد زیار . به ز صندوقی که پُر موش است و مار
 ۱۴۰۰ حاصل اندر وصل چون افتاد مَرَد . گشت دلاله بپیش مَرَد سَرَد
 چون بطلوبت رسیدی ای ملیح . شد طلب گاری علم اکنون قبیح
 چون شدی بر بامهای آسمان . سرد باشد جُست و جوی نردبان
 جز برای یاری و تعلیم غیر . سرد باشد راهِ خیر از بُعدِ خیر
 آینه روشن که شد صاف و مکی . جهل باشد بر نهادن صیفی
 ۱۴۰۵ پیش سلطان خوش نشسته در قبول . زشت باشد جُستنِ نامه و رسول

داستان مشغول شدن عاشقی بعشق نامه خواندن و مطالعه کردن
 عشق نامه در حضور معشوق خویش و معشوق آنرا ناپسند داشتن،
 طَلَبُ الدَّلِيلِ عِنْدَ حُضُورِ الْمَدْلُولِ قَبِيحٌ وَالِإِسْتِغْنَالُ
 بِالْعِلْمِ بَعْدَ الْوُصُولِ إِلَى الْمَعْلُومِ مَذْمُومٌ،

آن یکی را یار پیش خود نشانده . نامه بیرون کرد و پیش یار خواند
 بیتها در نامه و مدح و ثناء زاری و مسکینی و بس لایها

گفت L Bul (۱۳۹۷) . قرآن میشود Bul. (۱۳۹۶) . زسلطان AB Bul. (۱۳۹۳)

بهست for بدست A (۱۳۹۸) . خود for چون AH . خود کوران

و. A om. (۱۴۰۲)

و. اِستغنا لعلم A . and so Bul. و گفتن طلب الدلیل K . ناپسند داشتن A

مثل در بیان آنک حیرت مانع بحث و فکر است،

آن یکی مرد دُومو آمد شنباب . پیش یک آینه دار، مستطاب
گفت از ریشم سپیدی کن جدا . کی عروسی نو گزیدم ای فتی
ریش او بیرید کل پیش نهاد . گفت تو بگزین مرا کاری فساد
این سؤال و آن جوابست آن گزین . که سهر اینها ندارد درد دین
آن یکی زد سبلی مر زیدرا . حمله کرد او هر برای کیدرا^{۱۴۸۰}
گفت سبلی زن سؤالت یکنم . پس جوابم گوی و آنکه میزنم
بر قفای تو زدم آمد طراق . یک سؤالی دارم اینجا در وفای
این طراق از دست من بودست یا . از قفاگاه تو اے فخر کیا
گفت از درد این فراغت نیستیم . که درین فکر و تفکر بیستم
تو که بی دردی می اندیش این . نیست صاحب دُردرا این فکر هین^{۱۴۸۵}

حکایت،

در صحابه کم بُدی حافظ کسی . گرچه شوقی بود جانانرا بسی
ز آنک چون مغزش در آگند و رسید . پوستها شد بس رقیق و وا گبید
قشر جَوَز و مُسْتَق و بادام هر . مغز چون آگندشان شد پوست کم
مغز علم افزود کم شد پوستش . ز آنک عاشق را بسوزد دوستش
وصف مطلوبی چو ضد طالیت . وَحی و برق نور سوزند نیست^{۱۴۹۰}
چون نخلی کرد اوصاف قدیم . پس بسوزد وصف حادث را گلیم
رُبَع قرآن هر کرا محفوظ بود . جلّ فیما از صحابه می شنود

آن یکی مردی می آمد A (۱۴۷۶)

Bul. ای فنا (۱۴۷۷)

و کل BK Bul. (۱۴۷۸)

Bul. کیدرا (۱۴۸۰)

بودست و یا AB Bul. (۱۴۸۲)

Heading: B om.

Bul. و کم شد (۱۴۸۹)

آنک یك دم كم ذی کامل بود . نیست معبود خلیل آفل بود
 ۱۱۳. و آنک آفل باشد و گه آن و این . نیست دلیر لا اُحِبُّ الْآفِلین
 آنک او گاهی خوش و گه ناخوش است . یك زمانی آب و یك دم آتش است
 بُرج مَه باشد ولیکن ماه فی . نقش بُت باشد ولی آگاه فی
 هست صوفی صفا جو این وقت . وقت را همچون پدر بگرفته سخت
 هست صافی غرق نور ذوالجلال . این کس فی فارغ از اوقات و حال
 ۱۴۳۵ غرقه نوری که او لم یولدست . لم یلد لم یولد آن ایزدست
 رو چنین عشقی بجوگر زنده . ورنه وقت مختلف را بنده
 منگر اندر نقش زشت و خوب خویش . بنگر اندر عشق و در مطلوب خویش
 منگر آنک تو حقیری یا ضعیف . بنگر اندر همت خود ای شریف
 تو بهر حالی که باشی طلب . آب می جو دایما اے خشک لب
 ۱۴۴۰ کان لب خشکت گواهی می دهد . کو باخبر بر سر متبع رسد
 خشکی لب هست پیغمای ز آب . که بات آرد یقین این اضطراب
 کین طلب گارے مبارک جبینست . این طلب در راه حق مانع کُن نیست
 این طلب مفتاح مطلوبات است . این سپاه و نصرت رایات است
 این طلب همچون میثَر در صباح . میزند نعره که می آید صباح
 ۱۴۴۵ گرچه آلت نیست تو می طلب . نیست آلت حاجت اندر راه رب
 هر کرا بینی طلب گار ای پسر . یار او شو پیش او انداز سر
 کز جوار طالبان طالب شوی . وز ظلال غالبان غالب شوی

يك زمان آب و يكي دم A (۱۴۴۱) . آفل A om. (۱۴۴۰)

صوفي صفا چون AH Bul. (۱۴۴۳)

غرق عشق AH Bul. BKL. suppl. in marg. A. (۱۴۴۲)

عشق بحر A (۱۴۴۶)

In AH the order of the following verses is ۱۴۴۳, ۱۴۴۰, ۱۴۴۱, ۱۴۴۳. (۱۴۴۶)

در ظلال Bul. (۱۴۴۷) and so corr. in H. همچون خروسی BKL Bul. (۱۴۴۴)

گفت معشوق این اگر بهر منست . گاه وصل این غمضایع کردندست
 من بهیشت حاضر و تو نامه خوان . نیست این باری نشان عاشقان
 ۱۴۱۰ گفت اینجا حاضری اما و لیک . من نمی یام نصیب خویش نیک
 آنچه دیدم ز تو پارینه سال . نیست این دم گرچه می بینم وصال
 من ازین چشمه زلالی خورده ام . دیک و دل ز آب تازه کرده ام
 چشمه می بینم ولیکن آب فی . راو آبم را مگر زد ره زفی
 گفت پس من نیستم معشوق تو . من به بلفار و مرادت در فتو
 ۱۴۱۵ عاشقی تو بر من و بر حالتی . حالت اندر دست نبود یافتی
 پس نیم گلی مطلوب تو من . جزو مقصودم ترا اندر زمن
 خانه معشوقه ام معشوق فی . عشق بر تقدست بر صندوق فی
 هست معشوق آنک او یک تو بود . مبتدا و مُتَهاتات او بود
 چون بیایاش نمائی منظر . هر هویدا او بود هر نیز سر
 ۱۴۲۰ میر احوالت نه موقوف حال . بد آن ماه باشد ماه و سال
 چون بگوید حال را فرمان کند . چون بخواهد جمهارا جان کند
 منها نبود که موقوفست او . منظر بنشسته باشد حال جو
 کیمیای حال باشد دست او . دست جنبانند شود پس مست او
 گر بخواهد مرگ هم شیرین شود . خار و نشتر نرگس و سرین شود
 ۱۴۲۵ آنک او موقوف حالست آدمیست . که بحال افزون و گاهی در کیست
 صوفی ابن الوقت باشد در مثال . لیک صافی فارغست از وقت و حال
 حالما موقوف عزم و رای او . زند از نفخ مسیح آسای او
 عاشق حالی نه عاشق بر منی . بر امید حال بر من می تنی

(۱۴۰۸) Bul. وقت وصل.

(۱۴۱۱) A. گرچه می دیدم وصال.

(۱۴۱۷) ABK. و بر صندوق.

(۱۴۲۵) A. om. او.

(۱۴۱۰) A. گفت اما حاضرت.

(۱۴۱۴) HT. قُغُر، as in text.

(۱۴۲۰) A. و نه این ماه.

(۱۴۲۷) A. نفع.

خلق می‌خندید بر گفتار او . بر طمع خای و بر پیکار او
 که چه می‌گوید عجب این سست ریش . یا کسی دادست بنگ بی‌هشیش
 ۱۴۶۵ راه روزی کسب و رنجست و تعب . هر کس را پیشه داد و طلب
 أَطْلُبُوا الْآزْزَاقَ فِي أَنْبَاءِهَا . اَدْخُلُوا الْآوْطَانَ مِنْ أَنْبَاءِهَا
 شاه و سلطان و رسول حق کنون . هست داود نبی ذو قنون
 با چنان عزّی و نازی کاندروست . که گزیدستش عاینهای دوست
 معجزانش بی شمار و بی عدد . موج بخشایش مدد اندر مدد
 ۱۴۷۰ هیچ کس را خود ز آدم تا کنون . گئی بخت آواز همچون ارغنون
 کج بهر وعظی ببرانند دوست . آدمی را صوتِ خویش کرد نیست
 شیر و آهو جمع گردد آن زمان . سوی تذکیرش مغفل این از آن
 کوه و مرغان هم ریا بل با دمش . هر دو اندر وقت دعوت بخرمش
 این و صد چندین مورا معجزات . نور رُوش بی جهات و در جهات
 ۱۴۷۵ با همه تمکین خدا روزی او . کرده باشد بسته اندر جُست و جو
 بی زیره باغ و رنجی روزیش . می‌نماید با همه پیروزیش
 این چنین مخدول واپس مانده . خانه کشف دُون و گردون رانده
 این چنین مُذیر می‌خواهد که زود . بی تجارت پُر کند دامن زسود
 این چنین گنجی بیامد در میان . که بر آیم بر فلک بی نردبان
 ۱۴۸۰ این می‌گفتش بتسخّر رو بگیر . که رسیدت روزی و آمد بشیر
 و آن می‌خندید مارا هر بند . زانچ یابی هدیه اے سالار ده
 او ازین تشبّع مردم وین قسوس . کم نمی‌کرد از دعا و چاپلوس

(۱۴۶۴) Bul. اینست ریش.

(۱۴۶۳) H as in the text. پیکار او

(۱۴۶۵) H رنج است.

(۱۴۷۰) K چون صد چون ارغنون. BI. آواز صد چون ارغنون. In H صد is suppl.

(۱۴۷۷) AK Bul. om. و after. (۱۴۷۳) Bul. از دمش. همچون below.

(۱۴۷۶) H گنجی. A گنجی.

(۱۴۸۲) A زین قسوس. H writes چاپلوس as in the text.

گر یکی موری سلیمانی بچست . منگر اندر جُستن او سست سست
هرچه داری تو زمال و پبشته . نه طلب بود اول و اندیشه

حکایت آن شخص که در عهد داود علیه السّلم شب و روز
دعا می کرد کی مرا روزی حلال ده بی رنج،

۱۴۵۰ آن یکی در عهد داود نبی . نزد هر دانا و پیش هر غنی
این دعا می کرد دایم کای خدا . تروقی بی رنج روزی کن مرا
چون مرا تو آفریدی کاهلی . زخم خواری سست جتنی مملی
بر خران پشت ریش بی مُراد . بار اسبان و آستان نتوان نهاد
کاهلم چون آفریدی ای مکی . روزیم ده هم ز راه کاهلی
۱۴۵۵ کاهلم من سایه خیم در وجود . ختم اندر سایه این فضل وجود
کاهلان و سایه خُپان را مگر . روزی بنوشنه لوف دگر
هرکرا پایست جوید روزی . هرکرا پا نیست کن دل سوزی
رزق را یران بسوی آن حرب . ابر را می کش بسوی هر زمین
چون زمین را پا نباشد جود تو . ابر را راند بسوی او دوتو
۱۴۶۰ طفل را چون پا نباشد مادرش . آید و ریزد وظیفه بر سرش
روزی خواهر بناگه بی تعب . کی ندارم من زکوشش جز طلب
مدت بسیار می کرد این دعا . روز تا شب شب هم شب تا صبحی

Heading: A حکایت for حکایت . A در روزگار داود .

(۱۴۵۵) A om. این , and آن is suppl. above. (۱۴۵۶) BK نوعی دگر . Bul. نوع دگر .

(۱۴۵۷) Bul. in the first hemistich پایست .

(۱۴۵۸) A ابر باران بسوی هر زمین . BKL Bul. ابر باران کش بسوی هر زمین

In H باران is written above as a variant.

(۱۴۶۲) The copyist of A, misled by the homoioteleuton (طالب), has inadvertently

omitted vv. ۱۴۶۵—۱۴۶۲. L. Bul. مدتی .

هر یکی تسبیح بر نوعی دیگر. گوید و از حال آن این بی خبر
 آدمی میگرد ز تسبیح جماد. و آن جماد اندر عبادت اوستاد
 بلك هفتاد و دو ملت هر یکی. بی خبر از یکدیگر و اندر شکی
 چون دو ناطق را ز حال یکدیگر. نیست آگه چون بود دیوار و در
 ۱۰۰۰ چون من از تسبیح ناطق غافل. چون بداند سُبْحَة صامت دلم
 سنی از تسبیح جبری بی خبر. جبرے از تسبیح سنی بی اثر
 هست سنی را یکی تسبیح خاص. هست جبری را ضد آن در مناص
 این هم گوید که آن ضالست و گم. بی خبر از حال او و ز امر فم
 و آن هم گوید کی این را چه خبر. جنگشان افکند یزدان از قدر
 ۱۰۰۵ گوهر هر يك مؤیدا می کند. جنس از نایجنس پیدا می کند
 قهر را از لطف داند هر کسی. خواه دانا خواه نادان یا خسی
 بلك لطفی قهر در پنهان شد. یا که قهری در دل لطف آمد
 کم کی داند مگر ربانی. کش بود در دل محك جانپی
 باقیان زین دو گانی می برند. سوی لانه خود يك پری برند

بیان آنك علم را دو پرست و گمان را يك پرست، ناقص آمد
 ظن پرواز ابترست، و مثال ظن و یقین در علم،

۱۰۱۰ علم را دو پر گمان را يك پرست. ناقص آمد ظن پرواز ابترست
 مرغ يك پسر زود افتد سرنگون. باز بر پرد دو گانی یا فزون

اندر عبادات A (۱۴۶۷). گوید او و ز حال آن Bul. (۱۴۶۷)

ز حال هندگر BK Bul. (۱۴۶۷). بی خبر از هر یکی اندر شکی A (۱۴۶۸)

(۱۵۰۱) In AH vv. ۱۵۰۱ and ۱۵۰۲ are transposed.

جنس را یا جنس A (۱۵۰۵). حال و از امر A (۱۵۰۶)

Heading: BK Bul. om. all except مثال الح.

تا که شد در شهر معروف و شهر . کو زانسان نهی جوید پیر
شد مثل در خام طبعی آن گدا . او ازین خواهش نمی آمد جدا

دویدن گاو در خانه آن دعا کننده بالحاح، قال النبی علیه
السَّلَامُ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُلْحِنَ فِي الدُّعَاءِ زَیْرَا عَیْنِ خَوَاسْتِ از
حَقِّ تَعَالٰی وَ الْحَاحِ خَوَاهِنْدَه را به است از آنچ می خواهد آنرا ازو،

تا که روزی ناگهان در چاشت گاه . این دعا می کرد با زاری و آه
ناگهان در خانه اش گاوی دوید . شاخ زد بشکست دَرِ بَند و کلبه
گاو گستاخ اندر آن خانه بخت . مرد در جست و قوایم اش بست
پس گلوی گاو برید آن زمان . بی توقف بی تأمل بی امان
چون سرش برید شد سوی قصاب . تا اِهابش برگردد در دم شتاب

عذر گفتن نظم کننده و مدد خواستن،

ای تفاضاگر درون همچون جنین . چون تفاضا می کنی اتمام این
سهل گردان ره نها توفیق ده . یا تفاضارا بهل بر ما منه
چون زمفلس زر تفاضا می کنی . زر بیخشش در سر ای شاه غنی
بی تو نظم و قافیه شام ر سحر . زهره گی دارد کی آید در نظر
نظم و تجنیس و قوافی ای علم . بند امر تو اند از ترس و بیم
چون مسیح کرده هر چیز را . ذات بی تمیز و با تمیز را

(۱۴۸۲) Bul. گوید پیر. (۱۴۸۱) L Bul. طبعی.

Heading: A om. ازو. (۱۴۸۶) A om. و.

Heading: Bul. نظم کنند for ناظم.

(۱۴۹۰) A ای for این. (۱۴۹۰) In K بی and با are transposed.

چون در آبی از در مکتب بگو. خیر باشد اوستاد احوال تو
 آن خیالش اندکی افزون شود. کز خیالی عاقلی مجنون شود^{۱۰۲۰}
 آن سوم و آن چارم و پنجم چنین. در پی ما غم نماید و چنین
 تا چو می کودک توانی این خبر. متفق گویند باید مستقر
 هر یکی گفتش که شایش ای ذکی. باد یخت بر عنایت متکی
 متفق گشتند در عهد وثیق. کی نگرداند سخن را یک رفیق
 بعد از آن سوگند داد او جمله را. تا که غمنازی نگوید ماجرا^{۱۰۲۵}
 رأی آن کودک بچرید از همه. عقل او در پیش رفت از رَمه
 آن تفاوت هست در عقل بشر. کی میان شاهدان اندر صور
 زین قبل فرمود احمد در مقال. در زبان پنهان بود حسن رجال

عقول خلق متفاوتست در اصل فطرت و نزد معتزله

متساویست، تفاوت عقول از تحصیل علم است،

اختلاف عقلمها در اصل بود. بر وفاق ستیان باید شنود
 بر خلاف قول اهل اعتزال. کی عقول از اصل دارند اعتدال^{۱۰۳۰}
 تجربه و تعلیم بیش و کم کند. تا یکی را از یکی اعلم کند
 باطلست این زانک رأی کودکی. کی ندارد تجربه در مملکی
 بر دمید اندیشه زان طفل خرد. پیر با صد تجربه بویی نبرد
 خود فزون آن به کی آن از فطرتست. تا زافزونی که جهد و فکرست
 تو بگو داده خدا بهتر بود. یا که لنگی راهوارانه رود^{۱۰۳۵}

غم نماید. ABK Bul. و چارم A (۱۰۲۱) .اوستا BK Bul. (۱۰۲۲)

تا کی A (۱۰۲۵) . ای ذکی Bul. (۱۰۲۲) . متفق کردند Bul. (۱۰۲۲)

حسن رجال A (۱۰۲۸) . از پیش Bul. (۱۰۲۱)

و تفاوت B. بیان آنکه عقول خلق Heading: Bul.

رود for بود A (۱۰۳۵)

آفت و خیزان می‌رود مرغ گان . با یکی پسر بر آمد آشیان
چون زطن و رست عیش رو نمود . شد دو پسر آن مرغ يك پسر گشود
بعد از آن یثی سویا مستقیم . فی علی وجهه میکبا او سقیم
با دو پسر بر می‌برد چون جبرئیل . بی گان و بی مگر بی قال و قیل ۱۰۱۰
گر همه عالم بگویندش توبه . بر ره یزدان و دین مستوی
او نگردد گرم‌تر از گفنشان . جان طاق او نگردد جفنشان
ور همه گویند او را گهری . کوه پنداری و تو برگه گهی
او نبفتند در گان از طعنشان . او نگردد دردمند از طعنشان
يك گر دریا و کوه آید بگفت . گویدش با گهری گشتی تو جفت ۱۰۲۰
هیچ يك ذره نیفتند در خیال . یا بطعن طاعنان رنجور حال

مثال رنجور شدن آدمی بوجه تعظیم خلق و رغبت مشتریان
بوی و حکایت معلم،

کودکان مکتبی از اوستاد . رنج دیدند از ملال و اجتهاد
مشورت کردند در تعویف کار . تا معلم در فتنه در اضطرار
چون نمی‌آید و را رنجوری . کی بگیرد چند روز او دوری ۱۰۲۰
تا رهیم از حبس و تنگی و زکار . هست او چون سنگ خارا بر قرار
آن یکی زیرک‌ترین تدبیر کرد . کی بگوید اوستا چون تو زرد
خبر باشد رنگر تو بر جای نیست . این اثر یا از هوا یا از تبیست
اندکی اندر خیال افتد ازین . تو برادر هم مدد کن این چنین

آن مرغ يك پسر بر گشود . BK Bul. (۱۰۱۴) . آفت خیزان . BL (۱۰۱۲)

نه علی وجه . Bul. (۱۰۱۴)

طعنشان . Bul. in the first hemistich and in the second طعنشان . A in the first hemistich (۱۰۱۶)
زیرکتر این . BK Bul. (۱۰۲۶) . طعنشان . in the second hemistich

رنجور شدن استاد بوم،

گفت اُستاسُست از وهر و زیم . بر جهید و ی‌کشانید او گلم
 خشمگین با زن که مهر اوست سُست . من بدین حالم نپرسید و بُجست
 خود مرا آگه نکرد از رنگِ من . قصد دارد تا رهد از رنگِ من
 ۱۵۶۵ او بچسن و جلوه خود مست گشت . بی‌خبر کز بام افتادم چو طشت
 آمد و در را بُشد و لا گشاد . کودکان اندر پی آن اوستاد
 گفت زن خیرست چون زود آمدی . کی میداد ذاتِ نبکست را بدی
 گفت کوری رنگ و حالِ من بین . از غمم یگانگان اندر حین
 تو درونِ خانه از بغض و نفاق . ی‌نبینی حالِ من در احتراق
 ۱۵۷۰ گفت زن ای خواجه عیبی نیست . وهر و ظنِ لاشی بی‌معنیست
 گفتش ای غر تو هنوزی در لجاج . ی‌نبینی این تغیر و اُرتجاج
 گر تو کور و گر شدی مارا چه جرم . ما درین رنجیم و در اندوه و گرم
 گفت اے خواجه ی‌آرم آینه . تا بدانی که ندارم من گنه
 گفت رَو مَه تو رهی مَه آینه . دایما در بغض و کین و عنت
 ۱۵۷۵ جامه خواب مرا زو گسنان . تا بخشم که سر من شد گران
 زن توقف کرد مردش بانگ زد . کای عدو زو سر ترا این ی‌سزد

در جامه خواب افتادن استاد از وهر و نالیدن او از وهر رنجوری،

جامه خواب آورد و گسند آن عجوز . گفت امکان فی و باطن پُرسوز
 گر بگویم مَهم دارد مرا . ورنگویم جد شود این ماجرا

مست for جست A (۱۵۶۵) . بر جهید او A (۱۵۶۲)

م و ظن لاشی A (۱۵۷۰) . ذات پاکترا AB (۱۵۶۷)

اندوه AL (۱۵۷۲) . گفتش ای غر Bul A (۱۵۷۱)

و مردش A (۱۵۷۶) . and so Bul. نه تو رهی نه آینه L (۱۵۷۲)

در وهم افگندن کودکانِ استادرا،

روز گشت و آمدند آن کودکان . بر همین فکر زخانه تا دکان
 جمله استادند بیرون منظر . تا در آید اول آن یارِ مُصر
 زآنک منبَع او بُست این رای را . سرِ امام آید همیشه پای را
 اے مُقلد تو بگو پیشی بر آن . کجاست بود متبع ز نورِ آسان
 ۱۰۰۰ او در آمد گفت اُستارا سلام . خیر باشد رنگِ رویت ز رُفام
 گفت اُستاد نیست رنجی بر مرا . تو برو بنشین مگو یارِ هلا
 نفی کرد اما غبارِ وهمِ بد . اندکی اندر دلش ناگاه زد
 اندر آمد دیگری گفت این چنین . اندکی آن وهم افزون شد بدین
 همچنین تا وهمِ او قوت گرفت . ماند اندر حالِ خود بس در شِگفت

بیار شدن فرعون هم بوهم از تعظیم خلقان،

۱۰۰۰ هجده خلق از زن و از طفل و مرد . زد دل فرعون را رنجور کرد
 گفتند هر يك خداوند و مَلِك . آن چنان کردش ز وَهْمِي مُنْهَك
 كه بدعوى اِلَهِی شد دلیر . ازدها گشت و نی شد هیچ سیر
 عقل جزوی آفتش و هم است و ظن . زآنك در ظُلُمات شد اورا و ظن
 بر زمین گر نیم گز راهی بود . آدمی بی وهم این می رود
 ۱۰۱۰ بر سرِ دیوارِ عالی گر روی . گردو گز عَرَضش بود کز می شوی
 بلك می آفتی ز لرزه دل بوفهم . ترسِ وَهْمِي را نكو بنگر بنفهم

س. for پس. Bul. (۱۰۰۱) شد برین. AK Bul. (۱۰۰۲) استاد. A (۱۰۰۱)

Heading: AB om. هم.

این for راهی. A (۱۰۰۱) عقل جزوی. Bul. (۱۰۰۸)

نیکو. A. ترس و وهمی. Bul. (۱۰۱۱)

عذر آوردند کای مادر تو بیست . این گناه از ما و از تقصیر نیست
 امر فضاے آسمان اُستاد ما . گشت رنجور و سقیم و مبتلا
 ۱۵۶۵ مادران گفتند مکرست و دروغ . صد دروغ آرید بهر طمعِ دوغ
 ما صیاح آیم پیش اوستا . تا ببینیم اصلِ این مکر شما
 کودکان گفتند بِسْمِ الله رَوید . بر دروغ و صدقِ ما واقف شوید

رفتن مادران کودکان بعبادت اوستاد،

بامدادان آمدند آن مادران . خفته اسنا همچو بیمارِ گران
 هم عَرَق کرده زیبائیِ لعاف . سر بیسته رُو کشیده در حِجاف
 ۱۶۰۰ آه آهی می کند آهسته او . جملگان گشتند هم لا حَوْلَ کُو
 خیر باشد اوستاد این دردِ سر . جانِ تو مارا نبودست زینِ خیر
 گفت من هم بی خبر بودم ازین . آگهم مادر غُران کردند هین
 من بُدَم غافل بِشُغْلِ قال و قیل . بود در باطن چنین رنجی ثقیل
 چون بجد مشغول باشد آدمی . او زدید رنجِ خود باشد عَمی
 ۱۶۰۵ امر زنان مصرِ یوسف شد سَمَر . که زمشغولی بشد زیشان خیر
 پاره پاره کرده ساعدهای خویش . رُوحِ واله کی نه پس بیند نه پیش
 اے بسا مردِ شجاع اندرِ حِرَاب . کی ببرد دست و پا پایشِ ضراب
 او همان دست آورد در گیر و دار . برگانِ آنک هست او بر قرار
 خود ببیند دست رفته در ضَرَر . خونِ ازو بسیار رفته بی خبر

Heading: ABK Bul. استاد.

(۱۶۰۱) B Bul. اوستا. Bul. نبوده زینِ خبر. See note on verse ۶۰۲.

(۱۶۰۵) A Bul. نشد زیشان.

(۱۶۰۷) A Bul. om. و. BK Bul. om. و. تا پایش.

(۱۶۰۶) H ببیند, the initial letter having no point. A او نبیند.

فالِ بد رنجور گرداند هی . آدمی را که نبودنش غمی
 ۱۵۸۰ قولِ پیغمبر قبوله یُقرَضُ . اِنْ تَمَارَضْتُمْ لَدَیْنَا تَمْرَضُوا
 گر بگویم او خیالی بر زند . فعل دارد زن که خلوت می کند
 مر مرا از خانه بیرون می کند . بهر فتنی فعل و افسون می کند
 جامه خوابش کرد و استاد افتاد . آه و ناله از وی می بزد
 کودکان آنجا نشستند و نهان . درس میخواندند با صد اندوهان
 ۱۵۸۵ کین هم کردیم و ما زندانیسم . بد بنایی بود ما بد بانسیم

دوم بار در وهم افگدن کودکان استادرا که او را از قرآن
 خواندن ما درد سر افزاید،

گفت آن زیرک که ای قوم پَسَند . درس خوانید و کنید آقا بلند
 چون می خواندند گفت ای کودکان . بانگِ ما استادرا دارد زیان
 دردِ سر افزاید اُستارا زبانگ . ارزد این کو درد یابد بهر دانگ
 گفت اُستارا راست می گوید روید . دردِ سر افزون شدم بیرون شوید

خلاص یافتن کودکان از مکتب بدین مکر،

۱۵۹۰ سجد کردند و بگفتند اے کریم . دور بادا از تو رنجورے و بیم
 پس بیرون جَسَند سوی خانها . همچو مرغان در هواے دانهها
 مادرانشان خشمگین گشتند و گفت . روزِ کُتاب و شما با لهُو جُفت

کرد و اوستاد K. خابش K (۱۵۸۲). خیال بد Bul. (۱۵۸۱). پیغامبر ABKL (۱۲۸۰).

بود و ما AK Bul. کردیم و after Bul. om. (۱۵۸۵). کرد اوستاد A.

کو for گر A. استادرا A (۱۵۸۸). کای قوم A (۱۵۸۶).

After this verse K Bul. add: روز کارست و شما Bul. (۱۵۹۲).

وقت تحصیل است اکنون و شما . میگریزید از کتاب و اوستا

ور بینی مِلّ خود سوی زمین . نوحه یکن هیچ منشین از حین
عافلان خود نوحها پیشین کنند . جاهلان آخر بسر بری زنند
زابتدای کار آخررا ببین . تا نباشی تو پشیمان یومر دین

دیدن زرگر عاقبت کاررا و سخن بر وفق عاقبت گفتن با
مستعیر ترازو،

آن یکی آمد پیش زرگری . که ترازو ده که بر سنج زری
گفت ^{۱۶۲۵} خواجه رو مرا غلبیر نیست . گفت میزان ده بدین تسخرمه ایست
گفت جاروی ندارم در دکان . گفت بس بس این مضاحک را بمان
من ترازوی که میخواهم بده . خویشتن را کرمکن هر سو مچه
گفت بشنیدم سخن کر نیستم . تا نپندارے که بی معینتم
این شنیدم لیلک پیری مُرّعیش . دست لرزان جسم تو نا مُنتعش
^{۱۶۳۰} و آن زر تو هم قراضه خُرد و مُرد . دست لرزد پس بریزد زر خُرد
پس بگوی خواجه جاروی بیمار . تا بجوم زر خود را در غبار
چون بروی خاک را جمع آوری . گویم غلبیر خواهم ای جری
من زاوّل دیدم آخررا نامر . جای دیگر رو از اینجا والسلام

• ما یست Bul . برین تسخر BK . غلبیر for غریال BKL Bul . گفت رو خواجه B (۱۶۲۵)

• کرمکن A (۱۶۲۷)

• کی بی A (۱۶۲۸)

• چشم تو BL (۱۶۲۹)

• در عیار L Bul (۱۶۳۱)

• ای جری A . غریال خواهم Bul (۱۶۳۲)

در بیان آنک تن روح را چون لباسی است و این دست آستین
دست روح است و این پای موزه پای روحست،

۱۶۱۰ تا بدانی که تن آمد چون لباس . رو بجو لابس لباسی را ملیس
روح را توحید الله خوشترست . غیر ظاهر دست و پای دیگرست
دست و پا در خواب بینی و ایتلاف . آن حقیقت دان مدانش از گراف
آن توی کی بی بتن داری بتن . پس مترس از جسم جان بیرون شدن

حکایت آن درویش کی در کوه خلوت کرده بود و بیان
حالات انقطاع و خلوت و داخل شدن درین مقببت که انا
جلیس من ذکرنی و انیس من استانس بی،

گر با همه چو بی منی بی همه . و ربی همه چو با منی با همه

بود درویشی بگمارے مقیم . خلوت اورا بود هم خواب و ندم
۱۶۱۰ چون زخالی می رسید اورا شمول . بود از انفاسِ مرد و زن ملول
همچنانک سهل شد مارا حصر . سهل شد هم قوم دیگر را ستر
آن چنانک عاشقی بر سرورے . عاشق است آن خواجه بر آهنگرے
هر کسی را بهر کارے ساختند . میل آنرا در دلش انداختند
دست و پا بی میل جنبان گئی شود . خار و خس بی آب و بادی گئی رود
۱۶۲۰ گر بینی میل خود سوے سما . پسر دولت بر گشا همچون هما

لباسی را بلیس A . چون لیس Bul. (۱۶۱۰)

پای A (۱۶۱۱)

بینی ایتلاف A . در خاب K (۱۶۱۲)

از جسم و جان AK (۱۶۱۳)

Heading: A حکایت درویشی . A om. و before خلوت . In H خلوت و is suppl. above.

هم بار و ندم Bul. (۱۶۱۴)

سهل باشد هم A (۱۶۱۶)

تشبیه بند و دام قضا بصورت پنهان با اثر پیدا،

۱۶۵۰ بیسی اندر دلق میهنزاده . سر برهنه در بلا افتاده
 در هواے نابکارے سوخته . اقیسه و املاک خود بفروخته
 خان و مان رفته شد بدنام و خوار . کار دشمن می رود ادبار
 زاهدے ببند بگوید اے کیا . همتی می دمار امر بهر خدا
 کاندرین ادبار زشت افتاده ام . مال و زر و نعمت از کف داده ام
 ۱۶۵۵ همتی تا بُوک من زین و ارم . زین رگل تیره بود که بر جهنم
 این دعا میخواهد او از عام و خاص . کاتخلص و اتخلص و اتخلص
 دست باز و پای باز و بند فی . فی موکل بر سرش فی آهفی
 از کدالین بند میجوی خلاص . واز کدالین حبس میجوی مناص
 بند تقدیر و قضای مخفی . که نبیند آن بجز جان صفی
 ۱۶۶۰ گرچه پیدا نیست آن در ممکن است . بتر از زندان و بند آهن است
 زآنک آهنگر مر آن را بشکند . حفره گرم خشت زندان بر کند
 ای عجب این بند پنهان گران . عاجز از تکبیر آن آهنگران
 دیدن آن بند احمد را رسد . بر گلی بسته حبل من مد
 دید بر پشت عیال بولهب . تنگ هیزم گفت حماله حطاب
 ۱۶۶۵ حبل و هیزم را جز او چشمن ندید . که پدید آید برو هر ناپدید
 باقیانش جمله تاویلی کند . کین زبی هوئیت و ایشان هوئند
 لیک از تاثیر آن پشتش دوتو . گشته و نالان شد او پیش تو

Heading: A و اثر پیدا .

(۱۶۵۲) Bul. خانان . BK ادب و وار .

(۱۶۵۵) L Bul. تا بوک . گلی . A .

(۱۶۵۶) K کاتخلص و اتخلص .

(۱۶۵۹) A بند و تقدیر .

(۱۶۶۰) A Bul. بدتر از .

(۱۶۶۴) A لیک هیزم . BHK حماله as in text .

(۱۶۶۵) B آید بدو .

(۱۶۶۶) Bul. om. و .

(۱۶۶۷) A تاویر او . AL .

بقیة قصه آن زاهد کوهی که نذر کرده بود کی میوه کوهی از
درخت باز نکم و درخت نشانم و کسی را نگویم صریح و کنایت
کی بیفشان آن خورم کی باد افکنده باشد از درخت،

اندر آن گه بود انجار و انبار . پس مُرود کوهی آنجا بی شمار
۱۶۳۵ گفت آن درویش یا رَب با تو من . عهد کردم زین نچینم در زمین
جز از آن میوه که باد انداختش . من نچینم از درخت مُنتَعَش
مدتی بر نذر خود بودش وفا . تا درآمد امتحانات قضا
زین سبب فرمود استنسا کنید . گر خدا خواهد بیپایان بر زیند
هر زمان دلرا دگر مِلی دهم . هر نفس بر دل دگر داغی نهم
۱۶۴۰ کُلّ إِصْبَاحٍ لَمَّا ثَانٍ جَدِيدٌ . کُلُّ شَيْءٍ عَنْ مُرَادٍ لَا يَجِيدُ
در حدیث آمد که دل همچون پریست . در بیابانی اسیر صَرَصَرِست
باد پُرا هر طرف راند گراف . گه چپ و گه راست با صد اختلاف
در حدیث دیگر این دل دان چنان . کَلْبِ جَوَاشِ زَانِش اندر قازغان
هر زمان دلرا دگر رای بود . آن نه از وی لیک از جایی بود
۱۶۴۵ پس چرا این شوی بر رای دل . عهد بندی تا شوی آخر خجل
این هم از تأثیر حکمت و قَدَر . چاه بی بی و تنوائِ حَذَر
نیست خود از مرغ پُران این عجب . که نیند دامر و افتد در عَطَب
این عجب که دامر بیند هم وَتَد . گر نخواهد ور بخواند یفنند
چشم باز و گوش باز و دام پیش . سوه دای یپرد با پَرِ خویش

که استنسا A (۱۶۳۸) . تا بر آمد Bul (۱۶۳۷) . پس مُرود Bul. و. A om. (۱۶۳۴)

اندر غارغان A . اندر قازغان K . این دل را چنان B (۱۶۴۳)

و. A om. . کو نیند A (۱۶۴۷) . آن هم Bul. . این هم از تأثیر و حکمت A (۱۶۴۶)

گر بخواند ور نخواهد BK Bul. . گر بخواند گر نخواهد A . گر دام بیند A (۱۶۴۸)

دست زاهد هر بریده شد غَلَط . پاش را میخواست هم کردن سَقَط
 در زمان آمد سوارے بس گزین . بانگ بر زد بر عوان کای سگ بین
 این فلان شیخ است و آبدال خدا . دستِ او را تو چرا کردی جدا
 آن عوان بذرید جامه تیز رفت . پیشِ شعله داد آگاهیش نَفَت
 ۱۶۸۵ شعله آمد پا برهنه عذرخواه . که ندانستم خدا بر من گواه
 هین بجل کن مرا زین کارِ زشت . اے کرم و سرورِ اهلِ بهشت
 گفت می‌دانم سبب این نبش را . می‌شناسم من گناهِ خویش را
 من شکستم حرمتِ آیینِ او . پس بینم بُردِ دادستانِ او
 من شکستم عهد و دانستم بدست . تا رسید آن شومِ جُرأت بدست
 ۱۶۹۰ دستِ ما و پایِ ما و مغز و پوست . باد اے والی فدای حکمِ دوست
 قسم من بود این ترا کردم حلال . تو ندانستی ترا نبود وبال
 و آنک او دانست او فرمانِ رواست . با خدا سامانِ پیچیدن کجاست
 ای بسا مرغی پریده دانه جو . که پریده حلقِ او هر حلقِ او
 ای بسا مرغی زیمه و ز مقص . بر کنارِ بارِ محبوسِ قفص
 ۱۶۹۵ ای بسا مای در آبِ دوزخست . گشته از حرصِ گلو مأخوذ شست
 ای بسا مستور در پرده بده . شومِ فرج و گلو رُسا شده
 ای بسا قاضی جبر نیک خو . امر گلو و رشونی او زردزو
 بلک در هاروت و ماروت آن شراب . از غروج چرخشان شد سترِ باب
 بایزید از بهر این کرد احتراز . دید در خود کاهلی اندر نیاز
 ۱۷۰۰ از سبب اندیشه کرد آن ذولباب . دید علت خوردنِ بسبار از آب

سر برهنه Bul. (۱۶۸۵) ای سگ Bul. (۱۶۸۲) سَقَط for غلط A (۱۶۸۱)

قسم ما ABK Bul. (۱۶۹۱) Written in marg. H. (۱۶۸۸)

در کار بام Bul. (۱۶۹۴) سامان for بیان A (۱۶۹۳)

وز رشونی Bul. (۱۶۹۷) حرص گلو A (۱۶۹۵)

(۱۶۹۸) A آن سراب. In A the second hemistich of this verse and the second hemistich of v. ۱۷۰۰ are inadvertently transposed.

که دعایِ همتی تا و ره . تا ازین بندِ نهان بیرون جهم
آنک بیند این علامتها پدید . چون نداند او شقی را از سعید
داند و پوشد بآمبر ذو آجلال . که نباشد کشفِ راز حق حلال
۱۶۷۰ این سخن پایان ندارد آن فقیر . از مجاعت شد زبون و تن اسیر

مضطرب شدن فقیر نذر کرده بکندن امروء از درخت و گوشمال
حق رسیدن بی مهلت،

پنج روز آن باد امروءی نریخت . ز آتش جوعش صَبوری ی گریخت
بر سر شاخی مُروءی چند دید . باز صبری کرد و خود را وا کشید
باد آمد شاخ را سر زیر کرد . طبع را بر خوردنِ آن چیر کرد
۱۶۷۵ جوع و ضعف و قوت جذبِ قضا . کرد زاهد را ز نذرش بی وفا
چونک از امروءین میوه سُکُت . گشت اندر نذر و عهدِ خویش سست
هم در آن دم گوشمال حق رسید . چشم او بگشاد و گوش او کشید

متمم کردن آن شیخ را با دزدان و بریدن دستش را،

ببست از دزدان بُدند آنجا و بیش . بخش ی کردند مسروقاتِ خویش
شعرا غماز آگه کرده بود . مردم شخه بر افتادند زود
۱۶۸۰ هم بد آنجا پای چپ و دست راست . جمله را ببرید و غوغایی بخواست

Heading: BHK Bul. مضطرب .

(۱۶۷۱) Bul. چیر for جبر . (۱۶۷۵) A جود و ضعف .

(۱۶۷۱) Bul. میوه شکست . A om. و .

Heading: A om. آن .

(۱۶۷۸) A مرزوفات خویش . (۱۶۷۱) Bul. adds:

یا غضب مأمور شد آدم عوان . قطع کردن دستشان و پایشان
(۱۶۸۰) K هم بر آنجا .

تو از آن بگذشته کر مرگه تن . ترسی وز تفریقِ اجزای بدن
۱۷۲۰ و هم تفریق سر و پا از تو رفت . دفع و هم اسیر رسیدت نیک زفت

سبب جرأت ساحران فرعون بر قطع دست و پا،

ساحران را فی که فرعون لعین . کرد تهدید سیاست بر زمین
که بترس دست و پانان از خلاف . پس در آویزم تدارثان مُعاف
او همی پنداشت کایشان در همان . و هم و تخویفند و وسواس و گان
که بودشان لرزه و تخویف و ترس . از توهّمها و تهدیداتِ نفس
۱۷۲۵ او نمی دانست کایشان رسته اند . بر دریچه نور دل بنشته اند
سایه خود را زخود دانسته اند . چابک و چست و گش و بر جسته اند
هاون گردون اگر صد بارشان . خُرد کوبد اندرین گلزارشان
اصل این ترکیب را چون دیده اند . از قُروع و هم کم ترسیده اند
این جهان خواب است اندر ظن مهابست . گر رُود در خواب دستی باک نیست
۱۷۳۰ گر بخواب اندر سرت بترید گاز . هم سرت بر جاست هم عُمَرت دراز
گر بینی خواب در خود را دو نیم . تن دُرستی چون بخیزی فی سقیم
حاصل اندر خواب نقصان بدن . نیست باک و فی دو صد پاره شدن
این جهان را که بصورت قایمست . گفت پیغمبر که حکم نایمست
از ره تقلید تو کرده قبول . سالکان این دیک پیدا بی رسول
۱۷۳۵ روز در خوابی مگو کین خواب نیست . سایه قرعست اصل جز مهتاب نیست
خواب و بیداریت آن دان ای عَصُد . که ببیند خفته کو در خواب شد

(۱۷۱۹) Bul. از تفریق. For ترسی (- ب) cf. I ۲۹۰, II ۱۵۸۷, etc.

(۱۷۲۶) A om. و before تخویف and before گان. (۱۷۲۵) The order of the following verses in B is ۱۷۲۷-۱۷۲۹, ۱۷۲۷, ۱۷۲۸, ۱۷۲۶, ۱۷۲۸.

(۱۷۲۶) A مایه خود را. (۱۷۲۷) H گلزارشان. (۱۷۲۹) B Bul. مایست.

(۱۷۲۰) H و هم عزت. (۱۷۲۴) ABHK پیغامبر. (۱۷۳۶) AK خواب بیداریت.

گفت تا سالی نخواهر خورد آب . آنچنان کرد و خدایش داد تاب
این کینه جهد او بد بهر دین . گشت او سلطان و قُطْبُ الْعَارِفِین
چون بُریده شد برای حَلَقِ دست . مرد زاهدرا در شکوی بیست
شیخ اَفْطَح گشت نامش پیش خلق . کرد معروفش بدین آفاتِ خلق

کرامات شیخ اقطع و زنبیل بافتن او بدو دست،

۱۷۰۵ در عَرِیشِ اورا یکی زایر یافت . کو بهر دو دست ی زنبیل بافت
گفت اورا ای عَدُوّ جانِ خویش . در عَرِیشم آمدی سر کرده پیش
این چرا کردی شتاب اندر سیاق . گفت از اِفْطَاحِ مَهر و اشتیاق
پس تبسم کرد و گفت اکنون یَا . لَیْکَ مَخْفِی دَارِ اَیْنَ را ای کِیا
تا نبرم من مگو این با کسی . فی قَرِیبِی فی حَیْبِی فی خَمِی
۱۷۱۰ بعد از آن قوی دگر از روزنش . مَطْلَع گشتند بر بافیدنش
گفت حِکْمَت را تو دانی کردگار . من کم پنهان تو کردی آشکار
آمد اِلْهَامش که یکجندی بُند . که درین غم بر تو مُکِر می شدند
کی مگر سالوس بود او در طریق . که خدا رُسُوّاش کرد اندر فریق
من نخواهر گان رَمّه کافر شوند . در ضلالت در گان بد روند
۱۷۱۵ این کرامت را بکردیم آشکار . که دهیمت دست اندر وقت کار
تا که آن بیچارگان بدگان . رد نگردند از جنابِ اَنان
من ترا بی این کرامتها ز پیش . خود نسلی دادی از ذاتِ خویش
این کرامت بهر ایشان دادمت . وین چراغ از بهرِ آن بُهّادمت

کرد تاب AB Bul (۱۷۰۱)

بد آن آفات B (۱۷۰۴)

کو for که Bul (۱۷۰۵)

ای عدوی A (۱۷۰۶)

اندر سیاق ABK Bul (۱۷۰۷)

مطلع کردند Bul (۱۷۱۰)

بکردم B (۱۷۱۵)

تا که این A Bul (۱۷۱۶)

تو نبینی پیش خود يك دوسه گام . دانه بینی و نبینی رنج دامن
 ۱۷۵۰ يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ لَدَيْكُمْ وَالْبَصِيرُ . فِي الْفَنَاءِ وَالْزُّلْمِ وَالْبَصِيرُ
 چون جنین را در شکم حق جان دهد . جذب اجزا در مزاج او نهد
 از خورش او جذب اجزا می‌کند . تار و پود جسم خود را می‌تند
 تا چهل سالش بچسب جزوها . حق حریش کرده باشد در نها
 جذب اجزا روح را تعلیم کرد . چون نداند جذب اجزا شاه فرد
 ۱۷۶۰ جامع این ذرها خورشید بود . بی غذا اجزات را داند رُبود
 آن زمانی که در آبی تو ز خواب . هوش و حش رفترا خواند شتاب
 تا بدانی کآن ازو غایب نشد . باز آید چون بفرماید که عُد

اجتماع اجزای خر عَزْرَبَر بعد از پوسیدن باذن الله و درهم

مرگب شدن پیش چشم عزیر،

هین عَزْرَبَر در نگر اندر خَرَت . که پیوسیدست و ریزید بَرَت
 پیش تو گرد آورم اجزایش را . آن سر و دم و دو گوش و پاش را
 ۱۷۶۰ دست نی و جُز و برم می‌نهد . پاره‌ها را اجسامی می‌دهد
 در نگر در صنعت پاره‌زنی . کوهی دوزد کهن بی سوزنی
 ریمان و سوزنی نی وقت خَرَز . آتچنان دوزد که پیدا نیست دَرَز
 چشم بگشا حشر را پیدا بین . تا نماند شبهات در یوم دین
 تا ببینی جامع را تمام . تا نلرزی وقت مردن زافتمام
 ۱۷۷۰ همچنانک وقت خفتن ایمنی . از فوات جمله جسمهای تنی
 بر حواس خود نلرزی وقت خواب . گرچه می‌گردد پریشان و خراب

باز آمد A (۱۷۶۲)

Heading: A پوسیدن و باذن الله درهم .

پاره‌ها A (۱۷۶۵)

(۱۷۶۷) Bul. Riman. A om. نی .

(۱۷۶۹) BK Bul. جامع‌اُمرا .

(۱۷۷۱) A بلرزی . AH گرچه می‌گردد . B گرچه می‌لرزد . and so H in marg.

او گمان برده که این دم خفته‌ام . بی‌خبر ز آن کوست در خواب دُوم
 کوزه‌گر گر کوزه‌را بشکند . چون بخواهد باز خود قام کند
 گوررا هر گام باشد ترس چاه . با هزاران ترس می‌آید براه
 ۱۷۶۰ مرد بینا دید عَرَضِ راهرا . پس بداند او مغالک و چاهرا
 پا و زانویش نلرزد هر دمی . زو ترش گی دارد او از هر غمی
 خیز فرعوناً که ما آن نیستیم . کی بهر بانگی و غولی نیستیم
 خرقه‌مارا بِدَر دوزند هست . ورنه خود مارا برهنه‌تر نیست
 بی لباس این خوبرا اندر کسار . خوش در آریسم ای عَدُوّ نابکار
 ۱۷۶۵ خوشتر از تجرید از تن و مزاج . نیست ای فرعونِ بی‌الهام گنج

شکایت استر پیش شتر کی من بسیار در رو می‌افتم
 و تو غمی افتی الا بنادر،

گفت آسْتَر با شُتْر کای خوش رفیق . در فراز و شیب و در رام دقیق
 تو نه آبی بر سر و خوش می‌روی . من می‌آیم بَسَر در چون غوی
 من می‌افتم بَرُو در هر دمی . خواه در خشکی و خواه اندر نهری
 این سبِرا باز گو با من که چیست . تا بدانم من که چون باید بزیست
 ۱۷۷۰ گفت چشم من ز تو روشن‌ترست . بعد از آن هر از بلندی ناظرست
 چون بر آم بر سر کوهی بلند . آخر عَقَبه ببینم هوشمند
 پس همه پستی و بالایی راه . دیده‌امرا و نماید هم اله
 هر قَدَمرا اثر سَر بینش نهم . از عِشَار و اوفتادن و رهم

ورنه مارا خود. B Bul. (۱۷۶۲) as in text. K خواب دُوم. A (۱۷۳۷)

مزج. Bul. and has مارا written above. A om. (۱۷۶۵) ای عدوی. A (۱۷۶۴)

شکایت کردن. K Bul. Heading:

بر. for Bul. BK Bul. نیایی. Bul. (۱۷۶۷) ای خوش. A (۱۷۶۶)

و. A om. (۱۷۶۲) کوه. BKL Bul. (۱۷۵۱)

۱۷۹- شیخ کی بُود پیر یعنی مُو سپید . معنی این مُو بدان ای بی امید
 هست آن موی سیاه هستی او . تا زهستی‌ش نماند تَای مو
 چون که هستی‌اش نماند پیر اوست . گر سیاه مُو باشد او یا خود دُومُست
 هست آن موی سیاه وَصِفِ بَشَر . نیست آن مو موی ریش و موی سر
 عیبی اندر مهد بر دارد نَفر . که جوان ناگشته ما شیخیم و پیر
 ۱۷۹۵- گر رهید از بعض اوصافِ بشر . شیخ نبود کَهَل باشد ای پسر
 چون یکی موی سیاه گان وصفِ ماست . نیست بر وی شیخ و مقبولِ خداست
 چون بود مویش سپید ار با خودست . او نه پیرست و نه خاص ایزدست
 و رَسَم مویی ز وَصَفش باقیست . او نه از عرش است او آفاقِست

عذر گفتن شیخ بهر ناگریستن بر مرگ فرزندان خود،

شیخ گنت اورا مپندار ای رفیق . که ندارم رحم و مهر و دل شفیق
 ۱۸۰۰- بر همه کُفتار مارا رحمت . گرچه جانِ جمله کافر نعمت
 بر سگانم رحمت و بخشایش است . که چرا از سنگهاشان مالش است
 آن سگی که می‌گزد گویم دعا . کی ازین خُو و رهانش ای خدا
 این سگانرا هم در آن اندیشه دار . که نباشند از خلاقِ سنگسار
 زان بیاورد اولسارا بر زمین . تا کُندشان رَحْمَةً لِلْعَالَمِین
 ۱۸۰۵- خلق را خواند سوی درگاهِ خاص . حق را خواند که وافر کن خلاص
 جهد بنماید ازین سو بهر پند . چون نشد گوید خدایا در مپند
 رحمت جزوی بود مر عامرا . رحمت کلی بود هُما مرا

تار مو Bul. (۱۷۹۱) BKL Bul. زمستی‌اش. L Bul. مو سفید. (۱۷۹۰) Bul.

سفید Bul. (۱۷۹۷) و. A om. (۱۷۹۶) در خود دو پوست B (۱۷۹۲)

دل. AH om. و before (۱۷۹۱)

Heading: BK Bul. om. مرگ. BK om. خود.

که کندشان Bul. (۱۸۰۴)

جزع ناکردن شیخی بر مرگ فرزندان خود،

بود شیخی رهنمایی پیش ازین . آسمانی شمع بر روی زمین
 چون پیسیر در میان اُمتان . دَرگشای روضه دار اَلمَجان
 گفت پیغمبر که شیخ رفته پیش . چون نبی باشد میان قوم خوش
 ۱۷۷۵ يك صباحي گفتش اهل بیت او . سخت دل چونی بگو ای نيك خو
 ما زمرگ و هجر فرزندان تو . نوحه می داریم با پشت دوستو
 تو نمی گری نمی زاری چرا . یا که رحمت نیست اندر دل ترا
 چون ترا رحمی نباشد در درون . پس چه او میدستان از تو کون
 ما باو مید تویم ای پیشوا . که بشگذاری تو مارا در فنا
 ۱۷۸۰ چون بیارایند روز حشر نخت . خود شفیع ما نوی آن روز سخت
 در چنان روز و شب بی زینهار . ما باگرام تویم او میدوار
 دست ما و دامن نشت آن زمان . کی نماید هیچ مجرم را امان
 گفت پیغمبر که روز رسوخیز . گئی گذارم مجرمانرا اشک ریز
 من شفیع عاصیان باشم بجان . تا رهانشان ز اشکنجه گران
 ۱۷۸۵ عاصیان و اَقل کبایر را بجهد . با رهانم از عذاب نفی عهده
 صاحبان اُمتم خود فارغند . از شفاعتهای من روز گزند
 بلك ایشانرا شفاعتها بود . گفتشان چون حکم نافذ می رود
 هیچ وازر و وزیر غیری بر نداشت . من نیم وازر خدام بر فراشت
 آنک بی وزرست شیخست ای جوان . در قبول حق چو اندر کف کان

Heading: B Bul. شیخ.

۱۷۷۱ BH Bul. پیغامبر . ۱۷۷۷ BK Bul. نیست در دل ای کیا .

۱۷۷۸ Bul. امیدست مان . ۱۷۷۹ Bul. بامید . Bul. بفرنا A . بگذاری .

۱۷۸۱ A Bul. om. و . Bul. امیدوار . ۱۷۸۲ Bul. دست و ما A .

۱۷۸۳ ABK Bul. پیغامبر . ۱۷۸۴ B Bul. از عذاب . ۱۷۸۵ Bul. چون فارغند .

چونک دست عقل نکشاید خدا . خس فزاید از هوا بر آب ما
 ۱۸۲۰ آب را هر دم کند پوئیده او . آن هوا خندان و گریان عقل تو
 چونک تقوای بست دو دست هوا . حق گشاید هر دو دست عقل را
 پس حواس چیره محکوم تو شد . چون خرد سالار و مخدوم تو شد
 حنّ را بی خواب خواب اندر کند . تا که غیبها زجان سر برزند
 هم بیدارے ببیند خوابها . هم زگردون بر گشاید بابها

قصه خواندن شیخ ضریر مصحف را در رو و بینا شدن
 وقت قراءت،

۱۸۲۵ دید در ایلم آن شیخ فقیر . مصحفی در خانه پیری ضریر
 پیش او مهمان شد او وقت نوز . هر دو زاهد جمع گشته چند روز
 گنت اینجا ای عجب مصحف چراست . چونک نایبناست این درویش راست
 اندرین اندیشه نشویش فروود . که جز او را نیست اینجا باش و بود
 اوست تنها مصحفی آویخته . من نیم گستاخ یا آمیخته
 ۱۸۲۶ تا پرسم فی خمس صبری کنم . تا بصبری بر مرادی بر زخم
 صبر کرد و بود چندی در حرج . کشف شد کالصبر مفتاح الفرج

صبر کردن لقمان چون دید که داود علیه السلام حلقها
 می ساخت از سوال کردن با این نیت کی صبر
 از سوال موجب فرج باشد،

رفت لقمان سوی داود صفا . دید کوی کرد ز آهن حلقها

از هوا A (۱۸۲۰)

و. Bul. om. (۱۸۲۲)

بینی has been altered into H (۱۸۲۴)

پیر ضریر A (۱۸۲۵)

رحمت جزوش قرین گشته بکل . رحمت دریا بود هادی سبل
 رحمت جزوی بکل پیوسته شو . رحمت گل را تو هادی بین و رو
 تا که جزوست او نداند راه بحر . هر غدیری را کند ز آبش بحر ۱۸۱
 چون نداند راه یم کی ره ببرد . سوی دریا خلق را چون آورد
 متصل گردد ببحر آنگاه او . ره ببرد تا بحر همچون سبل و جو
 ور کند دعوت بتقلیدی بود . نه از عیان و وحی و تأییدی بود
 گفت پس چون رَحْم داری بر همه . همچو چوپانی بگرد این ره
 چون نداری نوحه بر فرزند خویش . چونک فصاد آجلشان زد بتیش ۱۸۱۵
 چون گواه رَحْم اشک دیده است . دیده تسوی نم و گریه چراست
 رو بسزن کرد و بگفتش ای عجز . خود نباشد فصلی دی همچون تموز
 جمله گر مُردند ایشان گر حی اند . غایب و پنهان ز چشم دل گیند
 من چو بینشان معین پیش خویش . از چه رو رُورا کم همچون تو ریش
 گرچه بیرونند از دور زمان . با من اند و بگرد من بازی گنان ۱۸۲۰
 گریه از هجرات بود یا از فراق . با عزیزانم و صالست و عناق
 خلق اندر خواب می بینندشان . من بیداری می بینم عیان
 زین جهان خود را دی پنهان کم . برگد رحس را از درخت افشان کم
 رحمت اسیر عقل باشد ای فلان . عقل اسیر روح باشد هم بدان
 دست بسته عقل را جان باز کرد . کارهای بسته را هم ساز کرد ۱۸۲۵
 رحمتا و اندیشه بر آب صفا . همچو خس بگرفته روی آب را
 دست عقل آن خس بیکسو می برد . آب پیمدا می شود پیش رخسرد
 خس بس آنه بود بر جو چون حباب . خس چو یکسو رفت پیدا گشت آب

رحمت کل بین تو هادی A . جزوی Bnl. (۱۸۰۶)

فرزند و خویش H (۱۸۱۵) . عیان و حق تأییدی A (۱۸۱۴)

و ایشان K (۱۸۱۸) . اشک از دیده است Bnl. (۱۸۱۶)

همچو تو A . من به بینشان Bnl. (۱۸۱۶)

گفت ای گشته زجمله تن جدا . این عجب و داری از صنع خدا
 من زحق در خواستم کای مستعان . بر فرآت من حریصم همچو جان
 نیستم حافظ مرا نورے به . در دو دیک وقت خواندن بگره
 باز ده دو دیکه ام را آن زمان . که بگیرم مصحف و خوانم عیان
 ۱۸۶۵ آمد از حضرت ندا کای مرد کار . اے بهر رنجی بها او میدوار
 حسن ظنت و امیدی خوش ترا . که ترا گوید بهر دم بر سر آ
 هر زمان که قصد خواندن باشدت . یا زمُصَحَفها فرآت بایدت
 من در آن دم و دم چشم ترا . تا فرو خوانی معظم جوهر
 همچنان کرد و هر آنکاهی که من . و گشایم مصحف اندر خواندن
 ۱۸۷۰ آن خیرے که نشد غافل زکار . آن یکرای پادشاه و یکریدگار
 باز بخشد بیلش آن شاه فرد . در زمان همچون چراغ شب نور
 زین سبب نبود ولی را اعتراض . هرج بستاند فرستد اعتیاض
 گر بسوزد باغت انگورت دهد . در میان مائی سورت دهد
 آن شک بی دست را دستی دهد . کان غمهارا دل مستی دهد
 ۱۸۷۵ لا تُسَلِّم و اعتراض از ما برفت . چون عوض یابد از مفقود رفت
 چونک بی آتش مرا گرم رسد . راضیم گر آتش ما را کشد
 بی چراغی چون دهد او روشنی . گر چراغت شد چه افغان و کفی

صفت بعضی اولیا که راضی اند باحکام و دعا و لایه نکنند

کی این حکم را بگردان،

بشنو اکنون قصه آن رهروان . که ندارند اعتراضی در جهان

۱۸۶۵) A ای هم رنجی . امیدوار . Bul. (۱۸۶۶) B امید خوش .

۱۸۷۵) Bul. از من برفت . H مفقود . A om. از before مفقود .

Heading: Bul. بعضی . In K از has been added after بعضی . B Bul. om. دعا .

جمله را با هم دگر در می‌فکند. ز آهن پولاد آن شاه بلند
 صنعت زراد او کمر دیده بود. در عجب می‌ماند و وسواسش فزود
 کین چه شاید بود و ابرسم ازو. که چه می‌سازی ز حلقه تو بنو ۱۸۴۵
 باز با خود گفت صبر اولی‌ترست. صبر تا مقصود زو تر زو ترست
 چون نهری زودتر کشت شود. مرغ صبر از جمله پُران تر بود
 و پیری دیرتر حاصل شود. سهل از بی‌صبریّت مشکل شود
 چونک لغات تن یزد هم در زمان. شد تمام از صنعت داود آن
 پس زیر سازید و در پوشید او. پیش لفسان کرم صبر خو ۱۸۵۰
 گفت این نیکو لباس است ای قتی. در مصاف و جنگ دفع زخم را
 گفت لغات صبر هم نیکو دمست. که پناه و دافع هر جا غیبت
 صبرا با حق قرین کرد ای فلان. آخر وَالْعَصْرُ آگه بخوان
 صد هزاران کیا حق آفرید. کیبایی همچو صبر آدم ندید

بقیه حکایت ناینا و مصحف،

مرد مهمان صبر کرد و ناگهان. کشف گشتش حال مشکل در زمان ۱۸۵۵
 نیم شب آواز فرآنها شنید. جست از خواب آن عجایب را بدید
 که زمصحف کور میخواندی درُست. گشت بی‌صبر و ازو آن حال جست
 گفت آیا ای عجب با چشم کور. چون می‌خوانی می‌بینی سطور
 آنچه می‌خوانی بر آن افتاده. دست را بر حرف آن بنهاد
 اصیعت در سیر پیدا می‌کند. که نظر بر حرف داری مستند ۱۸۶

(۱۸۴۲) A مدیگر.

(۱۸۴۴) ABK Bul. صنعت داود. HL have زراد as in

text. ABK om. و. وسواسش.

(۱۸۵۰) A om. و.

(۱۸۵۲) AK Bul. غمت and نیکو دمست.

Heading: A مصحف خواندن. Bul. خواندن او.

(۱۸۵۷) L Bul. میخواند. Bul. ازو احوال. A. ازو آن جای.

که نهاند هیچ مہمان بی نوا . هر کسی یابد غذای خود جدا
 همچو قرآن که بمعنی هفت توست . خاصرا و عامرا مَطْعَم دُرُوست
 گفت این باری یقین شد پیش علم . که جهان در امرِ یزدانست رام
 هیچ برگِ در بُفتند از درخت . بی قضا و حکم آن سلطان بخت
 ۱۱۰۰ از دهان لقمه نشد سوی گلو . تا نگوید لقمه را حق که اَدْخُلُوا
 میل و رغبت کانِ زمام آدمیست . جُشِش آن رامِ امیر آن غنیست
 در زمینها و آسمانها ذرّه . پَر نخبانند نگردد پَرّه
 جز بفرمانِ قدیم نافذش . شرح نتوان کرد و جلدی نیست خوش
 که شُهرد برگِ درختانرا تبار . بی نهایت گِشود در نطقِ رام
 ۱۲۰۰ این قَدَر بشنو که چون کُلی کار . می نگردد جز بامرِ کردگار
 چون قضای حق رضای بند شد . حکمِ او را بند خواهنده شد
 فی تکلف فی پیِ مزد و ثواب . بَلْک طبع او چنین شد مُستطاب
 زندگی خود نخواهد بهر خود . فی پیِ ذوقِ حیاتِ مُستَلذ
 هرکجا امرِ قدم را مُسَلِّکست . زندگی و مُردگی پیش یکست
 ۱۳۱۰ بهر یزدان می زید فی بهر گنج . بهر یزدان می مُرد نه از خوف و رنج
 هست ایمانش برای خواست او . فی برائے جنت و انجبار و جو
 ترکِ کفرش هر برائے حق بود . فی زبیمِ آنک در آتش رود
 این چنین آمد زاصل آن خوی او . فی ریاضت فی بَجَسْت و جوی او
 آنکھان خندد کی او بیند رضا . همچو حلّای شگر او را قضا
 ۱۴۱۰ بند کش خوی و خلعت این بود . فی جهان بر امر و فرمانش رود
 پس چرا لابه کند او یا دعا . که بگردان ای خداوند این قضا

بر بُفتد K (۱۸۱۹)

کادخلوا BL Bul. (۱۶۰۰)

و. AB Bul. om. (۱۶۰۶)

گی for که A (۱۶۰۴)

بی تکلف AB Bul. (۱۶۰۷)

و. AL om. می مُرد BHK (۱۶۱۰)

زاولیا اهل دعا خود دیگرند . که می دوزند و گاهی می درند
 ۱۸۸۰ قوم دیگر می شناسم زاولیا . که دهانشان بسته باشد از دعا
 از رضا که هست رام آن کرام . جُستن دفع قضاشان شد حرام
 در قضا ذوقی می بینند خاص . کنششان آید طلب کردن خلاص
 حُسن ظنی بر دل ایشان گشود . که نبوشند از غی جامه کبود

سؤال کردن بَهلول آن درویش را،

گفت بَهلول آن یکی درویش را . چونی ای درویش واقف کن مرا
 ۱۸۸۵ گفت چون باشد کسی که جاودان . بر مراد او رود کار جهان
 سبک و جُوها بر مراد او روند . اختران زان سان که خواهد آن شوند
 زندگی و مرگ سرهنگان او . بر مراد او روانه کو بکو
 هرکجا خواهد فرستند تَغْرِیت . هرکجا خواهد بیخشد تَهْنِیت
 سالکان راه هم بر کام او . ماندگان از راه هم در دام او
 ۱۸۹۰ هیچ دندانی نخندد در جهان . بی رضا و امر آن فرمان روان
 گفت ای شه راست گفתי همچین . در فر و سبای تو پیداست این
 این و صد چندینی ای صادق ولیک . شرح کن این را بیان کن نیک نیک
 آنچنانک فاضل و مرد فُضول . چون بگوش او رسد آرد قبول
 آن چنانش شرح کن اندر کلام . که از آن بهره ییابد عقلِ عالم
 ۱۸۹۵ ناطق کامل چو خوان پاشی بود . خوانش پُر هر گونه آشی بود

(۱۸۷۱) Bul. می دوزند . که گهی دوزند . After this verse Bul. adds:

يك گروهی بس نهان کرده سلوك * می تانندشان امیران و ملوک

(۱۸۸۲) A seems to have آمد for آید .

(۱۸۸۲) A om. جامه and has مرگز in marg.

(۱۸۸۵) A کو جاودان . Bul.

(۱۸۹۲) H مرد فُضول as in the text . شود کار جهان .

(۱۸۹۲) B Bul. که از آن م بهره یابد .

(۱۸۹۵) B Bul. بر هر گونه .

جزو از کل قطع شد بی کار شد. عضو از تن قطع شد مُردار شد تا نپسوندد بکل بارِ دگر. مرده باشد نبودش از جان خیر و ز بچند نیست آنرا خود سَند. عضو نو پیرید هر جنبش کد جزو ازین کل گر بُردم یکسو رود. این نه آن کُشت کو ناقص شود ۱۱۴۰ قطع و وصل او نیاید در مثال. چیز ناقص گفته شد بهر مثال

باز گشتن بقصه دقوی،

مر علی را در مثالی شیر خواند. شیر مثل او نباشد گرچه راند از مثال و مثل و فرق آن یران. جانب قصه دقوی ای جوان آنک در فتوی امام، خلق بود. گوی فتوی از فرشته می رسد آنک اندر سیر مَرا مات کرد. هم ز دین داری او دین رشک خورد ۱۱۴۵ با چنین فتوی و اوراد و قیام. طالب خاصان حق بودی مدام در سفر معظم مرادش آن بُدی. که کمی بر بند خاصی زدی این می گنتی چو می رفتی براه. کن قرین خاصگانم ای اله یا رب آنها را که بشناسد دلم. بند و بنه میان و مجلیم و آنک نشاسم تو ای یزدان جان. بر من محبوبشان کن مهربان ۱۱۵۰ حضرتش گنتی که ای صدر مبین. این چه عشقت و چه استغاست این مهر من داری چه می جویی دگر. چون خدا با تست چون جویی بشر او بگفتی یا رب ای دانای راز. تو گشودی در دلم راه نیاز در میان بحر اگر بنشسته ام. طمع در آب سیو هم بنه ام همچو داوود نود نعجه مراست. طمع در نعجه حریمم هم بخاست

در مثال Bul. (۱۱۴۱) A. بر مثال.

Bul. (۱۱۴۲) فرق او.

بودش مدام A (۱۱۴۵).

Bul. (۱۱۴۶) این بدی.

Bul. om. و before مجلیم A (۱۱۴۸).

صدری A. که ای for کای AB (۱۱۵۰).

Bul. (۱۱۵۴) بر آب.

مرگه او و مرگه فرزندان او . بهر حق پیش چو حلوا در گلو
 نزع فرزندان بر آن با وفا . چون قطایف پیش شیخ بی نوا
 پس چرا گوید دعا الا مگر . در دعا ببند رضای دادگر
 ۱۹۲۰ آن شفاعت و آن دعا نه از رحم خود . می کند آن بنده صاحب رشد
 رحم خود را او همان کرم سوختست . که چراغ عشق حق افروختست
 دوزخ اوصاف او عشقت و او . سوخت مر اوصاف خود را مو به مو
 هر طروفی این قرونی گئی شناخت . جز دقوفی تا درین دولت بناخت

قصه دقوفی و کراماتش،

آن دقوفی داشت خوش دیباجه . عاشق و صاحب کرامت خواجه
 ۱۹۲۵ بر زمین می شد چو مه بر آسمان . شب روانرا گشته زو روشن روان
 در منای مسکنی کم ساختی . کم دو روز اندر دهی انداختی
 گشت در یک خانه گر بام دو روز . عشق آن مسکن کند در من فروز
 غَرَّةَ الْمَسْكَنِ أَحَازِرُهُ أَنَا . أَنْفَلِي يَا نَفْسُ سَائِرَ الْغِنَا
 لَا أَعُوذُ خُلُقَ قَلْبِي بِالْمَكَانِ . كَيْ يَكُونُ خَالِصًا فِي الْإِمْتِحَانِ
 ۱۹۳۰ روز اندر سیر بد شب در نماز . چشم اندر شاه باز او همچو باز
 منقطع از خلق فی از بد خوی . منفرد از مرد و زن فی از دوی
 مُشْفِقِي بر خلق و نافع همچو آب . خوش شبنمی و دعائش مستجاب
 نیک و بد را مهربان و مُسْتَفَر . بهر از مادر شهب تر از پدر
 گفت پیغمبر شمارا ای مهربان . چون پدر هستم شفیق و مهربان
 ۱۹۳۵ زان سبب کی جمله اجزای منید . جزورا از گل چرا بر می گنید

(۱۹۲۱) A عشق خود.

(۱۹۲۲) Bul. om. و.

(۱۹۲۴) A خوش for خود.

(۱۹۲۵) BK Bul. در زمین.

(۱۹۲۷) A که بام.

(۱۹۲۸) A احاذرها L. احاذره.

(۱۹۲۴) AHK پیغامبر. AH گای مهربان.

باز گشتن بقصه دقوتی،

آن دقوتی رَحْمَةُ اللَّهِ عَلَيْهِ . گفت سافَرْتُ مَدَى فِي خَافِقَبِه
 سال و مه رفتم سفر لوز عشق ماه . بی خبر از راه حیران در اله
 ۱۹۷۵ پا برهنه می روی بر خار و سنگ . گفت من حیرانم و بی خویش و دنگ
 تو مین این پایهارا بر زمین . زآنک بر دل می رود عاشق یقین
 از ره و منزل زکوتاه و دراز . دل چه داند کوست مست دِلنواز
 آن دراز و کوبه اوصاف تنست . رفتن ارواح دیگر رفتنست
 تو سفر کردی زطُفَه تا بعقل . بی بگامی بود بی منزل نه نقل
 ۱۹۸۰ سیر جان بی چون بود در دُور و دیر . جسم ما از جان بیآموزید سیر
 سیر جهان را کرد او کون . می رود بی چون نهان در شکل چون
 گفت روزی می شدم مشتاق وار . تا ببینم در بشر انوار یار
 تا ببینم قُلُوبی در قطره . آفتاب دَرَج اندر ذره
 چون رسیدم سوی يك ساحل بگام . بود بیگه گشته روز و وقت شام

نمودن بمثال هفت شمع سوی ساحل،

۱۹۸۵ هفت شمع از دُور دیدم ناگهان . اندر آن ساحل شنایدم بدان
 نور شعله هریکی شمع از آن . بر شک خوش تا عنان آسمان
 خیره گشتم خیرگی هم خیره گشت . موج حیرت عقل را از سر گذشت

زآنکه من حیرانم . Bul. میروم . (۱۹۷۵) Bul. در عشق ماه . (۱۹۷۴)

بی نقل . AH . و بی منزل . Bul. (۱۹۷۲)

از جا . Bul. و . A om. در دُور و دیر . H (۱۹۸۰)

روزی میروم . A (۱۹۸۲) . جانی . Bul. (۱۹۸۱)

Heading: A . مثال . BK Bul.

حیرگی . A . bis . حیره . A (۱۹۸۷) . شنایدم بجان . Bul. (۱۹۸۵)

۱۶۵۵ حرص اندر عشق تو فخرست و جاه . حرص اندر غیر تو ننگ و تباہ
 شهوت و حرص نران پیشی بود . و آن حیزان ننگ و بدکشی بود
 حرص مردان از ره پیشی بود . در محنت حرص سوی پس رود
 آن یکی حرص از کمال مردیست . و آن دگر حرص افتضاح و سردیست
 آه یزری هست اینجا بس نهان . که سوی خضری شود موسی دوان
 ۱۶۶۰ همچو مستقی کز آتش ریز نیست . بر هر آنچه یافتی با الله مه ایست
 بی نهایت حضرتست این بارگاه . صدر را بگذار صدرت تست راه

سرّ طلب کردن موسی خضر را با کمال نبوت و قربت؛

از گلیم حق بیاموز ای کریم . بین چه می گوید زمُشتاقی گلیم
 با چنین جاه و چنین پیغمبری . طالب خضرم زخودینی ببری
 مویس تا قوم خود را هشته . در پی نیکویی سرگشته
 ۱۶۶۵ کفّیادی رسته از خوف و رجا . چند گردی چند جوی تا کجا
 آن تو با تست و تو واقف برین . آسمان چند پیمایی زمین
 گفت موسی این ملامت کم کشید . آفتاب و ماه را کم ره زبید
 میروم تا تجمّع البحرین من . تا شوم مصحوب سلطان زمن
 أجعل الخضر لأمری سببا . ذاك أو أمضي وأُسرى حُبّا
 ۱۶۷۰ سالها پُترم بهتر و بالها . سالها چه بود هزاران سالها
 میروم یعنی نمی ارزد بدان . عشق جانان کم بدان از عشق نان
 این سخن پایان ندارد ای عمو . داستان آن دفونی را بگو

از Bul. om. این یکی حرص A (۱۶۵۸)

موسی روان BK Bul. (۱۶۵۹)

و صدر تست BK Bul. حضرت این بارگاه A (۱۶۶۱)

چند گویی تا کجا Bul. (۱۶۶۵)

باز شدن آن شمعها هفت درخت،

باز هر يك مرد شد شكل درخت . چشم اثر سبزی ایشان نيكبخت
 زانپس برگ پيدا بست شاخ . برگ هم گم گشته از ميوه فراح
 ۲۰۰۵ هر درختی شاخ بر سدره زده . سدره چه بود از خلا بيرون شده
 بيخ هر يك رفته در قعر زمين . زيرتر از گاو و ماهی بد يفين
 بيشان از شاخ خندان روی سر . غل از آن آشكالشان زير و زير
 ميوه كه بر شكافیده ز زور . همچو آب از ميوه جستی برق نور

مخفی بودن آن درختان از چشم خلق،

این عجب تر كه بر ایشان می گذشت . صد هزاران خلق از صحرا و دشت
 ۲۰۱۰ زارزوی سایه جان می باختند . از گلیسی سایه بان می ساختند
 سایه آن را نمی دیدند هیچ . صد نفوس بر دیده های پیچ پیچ
 ختم کرده قهر حق بر دیده ها . كه نبیند ماه را بیند سها
 ذره را بیند و خورشید نی . لیک از لطف و کرم نومید نی
 کاروانها بی نوا و این میوها . بخت می ریزد چه بحرست ای خدا
 ۲۰۱۵ سپر پوشیده می چیدند خلق . درهم افتاده ببغها خشك خلق
 گشته هر برگ و شکوفه آن غصون . تر بدمر یا لبت قومی بعلمون
 بانگ می آمد زسوی هر درخت . سوي ما آید خلق شور بخت
 بانگ می آمد زغیرت بر شجر . چشمشان بستیم كلا لا وزر

Heading: B for آن هفت مرد شمعها.

(۲۰۰۴) BH گم گشته as in text.

(۲۰۰۶) Bul. تا نعر.

(۲۰۱۴) A لطف کرم.

(۲۰۱۷) B آید.

(۲۰۱۶) Bul. گفت . Bul. از غصون.

این چگونہ شمعا فروخته است . کین دو دیده خلق ازینها دوخته است
خلق جویان چراغی گشته بود . پیش آن شمع که بر مه ی فروود
۱۱۶۰ چشم بندی بُد عجب بر دیده ها . بندشان ی کرد بهدی من یثا

شدن آن هفت شمع بر مثال يك شمع،

باز ی دیدم که ی شد هفت يك . ی شکافد نور او جیب فلک
باز آن يك بار دیگر هفت شد . مستی و حیرانی من زفت شد
اتصالی میان شمعا . که نیاید بر زبان و گنت ما
آنك يك دیدن کند ادراك آن . سالها نتوان نمودن از زبان
۱۱۶۰ آنك يك دم بیندش ادراك هوش . سالها نتوان شنودن آن بگوش
چونك پایانی ندارد رَو إِلَیْكَ . زَانِكَ لَا أُحْصِی ثَنَاءَ مَا عَلَیْكَ
پیشتر رفتم دوان کآن شمعا . تا چه چیزست از نشان کبریا
ی شدم بی خویش و مدهوش و خراب . تا یفتادم ز تعجیل و شتاب
ساعتی بی هوش و بی عقل اندرین . اوفتادم بر سر خاک زمین
۲۰۰۰ باز با هوش آمدم بر خاتم . در روش گوئی نه سر نی پاستم

نمودن آن شمعا در نظر هفت مرد،

هفت شمع اندر نظر شد هفت مرد . نورشان ی شد بمَقَفِ لاژورد
پیش آن انوار نور روز دُرد . از صلابت نورهارا ی سُنُرد

۱۱۶۰) A بُد for يك .

Heading: A om. and بر .

۱۱۶۱) A بر زبان . ۱۱۶۵) Bul. ادراك و هوش . L Bul. شنیدن .

۱۱۶۷) Bul. چیزند . ۱۱۶۸) K ی شدم بی خویش و مدهوش و خراب . A om.

۱۱۶۹) A om. و before مدعوش .

۲۰۰۱) Bul. لاجورد . ۲۰۰۲) A دُرد for دوزد .

۲۰۴۰ چشم می‌مالیم اینجا باغ نیست . با بیابانیست یا مشکل رهبست
ای عجب چندین دراز این گنت و گو . چون بود بیهوده ور خود هست کو
من می گویم چو ایشان ای عجب . این چنین مهری چرا زد صنع رب
زین تنازعها محمده در عجب . در نعلب نیز مانده بو لهب
زین عجب تا آن عجب فرقیست ژرف . تا چه خواهد کرد سلطان شگرف
۲۰۴۵ ای دقوقی تیزتر ران هین خموش . چند گوی چند چون فحطست گوش

يك درخت شدن آن هفت درخت،

گفت راندم پیشتر من نیکبخت . باز شد آن هفت جمله يك درخت
هفت می‌شد فرد می‌شد هر دوی . من چه سان می‌گشتم از حیرت می
بعد از آن دیدم درختان در نماز . صف کشیده چون جماعت کرده ساز
يك درخت از پیش مانند امام . دیگران اندر پی او در قیام
۲۰۵۰ آن قیام و آن رکوع و آن سجود . از درختان بس شگفتیم می‌نمود
یاد کردم قول حقرا آن زمان . گنت النجم و تجررا یسجدان
این درختانرا نه زانو نه میان . این چه ترتیب نمازست آن چنان
آمد إلهام خدا کای با فروز . می عجب داری زکار ما هنوز

هفت مرد شدن آن هفت درخت،

بعد دیری گشت آنها هفت مرد . جمله در قعه پی یزدان فرد
۲۰۵۵ چشم می‌مالم که آن هفت ارملان . تا کیانند و چه دارند از جهان

گفتگو. Bul. (۲۰۴۱) می‌الم که اینجا. Bul. (۲۰۴۰)

Bul. (۲۰۴۴) In A آن is suppl. before سلطان.

Heading: A آن هفت مرد, corr. above.

BK Bul. (۲۰۴۱) اندر پی او, and so corr. in H.

نی زانو AH. آن درختانرا A (۲۰۵۲) و. K om. (۲۰۵۱)

گر کسی می‌گفتشان کین سو روید . تا ازین اشجار مُستَعِد شوید
 ۲۰۲۰ جمله می‌گفتند کین مسکین مست . امر فضاء الله دیوانه شدست
 مغز این مسکین زسودای دراز . وز ریاضت گشت فاسد چون پیاز
 او عَجَب می‌ماند یا رَبّ حال چیست . خلق را این پسرده و اِضلال چیست
 خلق گوناگون با صد رأی و عقل . يك قَدَر آن سوئی آرند نَقْل
 عاقلان و زیرکانشان زاتفاق . گشته مُتَكِر زین چنین باغی و عاق
 ۲۰۲۵ یا منم دیوانه و خیره شد . دیو چیزی مرمرا بر سر رزده
 چشم می‌مالم بهر لحظه که من . خواب می‌بینم خیال اندر زَمَن
 خواب چه بود بر درختان می‌روم . میوه‌اشان می‌خورم چون نَگَرَوَر
 باز چون من بشگرم در مُنکران . که می‌گیرند زین بُستان کران
 با کمال احتیاج و افتقار . زآرزوی نسیم غوره جان سپار
 ۲۰۳۰ زاشتباق و حرصِ يك برگ درخت . می‌زنند این بی‌نویان آو سخت
 در هزیمت زین درخت و زین ثمار . این خلاق صد هزار اندر هزار
 بان می‌گویم عَجَب من بی‌خودم . دست در شاخ خیالی در زدم
 حَتّی إِذَا مَا اسْتَبَاسَ الرِّیْلُ بگو . تا بظُنُّوا أَنَّهُمْ قَدْ كَذِبُوا
 این فرامت خوان که نَخِيفُ كَذِب . این بود که خویش ببند مُحْتَجِب
 ۲۰۳۵ در گمان افتاد جان انبیا . زاتفاق مُتَكِرِ اشفیا
 جَاءَهُمْ بَعْدَ التَّفَكُّكِ نَصْرُنَا . تَرَكُّشَانِ گوی بر درخت جان برآ
 می‌خور و می‌ده بدان کس روزیست . هر دم و هر لحظه رَحْمَتِ موزیست
 خلق گویان ای عجب این بانگ چیست . چونك صحرا از درخت و بر نهیست
 گنج گشتم از تم سَوْدایِسان . که بتزدیک شما باغست و خوان

چون می‌بشگرم Bul. (۲۰۲۸) . زیرکانش Bul. (۲۰۲۱) . پسرده اِضلال A (۲۰۲۲)

و این ثمار B (۲۰۲۱) . برگگی Bul. (۲۰۲۰)

In K هین is written . هین بخوان استَبَاسَ الرِّیْلُ ای عو Bul. حَتّی إِذَا مَا B (۲۰۲۴)

گویا Bul. (۲۰۲۸) . حَتّی below

۲۰۷۵ چون ز ساعت ساعتی بیرون شوی . چون نماند محرم بیچون شوی
ساعت از بی ساعتی آگاه نیست . زانکش آن سو جز نخبه راه نیست
هر نفر را بر طویله خاص او . بستاند اندر جهان جُست و جُو
مُنَصب بر هر طویله را بضمی . جز بدستوری نیاید رافضی
از هوس گر از طویله بسککد . در طویله دیگران سر در کند
۲۰۸۰ در زمان آخر جهان جُست خوش . گوشه آفسار او گیرند و کش
حافظان را گر نبینی اے عیار . اختیارت را ببین بی اختیار
اختیار اے ی کفی و دست و پا . برگشادست چرا حبی چرا
رُوی در انکار حافظ بُرده . نام نه دیداتِ نفس کرده

پیش رفتن دقوقی بامامت،

این سخن پایان ندارد تیز دو . هین نماز آمد دقوق پیش رو
۲۰۸۵ اے یگانه هین دوگانه بر گزار . تا مزین گردد از تو روزگار
اے امام چشم روشن در صلا . چشم روشن باید اندر پیشوا
در شریعت هست مکروه ای کبیا . در امامت پیش کردن کور را
گرچه حافظ باشد و جُست و فقیه . چشم روشن به و گر باشد سیه
کور را پرهیز نشود امر قذر . چشم باشد اصل پرهیز و حذر
۲۰۹۰ او پلیدی را نبیند در عبور . هیچ مؤمن را مبادا چشم کور
کور ظاهر در نجاست ظاهرست . کور باطن در نجاست پیرست
این نجاست ظاهر از آب رود . آن نجاست باطن افزون میشود
جز باب چشم نتوان شستن آن . چون نجاست باطن شد عیان
چون نجس خواندست کافر را خدا . آن نجاست نیست بر ظاهر و را

جست جو A (۲۰۷۷)

Bul. از طویله بسکند A (۲۰۷۶)

تهدید آن نفس A (۲۰۸۲)

بر گزار Bul. A (۲۰۸۵)

چون بنزدیکی رسیدم من ز راه . کردم ایشانرا سلام از اقباه
 قوم گفتندم جواب آن سلام . ای دقوف مَفْعَر و تاج کرام
 گفتم آخر چون مرا بشناختند . پیش ازین بر من نظر نداشتند
 از ضمیر من بدانستند زود . یکدگر را چنگریدند از فرود
 ۲۰۶۰ پانجم دادند خندان کای عزیز . این پوشیده است اکنون بر تو نیز
 بر دلی کو در خیر با خداست . گئی شود پوشیده راز چپ و راست
 گفتم از سوی حقایق بشگفتند . چون زانم حرف رُسمی یافتند
 گفت اگر اِسی شود غیب از ولی . آن زاستغراق دان فی از جاهلی
 بعد از آن گفتند مارا آرزوست . افتدا کردن بتو ای پاك دوست
 ۲۰۶۵ گفتم آری لك يك ساعت که من . مشکلاتی دارم امر دُور زَمَن
 تا شود آن حل بصحبتِهای پاك . که بصحبت رُوید انگوری زخاک
 دانه پُر مغز با خاك دُزَم . خلوق و صعبی کرد از کرم
 خوبستن در خاك کُلی محو کرد . تا نماندش رنگ و بو و سرخ و زرد
 از پس آن محو قبض او نماند . پَر گشاد و بسط شد مرکب براند
 ۲۰۷۰ پیش اصل خویش چون بی خویش شد . رفت صورت جلوه معیش شد
 سر چنین کردند هین فرمان تراست . تَفّ دل از سر چنین کردن بخاست
 ساعتی با آن گروه مُجَتبی . چون مُراقب گشتم و از خود جدا
 هم در آن ساعت ز ساعت رست جان . زانک ساعت پیر گرداند جوان
 جمله تلوینها ز ساعت خاستست . رست از تلوین که از ساعت برست

پوشیدست B (۲۰۶۰) . تاج و کرام H (۲۰۵۷)

نه از جاهلی Bul. جاهلی از before BK om. دان A om. عیب A (۲۰۶۲)

(۲۰۶۱) After this verse Bul. adds:

مر مرا شد چونکه این گونه خطاب . اینچنین م دادم ایشانرا جواب

از پس آن قبض محو Bul. (۲۰۶۱) دُزَم ABH (۲۰۶۷)

وز خود A (۲۰۷۲) . چون for خود A (۲۰۷۰)

بهر کتمان مدح از نا محمل . حق نهادست این حکایات و مثل^{۲۱۱۵}
 گر چنان مدح از تو آمد م نخل . لیک پذیرد خدا جهد البهل
 حق پذیرد کسره دارد مُعاف . کر دو دیک کور دو قطره کناف
 مرغ و ماهی داند آن ابهام را . که ستودم مجمل این خوش نام را
 تا برو آه حسودان کم وزد . تا خیالش را بدنجان کم گزد
 خود خیالش را کجا یابد حسود . در وثاق موش طوطی گی غنود
 آن خیال او بود از اختیال . موی ابروی ویست آن فی هلال^{۲۱۲۰}
 مدح تو گویم برون از پنج و هفت . بر نویس اکنون دقوی پیش رفت

پیش رفتن دقوی بامامت آن قوم،

در نجات و سلام الصالحین . مدح جمله انبیا آمد عجین
 مدحها شد جلگی آمیخته . کوزها در يك لکن در ریخته
 زانك خود مدوح جز يك یش نیست . کیشها زین روی جز يك کیش نیست^{۲۱۴۰}
 دانك هر مدحی بنور حق رود . بر صور و آئین خاص عاریت بود
 مدحها جز مُسَخَّرا گی کند . لیک بر پنداشت گمراه می شوند
 همچو نوری تافته بر حایطی . حایط آن انوار را چون رابطنی
 لاجرم چون سایه سوی اصل راند . ضال مه گم کرد و ز راستایش بماند
 یا ز چاه عکس ماهی و نمود . سر بجه در کرد و آن را می ستود^{۲۱۴۰}
 در حقیقت مدح ماه است او . گرچه جیل او بعکس کرد رو
 مدح او مَراست فی آن عکس را . کفر شد آن چون غلط شد ماجرا

این کنایات و مثل B (۲۱۱۵)

گرچه آن مدح B Bul (۲۱۱۵)

خود for چون A (۲۱۱۶)

از اختیال B Bul. این خیال AK (۲۱۲۰)

زانکه هر مدحی Bul. (۲۱۲۵)

رابطنی K. رابطنی A (۲۱۲۷)

سر بجه در کرد و ضال آنرا ستود B Bul. سر بجه کرد و هاترا می ستود A (۲۱۲۹)

and so K, which omits .

۲۰۹۵ ظاهر کافر ملوث نیست زین . آن نجاست هست در اخلاق و دین
 این نجاست بُویش آید بیست گام . و آن نجاست بُویش از ری تا بشام
 بلاک بُویش آسمانها بر رود . بر دماغ خور و رضوان بر شود
 اینچ می گویم بقدر فهم نُسْت . مردم اندو حسرت فهم دُرُست
 فهم آست و وجود تن سب و چون سبو بشکست ریزد آب ازو
 ۲۱۰۰ این سورا پنج سوراخست ژرف . اندرونی آب ماند خود نه برف
 امر غُضُّوا غُضَّةَ أَبْصَارِکُمْ . هر شنیدی راست ننهادی تو سُم
 اثر دهانت لطفی فهمت را برد . گوش چون ریگست فهمت را خورد
 همچنین سوراخهای دیگرست . می کشاند آب فهم مُضْمَرست
 گر زدیا آب را بیرون کنی . بی عوض آن بحر را هامون کنی
 ۲۱۰۵ بیگه است ارنی بگویم حال را . مَذْخَلِ اغْوَاضِ را و اَبْدَالِ را
 کآن عوضها و بدلها بحر را . از کجا آید زبَدِ خرجها
 صد هزاران جانور زو می چرند . ابرها هم از برونش می برند
 باز دریا آن عوضها می کشد . از کجا دانند اصحاب رَشْد
 قصها آغاز کردیم از شباب . ماند بی مَخْلَصِ درون این کتاب
 ۲۱۱۰ اے ضیاء الحق حُسام الدینِ راد . که فَلَکِ و آرکانِ چو توشاهی نژاد
 تو بنادیر آمدی در جان و دل . ای دل و جان از قدومِ تو خَجَل
 چند کردم مدح قومِ ما مَقْصی . قصدِ من زانها تو بودی ز اَقْصَا
 خانه خود را شناسد خود دعا . تو بنام هر که خواهی کن ثنا

آن نجاست A in the second hemistich (۲۰۹۶)

آنجه میگویم Bal. (۲۰۹۸) و. A. om. آسمانها بر دود K (۲۰۹۷)

می کشاید Bal. (۲۱۰۴) . بهادی A . شنیدی Bal. (۲۱۰۱)

و آن بدلها ABK Bal. (۲۱۰۶)

اصحاب رصد A (۲۱۰۸) . از برونش می برند A . زو می خورند ABK Bal. (۲۱۰۷)

مدح , در حق حُسام الدین with After this verse A has the Heading (۲۱۰۹)

ایستاده پیش یزدان اشک ریز . بر مثال راست خیز رستخیز
 حق می گوید چه آورده مرا . اندرین مهلت که دادم من ترا
 ۲۱۵۰ عمر خود را در چه پایان برده . قوت و قوت در چه فانی کرده
 گوهر دیده کجاء فرسوده . پنج حس را در کجا پالوده
 چشم و گوش و هوش و گوهرهای عرش . خرج کردی چه خریدی تو ز فرش
 دست و پا دادمت چون بیل و کلند . من ببخشیدم زخود آن گئی شدند
 همچنین پیغامهای دزدگین . صد هزاران آید از حضرت چنین
 ۲۱۵۵ در قیام این گفتهها دارد رجوع . وز خجالت شد دوتا او در رکوع
 قوت استادن اثر خجالت نماند . در رکوع از شرم نسیحی بخواند
 باز فرمان می رسد بر دار سر . از رکوع و پاسخ حق بر شمر
 سر بر آرد از رکوع آن شرمسار . باز اندر رو فتد آن خام کار
 باز فرمان آیدش بر دار سر . از سجود و پا ده از کرده خبر
 ۲۱۶۰ سر بر آرد او دگر ره شرمسار . اندر افتد باز در رو همچو مار
 باز گوید سر بر آرد و باز گو . که بخوایم جُست اثر تو مو بسو
 قوت پا ایستادن نبودش . که خطاب هیتی بر جان زدش
 پس نشیند قعد زان بار گران . حضرتش گوید سخن گو با بیان
 نعمت دادم بگو شکرت چه بود . دادمت سرمایه هین بنهای سود
 ۲۱۶۵ رو بدست راست آرد در سلام . سوی جان انبیا و آن کرام
 یعنی ای شاهان شفاعت کین لثم . سخت در گل ماندش پاه و گلیم

و. A om. (۲۱۵۰) . دادم مر ترا H (۲۱۴۹) . راست خیزی A (۲۱۴۸)

درد و کین Bul. (۲۱۵۴) . هوش after و AH om. (۲۱۵۲)

اندر افتد باز در رو همچو مار . B in the second hemistich: (۲۱۵۸)

B om. (۲۱۵۹) . B om. (۲۱۶۰)

یا بیان Bul. (۲۱۶۳)

پا و گلیم Bul. (۲۱۶۶)

کز شفاوت گشت گم‌ره آن دلیر . مه بی‌الا بود و او پنداشت زیر
 زین بُتان خلفان بریشان می‌شوند . شهوتِ رانده پشیمان می‌شوند
 زآنکِ شهوت با خیالی راندست . وز حقیقت دورتر و ماندست
 با خیالی مَبَلِ تو چون پسر بود . تا بدان پسر بر حقیقت بر شود^{۲۱۴۵}
 چون براندی شهوتی پرت بر بخت . لنگ گشتی و آن خیال از تو گر بخت
 پر نگه دار و چنین شهوت مران . تا پسر میلت برسد سوی جنان
 خلق پندارند عسرت می‌کنند . بر خیالی پسر خود بر می‌کنند
 وام‌دار شرح این نکته شدم . مه‌لتم ده معیسم زان تن زدم

افتدا کردن قوم از پس دقوقی،

پیش در شد آن دقوقی در نماز . قوم همچون اطلس آمد او طراز^{۲۱۴۰}
 افتدا کردند آن شاهان قطار . در پی آن مفیدای نامدار
 چونک با تکبیرها مفرون شدند . همچو قربان از جهان بیرون شدند
 معنی تکبیر اینست ای امام . کای خدا پیش تو ما قربان شدم
 وقتِ ذبحِ الله اکبر می‌کنی . همچنین در ذبحِ نفسِ گشتنی
 تن جو اسمعیل و جان همچون خلیل . کرد جان تکبیر بر جسم نیل^{۲۱۴۵}
 گشت کشته تن ز شهوتها و آرز . شد بیسم الله پسیل در نماز
 چون قیامت پیش حق صفا زده . در حساب و در مناجات آمد

تا بر حلیت A (۲۱۴۷) . شهوتی Bul. (۲۱۴۴) . و. K om. (۲۱۴۲)

معصوم for معترم A (۲۱۴۶)

Heading: A om. قوم. Bul. آن قوم. B از نماز. Heading: A om. قوم.

آن مفدا آن نامدار A. در پس آن AB Bul. (۲۱۴۱)

شدم instead of نام ای امیر Bul. (۲۱۴۳)

After this verse Bul. adds: و. A om. (۲۱۴۵)

تبغ نیز الله اکبر نفس را * سر ببرش تا که یابد جان رها

ناگهان چشمش سوی دریا افتاد . چون شنید از سوی دریا داد داد
 در میان موج دید او کشتی . در قضا و در بلا و زشتی
 هم شب و هم ابر و هم موج عظیم . این سه تاریکی و از غرقاب بیم^{۲۱۸۰}
 تند بادے همچو عزرا پیل خاست . موجها آشوفت اندر چپ و راست
 اهل کشتی از مهابت کاسته . نعره وای وایها بر خاسته
 دستها در نوحه بر سر میزدند . کافر و ملحد همه مخلف شدند
 با خدا با صد نضرع آن زمان . عهدها و نذرها کرده بجان
 سر برهنه در سجود آنها که هیچ . رُوشان قبله ندید از پیچ پیچ^{۲۱۸۵}
 گفته که بی فایده است این بندگی . آن زمان دید در آن صد زندگی
 از همه اومید پیرید تمام . دوستان و خال و عم بابا و مام
 زاهد و فاسق شد آن دم متقی . همچو در هنگام چنان کردن شقی
 فی زچیشان چاره بود و فی ز راست . حیلها چون مرد هنگام دعاست
 در دعا ایشان و در زاری و آه . بر فلک زایشان شد دود سیاه^{۲۱۹۰}
 دیو آن دم از عداوت بین بین . بانگ زد ای سگ پرستان رعلتین
 مرگ و جَمک ای اهل انکار و نفاق . عاقبت خواهد بُدن این اتفاق
 چشمتان تر باشد از بَعَب خلاص . که شوید از بهر شهوت دیو خاص
 یادتان نآید که روزی در خطر . دستتان بگرفت یزدان از قَدَر
 این همی آمد ندا از دیو لیک . این سخن را نشنود جز گوش نیک^{۲۱۹۵}
 راست فرمودست با ما مصطفی . قُطَب و شاهنشاه و دریای صفا
 کآنچ جاہل دید خواهد عاقبت . عاقلان ببینند زاوَل مَرَبِت
 کارها زاغاز اگر غیبت و سر . عاقل اول دید و آخر آن مُصر
 اولش پوشیده باشد و آخر آن . عاقل و جاہل ببیند در عیان

شنید از سوی کشتی B (۲۱۷۸)

ای for کای BK Bul. (۲۱۹۱)

که در روز خطر A (۲۱۹۴)

شاهنشاه after و AB Bul. om. قطب after A om. (۲۱۹۶)

بیان اشارت سلام سوی دست راست در قیامت از هیبت
محاسبه حق و از انبیا استعانت و شفاعت خواستن،

انبیا گویند روز چاره رفت . چاره آنجا بود و دستافزار رفت
مرغ بی هنگامی اے بدبخت رو . ترک ما گو خون ما اندر مشو
رو بگرداند بسوی دست چپ . در تبار و خویش گویندش که خب
هین جواب خویش گو با کردگار . ما کیم ای خواجه دست از ما بدار
فی ازین سو فی از آن سو چاره شد . جان آن بیچاره دل صد پاره شد
از همه نومید شد مسکین کیا . پس بر آرد هر دو دست اندر دعا
کز همه نومید گشتم اے خدا . اول و آخر تسوی و منها
در نماز این خوش اشارتها بین . تا بدانی کین بخواد شد یقین
پیچہ بیرون آر از بیضه نماز . سر مزین چون مرغ بی تعظیم و ساز
۲۱۷۰

شنیدن دقوی در میان نماز افغان آن کشتی کی غرق
خواست شدن،

آن دقوی در امامت کرد ساز . اندر آن ساحل در آمد در نماز
و آن جماعت در پی او در قیام . اینت زیبا قوم و بگزیده امام

Heading: Bul. در بیان . A om. در قیامت . A om. و after حق .

(۲۱۶۷) A Bul. دستافزار رفت . (۲۱۶۸) بی هنگام .

(۲۱۶۹) HK write چپ and خب . A om. و . H تبار و خویش with ر written above.

(۲۱۷۱) A این بیچاره دل . (۲۱۷۲) تا بدان کین خود بخواد .

(۲۱۷۰) Bul. om. و .

Heading: A خواست شد . B آن کشتی غرق شدن .

(۲۱۷۳) Bul. کرده ساز . (۲۱۷۴) K om. و after قوم .

۲۲۱۵ ما زاز و حرص خود را سوختیم . وین دعا را هم زسو آموختیم
 حرمت آن که دعا آموختی . در چنین ظلمت چراغ افروختی
 همچنین یرفت بر لفظش دعا . آن زمان چون مادران با وفا
 اشك یرفت از دو چشمش و آن دعا . بی خود از وی ی بر آمد بر ما
 آن دعای بی خود آن خود دیگرست . آن دعا زو نیست گفت داورست
 ۲۲۲۰ آن دعا حق ی کند چون او فناست . آن دعا و آن اجابت از خداست
 واسطه مخلوق فی اندر میان . بی خبر زان لایه کردن جسم و جان
 بندگان حق رحیم و بردبار . خوی حق دارند در اصلاح کار
 مهربان بی رشوتان یاری گران . در مقام سخت و در روز گران
 هین بخو این قوم را ای مبتلا . هین غنیمت دارشان پیش از بلا
 ۲۲۲۵ رست کشتی از کم آن پهلوان . واهل کشتی را بجهت خود گمان
 که مگر بازوی ایشان در حذر . بر هدف انداخت تیری از هنر
 پا رهاوند روپهان را در شکار . و آن زخم داند روپاهان غرار
 عشقها با دم خود بازند کین . ی رهاوند جان سارا در کین
 روپها پارا نگه دار از کلوخ . پا چو نبود کم چه سود ای چشم شوخ
 ۲۲۳۰ ما چو روپاهیم و پای ما کرام . ی رهاوندان ز صدگون انتقام
 حیلۀ باریک ما چون دم ماست . عشقها بازیم با دم چپ و راست
 دم بجنابیم ز استلال و مکر . تا که حیران ماند از ما زید و بکر
 طالب حیرانی خلفان شدیم . دست طمع اندر الوهیت زدیم
 تا بافسون مالک دلها شویم . این غی بینیم ما کاندرا گویم
 ۲۲۳۵ در گوی و در چپی ای قتلان . دست و دار از سبال دیگران

روپهان بر غرار A (۲۲۲۷) . چراغ for چرا (۲۲۱۶) . این دعا Bul. (۲۲۱۵)

Bul. (۲۲۲۸) H. با دم خود سازند . with از suppl. above. در کین

چون دمهات A (۲۲۴۱) . ما چو روپاهان BK Bul. (۲۲۴۰)

از سیل دیگران AB (۲۲۳۵) . دلها شدیم Bul. (۲۲۴۴)

۲۲۰۰ گر نبینی واقعه غیب ای عنود . حزم را سیلاب کی اندر ربود
حزم چه بُود بدگمانی در جهان . کمر بدمر بیند بلائی ناگهان

تصوّرات مرد حازم،

آن چنانک ناگهان شیری رسید . مرد را بر بُود و در بیشه کشید
او چه اندیشد در آن بردن بین . تو همان اندیش اے استادِ دین
می کشد شیر فضا در بیشه ها . جان ما مشغول کار و بیشه ها
۲۲۰۵ آن چنان کز فقر می ترسد خلق . زیر آب شور رفته تا بخلق
گر بترسندی اثر آن فقر آفرین . گنجهاشان کشف گشتی در زمین
جمله شان از خوفِ غم در عینِ غم . در پی هستی فتناده در عدم

دعا و شفاعت دقوی در خلاص گشتی،

چون دقوی آن قیامت را بدید . رحم او جوشید و اشک او دوید
گفت یا رب منگر اندر فعلشان . دستشان گیر ای شه نیکو نشان
۲۲۱۰ خوش سلامتشان بساحل باز بر . ای رسید دست تو در بحر و بر
ای کریم و اے رحیم سزّنده . در گذار از بدسگالان این بدی
ای بداده رایگان صد چشم و گوش . بی زرشوت بخش کرده عقل و هوش
پیش از استحقاق بخشیده عطا . دید از ما نجله کفران و خطا
ای عظیم از ما گناهان عظیم . تو توانی عفو کردن در حرم

جرم را A. عیب K (۲۲۰۰)

In Bul. this verse is placed after the Heading. بر جهان K. جرم A (۲۲۰۱)

مردم حازم A. Heading:

کو چه A (۲۲۰۲) و. A om. (۲۲۰۳) بترسیدی B (۲۲۰۶)

بخشند A (۲۲۱۳) ای شهبی A (۲۲۰۶)

همچنین هر شهوتی اندر جهان • خواه مال و خواه جاه و خواه نان
 هر یکی زینها ترا مستی کند • چون نیایی آن خُمارت میزند
 این خُمار غم دلیل آن شدست • که بدان منظور مستی ات بِلست
 ۲۲۶۰ خُمر باندازه ضرورت مزین مگیر • تا نگردد غالب و بر تو امیر
 سر کشیدی تو که من صاحب دلم • حاجت غیرے ندارم واصلم
 آن چنانک آب در رگل سر کشد • که منم آب و چرا جویم مدد
 دل تو این آلوده را پنداشتی • لاجرم دل زاهل دل برداشتی
 خود روا داری که آن دل باشد این • کو بود در عشق شیر و انگین
 ۲۲۶۵ لطف شیر و انگین عکس دلست • هر خوشی را آن خوش از دل حاصلست
 پس بود دل جوهر و عالم غرض • سایه دل چون بود دل را غرض
 آن دلی کو عاشق مالست و جاه • یا زبون این رگل و آب سیاه
 یا خیالاتی که در ظلمات او • می پرستندشان برای گنت و گو
 دل نباشد غیر آن دریای نور • دل نظرگاه خدا و آنگاه کُور
 ۲۲۷۰ فی دل اندر صد هزاران خاص و عام • در یکی باشد کدامست آن کدام
 ریزه دل را بیل دل را بجمو • تا شود آن ریزه چون کوهی ازو
 دل محبوسست اندرین خطه وجود • زر می افشاند از احسان و جود
 امر سلام حق سلامها نثار • می کند بر اهل عالم اختیار
 هر کرا دامن دُر نیست و مُعد • آن نثار دل بد آنکس می رسد
 ۲۲۷۵ دامن تو آن نیازست و حضور • هین منه در دامن آن سنگ فجور
 تا ندرد دامت زان سنگها • تا بدانی نفدرا از رنگها
 سنگ پر کردی تو دامن از جهان • م زسنگ سیم و زر چون کودکان

آلوده B (۲۲۶۵). بدان منظور A (۲۲۵۹). خود نیایی A (۲۲۵۸).

زاخمار. K Bul. سلامها، and so corr. in H. Bul. (۲۲۷۳). کو for که A (۲۲۶۴).

آن سنگها A (۲۲۷۶). بر آنکس B Bul. (۲۲۷۷).

و. A om. م سنگ سیم و زر Bul. در جهان Bul. (۲۲۷۷).

چون بیستانی رسی زیبا و خوش . بعد از آن دامانِ خُلفانِ گبر و گش
ای مُقیمِ حبسِ چار و پنج و شش . نغز جایی دیگرانرا هم بگش
ای چو خَرَبند حریفِ کونِ خر . بوسه‌گامی یافتی مارا بَسَر
چون ندادت بندگیِ دوستِ دست . مَبَلِ شامی از کجالتِ خاستست
۲۲۴۰ در هوای آنک گویندت زهی . بسته در گردنِ جانت زهی
روپها این دُمِ حیلِ را بَهِل . وقف کن دل بر خداوندانِ دل
در پناهِ شیرِ کم ناید کباب . روپها تو سوی جیفه کم شتاب
ای دلا منظورِ حقِ آنکه شوی . که چو جزویِ سوی کُلِ خود روی
حق می‌گوید نظرمان بر دلست . نیست بر صورت که آن آب و رگلت
۲۲۴۵ تو می‌گویی مرا دل نیز هست . دل فرازِ عرش باشدنی پست
در گلِ تیره یقین هم آب هست . لیلِ زان آبت نشاید آب‌دست
زانک گر آبت مغلوبِ رگلت . پس دل خودرا مگو کین مِ دلست
آن دلی کز آسمانها برترست . آن دلِ آبدال یا پیغمبرست
پاک گشته آن زرگل صافی شد . در فزونیِ آمه وافی شد
۲۲۵۰ ترکِ رگل کرده سوی بحر آمه . رسته از زندانِ رگل بحری شد
آبِ ما محبوسِ رگل ماندست هین . بحرِ رحمت جذب کن مارا زطین
بحر گوید من ترا در خود کشم . لیلِ می‌لافی که من آبِ خوشم
لافِ تو محروم می‌دارد ترا . ترکِ آن پنداشت کن در من در آ
آبِ رگل خواهد که در دریا رود . رگل گرفته پایِ آب و می‌کشد
۲۲۵۵ گر رهاند پایِ خود از دستِ رگل . رگل بماند خشک و او شد مُستَقِل
آن کشیدن چیست از رگلِ آب‌را . جذبِ تو نعل و شرابِ ناب‌را

مارا بَسَر B (۲۲۴۸) . گبر گش K (۲۲۴۶) .

چو جزوی BK Bul. نو دلا and so corr. in H. Bul. (۲۲۴۳) .

پیغامبرست AHK (۲۲۴۸) . در دلست Bul. (۲۲۴۴) .

و ناب‌را A (۲۲۵۶) . پاک گشته از رگل A (۲۲۴۹) .

آن چنان پنهان شدند از چشم او . مثل غَوَظَة ماهیان در آبِ جو
 ۲۲۹۰ سالها در حسرت ایشان ماند . عمرها در شوق ایشان اشک راند
 تو بگویی مرد حق اندر نظر . گوی در آرد با خدا ذکر . بشر
 خرازمین و خسید اینجا ای فلان . که بشر دیدی تو ایشانرا نه جان
 کار ازین ویران شدست ای مرد خام . که بشر دیدی مرا اینهارا چو عالم
 تو همان دیدی که ابلیس لعین . گفت من از آتشم آدم ز طبن
 ۲۲۹۰ چشم ابلیسانرا یکدم ببند . چند بینی صورت آخر چند چند
 ای دقوف با دو چشم همچو جو . مین مبر او مید ایشانرا بجو
 مین بچو که رکن دولت جستن است . هر گشادی در دل اندر بستن است
 از همه کار جهان پرداخته . گو و گو می گو بجان چون فاخته
 نیک بنگر اندرین ای محتجب . که دعا را بست حق بر استجب
 ۲۲۹۰ هر کرا دل پاک شد از اعتلال . آن دعاش ورود تا ذو آجلال

باز شرح کردن حکایت آن طالب روزی حلال بی کسب و
 رنج در عهد داود علیه السّلم و مستجاب شدن دعای او

یاد مر آمد آن حکایت کآن فقیر . روز و شب و کرد افغان و نذیر
 وز خدا میخواست روزی حلال . بی شکار و رنج و کسب و انتقال
 پیش ازین گفتیم بعضی حال او . لیک تعویق آمد و شد پنج سو
 هم بگویمش کجا خواهد گرینخت . چون زائر فضل حق حکمت برینخت

دیدی تو ایشانرا B (۲۲۹۷) . که در آرد B (۲۲۹۶)

امید Bul. B (۲۲۹۱) . دیدی تو ایشانرا Bul. (۲۲۹۸)

دعایش A (۲۲۹۰) . کور گویی تو بجان B apparently (۲۲۹۲)

و بی رنج A Heading:

بعض Bul. (۲۲۹۸)

از خیال سیم و زر چون زر نبود . دامنِ صدقت درید و غم فرود
گی نماید کودکانرا سنگ سنگ . تا نگیرد عقل دامنشان بچنگ
۲۲۸۰ پیر عقل آمده آن موی سپید . موی گنج درین بخت و امید

انکار کردن آن جماعت بر دعا و شفاعت دقوی و پریدن
ایشان و ناپیدا شدن در پرده غیب و حیران شدن
دقوی که بر هوا رفتند یا بر زمین،

چون رهید آن کشتی و آمد بکام . شد نماز آن جماعت هم نام
فُجَّجی افتادشان با همدگر . کین فُضولی کبست از ما ای پدر
هر یکی با آن دگر گشتند سر . از پس پشت دقوی مستنیر
گفت هر يك من نکردم کنون . این دعا فی از برون فی از درون
گفت مانا کین امام ما زدزد . بو النُضولانه مناجاتی بکرد
گفت آن دیگر که ای یار یقین . مرا مرا می‌نماید این چنین
او فُضولی بوده‌است از انقباض . کرد بر مختار مُطْلَق اعتراض
چون نگه کردم ریس تا بنگرم . که چه می‌گویند آن اهل کرم
يك از ایشانرا ندیدم در مقام . رفته بودند از مقام خود تمام
۲۲۹۰ فی بچپ فی راست فی بالا ه زیر . چشم بنم من نشد بر قوم چپر
دُرْها بودند گوی آب گشت . فی نشان پا و فی گزیدی بدشت
در قیاب حق شدند آن دم همه . در کدامین روضه رفتند آن رمه
در تحبیر ماندم کین قوم را . چون ببوشانید حق بر چشم ما

آن خیال A Bul. (۲۲۷۸)

Heading: A om. آن . A om. که .

فی اندرون A (۲۲۸۴)

بودند کوی آب و کشت B (۲۲۹۱)

کردم ریس A (۲۲۸۸)

در کرامی روضه Bul. (۲۲۹۲)

این دعا گئی باشد از اسبابِ مَلِك . گئی کشفید این را شریعت خود بِمَلِك
 بَيع و بَخِيش یا وصیت یا عطا . یا زجنس این شود مَلکی ترا
 ۲۲۲۰ در کدامین دفترست این شرع نو . گاورا تو باز ده یا حبس رو
 او بسوی آسمان می کرد رو . واقعه ما را نداند غیر تو
 در دل من آن دعا انداختی . صد امید اندر دلم افراختی
 من نمی کردم گزافه آن دعا . همچو یوسف دیده بودم خوابها
 دید یوسف آفتاب و اختران . پیش او بجه کمان چون چاکران
 ۲۲۲۵ اعتمادش بود بر خوابِ دُرست . در چه و زندان جز آنرا می بُخست
 زاعتماد آن نبودش هیچ غم . از غلامی وز مَلامِ بیش و کم
 اعتمادی داشت او بر خواب خویش . که چو شمع می فروزیدش زپیش
 چون در افکندند یوسف را بچاه . بانگ آمد سمعِ او را از آله
 که تو روزی شه شوی ای پهلوان . تا بمالی این جفا در رویشان
 ۲۲۳۰ قایل این بانگ نآید در نظر . لیک دل بشناخت قایل را زائر
 قوتی و راحتی و مُسندے . در میان جان فداش زان رندا
 چاه شد بر وی بدان بانگِ جلیل . گلشن و بزی چو آتش بر خلیل
 هر جفا که بعد از آتش می رسید . او بدان قوت بشادے و کشید
 همچنانک ذوقِ آن بانگِ اَلست . در دل هر مؤمنی تا حشر هست
 ۲۲۳۵ تا نباشد بر بلاشان اعتراض . فی زانرو نهی حَقشان انقباض
 لقمه حکمی که تلخی می نهد . گلشگر آنرا گوارش می دهد
 گلشگر آنرا که نبود مُسند . لقمه را زانکار او قی می کند
 هر که خوابی دید از روزِ اَلست . مست باشد در ره طاعات مست

مَلکی ترا H . یا زجنس B (۲۲۲۹) . کشد A (۲۲۲۸)

مَلام و بیش BK Bul. (۲۲۳۶) . written above می with ، ما نداند B (۲۲۴۱)

زان ندی Bul. (۲۲۴۱) . بر رویشان Bul. (۲۲۳۴)

در بلاشان BK Bul. (۲۲۴۵)

۲۴۱۰ صاحبِ گاوش بدید و گفت هین . ای بظلمتِ گاوِ من گشته رهین
هین چرا گشتی بگو گاوِ مرا . ابله طرّار انصاف اندر ا
گفت من روزی زحق میخواستم . قبله را از لابه و آراسنم
آن دعاے کهنه ام شد مستجاب . روزی من بود گشتم ناک جواب
او زخشم آمد گریبانش گرفت . چند مُثنی زد بر ویش نایشکفت

رفتن هر دو خصم نزد داود پیغامبر علیه السلام،

۲۴۱۵ می کشیدش تا بدادِ نبی . که بیا اے ظالم گنج غمی
حُجّتِ بارد رها کن اے دعا . عقل در تن آور و با خویش آ
این چه می گویی دعا چه بود بخند . بر سر و ریش من و خویش ای توند
گفت من با حق دعاها کرده ام . اندرین لابه بسی خون خورده ام
من یقین دارم دعا شد مستجاب . سر بزن بر سنگ ای منکر خطاب
۲۴۲۰ گفت گرزد آید هین یا مُسلّین . ژاژ بینید و فشار این مهین
اے مسلمانان دعا مالِ مرا . چون از آن او کند بهر خدا
گر چنین بودی هم عالم بدین . یک دعا املاک بردندی بکین
گر چنین بودی گدایانِ ضریر . محشم گشته بُدندے و امیر
روز و شب اندر دعا اند و ثنا . لابه گویان که تومان ده ای خدا
۲۴۲۵ تا تو ندھی هیچکس ندهد یقین . اے گشایند شو بگشا بند این
مکسبِ کوران بود لابه و دعا . جز لب نانی نیابند از عطا
خلق گفتند این مُسلّمان راست گوست . وین فروشنده دعاها ظلم جُوست

و انصاف A (۲۴۱۱) ای for که B (۲۴۱۰)

Heading: A داود بر.

بر بردندی یقین B (۲۴۲۲) ای مُسلّین A (۲۴۲۰) یقین دارم Bul. (۲۴۱۶)

تو ده مان B. اندر ثنا Bul. (۲۴۲۱) K written above with تومان K.

و. A om. (۲۴۲۶)

غُلُغُلَى در شهر افتاده ازین . آن مُسَلِّمان می‌نهد رو بر زمین
کای خدا این بنده را رسوا مکن . گر بتم هر سِرِّ من پیدا مکن
سو همی داف و شبهای دراز . که همی خواندم سرا با صد نیاز
۲۲۷۵ پیشِ خلقِ این را اگر چه . قدر نیست . پیشِ تو همچون چراغِ روشنیست

شنیدن داود علیه السَّلم سخن هر دو خصم و سؤال کردن
از مدعی علیه،

چونکِ داود نبی آمد برون . گفت هین چونست این احوال چون
مدعی گفت ای نبی . الله داد . گاو من در خانه او در فساد
کُشت گاو مرا پُریش که چرا . گاو من کُشت او بیان کن ماجرا
گفت داودش بگو ای بو اَلْعِکرم . چون تلف کردی تو مِلکِ محترم
۲۲۸۰ هین پراگنده مگو حجتِ بیار . تا یکسو گردد این دعوی و کار
گفت ای داود بودم هفت سال . روز و شب اندر دعا و در سؤال
این همی جستم زیزدان کای خدا . روزی خواهر حلال و بی عنا
مرد و زن بر ناله من واقفند . کودکان این ماجرا را و اصفاند
تو پیرس از هر که خواهی این خبر . تا بگویدی بی شکنجه بی ضرر
۲۲۸۵ هر هویدا پرس و هم پنهان زخلق . که چه می‌گفت این گدای ژنده‌دلق
بعد این جمله دعا و این فغان . گاوی اندر خانه دیدم ناگهان
چشم من تاریک شد فی بهر لُوت . شادی آنکِ قبول آمد قنوت
کُشتم آنرا تا دهر در شکر آن . که دعای من شود آن غیب‌دان

(۲۲۷۲) A افتاده چنین . (۲۲۷۵) BK Bul. اگر خود قدر نیست . and so corr. in H.

Heading: Bul. خصم را . B om. از . Bul. om. علیه .

(۲۲۸۱) A روز شب . (۲۲۸۲) A om. و . (۲۲۸۴) K Bul. و بی ضرر .

(۲۲۸۵) A om. و . (۲۲۸۶) Bul. بعد زین .

می‌کند چون اشتر مست این جوال . بی فنور و بی گمان و بی ملال
 ۲۴۵۰ کَلِّکِ نصدیقش بی‌گرمِ پوزِ او . شد گواهِ مستی و دلسوزِ او
 اشتر از قوت چو شیر نرسد . زیرِ ثقلِ بار اندکِ خورشید
 ز آرزوی نافه صد فافه برُو . و نماید کوه پیشِ تارِ مو
 در آلتِ آنکو چنین خوابی ندید . اندرین دنیا نشد بند و مرید
 ور بشد اندر ترددِ صدیله . یک زمان شکرشش و سالی رگله
 ۲۴۵۵ پای پیش و پای پس در راهِ دین . و نهد با صد ترددِ بی یقین
 و اَم دارِ شرحِ اینم نكِ رگرو . ور شتابست ز آلمِ تشریحِ شنو
 چون ندارد شرحِ این معنی کران . خبر بسوی مدعیِ گاوران
 گنت کورم خواند زین جرمِ آن دغا . بس بلیسانه قیاس است اے خدا
 من دعا کورانه گئی می‌کرده‌ام . جز بخالقِ کدیه گئی آورده‌ام
 ۲۴۶۰ کور از خلفان طمع دارد ز جیل . من ز نو کر تُست هر دشوار سهل
 آن یکی کورم ز کوران بشیرید . او نیازِ جان و اخلاصم ندید
 کورئ عشقت این کورئ من . حُبِّ یغنی و یصنعت ای حَسَن
 کورم از غیرِ خدا بینا بدو . مقتضای عشقِ این باشد بگو
 تو که بینایی ز کورانم مدار . دایرم بر گریزِ لطفت ای مدار
 ۲۴۶۵ آنچنانک یوسفِ صدیق را . خواب بنمودے و گشتش متکا
 مرا مرا لطف تو هر خوابی نمود . آن دعای بی‌خدم بازے نبود
 و نداند خلقِ اسرارِ مرا . زائرِ می‌دانند گفتارِ مرا
 حشانت و که داند رازِ غیب . غیرِ علامِ سر و ستارِ غیب
 خصم گفتش رُو بن کن حق بگو . رُو چه سوی آسمان کردی عمو
 ۲۴۷۰ شید و آری غلط می‌افگنی . لافِ عشق و لافِ فریت می‌زنی
 با کدامین رُو چون دل‌مردہ . رُو سوی آسمانها کرد

و. A om. (۲۴۵۰)

اندک خوار. Bul. (۲۴۵۱)

یک گرو A (۲۴۵۶)

مرا مرا لطف تو A (۲۴۶۶)

۲۴۰۵ تیشه هر بیشه کم زن بیا . تیشه زن در کندن روزن هلا
یا نمی دانی که نور آفتاب . عکس خورشید برونست از حجاب
نور این دانی که حیوان دیدم . پس چه گرنا بود بر آدمم
من چو خورشیدم درو رف نور غرق . می ندانم کرد خویش از نور فرق
رفتنم سوی نماز و آن خلا . بهر تعلیمت ره مر خلق را
۲۴۱۰ کژنم تا راست گردد این جهان . حرب خدعه این بود ای پهلوان
نیست دستوری و گرنی ریختی . گزد از دریای رانر انگبختی
همچنین می گفت داود این تسبی . خواست گشتن غلبه خلفان مُعْتَرَق
پس گریانش کشید از پس یکی . که ندارم در یکاش من شکی
با خود آمد گفت را کوتاه کرد . لب بیست و عزم خلوتگاه کرد

در خلوت رفتن داود تا آنچه حقیقت پیدا شود،

۲۴۱۵ در فرو بست و برفت آنکه شتاب . سوی محراب و دعای مستجاب
حق نبودش آنچه بشودش تمام . گشت واقف بر سزای انتقام
روزی دیگر جمله خصمان آمدند . پیش داود پیس بر صف زدند
همچنان آن ماجراها باز رفت . زود زد آن مدعی تشبیه زفت

حکم کردن داود بر صاحب گاو کی از سر گاو بر خیز و
تشبیه صاحب گاو بر داود علیه السلام،

۲۴۲۰ گفت داودش خوش کن رو پهل . این مسلمانرا زگاوت کن بیل
چون خدا پوشید بر تو ای جوان . رو خمش کن حق ستاری بدان

ار آدم A (۲۴۰۷) . هر بیشه K . تیشه در هر بیشه Bul. (۲۴۰۵)

آنج for آنکه Bul. (۲۴۱۶) . حرب و خدعه Bul. (۲۴۱۰)

Heading: Bul. بر خیزد .

حکم کردن داود علیه السلام بر کشنده گاو،

گفت داود این سخنهارا بشو . حجت شرعی درین دعوی بگو
 ۲۴۹۰ تو روا داری که من بی حجتی . بنم اندر شهر باطل سستی
 این که بخشیدت خریدی وارثی . زرع را چون وستانی حارثی
 کسب را همچون زراعت دان عمو . تا نکاری دخل نبود زان تو
 کالچ کاری بذروی آن آن نشت . ورنه این بیداد بر تو شد دُرست
 رو به مال مسلمان کژ مگو . رو بجو نام و به باطل مجو
 ۲۴۹۵ گفت ای شه تو همین و گویم . که می گویند اصحاب یشم

تضرع آن شخص از داود علیه السلام،

سجده کرد و گفت کای دانای سوز . در دل داود انداز آن قُروز
 در دلش زنه آنچه تو اندر دلم . اندر افگندی براز ای مُفصلم
 این بگفت و گزیه در شد های های . تا دل داود بیرون شد زجای
 گفت همین امروز ای خواهان گاو . مهلت ده وین دعاوی را مکاو
 ۲۴۰۰ تا روم من سوی خلوت در نماز . پرسم این احوال از دانای راز
 خوی دارم در نماز آن التفات . معنی قُرة عینی فی الصَّلَات
 روزن جانم گشادست از صفا . می رسد بی واسطه نامه خدا
 نامه و باران و نور از روزنم . میفتد در خانهم از مقدنم
 دوزخست آن خانه کان بی روزنست . اصل دین ای بند روزن کردنست

بگوی and بشوی A (۲۴۸۱)

بنم اندر شرع H (۲۴۹۰)

این کی بخشیدت K (۲۴۹۱)

نمود آن تو . AB Bul. کسب را K (۲۴۹۲)

آلچ کاری BK Bul. (۲۴۹۳)

ای دانای . ABK Bul. (۲۴۹۶)

ای . A om. (۲۴۹۷)

من امروز A (۲۴۹۸)

for آن این H (۲۴۰۱)

the word has been altered.

Bul. گشاده (۲۴۰۲)

۲۴۴. رُوی در داود کردند آن فریق . کاهِ نیمی مجتبی بر ما شفیق
این نشاید از تو کین ظلمت فاش . قهر کردی بی گشایی را بلاش

عزم کردن داود علیه السّلم بخواندن خلق بدان صحرا کی
راز آشکارا کند و حجتها همه قطع کند،

گفت ای یاران زمان آن رسید . گانِ سپر مکتوم او گردد پدید
جمله بر خیزید تا بیرون رویم . تا بر آن ستر نهان واقف شویم
در فلان صحرا درختی هست زفت . شاخه‌هایش آنه و بسیار و جفت
۲۴۵. سخت راسخ خیمه‌گاه و میخِ او . بویِ خون می‌آیدم انرا میخِ او
خون شدست اندرین آن خوش درخت . خواجهر را گشتست این منحوس بخت
تا کنون حلم خدا پوشید آن . آخر از ناشکری آن فلتبان
که عیالِ خواجهر را روزی ندید . بی بنوروز و نه موسمه‌ای عید
بی نوایان را بیک لقمه نجست . یاد نآورد او زحق‌های نخست
۲۴۶. تا کنون از بهر يك گاو این لعین . می‌زند فرزندِ او را بر زمین
او بخود بر داشت پرده از گناه . ورنه می‌پوشید جرمش را اله
کافر و فاسق درین دور گزند . پرده خود را بخود بر می‌درند
ظلم مستورست در اسرارِ جان . می‌نهد ظالم به پیش مردمان
که ببینیدم که دارم شاخها . گاو دوزخ را ببینید از ملا

و حجت‌های همه را Bul. و حجت‌ها را همه BK. و حجت‌ها همه A. راز را BK. Heading:

بسیار و جفت B. بسیار جفت A (۲۴۴۴) . بر آن بدان Bul. (۲۴۴۲)

(۲۴۴۶) After this verse Bul. adds:

مال او را غصب کرده این عود . آنکه عید منسراش کرده بود

این جوان آن خواجهر را گردد پسر . طفل بوده نیست او را زین خبر

و. A om. (۲۴۵۲) . و موسمه‌ای عید A (۲۴۴۸) . حکم خدا A (۲۴۴۷)

کیدی (؟) written above the final letter of A (۲۴۵۴) . کیدی with رگاو دوزخ را کیدی از بلا A (۲۴۵۴)

گفت تا ویلی چه حکمت این چه داد . از پی من شرع نو خواهی نهاد
رفته است آوازه عدلت چنان . که معطر شد زمین و آسمان
بر سگان کور این استم نرفت . زین نعدی سنگ و گه بشکافت تفت
همچنین نشبغ یزد بر ملا . کالضلا همگام ظلمت الضلا

حکم کردن داود بر صاحب گاو که جمله مال خود را بوی ده،

۲۴۲۵ بعد از آن داود گفتش کای عَنود . جمله مال خویش اورا بخش زود
ورنه کارت سخت گردد گفتمت . تا نگردد ظاهر از وی استمت
خاک بر سر کرد و جامه بر درید . که بهر دم می کنی ظلی مزید
یکدی دیگر برین نشبغ راند . باز داودش پیش خویش خواند
گفت چون بخت نبود ای بخت کور . ظلمت آمد اندک اندک در ظهور
۲۴۳۰ ریده آنگاه صدر و پیشگاه . ای دریغ از چون تو خر خاشاک و کاه
رو که فرزندان تو با جفت تو . بندگان او شدند افزون مگو
سنگ بر سینه میزد با دو دست . می دوید از جهل خود بالا و پست
خلاق هم اندر ملامت آمدند . کز ضمیر کار او غافل بدند
ظالم از مظلوم کی داند کسی . کو بود خُره هوا همچون خسی
۲۴۳۵ ظالم از مظلوم آنکس پی بُرد . کو سر نفس ظلم خود بُرد
ورنه آن ظالم که نفس است از درون . خصم مظلومان بود او از جنون
سگ هاره حمله بر مسکین کند . تا تواند زخم بر مسکین زند
شرم شیرانراست فی سگ را بدان . که نگبرد صید از همایگان
عامه مظلوم گش ظالم پُرس . از کین سگان سوے داود جست

این for و A. وا ویلا. Bul. (۲۴۲۱)

ای عَنود B Bul. (۲۴۲۵)

مزید for بدید A apparently. (۲۴۲۷)

from the preceding verse. کی داند کسی A repeats. (۲۴۳۵) Instead of بُرد پی برد

سگهان BK Bul. (۲۴۳۲) . ختم هر مظلوم باشد از جنون BK Bul. (۲۴۳۶)

برون رفتن خلق بسوی آن درخت،

چون برون رفتند سوی آن درخت . گفت دمنش را پس بندید سخت
 تا گناه و جرم او پیدا کنم . تا لَوای عدل بر صحرا زخم
 گفت ای سگ جدّ این را کُشته . تو غلای خواجه زمین رو گشته
 ۲۴۷۵ خواجه را کُشتی و بُردی مال او . کرد یزدان آشکارا حال او
 آن زنت او را کینزک بوده است . با همین خواجه جفا بنموده است
 هرچه زو زاید داده یا که نر . ملک وارث باشد آن گل سر بسر
 تو غلای کسب و کارت ملک اوست . شرع جُستی شرع یُستان رو نکوست
 خواجه را کُشتی با شتم زار زار . هر برینجا خواجه گویان زینهار
 ۲۴۸۰ کارد از اِشتاب کردی زیر خاک . از خیالی که دیدی سَهَناک
 نك سرش با کارد در زیر زمین . باز کاوید این زمین را همچنین
 نامر این سگ هم نبشته کارد بر . کرد با خواجه چنین مکر و ضرر
 همچنان کردند چون بشکافتند . در زمین آن کارد و سر را یافتند
 وَلَوْله در خلق افتاد آن زمان . هر یکی زَنار بیرید از میان
 ۲۴۸۵ بعد از آن گفتش بیا ای داغخواه . دادِ خود یُستان بدان روی سیاه

قصاص فرمودن داود علیه السّلم خونی را بعد از الزام حجت برو،

هم بدان تیغش بنمود او قصاص . گئی کند مکرش زعلم حق خلاص
 حلم حق گرچه مواساها کند . لیک چون از حد بشد پیدا کند
 خون نخسبد در فتد در هر دلی . مَبَلِ جُست و جُوی کشف مُشکل

باشد BK Bul. هرچه ازو Bul. (۲۴۷۷) غلام B Bul. جدّ او را Bul. (۲۴۷۴)

از آن روی سیاه A (۲۴۸۵) نوشته B Bul. (۲۴۸۲) کسب K (۲۴۷۸) آنها سر بسر

Heading: B Bul. om. برو.

جست و جوی و کشف BK (۲۴۸۸) پیدا for رسوا Bul. (۲۴۸۷)

گواهی دادن دست و پا و زبان بر سر ظالم هم در دنیا،

۲۴۵۰ پس هم اینجا دست و پایت در گزند . بر ضمیر تو گواهی می‌دهند
چون موکل می‌شود بر تو ضمیر . که بگو تو اعتقادت را بگیر
خاصه در هنگام خشم و گفت و گو . می‌کند ظاهر یسرت را مو به مو
چون موکل می‌شود ظلم و جنا . که هویدا کن مرا اے دست و پا
چون می‌گیرد گواه یسر لگام . خاصه وقت جوش و خشم و انتقام
۲۴۶۰ پس همانکس کین موکل می‌کند . تا لواے راز بر صحرا زند
پس موکلهای دیگر روز خُشتر . هر تواند آفرید از بهر نُشر
ای بده دست آمده در ظلم و کین . گوهرت پیداست حاجت نیست این
نیست حاجت شهره گشتن در گزند . بر ضمیر آتشینت واقفند
نفس تو هر دم بر آرد صد شرار . که ببینیدم منم ز اصحابِ نار
۲۴۶۵ جُزُو نارم سوی کُلّ خود رور . من نه نو دم که سوی حضرت شوم
همچنان کین ظالم حق نایشناس . بهر گواهی کرد چندین التماس
او ازو صد گاو بُرد و صد شُشر . نفس اینست ای پدراز وی یُسَر
نیز روزی با خدا زاری نکرد . یا رَبّی نامدازو روزی بدرد
کای خدا خصم مرا خشنود کن . گر منش کردم زیان تو سود کن
۲۴۷۰ گر خطا کُشتم دیت بر عاقله است . عاقله جانم تو بودی از اَلَمّت
سنگ می‌نهدد باستغفار دُر . این بود انصافِ نفس ای جانِ حُر

Heading: Bul. در این دنیا.

(۲۴۶۰) B for که .

(۲۴۶۵) B پیش تو هر دم .

(۲۴۷۰) H کز خطا . Bul. بر عاقلست .

(۲۴۷۱) AH om. ای , which is suppl. in marg. H.

۲۵۰ مدعی گاو نفس، نُسْت هین . خویشتن را خواجه کردست و بهین
 آن کُشته گاو عقل، نُسْت رَو . بر کشته گاو تن مُنْکَر مشو
 عقل اسیرست و همی خواهد زحی . روزی بی رنج و نعمت بر طبق
 روزی بی رنج او موقوف چیست . آنک بکشد گاورا کاصل، بدیست
 نفس گوید چون کُشی تو گاو من . ز آنک گاو، نفس باشد نفس تن
 ۲۵۱ خواجه زاده عقل مانده بی نوا . نفس خونی خواجه گشته و پیشوا
 روزی بی رنج و دانی که چیست . قوت ارواحست و ارزاق نیست
 لیلک موقوفست بر قربانِ گاو . گنج اندر گاو دان ای گنج کاو
 دوش چیزه خورده ام و رنی تمام . دادی در دست فهم تو زمار
 دوش چیزه خورده ام افسانه است . هرچه ی آید ز پنهان خانه است
 ۲۵۱۵ چشم بر اسباب از چه دوخیم . گر زخوش چشان گرشم آموخیم
 هست بر اسباب اسبابی دگر . در سبب مُنْکَر در آن افکن نظر
 انبیا در قطع اسباب آمدند . معجزات خویش بر کیوان زدند
 بی سبب مر بجزرا بشکافتند . بی زراعت چاش گندم یافتند
 ریگها هم آرد شد از سَعیشان . پشم بُز ابریشم آمد گش کشان
 ۲۵۲ جمله قرآن هست در قطع سبب . عزّ درویش و هلاک بولهب
 مرغ بایلی دو سه سنگ افکند . لشکر زفت حبش را بشکند
 پیل را سوراخ سوراخ افکند . سنگ مرغی کو بیلا پَر زند
 دُمِ گاو، کُشته بر مقتول زن . تا شود زنده همان تم در کفن
 حلق پُرید چمَد از جای خویش . خون خود جوید ز خون بالای خویش
 ۲۵۲۵ همچنین ز آغاز قرآن تا تمام . رفض اسبابست و علت و العلام

(۲۵۰۷) Bul. همی جوید زحی.

(۲۵۰۸) A اصل بدیست.

(۲۵۰۹) A باشد نفس تن.

(۲۵۱۰) A om. و.

(۲۵۱۲) BHK گنج کاو as in text.

(۲۵۱۵) H گرشم as in text.

(۲۵۱۸) Bul. بر زراعت.

افنضای داورئ ربّ دین . سر بر آرد از ضمیر آن و این
 ۲۴۹۱ کان فلان چون شد چه شد حالش چه گشت . همچنانک جوشد از رگزار گشت
 جوشش خون باشد آن و جنّها . خارش دلها و بحث و ماجرا
 چونک پیدا گشت سر کار او . مُعْجَزَه داود شد فاش و دوسو
 خلق جمله سر برهنه آمدند . سر بسجده بر زمینها میزدند
 ما همه کورانِ اصلی بوده ایم . از تو ما صد گون عجایب دیده ایم
 ۲۴۹۵ سنگ با تو در سخن آمد شهر . کز برای غزوی طالوتم بگیر
 تو سه سنگ و فلاخن آمدی . صد هزاران مرد را برهم زدی
 سنگهای صد هزاران پاره شد . هر یکی هر خصم را خون خواره شد
 آهن اندر دست تو چون موم شد . چون زیر سازی ترا معلوم شد
 کوهها با تو رسائل شد شکور . با تو میخوانند چون مُقَرّی زُبُور
 ۲۵۰۰ صد هزاران چشم دل بگشاده شد . اثر کم تو غیب را آماده شد
 و آن قوی تر زان همه کین دایست . زندگی بخشی که سَرْمَد قایست
 جانِ جمله مُعْجَزات اینست خود . کو ببخشد مرده را جان ابد
 کشته شد ظالم جهانی زند شد . هر یکی از نو خدا را بنده شد

بیان آنک نفس آدمی بجای آن خونبست کی مدعی گاو گشته
 بود و آن گاو کشته عقلست و داود حقست یا شیخ کی
 نایب حقست که بقوت و یاری او تواند ظالم را کشتن
 و توانگر شدن بروزی بی کسب و بی حساب،

نفس خود را کُش جهان را زند کن . خواجه را کُشتن او را بنده کن

مر خصم را Bul. (۲۴۹۷) و. A om. . معجزه (۲۴۹۲) Bul. (۲۴۹۱) . بحث ماجرا

Heading: A om. . بجای آن . A om. . بقوت before که . Bul. . بروزی حلال

نفس از درهاست با صد زور و فن . روی شیخ اورا ز مُرد دین‌گن
 گر تو صاحب گاورا خواهی زبون . چون خزان بخش کن آن سواى حرون
 چون بتزدیک ولیّ الله شود . آن زبان صد گرش کوتاه شود^{۲۵۵۰}
 صد زبان و هر زبانی صد لغت . زرق و کستایش نیاید در صفت
 مدعی گاو نفس آمد فصیح . صد هزاران حجت آرد ناصحیح
 شهر را بنسبند الا شاه را . ره نماند زد شه آگاه را
 نفس را تسبیح و مصحف در بین . خجرو شمیر اندر آستین^{۲۵۵۵}
 مصحف و سالوس او باور مکن . خویش با او همسر و همسر مکن
 سوسه حوضت آورد بهر وضو . و اندر اندازد ترا در قعر او
 عقل نورانی و نیکو طالبست . نفس ظلمانی بسرو چون غالبست
 زآنک او در خانه عقل تو غریب . بر در خود سگ بود شیر مهیب
 باش تا شیران سوی پیشه روند . وین سگان کور آنجا بگروند
 مگر نفس و تن نداند علم شهر . او نکردد جز یوخی آفتاب فهر^{۲۵۶۰}
 هر که جنس اوست یار او شود . جز مگر دود کوشیخت بود
 کو مبدل گشت و جنس تن نماند . هر که حق در مقام دل نشاند
 خلق جمله علتی اند از کین . یار علت می شود علت یقین
 هر کسی دعوی دادی کند . هر که بی تمیز کف در وی زند
 از صیادی بشنود آواز طیر . مرغ ابله می کند آن سوسه سیر^{۲۵۶۵}
 تقدرا از نقل نشناسد غویست . هین ازو بگریز اگر چه معنویست
 رسته و بر بسته پیش او یکيست . گر یقین دعوی کند او در شکيست
 این چنین کس گر ذکی مطلق است . چونش این تمیز نبود احمق است
 هین ازو بگریز چون آهو ز شیر . سوی او مشتاب ای دانا دلیر

نقش ظلمانی K (۲۵۵۷)

کآن شیخت BK Bul. که شیخت A (۲۵۶۱)

و Bul om. (۲۵۶۲)

کشف این نه از عقل کارافزا بود . بندگی کن تا ترا پیدا شود
 بند معقولات آمد فلسفی . شهسوار عقل آمد صفی
 عقل عقلت مغز و عقل نُست پوست . معد حیوان همیشه پوست جوست
 مغزجوی از پوست دارد صد ملال . مغز نغزانهرا حلال آمد حلال
 ۲۵۲۰ چونك قشر عقل صد برهان دهد . عقل گل گی گام بی ایقان نهد
 عقل دفترها کند یکسر سیاه . عقل عقل آفاق دارد پُر زماه
 از سیاهی وز سپیدے فارغست . نور ماهش بر دل و جان بازغست
 این سیاه و این سپید ار قدر یافت . زان شب قدرست کاختروار تافت
 قیمت همیان و کیسه از زرست . بی ززر همیان و کیسه آتُرتست
 ۲۵۲۵ همچنانك قدر تن از جان بود . قدر جان از پرتو جانان بود
 گریب دی جان زنده بی پرتوگون . هیچ گنتی کافرانرا میتون
 هین بگو که ناطقه جو ی کند . تا بقرنی بعد ما آبی رسد
 گرچه هر قرنی سخن آری بود . لیک گنتی سالفان یاری بود
 فی که م تورات و انجیل و زبور . شد گواه صدق قرآن ای شکور
 ۲۵۳۰ روزی بپرا-ج جو و بی حساب . کز بهشت آورد جبریل سب
 بلک رزقی از خداوند بهشت . بی ضناع باغبان بی رنج رگشت
 زانك نفع نان در آن نان داد اوست . بدهدت آن نفع بی توسیط پوست
 ذوق پنهان نقشی نان چون سفره ایست . نان بی سفره ولی را بهره ایست
 رزق جانی گی بری با سعی و جست . جز بعدل شیخ کو داود نُست
 ۲۵۳۵ نفس چون با شیخ بیند گام تو . از بن دندان شود او رام تو
 صاحب آن گاو رام آنگاه شد . کز در داود او آگاه شد
 عقل گاهی غالب آید در شکار . بر سگ نفسست که باشد شیخ یار

مغز نغزانهرا H . مغز جو . Bul. (۲۵۲۹)

بیزر آن همیان . Bul. (۲۵۲۴)

بی حسیب . Bul. (۲۵۳۰)

گفت حکمت چیست کآنجا اسم حق . سود کرد اینجا نبود آنرا سبق
 آن همان رنجست و این رنجی چرا . او نقد این را و آنرا شد دوا
 گفت رنج احمق قهر خداست . رنج و کوری نیست قهر آن ابتلاست
 ابتلا رنجیست کآن وحتم آورد . احمق رنجیست کآن زخم آورد
 آنج داغ اوست مهر او کرده است . چاره بر وی نیارد بُرد دست
 ز احمقان بگریز چون عیسی گریخت . صحبت احمق بسی خونها که ریخت
 اندک اندک آبرو دزدد هوا . دین چنین دزدد هر احمق از شما
 گرمیت را دزدد و سرده دهد . همچو آن کو زیر کون سنگی نهد
 آن گریز عیسی فی از بیم بود . ایمنست او آن پی تعلیم بود
 ز مهر سر امر پُر کند آفاق را . چه غم آن خورشید با اشراق را

قصه اهل سبا و حماقت ایشان و اثر ناکردن نصیحت انبیا در احمقان

یادیر آمد قصه اهل سبا . کز تم احمق صبا نشان شد و با
 آن سبا مانند بشهر بس کلان . در فسانه بشنوی از کودکان
 کودکان افسانه می آورند . دُرُج در افسانه شان بس سر و پند
 هزارها گویند در افسانه ها . گنج می جو در همه ویرانه ها
 بود شهری بس عظیم و مه ول . قدر او قدر سگ ره بیش فی
 بس عظیم و بس فراخ و بس دراز . سخت زفت زفت اندازه پیاز
 مردم ده شهر مجموع اندرو . لیک جمله سه تن ناشسته رو

رنج کوری Bul. (۲۵۹۲) چرا for هذا A (۲۵۹۱)

بر اشراق را Bul. (۲۵۹۱) خونها بر ریخت Bul. (۲۵۹۵)

Heading: B رجوع بقصه corr. to نصیحت ایشان A. بر احمقان Bul.

زفت و زفت Bul. (۲۶۰۵) از همه Bul. (۲۶۰۲) بشهری Bul. (۲۶۰۱)

گر بختن عیسی علیه السّلم فراز کوه از احقان،

۲۰۷۰ عیسی: مَرِّمَ بکوهی می‌گریخت. شیر گویی خون او می‌خواست ریخت
 آن یکی در پی دوید و گفت خَیَر. در پیت کس نیست چه گریزی چو طیر
 با شتاب او آنچنان می‌ناخت جَنّت. کز شتاب خود جواب او نگفت
 یك دو میدان در پی عیسی براند. پس بجِدِّ رَجَد عیسی را بخواند
 کز پی مَرَضَاتِ حق یك لحظه بیست. که مرا اندر گریزت مشکلیست
 ۲۰۷۰ از کی این سو می‌گریزی ای کریم. فی پیت شیر و نه خصم و خوف و بیم
 گفت از احق گریزانم برو. و رهانم خویش را بندم مشو
 گفت آخر آن مَسِیحا فی توی. که شود کور و کر از تو مَسْنوی
 گفت آری گفت آن شه نبستی. که فسون غیب را مأویستی
 چون بخوانی آن فسون بر مرده. بر جهد چون شیر صید آورده
 ۲۰۸۰ گفت آری آن منم گفتا که تو. فی زرگل مرغان کنی ای خوب‌رو
 گفت آری گفت پس ای روح پاک. هر چه خواهی می‌کنی از کیست پاک
 با چنین برهان که باشد در جهان. که نباشد مر تر از بندگان
 گفت عیسی که بذات پالک حق. مُبَدِّعِ تن خالق جان در سَبَقِ
 حُرْمَتِ ذات و صفات پالک او. که بود گردون گریبان چاک او
 ۲۰۸۰ کان فسون و اسم اعظم را که من. بر کر و بر کور خواندم شد حسن
 بر که سنگین بخواندم شد شکاف. خرقه را بدرید بر خود تا بناف
 بر تن مرده بخواندم گشت حَی. بر سر لاشی بخواندم گشت شَی
 خواندم آنرا بر دل احق بود. صد هزاران بار و درمانی نشد
 سنگِ خارا گشت و زان خور نگشت. ریگ شد کر وی نروید هیچ گشت

ای مسیحا B (۲۰۷۷)

A seems to have read دل احق بود originally, but a corrector has altered بود to سَود (شود). A درمانی نبود.

نك پياي کاروانها مَفْنِي . زين شکافِ در که هست آن مُحَنِي
بر درِ ارجويِ نيایِ آن شکاف . سخت ناپیدا وزو چندین زفاف

شرح آن کورِ دوربين و آن کَرِ تيزشنو و آن برهنه درازدامن؛

کَرِ امل را دان که مرگِ ما شيد . مرگِ خود نشيد و نفلِ خود ندید
حرص نايست بيند مومو . عيبِ خلفان و بگويد کو بکو
عيبِ خود يك ذره چشمِ كورِ او . و نيند گرچه هست او عيبِ جو
عُورِ و ترسد که دامانش بُرند . دامنِ مردِ برهنه کی درند
مردِ دنيا مناس است و ترس ناك . هيچ او را نيست از دزدانش باك
او برهنه آمد و غريان رود . وز غمِ دزدش جگر خون مينود
وقتِ مرگش که بود صد نوحه پيش . خند آيد جانش را زين ترسِ خویش
آن زمان داند غني کش نيست زر . هم ذکی داند که بُد او بی هنر
چون کنارِ کودکی پُر از سفال . کو بر آن لرزان بود چون ربّ مال
گر ستانی پاره گريان شود . پاره گر بازش دهی خندان شود
چون نباشد طفل را دانش دثار . گريه و خندش ندارد اعتبار
مختم چون عاريت را مُلك ديد . پس بر آن مالِ دُرُوغين و طپيد
خواب و بيند که او را هست مال . ترسد از دزدی که بُر بايد جوال
چون زخواستش بر جهانگوش گش . پس ز ترسِ خویش تسخّر آيدش
همچنان لرزانی اين عالمان . که بُودشان عقل و علم اين جهان

Heading: Suppl. in marg. H.

وز دزدانش B (۲۶۴۲) . بيند کو بکو A . عيبِ خلفان را بگويد (۲۶۴۱)

and so corr. in H. که او بد بی هنر BK Bul. (۲۶۴۵) . زين خله خویش A (۲۶۴۴)

در آن مال A . مُلك ديد H (۲۶۴۴) . خندش B (۲۶۴۸) and so corr. in H.

ترسانی اين عالمان B (۲۶۴۴) . پس بر ترس خویش Bul. (۲۶۴۱)

اندرو خلق و خلایق بی شمار . لیک آن جمله سه خام پخته خوار
 جان ناکرده بچنانان تاختن . گر هزارانست باشد نیم تن
 آن یکی بس دوزین و دیده کور . از سلیمان کور و دیده پای مور
 و آن دگر بس تیز گوش و سخت کر . گنج در وی هست یک جوسنگ زر ۲۶۱۰
 و آن دگر عور و برهنه لاشه باز . لیک دامنه جامه او دراز
 گشت کور اینک سپاهی و رسند . من می بینم که چه فومند و چند
 گشت کز آری شندم بانگشان . که چه می گویند پیدا و نهان
 آن برهنه گشت ترسان زین منم . که بپزند امر درازی دامنم ۲۶۱۵
 کور گشت اینک بتزدیک آمدند . خیز بگریزم پیش از زخم و بند
 کمر می گوید که آری مشغله . می شود نزدیکتر یاران هله
 آن برهنه گشت آه دامنم . از طمع بپزند و من نالینم
 شهر را هشتند و بیرون آمدند . در هزیمت در دی اندر شدند
 اندر آن ده مرغ فربه یافتند . لیک ذره گوشت بر وی نه نژند
 مرغ مرده خشک و ز زخم کلاغ . استخوانها زارگشته چون بناغ ۲۶۲۰
 زان می خوردند چون از صید شیر . هر یکی از خوردنش چون پیل سیر
 هر سه زان خوردند و بس فربه شدند . چون سه پیل بس بزرگ و مه شدند
 آنچنان کر فربهی هر یک جوان . در ننگبیدی ز زفتی در جهان
 با چین گیزی و هفت اندام زفت . از شکاف تر برون جستند و رفت
 راه مرگ خلق ناپیدا رهست . در نظر ناید عجایب مخفیست ۲۶۲۵

و در وی B دیگر A (۲۶۱۰) هزارانست Bul. (۲۶۰۸) و. A om. (۲۶۰۷)

پزند Bul. (۲۶۱۴) شدم Bul. (۲۶۱۴) و لاشه باز Bul. دیگر A (۲۶۱۱)

In AH vv. ۲۶۱۵. در هزیمت در دی اندر شدند. A in second hemistich: (۲۶۱۵)

and ۲۶۱۶ are transposed.

در وی K Bul. (۲۶۱۱) A om. (۲۶۱۸) A om. (۲۶۱۷)

با چین کبری A (۲۶۲۴) آنچنان از A (۲۶۲۴) بناغ K Bul. (۲۶۲۰)

در نظر ناید که آن بیجا رهست BK Bul. (۲۶۲۵)

بس که یافتاد از پُری شمار . تنگ می‌شد معبر ره برگذار
 آن شمار میوه ره را می‌گرفت . از پُری میوه ره‌رو در شِگفت^{۲۶۶۰}
 سَلَه بر سر در درختانشان . پُر شده ناخواست از میوه‌فشان
 باد آن میوه فشانده فی کسی . پُرشدی زان میوه دامنها بسی
 خوشهای زفت تا زیر آمد . بر سر و روی رونده می‌زده
 مرد گلخن‌تاب از پُری زر . بنه بودی در میان زرین کمر
 سگ کُلیچه کوفتی در زیر پا . نخمه بودی گرگِ صحرا از نوا^{۲۶۶۵}
 گشته این شهر و ده از دزد و گرگ . بُز ترسیده م از گرگِ سُرگ
 گر بگویم شرح نعمتهای قوم . که زیادت می‌شد آن یومًا یومر
 مانع آید از سخنهای مِهم . انبیا بردند امیر فاستِم

آمدن پیغامبران از حق بنصیحت اهل سبا،

سبزه پیغمبر آنجا آمدند . گمراهانرا جمله رهبری‌شدند
 که هله نعمت فزون شد شکر کو . مرکبِ شکر از بخشد حرکوا^{۲۶۷۰}
 شکر منعم واجب آید در خرد . ورنه بگشاید در خشم ابد
 هین کرم بیند و این خود کس کند . کر چنین نعمت بشکری بس کند
 سر بیخشد شکر خواهد سجد . پا بیخشد شکر خواهد قعد
 قوم گفته شکر مارا بُرد غول . ما شدیم از شکر وز نعمت ملول
 ما چنان پُرمرده گشتیم از عطا . که نه طاعتان خوش آید نه خطا^{۲۶۷۵}
 ما نمی‌خواهیم نعمتها و باغ . ما نمی‌خواهیم اسباب و فراغ
 انبیا گفتند در دل علبست . که از آن در حق‌شناسی آفتبست

(۲۶۶۲) A om. و.

(۲۶۶۷) Bul. یوما فبوم.

Heading: K om. از.

(۲۶۶۹) ABHK پیغامبر.

(۲۶۷۶) Bul. اسباب فراغ.

از پی این عاقلانِ ذو فنون . گفت ایزد در نبی لا یَعْلَمُونَ
 هر یکی ترسانِ زِ دزدیِ کسی . خوبستن را علم پندارد بی
 گوید او که روزگارم و بَرند . خود ندارد روزگار سودمند
 گوید از کارم بر آوردند خلق . غرقِ بیکارِ است جانش تا بخلق
 غور ترسان که من دامن کُشان . چون رهانم دامن از چنگالشان
 صد هزاران فصل داند از علوم . جانِ خود را می نداند آن ظَلوم
 داند او خاصیتِ هر جوهری . در بیانِ جوهرِ خود چون خرب
 که می دانم بَجُوز و لا بَجُوز . خود ندانی تو بَجُوزی یا عَجُوز
 این روا و آن ناروا دانی ولیک . تو روا یا ناروایی بین تو نیک
 قیمتِ هر کاله می دانی که چیست . قیمتِ خود را ندانی احمقِست
 سمدها و نحسها دانسته . ننگری تو سعدی یا ناشسته
 جانِ جمله علما اینست این . که بدانی من یکم در بومِ دین
 آن اصولِ دین بدانستی تو لیک . بشکر اندر اصلِ خود گر هست نیک
 از اصولیتِ اصولِ خویش به . که بدانی اصلِ خود ای مردِ به

صفت خرمی شهر اهل سبا و ناشکری ایشان،

اصلشان بد بود آن اهل سبا . می رمیدند ز آسبابِ لفا
 دادشان چندان ضیاع و باغ و راغ . از چپ و از راست از بهر فراغ

خاصیتی A (۲۶۶۹) . فصل ABK Bul. (۲۶۶۸)

ای عَجُوز Bul. بحوری یا عَجُوز A (۲۶۷۰)

ننگری سعدی تو BK Bul. (۲۶۷۲) . For the metre cf. note on v. ۱۷۱۹. After this verse AH add (cf. v. ۲۵۰۲):

جان جمله علما اینست خود * کو ببخشد جمله را جان ابد

از اصول AB (۲۶۷۵)

Heading: A om. شهر .

تا که آن کهنه بر آرد برگه نو . بشگفاند کهنه صد خوشه زگو
 ۲۷۰۰ ما طیبانیم شاگردان حق . بحر قلزم دید مارا قاتل
 آن طیبان طبعت دیگرند . که بیل از راه نبض بنگرند
 ما بیل بی واسطه خوش بنگرم . کز فراست ما بعالی منظریم
 آن طیبان غذا اند و ثمار . جان حیوانی بدیشان استوار
 ما طیبان فعالیم و منال . ملهم ما پرتو نور جلال
 ۲۷۰۵ کین چنین فعلی ترا نافع بود . و آنچنان فعلی زره فاطع بود
 این چنین قولی ترا پیش آورد . و آنچنان قولی ترا نیش آورد
 آن طیبانرا بود بولی دلیل . وین دلیل ما بود و خج جلیل
 دستمزدی و نخواهیم از کی . دستمزد ما رسد از مقدسی
 هین صلا ببهرائی ناسوررا . داروے ما یک یک رنجوررا

معجزه خواستن قوم از پیغامبران،

۲۷۱۰ قوم گفتند اے گروه مدعی . گو گواه علم طب و نافی
 چون شما بسته همین خواب و خورید . همچو ما باشید دریده ی چرید
 چون شما در دام این آب و رگلید . گئی شما صیاد سپهرغ دلبید
 حبّ جاه و سزوری دارد بر آن . که شمارد خویش از پیغامبران
 ما نخواهیم این چنین لاف و دروغ . کردن اندر گوش و افتادن بدوغ

(۲۶۱۱) H از کهنه نو . A . از کهنه برگه نو . with بروید suppl. above. AB Bul.
 و شاگردان . (۲۷۰۰) Bul. بشگند آن کهنه .

(۲۷۰۷) B om. نافع شود . (۲۷۰۵) Bul.

و . (۲۷۱۰) Bul. om. . رسد از حق بی . (۲۷۰۸) BK Bul.

(۲۷۱۱) In A و is written before در ده , above the line.

(۲۷۱۲) A حبّ و جاه . ABHK پیغامبران .

(۲۷۱۳) A افتادن و . گفت و دروغ . (۲۷۱۴) A

نعمت از وسه جملگی علت شود . طعمه در بیمار گی فوت شود
چند خوش پیش تو آمد ای مُصر . جمله ناخوش گشت و صاف او گیرد
۲۷۸۰ تو علوّ این خوشبها آمده . گشت ناخوش هرچه در وی کف زدی
هرکه او شد آشنا و یار تو . شد حقیر او خوار در دیدار تو
هرکه او یگانه باشد با تو هم . پیش تو او بس مهامت و محترم
این هم از تأثیر آن بیمارست . زهر او در جمله جُفتان سارِست
دفع آن علت باید کرد زود . که شکر با آن حدّث خواهد نمود
۲۷۸۵ هر خوشی کاید بنو ناخوش شود . آمو حیوان گر رسد آتش شود
کیمیای مرگ و جسکت آن صفت . مرگ گردد زان حیات عاقبت
بس غذایی که زوی دل زنده شد . چون بیامد در تن، تو گنّه شد
بس عزیزی که بنار اِشکار شد . چون شکارت شد بر تو خوار شد
آشنایی عقل با عقل از صفا . چون شود هر دم فزون باشد و لا
۲۷۹۰ آشنایی نفس با هر نفس پست . تو یقین و دان که دم کم کمرست
زانک نفس گردد علت و تند . معرفت را زود فاسد و کند
گر نخواهی دوست را فردا نبیر . دوستی با عاقل و با عقل گیر
از سموم نفس چون با علّی . هرج گیری تو مرض را آلتی
گر بگیری گوهری سنگی شود . ور بگیری مهر دل جنگی شود
۲۷۹۵ ور بگیری نکنه بختی لطیف . بعدِ درکت گشت بی ذوق و کثیف
که من این را بس شنیدم کهنه شد . چیز دیگر گو بجز آن ای عَصُد
چیز دیگر نازه و نو گفته گیر . باز فردا زان شوی سیر و نذیر
دفع علت کن چو علت خو شود . هر حدیثی کهنه پشت تو شود

کف در وی A Bul. (۲۷۸۰) . پیش تو آید Bul. (۲۷۷۱)

هر دم کمرست Bul. (۲۷۹۰) . و لا K (۲۷۸۹) . بس پست B (۲۷۸۲)

کثیف و before A om. و لطیف Bul. بکر K (۲۷۹۵)

حدیث B Bul. (۲۷۹۸)

هر رسول شاه باید جنس او . آب و گل کو خالق افلاك كو
 مغز خر خوردم تا ما چون شما . پشه را داریم همراز هما
 كو هما كو پشه كو گل كو خدا . زافتاب چرخ چه بود ذره را
 این چه نسبت این چه پیوندی بود . تا که در عقل و دماغی در رود

حکایت خرگوشان که خرگوشی را برسالت پیش پیل فرستادند
 که بگو که من رسول ماه آسمان پیش تو که ازین چشمه آب
 حذر کن چنانک در کتاب کلیله تمام گفته است،

این بدان ماند که خرگوشی بگفت . من رسول ماهر و با ماه جفت
 کز رنه پیلان بر آن چشمه زلال . جمله نخچیران بدند اندر وبال
 از سر که بانگ زد خرگوش زال . حبله کردند چون کم بود زور
 که بیا رابع عشر ای شاه پیل . تا درون چشمه یابی این دلیل
 شاه پیلان من رسول پیش نیست . بر رسولان بند و زجر و خشم نیست
 ماه می گوید که اے پیلان روید . چشمه آن ماست زین یکسو شوید
 ترک این چشمه بگوید و روید . گفتیم از گردن برون انداختیم
 نك نشان آنست کاندل چشمه ماه . مضطرب گردد زبیل آب خواه
 آن فلان شب حاضر آ ای شاه پیل . تا درون چشمه یابی زین دلیل

تا کی A (۲۷۲۷)

Heading: A خرگوش را . In H برسالت is suppl. in marg. A رسول که بگو من که.

شاه پیلان AK (۲۷۴۳)

تا زرخ تیغ مه این شوید A in second hemistich (۲۷۴۴)

A om. (۲۷۴۵) تیغ من K Bul om. (۲۷۴۶)

۲۷۱۵ انبیا گفتند کین زان علتست . مایه کورے حجاب رؤیتست
 دعوی ما را شنیدیت و شما . می بینید این گهر در دست ما
 امتحانست این گهر مر خلق را . ماش گردانیم گرد چشمها
 هر که گوید کوا گفتش گواست . کونی بیند گهر حبس عاست
 آفتابی در سخن آمد که خیز . که بر آمد روز بر چه کم ستیز
 ۲۷۲۰ تو بگویی آفتابا کوا گواه . گویدت ای کور از حق دید خواه
 روز روشن هر که او جوید چراغ . عین جُست کوریش دارد بلاغ
 و نه نی بی گمانی برده . که صباحت و تو اندر پرده
 کوری خود را مکن زین گفت فاش . خامش و در انتظار فضل باش
 در میان روز گفتن روز کوا . خویش رسوا کردنست ای روز جو
 ۲۷۲۵ صبر و خاموشی جذوب رحمتست . وین نشان جُستن نشان علتست
 اُنصتوا پذیر تا بر جان تو . آید از جانان جزای اُنصتوا
 گر نخواهی نکس پیش این طیب . بر زمین زن زر و سرا ای لیب
 گشت افزون را تو بَنروش و بخر . بذل جان و بذل جاه و بذل زر
 تا ثناء تو بگوید فضل هو . که حسد آرد فلک بر جاه تو
 ۲۷۳۰ چون طیبانرا نگه دارید دل . خود ببینید و شوید از خود خجل
 دفع این کوری بدست خلق نیست . لیک اکرام طیبان امر هدایت
 این طیبانرا بجان بند شوید . تا بمشک و عنبر آگه شوید

متمم داشتن قوم انبیارا،

قوم گفتند این همه زرقست و مکر . گی خدا نایب کند از زید و بکر

فاش گردانیم Bul. (۲۷۱۷) . شنیدید Bul. (۲۷۱۶)

چشمش عاست . and so H, in which the middle letter has a point both above and below. B (۲۷۱۸)

که خدا AB (۲۷۲۲) . نشان عاقبتست A (۲۷۲۵) . ورنی دانی B (۲۷۲۲)

یا مگر مرده تراشیده شاست . پشه زنه تراشیده خداست
 عاشق، خویشید و صنعت کرد خویش . دَمَ ماران را سَرِ مارست کیش
 فی در آن دُم دولتی و نعمتی . فی در آن سَرِ راحتی و لذتی
 ۲۷۷۰ رُگرد سرگردان بود آن دُمَ مار . لایقند و در خوردن آن هر دو یار
 آن چنان گوید حکیم، غَزَنوی . در الهی نامه خوش گر بشنوی
 کمر فضولی کن تو در حکم، قَدَر . در خور آمد شخصی خر با گوشِ خر
 شد مناسب عُضْوُها و اَیْدانها . شد مناسب و صنها با جانها
 وصفِ هر جانی تناسب باشدش . بی گمان با جان که حق بتراشدش
 ۲۷۷۵ چون صفت با جان فرین کردست او . پس مناسب دانش همچون چشم و رُو
 شد مناسب و صنها در خوب و زشت . شد مناسب حرفها که حق نبشت
 دیک و دل هست یَتَنَ اِصْبَعَتَن . چون قلم در دستِ کاتب ای حُصِنَ
 اَصْبَعِ لَطِنَت و فهر و در میان . کَلکِ دل با قبض و بسطی زین بَنان
 اے قلمِ بنگر گر اِجْلالیستی . که میان اِصْبَعَتَن کیستی
 ۲۷۸۰ جمله قصد و جُنُبست زین اصبع است . فرقی تو بر چار راه مَجْمَع است
 این حُرُوفِ حالها از نسخِ اوست . عزم و قَسَخت هم زَعَزَم و فسَخِ اوست
 جز نیاز و جز نَضَرع راه نیست . زین تَقَلُّبِ هر قلم آگاه نیست
 این قلم داند ولی بر قَدَرِ خود . قدرِ خود پیدا کد در نیک و بد
 آنچه در خرگوش و پیل آویختند . تا ازل را با جِلک آمیختند

بیان آنک هر کس را نرسد مثل آوردن خاصه در کار الهی،

۲۷۸۵ گئی رستنان این مثلها ساختن . سوی آن درگاه پاك انداختن

(۲۷۷۱) BK Bul. and so corr. in H. (۲۷۷۱) عاشق خویشند A (۲۷۷۱)

(۲۷۷۲) Bul. نوشت. (۲۷۷۲) B. (۲۷۷۲) A apparently

(۲۷۷۸) Bul. آگاه نیست. (۲۷۷۸) Bul. آگاه نیست. (۲۷۷۸) Bul. آگاه نیست. (۲۷۷۸) Bul. آگاه نیست.

(۲۷۸۵) In Bul. this verse precedes the Heading.

چونك هفت و هشت از مه بگذرید . شاه پیل آمد ز چشمه ی چرید
 ۲۷۰۰ چونك زد خرطوم پیل آن شب در آب . مضطرب شد آب و مه کرد اضطراب
 پیل باور کرد از وے آن خطاب . چون درون چشمه مه کرد اضطراب
 ما نه زان پیلان گولیم ای گروه . كه اضطراب ماه آردمان شكوه
 انبیا گفتند آو پند جان . سخت تر کرد ای سفیهان بدتان

جواب گفتن انبیا طعن ایشانرا و مثل زدن ایشانرا،

ای دریغا كه دوا در نجات . گشت زهر قهر جان آهنگان
 ۲۷۰۰ ظلمت افروزد این چراغ آن چشمرا . چون خدا بگماشت پرده خشمرا
 چه رئیس جست خواهیم از شما . كه ریاستان فروست امر شما
 چه شرف یابد ز کشتی بحر در . خاصه کشتی زرگین گشته پر
 ای دریغ آن دیده کور و کبود . آفتابی اندرو ذره نسود
 زادی كه بود بی مثل و ندید . دیده ابلیس جز طیفی ندید
 ۲۷۱۰ چشم دیوانه بهارش دے نسود . زان طرف جنید کورا خانه بود
 ای بسا دولت كه آید گاه گاه . پیش بی دولت بگردد او ز راه
 ای بسا معشوق كآید ناشناخت . پیش بدبختی نداند عشق باخت
 این غلطیه دید را حرمان ماست . وین مغلب قلب را سو القصاص
 چون بت سنگین شمارا قبله شد . لعنت و كورے شمارا ظلمه شد
 ۲۷۲۰ چون بشاید سنگنان انبار حق . چون نشاید عقل و جان هراز حق
 پشه مرده شمارا شد شريك . چون نشاید زنده هراز ملك

کاضطراب AB Bul. (۲۷۰۲) هفت و هشت AB Bul. (۲۷۴۹)

In Bul. this verse comes after the Heading. (۲۷۰۲)

Heading: H om. طعن.

After this verse Bul. adds: (۲۷۶۲)

احقار را اینچنین حرمان چراست . می نازد گمراهان را راه راست

حکایت آن دزد که می پرسیدندش که چه می کنی نیم شب در
بن این دیوار گفت دهل می زنم،

این مثل بشنو که شب دزدی عنید . در بُن دیوار حفره می بُرید
۲۸۰۰ نیم بیدارے که او رنجور بود . طَفْطَق آهسته اش را می شنود
رفت بر بام و فرود آویخت سر . گفت او را در چه کاری ای پدر
خیر باشد نیم شب چه می کنی . تو کی گفتا دُهل زن ای سنی
در چه کاری گفت می کوم دُهل . گفت کُو بانگ دهل ای بُوسِل
گفت فردا بشنوی این بانگ را . نَعْرَة یا حَسْرَتا یا وِلَتا
۲۸۰۵ آن دروغست و کثر و بر ساخته . سِرِّ آن کُزرا تو هر نشناخته

جواب آن مثل که منکران گفتند از رسالت خرگوش
پیغام پیل از ماه آسمان،

سِرِّ آن خرگوش دات دیو، فضول . کی بهیش نفس تو آمد رسول
تا که نفس گول را محروم کرد . ز آب حیوانی که از وی خضر خورد
بازگونه کرده معنیش را . کفر گفنی منعید شو نبش را
اضطراب ماه گفنی در زلال . که بترسانید پیلانرا شغال
۲۸۱۰ فَصَة خرگوش و پیل آری و آب . خَشِیت پیلان زمه در اضطراب
این چه ماند آخر ای کورانِ خام . با مپی که شد زبوش خاص و عام
چه مَه و چه آفتاب و چه فلك . چه عُقُول و چه نُفوس و چه مَلَك

Heading: H om. این. A در بن آن. Bul. در بن. B om. این.

که آن دزدی A (۲۷۹۱)

Heading: A om. گفتند از مثل and به پیغام. Bul.

عُقُول و چه نفوس Bul. (۲۸۱۲) پترسانند Bul. (۲۸۰۶)

آن مثل آوردن آن حضرتست . که بعلم سِر و جهر او آینست
 تو چه دانی سِر چیزی تا تو کل . یا بزلفی یا برُخ آری مثل
 موسی آن را عصا دید و نبود . ازدها بُد سِر او لب می‌گشود
 چون چنان شاهی نداند سِرِ خوب . تو چه دانی سِر این دام و حُبوب
 ۲۷۱. چون غلط شد چنم موسی در مثل . چون کند موئی فضولی مُدْخَل
 آن مثال را چو ازدها کند . تا پاسخ جزو جزوت بر گد
 این مثال آورد ابلیس لعین . تا که شد ملعون حق تا بوم دین
 این مثال آورد فارون از ایاج . تا فرو شد در زمین با نخت و تاج
 این مثال را چو زاغ و بوم دان . که ازیشان پست شد صد خاندان

مثلا زدن قوم باسئزها در زمان کشتی ساختن،

۲۷۲. نوح اندر بادیه کشتی بساخت . صد مثل‌گو از پی نَسْخَر بناخت
 در بیابانی که چاه آب نیست . می‌کند کشتی چه نادان ابلیهست
 آن یکی می‌گفت ای کشتی بتاز . و آن یکی می‌گفت پَرش هم بساز
 او می‌گفت این بنرمان خداست . این بچَر کها نخواهد گشت کاست

این مثال را A (۲۷۱۱)

بر زمین A (۲۷۱۲)

(۲۷۱۶) Bul. adds: و ابلیهست B. آب چاه .

آن یکی گفتا دمش کتر بد ورا . و آن دگر گفت های او معوج چرا
 و آن دگر گفت ای بود مشک نهی . غر آخر دید آنرا خرگی

(۲۷۱۷) A in second hemistich دگر for یکی .

صَدَّقُوهُمْ هُمْ بُدُورٌ زَاهِرَةٌ . قَلَّ أَنْ يَلْقَوْكُمْ بِالسَّاهِرَةِ
 صَدَّقُوهُمْ هُمْ مَصَائِجُ الدُّجَى . أَكْرَبُوهُمْ هُمْ مَفَائِصُ الرِّجَا
 صَدِّقُوا مَنْ لَيْسَ يَرْجُو خَيْرَكُمْ . لَا تَضِلُّوا لَا تُضِلُّوا غَيْرَكُمْ
 پاری گویم مین نگازی بپل . هندوی آن ترک باش ای آب و رگل
 ۲۸۵۰ مین گواهیهای شاهان بشنوید . بگرویدند آسمانها بگروید

معنی حزم و مثال مرد حازم،

یا بحال اولینان بشگرید . یا سوی آخر بجزی در پَرید
 حزم چه بود در دو تدبیر احتیاط . از دو آن گبری که دُورست از خُباط
 آن یکی گوید درین ره هفت روز . نیست آب و هست ریگ پای سوز
 آن دگر گوید دروغست این یران . که بهر شب چشمه بینی روان
 ۲۸۴۵ حزم آن باشد که بر گیری تو آب . تا زهی از ترس و باشی بر صواب
 گر بود در راه آب این را بریز . ور نباشد وای بر مرد ستمیز
 ای خلیفه زادگان دادی کنید . حزم بهر روز مبعادی کنید
 آن عدوی کر پدرتان کین کشید . سوی زندانش زعلین کشید
 آن شه شطرنج دل را مات کرد . از بهنش سُخره آفات کرد
 ۲۸۵۰ چند جا بندش گرفت اندر نبرد . تا بکشتی در فگندش رُوی زرد
 این چنین کردست با آن بهلوان . سُست سُستش منگرید ای دیگران
 مادر و بابای مارا آن حُصود . تاج و پیرایه بچالاکِی رسید
 کردشان آنجا برهنه و زار و خوار . سالها بگریست آدم زار زار

آب گل A (۲۸۴۹) . برچو AB (۲۸۴۸) . يَلْقَوْكُمْ H (۲۸۴۷)

Heading: AH مردم حازم.

و پای سوز A (۲۸۴۴) . اولینان A (۲۸۴۱)

در صواب Bal. (۲۸۴۵) . این بدان AH (۲۸۴۴)

زار خوار A (۲۸۵۴) . دیگران for بهلوان A (۲۸۵۱)

آفتاب آفتاب آفتاب . این چه می گویم مگر هستم بخواب
 صد هزاران شهر را خشم شهبان . سزنگون کردست ای بد گمراهان
 کوه بر خود می شکافت صد شکاف . آفتابی چون خراسی در طواف ^{۲۸۱۵}
 خشم مردان خشک گرداند محاب . خشم دلهای کرد عالمها خراب
 بنگرید ای مردگان بی حنوط . در سیاست گاه شهرستان لوط
 پیل خود چه بود که سه مرغ بران . کوفتند آن پیلکانرا استخوان
 اضعف مرغیان اباییست و او . پیل را بپذیرد و نپذیرد رفو
 کیست کو نشنید آن طوفان نوح . یا مضاف لشکر فرعون و روح ^{۲۸۲۰}
 روحشان بشکست و اندر آب ریخت . ذره ذره ایشان بر می گسخت
 کیست کو نشنید احوال نبود . و آنک صرصر عادیانرا می بود
 چشم باری در چنان پیلان گشا . که بوندی پیلکش اندر و غا
 آنچنان پیلان و شاهان ظلوم . زیر خشم دل همیشه در رجوم
 تا ابد امر ظلمتی در ظلمتی . می روند و نیست غوثی رحمتی ^{۲۸۲۵}
 نام نیک و بد مگر نشیده اید . جمله دیدند و شما نادیده اید
 دیده را نادیده می آرید لیک . چشمتانرا با گشاید مرگ نیک
 گبر عالم پُر بود خورشید و نور . چون روی در ظلمتی مانند گور
 بی نصیب آبی از آن نور عظیم . بسنه روزن باشی از ماه کریم
 تو درون چاه رفتنی ز کاخ . چه گنه دارد جهانهای فراخ ^{۲۸۳۰}
 جان که اندر وصف گرگی ماند او . چون ببینند روی یوسف را بگو
 لحم داودی بسنگ و گه رسید . گوش آن سنگین دلانش کم شنید
 آفرین بر عقل و بر انصاف باد . هر زمان و الله اعلم بالرشاد
 صدقوا رسلا کراما یا سبا . صدقوا روحا سبها من سبا
 صدقوهم هم شمس طالعه . یومئذکم من مخازی الفراعنه ^{۲۸۳۵}

آن سالکانرا A (۲۸۱۸)

پذیرد و before K om. (۲۸۱۹)

و آنچنان A (۲۸۲۵)

که شنید A (۲۸۳۲)

چونك جفتی را بـر خود آورم . آید آن جفتش دوانه لاجرم
 جفت کردم این عمل را با اثر . چون رسد جفتی رسد جفتی دگر
 چون زیاید غارتی از جفت شوی . جفت می آید پس او شوی جوی ^{۲۸۷۵}
 بار دیگر سوی این دلم آمدیت . خاك اندر دیده توبه زدیت
 بازت آن تواب بگشاد آن گره . گفت هین بگریز روی این سومینه
 باز چون پروانه نشیان رسید . جانانرا جانب آتش کشید
 کم کن ای پروانه نشیان و شکی . در پیرسوزید بنگر سوییکی
 چون رهیدی شکر آن باشد که هیچ . سوی آن دانه نداری پیچ پیچ ^{۲۸۸۰}
 تا ترا چون شکر گویی بخشد او . روزی بی دام و بی خوف عدو
 شکر آن نعمت که مان آزاد کرد . نعمت حق را بیايد یاد کرد
 چند اندر رنجها و در بلا . گفتی از دام رها ده ای خدا
 تا چنین خدمت کم احسان کنم . خاك اندر دیده شیطان زنم

حکایت نذر کردن سگان هر زمستان که این تابستان چون
 بیاید خانه سازیم از بهر زمستان را،

سگ زمستان جمع گردد استخوانش . زخم سرما خرد گرداند چنانش ^{۲۸۸۵}
 کو بگوید کین قدر تن که منم . خانه از سنگ باید کردندم
 چونك تابستان بیاید من بچنگ . بهر سرما خانه سازم زسنگ
 چونك تابستان بیاید از گشاد . استخوانها بهن گردد پوست شاد
 گوید او چون زفت بیند خویش را . در کدالین خانه گنجم ای کبا

از گره . GHK . بازتان تواب ABGHK (۲۸۷۷) . روانه B (۲۸۷۲)

گفت A (۲۸۸۲) . B Bul. (۲۸۸۱) . شیطان کم . After this verse Bul. adds:

چون دمد حق زانمغاناش رها * حال اول باز آید مر ترا

گشاد for شتاب B (۲۸۸۸) . زمستان را . Heading: ABHK Bul. om. after

که زآنک چشَم او رُو بید نیت . که چرا اندر جریده لاس تَبیت
 ۲۸۵۵ تو قیاسی گیر طرّارِش را . که چنان سَرور کند زو ریش را
 الحَذَر ای گل پرستان از شرش . تیغ لا حَوْلی زیند اندر سرش
 کو می بیند شمارا از کین . که شما او را نمی بیند هین
 دایما صیاد ریزد دانه ها . دانه پیدا باشد و پنهان دغا
 هر کجا دانه بدیدی الحَذَر . تا نیندد دام بر تو بال و پَر
 ۲۸۶۰ زآنک مرغی کو بترک دانه کرد . دانه از صحرای بی تزویر خورد
 هم بدان قانع شد و از دام جست . هیچ دای پَر و بالش را نیست

وخامت کار آن مرغ که ترک حزم کرد از حرص و هوا،

باز مرغی فوق دیواری نشست . دیده سوی دانه دای بیست
 يك نظر او سوی صحرا می کند . يك نظر حرص بدانه می کشد
 این نظر با آن نظر چالیش کرد . ناگهانی از یخرد خالیش کرد
 ۲۸۶۵ باز مرغی گان تردد را گذاشت . زآن نظر بر کند و بر صحرا گماشت
 شاد پَر و بال او بخاله . تا امام جمله آزادان شد او
 هر که او را مفدا سازد برست . در مقام امن و آزادی نشست
 زآنک شام حارمان آمد دلش . تا گلستان و چمن شد منزلش
 حزم ازو راضی و او راضی زحزم . این چنین کن گر کمی تدبیر و عزم
 ۲۸۷۰ بارها در دام حرص افتاده . خلق خود را در بریدن داده
 باز آن توای لطف آزاد کرد . توبه پذیرفت و شمارا شاد کرد
 گفت إن عدتم کذا عدنا کذا . تعن رَوْحنا الْفِعَال بِالْحِجْزَا

اورا می بیند A (۲۸۵۷)

Heading: ABH Bul. om. کار .

(۲۸۷۲) GK الْفِعَال as in text.

گی تواند آمان دُردی گُرید . گی تواند آب و رِگل صفت خرید
قسمتی کردست هر يك را ری . گی کُهی گردد بجهدی چون کُهی

جواب انبیا علیهم السلام مر جبریانرا،

انبیا گفتند کارے آفرید . و صنفای که تان زان سَر کشید
۲۹۱۰ و آفرید او و صنفای عارضی . که کسی مَبغوض می گردد رضی
سنگرا گوی که زر شو بیهدست . مَن را گوی که زر شورا هست
ریگرا گوی که رِگل شو عاجزست . خالکرا گوی که رِگل شو جایزست
رنجها دادست کَانرا چاره نیست . آن بئِل لنگی و فُطس و عَیست
رنجها دادست کَانرا چاره هست . آن بئِل لَنوَه و درد سَرست
۲۹۱۵ این دواها ساخت بهر ائتلاف . نیست این درد و دواها از گراف
بلاک اغلب رنجهارا چاره هست . چون بجد جویی بیاید آن بدست

مکرر کردن کافران حجتهای جبریانرا،

قوم گفتند ای گروه این رنج ما . نیست زان رنجی که بپذیرد دوا
سالمها گفتید زین افسون و پند . سخت تر می گشت زان هر لحظه بند
گر دوا را این مرض قابل بُدی . آخر از وی ذره زایل شد
۲۹۲۰ سده چون شد آب ناید در جگر . گر خورد دریا رود جایی دگر
لاجرم آماس گیرد دست و پا . نشنگی را نفکند آن استفا

(۲۹۰-۸) After this verse Bul. adds:

صافی خود نیست تبدلرا مدار * آب نبود انگین ای هوئیار

که آری H . گفتد که کاری A (۲۹۰۹)

زفت گردد پا کشد در سایه . کاهلی سیری غری خودرایه^{۲۸۹۰}
 گویدش دل خانه ساز ای عبو . گوید او در خانه گی گنجم بگو
 استخوان حرص تو در وقت درد . درهر آید خرد گردد در نوزد
 گویی از توبه بسازم خانه . در زمستان باشدم استانه
 چون بشد درد و شدت آن حرص زفت . همچو سگ سودای خانه از تو رفت
 شکر نعمت خوشتر از نعمت بود . شکر باره گی سوی نعمت رود^{۲۸۹۵}
 شکر جان نعمت و نعمت چو پوست . ز آنک شکر آرد ترا تا کوی دوست
 نعمت آرد غفلت و شکر انتباه . صید نعمت کن بدام شکر شاه
 نعمت شکر کند پرچشم و میر . تا کنی صد نعمت ایشار فقیر
 سیر نوشی از طعام و ثقل حق . تا رود از تو شکم خواری و دق

منع کردن منکران انبیارا علیم السلام از نصیحت کردن و
 حجت آوردن جبرایانه،

قوم گفتند ای نصحان بس بود . اینچ گفتید ار درین ده کس بود^{۲۹۰۰}
 قتل بر دلمای ما بنهاد حق . کس نداند برد بر خالق سبق
 نقش ما این کرد آن تصویرگر . این نخواهد شد بگفت و گو دگر
 سنگ را صد سال گویی لعل شو . کهنه را صد سال گویی باش نو
 خاک را گویی صفت آب گیر . آب را گویی عمل شو یا که شیر
 خالق افلاک او و افلاکیان . خالق آب و تراب و خاکیان^{۲۹۰۵}
 آسمان را داد دوزان و صفا . آب و گل را تیره روی و نها

چون بند آندرد و شدت حرص زفت Bul. (۲۸۹۴) G غری as in text. (۲۸۹۰)

(۲۸۹۶) In A the hemistichs of this verse are transposed.

(۲۸۹۸) AB Bul. میر for میر.

Heading: AG om. منکران. G om. علیم السلام.

(۲۹۰۰) ABH آچ. Bul. نداند برد. (۲۹۰۱)

چون نباشد روز و شب باماء و سال . گئی بود سیری و پیری و ملال
 در گلستان، عدم چون بی خودیست . مستی از سَفَرِاقِ لطفِ ایزدیست
 لَمْ يَذُقْ لَمْ يَذُرْ هر کس کو غورد . گئی بوفهم آرد جَعَلَ انْفاسِ وَرْد
 نیست موهوم از بُدِی موهوم آن . همچو موهومان شدی معدوم آن
 دوزخ اندر و فم چون آرد بهشت . هیچ تابد رُویِ خوب از خولِ زشت ^{۲۹۴۵}
 هین گلی خود مبرهان ای مَهان . این چنین لقمه رسیده تا دهان
 راههای صعب پایان بُرده ایم . ره بر اهلِ خویش آسان کرده ایم

مکرر کردن قوم اعتراض تَرْجِیْه بر انبیا علیهم السَّلَام،

قوم گفتند از شما سعدِ خودیت . نحسِ مایید و رُذِیت و مُرْتَدِیت
 جانِ ما فارغ بُد از اندیشه ها . در غم افگندید مارا و عنا
 ذوقِ جمعیت که بود و اتفاق . شد زفالِ زشتان صد افتراق ^{۲۹۴۶}
 طوطی نَقَلَ شکرِ بودیم ما . مرغِ مرگِ اندیش گشتیم از شما
 هر کجا افسانه غم گسریست . هر کجا آوازه مسنکریست
 هر کجا اندر جهان فالِ بدیست . هر کجا مَنخِ نکالی مأخذیست
 در مثالِ قصه و فالِ شامت . در غم انگیزی شمارا مُشْتَهاس

باز جواب انبیا علیهم السَّلَام،

^{۲۹۴۷} انبیا گفتند فالِ زشت و بد . از میانِ جانان دارد مدد

شدی for بدی . Bul. نیست موم از بدی A (۲۹۴۴)

میرید ای مَهان . Bul. (۲۹۴۶) . از روی زشت . Bul. (۲۹۴۵)

Heading: A اعتراض توجیه .

مرتدید and رذید . Bul. ماییت . AHK . خودید . Bul. (۲۹۴۸)

نکال . Bul. مأخذست and بدست G (۲۹۴۲) . افگندیت . ABHK (۲۹۴۹)

Heading: Bul. جواب گفتن .

باز جواب انبیا علم السَّلام ایشانرا،

انبیا گفتند نومبیدی بدست . فضل و رحنهای باری بی حدست
از چنین مُحسن نشاید نا امید . دست در فَعَالِکَ این رحمت زنید
اے بسا کارا که اوّل صعب گشت . بعد از آن بگشاده شد سختی گذشت
^{۲۹۲۵} بعد نومبیدی بسی اومیدهاست . از پس ظلمت بسی خورشیدهاست
خود گرفتم که شما سنگین شدیت . قفلها بر گوش و بر دل بر زدیت
هیچ مارا با قبولی کار نیست . کار ما تسلیم و فرمان کردنیست
او بنرمودستان این بندگی . نیست مارا از خود این گویندگی
جان برای امرِ او داریم ما . گر بریگی گوید او کارم ما
^{۲۹۲۵} غیر حق جانِ نبی را یار نیست . با قبول و ردّ خلش کار نیست
مُزدِ تبلیغِ رسالتش ازوست . زشت و دشمن رُو شدیم از بهر دوست
ما برین درگه ملولان نیستیم . تا زبُعدِ راه هر جا یسیم
دل فرو بسته و ملول آنکس بود . کز فراقِ یار در محَبس بود
دلبر و مطلوب با ما حاضرست . در شمارِ رحمتش جانِ شاکرست
^{۲۹۲۵} در دلِ ما لاله زار و گلشنیست . پیری و پُرمردگی را راه نیست
دایما سَر و جوانیم و لطیف . تازه و شیرین و خندان و ظریف
پیشِ ما صد سال و یکساعت یکبست . که دراز و کوتاه از ما مُنْکبست
آن دراز و کوتاهی در جسمهاست . آن دراز و کوتاه اندر جان کجاست
سیصد و نُه سالِ آن اصحابِ کُهِف . پیششان یک روز بی اندوه و لَهْف
^{۲۹۲۵} و آنکهی بنودشان یک روز هم . که بتن باز آمد ارواح از عذر

اُمیدهاست. A Bul. (۲۹۲۵) در فَعَالِکَ حق باید زید. Bul. (۲۹۲۲)

و. A om. (۲۹۲۱) یا قبول K (۲۹۲۰) زدید and شدید. Bul. (۲۹۲۶)

و با ما دلبَر مطلوب. Bul. (۲۹۲۴) و. A om. (۲۹۲۲) درین درگه. AB Bul. (۲۹۲۲)

این دراز A in first hemistich (۲۹۲۸) طریف A (۲۹۲۶)

بی اندوه. Bul. as in text. یک روز G (۲۹۲۹)

گفت من کردم جوانمردی پند . تا رهامن من ترا زین خشک بند
از لثیمی حق آن نشناختی . مایه ایذا و طُغیان ساختی
این بود خوی لثیان دنی . بد کند با تو چو نیکویی کنی
نفس را زین صبر می کن مُنَحَبِش . که لثیمست و نسازد نیکویش
۲۱۸۰ با کریمی گر کنی احسان سزد . مریکی را او عوض همتد دهد
با لثیمی چون کنی قهر و جفا . بنده گردد ترا بس با وفا
کافران کارند در نعمت جفا . باز در دوزخ نداشتان رَبا

حکمت آفریدن دوزخ آن جهان و زندان این جهان تا معبد
متکبران باشد که اِثِمًا طَوْعًا اَوْ كَرْهًا،

که لثیان در جفا صاف شوند . چون وفا بینند خود جاف شوند
مسجد طاعتشان پس دوزخ است . پای بند مرغ بیگانه فُخاست
۲۱۸۵ هست زندان صومعه دزد و لثیم . کاندرو ذاکر شود حق را مُقیم
چون عبادت بود مقصود از بشر . شد عبادتگاه گردن کش سَتر
آدمی را هست در هر کار دست . لیک ازو مقصود این خدمت بدست
ما خَلَقْتُ الْإِنْسَ وَالْجِنَّ وَالْإِنْسَ این بخوان . جز عبادت نیست مقصود از جهان
گرچه مقصود از کتاب آن فن بود . گر توش بالش کنی هر می شود
۲۱۹۰ لیک ازو مقصود این بالش نبود . علم بود و دانش و ارشاد و سود
گر تو مبخی ساختی شمیر را . برگزیدی بر ظفر اِدبارا

میکن میغیش Bul. (۲۱۷۱) . لثیانی A (۲۱۷۸) . رهامن مر ترا K . جوانمردی G (۲۱۷۷)

جور و جفا ABH Bul. (۲۱۸۱) . همتد A Bul. . مریکی را Bul. (۲۱۸۰)

Heading: A طوعاً و کرهً . دزد لثیم K Bul. (۲۱۸۵) . ذاکر بود AH

الانی In K این is written above (۲۱۸۸)

ادبیرا K Bul. (۲۱۹۱) . سود G om. و before (۲۱۹۰)

گر تو جایی خفته باشی با خطر. ازدها در قصد تو از سوی سر
 مهربانی مرا ترا آگاه کرد. که بجه زود از نه ازدرهات خورد
 تو بگویی فال بد چون می زنی. فال چه بر چه بین در روشنی
 از میان فال بد من خود ترا. می رهانم می برم سوی سرا
 ۲۱۶۰ چون نبی آگه کند است از نهان. کو بدید آنچه ندید اهل جهان
 گر طیبی گویدت غوره مخور. که چنین رنجی بر آرد شور و شر
 تو بگویی فال بد چون می زنی. پس تو ناصح را مؤتم می کنی
 و ر منجم گویدت کامروز هیچ. آنچه آن کاری مکن اندر پسبج
 صد ره امر بینی دروغ اختری. یک دو باره راست آید می خری
 ۲۱۶۵ این نجوم ما نشد هرگز خلاف. صفتش چون ماند از تو در غلاف
 آن طیب و آن منجم از گان. می کند آگاه و ما خود از عیان
 دود می بینیم و آتش از کران. حمله می آرد بسوی منکران
 تو می گویی خوش کن زین مقال. که زیان ماست قال شوم فال
 ای که نصیح ناصحان را نشنوی. فال بد با تست هرجا می روی
 ۲۱۷۰ افعی بر پشت تو بر می رود. او زبانی بیندش آگه کند
 گویش خاموش غمگینم مکن. گوید او خوش باش خود رفت آن سخن
 چون زند افعی دهان بر گردنت. تلخ گردد جمله شادی جُستنت
 پس بدو گویی همین بود ای فلان. چون بندیدی گریبان در فغان
 یا زیلایم تو سنگی می زده. تا مرا آن جد نبودی و بدی
 ۲۱۷۵ او بگوید زانک می آزرده. تو بگویی نیک شادم کرده

A (۲۱۵۹). بین تو روشنی. Bul. فال چی AH (۲۱۵۸). بجه وری که ازدرهات Bul. (۲۱۵۷)

من for بین. A. و آنچه آن. که امروز AH (۲۱۶۲). After this verse Bul. adds:

تو ننو زان خاسر و نادم امان. مرا ترا خوش نیست امروز بیگان

و خود رفت K. گویدش خاموش AH (۲۱۷۱). زبان ماست Bul. از مقال Bul. (۲۱۶۸)

In G جُستنت is written below گردنت (۲۱۷۲) in a smaller hand.

بر زدی Bul. (۲۱۷۴). گویی چه بدی ای فلان Bul. (۲۱۷۳)

خوفِ ایشان از کلاب حق بود. خوفشان گی ز آفتاب حق بود.
 ۲۰۰۵ رَبِّ الْأَعْلَاسِ وَزِدْ أَنْ مِهَان. رَبِّ آذَنْ در خور این ابلهان
 موش کی ترسد ز شیران مُصاف. بَلْكَ آن آهوتگانِ مَشْكُ نَاف
 رَوِ بِبِشِ کاسِ لیسِ آئی دیگِ لیس. تَوْشِ خدائوند و ولی نعمت نویس
 بس کن ار شرحی بگویم دُورِ دست. خَشْمِ گیرد میر و هر داند که هست
 حاصل این آمد که بد کن ای کریم. با لَثِیَانِ تا نهد گردن لَثِیم
 ۲۰۱۰ با لَثِیمِ نفس چون احسان کند. چون لَثِیَانِ نفسِ بد کفران کند
 زین سبب بُد که اهلِ محنت شاکرند. اهلِ نعمت طاعینند و ماکرند
 هست طاعی بگلگر ز زین قبا. هست شاکر خسته صاحب عبا
 شُکر کی روید زاملاک و نَعَم. شُکر می روید ز بلَوی و سَنَم

قصه عشق صوفی بر سفره تهی،

صوفی بر میخ روزی سفره دید. چرخ میزد جامهارا می درید
 ۲۰۱۵ بَانْگِ می زد نَکِ نوای بی نوا. قُحْطِها و دردها را نَکِ دوا
 چونکِ دود و شور او بسیار شد. هر که صوفی بود با او یار شد
 رِکْخِ کُخی و های و هوئی می زدند. نای چندی مست و بی خود می شدند
 بو النَّصُولِ گفت صوفی را که چبست. سفره آویخته وز نان نهیست
 گفت رَوِ نَفْشِ بی معنیستی. تو بَجُو هستی که عاشق نیستی
 ۲۰۲۰ عَشْقِ نَانِ بی نانِ غذای عاشق است. بندِ هستی نیست هر کو صادق است
 عاشقانرا کار نبود با وجود. عاشقانرا هست بی سرمایه سود

۲۰۰۵) AH ربی الاعلی است. ۲۰۰۶) A بَلْكَ for لَکِ.

۲۰۰۷) AHK رَبِّ آذَنْ for تَوْشِ. A om. و. ۲۰۱۱) BK Bul. کامل محنت.

۲۰۱۲) ABH شکر کی گوید. ۲۰۱۵) A نوای بی نوا.

۲۰۱۶) Bul. دود و شور. AH om. و. BGHK write دود.

۲۰۱۷) G و. A om. نای که چندی. Bul. های هوئی. ABHK گنج کخی. H گنج کخی.

گرچه مقصود از بشر علم و هدایت . لیک هر يك آدمی را معبدیست
معبد مرد کریم اَکْرَمَتُهُ . معبد مرد لثیم اَسْفَمَتُهُ
مر لثیم را بزین تا سرنهند . مر کریم را بیک تا بپردهند
۲۹۹۵ لاجرم حق هر دو معبد آفرید . دوزخ آنها را و اینها را مزید
ساخت موسی قدس در باب صغیر . تا فرود آرند سر قوم زحیر
زانک جباران بدند و سرفراز . دوزخ آن باب صغیرست و نیاز

بیان آنک حق تعالی صورت ملوک را سبب مستخر کردن جباران
که مستخر حق نباشند ساخته است چنانک موسی علیه السلام
باب صغیر ساخت بر روض قدس جهت رکوع جباران بنی
اسرائیل وقت در آمدن که اَدْخُلُوا الْاِيَّابَ سَجْدًا
وَقُولُوا حِطَّةٌ

آنچنانک حق زگوشت و استخوان . از شهان باب صغیری ساخت هان
اهل دنیا سجد ایشان کند . چونک سجد کبریا را دشمنند
... ساخت سرگین دانکی محرابشان . نام آن محراب میر و پهلوان
لایق این حضرت پاکي نه اید . فی شکر پاکان شما خالی نبید
آن سگان را این خسان خاضع شوند . شیر را عارست کورا بگروند
گره باشد شخته هر موش خو . موش که بود تا زشیران ترید او

اَسْفَمَتُهُ and اَکْرَمَتُهُ H (۲۹۹۴) . علم هدایت A (۲۹۹۲)

(۲۹۹۵) In Bul. the order of this and the two following verses is: ۲۹۹۷, ۲۹۹۵, ۲۹۹۶.

(۲۹۹۶) Bul. فرو آرند.

Heading: A om. K در آمدن after که . حِطَّةٌ تَغْفِرُ لَكُمْ

پاکي نبید AH (۲۰۰۱) . عارست Bul. (۲۰۰۲)

۲۰۳۵ جوع یوسف بود آن یعقوب را . بوی نانش می رسید از دور جا
 آنک یسند پیرهن را می شنافت . بوی پیراهان یوسف می نیافت
 و آنک صد فرسنگ زان سو بود او . چونک بُد یعقوب می بویید بو
 ای بسا عالم زدانش بی نصیب . حافظ علمست آنکس فی حیب
 مستمع از وی می یابد مشام . گرچه باشد مستمع از جنس عام
 ۲۰۴۰ ز آنک پیراهان بدستش عاریه است . چون بدست آن نخای جاریه است
 جاریه پیش نخای سرسریست . در کف او از برای شتریت
 قسمت حقست روزی دادنی . هر یکی را سوی دیگر راه فی
 یک خیال نیک باغ آن شد . یک خیال زشت راه این زده
 آن خدایی کز خیالی باغ ساخت . وز خیالی دوزخ و جای گداخت
 ۲۰۴۵ پس که داند راه گلشنهای او . پس که داند جای گلشنهای او
 دیدبان دل نبیند در مجال . کر کدامین رکن جان آید خیال
 گر بدیده مطلعش را ز احتیال . بند کردی راه هر ناخوش خیال
 گی رسد جاسوس را آنجا قدم . که بود مرصاد و در بوند عدم
 دامن فضلش بکف کن گوروار . قبضی اعی این بود ای شهریار
 ۲۰۵۰ دامن او امر و فرمان و یست . نیکبختی که توف جان و یست
 آن یکی در مرغزار و جوی آب . و آن یکی پهلوی او اندر عذاب
 او عجب مانده که ذوق این ز چیست . و آن عجب مانده که این در حبس کیست
 هین چرا خشکی که اینجا چشمهاست . هین چرا زردی که اینجا صد دواست
 همنشینا هین در آ اندر چون . گوید ای جان من نیارم آمدن

مر یعقوب را AH (۲۰۴۵)

یوسف را نیافت Bul (۲۰۴۶)

می بویید او Bul (۲۰۴۷)

پیراهن AK Bul (۲۰۴۰)

خیال A (۲۰۴۴)

Bul. راه for جای (۲۰۴۵)

دیدبانی A (۲۰۴۶)

و. A om. (۲۰۴۸)

ای شهره یار G apparently (۲۰۴۶)

بال فی و گزید عالم می‌پرند . دست فی و گو زمینان می‌برند
 آن فقیری کو زمینی بوی یافت . دست بپرند می زنبیل یافت
 عاشقان اندر علم خیمه زدند . چون عدم یک رنگ و نفس واحدند
 شیرخواره گی شناسد ذوقِ لُوت . مر پری را بوی باشد لُوت و پوت
 آدمی گبی بو برد از بوی او . چونک خوی اوست ضدِ خوی او
 یابد از بو آن پری بوی گش . تو نیایی آن ز صد من لُوت خوش
 پیش قبطی خون بود آن آب نیل . آب باشد پیش سبطی جمیل
 جاده باشد بحر زاسرایلیان . غرقه‌گه باشد زفرعون عوان

مخصوص بودن یعقوب علیه السّلم می‌شنیدن جام حق از روی
 یوسف و کشیدن بوی حق از بوی یوسف و حرمان
 برادران و غیرهم ازین هر دو،

۲۰۲۰ آنچ یعقوب از رخ یوسف بدید . خاص او بد آن باخوان گئی رسید
 این زعشش خویش در چه می‌کند . و آن بکین از بهر او چه می‌کند
 سفره او پیش این از نان تهیست . پیش یعقوبست پسر کو مشتهیست
 روی ناشسته نبیند روی حور . لا صلوة گفت إلا بالطهور
 عشق باشد لُوت و پوت جانها . جوع ازین رویت قوت جانها

سبطی و جمیل Bul. (۲۰۲۸) . عاشقان کاندرا A (۲۰۲۴)

(۲۰۲۴) After this verse Bul. adds:

بود ابراهیم را گلزار بار . لیک نمرود عنودرا زمر مار
 سازد آتش را سمندر خاندان . لیک مرغانرا بود ضر و زیان
 عاشقانرا درد و غم حلوا شود . ناکسانرا لیک آن بلوا شود

(۲۰۴۰) After this verse Bul. adds:

آنکه شد از شمه او نفع یاب . لیک زدیگر یافت عکس آب و تاب

قفل زلفت و گشایند خدا . دست در نعلیم زن و اندر رضا
 ذره ذره گر شود مفتاحها . این گشایش نیست جز از کبریا
 ۲۰۷۵ چون فراموش شود تدبیر خویش . یابی آن بخت جوان از پیر خویش
 چون فراموش خودی یادت کند . بنده گشتی آنکه آزادت کنند

نومید شدن انبیا از قبول و پذیرایی منکران قوله حتی
 إِذَا اسْتِيَاسَ الرُّسُلُ،

انبیا گفتند با خاطر که چند . می دهیم این را و آنرا وعظ و پند
 چند گویم آهن سردی زغی . در دیدن در قفس هین تا بگی
 جیش خلق از قضا و وعداست . تیزی دندان زسوز معداست
 ۲۰۸۰ نفس اول راند بر نفس دُور . ماهی امر سر گشته باشد فی زمر
 لیک هم می دان و خرواران جو تیر . چونك بَلِّغْ گفت حق شد ناگزیر
 تو نمی دانی کزین دو کیستی . جهد کن چندانك بینی چستی
 چون نهی بر پشت کشتی بار را . بر سوکلی می کنی آن کار را
 سو نمی دانی که از هر دو کی . غرقه اندر سفر یا ناجی
 ۲۰۸۵ گر بگویی تا ندانم من یکم . بر نغوا م تاخت در کشتی و یم
 من درین ره ناجیم یا غرقه ام . کشف گردان کز کدامین فرقه ام
 من نغوا م رفت این ره با گان . بر امید خشک همچون دیگران
 هیچ بازگانی نآید زسو . زآنك در غیبت بر این دور و

(۲۰۷۲) A زن اندر رضا H. but و appears to have been inserted by a later hand.
 (۲۰۷۶) A کد bis.

Heading: G پذیرای . Bul. ناپذیرایی . BK Bul. قوله تعالی .

(۲۰۸۰) Bul. گد گردد . (۲۰۸۱) A اندر سفر .

(۲۰۸۵) AB بر کشتی . K Bul. گر نگوئی یا ندانی من یکم .

(۲۰۸۸) In AH the order of this and the two following verses is ۲۰۸۶, ۲۰۹۰, ۲۰۸۸.

حکایت امیر و غلامش کی نماز باره بود و انس عظیم داشت در نماز و مناجات با حق،

۲۰۵۵ میر شد محتاج گرمابه سحر . بانگ زد سُنقر هلا بر دار سر
طاس و مندی و رگل از التون بگیر . تا بگرمابه رویم ای ناگزیر
سُنقر آن در طاس و مندی نکو . برگرفت و رفت با او دو بدو
مسجدی بر ره بُد و بانگ صلا . آمد اندر گوش سُنقر در ملا
بود سُنقر سخت مَوْلِع در نماز . گفت ای میر من ای بندِ نواز
۲۰۶۰ تو برین دگات زمانی صبر کن . تا گزارم فرض و خوانم لَمْ یَكُنْ
چون امام و قور بیرون آمدند . از نماز و وردها فارغ شدند
سُنقر آنجا ماند تا نزدیک چاشت . میر سُنقر را زمانی چشم داشت
گفت ای سُنقر چرا نایی برون . گفت می نگذارم این ذو فنون
صبر کن نك آمدن ای روشنی . نیستم غافل كه در گوش منی
۲۰۶۵ هفت نوبت صبر کرد و بانگ کرد . تا كه عاجز گشت از تپش مرد
پاسخش این بود می نگذارم . تا برون آمم هنوز ای محترم
گفت آخر مسجد اندر کس نماند . رگیت وا می دارد آنجا رکت نشاند
گفت آنك بسته است از برون . بسته است او هم مرا در اندرون
آنك نگذارد ترا کای درون . می نگذارد مرا کایم برون
۲۰۷۰ آنك نگذارد کرین سو پا نهی . او بدین سو بست پای این رهی
ماهیانرا بحر نگذارد برون . خاکیانرا بحر نگذارد درون
اصل ماهی آب و حیوان از رگست . حبله و تدبیر انبیا باطلست

با حق. ABHK Bul. om. انس داشت در نماز و مناجات عظیم. Heading:

تا گذارم Bul. (۲۰۶۰) . در ره Bul. (۲۰۵۸) . با او رو برو Bul. (۲۰۵۷)

رگیت نشاند A (۲۰۶۷) . بانگ زد Bul. (۲۰۶۵) . ای ذو فنون ABHK Bul. (۲۰۶۴)

آب حیوان A (۲۰۷۲) . او ازین مو AHK (۲۰۷۰) . از اندرون A (۲۰۶۸)

هم کرامتشان هم ایشان در حرر . نامشان را نشنوند آبدال هم
یا نمی دانی کرمهای خدا . کو ترا میخواند آن سو که یا
شش جهت عالم همه اکرام اوست . هر طرف که بنگری اعلام اوست
چون کرمی گویدت آتش در آ . اندر آ زود و مگو سوزد مرا

حکایت مندیل در تنور پر آتش انداختن آنس رضی الله عنه و ناسوختن،

۲۱۱- از آنس فرزند مالک آمدست . که بهمانی او شخصی شدست
او حکایت کرد که بعد طعام . دید آنس دستارخوآن را زردفام
چرخکن و آلوده گفت ای خادمه . اندر افکن در تنورش بکنمه
در تنور پر ز آتش در فگند . آن زمان دستارخوآن را هوشمند
جمله مهمانان در آن حیران شدند . انتظار دود کثوره بدند
بعد يك ساعت بر آورد از تنور . پاک و اسپید و از آن اوساخ دور ۲۱۱.۵
قوم گفتند اے صحابی عزیز . چون نسوزید و منقی گشت نیز
گفت ز آنک مصطفی دست و دهان . بس بالمبد اندرین دستارخوآن
اے دل ترسند از نار و عذاب . با چنان دست و لبی کن اقتراب
چون جمادی را چنین تشریف داد . جان عاشق را چها خواهد گشاد
مر کلوخ کعبه را چون قبله کرد . خالک مردان باش ای جان در نبرد ۲۱۲.
بعد از آن گفتند با آن خادمه . تو نگویی حال خود با این همه
چون فگدی زود آن از گفت وی . گیر او بردست در اسرار پی

این سو A (۲۱۰۷) . نشنود Bnl. (۲۱۰۶)

H اعلام as in text. (۲۱۰۸)

H زود مگو , corr. to زورتر مگو. (۲۱۰۹)

Bnl. منقی گشت نیز (۲۱۱۶) . را A om. (۲۱۱۱)

تاجر ترسند طبع، شیشه جان . در طلب نه سود دارد نه زیان
 ۲۰۹۰ بل زیان دارد که محرومست و خوار . نور او یابد که باشد شعله خوار
 چونک بر بوگشت جمله کارها . کار دین آوکی کریم یابی رها
 نیست دستور بدینجا فرع باب . جز امید الله اعلم بالصواب

بیان آنک ایمان مقلد خوفست و رجا،

داعی هر پیشه امیدست و بُوک . گرچه گردنشان زگوشش شد چو دُوک
 بامدادان چون سوی دکان رود . بر امید و بُوک روزی و دود
 ۲۰۹۵ بولک روزی نبودت چون یروی . خوفِ حرمان هست تو چونی قوی
 خوفِ حرمان ازل در کسب لُوت . چون نکردت سست اندر جُست و جُوت
 گویی گرچه خوفِ حرمان هست پیش . هست اندر کاهلی این خوف پیش
 هست در گوشش امیدم بیشتر . دارم اندر کاهلی افزون خطر
 پس چرا در کار دین ای بدگمان . دامت می گیرد این خوف زیان
 ۲۱۰۰ یا ندیده کاهلی این بازار ما . در چه سودند انبیا و اولیا
 زین دکان رفتن چه کانشان رُو نمود . اندرین بازار چون بستند سود
 آتش آنرا رام چون خلخال شد . بجز آن را رام شد حمال شد
 آهن آنرا رام شد چون موم شد . باد آنرا بسند و محکوم شد

بیان آنک رسول علیه السلام فرمود إِنَّ لِلَّهِ تَعَالَى أَوْلِيَاءَ أَخَفِيَاءَ،

قوم دیگر سخت پنهان می روند . شُهره خلفان ظاهر گوی شوند
 ۲۱۰۵ این همه دارند و چشم هیچکس . بر نیستند بر کباشان یکنس

و. A Bul. om. (۲۰۹۴) . امیدست A Bul. (۲۰۹۳) . و شیشه جان A (۲۰۸۹)

رام چون حمال شد Bul. (۲۱۰۲) . نگردد ست Bul. (۲۰۹۶)

آن شتریان سبّه را با شتره سوی من آرید با فرمان مُر
 سوی گشایان آمدند آن طالبان . بعد يك ساعت بدیدند آنچنان
 بند می شد سبّه با اشتره . راویه پُر آب چون هدیه برے
 ۲۱۴۰ پس بدو گفتند میخواند ترا . این طرف فخر البشر خیر الوری
 گفت من نشنام اورا کست او . گفت او آن ماه روی قندخو
 نوعها تعریف کردندش که هست . گفت مانا او مگر آن شاعرست
 که گروهی را زبون کرد او یسخر . من نیایم جانب او نیمه شبر
 گش گشانش آوردند آن طرف . او فغان بر داشت در تشیع و تف
 ۲۱۴۵ چون کشیدندش به پیش آن عزیز . گفت نوشید آب و بر دارید نیز
 جمله را زان مشک او سیراب کرد . اشتران و هرکی زان آب خورد
 راویه پُر کرد و مشک از مشک او . ابر گردون خیره ماند از رشک او
 این کی دیدست کز يك راویه . سرد گردد سوز چندان هاویه
 این کی دیدست کز يك مشک آب . گشت چندین مشک پُری اضطراب
 ۲۱۵۰ مشک خود روپوش بود و موج فضل . می رسید از امر او از بحر اصل
 آب از جوشش می گردد هوا . و آن هوا گردد زسردی آهها
 بلك بی علت و بیرون زین حکم . آب رویانید تکوین از عدم
 تو زطلی چون سیها دیده . در سب از جمل بر جنبه
 با سبها از مسب غافلی . سوی این روپوشها زان مایلی
 ۲۱۵۵ چون سیها رفت بر سر یزف . رَنا و رَناها می کنی
 رَبّ می گوید بر تو سوس سب . چون زصنم یاد کردی اے عجب
 گفت زین پس من ترا بینم همه . نشگرم سوی سب و آن دمدمه
 گویدش رُنا لعادلو کار ناست . ای تو اندر توبه و میثاق سست

(۲۱۴۰) A خیر البشر .

(۲۱۴۱) A قندخوی .

(۲۱۴۲) B آن شاعرست .

(۲۱۴۳) A من تمام .

(۲۱۴۴) K تشیع و تفت .

(۲۱۴۵) G مشک as in text .

(۲۱۴۸) A Bul. چندین .

(۲۱۴۶) B om. .

(۲۱۵۵) Bul. بی آسباب بیرون .

این چنین دستارخوان فبستی . چون فگندی اندر آتش ای سنی
گفت دارم بر کریمان اعتماد . نیستم زاکرامر ایشان ناامید
۲۱۲۵ پیژری چه بود اگر او گویدم . در رواندر عین آتش بی ندم
اندر افتم از کمال اعتماد . از عباد^{۲۱۲۵} الله دارم بس امید
سر در اندازم نه این دستارخوان . ز اعتماد هر کریم رازدان
ای برادر خود برین اکبر زن . کم نباید صدق مرد از صدق زن
آن دل مردی که از زن کم بود . آن دلی باشد که کم زاشکم بود

قصه فریاد رسیدن رسول علیه السلام کاروان عرب را کی از
تشنگی و بی آبی در مانده بودند و دل بر مرگ نهاده
شتران و خلق زبان بیرون انداخته،

۲۱۲ اندر آن وادی گروهی از عرب . خشك شد از قحط بارانشان فرب
در میان آن بیابان مانده . کاروانی مرگ خود بر خوانده
ناگهانی آن مغيث هر دو کون . مصطفی پیدا شد از ره بهر عون
دید آنجا کاروانی بس بزرگ . بر تپ ریگ و ره صعب و سترگ
اشترانشان را زبان آویخته . خلق اندر ریگ هر سو ریخته
۲۱۳۵ رحش آمد گفت هین زوتر روید . چند یاری سوی آن گشیان دوید
که سیاهی بر شتر مشك آورد . سوے میر خود بزودے می برد

از عباد الله دارم بس امید A. اعتماد Bul. (۲۱۲۴) . یعنی G. دستارخوانی B (۲۱۲۴)

اعتماد Bul. (۲۱۲۶) A om. (۲۱۲۵) A om.

کم نباید A (۲۱۲۸) . کریمی A (۲۱۲۷)

Heading: AH Bul. در ره مانده Bul. زبانها از دهان برون Bul.

مرگ خود را خوانده AH (۲۱۴۱) corr. in H.

صعب سترگ AH (۲۱۴۲)

پس بیامد با دو مشک پُر روان . سوی خواجه از نواحی کاروان

دیدن خواجه غلام خود را سپید و ناشناختن که اوست و

گفتن که غلام مرا تو کشته خونت گرفت و خدا ترا

بدست من انداخت

خواجه از دُورش بدید و خیره ماند . از تخیر اهل آن دهر بخواند
 راویۀ ما اشهر ما هست این . پس بجای شد بنده زنگی جین
 این یکی بدربست می آید ز دُور . میزند بر نور روز از رُوش نور
 ۲۱۸۰ کو غلام ما مگر سرگشته شد . یا بدو گرگی رسید و کشته شد
 چون بیامد پیش گفتش کیستی . از بمن زادی و یا تُرکیستی
 گو غلام را چه کردی راست گو . گر بگفتی وَا نَمَا حِلَّتْ مَجُو
 گنت اگر گشتم بنو چون آمدم . چون پای خود درین خون آمدم
 کو غلام من بگفت اینک منم . کرد دست فضل یزدان روشنم
 ۲۱۸۵ هَمی چه می گویی غلام من کجاست . هین نخواستی رست از من جز بر است
 گفت اصرار ترا با آن غلام . جمله وَا گویم یکایک من تمام
 زان زمانی که خریدی تو مرا . تا باکنون باز گویم ماجرا
 تا بدانی که همانم در وجود . گرچه از شُبْدِیزِ من صُبحی گشود
 رنگ دیگر شد ولیکن جان پاک . فارغ از رنگست و از ارکان و خاك
 ۲۱۹۰ تن شناسان زود مارا گم کنند . آب نوشان تركِ مَنك و خُم کنند
 جان شناسان از عددها فارغند . غرقه دریای بی چونند و چند

Heading: In Bul. the Heading immediately follows r. ۲۱۸۰. Bul. سپیدرو.

گفتا B (۲۱۸۱). آن یکی A (۲۱۷۹). جین for چنین AH (۲۱۷۸).

ارکان خاك A (۲۱۸۹). فضل دست یزدان Bul. (۲۱۸۴).

لیک من آن ننگرم رحمت کنم . رحمتم بُرست بر رحمت تسم
 ۲۱۶۰ ننگرم عهد بدت بدهم عطا . از کرم این دم چو و خوافی مرا
 فافله حیران شد اندر کارِ او . یا محمد چیست این ای بخرخو
 کرده رُپوش مشک خردرا . غرقه کردی هر عرب هر کردرا

مشک آن غلام از غیب پر آب کردن بمعجزه و آن غلام
 سیاه را سپیدرو کردن باذن الله تعالی،

ای غلام اکنون تو پُر بین مشکِ خود . تا نگویی در شکایت نیک و بد
 آن سیه حیران شد از برهانِ او . و دیدم از لامکان ایمانِ او
 ۲۱۶۵ چشمه دید از هوا ریزان شد . مشکِ او رُپوشِ فیض آن شد
 زان نظر روپوشها هم بردرید . تا معین چشمه غیبی بدید
 چشمها پُر آب کرد آن دم غلام . شد فراموش زخواجه وز مُقار
 دست و پایش مانند از رفتنِ براه . زلزله افگند در جاننش اله
 باز بهر مصلحت بازش کنید . که بخوش آ باز رو ای مستفید
 ۲۱۷۰ وقتِ حیرت نیست حیرت پیشِ تُست . این زمان در ره در آ چالاک و چُست
 دستهای مصطفی بر رو نهاد . یوسهای عاشقانه بس بداد
 مصطفی دستِ مبارک بر رخش . آن زمان مالید و کرد او فرخش
 شد سپید آن زنگی و زاده حبش . همچو بدر و روزِ روشن شد شیش
 یوسفی شد در جمال و در دلال . گفتش اکنون رو بده و گوی حال
 ۲۱۷۵ او می شد بی سرو بی پای مست . پای و نشناخت در رفتن ز دست

ای بخرجو A (۲۱۶۱) و بر رحمت Bul. (۲۱۵۹)

Heading: Bul. om. رو after سپید . Bul. پر آب کردن از غیب .

دستها خویشتن A (۲۱۷۱) . پیش هست A (۲۱۷۰) written above مصطفی .

برد او دست مبارک A (۲۱۷۲) . زنگی زاده ABH Bul. (۲۱۷۲)

دلال Bul. for کمال (۲۱۷۴)

ور نبائی مستحق شرح و گفت . ناطفه ناطق ترا دید و بخت
هرچ روید از پی محتاج رُست . تا یابد طالبی چیزی که جُست
حق تعالی گرسنهات آفرید . از برای دفع حاجات آفرید
هرکجا دردی دوا آنجا رود . هرکجا فقره نوا آنجا رود
هرکجا مشکل جواب آنجا رود . هرکجا کشتیست آب آنجا رود
آب کم جوشنگی آور بدست . تا بجوشد آب از بالا و پست
تا نزاید طفلک نازک گلو . گئی روان گردد ز پستان شیر او
رو بدین بالا و پستها بدو . تا شوی نشئه و حرارت را گرو
بعد از آن از بانگ زنبور هوا . بانگ آب جو بنوشی ای کبا
حاجت تو کم نیابد از حبش . آبر را گیری سوسه او می کشیش
گوش گیری آبر را نوی کشی . سوی زرع خشک تا یابد خوشی
زرع جان را کن جواهر مضمرست . ابر رحمت پر ز آب کوثرست
تا سفاقر زهم آید خطاب . نشئه باش الله اعلم بالصواب

آمدن آن زن کافر با طفل شیرخواره بنزدیک مصطفی علیه السلام
و ناطق شدن عیسی وار بمعجزات رسول صلی الله علیه وسلم،

هم از آن ده يك زنی از کافران . سوی پیغمبر دوان شد ز امتحان
پیش پیغمبر در آمد با رخسار . کودک دو ماهه زن را بر کنار
گفت کودک سلم الله عليك . یا رسول الله قد یجئنا إليك
مادرش از خشم گفتش فی خموش . یکیت افگند این شهادت را بگوش

و الله A (۲۲۱۶) . نشئه و . A om. (۲۲۱۷)

Heading: A om. after عیسی وار . از معجزات . ABK Bul. add سلم الله after رسول and after عیسی وار .

در کار . A Bul. پیغامبر (۲۲۲۱) . پیغامبر ABGHK (۲۲۲۰)

جان شو و از راو جان جان را شناس . یارِ پیش شو نه فرزندِ قیاس
 چون مَلَك با عقل يك سرشته‌اند . بهر حکمت را دو صورت گشته‌اند
 آن مَلَك چون مرغ بال و پر گرفت . وین خرد بگذاشت پر و فرگرفت
 ۲۱۱۰ لاجرم هر دو مناصر آمدند . هر دو خوش رو پشتِ هدیگر شدند
 هم مَلَك هم عقل حق را واجدی . هر دو آدم را معین و ساجدی
 نفس و شیطانات بوده زاول واحدی . بوده آدم را عدو و حاسدے
 آنک آدم را بَن دید او رمید . و آنک نورِ مومن دید او خمید
 آن دو دیکر و شنان بودند ازین . وین دورا دیکه ندیکه غیرِ طین
 ۲۲۰۰ این بیان اکنون چو خر بر یخ بماند . چون نشاید بر جهود انجیل خواند
 گی توان با شبعه گفتن از عمر . گی توان بر ربط زدن در پیشِ گر
 لیک گر دریده بگوشه يك کس است . های هوی که بر آوردم بس است
 مستحق شرح را سنگ و کلوخ . ناطقی گردد مشرح با رُسخ

بیان آنک حق تعالی هرچ داد و آفرید از سموات و ارضین
 و اعیان و اعراض همه با استدعای حاجت آفرید، خود را
 محتاج چیزی باید کردن تا بدهد کی اَمَّنْ یُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا
 دَعَاهُ، اضطرار گواه استحقاق است،

آن نیازِ مرتبی بودست و درد . که چنان طفلی سخن آغاز کرد
 ۲۲۰۰ جُزْوَ اوی او برای او بگفت . جُزْوَ جُزْوَ گفت دارد در نهفت
 دست و پا شاهد شوندت ای ره . مَنکَرِ را چند دست و پا نهی

۲۱۹۹) Bul. وان دورا .

۲۲۰۰) Bul. خر در گل بماند .

۲۲۰۱) H بر ربط .

۲۲۰۲) B لیک اگر K Bul. های و هوی .

Heading: AH آفرید و داد . ABHK Bul. ارضین for ارض . B Bul. چیزی باید .

دست سوی موزه بُرد آن خوش خطاب . موزه را بُر بود از دسَنش عُناب
 موزه را اندر هوا بُرد او چو باد . پس نگون کرد و از آن ماری فتاد
 در فتاد از موزه یلک مار سیاه . زان عنایت شد عُنابش نیکخواه
 پس عُناب آن موزه را آورد باز . گفت هین یَسَنان و رَو سوی نماز
 ۲۲۴۵ از ضرورت کردم این گستاخی . من زآتب دارم شکسته شاخی
 وای کو گستاخ پای می نهد . بی ضرورت کش هوا فتوی دهد
 پس رسولش شکر کرد و گفت ما . این جفا دیدیم و بود این خود وفا
 موزه بُر بودی و من درهر شدم . تو غم بُردی و من در غم شدم
 گرچه هر غیبی خدا مارا نبود . دل در آن لحظه بخود مشغول بود
 ۲۲۵۰ گفت دُور از تو که غفلت در تو رُست . دیدم آن غیبرا هر عکس نُست
 مار در موزه ببینم بر هوا . نیست از من عکس نُست ای مصطفی
 عکس نورانی همه روشن بود . عکس ظلماتی همه گلخن بود
 عکس عبد الله همه نوری بود . عکس یگانه همه کور بود
 عکس هر کس را بدان ای جان بین . پهلوی جنسی که خواهی می نشین

وجه عبرت گرفتن ازین حکایت و یقین دانستن که اِنَّ
 مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا،

۲۲۵۵ عبرتست آن قصه ای جان مر ترا . تا که راضی باشی در حکم خدا
 تا که زیرك باشی و نیکوگمان . چون بینی واقعه بد ناگهان

و. خود این بود (۲۲۴۷) ABH شکر گفت (۲۲۴۱) B om.

در هوا (۲۲۵۱) A نیبم (۲۲۴۸) Bul. و من در غم بدم.

که می خواهی نشین (۲۲۵۴) A

Heading: A این حکایت.

(۲۲۵۵) AB Bul. contra metrum. Cf. ABGHK Bul. تا کی A. این قصه (۲۲۵۵)

note on v. ۱۷) ۹.

این رِکیت آموخت ای طفلِ صغیر . کی زیانت گشت در طفلی جریر
 ۲۲۲۵ گشت حق آموخت آنکه جبرئیل . در بیان با جبرئیل من رسیل
 گشت کو گشتا که بالای سرت . می نیبی کن بیلا منظر ت
 ایستاده بر سر تو جبرئیل . مرا گشته بصد گونه دلیل
 گشت می بینی تو گشتا که یلی . بر سرت تابان چو بدری کاملی
 می آموزد مرا وصفِ رسول . ز آن علوم می رهند زین سنول
 ۲۲۳۰ پس رسولش گفت ای طفلِ رضیع . چیست نامت باز گو و شو مطیع
 گشت نام پیش حق عبد العزیز . عبد عزیزی پیش این يك مُشتِ چیز
 من ز عزیزی پاك و یسزار و بری . حق آنك دادت این پیغمبری
 کودکِ دو ماهه همچون ماهِ بدر . درسِ بالغ گفته چون اصحابِ صدر
 پس حنوط آن دم زحمت در رسید . تا دماغِ طفل و مادر بُو کشید
 ۲۲۳۵ هر دو می گفتند کر خوفِ سُقوط . جان سپردن به برین بُوی حنوط
 آنکی را کش معرف حق بود . جامد و نامیش صد صدقِ زند
 آنکی را کش خدا حافظ بود . مرغ و ماهی مر و را حارس شود

ربودن عقاب موزه مصطفی علیه السّلم و بردن بر هوا و نگون
 کردن و از موزه مار سیاه فرو افتادن،

اندرین بودند کاوازا صلا . مصطفی بشنید امر سوی غلا
 خواست آبی و وضو را تازه کرد . دست و رُورا شست اوزان آبِ سرد
 ۲۲۴۰ هر دو پا شست و بهوزه کرد رای . موزه را بر بُرود يك موزه رُشای

بدر کاملی. ABK Bul. (۲۲۲۸) که زیانت. BK Bul. (۲۲۲۹)

پیغمبری. ABGHK. پاك بزار A (۲۲۳۲) يك مُشت چیز. Bul. (۲۲۴۱)

صدق بود. Bul. (۲۲۴۶) از خوف. ABH Bul. (۲۲۴۵) گفت. Bul. (۲۲۴۴)

مار سیاه B. در هوا. ABHK. رسول. BK Bul. مصطفی for رسول را AH. Heading:

۲۲۷۵ این زمان قائم مقام حق توی . یأس باشد گر مرا مانع شوی
گفت موسی یا رَبِّ این مرد سلیم . تخره کردنش مگر دیو رجیم
گر بیاموزم زبان گارش بود . ور نیاموزم دلش بدی شود
گفت ای موسی بیاموزش که ما . رد نکردم از کرم هرگز دعا
گفت یا رَبِّ او پشیمانی خورد . دست خاید جامه‌ها را بر دَرَد
۲۲۸۰ نیست قُدْرَت هر کبی را سازوار . عجز بهر مایه پرهیزگار
فقر ازین رُو فخر آمد جاودان . که بتقوی ماند دست نارسان
ز آن غنا و ز آن غنی مردود شد . که ز قُدْرَت صبرها پندُود شد
آدوی را عجز و فقر آمد امان . از بلای نفس پُر حرص و غمان
آن غم آمد زارزوه‌ای فُضول . که بدان خورده‌است آن صیدِ غول
۲۲۸۵ آرزوی رگل بود رگل خواره‌ها . گلشنگر نگوارد آن بیچاره‌ها

وحی آمدن از حقّ تعالی موسی کی بیاموزش چیزی کی استدعا
می‌کند یا بعضی از آن،

گفت یزدان توبه بایست او . بر گنا در اختیار آن دست او
اختیار آمد عبادت را نمک . ور نه می‌گردد بناخواه این فلک
گردش او را نه اجر و نه عِقاب . که اختیار آمد هنر وقتِ حساب
جمله عالم خود مسیح آمدند . نیست آن تسبیح جبری مُزَمِنْد
۲۲۹۰ تیغ در دستش نه از عجزش بکن . تا که غازی گردد او یا راه‌زن

۲۲۷۵) Bul. بود for شود. ۲۲۷۶) Bul. می‌درد.

۲۲۸۲) H مبعود for مردود, corr. above. مبعود is used in the same sense in Book IV, ۱۶۱۸.

۲۲۸۴) In Bul. the two hemistichs of this verse are transposed.

Heading: A om. از حقّ تعالی. G om. می before کند.

۲۲۸۶) Bul. چیزی مزدمند. ABK Bul. از تسبیح.

دیگران کردند زرد از بیم آن . تو چو گل خندان گه سود و زیان
 ز آنک گل گر برگ برگش یکنی . خنده نگذارد نگردد مثنی
 گوید از خارے چرا اتم بفسم . خنده را من خود زخار آورده‌ام
 ۲۲۶۰ هرج از تو یاوه گردد از قضا . تو یقین دان که خریدت از بلا
 ما التَّصَوُّفَ قَالَ وَجَدَانُ الْقَرْحَ . فِي الْفَوَادِ عِنْدَ إِيَّانِ الْقَرْحِ
 آن عفت‌بشار عفتی دان که او . در بود آن موزه را زان نیک‌خو
 تا رهند پاشرا از زخم مار . ای خنک غفلی که باشد بی غبار
 گفت لا تَأْسُوا عَلَيَّ مَا فَاتَكُمْ . إِنَّ أَلْبَ السَّرْحَانِ وَأَرْذَى شَانَكُمْ
 ۲۲۶۵ کان بلا دفع، بلاهای بزرگ . و آن زیان منع، زیانهای سترگ

استدعای آن مرد از موسی زبان بهایم با طیور،

گفت موسی را یکی مرد جوان . که بیاموزم زبان جانوران
 تا بود کز بانگ حیوانات و دد . عبرتی حاصل کنم در دین خود
 چون زبانهای بنی آدم همه . در پی آبست و نان و دمدمه
 بولک حیوانات را دردی دگر . باشد از تدبیر هنگام گذر
 ۲۲۷۰ گفت موسی رو گذر کن زین هوس . کین خطر دارد بسی در پیش و پس
 عبرت و بیداری از یزدان طلب . نه از کتاب و از مقال و حرف و لب
 گرم‌تر شد مرد زان منعش که کرد . گرم‌تر گردد می از منع مرد
 گفت ای موسی چو نور تو بتافت . هرچ چیزی بود چیزے از تو یافت
 مرا محروم کردن زین مراد . لایق لطفت نباشد ای جواد

بی عثار Bul. (۲۲۶۲) می‌گفتی H. می‌گفتی G (۲۲۵۸)

شانکم Bul. A. واری Bul. (۲۲۶۴)

۲۲۶۵ AH Bul. in the second hemistich دفع for منع, corr. in H.

Heading: ABHK Bul. موسی علیه السّلم. و طیور AB Bul.

۲۲۷۱ A مقال حرف. In H م is written below the final letter of مقال.

در ربود آنرا خروسی چون یگرو . گفت سگ کردی تو بر ما ظلم رو
دانه گندم توانی خورد و من . عاجز در دانه خوردن در وطن
گندم و جَوراً و باقی خوب . می توانی خورد و من نه ای طروب
این لب نانی که قسم ماست نان . می ربابی این قدر را از سگان ۲۲۱۰

جواب خروس سگرا،

پس خروش گفت تن زن غم مخور . که خدا بدهد عوض زینت دگر
اسب این خواجه فقط خواهد شدن . روز فردا سیر خور کم کن حزن
مر سگانرا عید باشد مرگِ اسب . روزی وافر بود بی جهد و کسب
اسب را بفروخت چون بشنید مرد . پیش سگ شد آن خروش روی زرد
روز دیگر همچنان نانرا ربود . آن خروس و سگ بر لب برگشود ۲۲۱۵
کای خروس، عشوده چند این دروغ . ظالمی و کاذبی و بی فروغ
اسب کن گفتی فقط گردد کجاست . کورِ اخترگوی و محرومی ز راست
گفت او را آن خروس با خبر . که فقط شد اسب او جای دگر
اسب را بفروخت و جست او از زیان . آن زیان انداخت او بر دیگران
لیک فردا آسترش گردد فقط . مر سگان را باشد آن نعمت فقط ۲۲۲۰
زود استرا فروشد آن حریص . یافت از غم وز زیان آن دم تحبص
روز نالک گفت سگ با آن خروس . اے امیر کاذبان با طبل و کوس
گفت او بفروخت استرا شتاب . گفت فردایش غلام آید مُصاب
چون غلام او ببرد نانها . بر سگ و خواهنده ریزند اقربا

ماست آن Bul. A (۲۲۱۰) . یا ما ظلم B (۲۲۰۷)

Heading: Bul. جواب دادن خروس . اسب G (۲۲۱۲) , and so *passim* .

را . In H می is written above H (۲۲۱۵) .

و . K Bul. om. (۲۲۱۶) . چندان دروغ . Bul. چند ای دروغ A (۲۲۱۶)

لیک فردایش K (۲۲۲۲) .

ز آنک گزمنّا شد آدم ز اختیار . نیم زنبور عمل شد نیم مار
 مؤمنان کان عمل زنبور وار . کافران خود کان زهری همچو مار
 ز آنک مؤمن خورد بگزیده نبات . تا چو نحلی گشت رقیق او حیات
 باز کافر خورد شربت از صدید . هر زقوتش زهر شد در وی پدید
 ۲۲۹۵ اهلِ اِلَهِامِ خدا عَيْنُ الْحَيَات . اهلِ نَسْوِلِ هُوَ سَمُ الْهَمَات
 در جهان این مدح و شاباش و زهی . ز اختیارست و حِفاظِ آگهی
 جمله رندان چونک در زندان بوند . متقی و زاهد و حق‌خوان شوند
 چونک قدرت رفت کاسد شد عمل . هین که تا سرمایه نستاند اجل
 قدرت سرمایه سودست هین . وقتِ قدرت را نگه دار و ببین
 ۲۳۰۰ آدمی بر یخنگد گزمنّا سوار . در کفِ دُرُکش عانِ اختیار
 باز موسی داد پسند اورا بیهر . که مُرادت زرد خواهد کرد چهر
 ترکِ این سودا بگو وز حق بترس . دیو دادست برای مکر دُرس

قانع شدن آن طالب بتعلیم زبان مرغ خانگی و سگ و اجابت موسی علیه السّلم،

گفت باری نطقِ سگ کو بر دُرست . نطقِ مرغِ خانگی کافلِ پُرست
 گنت موسی هین تو دانی رَو رسید . نطقِ این هر دو شود بر تو پدید
 ۲۳۰۵ بامدادان از برای امتحان . ایستاد او منتظر بر آستان
 خادمه سهره بیفشاند و فنّاد . پاره نانِ بیات آثارِ زاد

بر وی پدید B om. Bul. (۲۲۹۴) . چو نحلی B (۲۲۹۳)

ایستاد اجل H (۲۲۹۸) . حِفاظ و آگهی A (۲۲۹۶)

پند داد Bul. (۲۳۰۱) . وقت In A (۲۲۹۹) is written above نند

Heading: Bul. آن مرد طالب

نان نبات A (۲۳۰۶) . بامداد آن شخص بهر امتحان AH (۲۳۰۵)

پیش شاهان در سیاست گنبری . می دهی تو مال و سرا می خری
 انجمنی چون گشته اندر قضا . می گریزانی ز داور مال را

خبر کردن خروس از مرگ خواجه ،

لیک فردا خواهد او مردن یقین . گاو خواهد گشت وارث در چنین
 صاحب خانه بخواند مُرد رفت . روز فردا نك رسیدت لُوت زفت
 ۲۲۴۵ پاره های نان و لالنگ و طعام . در میان کوی یابد خاص و عام
 گاو قربانی و نانهای تَنك . برسگان و سایلان ریزد سبك
 مرگ اسب و استر و مرگ غلام . بد قضا گردان این مغرور خام
 از زبان مال و درد آن گریخت . مال افزون کرد و خون خویش ریخت
 این ریاضتهای درویشان چراست . گان بلا بر تن بقای جانهاست
 ۲۲۵۰ تا بقای خود نباید سالکی . چون کند تن را سقیم و هالکی
 دست گئی جنید بایشار و عمل . تا نبیند داده را جانش بدل
 آنك بدهد بی امید سودها . آن خداست آن خداست آن خدا
 یا ولی حق كه خوی حق گرفت . نور گشت و تابش مطلق گرفت
 كو غنی است و جز او جمله فقیر . گئی فقیری بی عوض گوید كه گبر
 ۲۲۵۵ تا نبیند كودکی كه سبب هست . او پیاز گنده را ندهد ز دست
 این همه بازار بهر این غرض . بردكانها رسته بر بوی عوض
 صد مناع خوب عرضه می کنند . واندرون دل عوضها می تنند
 يك سلاهی نشنوی ای مرد دین . كه نگیرد آخر آن آستین
 بی طمع نشنیدام از خاص و عام . من سلامی ای برادر والسلام

لالنگ طعام . Bul. لالیک A (۲۲۴۵) . مرد و رفت . ABK Bul. (۲۲۴۴)

بهر این عرض A (۲۲۵۶) . امیدی AK (۲۲۵۲) . دادرا A (۲۲۵۱)

غرضها می تید A . می کید A (۲۲۵۷) . آخرت آن AHK Bul. (۲۲۵۸) .

این شنید و آن غلامش را فروخت . رست از خُسران و رخ را بر فروخت ۲۲۲۵
شکرها می‌کرد و شادبها که من . رستم از سه واقعه اندر زمن
تا زبان مرغ و سگ آموخم . دیده سوره الْقَضَارا دوخم
روزی دیگر آن سگ محروم گفت . کای خروس زازخا کو طاق و جُفت

نخبل گشتن خروس پیش سگ بسبب دروغ شدن
در آن سه وعده؛

چند چند آخر دروغ و مکر تو . خود نبرد جز دروغ از و کَر تو
گفت حاشا از من و از جنس من . که بگردم از دروغی مهنج ۲۲۲۵
ما خروسان چون مؤذن راست گوی . هم رفیق آفتاب و وقت جوے
پاسان آفتابیم از درون . گر کفی بالای ما طشتی نگون
پاسان آفتابند اولیا . در بشر واقف ز آسار خدا
اصل ما را حق پی بانگ نماز . داد هدیه آدمی را در جهاز
گر بناهنگام سهوی مان رود . در اذان آن مَقْتَل ما می‌شود ۲۲۳۵
گفت ناهنگام حَتّ علی فلاح . خون ما را می‌کند خوار و می‌باح
آنک معصوم آمد و پاک از غلط . آن خروس جان وخی آمد فقط
آن غلامش مُرد پیش مشتری . شد زبان مشتری آن یکسرے
او گریزانید مالش را و لبک . خون خود را ریخت اندر یاب نیک
یک زیان دفع زیانهای شدی . جسم و مال ماست جانهارا فدا ۲۲۴۰

Heading: In Bul. the Heading follows v. ۲۲۲۷, and in AB v. ۲۲۲۹.

(۲۲۲۹) A چند و چند.

(۲۲۲۶) K Bul. علی الفلاح.

(۲۲۲۹) B Bul. اندر باب.

(۲۲۴۰) Bul. om. و. AK Bul. فدای.

چونک ایمان بُرده باشی زنده . چونک با ایمان رَوے پاینده
 هم در آن دم حال بر خواجه بگشت . تا دلش شورید و آوردند طشت
 شورش مرگست نه مَبِضَّة طعام . قی چه سودت دارد ای بدبختِ خام
 ۲۲۸۰ چار کس بردند تا سَوی و ثانی . ساق می مالید او بر پشتِ ساق
 پندِ موسی نشنوی شوخی کنی . خوبشت بر تیغِ پولادی زنی
 شرم نآید تیغ را امر جانِ تو . آن بُست این ای برادر آنِ تو

دعا کردن موسی آن شخص را تا باایمان رود از دنیا،

موسی آمد در مناجات آن حَحر . کای خدا ایمان ازو مَسْتان مَیر
 پادشاهی کن برو بخشا که او . سهو کرد و خیره رُوی و غُلُو
 ۲۲۸۵ گفتمش این علم نه در خورد بُست . دفع پندارید گفتم را و بُست
 دست را بر اژدها آنکس زند . که عصارا دستش اژدها کند
 سِرّ غیب آنرا سزد آموختن . که ز گفت لب تواند دوختن
 در خور دریا نشد جز مرغِ آب . فهم کن و اللهُ اَعْلَمُ بِالْصَّوَاب
 او بدریا رفت و مرغ آب نبود . گشت غرقه دست گیرش ای و دود

اجابت کردن حق تعالی دعای موسی را علیه السّلم،

۲۲۹۰ گفت بخشیدم بدو ایمان نَعَم . و تو خواهی این زمان زندش کم
 بلك جمله مردگان خاك را . این زمان زنده کم بهر ترا
 گنت موسی این جهان مردنست . آن جهان انگیز کائنجا روشنست

Heading: ABHK Bul. موسی علیه السّلم.

(۲۲۸۴) Bul. بدو بخشا.

(۲۲۸۹) A om. و.

Heading: AK Bul. om. را.

(۲۲۹۰) K Bul. زندش.

۲۳۶۰ جز سلام حق هین آنرا بچو . خانه خانه جا بجا و کو بکو
از دهان آدمی خوش مشام . هر پیام حق شود هر سلام
وین سلام باقیان بر بوی آن . من همی نوشم بدیل خوشتر ز جان
ز آن سلام او سلام حق شدست . کانش اندر دودمان خود زدست
مرده است از خود شده زنده بر لب . ز آن بود اسرار حقش در دولب
۲۳۶۵ مردن تن در ریاضت زندگست . رنج این تن روح را پایندگست
گوش بنهاده بد آن مرد خست . می شنود او امر خروش آن حدیث

دویدن آن شخص بسوی موسی بزنبهار چون از خروس خبر
مرگ خود شنید

چون شنید اینها دوان شد تیز و تفت . بر در موسی کلیم الله رفت
رو همی مالید در خاک او زبسم . که مرا فریاد رس زین ای کلیم
گفت رو بفروش خود را و بره . چونک آستا گشته بر چه زچه
۲۳۷۰ بر مسلمانان زیان انداز تو . کیسه و هیمانها را کن دوستو
من درون خشت دیدم این قضا . که در آینه عیان شد مر سرا
عافل اول بیند آخر را بدیل . اندر آخر بیند از دایش مقل
باز زاری کرد کای نیکو خصال . مرا در سر مزین در رومال
از من آن آمد که بودم ناسزا . ناسزایم را توده حُسن آنجزا
۲۳۷۵ گفت تیری جست از شست ای پسر . نیست سنت کاید آن واپس بسر
لیک در خواهم زینکوداوره . تا که ایمان آن زمان با خود بری

بر دولب A (۲۳۶۱) . هین آنرا A (۲۳۶۰)

Heading: ABHK Bul. بزنبهار. In Bul. the Heading follows v. ۲۳۶۵.

در رومال H. ای نیکو A (۲۳۷۲) . و. A om. (۲۳۶۷)

از شصت K (۲۳۷۵)

دید در قصری نیشته نامِ خویش • آنِ خود دانستش آن محبوب کیش
 بعد از آن گفتند کین نعمت و راست • کو بجان بازی پُجز صادق نخواست
 خدمت بسیار ی‌بایست کرد • مر ترا تا بر خوری زین چاشت خورد
 چون تو کاهل بودی اندر التجا • آن مصیبت‌ها عوض دادش خدا
 گفت یا رَب تا بصد سال و فزون • این چنینم ده بریز از من تو خون
 اندر آن باغ او چو آمد پیش پیش • دید در وی جمله فرزندان خویش
 گفت از من گم شد از تو گم نشد • بی دو چشم غیب کس مرگم نشد
 تو نکردی فصد و از بینی دوید • خون افزون تا زتب جانت رهید
 مغز هر میوه پیهست از پوستش • پوست دان تن را و مغز آن دوستش
 مغزِ نغزی دارد آخر آدمی • یک‌دهی آنرا طلب گر زان دمی

در آمدن حمزه رضی الله عنه در جنگ بی زره،

اندر آخر حمزه چون در صف شدی • بی زره سرمست در غمزه آمدی
 سینه باز و تن برهنه پیش پیش • در فگندی در صف شمشیر خویش
 خلق پرسیدند کای عم رسول • ای هزبر صف شکن شاه فحول
 نه تو لا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى • تَهْلِكُمْ خواندی ز پیغام خدا
 پس چرا تو خویش را در تهلکه • ی در اندازی چنین در معرکه
 چون جوان بودی و زفت و سخت زره • تو نمی رفتی سوی صف بی زره
 چون شدی پیر و ضعیف و منحنی • پردهای لا اُبالی م‌زنی
 لا اُبالی وار یا تیغ و سنان • می‌نمایی دار و گیر و امتحان
 تیغ حرمت می‌ندارد پیر را • گئی بود تهمیز تیغ و تیر را

(۲۱۰۹) B نوشته. After this verse AH add:

دید در قصری نیشته نام خود • شد یقینش گان او بد نامزد

تو نکردی فضل A (۲۱۱۶) گفت از من گم شد G (۲۱۱۵) غولاست. Bul. (۲۱۱۰)

در صف زدی Bul. (۲۱۱۶) جنگ for حرب Bul. ABHK Heading: و Bul. om.

این فناجا چون جهان بود نیست . بازگشت عاریت بس سود نیست
 رحمتی افشان بر ایشان هر کنون . در نهان خانه لَدِینا مُحَضَّرُون
 تا بدانی که زیان جسم و مال . سود جان باشد رهاند از وبال ۲۲۱۰
 پس ریاضت را بجان شو مشتری . چون سپردی تن بخدمت جان بری
 ور ریاضت آیدت بی اختیار . سر ینہ شکرانه ده ای کامیار
 چون حَقّت داد آن ریاضت شکر کن . تو نکردی او کسبیت ز آمرِ کن

حکایت آن زنی کی فرزندش نمی زیست بنالید جواب آمد کی
 آن عوض ریاضت نُست و بجای جهاد مجاهدانست ترا،

آن زنی هر سال زاییدی پسر . بیش از شش مه نبوده عُمر ور
 یا سه مه یا چهار مه گشتی تباه . ناله کرد آن زن که افغان ای اله ۲۴۰۰
 نه مَمّ باریست و سه ماهم قَرَح . نعمتم زویررو از قوس قُزَح
 پیش مردان خدا کرده نفیر . زین شکایت آن زن از دردِ نذیر
 بیست فرزند این چنین در گور رفت . آتشی در جانسان افتاد تفت
 تا شی بنمود اورا جَنّی . باقی سبزی خوشی بی ضَتّی
 باغ گفتم نعمت بی کبفرا . کاصلِ نعمهاست و جمیع باغها ۲۴۰۵
 ورنه لا عین رأت چه جای باغ . گفت نور غیب را بزدان چراغ
 مثل نبود آن مثال آن بود . تا برد بوی آنک او حیران بود
 حاصل آن زن دید آنرا مست شد . زان تجلی آن ضعیف از دست شد

(۲۲۹۲) K Bal. پس. In H the word is unpointed.

Heading: ABHK Bal. این عوض. A om. ترا.

افتاد و تفت. ABH. آتشی در جان او. K Bal. (۲۴۰۲). قوس و قرح. ABKH (۲۴۰۱).

و. A om. (۲۴۰۵). بی ظنّی. AK. باقی. Bal. باقی for یافتی. A (۲۴۰۴).

حاصل آنرا دید آن زن. AH (۲۴۰۸).

گر ترا آید زجای نهی . کرد مظلومت دعا در محنتی
 تو همی گویی که من آزاده‌ام . بر کسی من نهی نهاده‌ام
 ۲۴۵۰ تو گشای کرده شکل دگر . دانه رکنی دانه گی ماند بپر
 او زنا کرد و جزا صد چوب بود . گوید او من گی زدم کسرا بعود
 نه جزای آن زنا بود این بلا . چوب گی ماند زنارا در خلا
 مار گی ماند عصارا ای کلیم . درد گی ماند دوارا ای حکیم
 تو بجای آن عصا آب منی . چون بینگدی شد آن شخص سنی
 ۲۴۵۵ یار شد یا مار شد آن آب تو . زان عصا چونست این اعجاب تو
 هیچ ماند آب آن فرزندرا . هیچ ماند نیشگر مرقندرا
 چون سجودی یا رکوعی مرد گشت . شد در آن عالم سجود او بهشت
 چونک پرید از دهانش حمد حق . مرغ جنت ساختش رب الفلق
 حمد و تسبیح نماند مرغرا . گرچه نطفه مرغ بادست و هوا
 ۲۴۶۰ چون زدنت رُست ایشار و زکات . گشت این دست آن طرف نخل و نبات
 آب صبرت جوی آب خلد شد . جوی شیر خلد مهر نُست و ود
 ذوق طاعت گشت جوی انگین . مستی و شوق تو جوی خمرین
 این سیها آن اثرهارا نمائند . کس نداند چوئش جای آن نشاند
 این سیها چون فرمان تو بود . چار جو هم مر ترا فرمان نمود
 ۲۴۶۵ هر طرف خواهی روانش میکی . آن صفت چون بد چنانش میکی
 چون منی تو که در فرمان نُست . نعل آن در امر تو آیند چُست
 و دود بر امر تو فرزند تو . که منم جزوت که کردی اش گسرو
 آن صفت در امر تو بود این جهان . هم در امر نُست آن جوها روان
 آن درختان مر ترا فرمان برند . کان درختان از صفات با برند

این فرزندرا A (۲۴۵۶) شکلی ABK Bul. (۲۴۵۰)

زکوة G (۲۴۶۰) . شد سجود او در آن عالم Bul. (۲۴۵۷)

با برند Bul. (۲۴۶۶) . کی کردی A . فرزند تو B Bul. . مبرود در امر Bul. (۲۴۶۷)

زین تَقی غمخوارگان بی خبر . پسند می دادند او را از غَیْبَر

جواب حمزه مر خَلق را،

گفت حمزه چونك بودم من جوان . مرگ می دیدم وداع این جهان
 ۲۴۲۰ سوی مردن کس بر رغبت گئی رود . پیش از درها برهنه گئی شود
 لیلک از نور محمد من کون . نیستم این شهر قاتی را زبون
 از برون حسن لشکرگاه شاه . پسر می بینم ز نور حق سپاه
 خیمه در خیمه طناب اندر طناب . شکر آنک کرد بیدار ز خواب
 آنک مردن پیش چشمش مهلکهست . امر لا تَلْقُوا بگیرد او بدست
 ۲۴۳۰ و آنک مردن پیش او شد فتح باب . سارغوا آید مرا او را در خطاب
 الحذر ای مرگ بینان بارغوا . العجل ای حشر بینان سارغوا
 الصلا ای لطف بینان افرحوا . البلا ای قهر بینان اترحوا
 هرکه یوسف دید جان کردش فدای . هرکه گرگش دید بر گشت از هدای
 مرگ هر يك ای پسر هرنگ اوست . پیش دشمن دشمن و بر دوست دوست
 ۲۴۴۰ پیش تراك آینه را خوش رنگیست . پیش زنگی آینه هم رنگیست
 آنک می ترسی ز مرگ اندر فرار . آن زخود ترسانی ای جان هوش دار
 روی زشت نیست نه رخسار مرگ . جان تو همچون درخت و مرگ برگ
 از تو رسته است از نکو بست از بدست . ناخوش و خوش هر ضربت از خودست
 گر بخاری خسته خود رکنه . ور حریر و فز دری خود ریشه
 ۲۴۵۰ دانك نبود فعل هرنگ جزا . هیچ خدمت نیست هرنگ عطا
 مُرد مزدوران نمی ماند بکار . کآن عرض وین جوهرست و پایدار
 آن همه سختی و زورست و عرق . وین همه سیمست و زرت و طبق

اندر فرار A (۲۴۴۱) . لا تَلْقُوا Bul. (۲۴۴۲) . شکر G (۲۴۴۳)

زرت و سیمست Bul. (۲۴۴۷) . دانك for لیلک ABHK Bul. (۲۴۴۸)

۲۴۹. همچنانك و سوسه و وَحْیِ اَلْسَت . هر دو معنولند لیکن فرق هست
 هر دو دَلالانِ بازار، ضمیر . رخنهارا می‌سنایند ای امیر
 گر تو صرافِ دلی فکرت شناس . فرق کن سِرِ دو فکر چون نخاس
 ورنه ای این دو فکرت از گان . لا خلابه گوی و مَثَناب و مران

حیلة دفع مغبون شدن در بیع و شرا،

آن یکی یارے پیمبر را بگفت . که منم در بیعها با عینِ جُفت
 ۲۴۹.۵ مکر هر کس کو فروشد یا خرد . همچو یخ‌رست و زرام می‌برد
 گفت در بیعی که تری از غرار . شرط کن سه روز خود را اختیار
 که تا آنی هست از رحمان یقین . هست تعجیل ز شیطان لعین
 پیش سگ چون لقمه نان افگنی . بُو کند آنگه خورد ای مُعْتَنی
 او بینی بُو کند ما با خرد . هم بیویش بعقل مُنْتَقِد
 ۲۵۰. با تا آنی گفت موجود از خدا . تا بش روز این زمین و چرخها
 ورنه قادر بود کو کُنْ فیکون . صد زمین و چرخ آوردی برون
 آدمی را اندك اندك آن مُمام . تا چهل سالش کد مرد تمام
 گرچه قادر بود کاندك يك نفس . از عدم بران کد پنجاه کس
 عیسی قادر بود کو از يك دعا . بی توقف بر جهاندار مُرده را
 ۲۵۰.۵ خالق عیسی ببنواند که او . بی توقف مردم آرد سو بنو
 این تا آنی از بی تعلیم نُست . که طلب آهسته باید بی سُبُت
 جویکی کوچك که دایم می‌رود . نه نَجس گردد نه گد می‌شود
 زین تا آنی زاید اقبال و سرور . این تا آنی بیضه دولت چون طُیور

دَلالِی B (۲۴۹۱).

AK (۲۴۹۲) and so Bul., which

نخاس has. (۲۴۹۸) BH ای معتنی. (۲۵۰۲) A مردم تمام.

Bul. (۲۵۰۶) آن تا آنی. Bul. شکست. (۲۵۰۷) K جویک.

چون بامرِ نُسْت اینجا این صنات . پس در امرِ نُسْت آنجا آن جزات ^{۲۴۷۰}
 چون ز دست زخم بر مظلوم رُست . آن درختی گشت ازو زقوم رُست
 چون زختم آتش تو در دلمها زدی . مایه ناپ، جهنم آمده
 آتشت اینجا چو آدم سوز بود . آنچه از وی زاد مردافروز بود
 آتش تو قصه مردم می کند . نار کز وی زاد بر مردم زند ^{۲۴۷۵}
 آن سخنه ای چو مار و گز دُمت . مار و کزدم گشت و می گیرد دُمت
 اولیارا داشتی در انتظار . انتظار رَسخیزت گشت یار
 وعده فردا و پس فردای تو . انتظارِ حُثرت آمد وای تو
 منتظر مانی در آن روز دراز . در حساب و آفتاب جان گذاز
 کآمانرا منتظر می داشتی . تخم فردا ره روم می کاشتی
 خشم تو تخمِ سبزه دوزخست . هین بکش این دوزخت را کین قیامت ^{۲۴۸۰}
 گشتن این نار نبود جز بنور . نُورِک اظفا نارنا نَعْنُ الشُّکُور
 گر تویی نوری کنی حلی بَست . آتشت زندست و در خاکسترست
 آن تکلف باشد و رُپوش هین . ناررا نکشد بغیر نور دین
 تا نبینی نور دین این میاش . کآتش پنهان شود یک روز فاش
 نور آبی دان و هم بر آب چش . چونک داری آب از آتش متز ^{۲۴۸۵}
 آب آتش را گشتد کآتش بخو . می بسوزد نسل و فرزندان او
 سوی آن مرغایان رو روز چند . تا ترا در آب حیوانی کشند
 مرغِ خاکی مرغِ آبی هم تنند . لیلک ضدّاند آب و روغنند
 هر یکی مراحلی خود را بنهند . احیاطی کن بهم مانند اند

(۲۴۷۱) A نُسْت، with ر written under the initial letter of نُسْت.

(۲۴۷۲) AB Bul. in the first hemistich مردم سوز.

(۲۴۷۳) AH رست for زاد، corr. in H. (۲۴۷۴) G کزدم and کزدمت.

(۲۴۷۵) Bul. om. و. (۲۴۸۱) K اظفا. (۲۴۸۲) A خاکستر شدست و.

(۲۴۸۳) Bul. این تکلف کن. (۲۴۸۴) Bul. نسل فرزندان. (۲۴۸۵) Bul. و آب.

گفت جُنت امشب غربی می‌روی . از تبار و خویش غایب می‌شوی
 گفت نه نه بلك امشب جان من . می‌رسد خود از غربی در وطن
 گفت رویت را کجا بینیم ما . گفت اندر حلقه خاص خدا^{۲۵۲۰}
 حلقه خاصش بشو پیوسته‌است . گر نظر بالا کنی نه سوی پست
 اندر آن حلقه ز رَبِّ الْعَالَمِينَ . نور می‌تابد چو در حلقه نگین
 گفت ویران گشت این خانه دریغ . گفت اندر مه نگر منگر پیغ
 کرد ویران تا کند معورتر . قوم آنه بود و خانه مختصر

حکمت ویران شدن تن بمرگ،

من چو آدم بودم اوّل حبس کُرب . پُر شد اکنون نسلِ جانم شرق و غُرب^{۲۵۲۵}
 من گدا بودم درین خانه چو چاه . شاه گشتم قصر باید بهر شاه
 قصرها خود مرشهان را مأنس است . مرده‌را خانه و مکان گوری بس است
 انبیا را تنگ آمد این جهان . چون شهان رفتند اندر لامکان
 مردگانرا این جهان بشود قُرب . ظاهرش زفت و بمعنی تنگ بر^{۲۵۳۰}
 گر نبودی تنگ این افغان زچیت . چون دوتا شد هرکه دروی بیش زیت
 در زمان خواب چون آزاد شد . زان مکان بشگر که جان چون شاد شد
 ظالم از ظلم طبیعت باز رست . مرد زندانی ز فکر حبس جست
 این زمین و آسمان بس فراخ . سخت تنگ آمد بهنگام مُناخ
 جسم بند آمد فراخ و سخت تنگ . خند او گریه فخرش جمله ننگ

و. A om. (۲۵۲۸)

حلقه نگین B (۲۵۲۲)

من چه آدم A (۲۵۲۵)

باید شاهرا A. چه چاه. corr. in marg. (۲۵۲۶)

تنگ تر Bul. (۲۵۲۹)

چشم بند آمد ABK Bul. (۲۵۳۴)

مرغ گئی مانند بیضه ای عید . گرچه از بیضه می آید پدید
 ۲۰۱۰ باش تا اجزای تو چون بیضا . مرغها زایند اندر انتها
 بیضه مارا چه ماند در شبه . بیضه گنجشک را دورست ره
 دانه آبی بدانه سبب نیز . گرچه ماند فرقهها دان ای عزیز
 برگها هرنگ باشد در نظر . میوها هر یک بود نوعی دگر
 برگهای جسمها مانده اند . لیک هر جانی برنی زنده اند
 ۲۰۱۵ خلق در بازار یکسان میروند . آن یکی در ذوق و دیگر دردمند
 همچنان در مرگ یکسان میروم . نیم در خُمران و نیمی خُروم

وفات یافتن بلال رضی الله عنه با شادی،

چون بلال از ضعف شد همچون هلال . رنگ مرگ افتاد بر روی بلال
 جفت او دیدش بگفتا و حَرَب . پس بلالش گفت نه نه وَا طَرَب
 تا کون اندر حَرَب بودم ززیست . توجه دانی مرگ چون عیش است و چیست
 ۲۰۲۰ این می گشت و رُخش در عین گشت . نرگس و گلبرگ و لاله می شگفت
 تابِ رُو و چشم پُر انوار او . می گواهی داد برگفتار او
 هر سیه دل می سیه دیدی و را . مردم دید سیه آمد چرا
 مردم نادیده باشد رُو سیه . مردم دید بود مرآتِ ماه
 خود که بیند مردم دید ترا . در جهان جز مردم دیده ترا
 ۲۰۲۵ چون بغیر مردم دیدش ندید . پس بغیر او که در رنگش رسید
 پس جز او جمله مقلد آمدند . در صفات مردم دید بلند
 گفت جُفتش الفراق ای خوش خصال . گفت نه نه الوصال الوصال

(۲۰۱۱) Bul. چه عیش است. K om.

(۲۰۲۲) B مرآت شاه.

(۲۰۲۱) G خود کی بیند. (۲۰۲۰) G کی در رنگش.

(۲۰۲۷) ABHK الوصال این وصال, corr. in H.

حامله گریان زَرَه کائِنَ الْفَنَاصِ . وَاَنْ جَنینِ خندان که پیش آمد خلاص
 هرج زیر چرخ هستند اُمّهات . از جمّاد و از بهیمه و ز نیات
 هر یکی از دریم غیری غافلند . جز کسانی که نیبه و کاملند
 آنچه کُوسه داند از خانه کسان . بلکه از خانه خودش گی داند آن
 آنچه صاحب دل بداند حالِ تو . تو ز حالِ خود ندانی ای عمو ۲۰۶۵

بیان آنک هرچ غفلت و غم و کاهلی و تاریکیست همه
 از تنست که ارضی است و سفلی،

غفلت از تن بود چون تن روح شد . ببند او اسرار را بی هیچ بُد
 چون زمین بر خاست از جَوّ فَلَک . نه شب و نه سایه باشد لی و لَک
 هر کجا سایهست و شب یا سایه . از زمین باشد نه از افلاک و مَه
 دود پیوسته هر از هم زیر بود . نه زائنه های مُسْتَجِم بود
 و هم افتند در خطا و در غلط . عقل باشد در اصانبها فقط ۲۰۷۰
 هر گرانی و گسل خود از تنست . جان ز خفت جمله در پریدنست
 روی سرخ از غلبه خونها بود . روی زرد اثر جنبش صفا بود
 رو سپید از قوّت بَلَقَم بود . باشد از سودا که رُوادهر بود
 در حقیقت خالق آثار اوست . لیک جز علت نبیند اهل پوست
 مغز کو از پوستها آواره نیست . از طیب و علت او را چاره نیست ۲۰۷۵
 چون دُوم بار آدمی زاده بزاد . پای خود بر فَرْقِ علّها نهاد
 علّتِ اوّل نباشد دین او . علّتِ جُزّوے ندارد کین او

(۲۰۶۱) A . وین جنین . (۲۰۶۵) After this verse Bul. adds:

آنکه در پیشانیست بنموده اش . * برالعجب که تو تائی دیدنش

نه و لک . G . باشد تی و لک . H . بی شب بی سایه باشد تی و لک . A (۲۰۶۷)

(۲۰۶۸) A om. و . A . یا سایه . B . سایه گ . (۲۰۶۱) G . هیزم as in text .

تشبیه دنیا کی بظاہر فراخست و بمعنی تنگ و تشبیه خواب
کی خلاص است ازین تنگی؛

۲۵۱۵ همچو گرمابه که تنبیه بود . تنگ آبی جانت بخمیه شود
گرچه گرمابه عریض است و طویل . زان تیش تنگ آیدت جان و کلیل
تا برون نآبی بنگناید دلت . پس چه سود آمد فراخی مثلت
یا که کفش تنگ پوشی ای غوی . در بیابان فراخی میروے
آن فراخی بیابان تنگ گشت . بر تو زندان آمد آن صحرا و دشت
۲۵۲۰ هر که دید او مرترا از دور گشت . کو در آن صحرا چو لاله تر شگفت
او نداند که تو همچون ظالمان . از برون در گلشنی جان در فغان
خواب تو آن کفش بیرون کردنت . که زمانی جانت آزاد از تنست
اولبارا خواب ملکست ای فلان . همچو آن اصحاب کھف اندر جهان
خواب می‌بینند و آنجا خواب نه . در عدم در می‌روند و باب نه
۲۵۳۰ خانه تنگ و درون جان چنگ‌لُوک . کرد ویران تا کند قصر ملوک
چنگ‌لُوک چون جین اندر رَحِم . نه‌مِه گشتم شد این نُفْلان مِم
گر نباشد درد زه بر مادر . من درین زندان میان آذر
مادر طبعم ز درد مرگ خویش . می‌کند ره تا رهد بَرّه زمبش
تا چَرَد آن بَرّه در صحرای سبز . هین رَحِم بگشا که گشت این بَرّه گبز
۲۵۴۰ درد زه گر رنج آستان بود . بر جین اشکست زندان بود

(۲۵۱۵) H آبی, with آید as variant. A Bul. بخمیه بود. H بُخْمِیَک. G بخمیک.

(۲۵۱۷) A Bul. بنگناید. (۲۵۲۲) A om. از.

(۲۵۲۱) Bul. om. و before آنجا. (۲۵۳۰) Bul. و درو جان.

(۲۵۳۶) A آذر. Bul. نه مِم گشتم. (۲۵۳۷) A آذر.

(۲۵۳۸) AHK Bul. می‌کند زه. (۲۵۴۰) A Bul. آستان.

۲۵۹۵ دایم اندر آب کار ماهیست . مار را با او کجا همراهی است
 لیک در که مارهای پُر فتنند . اندرین یم ماهیها می کنند
 مکرشان گر خلق را شیدا کند . هم ز دَریا ناهستان رُسا کند
 و اندرین یم ماهیان پُر فتنند . مار را انرا یحمر ماهی می کنند
 ماهیان قعر دریای جلال . بحرشان آموخته بحر حلال
 ۲۶۰۰ پس محال از تاب ایشان حال شد . نحس آنجا رفت و نیکو فال شد
 تا قیامت گر بگویم زین کلام . صد قیامت بگذرد وین ناهام

آداب المستمعین و المریدین عند فیض الحکمة من لسان الشیخ،

بر ملولان این مکرر کردندست . نزد من غیر مکرر بُردنست
 شمع از برق مکرر بر شود . خاک از تاب مکرر زر شود
 گر هزاران طالبند و یک ملول . از رسالت باز می ماند رسول
 ۲۶۰۵ این رسولان ضمیر رازگو . مستمع خواهند اسرافیل خو
 نغوثی دارند و کبری چون شهان . چاکری خواهند از اهل جهان
 تا ادبایشان بجاگه ناوره . از رسالتشان چگونه بر خوری
 گئی رسانند آن امانت را بنسو . تا نباشی پیششان راکع دوتو
 هر ادبشان گئی می آید پسند . گامدند ایشان زایوان بلند
 ۲۶۱۰ نه گدایانند کز هر خدمتی . از تو دارند ای مزور متنی
 لیک با بی رغبتیها اے ضمیر . صدقه سلطان یفتیان و امگیر
 اسپ خود را اے رسول آسمان . در ملولان متگر و اندر جهان
 فرسخ آن ترکی که استیزه نهد . اسبش اندر خندق آتش جهد

کاندرین یم A (۲۵۹۸)

ضمیر و رازگو A (۲۶۰۵)

رساند A (۲۶۰۸)

Bul om. (۲۶۰۰)

Bul. خواهند (۲۶۰۶)

و اندر جهان H (۲۶۱۲)

می‌پرد چون آفتاب اندر آفتی . با عروس صدق و صورت چون تنق
 بلك بیرون از افق وز چرخها . بی مکان باشد چو ارواح و نهی
 بل غفلت ماست سایه‌های او . می‌فتند چون سایه‌ها در پای او ۲۵۸۰
 مجنهد هرگز که باشد نص‌شناس . اندر آن صورت نیندیشد قیاس
 چون نیابد نص اندر صورتی . از قیاس آنجا نماید عبرتی

تشبیه نص با قیاس،

نص وخی روح قدسی دان یقین . وآن قیاس عقل جزوی تحت این
 عقل از جان گشت با إدراك و فر . روح او را گی شود زیر نظر
 لیک جان در عقل تأثیری کند . زان اثر آن عقل تدبیری کند ۲۵۸۵
 نوح وار از صدقی زد در سو روح . کویم و کشتی و کو طوفان نوح
 عقل اثر را روح پندارد ولیک . نور خور از قرص خور دورست نیک
 زان بقرص سالکی خرسند شد . تا ز نورش سوی قرص افگند شد
 زانک این نوری که اندر سافل است . نیست دایم روز و شب او آفل است
 وآنک اندر قرص دارد باش و جا . غرقه آن نور باشد دایما ۲۵۹۰
 نه محابش ره زند خود نه غروب . و رهید او از فراق سینه‌کوب
 این چنین کس اصلش از افلاك بود . یا مبدل گشت گر از خاك بود
 زانک خاکی را نباشد تاب آن . که زند بر وی شعاعش جاودان
 گر زند بر خاك دایم تابو خور . آنچنان سوزد که ناید زو ثمر

بی مکان همچون Bul. (۲۵۷۹) در چرخها . In the second hemistich H has
 . غفلت و نهی .

سایه‌های او . ABGHE Bul. (۲۵۸۰)

Heading: Bul. نص و قیاس .

کویم و کو کشتی کو طوفان نوح . Bul. صدقی G . صدقی A (۲۵۸۶)

(۲۵۹۱) In H a corrector has indicated that خود and نه should be transposed.

۲۶۲۰ تو عِدْوِ او نه خصمِ خودی . چه غم آتش را که تو هیزم شدی
 ای عجب از سوزش او کم شود . یا ز دردِ سوزش پُر غم شود
 رحمتش نه رحمتِ آدم بود . که مزاجِ رحمِ آدم غم بود
 رحمتِ مخلوق باشد غصه ناک . رحمتِ حق از غم و غصه ست پاک
 رحمت بی چون چنین دان ای پدر . نایبِ اندر و هر از وی جز اثر

فرق میان دانستن چیزی بمثال و تقلید و میان دانستن
 ماهیت آن چیز،

۲۶۲۵ ظاهرست آثار و میوه رحمتش . لیک گئی داند جز او ماهیتش
 هیچ ماهیات اوصاف کمال . کس نداند جز بآثار و مثال
 طفل ماهیت نداند طمرا . جز که گویی هست چون حلوا ترا
 گئی بود ماهیت ذوق جماع . مثل ماهیات حلوا ای مُطاع
 لیک نسبت کرد از روی خوشی . با تو آن عاقل چو تو کودک و شی
 ۲۶۳۰ تا بداند کودک آنرا از مثال . گر نداند ماهیت یا عینِ حال
 پس اگر گویی بدانم دور نیست . ور ندانم گنتِ کذب و زور نیست
 گر کسی گوید که دانی نوح را . آن رسول حق و نورِ روح را
 گر بگویی چون ندانم کآن فخر . هست از خورشید و مه مشهورتر
 کودکان خرد در کتابها . و آن امامان جمله در محرابها
 ۲۶۳۵ نام او خوانند در قرآن صریح . قصه اش گویند از ماضی فصیح
 راست گو دانش تو از روی وصف . گرچه ماهیت نشد از نوح کشف

یا ز درد سوزش او غم خورد Bul. (۲۶۲۱)

غم خورد Bul. (۲۶۲۲)

و. G گئی as in text. Bul. om. (۲۶۲۵)

که بود B (۲۶۲۸)

با عین حال AB (۲۶۳۰)

ور بگویی که ندانم زور نیست Bul. in the second hemistich BK (۲۶۳۱)

گرم گرداند فرس را آنچنان . کی کند آهنگ اوج آسمان
 ۲۶۱۵ چشم را امر غیر و غیرت دوخته . همچو آتش خشک و تر را سوخته
 گر پشیمانی بر او عیبی کند . آتش اول در پشیمانی زند
 خود پشیمانی نروید از عدم . چون بیند گری صاحب قدم

شناختن هر حیوانی بوی عدو خود را و حذر کردن و بطالت
 و خسارت آنکس کی عدو کسی بود کی از و حذر ممکن
 نیست و فرار ممکن نی و مقابله ممکن نی،

اسب داند بانگ و بوی شیر را . گرچه حیوانست الا نادرا
 بل عدو خویش را هر جانور . خود بداند از نشان و از اثر
 ۲۶۲۰ روم خفاشک نیارد بر پرید . شب برون آمد چو دزدان و چرید
 از همه محروم تر خفاش بود . که عدو آفتاب فاش بود
 نه تواند در مصافش زخم خورد . نه بفرین تاندش مهجور کرد
 آفتابی که بگرداند فاش . امر برای غصه و قهر خفاش
 غایت لطف و کمال او بود . گرنه خفاش کجا مانع شود
 ۲۶۲۵ دشمنی گیری بحد خویش گیر . تا بود ممکن که گردانی اسیر
 قطره با قلزم چواستیزه کند . ابله است او ریش خود بر می کند
 حیل او امر سیالش نگذرد . چنبره خجسته قمر چون بر دزد
 با عدو آفتاب این بد عتاب . اے عدو آفتاب آفتاب
 ای عدو آفتابی کز قرش . می بلرزد آفتاب و اخترش

کو. AH. که for کی (۲۶۲۲) B. برون آمد. A Bul. (۲۶۲۰)

(۲۶۲۴) Written in marg. H, apparently by the original hand.

(۲۶۲۶) ABHK چه استیزه, corr. in H.

(۲۶۲۷) Bul. چنبر.

يَعْرِفُونَ إِلَّا نَبِيًّا أَضْدَادُهُمْ . يَمْلَأُ مَا لَا يَشْتَبِيهِ أَوْلَادُهُمْ
 همچو فرزندانِ خود داندشان . مِثْكَانَ با صد دلیل و صد نشان
 ۲۶۶۵ لیک از رشک و حدم پنهان کند . خوبشتن را بر ندانم و زنتد
 پس چو بَعْرِفَ گشت چون جای دگر . گشت لَا يَعْرِفُهُمْ غَيْرُهُ قَدَرُ
 اِنْتَهُمْ تَحْتَ قِبَابِی کایمون . جز که یزدانشان نداند ز آزمون
 هر بنسبت گیر این مفتوح را . که بدانی و ندانی نوح را

مسئله فنا و بقای درویش،

گفت قایل در جهان درویش نیست . و بود درویش آن درویش نیست
 ۲۶۷۰ هست امر رُوی بقای ذاتِ او . نیست گشته وصفِ او در وصفِ هُو
 چون زبانه شمع پیش آفتاب . نیست باشد هست باشد در حساب
 هست باشد ذاتِ او تا تو اگر . بر نهی پنبه بسوزد زان شرر
 نیست باشد روشنی ندهد ترا . کرده باشد آفتاب او را فنا
 در دو صد مَن شهد يك اوقیه خل . چون در افگندی و در وی گشت حل
 ۲۶۷۵ نیست باشد طعمِ خل چون ی چشی . هست اوقیه فرون چون بر کشی
 پیش شیرای آهوی بی هوش شد . هستی اش در هست او رُوبوش شد
 این قیاس ناقصان بر کارِ رب . جوشش عشقت نه از ترکِ ادب
 نبضِ عاشق بی ادب بر می جهد . خویش را در کفنه شه می نهند
 بی ادب تر نیست کس زو در جهان . با ادب تر نیست کس زو در پنهان
 ۲۶۸۰ هر بنسبت دان وفاق ای مُتَجَبِّ . این دو ضد با ادب یا بی ادب
 بی ادب باشد چو ظاهر بشگری . که بود دعوی عشقت هم سری

در جای دگر . Bul. چو يَعْرِفُ H (۲۶۶۶) . يَمْلَأُ G. اَوْلَادَهُم and اَضْدَادَهُم H (۲۶۶۴)

بر کفنه . AH Bul. (۲۶۷۸) . آهویی . BHK Bul. (۲۶۷۷)

ای متَجَبِّ . ABK Bul. (۲۶۸۰)

ور بگوئی من چه دامن نوح را • همچو اوی داند اورا اے قی
 مور لنگ من چه دامن قبل را • پشه گی داند اسرافیل را
 این سخن هم راستست از روی آن • که بماهیت پندایش ای فلان
 ۲۶۰۰ عجز از ادراک ماهیت عمو • حالت عامه بود مطلق مگو
 ز آنک ماهیات و ستر ستر آن • پیش چشم کاملان باشد عیان
 در وجود از ستر حق و ذات او • دورتر از فهم و استبصار کو
 چونک آن مخفی نماند از بحرمان • ذات و وصفی چیست کآن ماند نهان
 غلب بخشی گوید این دورست و گو • بی زتابلی محالی کم شنو
 ۲۶۰۵ فُطْب گوید مر ترا ای سُست حال • آنچه فوق حال نُست آید محال
 و افعالی که کنونت برگشود • نه که اول هر مُحالست و نبود
 چون رها نیت زده زندان کرم • تبه را بر خود مکن حبس ستم

جمع و توفیق میان نفی و اثبات يك چیز از روی نسبت
 و اختلاف جهت،

نَفی آن يك چیز و اثباتش رواست • چون جهت شد مختلف نسبت دوتاست
 ما رَمِيتْ إِذْ رَمِيتْ از نسبت است • نفی و اثباتست و هر دو مُثَبِّتست
 ۲۶۱۰ آن تو افگندی چو بر دست تو بود • تو نه افگندی که قوت حق نمود
 زویر آدم مرادما حدّے بود • مُثَبِّتِ خاكِ اِشْكَمِ لشکر گی شود
 مُثَبِّتِ مُثَبِّتِ نُست و افگندن زماست • زین دو نسبت نفی و اثباتش رواست

(۲۶۰۷) Bul. همچو او می داند.

(۲۶۱۱) Written in marg. H, apparently by the original hand.

(۲۶۰۴) H کآن for آن. Bul. ذات وصفی.

Heading: A يك چیزی. Bul. جمع و تفریق.

(۲۶۰۹) A Bul. om. و before در دو. G in marg. gives راست as a variant of مُثَبِّتست. Bul. (۲۶۱۰) در دست تو. Bul. (۲۶۱۱) آدم زاده را.

ز آنج گشتی شاد بس کس شاد شد . آخر از وی جست و همچون باد شد
از تو هم بجهد تو دل بر وی منه . پیش از آن کو بجهد از وی تو بجه

پیدا شدن روح القدس بصورت آدمی بر مریم بوقت برهنگی
و غسل کردن و پناه گرفتن بحق تعالی،

۲۷۰۰ همچو مَرَم گوی پیش از قَوْتِ مَلِك . نقش را کَالْعَوْدُ بِالرَّحْنِ مِثْلِكَ
دید مریم صورتی بس جان فزا . جان فزایی دل رُبایی در خلا
پیش او بر رُست از رُوی زمین . چون مه و خورشید آن رُوحِ آلاَمین
از زمین بر رُست خوبی بی نقاب . آن چنان کز شرق رُوید آفتاب
لرزه بر اعضای مریم افتاد . کو برهنه بود و ترسید از فساد
۲۷۰۵ صورتی که یوسف ار دیدی عیان . دست از حیرت بُریدی چون زنان
همچو گل پیشش برُوید آن زرگل . چون خیالی که بر آرد سَر زدل
گشت بی خود مریم و در بی خودی . گشت بجهم در پناه ایزده
ز آنک عادت کرده بود آن پاك جیب . در هزیمت رخت بردن سوی غیب
چون جهانرا دید ملکی بی قرار . حازمانه ساخت زان حضرت حصار
۲۷۱۰ تا بگام مرگ حَضی باشدش . که نیابد خصم رام مَقْصَدَس
از پناه حق حصاره به ندید . بُورنگه نزدیکِ آن دِز بر گرید
چون بدید آن غمزه‌های عقل سوز . که از وی شد جگرها تیزدوز
شاه و لشکر حلقه در گوشش شد . خسروان هوش بی هوش شد
صد هزاران شاه مملوکش برِق . صد هزاران بدر را داده بدیق

پیش کو بجهد تو خود از وی بجه ABHK . دل در وی A (۲۶۱۱) . و . A om. (۲۶۱۸)

Heading: AH add مریم after گرفتن . In A Bul. the Heading follows v. ۲۷۰۰ .

گشت مریم پیخود B Bul. (۲۷۰۷) . بروید او Bul. (۲۷۰۶) . و . A om. (۲۷۰۴)

ملك Bul. (۲۷۰۶)

چون بیاطن بنگری دعوی کجاست . او و دعوی پیش آن سلطان فناست
 مات زید اگر فاعل بود . ایک فاعل نیست کو عاقل بود
 او زروی لفظ نحوے فاعلست . ورنه او منقول و موش فاعلست
 ۲۶۸۵ فاعل چه کو چنان منقول شد . فاعلیها جمله از وے دور شد

قصه وکیل صدر جهان که متهم شد و از بخارا گریخت
 از بیم جان، باز عشقش کشید رویشان،
 که کار جان سهل باشد عاشقانرا،

در بخارا بند صدر جهان . متهم شد گشت از صدرش نهان
 مدت ده سال سرگردان بگشت . گه خراسان گه کهستان گاه دشت
 از پس ده سال او از اشتیاق . گشت بی طاقت زایام فراق
 گفت تاب فرقم زین پس نماند . صبرگی داند خلعت را نشاند
 ۲۶۹۰ از فراق این خاکها شوره بود . آب زرد و گند و تیره شود
 باد جان افزا رخم گردد ویا . آتشی خاکسترے گردد مہیا
 باغ چون جنت شود دائر المرص . زرد و ریزان برگه او اندر حرص
 غلب دژاک از فراق دوستان . همچو تیرانداز اشکنه کان
 دوزخ از فرقت چنان سوزان شدست . پیر از فرقت چنان لرزان شدست
 ۲۶۹۵ گر بگویم از فراق چون شرار . تا قیامت یک بود از صد هزار
 پس ز شرح سوز او کم زن نفس . رب رب سلیم رب سلیم گوی و بس
 هرج از وی شاد گردی در جهان . از فراق او بیندیش آن زمان

(۲۶۸۵) Bul. چه . (۲۶۸۵) Bul. om. آن .

Heading: B Bul. کار جهان سهل باشد .

(۲۶۹۵) A om. و . (۲۶۹۰) Bul. شوره شود . مدتی AHK (۲۶۸۷)

گوی بس AH (۲۶۹۶)

گر هاره فصل تابستان بُدی • سوزش خورشید در بُستان شدی
 مَنبَش را سوختی از بیخ و بُن • که دگر تازه نگشتی آن کهن
 گر تُرَش رُویت آن دَی مُشَفِق است • صیف خندانست اما مُحْرِفست
 چونک قبض آید تو در وی بسط بین • تازه باش و چین مَبْغَن در جبین
 ۲۷۴۰ کودکان خندان و دانایان تُرَش • غم جگر را باشد و شادی زُش
 چشم کودک همچو خر در آخرست • چشم عاقل در حساب آخرست
 او در آخر چرب و پیند علف • وین زَقْصَاب آخرش پیند تلف
 آن علف تلخست کین قَصَاب داد • بهر لحم ما ترازوی نهاد
 رَو زِحْکَمَت خور علف کآنرا خدا • بی غرض دادست از محض عطا
 ۲۷۴۵ فهم نان کردی نه حکمت ای رهی • زانچ حق گفتن کُلُوا مِن رَزْقِهِ
 رزق حق حکمت بود در مرتبت • کان گلوگیرت نباشد عاقبت
 این دهان بستی دهانی باز شد • کو خورنده لقمه‌ای راز شد
 گر ز شیر دیوتن را وَا بُرے • در فطام او بی نعمت خورے
 تُرْک جُوشش شرح کردم نیم‌خام • از حکیم غزنوی بشنو تمام
 ۲۷۵۰ در اَلْهِن نامه گوید شرح این • آن حکیم غیب و قَحْرُ الْعَارِفین
 غم خور و نان غم‌افزایان مخور • زانک عاقل غم خورد کودک شکر
 فند شادی میوه باغ غمست • این فرح زخمست و آن غم مَرَمَست
 غم چو بینی در کنارش کش بعشق • از سر رُبُوهُ نظر کن در دِشَق
 عاقل از انگور مَی پیند هی • عاشق از معدوم مَی پیند هی
 ۲۷۵۵ جنگ می‌کردند حملان پَریس • تو مَکَش تا من کَشَم حِمْلش چو شیر
 زانک زان ریخش می‌دیدند سود • حمل را هر یک زدیگری ربود

شدی (۲۷۴۶) ABHK Bul. در بستان زدی. In G a corrector has written زدی above.

این علف (۲۷۴۲) A دیگر (۲۷۴۷) BK Bul. بر جبین and so corr. in H.

گر زش دبو (۲۷۴۸) A تُرْک جُوشش GH (۲۷۴۹) as in text.

ریخش (۲۷۵۶) G رُبُوهُ (۲۷۵۵) G.

۲۷۱۵ زهره فی مر زهره را تا تم زند . غفل گش چون بیند کم زند
 من چه گویم که مرا در دوختست . دَمگَم را تَمگَه او سوختست
 دُود آن نارم دلیلم من بَرُو . دُور از آنم شه باطل ما عَبْرُو
 خود نباشد آفتابی را دلیل . جز که نور آفتاب مُستطیل
 سایه کی بُد تا دلیل او بود . این بَسَنش که ذلیل او بود
 ۲۷۲۰ این جلالت در دلالت صادقست . جمله ادراکات پس او سابقست
 جمله ادراکات بر خرمای لنگ . او سوار باد پُران چون خدنگ
 گر گریزد کس نیابد گَرْدِ شه . ور گریزند او بگیرد پُش ره
 جمله ادراکات را آرام فی . وقت میدانست وقت جام فی
 آن یکی و فَمی چو بازی می پرد . و آن دگر چون تیر معبری درد
 ۲۷۲۵ و آن دگر چون کشتی با بادبان . و آن دگر اندر تراجیع هر زمان
 چون شکاری می نباید شان ز دُور . جمله حمله می فرایند آن طُور
 چونک ناپیدا شود حیران شوند . همچو جفان سوی هر ویران شوند
 منظر چشمی بهم یک چشم باز . تا که پیدا گردد آن صید بناز
 چون بهاند دیر گویند از ملال . صید بود آن خود عَجَب یا خود خیال
 ۲۷۳۰ مصلحت آنست تا یک ساعتی . قوتی گیرند و زور اثر راحتی
 گر نبودی شب همه خلفان زار . خوشتن را سوختندی زافتنزار
 از هوس وز حرص سود اندوختن . هر کسی دادی بدن را سوختن
 شب پدید آید چو گنج رحمتی . تا رهند از حرص خود یکساعتی
 چونک قبضی آیدت ای راهرو . آن صلاح نُست آتش دل مشو
 ۲۷۳۵ زانک در خرجی در آن بسط و گشاد . خرج را دخلی ببايد زاعتماد

بگیرند A . ور گریزد او Bul . نیاید گرد شه A (۲۷۲۲) . نور آفتابی A (۲۷۱۸)

biz دیگر A (۲۷۲۵) . دیگر A (۲۷۲۶) . و وقت جام Bul (۲۷۲۴)

گنجی A (۲۷۲۴) . انداختن Bul (۲۷۲۲) . صید نیاز ABHK Bul (۲۷۲۸)

و A om. (۲۷۲۵) . آیس دل K Bul (۲۷۲۶)

مَرَبِّهَا بَنَگَرِ کِه نَفْسِ مُشْکِلِم . هر هالام هر خیال اندر دلم
 چون خیالی در دلت آمد نشست . هر کجا که ی گریزی با توست
 جز خیالی عارضی باطلی . کو بود چون صبح کاذب آفتی ۲۷۷۵
 من چو صبح صادق از نور رب . که نگردهد رگردد روزم هیچ شب
 هین مکن لا حَوْلَ عِمران زادهام . که زلا حَوْلَ این طرف افتادهام
 مر مرا اصل و غذا لا حَوْلَ بود . نور لا حَوْلَ که پیش از قول بود
 تو می گیری پناه از من بحق . من نگاریده پناهم در سَقِ
 آن پناه من که مَخْلَصات بود . تو اَعُوذ آری و من خود آن اَعُوذ ۲۷۸۰
 آفتی نبود پتر امر ناشناخت . تو بر یار و ندانی عشق باخت
 یار را اغیار بنداری می . شادی را نامر بِنهادی غی
 این چنین غلی که لطف یار ماست . چونک ما دزدیم نخلش دار ماست
 این چنین مشکین که زلف میر ماست . چونک بی عظیم این زنجیر ماست
 این چنین لطفی جو نیلی می رود . چونک فرعونیم چون خون می شود ۲۷۸۵
 خون می گوید من آم هین مریز . یوسفم گرگ از تومر ای پُرسنیز
 تو نمی بینی که یار بردبار . چونک با او ضد شدی گردد چو مار
 لحم او و لحم او دیگر نشد . او چنان بد جز که از مَنظَر نشد

عزم کردن آن وکیل از عشق که رجوع کد ببخارا لا اُبالی وار،

شمع مریم را بیل افسروخته . که بخارا می رود آن سوخته
 سخت بی صبر و در آتشان تیز . رو سوی صدر جهان می کن گریز ۲۷۹۰

عارضی و باطلی AK . خیال AKH (۲۷۷۵) . آید نشست Bul. (۲۷۷۶)

Suppl. in marg. A. (۲۷۷۶) Suppl. in marg. A. BG نگاریده with *idafat*.

تو بر یاری ندانی A (۲۷۸۱) . بود for بود Bul. (۲۷۸۰) . نگاریده Bul.

بد. H . آن چنان بد A (۲۷۸۸)

Heading: AB این وکیل .

می کن but originally می کن گریز H (۲۷۹۰)

مُرد حق کو مُرد آن بی‌مایه کو . این دهد گنجیت مُرد و آن نَسو
 گنج زری که چو خسی زیر ریگ . با تو باشد آن نباشد مُرد ریگ
 پیش پیش آن جنازه ت می‌دود . مؤنس گورو و غریبی می‌شود
 ۲۷۶. بهر روز مرگ این دم مرده باش . تا شوی با عشق سَرمد خواجه‌تاش
 صبر می‌بیند ز پَرده اجتماع . زوی چون گلزار و زلفین مُراد
 غم چو آینه‌ست پیش مجتهد . کاندین ضد می‌نماید زوی ضد
 بعد ضد رنج آن ضد دیگر . زو دهد یعنی گشاد و کر و فر
 این دو وصف از پنجه دست بین . بعد قبض مُشت بسط آید یقین
 ۲۷۷. پنجه را گر قبض باشد دایما . یا همه بسط او بود چون مینا
 زین دو وصف کار و مکسب منظم . چون بر مرغ این دو حال اورا مِم
 چونک مریم مضطرب شد یکرمان . همچنانک بر زمین آن ماهیان

گفتن روح القدس مریم را که من رسول حتم بتو آشفته مشو
 و پنهان مشو از من که فرمان اینست،

بانگ بر وی زد نمودار کرم . که امینِ حضرتم از من مَرَم
 از سَرافرازانِ عزت سَر مکش . از چین خوش مَحَرمان خود در مکش
 ۲۷۸. این می‌گفت و ذُباله نور پاک . از لبش می‌شد پَبَایِ بر سَماک
 از وجود می‌گریزی در عدم . در عدم من شام و صاحب‌عَلم
 خود بَنه و بنگاه من در نیستیست . یکسواره نقش من پیش سَتیست

و. A om. . جازت می‌رود. Bul. (۲۷۵۱) . مرده ریگ. Bul. (۲۷۵۸)

قبض مُشت A (۲۷۶۴) . گشاد کرّ A (۲۷۶۳) . GH عشق as in text. (۲۷۶۰)

و. A om. (۲۷۶۶) . با همه A . قبض باشد A (۲۷۶۵)

Heading: A om. . و پنهان مشو. A om. . رسول before من. A om.

A apparently دم for خود, but the reading is uncertain. (۲۷۶۶)

نِستیت G . بن و بنگاه. Bul. (۲۷۷۲) . زبالة. Bul. (۲۷۷۰)

پس کدامین شهر ز آنها خوشترست . گفت آن شهری که در وی دلبرست
 ۲۸۱۰ هرکجا باشد شه مارا بساط . هست صحرا گر بود سَمُ انجباط
 هرکجا که یوسفی باشد چو ماه . جَنشت ارچه که باشد قعر چاه

منع کردن دوستان او را از رجوع کردن بخارا و تهدید کردن و لا ابالی گفتن او،

گفت او را ناصحی اے بی خبر . عاقبت اندیش اگر دارے هنر
 در نگر پس را بغفل و پیش را . همچو پروانه مسوزان خویش را
 چون بخارا میروے دیوانه . لایق زنجیر و زندان خانه
 ۲۸۱۵ او ز تو آهن میخاید زخشم . او میجوید ترا با بیست چشم
 میکند او تیز از بهر تو کارد . او سگ فطست و تو انبان آرد
 چون رهیدی و خدایت راه داد . سوی زندان میروی چون فتاد
 بر تو گر ده گون موکل آمدی . غفل بایستی کریشان کم زدی
 چون موکل نیست بر تو هیچ کس . از چه بسته گشت بر تو پیش و پس
 ۲۸۲۰ عشق پنهان کرده بود او را اسیر . آن موکل را نمی دید آن نذیر
 هر موکل را موکل مخفیست . ورنه او در بند سگ طبعی زچیت
 خشم شاه عشق بر جانست نشست . بر عوانی و سیاه رویش بست
 میزند او را که هین او را بزن . زان عوانان پنهان افغان من
 هر که بینی در زبانی می رود . گرچه تنها با عوانی می رود
 ۲۸۲۵ گر ازو واقف بدے افغان زده . پیش آن سلطان سلطانان شده

او گرچه into ارچه که (۲۸۱۱) In A a corrector has altered

Heading: Bul. لا ابالی وار.

کُم زدی (۲۸۱۸) G. اگر داری نظر (۲۸۱۲) Bul.

هر موکل را موکل B. هر موکل را موکل (۲۸۲۱) A.

این بخارا مَنَبَعِ دانش بود . پس بخارایست هَرَكِ آتش بود
 پیشِ شبخی در بخارا اندری . تا بخواری در بخارا نشگری
 جز بخواری در بخارایِ دلش . راه ندهد جَزَر و مَدَّ مُشکَلش
 اے خنک آنرا که ذَلَّتِ نَفْسُهُ . وای آنکسرا که یَزْدی رَفْسُهُ
 ۲۷۱۰ فُرَقَتِ صدرِ جهان در جانِ او . پاره پاره کرده بود ارکانِ او
 گفت بر خیزم مَآئِجِا و روم . کافر ار گشتم دگر ره بگروم
 و روم آئِجِا بِسُفْتِ پیشِ او . پیشِ آن صدرِ نکو اندیشِ او
 گویم افگندم پیشِ جانِ خویش . زند کن یا سَرِ بُرِ مارا چو میش
 کشته و مرده پیشِ ای فسر . به که شاهِ زندگان جایِ دگر
 ۲۸۰۰ آرمودم من هزاران بار پیش . بی تو شیرین یَنیمِ عیشِ خویش
 غَنِّ لِي یا مَبْتِی لَحْنِ الثُّور . اُبْرُکِ یا نَافِی تَمَّ السُّور
 اِیْلَی یا اَرْضُ دَمِی فِدَکَفِی . اِشْرَکِ یا نَفْسُ وِرْدَا قَدْ صَفَا
 عُدَّتْ یا عِیدی اِلَینَا مَرَحَبَا . نَعَمْ ما رَوَحَتِ یا رِیجَ الصِّبَا
 گفت ای یاران روانِ گشتم وداع . سوی آن صدری که امیرست و مُطَاع
 ۲۸۰۵ در بدم در سوز بریانِ یَشوم . هَرَجِ بادا بادِ آئِجِا و روم
 گرچه دل چون سنگِ خارا یَکند . جانِ من عزمِ بخارا یَکند
 مَسْکِنِ یارست و شهرِ شاهِ من . پیشِ عاشقِ این بود حُبُّ الْوَطَنِ

پرسیدن معشوقی از عاشق غریب خود کی از شهرها کدام شهر را
 خوشتر یافتی و انبوه‌تر و محشم‌تر و پر نعمت‌تر و دل‌گشا تر،
 گنت معشوقی بعاشق کای فتی . تو بُغْرِیتِ دِیْنَه بس شهرها

A. کی ذلت A (۲۷۱۴). جَزَر و مَدَّ AH (۲۷۱۲). آتش G. آتش بود AK (۲۷۱۱).
 نیکو اندیش A (۲۷۱۷). دیگر ره A. خیزم و آئِجِا A (۲۷۱۶). بردی رَفْسَه B. بردی رَفْسَه
 که میرست Bul. کامیرست ABHK (۲۸۰۴). دیگر A (۲۷۱۹).

Heading: Bul. و جواب او.

بس کنم دلیر در آمد در خطاب . گوش شو و الله اعلم بالصواب
 چونك عاشق توبه كرد آكون بترس . كو چو عبارات كند بر دار دژس ۲۸۴۵
 گرچه اين عاشق بخارا ي رود . نه بدرس و نه باسنا ي رود
 عاشقان را شد مدرّس حسن دوست . دفتر و درس و سبقتان روي اوست
 خامشند و نعره تَكَرّارشان . ي رود تا عرش و تخت يارشان
 دَرشان آشوب و چرخ و زلزله . نه زيادانست و باب سلسله ۲۸۵۰
 سلسله اين قوم جعد مُشك بار . مسئله دَوَرست ليكن دَوَر يار
 مسئله كبس ار پُرسيد كس ترا . گو ننگنجد گنج حق در كبسها
 گر دم خُلع و مبارا ي رود . بد مين ذكر بخارا ي رود
 ذكر هر چيزي دهد خاصيتي . زآنك دارد هر صفت ماهيتي
 در بخارا در هنرها بالغي . چون بخواري رو نبی زان فارغي
 آن بخاري غصه دارنش نداشت . چثم بر خورشيد پيش ي گاشت ۲۸۵۵
 هر كه در خلوت پيش يافت راه . او زدانشا نجويد دستگاه
 با جمال جان چو شد همكاسه . باشدش زآخبار و دانش ناسه
 ديد بر دانش بود غالب فرا . زآن هي دنيا بچريد عامه را
 زآنك دنيا را هي بينند عين . وآن جهاني را هي دانند دين

رو نهادن آن بنده عاشق سوی بخارا،

رو نهاد آن عاشق خونابه ريز . دل طبان سوی بخارا گرم و تيز ۲۸۶۰
 ريگ آمون پيش او همچون حرير . آب جیحون پيش او چون آب گير

(۲۸۴۹) Bul. آشوب چرخ.

(۲۸۵۲) K. ضلع و مبارا.

(۲۸۵۱) BG om. The verse is suppl. in marg. G by a later hand.

(۲۸۵۵) K Bul. در خورشيد. (۲۸۵۸) A. غالب فرا.

(۲۸۶۱) AB Bul. ريگ هامون.

ریختی بر سر پیش شاه خاك . تا امان دیدی ز دیو سہمناک
میر دیدے خویش را اے کم زمور . زآن ندیدے آن موکل را سو کور
غزہ گشتی زین دروغین پز و بال . پز و بالی کو گشدد سوی وبال
پسر سبک دارد رہ بالا کند . چون گِل آلو شد گرانیہا کند

لا اَبالی گفتن عاشق ناصح و عاذل را از سر عشق،

۲۸۲۰ گفت ای ناصح خمش کن چند چند . پند کم ده زآنک بس سختست بند
سخت تر شد بند من از بند تو . عشق را نشناخت دانشمند تو
آن طرف که عشق می افزود درد . بو حیفه و شافعی درسی نکرد
تو ممکن نه دید از گفتن که من . تشنه زارم بخونم خویشتن
عاشقان را هر زمانی مُرد نیست . مردن عشاق خود يك نوع نیست
۲۸۲۵ او دو صد جان دارد از جان هدی . وآن دو صد را می کند هر دم فدی
هر یکی جان را ستاند ده بها . امر نبی خوان عَشْرَةَ امثالِها
گر بریزد خون من آن دوست رو . پای کوبان جان بر افشانم بر رو
آزمودم مرگ من در زندگیست . چون رم زین زندگی پابند گیت
أَقْتُلُونِ أَوْ قَتَلُونِ يَا إِيْمَانُ . إِنْ فِي قَتْلِ حَيَاتَا فِي حَيَاتِ
یا مُبِرَ الْخَيْدِ يَا رُوحَ الْبَقَا . إِنْجَذِبْ رُوحِي وَجُدْ لِي بِالْقَا ۲۸۳۰
لی حَبِيبُ حُبِّهِ بِشَوْءِ الْخَشَا . لَوْ بَشَا بِبَشِي عَلَى عَيْنِي مَنِي
پاری گو گرچه تازه خوشترست . عشق را خود صد زبانی دیگرست
بُوی آن دلبر چو پَران می شود . آن زبانها جمله حیران می شود

Heading: Bul. عاشق بخاری. In G عاشق is suppl. above. B سر عشق.

(۲۸۲۰) A پند کم کن.

(۲۸۲۶) A عشره. BGHK عشره. Bul. عشره.

(۲۸۲۹) B Bul. حیات فی حیات. K حیوَنًا. The reading of A is uncertain.

(۲۸۳۱) ABH Bul. مشا. (۲۸۳۲) Bul. زبان گو. B فارسی گو.

۲۸۸۰ ای که عقلت بر عطارد دَق کد . عقل و عاقل را قضا احق کد
تَحس خرگوشی که باشد شیرجُو . زیرکی و عقل و چالاکی کو
هست صد چندین فُسونهای قضا . گفت اِذَا جَاءَ الْقَضا ضَاقَ الْقَضا
صد ره و مَخْلَص بود از چپ و راست . از قضا بسته شود کو ازدهاست

جواب گفتن عاشق عاذلانا و تهدید کنندگانرا،

گفت من مستقیم آیم کُشد . گرچه می دانم که هر آیم کُشد
۲۸۸۵ هیچ مستقی بشکریزد ز آب . گردو صد بارش کند مات و خراب
گر بیامسد مرا دست و شکم . عشقی آب از من نخواهد گشت کم
گویم انکه که پرسند از بطون . کاشکی بخرم روان بودی درون
خِیَلِ اِشکَم گویدر از موج آب . گر بپریم هست مرگم مستطاب
من بهر جای که بینم آب جو . رشک آید بودی من جای او
۲۸۹۰ دست چون دف و شکم همچون دُهل . طلب عشق آب می کوم چو گل
گر بریزد خونم آن رُوحُ الْأَمین . جرعه جرعه خون خورم همچون زمین
چون زمین و چون جبین خون خوارام . تا که عاشق گشته ام این کارام
شب می جویم در آتش همچو دیگ . روز تا شب خون خورم مانند ریگ
من پشیمانم که مکرانگیختم . از مُراد خشم او بگریختم
۲۸۹۵ گو یران بر جان مستم خشم خویش . عیدِ قُربان اوست و عاشق گاو میش
گاو اگر خشد و گر چیزی خورد . بهر عید و ذبح او می پرورد

(۲۸۸۰) Bul. زند.

(۲۸۸۲) A. صد ره مخلص . B. کآن ازدهاست.

(۲۸۸۶) B. for که.

(۲۸۸۹) A. آید . Bul. آب جوی .

(۲۸۹۱) In Bul. this and the following verse are transposed.

(۲۸۹۴) A. چشم او . (۲۸۹۵) Bul. om. و.

آن یابان پیش او چون گلستان . یفتاد از خنک او چون گلستان
 در سرفندست قند اما لبش . از بخارا یافت و آن شد مذهبش
 اے بخارا عقل افزا بوده . لیکن از من عقل و دین بر بوده
 بدری جویم از آنم چون هلال . صدری جویم درین صفی نعال^{۲۸۶۵}
 چون سواد آن بخارارا بدید . در سواد غم بیاضی شد پدید
 ساعتی افتاد بیهوش و دراز . عقل او پرید در بستان راز
 بر سر و رویش گلای می زدند . از گلاب عشق او غافل بدند
 او گلستانی نهانی دید بود . غارت عشقش زخود بیریه بود
 تو فسرده در خور این دم نه . با شکر مفرون نه گرچه نبی^{۲۸۷۰}
 رخت عقلت با توست و غافل . کز جنودا لم تروها غافل

در آمدن آن عاشق لا اُبالی در بخارا و تحذیر کردن دوستان
 او را از پیدا شدن،

اندر آمد در بخارا شادمان . پیش معشوق خود و دارُ آلمان
 همچو آن مستی که پرد برائیر . مه کنارش گیرد و گوید که گیر
 هرکه دیدش در بخارا گفت خیز . پیش از پیدا شدن منشین گریز^{۲۸۷۵}
 که ترا می جوید آن شه خشمگین . تا کشد از جان تو ده ساله کین
 الله در میا در خون خویش . تکیه کم کن بر دم و افسون خویش
 شمع صدر جهان بودی و راد . معتمد بودی مهندس اوسناد
 غدر کرده وز جزا بگریختی . رسته بودی باز چون آویختی
 از بلا بگریختی با صد حیل . ابلهی آوردت اینجا یا اجل

و. A om. (۲۸۶۸)

غایب عشقش A. گلستان ABH Bul. (۲۸۶۹)

برده برائیر A (۲۸۷۳). بی. B. گرچه نه AK (۲۸۷۴)

رسیدن آن عاشق بمعشوق خویش چون دست از جان
خود بپشت،

همچو گویی بجهان بر رو و سر . جانب آن صدر شد با چشم تر
حمله خلنان منتظر سر در هوا . کش بسوزد یا بر آویزد و را
این زمان این احمق یک لحظه را . آن نماید که زمان بدبخت را
همچو پروانه شررها نور دید . احمقانه در فساد از جان برید
۲۱۲۰ لبك شمع عشق چون آن شمع نیست . روشن اندر روشن اندر روشنیست
او بعکس شمعهای انبیسست . می نماید آتش و جمله خوشبست

صفت آن مسجد که عاشق کُش بود و آن عاشق مرگجوی
لا ابالی کی درو مهان شد،

يك حكایت گوش کن ای نيك پي . مسجدی بُد بر کنار شهر ری
هیچ کس در وی نختی شب زیم . که نه فرزندش شدی آن شب یتیم
بس که اندر وی غریب عور رفت . صبحدم چون اختران در گور رفت
خویشتر را نيك ازین آگاه کن . صبح آمد خواب را کوتاه کن
۲۱۲۵ هر کسی گفتی که پریانند تُند . اندرو مهان کُشان با تیغ کُند
آن دگر گفتی که بحرست و ظلم . کین رُصد باشد عدو جان و خصم
آن دگر گفتی که بر نه نقش فاش . بر دَرش کای میهان اینجا مباح
شب محض اینجا اگر جان بایست . ورنه مرگ اینجا کین بگشایدت
۲۱۲۶ و آن یکی گفتی که شب قُلی نهید . غافل کاید شما کم ره دهید

در آویزد. Bul. (۲۱۱۷)

Heading: Bul. که مردم کس بود.

جان و جم Bul. (۲۱۲۷) . که. A om. (۲۱۲۶) غریب و عور AH Bul. (۲۱۲۴)

and so corr. in H. (۲۱۲۸) G نقش, as in text. (۲۱۲۰) ABHK Bul. که دهید.

گاوِ موسی دان مرا جان داده . جزو جزوم حشرِ هر آزاده
 گاوِ موسی بود قربان گشته . کترین جزوش حیات گشته
 بر جهید آن گشته زاسپش زجا . در خطابِ اِضْرِبُوهُ بَعْضُهَا
 ۲۱۰۰ یا کِراى اِذْجَعَلُوا هَذَا الْبَقَرَ . اِنْ اَرَدْتُمْ حَشَرَ اَرْواحِ النَّظَرِ
 از جماده مُردم و نای شدم . وز نما مُردم بچوان بر زدم
 مُردم از حیوانی و آدم شدم . پس چه ترسم گی زمردن کم شدم
 حمله دیگر بهیمر از بشر . تا بر آم از ملائک پَر و سر
 وز مَلْک هم بایدم جستن زجو . کُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ اِلَّا وَجْهَهُ
 ۲۱۰۵ بارِ دیگر از مَلْک قربان شوم . آنچه اندر وَفَم ناید آن شوم
 پس عدم کردم علم چون اَرْغَنُون . گویدم که اِنَّا اِلَيْهِ رَاجِعُونَ
 مرگ دان آنک اتفاق اُتَتْ است . کابِ حیوانی نهان در ظلمت
 همچو نیلوفر بِرُو زین طَرْفِ جُو . همچو مستفی حریص و مرگِ جُو
 مرگِ او آبست و او جویای آب . و خورد وَاللّهُ اَعْلَمُ بِالْصَّوَابِ
 ۲۱۱۰ اے فسرده عاشقِ ننگین نمد . کو زیم جان زجانان می رمد
 سوی تیغِ عشقش ای ننگِ زنان . صد هزاران جان نگر دستک زنان
 جوی دیدی کوزه اندر جوی ریز . آب را از جوی گی باشد گریز
 آب کوزه چون در آب جُو شود . محو گردد در وی و جُو او شود
 وصفِ او فانی شد و دانش بقا . زین پَس نه کم شود نه بدلیفا
 ۲۱۱۵ خویش را بر نخلِ او آویختم . عذرِ آن را که ازو بگریختم

(۲۸۹۸) After this verse A adds:

گاورا بکشید و بر کشته زید * بر خیال و بر گمان کمتر تنید

(۲۸۹۹) G بَعْضُهَا . (۲۹۰۲) B Bul. که زمردن .

(۲۹۰۳) Bul. پا و سر . (۲۹۰۴) G جستن , as in text.

(۲۹۰۶) ABH گویدت اِنَّا . In H م is written below the ت in گویدت .

(۲۹۰۸) H بِرُو زین طرف . (۲۹۰۹) Bul. om. و before او .

(۲۹۱۰) AH عاشقی .

این نصیحت راستی در دوستی . در غُلُولِ خابن و سگ‌پوستی
 ۲۱۴۵ بی خیانت این نصیحت از و داد . بی‌نماییمت مگرد از عقل و داد

جواب گفتن عاشق عادلانرا،

گفت او ای ناصحان من بی ندم . از جهان زندگی سیر آمدم
 منلی ام زخم‌جو و زخم‌خواه . عاقبت کم جوئے از منلی براه
 منلی نی کو بود خود برگ‌جو . منلی امر لا اُبالی برگ‌جو
 منلی نی کو بکف پول آورد . منلی چُنی کرین پُل بگذرد
 ۲۱۵۰ آن نه کو بر هر دکانی برزند . بل جهد از کوئن و کانی برزند
 مرگ شیرین گشت و قلم زین سرا . چون قنص رهشن پریدن مرغ‌را
 آن قنص که هست عین باغ در . مرغ بی‌بند گلستان و شجر
 جَوّی مرغان از بیرون برگرد قنص . خوش می‌خوانند زآزادی قنص
 مرغ‌را اندر قنص زان سبزه‌زار . نه خورش ماندست و نه صبر و قرار
 ۲۱۵۵ سر زهر سوراخ بیرون می‌کند . تا بود کین بند از پا برگرد
 چون دل و جانم چنین بیرون بود . آن قنص‌را در گشایی چون بود
 نه چنان مرغ قنص در اندامان . برگرد بر برگردش بچله گریگان
 گی بود او را درین خوف و حزن . آرزوی از قنص بیرون شدن
 او می‌خواهد کرین ناخوش حصص . صد قنص باشد بگیرد این قنص

(۲۱۴۴) A غلول.

(۲۱۴۵) A بی خیانت.

(۲۱۴۷) Bul. زخم‌خوار و زخم‌خواه. Bul. کم جو نو.

(۲۱۴۸) B om.

(۲۱۵۴) K om. و after ماندست.

(۲۱۵۹) حصص: so pointed in GK.

مهمان آمدن در آن مسجد،

تا یکی مهمان در آمد وقت شب . کوشیده بود آن صبت عجب
از برای آزمون و آزمود . زآنک بس مردانه و جانسیر بود
گفت کم گیر سر و لشکریه . رفته گیر از گنج جان يك حبه
صورت تن گو سرو من کیستم . نقش کم ناید چو من باقیستم
چون نَفْعَتُ بودم از لطف خدا . نفع حق باشم زنا من جدا
نا بُنْفِد بانگِ نَفْش این طرف . تا رهد آن گوهر از تنگین صدف
چون تَمَوَّتا مَوْتُ گنت ای صادقین . صادقم جانرا بر افشام برین

ملامت کردن اهل مسجد آن مهمان عاشقرا از شب خفتن در آنجا و تهدید کردن مرورا،

قوم گفتندش که هین اینجا مُحْسَب . تا نکوبد جانِ ستانت همچو کُسب
که غریبی و نمی دانی ز حال . کاندیرینجا هرکه خفت آمد زوال
اتفاق نیست این ما بارها . دیدام و جمله اصحابِ نبی
هرکه آن مسجد شبی مَسْکَن شدش . نیم شب مرگِ هلاهل آمدش
از یکی ما تا بصد این دیدام . نه بتقلید از کسی بشیدام
گفت الدینُ نصیحه آن رسول . آن نصیحت در لغت ضد غُلُول

(۲۱۴۲) Bul. پس فرزانه.

(۲۱۴۲) A Bul. لشکریه.

(۲۱۴۷) BK Bul. حق تَنَوُّا.

Heading: Q om. آن. ABHK om. مرورا.

(۲۱۴۸) H کُپ and مُحْسَب GK. جان ستاند A. نکوبد H.

(۲۱۴۹) Bul. هرکه شب آید زوال. (۲۱۴۰) A اتفاق است، corr. in marg.

(۲۱۴۱) Bul. زمر هلاهل آیدش.

(۲۱۴۲) Bul. الدین النصیحه.

۶۱۷۵ و ز جالبینوس این گفت اِفتراست . پس جوامِ بهرِ جالبینوس نیست
 این جوابِ آنکس آمد کین بگفت . که نبودنش دلِ پُر نور جُفت
 مرغِ جانش موش شد سوراخِ جُو . چون شنید از گریگان او عَرَجُوا
 زان سبب جانش وطن دید و قرار . اندرین سوراخِ دنیا موش وار
 هر درین سوراخ بنای گرفت . در خورِ سوراخِ دانایی گرفت
 ۶۱۸۰ پیشهائی که مراورا در مَزید . کاندرین سوراخ کار آید گزید
 زآنک دل بر کند از بیرون شدن . بسته شد راهِ رهیدن از بدن
 عنکبوت از طبعِ عنقا داشتی . از لُغایی خیمه گئی افراشتی
 گریه کرده چنگِ خود اندر قفص . نامِ چنگش درد و سَرَسام و مَقص
 گریه مرگست و مرض چنگالِ او . میزند بر مرغ و پَر و بالِ او
 ۶۱۸۵ گوشه گوشه می جهد سوی دوا . مرگ چون قاضیست و رنجورے گوا
 چون پیاده قاضی آمد این گواه . که می خواند سرا تا حکم گاه
 مَهلتی میخواستی از وی در گریز . گر پذیرد شد و گرنه گفت خیز
 جستنِ مَهلت دوا و چارها . که زنی بر خرقه تن پارها
 عاقبت آید صباچی خشم وار . چند باشد مَهلت آخر شرم دار
 ۶۱۹۰ عذرِ خود از شه بخواه ای پُرحسد . پیش از آنک آتچنان روزی رسد
 و آنک در ظلمت برانند بارگی . بر کند زان نور دل یکبارگی
 می گریزد از گوا و مَقصدش . کان گوا سوی قضا می خواندش

۶۱۷۵) Bul. اِفتَرِیست . ۶۱۷۶) Bul. آنکس آید .

۶۱۸۰) Bul. پیشها و حرفها اندر مزید .

۶۱۸۵) K دام چنگش .

۶۱۸۵) Bul. و . میزود سوی دوا . Bul. om.

۶۱۸۶) A با حکم گاه .

۶۱۸۷) A میخواست و از وی .

۶۱۹۱) A . از نور AH . زآنک در ظلمت

۶۱۹۲) A واز مقصدش .

عشق جالینوس برین حیوة دنیا بود کی هنر او همین جا بکار
می آید هنری نورزیده است کی در آن بازار بکار آید آنجا
خود را بعوام یکسان می بیند،

۲۲۶. آنچنانک گفت جالینوسِ راد . از هوای این جهان و امر مُراد
راضی کز من بهماند نیم جان . که زکونِ آستری بینم جهان
گرچه می بیند بگردد خود قطار . مرغش آیس گشته بودست از مطار
یا عدم دیدست غیر این جهان . در عدم نادیده او حشری نهان
چون جنین کش می کشد بیرون گرم . می گریزد او پس سوی شکم
۲۲۷. لطف رُوش سوی مَصْدَر می کند . او مَقَر در پشتِ مادر می کند
که اگر بیرون فتم زین شهر و کام . اے عجب بینم بدیده این مقام
یا دَری بودی در آن شهر و رخم . که نظاره کردی اندر رَحِم
یا چو چشمه سوزنی راهر بُدی . که زیروم رَحِم دیده شدی
آن جنین هر غافلست از عالمی . همچو جالینوس او ناخُشوی
۲۲۸. او نداند کآن رُطوباتی که هست . آن مدد از عالم بیرونیست
آنچنانک چار عنصر در جهان . صد مدد آرد ز شهر لامکان
آب و دانه در قفص گر یافته است . آن زباغ و عرصه در تافته است
جانهای انبیا بینند باغ . زین قفص در وقتِ نُقلان و فراغ
پس ز جالینوس و عالم فارغند . همچو ماه اندر فلکها بازغند

Heading: A همین جایگاه می آید . Bul. لاجرم انجا خود را . After ABK Bul. می بیند

add وَالْأَمْرُ يَوْمَئِذٍ لِلَّهِ امبری او نمی ماند

(۲۲۶) Bul. درین شهر .

(۲۲۷) A Bul. صد مدد دارد .

(۲۲۸) B در یافته است . A. باغ . after و . A om. اگر تافته است (۲۲۷)

۴۰۱۰ چون گواہت خواهد این قاضی مرغ . بوسه ده بر مار تا یابی تو گنج
 آن جفا با تو نباشد اسے پسر . بلك با وصف بدی اندر تو در
 بر نهد چوئی كه آنرا مرد زد . بر نهد آنرا نژد برگزید زد
 گر بزد مر اسبرا آن کینه گش . آن نزد بر اسب زد بر شکش
 تا زسكك وا رهد خوش پی شود . شیره را زندان کنی تا ف شود
 ۴۰۱۵ گفت چندان آن ینيك را زدی . چون نترسیدی ز قهر ایزدی
 گفت اورا گئی زدم ای جان و دوست . من بر آن دیوی زدم کو اندروست
 مادر ار گوید ترا مرگ تو باد . مرگ آن خو خواهد و مرگ فساد
 آن گروهی كز ادب بگریختند . آب مردی و آب مردان ریختند
 عاذلانشان از وغا وا راندند . تا چنین چیز و عث ماندند
 ۴۰۲۰ لاف و غرّه زانخارا كم شنو . با چنینها در صف هنجارو
 زانك زانوكم خیالاً گفت حق . كز رفاق سست برگردان و رق
 كه گر ایشان با شما هم ره شوند . غازیان بی مغز همچون كه شوند
 خویشتن را با شما هم صف کنند . پس گریزند و دل صف بشکنند
 پس سپاهی اندکی بی این نفر . به كه با اهل نفاق آید حشر
 ۴۰۲۵ هست بادام كم خوش بیخه . به زبیری بتلخ آمیخته
 تلخ و شیرین در زغارغ يك شیند . نقص از آن افتاد كه همیل نیند
 گبر ترسان دل بود كو از گان . میزید در شك زحال آن جهان
 می رود در ره نداند منزلی . گام ترسان میهد اعی دلی
 چون نداند ره مسافر چون رود . با تردها و دل پر خون رود

ای جان دوست Bul. (۴۰۱۶) . آن اسبرا AH (۴۰۱۷) . چون جفا A (۴۰۱۱)

لاف غزو و ازخارا A (۴۰۲۰) . In A vv. ۴۰۲۱ and ۴۰۲۲ are transposed. (۴۰۲۱)

Written in marg. H, apparently by the original hand. (۴۰۲۲)

گر بصرت يك می اند. B Bul. و غارغ A (۴۰۲۶) . به کی A سپاه B Bul. (۴۰۲۴)

خافل زحال آنجهان Bu. گبر H (۴۰۲۷)

دیگر باره ملامت کردن اهل مسجد مهان را از شب خفتن در آن مسجد

قوم گفتندش مکن جَلدی بَرَو . تا نگردد جامه و جانت رِگَرَو
آن ز دُور آسان نماید به نگر . که باختر سخت باشد ره گذر
۲۱۱۰ خویشتن آویخت بس مرد و سُکُت . وقتِ پیچاپیچ دست آویز جُست
پیشتر از واقعۀ آسان بود . در دلِ مردم خیالِ نیک و بد
چون در آید اندرونِ کارزار . آن زمان گردد بر آنکس کارزار
چون نه شیری هین منه تو پای پیش . کآن اجل گرگست و جانِ نُسْت مِش
ور زابَدالی و میشت شیر شد . این آ که مرگِ تو سرزیر شد
۴۰۰۰ کبست اَبَدالِ آنک او مُبَدَل شود . خمرش از تبدیلی یزدان خَل شود
لیک مستی شیرگیری وزگان . شیر پنداری تو خود را هین مران
گفت حق ز اقلِ نفاقِ ناسدید . با سَهْمُ ما یَنهْمُ باسُ شَدید
در میانِ همدگر مردانه اند . در غزا چون عورتانِ خانه اند
گفت پیغمبر سَهْمدارِ غیوب . لا تُجَاعِه یا قَتی قَبْلَ اَلْخُرُوب
۴۰۰۰ وقتِ لافِ غَزو مستانِ کف کند . وقتِ جُوشِ جنگِ چون کف بی فند
وقتِ ذکرِ غَزو شمشیرش دراز . وقتِ کَر و فَر تیغش چون پیاز
وقتِ اندیشه دلِ او زخمِ جَو . پس یک سوزنِ تهِ شد خیکِ او
من عجب دارم ز جویای صفا . کو رمدم در وقتِ صَبَل از جفا
عشق چون دعوی جفا دیدن گواه . چون گواهی نیست شد دعوی تباه

Heading: ABHK Bul. om. دیگر باره. After the Heading K adds:

زین گذر کن جانب آن شخص ران * کو مسجد آمد آن شب مهان

In Bul. the same verse precedes the Heading. (۲۱۱۰) A سکت for شکست.

Bul. گست. (۴۰۰۴) A هدیگر. (۴۰۰۴) BGHK Bul. پیغامبر.

کو گریزد وقت صبل Bul. (۴۰۰۸) لب پر کف کند Bul. مردان کف کند B (۴۰۰۵)

چون گواهی نیست Bul. چون چنین (?) دعوی جفا دیدن B (۴۰۰۶)

می‌بینی غیر این لیک ای تو ننگ . آن زمان لاف بود این وقت جنگ
 ۴۰۴۰ دی می‌گفتی که پایندان شدم . که بُودنان فتح و نصرت دم بدم
 دی ز عیسم آتیش بودی ای لعین . وین زمان نامزد و ناچیز و مهین
 تا بخوردیم آن دم تو وامدیم . تو بتون رفتی و ما هیزم شدم
 چونک حارث با سراقه گفت این . از عتابش خشمگین شد آن لعین
 دست خود خشین زدست او کشید . چون زگفت اوش درد دل رسید
 ۴۰۵۰ سینه‌اش را کوفت شیطان و گریخت . خون آن بیچارگان زین مکر ریخت
 چونک ویران کرد چندین عالم او . پس بگفت ای ببری؟ مِنکُم
 کوفت اندر سینه‌اش انداختش . پس گریزان شد چو هیبت تاخش
 نفس و شیطان هر دو یک تن بوده‌اند . در دو صورت خویش را بنموده‌اند
 چون فرشته و عقل که ایشان یک بُدند . بهر حکمتش دو صورت شدند
 ۴۰۵۵ دشمنی داری چنین در سر خویش . مانع عقلست و خصم جان و کیش
 یک نفس حمله کند چون سوار . پس بسوراخی گریزد در فرار
 در دل او سوراخها دارد کنون . سر زهر سوراخ می‌آرد برون
 نام پنهان گشتن دیو از نفوس . و اندر آن سوراخ رفت شد خنوس
 که خنوش چون خنوس قنفتست . چون سر قنفتد ورا آمدش دست
 ۴۰۶۰ که خدا آن دیورا خناس خواند . کو سر آن خارپشتک را بهاند
 می‌نهان گردد سر آن خارپشت . در بدم از بیم صیاد دُرشت
 تا چو فرصت یافت سر آرد برون . زین چنین مکر می‌شود مارش زیون
 گرنه نفس از اندرون راحت زدی . ره‌زنان را بر تو دستی گئی بُدی
 زان عوان مقتضی که شهوتست . دل اسیر حرص و آز و آفتست

این بیچارگان A (۴۰۵۰) . خشمگین A (۴۰۴۸) . لیکن تو ننگ Bul. (۴۰۴۴)

زهیمت تاخش Bul. (۴۰۵۲)

In AH v. ۴۰۵۴ follows . دو صورت بدند A . کابشان BK . که Bul. om. (۴۰۵۴)
 Bul. عوانی . Bul. (۴۰۶۴) . آرز و حرص .

۴۰۲۰ هر که گوید های این سوره نیست * او کند از بیم آنجا وقف و ایست
ور بداند ره دل با هوش او * گی رود هر های و هو در گوش او
پس مشو همراه این اَشْشُرْدَلان * زآنک وقت ضیق و بپند آفلان
پس گریزند و سرا تنها هلند * گرچه اندر لاف سحر بابلند
تو زرغنیایان مجو هین کارزار * تو زطاوسان مجو صبد و شکار
۴۰۲۵ طبع طاوس است و وسواس گند * دم زند تا از مفامت بر گند

گفتن شیطان فریش را کی بچنگ احمد آید کی من یارها
کم و قبیله خود را بیاری خوانم و وقت ملاقات صفین گریختن،

همچو شیطان در سپه شد صد یکم * خواند افسون که اینی جارلکم
چون قریش از گفت او حاضر شدند * هر دو لشکر در ملاقات آمدند
دید شیطان از ملایک اسپی * سوی صف مؤمنان اندر روی
آن جنودا لم ترؤها صف زده * گشت جان او زبسم آشفته
۴۰۴۰ پای خود را پس کشیده ی گرفت * که هی بینم سپاهی من رشکنت
اے آخاف الله ما لی منه عون * اذهبوا اینی ارے ما لا ترؤن
گفت حارث ای سراقه شکل هین * دی چرا تو می نگفتی این چنین
گفت این دم من هی بینم حرب * گفت می بینی جعاشیش عرب

و. AK Bul. om. (۴۰۲۵)

Heading: Bul. احمد در آید. In K او is suppl. after گریختن.

(۴۰۲۶) Bul. om. که. BK کانی. After this verse Bul. adds:

چون فریش را با وسواس کرد او * مکر و افسون گفت لازم شد غلو
لشکر اسلام را تشعیت کنیم * بیخ و بنیادش ز عالم بر کنیم
چونکه شد با قول او جمع سپاه * گشت آخر حیلش نقش تپاه

گفته جان او. Bul. (۴۰۲۶)

جعاشیش. Bul. apparently خعاشیش. (۴۰۴۴)

که بگوید دشمنی از دشمنی . آتشی در ما زند فردا دنی
 که بناسانید اورا ظالمی . بر بهانهٔ مسجد او بُد سالی
 تا بهانهٔ قتل بر مسجد نهد . چونك بدنامست مسجد او جهد
 نهستی بر ما منه ای سخت جان . كه نه ايم اين زمكر دشمنان
 ۴۰۸۵ هين برو جلدی مكن سودا مپز . كه تان پسود كيوانرا بگز
 چون تو بسياران بلاقيده زبخت . ريش خود بر كند يك يك لحت لحت
 هين برو کوتاه كن اين قبل و قال . خویش و مارا در میفگن در وبال

جواب گفتن مهبان ایشانرا و مثل آوردن بدفع کردن حارس
 کشت بیانگ دف از کشت شتری را کی کوس محمودی
 بر پشت او زدندی،

گفت ای یاران از آن دیوان نیم . که زلا حوئی ضعیف آید پیسم
 کودکی کو حارس گشتی بُدے . طلبگی در دفع مرغان میزدی
 ۴۰۹ تا رمیدی مرغ زان طلبك زگشت . گشت از مرغان بد بی خوف گشت
 چونك سلطان شاه محمود کریم . بر گذر زد آن طرف خیمهٔ عظیم
 یا سپاهی همچو استارهٔ اثیر . انبه و پیروز و صفدر ملك گیر
 اُشتری بُد کو بُدی حمال کوس . بخنخی بُد پیش رو همچون خروس
 بانگ کوس و طبل بر وی روز و شب . میزدی اندر رجوع و در طلب
 ۴۱۰ اندر آن مزرع در آمد آن شتر . کودك آن طلبك یزد در حفظ بر

کی توان پسود AH . هین مکن جلدی برو Bul. (۴۰۸۵) . که نگرید Bul. (۴۰۸۱)

Heading: A شتری را for شبری را.

(۴۰۸۶) G گشتی as in text, and also with *fatha* in the following verse.

(۴۰۹۲) Suppl. in marg. A. (۴۰۹۲) Suppl. in marg. A. K پختی.

(۴۰۹۴) K میزدند اندر Bul. میزدندی در (۴۰۹۴)

۴۰۶۵ زان عوانِ بر شدی دزد و تباہ . تا عوانانرا بفهرِ نُست راه
در خیر بشنو تو این بندم نکو . بَینَ جَبَّیْکُمْ لَکُمْ اَعْدٰی عَدُو
طُطُّرَاقِ این عدو مشنو گریز . کو چو ابلیس است در تَیج و سبیز
بر تو او از بهر دنیا و نَبَزد . آن عذابِ برمدی را سهل کرد
چه عجب گر مرگرا آسان کند . او زهرِ خویش صد چندان کند
۴۰۷. سحر کافرا بصنعت که کند . باز کوهی را چو کاهی می‌تند
زشتهارا نغز گرداند بَن . نغزهارا زشت گرداند بَطَن
کارِ سحر اینست کودم می‌زند . هر نفس قلبِ حقایق می‌کند
آدمی را خر نماید ساعتی . آدمی سازد خر را وایی
این چنین ساحر درونِ نُست و بر . اِنَّ فِی الْاَوْسَاسِ سَحْرًا مُّشْتَرِ
۴۰۷۵ اندر آن عالم که هست این سحرها . ساحران هستند جادوی گشا
اندر آن صحرا که رُست این زهرِ تر . نیز رو بیدست تریاق ای پسر
گویدت تریاق از من جو پسر . که ز زهرم من بتو نزدیکتر
گفتِ او سحرست و ویرانی تو . گفتِ من سحرست و دفعِ سحرِ او

مکرر کردن عاذلان پندرا بر آن مہمان آن مسجد مہمان کش،

گفت پیغمبر که اِنَّ فِی الْاَلْبَیَانِ . سَحْرًا و حق گفت آن خوش بهلوان
۴۰۸. هین مکن جَلَدی برو ای بُوَالْعِکْرَمِ . مسجد و مارا مکن زین مَنہِم

و. (۴۰۷۴) AHK Bul. om. اعدا عدو. (۴۰۶۶) AH

روین است. (۴۰۶۶) A اندرین عالم. K (۴۰۷۵)

(۴۰۷۸) After this verse Bul. adds:

تا بود تریاقی مرشد در درون * کرده باشی دفع زهر نفس دون
کن ظلم سحررا از دل شکست * گنج پر کامل آری تا بدست

Heading: After the Heading Bul. adds:

باز کن تو وصف مسجدرا ادا * قصه مہمان باشد ماجرا

و. (۴۰۸۰) A om. پیغامبر. ABGHK (۴۰۷۶)

۴۱۱۵ مال و تن برزند ریزان فنا . حق خریدارش که الله آشتیری
 برهها زان از تن اولست . که هبی در شك یقینی نیست
 وین عجب ظنست در تو ای مهن . که نمی پرد بیستان یقین
 هر گان تشنه یقین است ای پسر . میزند اندر تراید بال و پر
 چون رسد در علم پس پر پا شود . مریقین را علم او بویا شود
 ۴۱۲۰ زانک هست اندر طریق ممتن . علم کمتر از یقین و فوق ظن
 علم جویای یقین باشد بدان . و آن یقین جویای دیدست و عیان
 اندر اَلْهیکُم بچو این را کون . از پس گلا پس لَو تَعْلَمُونَ
 می کشد دانش بینش ای علم . گر یقین گشتی بیننده حیم
 دید زاید از یقین بی اَمثال . آنچنانک از ظن می زاید خیال
 ۴۱۲۵ اندر اَلْهیکُم بیان این بین . که شود عِلْمُ الْیَقین عینُ الْیَقین
 از گمان و از یقین بالاتر . وز ملامت بر نمی گردد سر
 چون دهانم خورد از حلای او . چشم روشن گشتم و بینای او
 پا نهم گستاخ چون خانه رور . پا نلرزانم نه کورانه رور
 آنچه گل را گفت حق خندانش کرد . با دل من گفت و صد چندان کرد
 ۴۱۳۰ آنچه زد بر سرو و قدش راست کرد . و آنچه از وی نرگس و سرین بخورد
 آنچه نری را کرد شیرین جات و دل . و آنچه خاکی یافت ازو نقش چگل
 آنچه ابرو را چنان طرار ساخت . چهره را گلگونه و گلزار ساخت
 مر زبان را داد صد افسون گری . و آنک کان را داد زَر جعفری
 چون دَر زَرانخانه باز شد . غمزهای چشم تیرانداز شد

و ریزان فنا . Bul. ریزان و فنا . A. برقد (۴۱۱۵)

که تو در شكی . Bul. هبی (sic) for هبی . A (۴۱۱۶)

بویا . HK. بر پا شود . AHK Bul. (۴۱۱۷)

که کورانه . Bul. (۴۱۲۸) بخوان این را . ABH Bul. (۴۱۲۲)

و . AK Bul. om. آنچه با گل گفت . A (۴۱۲۹)

یافت زو . Bul. یافت از نقش . AB (۴۱۴۱) و before . A om. (۴۱۴۰)

عاقلی گشتش مزین طلبك كه او . پخته طبل است با آتش است خو
 پیش او چه بود تَبْرَاك تو طفل . كه كشد او طبل سلطان بیست كفل
 عاشقم من كُشته قُزبان لا . جان من توتنگه طبل بلا
 خود تبراكت این نهیدهها . پیش آنچه دیده است این دیدهها
 ۴۱۰۰ ای حریفان من از آنها نیستم . كز خیالاتی درین ره بیستم
 من چو اسماعیل بنام بی حذر . بل چو اسماعیل آزادم ز سر
 فارغم از طُطْطراق و از ریا . قُلْ تَعَالَوْا كُنتُ جَانِمِ رَا بِيَا
 گنت پیغمبر كه جاد فی الْكَلَف . بِالْعَطِيَّةِ مَنْ تَبَقْنُ بِالْخَلَف
 هر كه بیند مر عطارا صد عوض . زود در بازد عطارا زین غرض
 ۴۱۰۵ جمله در بازار از آن گشتند بند . تا چو سود افتاد مال خود دهند
 زر در انبیاها نشسته منتظر . تا كه سود آید بذل آید مُصَر
 چون بیند كاله در رنج پیش . سرد گردد عشقش از كالای خویش
 گرم زان ماندست با آن كو ندید . كالمای خویش را رنج و مزید
 همچنین علم و هنرها و حَرْف . چون ندید افزون از آنها در شرف
 ۴۱۱۰ تا به از جان نیست جان باشد عزیز . چون به آمد نام جان شد چیز لیز
 لُعْبَتِ مُرده بود جان طفل را . تا نكشت او در بزرگی طفل را
 این تصوّر وین تخیل لعبتست . تا تو طفلی پس بدانت حاجت
 چون ز طفلی رست جان شد در وصال . فارغ از حسن است و تصویر و خیال
 نیست مُحَرَم تا بگویم بی نفاق . تن زدمر وَاللّهُ اَعْلَمُ بِالْاَوْفَاق

درین ره بیستم A (۴۱۰۰)

پیغامبر ABGHK (۴۱۰۲)

زین غرض A ، بیند مر عطارا B (۴۱۰۴) corr. in marg.

چون بدید G (۴۱۰۶) تا چه سود A (۴۱۰۵)

بود جان لطفرا A (۴۱۱۱)

حاجت AH ، پس بدانت AB ، لعبت AH (۴۱۱۲)

شد جان AH (۴۱۱۳) corr. in H.

تا ازین گردابِ دُورانِ با ری . بر سرِ گنجِ وصالِ پانی
لیک شیرینی و لذاتِ مَقر . هست بر اندازه رنجِ سفر
آنکه از شهر و زخویشان بر خوری . کز غریبی رنج و محتما بَری

تمثیل گریختنِ مؤمن و بی‌صبری او در بلا باضطراب و
بی‌قراریِ نخود و دیگرِ حوایج در جوشِ دیگ
و بر دویدن تا بیرونِ جهند،

بشگر اندر نَخودی در دیگِ چون . بی‌جهدِ بالا چو شد زانِ زبون
۴۱۶۰ هر زمانِ نَخود بر آید وقتِ جوش . بر سرِ دیگ و بر آرد صد خروش
که چرا آتشِ بن در می‌زنی . چون خریدی چون نگویم می‌کنی
می‌زند کفلیز کدبانو که نی . خوش بچوش و بر محه زانِ کُنی
زانِ نجوشانم که مَکرومِ می . بلك تا گبری تو ذوق و چاشنی
تا یغذی گردی بیامیزی بجان . بهرِ خوارے نیست این امتحان
۴۱۶۵ آبِ میخوردی بیستابِ سبز و سر . بهرِ این آتشِ بُدست آن آب‌خور
رحمتش سابقِ بُدست از قهرِ زان . تا ز رَحمتِ گردد اهلِ امتحان
رحمتش بر قهر از آن سابقِ شدست . تا که سرمایه وجود آید بدست
زانک بی لذتِ نرُوید لَم و پوست . چون نرُوید چه گذارد عشقِ دوست
زانِ تقاضا گر بیاید قهرها . تا کنی ایثارِ آن سرمایه را
۴۱۷۰ باز لطف آید برائے عذرِ او . که بکردی عَمَل و بر جستی زجُو

ازین طوفانِ دوران Bul. (۴۱۵۶)

Heading: A با اضطراب . ABK Bul. بیرونِ جهد .

(۴۱۵۹) G نَخودی as in text, and so vocalised in the following verse.

غدا ABHK (۴۱۶۴) . گبری مذاق و چاشنی Bul. (۴۱۶۳) . زانِ کُنی که نی A (۴۱۶۲)

سرمایه‌ها A (۴۱۶۵) . چه گذارد A (۴۱۶۸) . بودست Bul. (۴۱۶۶) . غدا Bul.

۴۱۳۵ بر دل ز تیر و سودایم کرد . عاشق شکر و شکرخایم کرد
 عاشق آنم که هر آن آن اوست . عقل و جان جاندار يك مرجان اوست
 من نلافم و ر بلافم همچو آب . نیست در آتش کشام اضطراب
 چون بدزدم چون حنیف مخزن اوست . چون نباشم سخت رو پشت من اوست
 هر که از خورشید باشد پشت گرم . سخت رو باشد نه بیم او را نه شرم
 ۴۱۴۰ همچو روی آفتاب بی حذر . گشت رویش خصم سوز و پرده در
 هر پیر سخت رو بد در جهان . یکساره کوفت بر جیش جهان
 رو نگردانید از ترس و غی . يك تنه تنها بزد بر عالمی
 سنگ باشد سخت رو و چشم شوخ . او ترسد از جهان پُر کلوخ
 کآن کلوخ از خشت زن يك تخت شد . سنگ از صنع خدای سخت شد
 ۴۱۴۵ گوسفندان گریه بر روند از حساب . زانپیشان گی بترسد آن قصاب
 کلکم راعی نبی چون راعی است . خلق مانند ربه اوساعی است
 از ربه چو بان نترسد در نبرد . لیکنان حافظ بود از گرم و سرد
 گر زند بانگی ز فقر او سر ربه . دان زمهرست آن که دارد بر ربه
 هر زمان گوید بگویم بخت تو . که ترا غمگین کنم غمگین مشو
 ۴۱۵۰ من ترا غمگین و گریان زان کنم . تا کت از چشم بدان پنهان کنم
 تلخ گردانم ز غمها خوی تو . تا بگردد چشم بد از روی تو
 نه تو صیادی و جویای منی . بند و افکنده رای من
 حیل اندیشی که در من در می . در فراق و جستن من بی کی
 چاره می جوید پی من درد تو . می شنودم دوش ام سرد تو
 ۴۱۵۵ من توانم هر که بی این انتظار . ره دهم بشایست راه گذار

(۴۱۳۵) Bul. شکر . (۴۱۳۶) Bul. for آرد .

(۴۱۴۵) B که بترسد . (۴۱۴۶) AH راعی کلکم .

(۴۱۴۷) A در گرم و سرد .

(۴۱۵۵) H می توانم , with suppl. above.

کاروان دایم زگردون می‌رسد . تا تجارت می‌کند و می‌رود
 پس بر و شیرین و خوش با اختیار . نه بتلخی و کزاهت دزدوار
 ز آن حدیث تلخ می‌گویم ترا . تا ز تلخیها فرو شویم ترا
 ز آب سرد انگور افسرده رهد . سردی و افسردگی بیرون نهد
 ۴۱۶۵ تو ز تلخی چونک دل پر خون شوی . پس ز تلخیها همه بیرون روی

تمثیل صابر شدن مؤمن چون بر سر و خیر بلا واقف شود،

سگ شکاری نیست اورا طوق نیست . خام و ناجوشیده جز بی‌ذوق نیست
 گشت نخود چون چنین است ای سنی . خوش بجوشم یاریم ده راستی
 تو درین جوشش چو معمار منی . گفچلیم زن که بس خوش می‌زنی
 همچو پیل بر سرم زن زخم و داغ . تا نبینم خواب هندستان و باغ
 ۴۲۰۰ تا که خود را در دم در جوش من . تا ره یابم در آن آغوش من
 ز آنک انسان در غنا طاعی شود . همچو پیل خواب بین باغی شود
 پیل چون در خواب بیند هند را . پیلان را نشنود آرد دغا

عذر گفتن کدبانو با نخود و حکمت در جوش داشتن
 کدبانو نخود را،

آن سنی گوید و را که پیش ازین . من چو تو بودم ز اجزای زمین

بیرون شوی B (۴۱۶۵) . بیرون جهد Bul. افسرده زهد K (۴۱۶۵)

Heading: ABHK Bul. سر و منفعت بلا . سر و منفعت بلا . H seems to have had originally. AB شد واقف شد.

(۴۱۶۶) In B Bul. this verse precedes the Heading. After this verse Bul. adds:

هر که صابر بود از دج و بلا * اندر آن درگاه نیابد شان را

تا به بینم B (۴۱۶۶) . بجوشم G. ای سنی GH (۴۱۶۷)

باغی شود A Bul. . غنا GH (۴۲۰۱)

گوید اے بخود چربی در بهار . رنج مہمان تو شد نیکوش دار
تا کہ مہمان باز گردد شکر ساز . پیش شہ گوید زایشار تو باز
تا بجای نعمت منعم رسد . جملہ نعمتہا برسد بر تو حد
من خلیلم تو پسر پیش بچک . سرینہ ای آرائی اذبحک
۴۱۷۵ سر پیش قہر نہ دل برقرار . تا بسرتر حلفت اسمعیل وار
سر بزم لیک این سر آن سرست . کر برید گشتن و مردن برست
لیک مقصود ازل تسلیم نشت . اے مسلمان بادت تسلیم جست
اے بخود می جوش اندر ابتلا . تا نہ هستی و نہ خود ماند ترا
اندر آن بستان اگر خندید . تو گل بستان جان و دید
۴۱۸۰ گر جدا از باغ آب و گل شدی . لقمہ گشتی اندر آخیا آمدی
شو غذی و قوت و اندیشہا . شیر بودی شیر شو در بیشہا
از صفاتش رستہ و اللہ نخست . در صفاتش باز رو چالاک و جست
زائر و خورشید و زگردون آمدی . پس شدی اوصاف و گردون بر شدی
آمدی در صورت باران و تاب . می روی اندر صفات مستطاب
۴۱۸۵ جزو شد و ابر و انجمہا بدی . نفس و فعل و قول و فکرہا شدی
هستی حیوان شد از مرگ نجات . راست آمد اقتلونی یا نجات
چون چنین بردست مارا بعد مات . راست آمد این فی قتل حیات
فعل و قول و صدق شد قوت ملک . تا بدین معراج شد سوی فلک
آن چنان کان طعمہ شد قوت بشر . از جمادی بر شد و شد جانور
۴۱۹۰ این سخن را ترجمہ پہاوری . گفته آید در مقام دیگری

(۴۱۷۴) A بچک. HK بچک. G بچک as in text.

(۴۱۷۶) A بستان و جان دیدہ . (۴۱۸۱) Bul. غذا. BHK غذا.

(۴۱۸۲) Bul. اندر نخست . (۴۱۸۳) H om. و after اوصاف.

(۴۱۸۴) A و مستطاب . (۴۱۸۵) B قول و قوتہا شدی .

(۴۱۸۷) Bul. بردست . (۴۱۸۸) A قول صدق .

عین آتش در ائیر آمد یقین . پرتو و سایه وایت اندر زمین
 لاجرم پرتو نباید راضطراب . سوی معین بازی گردد شتاب
 قامت تو برقرار آمد بساز . سایهات کوبه دی یکدم دراز
 ۴۲۲۵ زآنک در پرتو نیابد کس ثبات . عکسها و لگت سوی اُمّهات
 هین دهان بر بند فته لب گشاد . خُشک آر الله اَعْلَم بِالرّشاد

ذکر خیال بد اندیشیدن قاصر فهمان،

پیش از آنک این قصّه تا مَخْلَص رسد . دودگندی آمد از اهل حد
 من نمی رنجم ازین لیک این لگد . خاطر ساده دلی را پی کند
 خوش بیان کرد آن حکیم غزنوی . بهر محبوبان مثال معنوی
 ۴۲۳۰ که زقرآن گر نبیند غیر فال . این عجب نبود زاحباب ضلال
 کز شعاع آفتاب پُر ز نور . غیر گرمی نیابد چشم کور
 خَرَبَی ناگاه از خَرخانۀ . سر برون آورد چون طغانۀ
 کین سخن پست یعنی مثنوی . قصّه پیغمبرست و پی رُوی
 نیست ذکر بخت و اسرار بلند . که دواند اولیا آن سو سَند
 ۴۲۳۵ از مقامات تبیل تا فنا . پایه پایه تا ملاقات خدا
 شرح و حد هر مقام و منزلی . که بهر زو بر پرد صاحب دلی
 چون کتابُ الله بیامد هر بر آن . این چنین طعنه زدند آن کافران
 که اساطیرست و افسانۀ نژند . نیست تعینی و تحقیقی بلند
 کودکان خرد فهمش میکنند . نیست جز امر پسند و ناپسند

Heading: A om. بد.

دود و گدی BK. پیش ازین کین Bul. (۴۲۲۷)

پیغامبرست ABGHK (۴۲۲۴)

چون بنوشیدم جهاد آذری . پس پذیرا گشتم و اندر خوری
 ۴۲۰۵ مدتی جوشیده‌ام اندر زمن . مدتی دیگر درون دیگر تن
 زین دو جوشش قوتِ حصا شدم . روح گشتم پس ترا اُستا شدم
 در جهادی گشتی زان می‌دوی . تا شوی علم و صفات معنوی
 چون شدم من روح پس بارِ دگر . جوشِ دیگر کن ز حیوانی گذر
 از خدا می‌خواه تا زین نکها . در نلغزی و رسی در مُتها
 ۴۲۱۰ زانک از قرآن بسی گم‌ره شدند . زان رَسَن قوی درون چه شدند
 مر رس را نیست جُری ای عَنود . چون ترا سودای سربالا نبود

باقی قصه مهمان آن مسجد مهمان‌کش و ثبات و صدق او،

آن غریب شهر سربالا طلب . گفت می‌خیم درین مسجد بشب
 مسجدا گر گزبای می‌شوی . کعبه حاجت‌روای می‌شوی
 هین مرا بگذار ای بگزیده دار . تا رسن بازی کنم منصوروار
 ۴۲۱۵ گر شدیت اندر نصیحت جبرئیل . می‌نخواهد غوث در آتش خلیل
 جبرئلا رَو که من افروخته . بهتر چون عود و عنبر سوخته
 جبرئلا گرچه یاری می‌کمی . چون برادر پاس‌داری می‌کمی
 ای برادر من بر آذر چابکر . من نه آن جانم که کردم یش و کم
 جان حیوانی فزاید از علف . آتشی بود و چو هینم شد تلف
 ۴۲۲۰ گر نگشتی هینر او مُشیر بُدی . تا ابد معبور و م عامر بُدی
 باد سوزانست این آتش بدان . پرتو آتش بود نه عینِ آن

(۴۲۰۴) A بنوشیدم . B بنوشیدم (the second letter unpointed).

(۴۲۰۸) K Bul. چون شدی تو روح .

Heading: Bul. بقیه قصه . A پان مسجد .

(۴۲۱۲) B حاجت‌روایی می‌شوی . B کربلای می‌شوی .

(۴۲۱۵) Bul. گر شدید . (۴۲۱۷) K چون برادر .

تو زقرآن ای پسر ظاهر مین . دیو آدم را نبیند جز که طین
ظاهر قرآن چو شخص آدمیست . که نقوش ظاهر و جانش خفیبست
مرد را صد سال عم و خالی او . یک سر موی نبیند حال او

بیان آنک رفتن انبیا و اولیا علیهم السّلم بکوهها و غارها
جهت پنهان کردن خویش نیست و جهت خوف تشویش
خلق نیست بلك جهت ارشاد خلقت و تحریض
بر انقطاع از دنیا بقدر ممکن،

۴۵۰ آنک گویند اولیا در که بوند . تا ز چشم مردمان پنهان شوند
پیش خلق ایشان فراز صد که اند . گام خود بر چرخ هفت می نهند
پس چرا پنهان شود که جو بود . کو ز صد دریا و که زان سو بود
حاجتش نبود بسوی که گریخت . کر پیش کزّه فلک صد نعل ریخت
چرخ گردید و ندید او گرد جان . تغزیت جامه بپوشید آسمان
۴۵۵ گر بظاهر آن پری پنهان بود . آدمی پنهان تر از پریان بود
نزد عاقل زان پری که مضطربست . آدمی صد بار خود پنهان تر است
آدمی نزدیک عاقل چون خفیبست . چون بود آدم که در غیب او صیبست

تشبیه صورت اولیا و صورت کلام اولیا بصورت عصای موسی
و صورت افسون عیسی علیهما السّلم،

آدمی همچون عصای موسی است . آدمی همچون افسون عیسی است

Heading: A om. نیست after خویش . A Bul. خوف و تشویش . Bul. بقدر امکان .

Heading: Bul. موسی و افسون عیسی . B افسون .

۴۲۴۰ ذکر یوسف ذکر زلف پُر خَمَش • ذکر یعقوب و زلیخا و غمش
ظاهرست و هر گوی پی می‌برد • گو بیان که گم شود در وی یخرد
گفت اگر آسان نماید این بنو • این چنین آسان یکی سوره بگو
چنان و ایستان و اهل کار • گو یکی آیت ازین آسان یار

تفسیر این خبر مصطفیٰ علیہ السلام کی لِلْقُرْآنِ ظَهْرٌ وَبَطْنٌ
وَلِبَطْنِهِ بَطْنٌ إِلَى سَبْعَةِ أَبْطُنٍ،

حرف قرآنرا بدان که ظاهرست • زیر ظاهر باطنی بس فاهریست
۴۲۴۵ زیر آن باطن یکی بطن یوم • که درو گردد یخردما جمله گم
باطن چارم از نبی خود کس ندید • جز خدای بی نظیر بی ندید

(۴۲۴۰) After this verse Bul. adds:

ذکر آدم گندم و ابلیس و مار • ذکر هود و نوح و ابراهیم و ناز
ذکر اسمعیل و ذبح و جبرئیل • ذکر فصد کعبه و اصحاب خیل
ذکر بلقیس و سلیمان و سبا • ذکر داود و زیور و اوریا
ذکر طالوت و شعیب و صوم م • ذکر یونس ذکر لوط و قوم م
ذکر حل مریم و نخل و مغناض • ذکر یحیی زکریا و رباض
ذکر صالح ناقة و تقسیم آب • ذکر ادریس و مناجات و جواب
ذکر الیاس و غریو و مرگ بین • ذکر فارون قصه خف زمین
ذکر خاص صبر ایوب نبیه • ذکر اسرائیلیان و سیر نبیه
ذکر موسی و شجر طور و عصا • خلع نعلین و خطابات و عطا
ذکر عیسی رفع و معراج و سما • ذکر ذو القرنین و خضر و ارمیا
ذکر فضل احمد و خلق عظیم • شد فقر از معجزاتش هر دو نیم

سورت B. سورة A. (۴۲۴۲) هر یکی پی می‌برد Bul. (۴۲۴۱)

چنان و انسیان AB (۴۲۴۳)

Heading: After الْقُرْآنِ ظَهْرٌ وَلِبَطْنِهِ بَطْنٌ K has and so Bul.

(۴۲۴۶) ABHK Bul. و بی ندید. After this verse Bul. adds:

ایچین تا بطن سابع یک یک • اینحدیث مصطفاست خود نیست شک

همشینان نشنوند او بشنود . ای خنک جان کو بغیش بگردد
 بتگرد در نفس خود صد گفت و گو . همنشین او نبرده هیچ بو
 صد سوال و صد جواب اندر دلت . می رسد از لامکان تا منزلت
 ۴۲۸۰ بشنوی تو نشنود زان گوشها . گر بزدیك تو آرد گوش را
 بگیر ای گر خود تو آنرا نشنوی . چون مثالش دیده چون نگروی

جواب طعنه زننده در مثنوی از قصور فهم خود،

ای سگ طاعن تو عَوَّ عَوَّ یکنی . طعنِ قُرآن را برون شو یکنی
 این نه آن شیرست کر وی جان بری . یا زینجه قهر او ایمان بری
 تا قیامت میزند قُرآن ندی . اے گروهی جهل را گشته فدی
 ۴۲۸۵ که مرا افسانه می پنداشتید . نغم طعن و کافری می کاشتید
 خود بدیدیت آنک طعنه میزدیت . که شما فانی و افسانه بدیت
 من کلام حتم و قیام بذات . قوت جان جان و یاقوت زکات
 نور خورشیدم فساد بر شما . لیک از خورشید ناگشته جدا
 نک منم بنوع آن آب حیات . تا رهانم عاشقانرا از مات
 ۴۲۹۰ گر چنان گند آزان ننگیختی . جرعه برگورتان حق ریختی
 نه بگیرم گنت و پند آن حکیم . دل نگردانم بهر طعنی ستم

مثل زدن در رمیدن کَره اسب از آب خوردن بسبب
 شغولیدن سایسان،

آنک فرمودست او اندر خطاب . کَره و مادر می خوردند آب

ABHK. ای گروه B (۴۲۸۹). زان آن Bul (۴۲۸۰). گفتگو Bul (۴۲۷۸).
 بدید and میزدید and بدیدید Bul (۴۲۸۶). فدا and بُدا Bul.
 Heading: A سایسان for شاهان.

در کف حق بهر داد و بهر زین . قلب مؤمن هست یث اصبین
 ۴۶۱ ظاهرش چونی ولیکن پیش او . گون يك لقمه چو بگشاید گلو
 تو مین زافسون عیسی حرف و صوت . آن بین کر وی گریزان گشت موت
 تو مین زافسونش آن لهجات پست . آن نگر که مرده بر جست و نشست
 تو مین مر آن عصارا سهل یافت . آن بین که بحر خضرارا شکافت
 تو ز دورے دیده چتر سباه . يك قدم فا پیش نه بنگر سباه
 ۴۶۵ تو ز دورے و نبینی جز که گردد . اندکی پیش آ بین در گرد مرزد
 دیدهارا گردد او روشن کند . کوههارا مردی او بر کند
 چون بر آمد موسی از اقصای دشت . کوه طور از مقدش رقص گشت

تفسیر یا جبال اوی معہ والطیر،

روی داود از قرش تابان شد . کوهها اندر پیش نالان شد
 کوه با داود گشته همرفی . هر دو مطرب مست در عشق شهی
 ۴۶۷ یا جبال اوی امر آمد . هر دو هم آواز و هم پرده شد
 گفت داودا تو هجرت دیده . بهر من از همدان بزیده
 اے غریب فردی مؤنس شد . آتش شوق از دلت شعله زده
 مطربان خواهی و قوال و ندیم . کوههارا پیش آرد آن قدم
 مطرب و قوال و سرنایی کند . که بهیشت بادبهبابی کند
 ۴۷۵ تا بدانی ناله چون که را رواست . لب و دندان ولی را ناله است
 نغمه اجزای آن صافی جسد . هر دمی در گوشِ حش می رسد

(۴۶۱) A تو مین افسون .

(۴۶۲) A تو مین افسونش .

(۴۶۳) ABH Bul. بحر اخضرار .

(۴۶۴) Bul. و پیش او .

(۴۶۵) Bul. آمدی . Bul. شدی .

(۴۶۶) Bul. مطربی .

(۴۶۷) A om. و before سرنایی .

(۴۶۸) Bul. ولی را نغمه است .

او مددهای یخرد چون در ربود . از خزینه دُر آن دریای جود
 زین چنین آمداد دل پُر فن شود . بجهد از دل چشم هم روشن شود
 ۴۲۱۵ زانک نور از دل برین دیک نشست . تا چو دل شد دیک تو عاطلت
 دل چو بر انوارِ عقلی نیز زد . زان نصیبی هم بدو دیک دهد
 پس بدان کابِ مبارک ز آسمان . وخی دلها باشد و صدق بیان
 ما چو آن گره هم آب جو خوریم . سوے آن وسواس طاعن نشکریم
 پیرو پیغمبرانی ره سپر . طعنه خلقان همه باده شمر
 ۴۲۲۰ آن خداوندان که ره طی کرده اند . گوش فا بانگِ سگان گئی کرده اند

بقیه ذکر آن مہمان مسجد مہمانکش،

باز گوکان پاکباز شیرمرد . اندر آن مسجد چه بنمودش چه کرد
 خفت در مسجد خود اورا خواب گو . مرد غرقه گشته چون خسپ بجو
 خواب مرغ و ماهیان باشد می . عاشقانرا زیرِ غرقان غمی
 نیم شب آوازِ با قوئی رسید . گام آیم بر سرت ای مستفید
 ۴۲۲۵ پنج گرت این چنین آوازِ سخت . می رسید و دل می شد لخت لخت

تفسیر آیت وَأَجَلِبْ عَلَيْهِمُ يَخْلِكُ وَرَجِلْكَ،

تو چو عزمِ دین کنی با اجتهاد . دیو بانگ بر زند اندر نهاد

(۴۲۱۴) GH آمداد as in text. B بجهد.

(۴۲۱۵) AB Bul. نور دل. (۴۲۱۶) B تیر زد.

(۴۲۱۷) A پی روی. ABHK پیغامبرانی. AH می بادی.

(۴۲۲۰) A با بانگ.

Heading: Bul. بقیه قصه ذکر.

(۴۲۲۱) A گان for آن. (۴۲۲۵) Bul. پنج نوبت.

Heading: A این آیت. BHK Bul. این آیت که. (۴۲۲۶) Bul. بانگ مزند.

می‌شخولیدند هر دم آن نفر . بهر اسبان که هلا هین آب خور
 آن شخولیدن به‌کُره می‌رسید . سر می بر داشت و از خور می‌رید
 ۴۲۰ مادرش پرسید کاه کُره چرا . می‌ری می ساعتی زین استفا
 گفت کُره می‌شخولند این گروه . زاتفاق بانگشان دارم بشکوه
 پس دلم می‌لرزد از جا می‌رود . زاتفاق نعره خفم می‌رسد
 گفت مادر تا جهان بودست ازین . کارافزایان بدند اندر زمین
 هین تو کار خویش کن ای ارجمند . زود کایشان ریش خود بر می‌کنند
 ۴۲۰ وقت تنگ و می‌رود آب فراخ . پیش از آن که هجر گردی شاخ
 شهره کاریزبست بر آب حیات . آب کش تا بر دمد از تو نبات
 آبِ خضر از جوی نطق اولیا . می‌خورم ای نشئه غافل بیا
 گر نیبی آب گورانه بین . سوی جو آور سو در جوی زن
 چون شنیدی کاندربین جو آب هست . کور را تقلید باید کار بست
 ۴۲۰ جو فرو بر مشک آب اندیش را . تا گران بینی تو مشک خویش را
 چون گران دیدی شوی تو مُستَدِل . رست از تقلید خشک آنگاه دل
 گر نبیند کور آب جو عیان . لیک داند چون سو بیند گران
 که ز جو اندر سو آبی برفت . کین سبک بود و گران شد ز آب و زفت
 ز آنک هر بادی مرا در می‌رود . بادی نر باید مر ثقلم فزود
 ۴۲۰ مر سفیهان را رباید هر هوا . ز آنک نبودشان گراف قوی
 کشتی بی‌لنگر آمد مرد شر . که زیاده کثر نیابد او حذر
 لنگر عقلست عاقل را امان . لنگری در سوزه کن از غافلان

و. Bul. om. (۴۲۴)

از تو نبات B. کاریزبست A. شهر A (۴۲۰۱)

مای خضر از آب چشم اولیا A (۴۲۰۲)

بر جوی زن Bul. سوی جوی آور Bul. سوی آب آور B (۴۲۰۳)

چون گران بینی B (۴۲۰۴)

ز آب زفت H Bul. (۴۲۰۸)

گفت چون ترم چو هست این طبلِ عید . تا دُهلِ ترسد که زخمِ اورا رسید
ای دُهل‌های بی‌بی قُلوب . قُستبان از عیدِ جان شد زخمِ چوب
شد قیامت عید و بی‌دینان دُهل . ما چو اهلِ عید خندان همچو گل
بشنو اکنون این دهل چون بانگ زد . دیگر دُولت‌ها چگونه می‌پزد
چونک بشنود آن دهل آن مرد دید . گفت چون ترسد دلم از طبلِ عید
گفت با خود هین مَلّزان دل کزین . مُرد جانِ بَدَدلان بی‌یقین
وقتِ آن آمد که حَیدرزار من . مُلکِ گِبرم یا بَپردازم بَدَن
بر جهید و بانگ بر زد کای کبا . حاضرَم اینک اگر مَرَدی بی‌آ
در زمانِ بشکست زآواز آن طِلَم . زر می‌ریزید هر سو فِتم فِتم
ریخت چندان زر که ترسید آن پسر . تا نگیرد زر ز پُرسِ راهِ دَم
بعد از آن بر خاست آن شَیر عید . تا سحرگه زر بیرون می‌کشید
دفن می‌کرد و می‌آمد بزر . با جُوال و توبره بارِ دگر
گنجها بنهاد آن جان‌باز از آن . کورئِ ترسانی واپس خزان
این زرِ ظاهر بخاطر آمدست . در دلِ هر کورِ دُور زَر پُرس
کودکانِ اِسفال‌ها را بشکنند . نامِ زر بنهند و در دامن کنند
اندر آن بازی چو گویی نامِ زر . آن کد در خاطرِ کودک گذر
بل زرِ مضروبِ ضربِ ایزدی . کو نگردهد کاسد آمد سرمدی
آن زری کین زر از آن زر تاب یافت . گوهر و تابندگی و آب یافت
آن زری که دل ازو گردد غنی . غالب آید بر قمر در روشنی
شمع بود آن مسجد و پروانه او . خویشتن در باخت آن پروانه‌خو
پَر بسوخت اورا ولیکن ساختش . بس مبارک آمد آن انداختش

این دهل B. بشید. Bul. (۴۵۰) که هست. ABH Bul. (۴۴۶)

حاضرَم من تو اگر Bul. (۴۵۴) . تا بپردازم A. (۴۵۲)

پار دیگر A. (۴۵۷) . شَیر عید H. (۴۵۶)

بس مبارک Bul. (۴۶۶) . که دل از آن Bul. (۴۶۴)

که مرو زان سو بیندیش ای غوی . که اسیر رنج و درویشی شوی
 بی‌نوا گردی زیاران و ببری . خوار گردی و پشیمانی خوری
 تو زیم بانگر آن دیو لعین . و گریزی در ضلالت از یقین
 ۴۲۲۰ که هلا فردا و پس فردا مراست . راه دین بوم که مهلت پیش ماست
 مرگ بینی باز کو از چپ و راست . و کشد همایه را تا بانگ خلست
 باز عزم دین کنی از بیم جان . مرد سازی خوشتن را یک زمان
 پس سلاح بر بندی از علم و حکم . که من از خوف نیارم پای کم
 باز بانگی بر زند بر تو زمکر . که بترس و باز گرد از تیغ فقر
 ۴۲۳۰ باز بگریزی ز راه روشنی . آن سلاح علم و فن را بفکشی
 سالها اورا بیانگی بنده . در چنین ظلمت نهد افکنده
 هیبت بانگ شیاطین خلق را . بند کردست و گرفته خلق را
 تا چنان نومید شد جانسان ز نور . که روان کافران ز آهل قبور
 این شکوه بانگر آن ملعون بود . هیبت بانگ خدای چون بود
 ۴۲۴۰ هیبت بازست بر کبک نجیب . مر مگر را نیست زان هیبت نصیب
 زانک نبود باز صیاد مگس . عنکبوتان می مگس گیرند و بس
 عنکبوت دیو بر چون تو ذباب . کر و فر دارد نه بر کبک و عقاب
 بانگر دیوان گله بان اشیاست . بانگر سلطان پاسبان اولیاست
 تا نیامزد بدین دو بانگر دور . قطره از بحر خوش با بحر شور

رسیدن بانگ طلسمی نیم شب مهان مسجدرا،

۴۲۵۰ بشنو اکنون قصه آن بانگر سخت . که نرفت از جا بدان آن نیمه سخت

(۴۲۲۷) A om. و.

(۴۲۲۲) A Bul. پس سلاح.

(۴۲۳۵) H آن سلاح.

(۴۲۴۱) Bul. مر مگس گیرند.

(۴۲۴۲) A بر تو چون ذباب.

(۴۲۴۴) HK تا بحر شور.

Heading: A طلسم. Bul. نیم شب در گوش مهان. Bul. om. مسجدرا.

۴۳۸۵ پاره‌دوزیر پاره در موضع نهم . هر کسی را شربت اندر خور دم
 هست سر مرد چون بیخ درخت . زان برُوید برگه‌اش از چوب سخت
 در خور آن بیخ رُسته برگها . در درخت و در نفوس و در نهی
 بر فلک پرهاست ز اشجار وفا . أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَقَرْعُهُ فِي السَّمَاءِ
 چون برُست از عشق پر بر آسمان . چون نرُوید در دل صدر جهان
 ۴۳۹۰ موج یزد در دلش عفو گنه . که زهر دل تا دل آمد روزنه
 که زیل تا دل یقین روزن بود . نه جدا و دور چون دو تن بود
 متصل نبود سنال دو چراغ . نورشان ممزوج باشد در مَسَاغ
 هیچ عاشق خود نباشد وصل جو . که نه معشوقش بود جویای او
 لیک عشق عاشقان تن زه کند . عشق معشوقان خوش و فریه کند
 ۴۳۹۵ چون درین دل برقی مهر دوست جست . اندر آن دل دوستی می‌دان که هست
 در دل تو مهر حق چون شد دوتو . هست حق را بی گالی مهر تو
 هیچ بانگ کف زدن نآید بدر . از یکی دست تو بی دستی دگر
 نشسته می‌نالد که ای آب گوار . آب هم نالد که گو آن آب‌خوار
 جذب آبست این عطش در جان ما . ما از آن او و او هم آن ما
 ۴۴۰۰ حکمت حق در قضا و در قدر . شرد مارا عاشقان همدگر
 جمله اجزای جهان زان حکم پیش . جُفت جُفت و عاشقان جُفت خویش
 هست هر جزوی ز عالم جُفت‌خواه . راست همچون گه‌رُبا و برگه‌گاه
 آسمان گوید زمین را مَرَحَبَا . با تو بر چون آهن و آهن‌رُبا
 آسمان مرد و زمین زن در یخرد . هرچ آن انداخت این می‌پرورد
 ۴۴۰۵ چون نماند گرمیش بفرستد او . چون نماند تری و نم بدهد او

در نها Bul. (۱۴۸۷)

و فرغ فی السما A . پرهاست BK Bul. بر فلک سرهاست A (۱۴۸۸)

از یکی دستی تو Bul. (۱۴۹۷) . بی‌گان A (۱۴۹۶) . بر بر آسمان ABK Bul. (۱۴۸۹)

همدیگر A (۱۴۰۰) . کای آب گوار AB. (۱۴۹۸)

همچو موسی بود آن مسعود بخت . کاشی دید او بسوی آن درخت
چون عناینها بر او موفور بود . نار می پنداشت و خود آن نور بود
مرد حق را چون بینی ای پسر . تو گمان داری بر او نار، بشر
تو زخود می آبی و آن در توست . نار و خار، ظن باطل این سوست ۴۲۷۰
او درخت موسی است و پسر ضیا . نور خوان نارش بخوان باری بیآ
نه فطام این جهان ناری نمود . سالکان رفتند و آن خود نور بود
پس بدان که شمع دین بر می شود . این نه همچون شمع آتشیها بود
این نماید نور و سوزد یار را . و آن بصورت نار و گل زواری
این چو سازنده ولی سوزنده . و آن گه، وصلت دل افروزنده ۴۲۷۵
شکل شعله نور پاک، سازوار . حاضرانرا نور و دُورانرا چو نار

ملاقات آن عاشق با صدر جهان،

آن بخاری نیز خود بر شمع زد . گشته بود از عشقش آسان آن گبد
او سوزانش سوی گردون شه . در دل صدر جهان مهر آمده
گفته با خود در سحرگه کای احد . حال آن آواره ما چون بود
او گناهی کرد و ما دیدیم لیک . رحمت ما را نمی دانست نیک ۴۲۸۰
خاطر مجرم ز ما ترسان شود . لیک صد او مید در ترش بود
من بترسانم و قبیح یاورا . آنک ترسد من چه ترسانم و را
بهر دیگر، سرد آذری رود . نه بدان کز جوش از سر می رود
ایمان را من بترسانم بعلم . خایان را ترس بر دارم بحلم

آن خود نور بود ABHK. می پنداشت او خود Bul. و. K (۴۲۶۸)

نار and after نور و. Bul. om. (۴۲۷۴) و. ظن باطل A (۴۲۷۰)

Heading: A صدر . و. A om. (۴۲۷۶)

آمید A Bul. (۴۲۸۱) ای احد A (۴۲۷۲)

تَرئی تن را بچوبند آہا . کای تری باز آ ز غُریت سوی ما
 ۴۴۲۵ گرو تن را می خوانند اثیر . که زناری راه اصل خویش گیر
 هست هفتاد و دو علت در بدن . از کیشهای عناصری رسن
 علت آید تا بدن را بسکند . تا عناصر همدگر را با یلد
 چار مرغند این عناصر بسته پا . مرگ و رنجورے و علت پاگشا
 پایشان از همدگر چون باز کرد . مرغ هر عنصر یقین پرواز کرد
 ۴۴۲۰ جذبہ این اصلها و فرعها . هر دی رنجی نهد در جسم ما
 تا که این ترکیهارا بر دَرَد . مرغ هر جزوی باصل خود پرد
 حکمت حق مانع آید زین عَجَل . جمعشان دارد بصحت تا اجل
 گوید ای اجزا اجل مشهود نیست . پر زدن پیش از اجلان سود نیست
 چونک هر جزوی بچوبد ارتفاق . چون بود جان غریب اندر فراق

منجذب شدن جان نیز بعالم ارواح و تقاضای او و میل
 او بمقرّ خود و منقطع شدن از اجزای اجسام کی
 کُندہ پای باز روح اند،

۴۴۲۵ گوید ای اجزای پست قَرَبِیم . غُریت من تلغیر من عَرَبِیم
 مبل تن در سبزه و آب روان . زان بود که اصل او آمد از آن
 میل جان اندر حیات و در حیات . زانک جان لامکان اصل وی است
 میل جان در حکمت و در علوم . میل تن در باغ و راغست و گروور
 میل جان اندر ترقی و شرف . میل تن در کسب و اسباب علف

۴۴۲۱ A . همدگر . Bul. ۴۴۲۷ . بدن را بگلد .

Bul. ۴۴۲۱ . باصل خود رود .

Bul. ۴۴۲۱ . کسب K . کسب اسباب و علف .

بُرجِ خاکی خاكِ ارض را مدد . بُرجِ آبی تَریش اندر تَمَد
 بُرجِ بادے ابر سوی او بَرَد . تا بخاراتِ وَخَم را بر گُفَد
 بُرجِ آتش گرمی خورشید ازو . همچو تابۀ سرخ ز آتش پشت و رُو
 هست سرگردان فلک اندر زمین . همچو مردانِ گِردِ مَكَمبِ بهر زین
 وین زمین گدبانویها میکند . بر ولادات و رضاعش می تند ^{۴۴۱۰}
 پس زمین و چرخ را دان هوشمند . چونك كارِ هوشندان می کند
 گرنه از هم این دو دِلَبَر می مزند . پس چرا چون جُنتِ درم می خزند
 بی زمین گی گل برُوید و آرغوان . پس چه زاید ز آب و تابِ آسمان
 بهر آن میلست در ماده بَنَر . تا بود تکمیلِ کارِ همدگر
 میل اندر مرد و زن حق زان نهاد . تا بنا یابد جهان زین اتحاد ^{۴۴۱۵}
 میلِ هر جُزوی بجزوی هم نهد . ز اتحادِ هر دو تولیدی زهد
 شب چنین با روز اندر اعتناق . مُخْتَلِف در صورت اما اتفاق
 روز و شب ظاهر دو ضدّ و دشمنند . لیک هر دو يك حقیقت می تشند
 هر یکی خواهانِ دگر را همچو خویش . از پی تکمیلِ فعل و کارِ خویش
 زانك بی شب دَخَل نبود طبع را . پس چه اندر خَرَجِ آرد روزها ^{۴۴۲۰}

جذب هر عنصری جنس خود را کی در ترکیب آدمی محتبس
 شده است بغیر جنس،

خاك گوید خاكِ تن را باز گرد . تركِ جان کن سوی ما آ همچو گُرد
 جنسِ مایه پیشِ ما اولینری . به که زان تن و رهی و زان تری
 گوید آری لیک من پائنه ام . گرچه همچون تو ز بهر آن خسته ام

۴۴۱۰ Bul. رو . پشت . (۴۴۰۸)

۴۴۱۵ Bul. میلست . (۴۴۱۴)

۴۴۲۰ Bul. تركِ جان گو . ABHK Bul. (۴۴۲۱)

۴۴۲۲ Bul. بغیر جنس خود . Heading:

۴۴۲۲ Bul. به که جان بگذاری و این سو پری . Bul. سوی ما اولینری . (۴۴۲۲)

او دلت را بر دو صد سودا بیست . بی مُرادت کرد پس دل را شکست
 ۴۴۶۰ چون شکست او بالِ آن رای بُغُست . چون نشد هستی بالِ اِشکن دُرُست
 چون قضایش حیلِ تدبیرت سُبُست . چون نشد بر تو قضای آن دُرُست

فَسَخُّ عَزَائِمَ وَتَقْضَاهَا جِهَتِ بَاخْبَرِ کَرْدَنِ آدَمِی را از آنک مالک
 و قاهر اوست و گاه گاه عزم او را فسخ ناکردن و نافذ
 داشتن تا طمع او را بر عزم کردن دارد تا باز
 عزمش را بشکند تا تنبیه بر تنبیه بود،

عزمها و قصدها در ماجرا . گاه گاهی راست می آید ترا
 تا بطمع آن دلت نیت کند . بارِ دیگر نیت ترا بشکند
 و بر بکلی بی مُرادت داشتی . دل شدی نومید امل گئی کاشتی
 ۴۴۶۵ و بر نیکاریدی امل از عوَریش . گئی شدی پیدا بَرُو منهوریش
 عاشقان از بی مُرادبهای خویش . باخبر گشتند از مولای خویش
 بی مُرادی شد قلاوُزِ بهشت . حَقَّتِ اَلْجَنَّةُ شَوِ ای خوش سریش
 که مُرادات همه اِشکسته پاست . پس کی باشد که کام او رواست
 پس شدند اِشکسته اش آن صادقان . لَبِکْ کُو خود آن شکست عاشقان

(۴۴۵۶) G بر دُو صد as in text. In K و is suppl. above before پس.

(۴۴۶۰) A بالِ زان رای . Bul. بالِ و آن رای .

(۴۴۶۱) A Bul. قضای او . H قضای حق . AB Bul. تدبیرت شکست .

Heading: A نقصا . G نافذ داشتن .

(۴۴۶۵) G و بر نیکاریدی .

(۴۴۶۶) ABHK Bul. عاشقان for عاقلان .

(۴۴۶۸) GK کام او رواست as in text. Bul. پس کی .

۴۴۴۰ میل و عشق آن شرف هم سوی جان • زین بچون را بدن
 گر بگویم شرح این بی حد شود • مثنوی هشناد تا کاغذ شود
 حاصل آنک هرک او طالب بود • جان مطلوبش درو راغب بود
 آدمی حیوان نیالی و جماد • هر مرادی عاشق هر بی مراد
 بی مرادان بر مراد می تنند • و آن مرادان جذب ایشان می کنند
 ۴۴۴۵ لیلک میل عاشقان لاغر کند • میل معشوقان خوش و خوش فر کند
 عشق معشوقان دو رخ افروخته • عشق عاشق جان او را سوخته
 گهر را عاشق بشکل بی نیام • کاه می کوشد در آن راه دراز
 این رها کن عشق آن نشه دهان • تافت اندر سینه صدر جهان
 دود آن عشق و غم آتش گده • رفته در مخدوم او مشتق شده
 ۴۴۵۰ لیکش از ناموس و بوش و آب و رو • شرم می آمد که و جوید ازو
 رحمتش مشتاق آن مسکین شده • سلطنت زین لطف مانع آمده
 عقل حیران کین عجب او را کشید • یا گیش زان سو بدین جانب رسید
 ترک جلدی کن کربن ناواقفی • لب ببند الله اعلم بالحقفی
 این سخن را بعد ازین مدفون کنم • آن گشده می کشد من چون کنم
 ۴۴۵۵ کبست آن کت می کشد ای معنی • آنک می نگذاردت کین دم زلف
 صد عزیمت می کنی بهر سفر • می کشاند مر ترا جای دگر
 زان بگرداند بهر سو آن لگام • تا خبر یابد ز فارس اسپ خام
 اسپ زیرک سار زان نیکویی است • کوهی داند که فارس بر روی است

زین بچونم بچون را A. میل عشق A (۴۴۴۰)

(۴۴۴۱) G کاغذ. In BK Bul. vv. ۴۴۴۱ and ۴۴۴۲ are transposed.

(۴۴۴۲) AH Bul. برو راغب. (۴۴۴۳) A مراد می.

(۴۴۴۷) After this verse A leaves a blank space for a new Heading.

(۴۴۴۹) G مخدوم with *iqd'fat*.

(۴۴۵۰) AB لیکش از ناموس. Bul. لیلک.

(۴۴۵۸) Bul. زیرک ساز.

تفسیر این آیت که **إِنْ تَسْتَفْتِحُوا فَقَدْ جَاءَكُمْ الَّتَحُّ الْآيَهُ** ای طاعنان می‌گفتید کی از ما و محمد علیه السلام آنک حقت فتح و نصرتش ده و این بدان می‌گفتید تا گان آید کی شما طالب حقد بی غرض اکنون محمدا نصرت دادیم تا صاحب حق را ببینید،

از بُنان و از خدا در خواستیم . که بکن مارا اگر ناراستیم
 آنک حق و راستست از ما و او . نصرتش ده نصرت اورا یجو
 این دعا بیمار کردیم و صلات . پیش لات و پیش عزی و منات
 که اگر حقت او پیداش کن . ورنباشد حق زبون ماش کن
 ۴۴۹. چونک و دیدیم او منصور بود . ما همه ظلمت بدیم او نور بود
 این جواب ماست کآنچه خواستید . گشت پیدا که شما ناراستید
 باز این اندیشه را از فکر خویش . کوری کردند و دفع از ذکر خویش
 کین تفکرمان هم از یادبار رُست . که صواب او شود در دل ثرُست
 خود چه شد گر غالب آمد چند بار . هرکی را غالب آرد روزگار
 ۴۴۹. ما هم از ایام بخت آور شدیم . بارها بر و م مظهر آمدیم
 باز گفتندی که گرچه او شکست . چون شکست ما نبود آن زشت و پست
 زآنک بخت نیک اورا در شکست . داد صد شادی پنهان زیر دست
 کو باشکسته نمی‌مانست هیچ . که نه غم بودش در آن نه پیچ پیچ
 چون نشان مؤمنان مغلوبست . لیک در ایشکست مؤمن خویست

Heading: In H the Heading ends with **الَّتَحُّ**. The remainder is suppl. in marg. H. ABK Bul. om. **الآيَهُ**. AB add **عليه السلام** after **محمدرا**.

و او نور A. و او منصور A (۴۴۹۰). گر نباشد ABHK Bul. (۴۴۸۹).

غالب آید چند بار Bul. (۴۴۹۴).

چون نشان مردمان B (۴۴۹۱).

۴۷۰ عافلان ایشکته‌اش از اضطرار. عاشقان ایشکته با صد اختیار
عافلانش بندگان بیدی‌اند. عاشقانش شگری و قیدی‌اند
اِثِیْبَا کَرَهَا مَهَارِ عافلان. اِثِیْبَا طَوْعًا مَهَارِ بی‌دلان

نظر کردن پیغامبر علیه السّلم با سیران و تبسم کردن و گفتن کی
عَجِبْتُ مِنْ قَوْمٍ یُجْرُونَ اِلَى الْجَنَّةِ بِالسَّلَاسِلِ وَالْاَغْلَالِ،

دید پیغامبر یکی جَوّی اسیر. که می‌بردند و ایشان در نفر
دیدشان در بند آن آگاه شیر. م نظر کردند در وی زیر زیر
۴۷۵ تا می‌خایید هر یک از غضب. بر رسول صدق دندانها و لب
زهر نه با آن غضب که تم زند. زانک در انجیر قهر ده‌مشتد
می‌کشاندشان موکل سوی شهر. می‌برد او کارسانشان بنهر
نه فدایی می‌سناند نه زر. نه شفاعت می‌رسد از سرور
رحمت عالم می‌گویند و او. عالمی را می‌برد خلق و گلو
۴۸۰ با هزار انکار می‌رفتنند راه. زیر لب طعنه زنان بر کار شاه
چارها کردیم و اینجا چاره نیست. خود دل این مرد کم از خار نیست
ما هزاران مرد شیر آلپ ازلان. با دو سه غریبان سست نیم‌جان
این چنین در مانند‌ام از کژروست. با زاخترهاست یا خود جادو است
بخت ما را بر درید آن بخت او. تخت ما شد سرنگون اثر تخت او
کار او از جادوی گر گشت زفت. جادوی کردیم ما هر چون رفت ۴۸۵

(۴۷۲) Bul. عاشقان مَهَارِ عاشقان.

(۴۷۳) ABGHK پیغامبر.

(۴۸۱) Bul. om. و. In K و is written above the line.

(۴۸۲) A سست و نیم‌جان.

تفسیر این خبر که مصطفیٰ علیه السلام فرمود لا تَفْضِلُونِي
عَلَى يُونُسَ بْنِ مَتَى،

گفت پیغمبر که معراج مرا • نیست بر معراج یونس اجتناب
بِنِ مِنْ بَرِ جَرَحِ وَ آنِ اَوْ نَشِيبِ • زَانِكَ قُرْبِ حَقِ بَرُونِست از حساب
قُرْبِ نه بالا نه پستی رفتنست • قُرْبِ حَقِ از حبس هستی رستنست
۴۵۱۰ نیست را چه جای بالا است و زیر • نیست را نه زود و نه دُورست و دیر
کارگاه و گنج حق در نیستیست • غَرَّةِ هستی چه دانی نیست چیست
حاصل این اِشْكَسِ ایشان ای کیا • می‌نماید هیچ با اِشْكَسِ ما
آنجان شادند در ذل و تلف • همچو ما در وقت اقبال و شرف
برگشت بی‌برگی هم اِقْطَاعِ اوست • فقر و خواریش افتخارست و عُلوست
۴۵۲۰ آن یکی گفت ار چنانست آن ندید • چون بخندید او که مارا بسته دید
چونک او مُبَدَّل شدست و شادیش • نیست زین زندان و زین آزادیش
پس بفهر دشمنان چون شاد شد • چون ازین فتح و ظفر پُر باد شد
شاد شد جانش که بر شیرانِ نر • یافت آسان نصرت و دست و ظفر
پس بدانستیم کُو آزاد نیست • جز بدنی دلخوش و دلشاد نیست
۴۵۲۵ ورنه چون خندد که اهل آن جهان • بر بد و نیکند مُشْتَقِ مَهرِبان
این بهنگیدند در زیرِ زبان • آن اسیرانِ باهر اندر بَحْثِ آن
تا موکل نشود بر ما جهد • خود سخن در گوشِ آن سلطان برد

Heading: H یونس این متی.

(۴۵۱۲) ABGHK پیغامبر.

(۴۵۱۴) Bul. و پستی.

(۴۵۱۵) Bul. و.

(۴۵۱۶) AK Bul. om. و.

(۴۵۲۰) Bul. آن بدید.

(۴۵۲۲) Bul. آن سلطان رسد.

(۴۵۱۴) Bul. از حبس.

(۴۵۱۵) ABHK Bul. om. و after زود.

(۴۵۱۶) H اقطاع.

(۴۵۲۲) Bul. دست for فتح.

۴۵۰۰ گر تو مُشک و عنبری را بشکفی . عالمی از قَوج رَیحان پُرگُفی
ور شکستی ناگهان سرگین خر . خانها پُر گُند گردد تا بَر
وقتِ وا گشتِ حُدیبیه بذل . دولتِ اِنّا فَتَحْنَا زد دُمل

سرّ آنک بی‌مراد باز گشتن رسول علیه السّلم از حُدیبیه حق
تعالی لُتب آن فتح کرد که اِنّا فَتَحْنَا که بصورت غلق بود
و بمعنی فتح چنانک شکستن مُشک بظاهر شکستن است و بمعنی
درست کردن است مشکِ اُورا و تکمیل فواید اوست،

آمدش پیغام از دولت که رَو . تو زَمَنَح این ظنر غمگین مثنو
کاندرین خوارِی نَقَدَت فَنَهاست . نَک فلان قلعه فلان بُقعَه تراست
۴۵۰۵ بَنگر آخر چُونکِ وا گردید تَنَت . بر قَرِظَه و بر نَضیر از وی چه رفت
قلعها هَم گَرَدِ آن دو بُقعها . شد مَسلَم وز غنایم نَفَعها
ور نباشد آن تو بَنگر کین فریق . پُر غم و رنجند و مَنَتون و عَشیق
زهرِ خوارِی را چو شَگر می‌خورند . خارِ غمها را چو اُشُتر می‌چرند
بهرِ عَینِ غم نه از بهرِ فَرَج . این نَافِلِ پیشِ ایشان چون دَرَج
۴۵۱۰ اَنجَنان شادند اندر قَعرِ چاه . که می‌ترسند اَمّا نَحْت و کُلاه
هر کجا دَلبر بود خود هَم‌نشین . فوَقِ گردونست نه زیرِ زمین

(۴۵۰۰) Bul. و ریحان .

(۴۵۰۱) Bul. پُر گند .

(۴۵۰۲) In Bul. this verse follows the Heading.

Heading: A om. که after کرد . Bul. فَتَحْنَا لَک .

(۴۵۰۵) Bul. om. و . BGH فریضه . ABGH نَظیر .

۴۵۱۰ من شمارا سَرنگون می‌دیدم . پیش از آن کز آب و یگل بالیدام
 نو ندیدم تا کنم شادی بدان . این می‌دیدم در آن اقبال‌تان
 بسته قهر خفی و آنکه چه قهر . قند می‌خوردید و در وی دَرَج زهر
 این چنین قندی پُر از زهر ار عَدُو . خوش بنوشد بچَت حسد آید بَرُو
 با نشاط آن زهر می‌کردید نوش . مرگتان خُفیه گرفته هر دو گوش
 ۴۵۰۰ من نمی‌کردم غذا از بهرِ آن . تا ظنر یام فرو گیرم جهان
 کین جهان جیفه‌است و مُردار و رخیص . بر چنین مُردار چون باشم حریص
 سگ نیم تا پَرچَم مرده گنم . عیسی‌ام آم که تا زندش گنم
 زان می‌کردم صُوف جنگ چاک . تا رهانم مر شمارا امر هلاک
 زان نمی‌بَرَم گِلوه‌ای بَشَر . تا مرا باشد کز و فَر و حَشَر
 ۴۵۰۰ زان می‌بَرَم گِلویی چند تا . زان گِلوها عالمی یابد رها
 که شما پروانه‌وار از جیلِ خویش . پیشِ آتش می‌کید این حمله کبش
 من می‌رانم شمارا همچو مست . از در افتادن در آتش با دو دست
 آنک خود را فتحها پنداشنید . تخمِ منحوسِ خود می‌کاشنید
 يك دگر را جِد می‌خواندید . سوه از درها فَرَس می‌راندید
 ۴۵۱۰ قهر می‌کردید و اندر عینِ قهر . خود شما مقهورِ قهرِ شیرِ دهر

بیان آنک طاغی در عین قاهری مقهورست و در عین

منصوری مأسور،

دزد قهر خواجه کرد و زر کشید . او بدان مشغول خود والی رسید
 گر زخواجه آن زمان بگر بختی . گئی بَرُو والی حَشَر انگبختی

زنگ کم Bul. (۴۵۰۲) . و. AB Bul. om. می‌خوردند A (۴۵۱۷) . آب گل A (۴۵۱۵)

این جمله کبش H (۴۵۰۶) . گِلویی چند ABHK Bul. (۴۵۰۰) . کز و فَر حَشَر Bul. (۴۵۰۴)

در بیان AH Heading: with idāfat جِد جِد G (۴۵۰۹)

آگاه شدن پیغامبر علیه السلام از طعن ایشان بر شهادت او،

گرچه نشنید آن موکل آن سخن . رفت در گوئی که آن بُد مِنْ لَدُن
 بُوِ پِراهِانِ یوسف را ندید . اَلَنْكَ حافظ بود و یعقوبش کشید
 ۴۵۲. آن شیاطین بر عَنانِ آسمان . نشنوند آن سِرِّ لَوْحِ غیب دان
 آن مُحَمَّد خننه و تَکَبُّه زده . آمه سِرِّ گِردِ او گردان شده
 او خورد حُلُو که روزیست باز . آن نه کانگشتان او باشد دراز
 نَحْمِ ثاقب گشته حارسِ دیوران . که پهل دزدی زَاخَمِدِ سِرِ ستان
 ای دو دیده سوی دَکَّان از پگاه . هین بمسجد رَو بَجُورِ رِزْقِ اله
 ۴۵۳. پس رسول آن گفشان را فهم کرد . گفت آن خُصَه نبودم از تَبَرْد
 مرده اند ایشان و پوسیده فنا . مرده گشتن نیست مردی پیشِ ما
 خود کیند ایشان که مه گردد شکاف . چونک من پا بَنُشْرَمِ اندر مُصَاف
 آنکهی گازاد بودیت و مکیتم . مر شمارا بسته می دیدم چنین
 اے بنازیده بَهْلُک و خاندان . نزدِ عاقلِ اُشْتِری بر ناودان
 ۴۵۴. نقشِ تن را تا فساد از بامر طُشْت . پیشِ چشمِ کُلِّ آتِ آت گشت
 بَنگرم در غُورِ قِ بینم عیان . بَنگرم در نیست شُی بینم عیان
 بَنگرم بر عالمی بینم نِهان . آدر و حَقّاً نرُسته ام جهان
 مر شمارا وقتِ ذَرَّاتِ اَلْسَت . دیده ام پابسته و منکوس و پست
 از حُدُوثِ آسمان بی عُمَد . آنچ دانسته بدم افزون نشد

و. AH om. (۴۵۲۹) . که بُد آن من لدن AH (۴۵۲۸)

گردد دراز Bul. باز for ناز . A. این خورد حُلُو Bul. (۴۵۲۲)

۴۵۲۴) K. ای دیده AH Bul. . After this verse K has the Heading
 فهم کردن: Bul. has: جواب گفتن رسول علیه السلام آن اسیران را: (which is suppl. in H):
 and so AB in marg. رسول صلی الله علیه وسلم ضمیر اسیران را

بنازیدن A (۴۵۲۶) . و. Bul. om. (۴۵۲۶)

۴۵۸۵ کودکانرا بی برے مکتب بزور . ز آنک هستند از فواید چشم کور
 چون شود واقف بمکتب می دود . جانش از رفتن یسگفته می شود
 می رود کودک بمکتب پیچ پیچ . چون ندید از مزد کار خویش هیچ
 چون کند در کسبه دانگی دست مزد . انگهان بی خواب گردد شب چو دزد
 جهد کن تا مزد طاعت در رسد . بر مطیعان آنکست آید حد
 ۴۵۹۰ اِثْبَابًا كَرَّهَا مَثَلِدُ گشته را . اِثْبَابًا طَوَّعًا صفا برشته را
 این مُحِبِّ حَقِّ زبهر علی . و آن دگر را بی غرض خود خلئی
 این محب دایه لیک از بهر شیر . و آن دگر دل داده بهر این سیر
 طفل را امر حسن او آگاه نه . غیر شیر او را از دلخواه نه
 و آن دگر خود عاشق دایه بود . بی غرض در عشق یک رایه بود
 ۴۵۹۵ پس مُحِبِّ حَقِّ باو مید و بترس . دفتر تقلید می خواند بدترس
 و آن محب حَقِّ زبهر حق کجاست . که ز اغراض و زعلها جد است
 گر چنین و گر چنان چون طالبست . جذب حق او را سوی حق جاذبست
 گر محب حق بود لغیر . گئی نیال دایما من خیر
 یا محب حق بود لغیر . لا سواة خایفا من بئیر
 ۴۶۰۰ هر دورا این جست و جوها زان سربست . این گرفتاری دل زان دلبر بست

جذب معشوق عاشق را مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُهُ الْعَاشِقُ وَلَا يَرْجُوهُ
 وَلَا يَخْطُرُ بِإِلَالِهِ وَلَا يَظْهَرُ مِنْ ذَلِكَ أَنْجَذِبَ أَثَرُهُ فِي الْعَاشِقِ
 إِلَّا اتَّخَوْفُ الْمَمْزُوجِ بِإِلَاسٍ مَعَ كَوَامِ الطَّلَبِ،

مدم اینجا که در صدر جهان . گر نبوده جذب آن عاشق نهان

انگهان آید K (۴۵۸۹)

بی عرض A (۴۵۹۱)

بی عرض A (۴۵۹۴)

یابید A Bnl (۴۵۹۵)

قاهرئ دزد مقهوریش بود . زآنک فهر او سر او را بود
 غالی بر خواجه دام او شود . تا رسد والی و بشاند قود
 ای که تو بر خلق چهره گشته . در نبرد و غالی آغشته
 آن بقاصد منهزم کردستان . تا ترا در حلقه ی آرد گشان
 هین عیان در گش پی این منهزم . در مران تا تو نگردي منخرم
 چون کشانیدت بدین شیوه بدام . حمله بینی بعد از آن اندر زحام
 عقل ازین غالب شدن گی گشت شاد . چون درین غالب شدن دید او فساد
 ۴۵۷۰ نیزچشم آمد رخرد بینای پیش . که خدایش سرمه کرد از گھل خویش
 گفت پیغمبر که هستند از فنون . اهل جنت در خصوصتها زبون
 از کمال حزم و سؤ الظن خویش . نه زنقص و بددلی و ضعف کیش
 در فیه دادن شنبه در گهون . حکمت لولا رجال مؤمنون
 دست کوتاهی زگفتار لعین . فرض شد بهر خلاص مؤمنین
 ۴۵۷۵ قصه عهد حدیبیه بخوان . گفت اَیْدِیکُم تهاست زان بدان
 نیز اندر غالی هر خویش را . دید او مغلوب دام کبریا
 زان نمی خندم من از زنجیرتان . که بکردم ناگهان شبگیرتان
 زان می خندم که با زنجیر و غل . می گشتان سوی سزستان و گل
 ای عجب کز آتش بی زینهار . بسته می آریستان تا سبزه زار
 ۴۵۸۰ از سوی دوزخ بزنجیر گران . می گشتان تا بهشت جاودان
 هر مقلدرا درین ره نیک و بد . همچنان بسته بحضرت می کشد
 جمله در زنجیر بسم و اینلا . می روند این ره بغیر اولیا
 می کشد این راه را پیکاروار . جز کسانی واقف از اسرار کار
 جهد کن تا نور تو رخشان شود . تا سلوک و خدمت آسان شود

(۴۵۶۷) Bal. H. منخرم.

(۴۵۶۸) Bal. حمله بینی. (۴۵۷۱) ABGHK پیغامبر. H. هست اند.

(۴۵۷۶) B om. (۴۵۸۴)* Bal. آسان کد.

صد چو تو فانیست پیش آن نظر • عاشقی بر نفی خود خواجه مگر
سایه و عاشقی بر آفتاب • شمس آید سایه لا گردد شتاب

داد خواستن پشه از باد بحضرت سلیمان علیه السلام،

پشه آمد از حدیفه وز گیاه • وز سلیمان گشت پشه دادخواه
۴۶۲۵ کای سلیمان معدلت می گستری • بر شیاطین وادی زاد و پری
مرغ و ماهی در پناه عدل نیت • کیست آن گم گشته کشِ فضلت نجست
داد ده مارا که بس زارم ما • بی نصیب از باغ و گلزارم ما
مشکلات هر ضعیفی از تو حل • پشه باشد در ضعیفی خود مثل
شهره ما در ضعف و اشکسته پری • شهره تو در لطف و مسکین پروری
۴۶۲۶ اے تو در اطباقِ قدرت منتهی • منتهی ما در کی و بی رهی
داد ده مارا ازین غم کن جدا • دست گیر ای دست تو دست خدا
پس سلیمان گفت ای انصاف جو • داد و انصاف از که میخواستی بگو
کیست آن ظالم که از باد و بروت • ظلم کردست و خراشیدست روت
ای عجب در عهد ما ظالم کجاست • کو نه اندر حبس و در زنجیر ماست
۴۶۲۷ چونک ما زادم ظلم آن روز مُرد • پس بعهد ما که ظلی پیش بُرد
چون بر آمد نور ظلمت نیست شد • ظلم را ظلمت بود اصل و عَضُد
نک شیاطین کسب و خدمت می کنند • دیگران بسته باصفادند و بند

(۴۶۲۴) After this verse Bnl. adds:

کی بود در پشه تاب تند باد • کن خیال الله اعلم بالبداد

Heading: AH پشه از حضرت.

(۴۶۲۴) AH و از گیاه.

(۴۶۲۱) A از آن غم. Bnl. داد کن مارا.

(۴۶۲۲) AB Bnl. باد بروت.

(۴۶۲۷) K کسب. کی ظلی AG (۴۶۲۵)

ناشکیباگی بُدی او از فراق • کی دوان باز آمدی سوی وثاق
 میلِ معشوقان نهانست و ستیر • میلِ عاشق با دو صد طبل و نغیر
 یک حکایت هست اینجا ز اعتبار • لیک عاجز شد بخاری زانتظار
 ۴۶۰ ترک آن کردیم کو درجست و جُوست • تا که پیش از مرگ بیند روی دوست
 تا رهد از مرگ تا یابد نجات • زآنک دیدم دوستت آبِ حیات
 هرک دیدم او نباشد دفعِ مرگ • دوست نبود که نه میوه‌ش نه برگ
 کار آن کارست ای مشتاقِ مست • کاندراَن کارار رسد مرگ خوش است
 شد نشان صدقِ ایمان ای جوان • آنک آید خوش ترا مرگ اندر آن
 ۴۷۰ گر نشد ایمان تو ای جانِ چنین • نیست کامل رو بجو اکمالِ دین
 هرک اندر کار تو شد مرگ دوست • بر دل تو بی کراهت دوست اوست
 چون کراهت رفت آن خود مرگ نیست • صورتِ مرگست و نُقلانِ کرد نیست
 چون کراهت رفت مردن نفع شد • پس دُرست آید که مُردن دفع شد
 دوست حق است و کسی کش گفت او • که توی آن من و من آن تو
 ۴۷۰ گوش دار اکنون که عاشق می‌رسد • بسته عشقِ او را بِجَمَلِ مِن مَسَد
 چون بدید او چهره صدرِ جهان • گوپا پزیدش از تن مرغِ جان
 همچو چوبِ خشک افتاد آن تنش • سرد شد از فَرَقِ جان تا ناخش
 هرچ کردند از بخور و از گلاب • نه بچسبید و نه آمد در خطاب
 شاه چون دید آن مُزَعَفَرِ روی او • پس فرود آمد زمرگبِ سوی او
 ۴۸۰ گفت عاشق دوست می‌جوید بَتَفَت • چونک معشوق آمد آن عاشق برفت
 عاشقِ حقی و حقِ آنست کُو • چون بیاید نبود از سو تای مُو

(۴۶۰) Bul. باید او نجات.

(۴۷۰) After this verse K Bul. have the Heading: رسیدن بخاری عاشق در بندگی.

In AH there is a blank space, and in marg. B a Heading similar to that of K Bul. (۴۷۷) ABHK Bul. از فرق سر, corr. in H.

(۴۸۱) Bul. تار می. In K تای has been altered to تار by a later hand.

باد چون بشنید آمد نیز نیز . پشه بگرفت آن زمان رام گریز
 ۴۶۵۵ پس سلیمان گفت ای پشه کجا . باش تا بر هر دو رام من قضا
 گفت ای شه مرگ من از بود اوست . خود سیاه این روز من از دور اوست
 او چو آمد من کجا یام فرار . کو بر آرد از نهاد من دمار
 همچین جویای درگاه خدا . چون خدا آمد شود جوییده لا
 گرچه آن وصلت بقا اندر بناست . لیک زاول آن بقا اندر فناست
 ۴۶۶۰ سابهایی که بود جویای نور . نیست گردد چون کند نورش ظهور
 عقل کی ماند چو باشد سزیده او . کل شیء هالك إلا وجهه
 هالك آید پیش وجهش هست و نیست . هستی اندر نیستی خود طرفه ایست
 اندرین محضر خردها شد زدست . چون قلم اینجا رسیده شد شکست

نواختن معشوق عاشق بیهوش را تا بیهوش باز آید،

و کشید از بیهوشی اش در بیان . اندک اندک از کرم صدر جهان
 ۴۶۶۵ بانگ زد در گوش او شه کای گدا . زر نثار آوردست دامن گشا
 جان تو کاندر فراقم و طپید . چونک زنهارش رسیدم چون رمید
 ای بدیده در فراقم گرم و سرد . با خود آ از بی خودی و بانم گرد
 مرغ خانه اُستری را می خرد . رسم مهمانش بخانه می برد
 چون بخانه مرغ اشتر پا نهاد . خانه ویران گشت و سقف اندر افتاد
 ۴۶۷۰ خانه مرغست هوش و عقل ما . هوش صالح طالب ناقه خدا
 ناقه چون سر کرد در آب و گلش . نه گل آنجا ماند نه جان و دلش
 کرد فضل عشق انسانرا فضول . زین فزون جویی ظلّومت و جهول

چون بشنود AH (۴۶۵۴)

Heading: A om. بیهوش, which has been suppl. by a later hand.

ماند و نی AH Bul. (۴۶۷۱)

اصل ظلم ظالمان از دیو بود . دیو در بندست اِستَم چون نمود
 مُلک زان دادست مارا کُن فکان . تا نسالد خلق سوے آسمان
 ۴۶۴ تا ببالا بر نیاید دودها . تا نگردد مُضْطَرِب چرخ و سها
 تا نلرزد عرش از ناله یتیم . تا نگردد از ستم جانِ سفیم
 زان نهادیم از مالک مَذْهَبی . تا نیاید بر فلکها یا ربی
 منگر ای مظلوم سوے آسمان . کاسمانی شاه داری در زمان
 گنت پشه داد من از دست باد . کو دو دست ظلم بر ما برگشاد
 ۴۶۵ ما ز ظلم او بنگی اندریم . بالب بسته ازو خون میخورم

امر کردن سلیمان علیه السلام پشه متظلم را باحضار خصم بدیوان حکم،

پس سلیمان گفت ای زیباتوی . امر حق باید که از جان بشنوی
 حق بمن گفتست هان ای داتور . مشو از خصی تو بی خصی دگر
 تا نیاید هر دو خصم اندر حضور . حق نیاید پیش حاکم در ظهور
 خصم تنها گر بر آرد صد نفیر . هان و هان بی خصم قول او مگیر
 ۴۶۰ من نیارم رُو ز فرمان تافتن . خصم خود را رُو یاور سوی من
 گنت قول نُست برهان و دُرُست . خصم من بادست و او در حکم نست
 بانگ زد آن شه که ای باد صبا . پشه افغان کرد از ظلمت ببا
 هین مُقابل شو تو و خصم و بگو . پاسخ خصم و بکن دفع عَدُو

۴۶۴) A . کاسمان شاه .

Heading: Bul . خصم خود .

۴۶۵) AH . پیش من . ۴۶۴) H . هان هان .

۴۶۵) A . و برهان . Bul . درست . K om . و after .

۴۶۴) AB . کای باد .

۴۶۵) Bul . تو و خصمت بگو . B . تو با خصم .

کم ز کوه سنگ نهد کز ولاد . نافه کآن نافه نافه زاد زاد
 زین همه بگذر نه آن مایه عدم . عالمی زاد و بزاید در بدر
 بر جهید و بر طپید و شاد شاد . يك دو چرخ زد سجود اندر فتاد

با خویش آمدن عاشق بهوس و روی آوردن بشنا و شکر معشوق،

گفت ای عنّای حق جانرا مَطاف . شکر که باز آمدی زان کوه قاف
 ۴۶۶۰ ای سرافیل قیامت گاه عشق . ای تو عشق عشق و ای دلخواه عشق
 اولین خلعت که خواهی دادنم . گوش خواهر که نمی بر روزنم
 گرچه ی دانی بصنوت حال من . بند پرور گوش کن اقوال من
 صد هزاران بار ای صدر فرید . ز آرزوی گوش تو هوشم پرید
 آن سببی تو و آن اصغای تو . و آن تبسمهای جان افزای تو
 ۴۷۰۰ آن نبویدن کم و بیش مرا . عشوه جان بداندیش مرا
 قلبهای من که آن معلوم نیست . پس پذیرفتی تو چون نقد درست
 بهر گستاخی شوخ غرّه . جلوهها در پیش جلوت ذره
 اولاً بشنو که چون ماندم زشت . اول و آخر ز پیش من بخت
 ثانیاً بشنو تو ای صدر و دود . که بی جستم ترا ثانی نبود
 ۴۷۰۵ ثالثاً تا از تو بیرون رفته ام . گویا ثالث ثلاثه گفته ام
 رابعاً چون سوخت مارا مزرعه . می ندانم خامه انر رابعه
 هر کجا یابی تو خون بر خاکها . بی بری باشد یقین از چشم ما

Heading: BK Bul. روی for روی . AH Bul. آوردن . Bul. om. و شکر . A om. معشوق .

آن نبویدن H (۴۷۰۰) . گوش خواهی A (۴۶۶۰) .

چون کان درست Bul. پس for G (۴۷۰۱) .

شوخی Bul. (۴۷۰۲) .

جاهلست و اندرین مُشکل شکار . می‌کشد خرگوش شبیری در کنار
 گی کنار اندر کشیدی شیرا . گر بدانستی و دیدی شیرا
 ۴۶۷۵ ظالمست او بر خود و بر جانِ خود . ظلم بین کز عدلها گوی برآرد
 جهل او مر علمهارا اوستاد . ظلم او مر عدلها را شد رشاد
 دست او برگرفت کین رفته دَمش . آنکوی آید که من دَم بخشش
 چون بمن زند شود این مرده تن . جان من باشد که رُو آرد بمن
 من کم اورا ازین جان مُحْتَم . جان که من بخشم ببیند بخشم
 ۴۶۸۰ جان نامحرم نبیند رُوی دوست . جز همان جان کاصلی او از کُوی اوست
 در دَم قصاب دار این دوست را . تا یلّد آن مغز نفزش پوست را
 گفت اے جان، ریمه از بلا . وصل ما را در گشادیم الصلا
 ای خود، ما بی خودی و مستی ات . اے زهنت، ما هاره هستی ات
 با تویی لب این زمان من تو بنو . رازهای کهنه گویم می شنو
 ۴۶۸۵ زانک آن لبها ازین دَم می رند . بر لب جُوی نهان بر می دَمد
 گوش بی گوئی درین دم بر گشا . بهر راز، یَفْعَلُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ
 چون صلا ی وصل بشنیدن گرفت . اندک اندک مرده جیبیدن گرفت
 نه کم از خاکست کز عِشْوَه صبا . سبز پوشد سر بر آرد از فنا
 کم ز آب نُظفه نبود کز خطاب . یوسفان زاینده رخ چون آفتاب
 ۴۶۹۰ کم زیادی نیست شد از امر کُن . در رَحْم طاموس و مرغ خوش سخن

جاهلست او اندرین K Bul. (۴۶۷۴)

عدلها گوی برد Bul. (۴۶۷۵)

رشاد for زیاد H (۴۶۷۶)

After this verse A leaves a blank space for a Heading. (۴۶۸۱)

ای خودی ما A . ای زهنتی ما A. (۴۶۸۲)

کهنه می گویم شنو AH (۴۶۸۴)

After this verse Bul. adds: (۴۶۹۰)

نیست کمتر چون زمار امر سلام • گلستان شد مر خلیل را بالنتهار •
 نبود از چوب خصمرا کمتر عیان • زامر هو شد چونکه اودرها نشان •

من چو با سَوْداییانش محرمم . روز و شب اندر قنص در می دم
 سخت مست و بی خود و آشفته . دوش ای جان بر چه پهلو خفته
 ۴۷۳۰ هان و هان مُش دار بر ناری دمی . اوْلا بر چه طلب کن محرمی
 عاشق و مستی و بگشاده زبان . الله الله آشوری بر ناودان
 چون زراز و نازِ او گوید زبان . یا حَمیلَ السَّمر خواند آسمان
 ستر چه در پشم و پنبه آذرت . تا می پوشیش او پیدائست
 چون بگویم تا یرش پنهان کنم . سر بر آرد چون عَلم کاینک منم
 ۴۷۳۵ رَغَمِ آنم گیردم او هر دو گوش . کای مدّخ چوئش می پوشی پوش
 گویش زو گرچه بر جوشیده . همچو جان پیدای و پوشیده
 گوید او محبوس خست این تنم . چون می اندر بزم خُبک می زم
 گویش زان پیش که گردی گرو . تا نیاید آفتِ مستی بِسرو
 گوید از جام لطیف آشام من . یارِ روزر تا نمازِ شلم من
 ۴۷۴۰ چون بیاید شام و دزد جام من . گویش و ده که نامد شام من
 زان عرب بنهاد نام می مدام . زانک سیری نیست می خور را مدام
 عنق جوشد باده تحقیر را . او بود ساقی پنهان صدیق را
 چون بجویی تو بتوفیق حسن . باده آب جان بود ابریق تن
 چون ببغزاید می توفیق را . قوت می بشکند ابریق را
 ۴۷۴۵ آب گردد ساقی و هر مست آب . چون مگو وَاللّهُ اَعْلَمُ بِالْصَّوَابِ
 پرتو ساقبت کاندر شیر رف . شیر بر جوشید ورقصان گشت و زفت
 اندرین معنی پیرس آن خبره را . که چنین گی دیک بودی شیره را
 بی تفکر پیش هر داننده هست . آنک با شوریده شوراننده هست

عاشق و مستی و بگشاده (۴۷۳۱) Bul. هان هان (۴۷۳۰)

ستر H (۴۷۳۳) . السمر H . چون زراز و راز او Bul. (۴۷۳۲)

میخواند را Bul. (۴۷۴۱) . و Bul. om. (۴۷۴۰) . خوش می پوشی A (۴۷۳۵)

گشت زفت K Bul. (۴۷۴۶) . چون بجوشی A (۴۷۴۳)

گفت من رعدست و این بانگ و حنین . زائر خواهد تا بیارد بر زمین
 من میان گفت و گریه و تنسم . یا بگریم یا بگویم چون کنم
 ۴۷۱۰ گر بگویم قوت می‌گردد بکا . و بگریم چون کم شکر و ثنا
 می‌فند از دینه خون دل شها . بین چه افتادست از دینه مرا
 این بگفت و گریه در شد آن نجف . که برو بگریست هم دُون هر شریف
 از دلش چندان بر آمد های هوی . حلقه کرد اهل بخارا گریه‌اوی
 خیره گویان خیره گریان خیره‌خند . مرد و زن خرد و کلان حیران شدند
 ۴۷۱۵ شهر هم هم‌رنگه او شد اشک‌ریز . مرد و زن درم شد چون رَسَنخیز
 آسمان می‌گفت آن دم با زمین . گر قیامت را ندیدیستی بین
 عقل حیران که چه عشقت و چه حال . تا فراق او عجبیر یا وصال
 چرخ بر خواند قیامت‌نامه‌را . تا بجزره بر دریه جامه‌را
 با دو عالم عشق را بیگانگی . اندرو هفتاد و دو دیوانگی
 ۴۷۲۰ سخت پنهانست و پیدا حیرنش . جان سلطانان جان در حشرنش
 غیر هفتاد و دو ملت کیش او . تخت شاهان تخته‌بندی پیش او
 مطرب عشق این زند وقت سماع . بندگی بند و خداوندی صداع
 پس چه باشد عشق دریای عدم . در شکسته عقل را آنجا قدم
 بندگی و سلطنت معلوم شد . زن دو پرده عاشقی مکتوم شد
 ۴۷۲۵ کاشکی هستی زبانی داشتی . تا زقستان پردها بر داشتی
 هرچ گویی ای دم هستی از آن . پرده دیگر برو بستی بدان
 آفتِ ادراک آن فالست و حال . خون بخون شستن محالست و محال

تا بگریم AK (۴۷۰۱) . بانگ حنین A (۴۷۰۸)

و بگریم G in the second hemistich (۴۷۱۰)

گرد او Bul. های و هو Bul. از لبش چندان B (۴۷۱۴)

جان عشق این ره زند وقت سماع A (۴۷۲۲) . تخت‌بندی A (۴۷۲۱)

هیچ گویی ای دم هستی A (۴۷۲۶)

بشنوی امر قال های و هوی را . گی ببینی حالت صدتو را
 نقش ما یکسان یضدها منصف . خاک هر یکمان روانشان مختلف
 ۴۷۷۰ همچنین یکسان بود آوازه‌ها . آن یکی پر درد و آن پسر نازها
 بانگر اسبان بشنوی اندر مُصاف . بانگر مرغان بشنوی اندر طواف
 آن یکی از حقد و دیگر زارتباط . آن یکی از رنج و دیگر از نشاط
 هراک دور از حالت ایشان بود . پیش آن آوازه‌ها یکسان بود
 آن درختی جنبید از زخم تبر . و آن درخت دیگر از باد سحر
 ۴۷۷۵ بس غلط گشتم زدیک مُردریگ . ز آنک سرپوشیده ی جوشید دیگ
 جوش و نوش حرکت گوید بیا . جوش صدق و جوش تزویر و ریا
 گرننداری بوزجان رُشناس . رو دماغی دست آور بوشناس
 آن دماغی که بر آن گلشن تند . چشم یعنوبان هم او روشن کند
 همین بگو احوال آن خسته جگر . کز بخاری دور ماندم ای پسر

یافتن عاشق معشوق را و بیان آنک جوینده یابنده بود کی فَمَنْ
 يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ

۴۷۸۰ کآن جوان در جست و جو بُد هفت سال . از خیال وصل گشته چون خیال
 سایه حق بر سر بند بود . عاقبت جوینده یابنده بود
 گفت پیغمبر که چون کوی دری . عاقبت زان در برون آید سری
 چون نشینی بر سر کوی کسی . عاقبت یعنی تو هم روی کسی
 چون زجای می گئی هر روز خاک . عاقبت اندر روی در آب پاک

این یکی B (۴۷۷۰) . که نبینی A (۴۷۷۸)

گرننداری دیدهای روشناس B (۴۷۷۷)

Heading: ABG بمن بعمل

کوبید A . پیغامبر ABGHE (۴۷۸۲) . چنچو BaL (۴۷۸۰)

حکایت عاشقی درازهجری و بسیار امتحانی،

يك جوانی بر زنی مجنون بُدست * می‌ندادش روزگار وصل دست
 ۴۷۰۰ بس شکنجه کرد عشقش بر زمین * خود چرا دارد زاول عشق کین
 عشق از اول چرا خونی بود * تا گریزد آنک یسرونی بود
 چون فرستاده رسولی پیش زن * آن رسول از رشک گشتی راه زن
 و بر بسوی زن نهیستی کتابش * نامه را نصیحت خوانده نایبش
 و بر صبارا پیک کردی در وفا * از غباری تیره گشتی آن صبا
 ۴۷۰۰ رُقعہ گر بر پر مرغی دوختی * پر مرغ امر تَف رُقعہ سوختی
 راهبای چاره را غیرت ببست * لشکر اندیشه را رایت شکست
 بود اول مؤنس غم انتظار * آخرش بشکست کی هر انتظار
 گاه گشتی کین بلای بی‌دواست * گاه گشتی نه حیات جان ماست
 گاه هستی زو بر آوردی سَری * گاه او از نیستی خوردی برے
 ۴۷۱۰ چونک بر وی سرد گشتی این نهاد * جوش کردی گرم چشمه اتحاد
 چونک با بی‌برگی غُربت ساخت * برگ بر بی‌برگی بسوی او بناخت
 خوشهای فکرتش بی‌کاه شد * شیر و انرا رهنما چون ماه شد
 ای بسا طوطی گویای خَمش * ای بسا شیرین روان رو سُرش
 رو بگورستان دی خامش نشین * آن خموشان سخن گورا ببین
 ۴۷۲۰ يك اگر رنگ بینی خاکشان * نیست یکسان حالت چالاکشان
 تخم و لخم زندگان یکسان بود * آن یکی غمگین دگر شادان بود
 تو چه دانی تا ننوشی فالشان * ز آنک پنهانست بر تو حالشان

Heading: ABK Bul. عاشق. ABHK Bul. درازهجری. ABK Bul. om. و. A امتحان.

(۴۷۱۱) After this verse Bul. adds:

روز و شب بی‌حواب و بی‌عشرت و زار * بی‌دل و شوریه مجنون نزار

(۴۷۰۱) Bul. بیرونی. هرکه (۴۷۰۲) B نوشی.

ناشناسا تو سببها کرده * از دم دوزخ بهشتیم بُرده
 بهر آن کردی سبب این کار را * تا ندارم خوار من يك خار را
 در شکست پای بخشد حق پری * هر زعفران چاه بگشاید در
 تو مین که بر درختی یا بچاه * تو مرا بین که من منتاح راه
 ۴۱۰ اگر تو خواهی باقی این گفت و گو * اے اخی در دفتر چارم بگو

تمّ المجلد الثالث من المثنوی المعنوی،

(۴۸۰۶) After this verse Bul. adds:

مر ترا مرچه کرامت شود * با حقش کردی نظر رحمت شود

(۴۸۱۰) Bul. از دفتر.

۴۷۸۵ جمله دانند این اگر تو نگروی . هر چه می کاریش روزی بدروی
 سنگ بر آهن زدی آتش نجست . این نباشد و ریاشد نادرست
 آنک روزی نیستش بخت و نجات . ننگرد عقلش مگر در نادرات
 کآن فلان کس گشت کرد و بر نداشت . و آن صدف بُرد و صدف گوهر نداشت
 بلغم باغور و ابلیس لعین . سود نامدشان عبادتها و دین
 ۴۷۹۰ صد هزاران انبیا و رهروان . نآید اندر خاطر آن بدگان
 این دورا گیرد که تاریکی دهد . در دلش اِدبار جز این گی نهد
 پس کما که نان خورد دلشاد او . مرگش او گردد بگیرد در گلو
 پس تو ای اِدبار رو هر نان مخور . تا نبفتی همچو او در شور و شر
 صد هزاران خلق نانها می خورند . زور می یابند و جان می پرورند
 ۴۷۹۵ تو بدان نادر کجا افتاده . گر نه محرومی و ابله زاده
 این جهان پُر آفتاب و نور ماه . او بهشته سرفرو برده بچاه
 که اگر حق است پس کوروشی . سر زجه بر دار و بنگر ای دنی
 جمله عالم شرق و غرب آن نور یافت . تا تو در چاهی نخواهد بر تو تافت
 چه رها کن رو بایوان و گروبر . کم سبیز اینجا بدان کالنج شوم
 ۴۸۰۰ هین مگو کاینک فلانی گشت کرد . در فلان سالی ملخ گشتش بخورد
 پس چرا کارم که اینجا خوف هست . من چرا افشام این گندم زدست
 و آنک او نگذاشت گشت و کار را . پُر کند کورئ تو انبار را
 چون دری می کوفت او از سلوی . عاقبت در یافت روزی خلوی
 جست از بیم عَمَس شب او بیاض . یار خود را یافت چون شمع و چراغ
 ۴۸۰۵ گفت سازند سب را آن نفس . ای خدا تو رحمتی کن بر عَمَس

AH (۴۷۹۶) . گشت کرد G (۴۷۸۸) . این . A om. . A suppl. before دانند (۴۷۸۵)
 . گشتش and گشت G (۴۸۰۰) . نور و ماه . After this verse Bal. adds: (۴۸۰۲)
 ترك تفصیلات را میکن ممان . حال آن عاشق جوان را کن بیان
 . او شب بیاض AH (۴۸۰۴)

فَلَوْ قَبْلَ مِيكَاهَا بَكَيْتُ صَابَةً . لِسُعْدَى ^(a) شَفِيتُ النَّفْسَ قَبْلَ التَّنَمُّرِ
 وَلَكِنْ بَكَيْتُ قَبْلِي فَيَبِجْ لِي الْبُكَاءُ . بُكَاهَا فَقُلْتُ الْفَضْلُ لِلْمُتَقَدِّمِ
 رَحِمَ اللَّهُ الْمُتَقَدِّمِينَ وَالْمُتَأَخِّرِينَ ^(b) وَالْمُنْجِزِينَ ^(b) وَالْمُنْتَجِزِينَ ^(b) بِنُضْلِهِ وَكَرَمِهِ،
 وَجَزِيلِ آيَاتِهِ وَرَغَمِهِ، فَهُوَ خَيْرُ مُسْتَوَلٍ، وَأَكْرَمُ مَأْمُولٍ، وَاللَّهُ ^(c) خَيْرُ حَافِظًا
 وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ^(d) وَخَيْرُ الْمُؤَنِّسِينَ وَخَيْرُ الْوَارِثِينَ ^(d)، وَخَيْرُ مُخْلِفٍ رَازِقٍ
 لِلْعَابِدِينَ الزَّارِعِينَ الْحَارِثِينَ، وَصَلَّى اللَّهُ ^(e) عَلَى مُحَمَّدٍ ^(e) وَعَلَى جَمِيعِ الْأَنْبِيَاءِ
 وَالْمُرْسَلِينَ، ^(f) آمِينَ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ ^(f)،

B. وَالْمُنْعَرِجِينَ وَالْمُسْعِرِينَ H. وَالْمُرِينَ وَالْمُسْعِرِينَ A. (b) — (b) . يسعدى Bul. (a)
 . وَخَيْرُ الْوَارِثِينَ وَخَيْرُ الْمُؤَنِّسِينَ Bul. (d) — (d) . فَاللَّهُ Bul. (c) . وَالْمُنْتَجِزِينَ وَالْمُنْجِزِينَ
 . عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الْأَكْرَمِينَ Bul. K (e) — (e)
 . وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ B (f) — (f)

بسم الله الرحمن الرحيم،

الظُّعْنُ الرابع، الى احسن المراتب، وأجلّ المنافع^(a)، تُسَرُّ^(b) قلوب العارفين
بمطالعته كسرور الرياض بصَوْبٍ^(c) الغام، وأُنْسِ العيون بطيب المنام، فيه
ارتياح الأرواح، وشفاء الأشباح، وهو كما يشبهه المخلصون وبهوونه، وبطلبه
الساكنون ويتمنونه، للعيون قُرّة، وللنفوس مَسَرّة، أطيب الثمار لمن اجتنى، وأجلّ
البرادات والمُنَى، مَوْصل الليل الى طيبه، وهادى الحُبِّ الى حبيبهِ، وهو
بحمد الله من اعظم المواهب، وأنس الرغائب، مجدّد عهد الألفة، مُسهِّل عُسرِ
اصحاب الكلفة، يزيد النظر فيه اسفا لمن يَعِدّ، وسُرورا^(d) لمن سَعِدَ،
تضمّن^(e) صدره ما لم يتضمن^(f) صدور^(d) الغانيات من الحلال، جزاء لأهل العلم
والعمل، فهو كبدٍ طلع، وجدّ رجح، زايد على تأميل الآملين، رايد لزود^(g)
العاملين، يرفع الأمل بعد الخفاضة، ويسيطر الرجاء بعد انقباضه، كشمسٍ
أشرقت، من بين غمام^(h) تفرقت⁽ⁱ⁾، نور لأصحابنا، وكثر لأعقابنا، ونسأل الله
التوفيق لشكره فان الشكر قيد للعتيد^(j)، وصيد للزيد، ولا يكون إلا ما يريد،
ومما شجاني أننى كنتُ نايما . أَعْلَلُ^(k) من بَرزو يطيب النَّعْمُ
إلى أن دَعَتْ وَرَافَه فى غُصْنِ أَيْكَةٍ . تَغَرَّدُ مَيْكَاهَا بِحُسْنِ التَّرَنُّمِ

Heading: After الرحمن الرحيم AH add تسعين و٦٠.

(a) A om. المنافع. (b) A فسّر. G تُسَرُّ. (c) ABGHK بصوت.

(d)—(d) A om. H وسكرا. (e) Bul. يتضمن صدره. (f) H يتضمن.

(g) A زايد لود. (h) Bul. غامة. (i) ABHK تفرق.

(j) H للعتيد corr. by a later hand.

(k) G أَعْلَلُ.

نور از آن ماه باشد وین ضیا . آن خورشید این فرو خوان از نیا
 شمس را قرآن ضیا خواند ای پدر . و آن قمر را نور خواند این را نگار
 ۲۰ شمس چون عالی تر آمد خود زماه . پس ضیا از نور افزون دان بجاء
 پس کس اندر نور مه متهج ندید . چون بر آمد آفتاب آن شد پدید
 آفتاب اغواض را کامل نمود . لاجرم بازارها در روز بود
 تا که قلب و نقد نیک آید پدید . تا بود از غنیمت و از حيله بعيد
 تا که نورش کامل آمد در زمین . تاجران را رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ
 ۲۵ لیک بر فلّاب مبعوض است و سخت . زآنک ازو شد کاسد اورا نقد و رخت
 پس عدو جان صرافست قلب . دشمن درویش کی بود غیر کلب
 انبیا با دشمنان بر می تند . پس ملایک رَبِّ سَلِّمْ می زنند
 کین چراغی را که هست او نورکار . از پُف و دمه های دزدان دور دار
 دزد و فلّابست خصم نور بس . زین دواى فریادرس فریاد رس
 ۳۰ روشنی بر دفتر چارم بریز . کآفتاب از چرخ چارم کرد خیز
 همین ز چارم نور ده خورشیدوار . تا بتابد بر بلاد و بر دیار
 هرکش افسانه بخواند افسانه است . و آنک دیدش نقد خود مردانه است
 آب نیلست و یقیناً خون نمود . قوم موسی را نه خون بُد آب بود
 دشمن این حرف این دم در نظر . شد مثل سرنگون اندر سفر

(۱۹) Bul. اورا نگر.

(۲۰) In B vv. ۲۰ and ۲۱ are transposed.

(۲۱) B پس کما در نورمه.

(۲۲) ABK Bul. اغراض را.

(۲۳) G نقد نیک with *iqḍafat*.

(۲۴) A بر زمین.

(۲۵) AH om. و before سخت. H کاسد شد. In A کاسد is suppl. after کاسد. A

نقد رخت.

(۲۶) Bul. عدوی جان.

(۲۷) B بر دشمنان.

(۲۸) G نور کار with *iqḍafat*.

(۲۹) ABHK نور و بس.

(۳۰) A در دفتر.

(۳۱) B در بلاد و در دیار.

(۳۲) AB نه خون بود.

(۳۳) H و این دم. A شد مبعوض, corr. in marg.

بسم الله الرحمن الرحيم،

ای ضیاء الحق حُسام الدین توی . که گذشت از مَه بنورت مثنوی
 همتِ عالی تو اے مُرنجا . می‌گفتد این را خدا داند کجا
 گردن این مثنوی را بستن . می‌گفتی آن سوی که دانسته
 مثنوی پایان گشتن ناپدید . ناپدید از جاهلی کُش نیست دید
 مثنوی را چون تو مبدأ بوده . گر فزون گردد توش افزوده
 چون چنین خواهی خدا خواهد چنین . می‌دهد حق آرزوی متقین
 کانَ إِلَهَ بوده در ما مَضَى . تا که کانَ الله پیش آمد جزا
 مثنوی از تو هزاران شکر داشت . در دعا و شکر کفها بر فراشت
 در لب و کُش خدا شکر تو دید . فضل کرد و لطف فرمود و مزید
 ۱۰ زَانِكَ شاکر را زیادت و عا است . آنچنانک قُرب مُزِد رِجَه است
 گفت وَاسْجُدْ وَاقْتَرِبْ بزدانِ ما . قُربِ جان شد رِجَه ابدانِ ما
 گر زیادت می‌شود زین رُو بود . نه از برای بَوش و های و هو بود
 با تو ما چون رز بتابستان خوشیم . حکم داری هین بکُش تا می‌گشیم
 خوش بگش این کاروان را تا بحج . اے امیر صَبْر مِشْأَحُ الْفَرَج
 ۱۵ حج زیارت کردن خانه بود . حج رَّبِّ الْبیت مردانه بود
 زان ضیا گفتم حُسام الدین ترا . که تو خورشیدی و این دو وصفها
 کین حُسام و این ضیا یکبست هین . تبخ خورشید از ضیا باشد یقین

Heading: ABGK om.

(۲) K آن سوش .

(A) A کفها بر گاشت .

(۱) L لطف افزود B .

(۱۱) G صبر with idāfat, Bul. الصبر .

۵۰ هر کس را هست اومید برے . که گشادندش در آن روزی دَری
 باز در بستندش و آن دَر پَست . بر همان اومید آتش پا شدست
 چون درآمد خوش در آن باغ آن جوان . خود فرو شد پا بگنجش ناگهان
 مر عس را ساخته یزدان سبب . تا زبیم او دَوَد در باغ شب
 بیند آن معشوقه را او با چراغ . طالب انگشترے در جُوی باغ
 ۵۵ پس فرین می کرد از ذوق آن نفس . با ثنائے حق دعای آن عَس
 که زیان کردم عس را از گریز . بیست چندان سیم و زر بر وی بریز
 امر عوانی مر و را آزاد کن . آنچنانک شادم اورا شاد کن
 سعد دارش این جهان و آن جهان . از عوائف و سگاش و رهان
 گرچه خُوی آن عوان هست ای خدا . که هماره خلق را خواهد بلا
 ۶۰ گر خبر آید که شه جُرم نهاد . بر مُسلیمانان شود او زفت و شاد
 و ر خبر آید که شه رحمت نمود . امر مُسلیمانان فکند آنرا بچود
 مائی در جان او افند از آن . صد چنین اِدبارها دارد عوان
 او عوان را در دعا در می کشید . کز عوان اورا چنان راحت رسید
 بر همه زهر و بُرو تریاق بود . آن عوان پیوند آن مشتاق بود
 ۶۵ پس بَد مطلق نباشد در جهان . بَد نیست باشد این را هم بدان
 در زمانه هیچ زهر و قند نیست . که یکی را پا دگر را بند نیست
 مر یکی را پا دگر را پای بند . مر یکی را زهر و سر دیگر چو قند
 زهر مار آن مار را باشد حیات . نسبتش با آدمی باشد مهات
 خلق آبی را بود دریا چو باغ . خلق خاکی را بود آن مرگ و داغ
 ۷۰ همچنین بر می شمرد ای مردِ کار . نسبت این از یکی کس تا هزار

(۵۰) AK Bul. امید.

(۵۱) Bul. باز در در بستش B.

(۵۸) A و سگیش B. و سگی بازش رهان.

(۶۱) K در خبر B. و ر خبر.

(۶۴) B کآن عوان.

(۶۶) A بند نیست.

(۶۸) G مار آن مار را.

in text. ABHK Bul. زهر ماران مار را.

(۷۰) B از یکی تا صد هزار.

۲۵ اے ضیاءِ آنحنی تو دیدی حالِ او . حق نمودت پاسخِ افعالِ او
 دیدنِ غیبتِ چو غیبتِ اوستاد . کم مبادا زین جهان این دید و داد
 این حکایت را که نقدِ وقتِ ماست . گر تماش می کنی اینجا رواست
 ناگهانرا ترک کن بهر گمان . قصه را پایانِ بر و مخلصِ رسان
 این حکایت گر نشد آنجا تمام . چارمین جلدست آرش در نظام

تمامی حکایت آن عاشق کی از عس گر بخت در باغی مجهول
 خود معشوق را در باغ یافت و عس را از شادی دعای خیر
 می کرد و می گفت کی عسی آن تکرهوا شبنما وهو خیر لکم،

۴۰ اندر آن بودم کان شخص از عس . راند اندر باغ از خوفِ فرس
 بود اندر باغ آن صاحب جمال . کر غش این در عتبا بد هشت سال
 سایه او را نمود امکان دید . همچو عتفا وصفِ او را می شنید
 جز یکی لقیه که اول از قضا . بروی افتاد و شد او را دل ربا
 بعد از آن چندان که می کوشید او . خود مجالش می نداد آن تندخو
 ۴۱ نه بلایه چاره بودش نه مال . چشم پُسر و بی طمع بود آن نهال
 عاشق هر پیشه و مطلبی . حق بیالود اولِ کارش لی
 چون بدان آسیب در جست آمدند . پیش پاشان می نهد هر روز بند
 چون در افگندش بخت و جوی کار . بعد از آن در بست که کاین بیار
 هم بر آن بُو می تنند و می روند . هر دمی راجی و آیس می شوند

(۲۸) G مخلص as in text.

Heading: A تمام . A om. در باغی . Bul. معشوقه را . Bul. میگفت . ABHK
 Bul. om. عسی before کی.

(۴۱) A بود for بد, corr. in marg.

(۴۲) Bul. بسیار می کوشید.

گفت نیکویی ازینها دیدار . من دستان زین سبب بگزیدم
 خُبث و ظلم و جور چندان ساختند . که مرا از شر بخیّر انداختند
 هر گهی که رو بدنیا کردمی . من از ایشان زخم و ضربت خوردی
 کردمی از زخم آن جانب پناه . باز آوردندی گرگان براه
 ۹ چون سبب ساز صلاح من شدند . پس دستان بر منست ای هوشمند
 بنده ی نالد بحق از درد و نیش . صد شکایت می کند از رنج خویش
 حق می گوید که آخر رنج و درد . مر ترا لایه کُنا و راست کرد
 این رگله زان نعمتی کُن کت زند . از در ما دور و مطرودت کند
 در حقیقت هر عدو داروی تُست . کیمیا و نافع و دِنجوی تُست
 ۱۰ که ازو اندر گریزی در خلا . استعانت جویی از لطف خدا
 در حقیقت دوستان دشمنند . که ز حضرت دور و مشغول کنند
 هست حیوانی که نامش اُسْغُرسْت . او بزخم چوب زفت و لُشْرست
 تا که چوبش می زنی به می شود . او ز زخم چوب فربه می شود
 نفس مؤمن اُسْغُری آمد یقین . کو بزخم رنج زفتست و سمین
 ۱۰۰ زین سبب بر انبیا رنج و شکست . از همه خلق جهان افزون ترست
 تا ز جانها جان شان شد زفت تر . که ندیدند آن بلا قوم دیگر
 پوست از دارو بلا گش می شود . چون ادیم طایفی خوش می شود
 ورنه تلخ و تیز مالدی درو . گند گشتی ناخوش و ناپاک بو

(۸۷) B ظلم و حیف.

(۸۸) In A زخم is suppl. above. A om. و after زخم.

(۹۰) A چون سبب صلاح . Instead of ساز A has بهر suppl. above.

(۹۱) B om. و.

(۹۱) HK دیندار و صادق و دلجوی تست corr. in marg.

(۹۷) A اسعرت . A زفت . (۹۸) Bul. بزخم.

(۹۹) A اسعری . K Bul. رنج و زخم . (۱۰۱) ABHK Bul. قومی دیگر.

(۱۰۲) B تلخ . K گر نه تلخ .

زید اندر حق آن شیطان بود . در حق شخصی دگر سلطان بود
 آن بگوید زید صدیق سبیت . وین بگوید زید گبر کشتیست
 زید يك دانست بر آن يك جنان . او برین دیگر همه رنج و زیان
 گر تو خواهی کو ترا باشد شکر . پس ورا امر چشم عشاقش نگر
 ۷۵ منگر از چشم خودت آن خوب را . بین چشم طالبان مطلوب را
 چشم خود بر بند زان خوش چشم تو . عاریت کن چشم از عشاق او
 بلك ازو کن عاریت چشم و نظر . پس ز چشم او بروی او نگر
 تا شوی ایمن زسیری و ملال . گفت کان الله له زین ذو النجلا
 چشم او من باشم و دست و دلش . تا رهد از مَدیرِها مَقِلش
 ۸۰ هر چه مکروهست چون شد او دلیل . سوے محبوبیت حییت و خلیل

حکایت آن واعظ کی هر آغاز تذکیر دعای ظالمان و سخت دلان و بی اعتقادان کردی،

آن یکی واعظ چو بر تخت آمدی . فاطعان راه را داعی شده
 دست بر می داشت یا رب رحم ران . بر بدان و مُسَدان و طاغیان
 بر همه تَسَخَرُگان اهلِ خیر . بر همه کافر دلان و اهلِ دَیَر
 می نکردی او دعا بر اصفیا . می نکردی جز خیشان را دعا
 ۸۵ مر ورا گفتند کین معهود نیست . دعوت اهلِ ضلالت جود نیست

. گبر و کشتیست B (۷۲)

. بر آن يك چو جان K Bul. corr. in marg. جنان for جهان A (۷۲)

G جنان as in text.

. پس ورا for زید را B (۷۶)

. چون او شد دلیل AH (۸۰)

Heading: B حکایت واعظی . AB در هر آغاز . Bul. om. و after ظالمان .

. او نکردی آن دعا Bul. (۸۱)

قصه خیانت کردن عاشق و بانگ بر زدن معشوق بر وی،

۱۲۰ چونك تنهائش بدید آن ساده مرد • زود او قصه كنار و بوسه كرد
 بانگ بر وی زد بهیت آن نگار • كه مرو گستاخ ادب را هوش دار
 گفت آخر خلونست و خلاق فی • آب حاضر نشسته همچون منی
 كس نمی جنبد درین جا جز كه باد • کیست حاضر کیست مانع زین گشاد
 گفت ای شیدا تو ابله بوده • ابلهی وز عاقلان نشنوده
 ۱۲۵ باد را دیدی كه می جنبد بدان • باد جنبان نیست اینجا باذران
 می روزه تصرف صنع ایزدش • زد برین باد و می جنبانندش
 جزو بادی كه بحكم ما درست • باد بیزن تا جنبانی نجست
 جنبش این جزو باد ای ساده مرد • بی تو و بی باذیزن سر نكرد
 جنبش باد نفس كاندرا لبست • تابع تصرف جان و قلوبست
 ۱۳۰ گاه دم را مدح و پیغای كفی • گاه دم را هجو و دشنامی كفی
 پس بدان احوال دیگر بادهما • كه جزوی كل می بیند نهی
 باد را حق كه بهار می كند • در دیش زین لطف عاری می كند
 بر گروه عاد صرصر می كند • باز بر هودش معطر می كند
 می كند يك باد را زهر سموم • مر صبارا می كند خرم قدوم
 ۱۳۵ باد دم را بر تو بنهاد او اساس • تا كنی هر باد را بر وی قیاس

Heading: B. معشوقه. Bul. قصه کردن بخیانت آن عاشق.

(۱۲۰) AK تنهائش.

(۱۲۴) B Bul. چست مانع. Bul. مراد.

(۱۲۴) Bul. از عاشقان نشنوده. A. گفت ای ابله تو شیدا بوده.

(۱۲۶) G om.

(۱۴۰) A om. و. هجو.

(۱۴۱) K Bul. کل می بیند.

(۱۲۶) Bul. زهر و سموم. B. يك باد را بزبان سموم.

آدمی را پوستِ نامدبوغ دان . از رطوبتها شده زشت و گران
 ۱۰۵ تلخ و تیز و مالش بسیار ده . تا شود پاک و لطیف و با فیه
 ورنه نمی‌توانی رضا ده ای عیار . گر خدا رحمت دهد بی اختیار
 که بلای دوست تطهیر ثابست . علم او بالای تدبیر ثابست
 چون صفا بیند بلا شیرین شود . خوش شود دارو چو صحت بین شود
 بُرد بیند خویش را در عینِ مات . پس بگوید اُفْلُوْیَ یا رُفَات
 ۱۱۰ این عنوان در حقِ غیری سود شد . لیک اندر حقِ خود مردود شد
 رحمِ ایمانی ازو پشیده شد . کینِ شیطانی برو پیچیده شد
 کارگاهِ خشم گشت و کینِ وره . کینه دان اصلِ ضلال و کافری

سؤال کردن از عیسی علیه السلام که در وجود از همه

صعبها صعب‌تر چیست،

گفت عیسی را یکی هشیار سر . چیست در هستی ز جمله صعیر
 گفتش ای جان صعیر خشم خدا . که از آن دوزخ می‌لرزد چو ما
 ۱۱۵ گفت ازین خشم خدا چه بود امان . گفت ترکِ خشم خویش اندر زمان
 پس عنوان که معین این خشم گشت . خشم زشتش از سبع هر در گذشت
 چه امیدنش برحمت جز مگر . باز گردد زان صفت آن بی‌هنر
 گرچه عالم را از ایشان چاره نیست . این سخن اندر ضلال افکند نیست
 چاره نبود هر جهان را از چنین . لیک نبود آن چنین ماء معین

درو پیچیده B (۱۱۱) . نمی‌توانی B Bul. (۱۰۶) . طلع K (۱۰۵)

کافری و . A om. آنک بود اصل ضلال و کافری B (۱۱۲)

Heading: ABHK Bul. از عیسی علیه السلام . ABH Bul. om. سؤال کردند

که یا روح الله در وجود

گفت ای جان AH (۱۱۴) . افکنده نیست K (۱۱۸)

آن جهان را A (۱۱۶)

گفت او گر ابله من در ادب • زیرکم اندر وفا و در طلب
گفت ادب این بود خود که دیده شد • آن دگر را خود می دانی تو کد

قصه آن صوفی کی زن خود را با بیگانه بگرفت،

صوفی آمد بسوی خانه روز • خانه يك در بود و زن با کفش دوز
جفت گشته با رهی خویش زن • اندر آن يك حجره از وسوسه تن
۱۶۰ چون بزد صوفی بچید در چاشت گاه • هر دو در ماندند نه حیل نه راه
هیچ معیودش نبود کو آن زمان • سوی خانه باز گردد از دکان
فاصدا آن روز بی وقت آن مروع • از خیالی کرد تا خانه رجوع
اعتماد زن بر آن کو هیچ بار • این زمان فا خانه نآمد او زکار
آن قیاس راست نآمد از قضا • گرچه ستارست هم بدهد سزا
۱۶۵ چونك بد کردی بترس آمن مباش • زآنك تخمست و برویاند خدش
چند گاهی او بپوشاند که تا • آیدت زآن بد پشیمان و حیا
عهد عمر آن امیر مؤمنان • داد دزدی را بجلاد و عمان
بانگ زد آن دزد کاسه میر دیار • اولین بارسست جرم زینهار
گفت عمر حاش لله که خدا • بار اول قهر بارد در جزا

(۱۵۷) After this verse B adds:

خود ادب این بود و آن دیگر دین • زین بتر باشد که دیدیش یقین
هرچه زین گونه نلابد بعد ازین • يك خط خواهد بدن جمله چنین

and so Bul., which in the second verse has تراود

Heading: ABHK Bul. om. آن. ABHK Bul. زن را.

(۱۶۰) A فی راه. (۱۶۲) K آن زمان Bul. تا خانه.

(۱۶۵) ABHK Bul. این مباش. B has سزا in marg. (۱۶۴) B Bul. بدهد جزا.

(۱۶۶) After this verse Bul. has the Heading: حکایت آن دزد که در عهد امیر

المؤمنین عمر رضی الله عنه.

(۱۶۱) B بر جزا.

در نمی‌گردد سخن بی لطف و قهر • بر گروهی شهید و بر قومست زهر
 مَرُوحَه جنیان پی، انعام کس • وز برای قهر هر پشه و مگس
 مَرُوحَه تفدیر ربانی چرا • پُر نباشد ز امتحان و ابتلا
 چونك جزو بادِ دَم یا مَرُوحَه • نیست إِلَّا مَفْسَد یا مَصْلَحَه
 ۱۴۰ این شمال و این صبا و این دُور • گی بود از لطف و از انعام دُور
 يَك کفِ گندم ز آبشاره بین • فهم کن کآن جمله باشد همچنین
 کَلِّ باد از بُرجِ بادِ آمان • گی چَهِد بی مَرُوحَه آن باداران
 بر سر خرمن بوقتِ انشقاق • نه که فلاحان ز حق جویند باد
 تا جُدا گردد ز گندم کاهها • تا بآبشاره رَوَد یا چاهها
 ۱۴۵ چون بهاند دیر آن بادِ وزان • جمله را بینی بحق لایه کُنان
 همچنین در طُلُقِ آن بادِ وِلاد • گر نیاید بانگِ درد آید که داد
 گرنمی‌دانند کش رانده اوست • باد را پس کردن زاری چه خُوست
 اهلِ کشتی همچنین جُویای باد • جمله خواهانش از آن رَبِّ الْعِباد
 همچنین در دردِ دندانها زیاد • دفع میخوامی بسوز و اعنقاد
 ۱۵۰ از خدا لایه کُنان آن جُدیان • که به بادِ ظفر اے کامران
 رُفَعَه تعویذ میخوانند نیز • در شکنجه طوقِ زن از هر عزیز
 پس همه دانسته‌اند آنرا یقین • که فرستد بادِ رَبِّ الْعَالَمین
 پس یقین در عقلِ هر داننده هست • اینک با جُتیند جُنیانند هست
 گر تو اورا و نبینی در نظر • فهم کن آنرا باظهار اثر
 ۱۵۵ تن بجان جند نمی‌بینی تو چان • لیک از جتیدن تن جان بدان

بر گروهی قهر و بر قومست مهر K (۱۳۶)

با مَرُوحَه AB (۱۳۴)

Bul. باشد این چنین B. يَك کنی (۱۴۱) and so Bul.

Bul. زاینده اوست B (۱۴۷) چه هست

Bul. اینرا یقین (۱۵۲)

زیرِ چادر مرد رُسا و عیان . سخت پیدا چون شُتر بر نردبان
گفت خاتونِیست از اعیانِ شهر . مر ورا از مال و اقبالت بہر
در بیستم تا کی بیگانہ . در نیاید زود نادانانہ
۱۱۰ گفت صوفی چیستش ہین خدمتی . تا بر آرہی سپاس و متی
گفت مہلش خویشی و پیوستگیست . نیک خاتونِیست حق داند کہ کیست
خواست دختر را بیند زیردست . اتفاقا دختر اندر مکتبست
باز گفت ار آرد باشد یا سُوس . ہی کنم اورا بجان و دل عروس
یک پسر دارد کہ اندر شہر نیست . خوب و زیرک چاہک و مکتب کیست
۱۱۵ گفت صوفی ما فقیر و زار و کم . قومِ خانوں مال دار و مُحشَم
کی بود این کُفو ایشان در زواج . یک در از چوب و دری دیگر زجاج
کُفو باید ہر دو جفت اندر نکاح . ورنہ تنگ آید نہاند اریاح

گفتن زن کہ او در بند جہاز نیست مراد او ستر و صلاحست
و جواب گفتن صوفی این را سر پوشیدہ،

گفت گنم من چنین عذری و او . گفت نہ من نیستم اسباب جو
ما زمال و زر ملول و تُغمہ ام . ما بحرص و جمع نہ چون عامہ ام
۲۰۰ قصد ما سترست و پاکی و صلاح . در دو عالم خود بدان باشد فلاح
باز صوفی عذری درویشی بگفت . و آن مکرر کرد تا نبود نہت

(۱۸۷) B Bul. شتر بر ناردان. After this verse BK Bul. add:

از تعجب گفت صوفی چیست این * مرگر این را من ندیدم کت این

(۱۹۲) G Bul. مکتب کیست. (۱۹۱) as in text. زیردست

منم اند و محشم. Bul. توانگرند و محشم K (۱۹۵)

After this verse Bul. adds: (۱۹۷) A گفت باید (۱۹۶) Bul. در دیگر

کی بود ہر تنگ فقر و احتشام * کی بود ہمجنس یاقوت و رخام
نصف جامہ اطلس و نصفش پلاس * عیب فاحش داندش اہل قیاس

۱۷۰ بارها پوشد پی اظهار فضل . باز گیرد از پی اظهار عدل
تا که این هر دو صفت ظاهر شود . آن میسر گردد این منیر شود
بارها زن نیز این بد کرده بود . سهل بگشت آن و سهلش می نمود
آن نمی دانست عقل پائیست . که سو دایم ز جوتاید درست
آن چنانش تنگ آورد آن قضا . که منافق را کند مرگ فجأ
۱۷۵ نه طریق و نه رفیق و نه امان . دست کرده آن فرشته سوی جان
آنچنان کین زن در آن حُجره جنا . خشک شد او و حریفش زاینلا
گفت صوفی با دل خود کای دو گبر . از شما کینه کشم لیکن بصیر
لیک نادانسته آمر این نفس . تا که هر گویی ننوشت این جرس
از شما پنهان کشد کینه محق . اندک اندک همچو بیاری دق
۱۸۰ مرد دق باشد چو بخ هر لحظه کم . لبک پندارد بهر درم بهر درم
همچو گفتاری که می گیرندش و او . غره آن گشت کین کفنار کو
هیچ پنهان خانه آن زنا نبود . سنج و دهلیز و ره بالا نبود
نه توری که در آن پنهان شود . نه جوالی که حجاب آن شود
همچو عرصه بهن روز رستخیز . نه گو و نه پشته نه جای گریز
۱۸۵ گفت یزدان وصف این جای حرج . بهر محشر لا ترے فیها عوج

معشوق را زیر چادر پنهان کردن جهت تلبیس و بهانه گفتن
زن که اِنْ کَیْدُکُنَّ عَظِیْمٌ،

چادر خود را برو افگند زود . مرد را زن ساخت و در را برگشود

تا بهر گویی نیفتد این جرس B (۱۷۸) . این می دانست Bul. (۱۷۳)

می گیرندش او K Bul. می گیرند و او B (۱۸۱) . پندارد که هر دم AH (۱۸۰)

این for آن ABHK Bul. (۱۸۵) . ره و بالا AH (۱۸۲)

Heading: A زیر . H Bul. om. زن, which is suppl. in marg. H. A om. زن که

۲۲۰ ورنه تَسَخَّرْ باشد و طَر و دَها . گَرَرَا سَمع ضَریرانرا ضَمّا
یا عَلم باشد حَیی نام، وَفِیج . یا سیام زشت را نام، صَبِیج
طَفَلَک، نوزاده را حاجی لقب . یا لقب غازی نهی بهر، نَسَب
گر بگویند این لقبها در مدح . تا ندارد آن صفت نبود صحیح
تَسَخَّر و طتری بود آن یا جُون . پاك حق عَمّا یَقُولُ الظَّالِمُونَ
۲۲۵ من هم دانستم پیش از وصال . که نِکُورُوبی ولیکن بَدِخْصال
من هم دانستم پیش از یَلِفا . کز سبزه راحی اندر شفا
چونک چشم سرخ باشد در عَیش . دانش زان درد گر کم بینش
تو مرا چون بَرّه دیدی بی شیان . تو گمان بردی ندارم پاسبان
عاشقان از درد زان نالیده اند . که نظر ناجایگه مالیده اند
۲۳۰ بی شیان دانسته اند آن ظَمّی را . رایگان دانسته اند آن سَمّی را
تا زَغَمَزه تیر آمد بر جگر . که منم حارس گرافه کم نگر
کی کم امر بَرّه کم امر بَزْغاله ام . که نباشد حارس از دُنباله ام
حارسی دارم که مَلکش می سزد . داند او بادی که آن بر من وزد
سرد بود آن باد یا گرم آن علم . نیست غافل نیست غایب ای سقیم
۲۳۵ نفس شهبازی ز حَقّ کَرست و کُور . من بِلِیل کُوریت می دیدم ز دُور
هشت سالت زان نهرسیدم بهیچ . که پُرت دیدم ز جَهْل بهیچ
خود چه پرسم آنک او باشد بُتون . که تو چونی چون بود او سَرنگون

مثال دنیا چون گولخن و تقوی چون حمام،

شهوت دنیا مثال گلخنست . که ازو حمام تقوی روشنست

طَفَلَکِ AH (۲۲۲) In A vv. ۲۲۱ and ۲۲۲ are transposed. (۲۲۱)

گر for اگر AB Bul. در غمش A. چنست B (۲۲۷) . نِکُورُوبی A (۲۲۵)

که بر من می وزد B Bul. (۲۲۴) . در چگر B (۲۲۱)

چون گلخن AH Bul. Heading: . زجَهْل و بهیچ BHK Bul. (۲۲۶)

گفت زن من هر مکرر کرده‌ام . بی‌جهاز را مفرر کرده‌ام
اعتقاد اوست رایشتر زکیه . که ز صد فقرش بی‌آید شکوه
او می‌گوید مُرادم عفت‌نست . از شما مقصود صدق و رحمت‌ست
۲۰۰ گفت صوفی خود جهاز و مالِ ما . دید و می‌بیند هویدا و خفا
خانه تنگی مقام یک تنی . که درو پنهان نماید سوزنی
باز ستر و پاکی و زهد و صلاح . او ز ما به داند اندر انتصاح
به ز ما می‌داند او احوال ستر . وز پس و پیش و سر و دنبال ستر
ظاهرا او بی‌جهاز و خادم‌ست . وز صلاح و ستر او خود عالم‌ست
۲۱۰ شرح مستوری زیبا شرط نیست . چون بُرو پیدا چو روز، روشن‌ست
این حکایت را بدان گفتم که تا . لاف کم باقی چو رُسا شد خطا
مر ترا اے م بدعوی مُستزاد . این بُدستت اجتهاد و اعتقاد
چون زن صوفی تو خاین بوده . دام مکر اندر دغا بگشوده
که زهر نأشسته روی کپ زنی . شرم داری وز خدای خویش فی

غرض از سمیع و بصیر گفتن خدا را،

۲۱۵ از پی آن گفت حق خود را بصیر . که بود دید ویت هر دم نذیر
از پی آن گفت حق خود را سمیع . تا بیند لب ز گفتار، شنیع
از پی آن گفت حق خود را علیم . تا نیندیشی فسادے تو زیم
نیست اینها بر خدا اسمِ عَلم . که سبّه کافور دارد نامِ هم
اسم مشتق است و اوصافِ قدیم . نه مثالِ عِلّتِ اُولی سقیم

هویدا بی خفا . K . هویدا بی خفا B (۲۰۵)

خود او AH . بی جهیز B (۲۰۶)

(۲۱۱) This and the following verse are transposed in H. (۲۱۲) A om.

Heading: Bul. بصیر و علیم گفتن . and so corr. in K.

(۲۱۶) K بگفتار, corr. below.

قصه آن دباغ کی در بازار عطاران از بوی عطر و مشک
بیهوش و رنجور شد،

آن یکی افتاد بیهوش و خمید . چونک در بازار عطاران رسید
بوی عطارش زد ز عطارانِ راد . تا بگردیدش سر و سر جا افتاد
همچو مُردارِ اوفتاد او بی خبر . نیم روز اندر میانِ ره گذر
جمع آمد خلق بر وی آن زمان . جُهَلگان لا حَوْلُ گو درمان کُنان
آن یکی کف بر دل او می براند . وز گلاب آن دیگری بروی فشانَد
او نمی دانست کاندِر مَرْتَعه . از گلاب آمد ورا آن واقعه
آن یکی دَستش می مالید و سر . و آن دگر که گل می آورد سر
آن بَخُورِ عود و شکر زد بهم . و آن دگر از پُوشش می کرد کم
و آن دگر نَبُضش که تا چون می جهد . و آن دگر بوی از دهانش می سَند
تا که می خوردست و یا بَنگ و حَنیش . خلق در ماندند اندر بیهوشیش
پس خبر بردند خویشانرا شتاب . که فلان افتاده است آنجا خراب
کس نمی داند که چون مصروع گشت . یا چه شد کورا فتاد از بامر طشت
یک برادر داشت آن دباغ زفت . گَزَنز و دانا بیامد زود تفت
۲۷. اندکی سرگینِ سگ در آستین . خلق را بشکافت و آمد با حنین
گفت من رنجش می دادم ز چیست . چون سبب دانی دوا کردن جَلِبت

Heading: B om. و مشک . Bul. رنجور شد .

(۲۵۷) K افتاد ، بیهوش افتاد ، corr. above. (۲۶۱) A در دل او .

(۲۶۲) Bul. می مالید سر . H بر for . (۲۶۳) K عود و .

(۲۶۵) B آن دگر نبضش . Bul. بو . (۲۶۶) ABK Bul. و یا for یا .

(۲۶۸) A یا چه شد کز بام افتادست طشت . ABH Bul. تا چه شد .

(۲۶۹) Bul. زود و تفت . AHK Bul. داشت او دباغ .

(۲۷۰) Bul. om. و . (۲۷۱) A Bul. جلیبت .

لبك قسم متقی زین تون صفاست . زآنك در گرمابه‌است و در نقاست
 ۲۴۰ اغنیا مانده سرگین‌کشان . بهر آتش کردن گرمابه‌بان
 اندر ایشان حرص بنهاده خدا . تا بود گرمابه گرم و با نوا
 ترك این تون گوی و در گرمابه ران . ترك تون را عین آن گرمابه دان
 هرك در تونست او چون خادمست . مر و را که صابرست و حارمست
 هرك در حمام شد سیاهای او . هست پیدا بر رخ زیبای او
 ۲۴۵ تونیان را نیز سیما آشکار . از لباس و از دخت و از غبار
 ورنه زین رویش را بگیر . بو عصار آمد برای هر ضریر
 ورنه داری بو در آتش در سخن . از حدیث تو بدان راز کهن
 پس بگوید تونتی صاحب ذهب . بیست سله چرك بر دم تا بشب
 حرص تو چون آتش است اندر جهان . باز کرده هر زبانه صد دهان
 ۲۵۰ پیش عقل این زر چو سرگین ناخوشت . گرچه چون سرگین فروغ آشت
 آفتاب که دم از آتش زند . چرك سرا لایق آتش کند
 آفتاب آن سنگ را هم کرد زر . تا بتون حرص افتد صد شر
 آنك گوید مال گردد آورده‌ام . چیست یعنی چرك چندین برده‌ام
 این سخن گرچه که رسوایی فراست . در میان تونیان زین فخرهاست
 ۲۵۵ که تو شش سله کشیدی تا بشب . من کشیدم بیست سله بی کرب
 آنك در تون زاد و پایی را ندید . بوی مشک آرد سرو رنجی پدید

(۲۴۰) B اغنیا for متعان K .

(۲۴۲) AB Bul. om. و .

(۲۴۶) B گر نه یعنی .

(۲۴۷) Bul. گری برداری .

(۲۵۵) G کرب as in text .

(۲۵۶) K om. و . A رسید ، corr. in marg.

۲۹۰ سر بگوش بُرد همچون رازگو . پس نهاد آن چیز بر یفی * او
 کو بکف سرگین سگ ساییده بود . داروی مغز پلید آن دیده بود
 ساعتی شد مرد جُبیدن گرفت . خلق گفتند این فسونی بد شکفت
 کین بخواند افسون بگوش او دمید . مرده بود افسون بفریادش رسید
 جنبش اهل فساد آن سو بود . که زنا و غمزه و ابرو بود
 ۲۹۵ هر کرا مُشک نصیحت سود نیست . لاجرم با بوی بد خو کرد نیست
 مُشرکانرا زان نجس خواندست حق . کاندرون پُشک زادند از سق
 رکم کو زادست در سرگین ابد . می نگرداند بعنبر خوی خود
 چون نژد بر وی نثار رَش نور . او همه جمست بی دل چون قُشور
 ور زرش نور حق قمیش داد . همچو رَم مصر سرگین مرغ زاد
 ۳۰۰ لبك نه مرغ خبیس خانگی . بلك مرغ دانش و فرزانی
 تو بدان مانی کز آن نوری نهی . زآنکه یفی بر پلیدی می نهی
 از فراق زرد شد رُخسار و رُو . برگرد زردی میوه ناپخته تو
 دیگ ز آتش شد سیاه و دودفام . گوشت از سختی چنین ماندست خام
 هشت سالت جوش دادم در فراق . کم نشد يك ذره خابیت و تناف
 ۳۰۵ غُوره تو سنگ بسته کز سفام . غورها اکنون میسزند و تو خام

(۲۹۱) AB Bul. مغز پلیدان. After this verse B adds:

چونك بوی آن حدث را او کشید * مغز و بینش بوی ناخوش را سزید

and so Bul., which has مغز زشتش. The verse is suppl. in marg. AK; in K apparently by the original hand. K has حدث را وا کشید.

(۲۹۴) AK زنار و غمزه.

(۲۹۶) A زادست.

(۲۹۷) H Bul. بد سرگین.

(۳۰۴) Bul. خای و نفاق. B. از فراق.

(۳۰۵) A از سفام. A om. و. After this verse Bul. adds:

پخته نیستی هر تو خای تا ابد * گر بود جوشش ترا بیحد و عد

چون سبب معلوم نبود مُشکلت . داروے رنج و در آن صد محیلت
 چون بدانستی سبب را سهل شد . دانش اسباب دفعِ جَهل شد
 گنت با خود همنش اندر مغز و رگ . توی بر تو بُوی آن سرگینِ سگ
 ۲۷۵ تا میان اندر حدث او تا بشب . غرقِ دِباغیت او روزی طلب
 پس چنین گفتست جالینوسِ یمه . آج عادت داشت بیمار آتشِ یمه
 کز خلافِ عادتست آن رنجِ او . پس دوی رنجش از معتاد جو
 چون جَعَلِ گشتست از سرگینِ کُشی . از گلاب آید جَعَلِ را بی‌بُشی
 م از آن سرگینِ سگ داروی اوست . که بدانِ او را می معتاد و خوست
 ۲۸۰ الخَبِثَاتُ الخَبِثَاتِ را بخوان . رُو و پشتِ این سخن را باز دان
 ناصحانِ او را بعنبر یا گلاب . می دوا سازند بهر فتحِ باب
 مر خبیثان را نسازد طَبِیَات . در خور و لایق نباشد ای رِیَاق
 چون زِعْطَر و حَنی کز گشتند و گُم . بُد فغانشان که تَطِیْرنا بِکُم
 رنج و بیاریست مارا این مقال . نیست نیکو و عَظْمتان مارا بنال
 ۲۸۵ گر پیَاغازید نُصْحی آشکار . ما کیم آن در شمارِ سنگسار
 ما بَلْغُو و لَهْوَ فربه گشته‌ایم . در نصیحتِ خویش را نسرشته‌ایم
 هست قُوْتِ ما دروغ و لاف و لاغ . شُورِشِ معصیتِ ما را زینِ بلاغ
 رنج را صد تو و افزون می‌کشد . غل را دارو باثیون می‌کنید

معالجه کردن برادر دِباغ دِباغ را بخفیه بیوی سرگین،

خلق را می‌رانند از وے آن جوان . تا علاجش را نبینند آن کسان

رو و پشت. Bul. (۲۸۰) . معتاد خوست A. (۲۷۹)

این دم K (۲۸۵) . و. A om. (۲۸۶) . کز گشتند A (۲۸۲) . نسازد A (۲۸۲)

افزون و صد تو H . رنج را افزون ز صد تو می‌کشد A (۲۸۸)

Heading: A om. دِباغ، which is suppl. in marg. H. AK om. بخفیه. B دِباغ را
 خفیه از نظارگان .

رد کردن معشوقه عذر عاشق را و تلبیس او را در روی او مالیدن،

۲۲۰ در جوابش بر گشاد آن یار لب . کز سوی ما روز سوے نُست شب
 جلّه‌ای تیره اندر داورے . پیشِ بینیان چرا می‌آورے
 هرچ در دل داری از مکر و رُموز . پیشِ ما رُست و پیدا همچو روز
 گر پیوشیش زبَنده پَرورے . تو چرا بی‌رُوی از حد می‌برے
 امر پدر آموز کآدم در گناه . خوش فرود آمد بسوی پایگاه
 ۲۲۵ چون بدید آن عالمِ الآسرار را . بر دو پا استاد استغفار را
 بر سر خاکستر اندّه نشست . از بهانه شاخ تا شاخِ نَجّت
 رَبَّنَا إِنَّا ظَلَمْنَا کَکْتُ و بس . چونک جانداران بدید از پیش و پس
 دید جانداران پنهان همچو جان . دُور باش هر یکی تا آسمان
 که هلا پیشِ سُلیمان مور باش . تا بشکافد ترا این دور باش
 ۲۳۰ جز مقامِ راستی یک دم مه‌ایست . هیچ لالا مرد را چون چنم نیست
 کور اگر از پند پالوده شود . هر دمی او باز آلوده شود
 آدمّا تو نیستی کور از نظر . لیک إذا جَاءَ الْقَضَا عَمِيَ الْبَصَرُ
 عمرها باید بنادر گاه گاه . تا که بینا از قضا افتند بچاه
 کور را خود این قضا همراه اوست . که مرا و او افتادن طبع و خوست
 ۲۳۵ در حدث افتد نداند بوی چیست . از من است این بوی یا زآلودگیست

Heading: Bul. معشوق . A. عذرهای عاشق را . B. در روی .

و سوی ABH (۲۲۰)

و رسوا و پیدا Bul. corr. above. پیداست و رسوا A. ازین مکر A (۲۲۲)

که هلا B. کور هلا A (۲۲۶) . گفت بس A (۲۲۷) . پیدا before .

انقضی AK (۲۲۲) . G عَمِيَ as in text .

یا B تا (۲۲۵)

عذر خواستن آن عاشق از گناه خویش بتلبیس و روی پوش
و فهم کردن معشوق آنرا نیز،

گفت عاشق امتحان کردم بگیر. تا ببینم تو حریفی یا ستیر
من می دانستم بی امتحان. لیک گئی باشد خبر همچون عیان
آفتابی نامر تو مشهور و فاش. چه زیانست از بکردم ابتلاش
تو مئی من خویشتن را امتحان. می کم هر روز در سود و زیان
۴۱۰ انبیا را امتحان کرده عُدات. تا شده ظاهر از ایشان مُعْجَرات
امتحان چشم خود کردم بنور. ای که چشم بد ز چشمات تو دور
این جهان همچون خرابست و تو گنج. گر تنخص کردم از گنجت مرغ
ز آن چین بی خردگی کردم گزاف. تا زخم با دشمنان هر بار لاف
تا زبانم چون ترا نامی نهد. چشم ازین دیده گواهیها دهد
۴۱۵ گر شدم در راه حُرمت راهزن. آمد مرا می بشمیر و کنن
جز بدست خود مبرم پا و سر. که ازین دستم نه از دست دگر
از جدایی باز می رانی سخن. هرچ خواهی کن ولیکن این مکن
در سخن آباد این در راه شد. گفت امکان نیست چون بیگانه شد
پوستها گفتیم و مغز آمد دفین. گر بهانیم این نهاند همچنین

Heading: K. این عاشق. Bul. روی پوش. A. for بدل. نیز.

(۴۱۰) G. امتحان کردن A.

(۴۱۴) A. با دشمنان هر دم بلاف.

(۴۱۷) Bul. ان مکی.

گفتن آن جہود علی را کرم اللہ وجہہ کی اگر اعتماد داری بر
حافظی حق از سر این کوشک خود را در انداز و
جواب گفتن امیر المؤمنین اورا،

مُرْتَضٰی را گنت روزی یلک عنود . کو زعظیم خدا آگہ نبود
بر سر بای و قصری بس بلند . حفظ حق را واقفی اے ہوشمند
گفت ۲۵۵ آری او حفظ است و غنی . ہستی مارا ز طفلی و منی
گنت خود را اندر افکن ہین زبام . اعتمادی کن بحفظ حق تمام
تا یقین گردد مرا ایقان تو . واعتماد خوب با برہان تو
بس امیرش گنت خائش کن برو . تا نگرود جائت زین جرأت یگرو
کی رسد مر بندہ را کی با خدا . آزمایش پیش آرد زابتلا
۲۶۰ بندہ را کی ز فہرہ باشد کز فضول . امتحان حق کسدا ی گنج گول
آن خدا را می رسد کو امتحان . پیش آرد ہر دوی با بندگان
تا ہما مارا نہاید آشکار . کہ چہ دارم از عقیقہ در یرار
ہیچ آدم گنت حق را کہ ترا . امتحان کردم درین جرم و خطا
تا ببینم غایت حلت شہا . اہ یkra باشد بحال این یkra
۲۶۵ غفل تو از بس کہ آمد خیرہ سر . هست عذرت از گناہ تو بتر
آنک او افراشت سقف آسمان . تو چہ دانی کردن اورا امتحان
اے ندانستہ تو شر و خیر را . امتحان خود را کن آنکہ غیر را

(۲۵۴) B حفظ را واقفی ، with کہ written above.

(۲۵۵) A ہستی مارا ز طفلی . B تا منی .

(۲۵۸) B از جرأت . H ازین جرأت .

(۲۵۹) A خدا . B مر بندہ را کی .

(۲۶۰) AK Bul گنج و گول . (۲۶۱) Bul غایت حلم ترا .

ور کی بر وی کند مُشکی نثار . هم زخود داند نه از احسانِ یار
 پس دو چشمِ روشن ای صاحبِ نظر . مرترا صد مادرست و صد پدر
 خاصه چشمِ دل که آن هفتادوست . وین دو چشمِ حقِ خوشه‌چینِ اوست
 ای دروغا ره‌زنان بنشسته‌اند . صد گره زیرِ زبانم بسته‌اند
 ۲۴۰ پای بسته چون رود خوش راهوار . بس گران بندبست این معذور دار
 این سخنِ اشکسته می‌آید دلا . کین سخنِ دُرست غیرت آسیا
 دُر اگرچه خُرد و اشکسته شود . تو بیا که دیدنِ خسته شود
 ای دُر از اشکستِ خود بر سرِ مزن . کز شکستنِ روشنی خواهی شدن
 همچنین اشکسته بسته گفتبست . حق کند آخر دُرشنش کو غنیمت
 ۲۴۵ گندم از بشکست و ازم در سُکست . بر دکان آمد که نک نانِ دُرست
 تو هم ای عاشقِ چو جرمت گشت فاش . آب و روغن ترک کن اشکسته باش
 آنک فرزندانِ خاصِ آدمند . نفقهٔ اِنّا ظَلَمْنَا می‌دمند
 حاجتِ خود عرضه کن حُجّتِ مگو . همچو ابلیس لعینِ سخت‌رو
 سخت‌رویی گر ورا شد عیب‌پوش . در ستمیز و سخت‌رویی رَو بکوش
 ۲۵۰ آن ابو جهل از پیهرِ مُعْجِزی . خواست همچون کینه‌ور تُرکی غُری
 لبک آن صدیقِ حقِ مُعْجِزِ خواست . گفت این رُو خود نگوید جز که راست
 کی رسد همچون تُوی را کز منی . امتحانِ همچو من یارے گئی

(۲۴۱) ABHK Bul. و غیرت .

(۲۴۲) A om. و .

(۲۴۳) B Bul. خواهد شدن .

(۲۴۴) A Bul. از م در شکست . آمد نگر نان درست .

(۲۴۵) BHK Bul. کآنک فرزندان . نفقه .

(۲۵۰) Instead of this verse Bul. has the two following verses:

معجزه جست از نبی بو جهل سِک * دید و نفروشد از آن الا که شک
 سو جهل را بسود انجماز رسول * چون عذو دین بد شد ناقبول
 (۲۵۱) A خود for حق . گفت رو خود این نگوید .

قصه مسجد اقصی و خروب و عزم کردن داود علیه السلام
پیش از سلیمان علیه السلام بر بنای آن مسجد،

چون در آمد عزم داودی ببنگ . که بسازد مسجد اقصی ببنگ
وخی کردش حق که ترک این بخوان . که زدنت بر نیاید این مکان
۲۹۰ نیست در تدبیر ما آنک تو این . مسجد اقصی بر آری ای گزین
گفت جرم چیست ای دانای راز . که مرا گویی که مسجد را ساز
گفت بی جرمی تو خونها کرده . خونِ مظلومان بگردن برده
که زآوانم تو خلق بی شمار . جان بدادند و شدند آنرا شکار
خون بی رقت بر آواز تو . بر صدای خوب جان پرداز تو
۲۹۵ گفت مغلوب تو بودم نیست تو . دست من بر بسته بود از دست تو
نه که هر مغلوب شه مرحوم بود . نه که الیغلوب کالغدوم بود
گفت این مغلوب معدومست کو . جز نیست نیست معدوم ابقوا
این چنین معدوم کو از خویش رفت . بهترین همنها افتاد و رفت
او نیست با صفات حق فناست . در حقیقت در فنا او را بفاست
۳۰۰ جمله ارواح در تدبیر اوست . جمله اشباح هر در تیر اوست
آنک او مغلوب اندر لطف ماست . نیست مضطر بلك مختار ولاست
منتهای اختیار آنست خود . که اختیارش گردد اینجا منتقد
اختیاری را نبودی چاشنی . گر نگشتی آخر او بخواز منی
در جهان گر لقمه و گر شربست . لذت او فرع بحر لذتست
۳۰۵ گرچه از لذات بی تأثیر شد . لذتی بود او و لذت گیر شد

۳۱۱) B تا مرا گویی .

۳۱۷) B ابقوا .

۳۰۰) A قبله ارواح .

۳۱۲) A و شدند این آشکار .

۳۱۱) A در بقا او را .

۳۰۲) ABHK Bul. کاخیارش .

امتحان خود چو کردی ای فلان . فارغ آیی ز امتحان دیگران
 چون بدانستی که شکر دانه . پس بدانی کامل شکر خانه
 ۲۷۰ پس بدان بی امتحانی که اله . شکرے نفرستد ناجایگاه
 این بدان بی امتحان از علم شاه . چون سرے نفرستد در پایگاه
 هیچ عاقل افکند دُرّ ثین . در میان مُسراحتی پُر چین
 زانک گندم را حکیم آگهی . هیچ نفرستد باثبات گهی
 شیخ را که پیشوا و رهبرست . گر مریدی امتحان کرد او خُست
 ۲۷۵ امتحانش گر کنی در راه دین . هر تو گردی مُتَحَن ای بی یقین
 جرأت و جهلّت شود غریبان و فاش . او برهنه گئی شود زان افتشاش
 گر بیاید ذره سنجد کوه را . بر دَرَد زان که ترازوش اے فقی
 کز قیاس خود ترازو می تند . مرد حق را در ترازو می کند
 چون ننگند او بی میزان . پس ترازوی بخرد را بر درد
 ۲۸۰ امتحان همچون تصرف دان دَرُو . تو تصرف بر چنان شاهی مجو
 چه تصرف کرد خواهد نقشها . بر چنان نقاش بهر ابتلا
 امتحانی گر بدانست و بدید . فی که هر نقاش آن بر وی کشید
 چه قدر باشد خود این صورت که بست . پیش صورتهای که در علم و بست
 وسوسه این امتحان چون آمدت . بخت بد دان کآمد و گردن زد
 ۲۸۵ چون چنین وسوسا دیدی زود زود . با خدا گرد و در آ اندر سجود
 سجدگه را تر کن از اشک روان . کای خدا تو را رهام زین گان
 آن زمان کت امتحان مطلوب شد . مسجد دین تو پُر خُشروب شد

تا پایگاه A . چون شوی A (۲۷۱) . چه کردی A (۲۶۸)

سوی انبار که Bul . حکیم متبه Bul . حکیمی AB (۲۷۲)

زان کوه A (۲۷۷) . جرأت جهلّت K (۲۷۶)

در چنان Bul . (۲۸۰) . ننگنچید A (۲۷۱)

وسوسا یعنی A (۲۸۵) . خود این صورت کیست Bul . (۲۸۲)

از گان Bul . کای خدا Bul . که خدایا و رهام B (۲۸۶)

جانِ گرگان و سگان هر يك جُداست . مَتحَد جانہای شیرانِ خداست
 ۴۱۰ جمع گنم جانہایشان من بایتم . گانِ یکی جانِ صد بود رَسبتِ مجسم
 همچو آن يك نورِ خورشیدِ سما . صد بود رَسبتِ بصحنِ خانہا
 لیلِك يك باشد ہمہ انوارشان . چونك برگیری تو دیوار از میان
 چون نماند خانہارا قاعدہ . مؤمنان مانند نفسِ واحدہ
 فرق و اِشکالات آید زین مقال . زآنك نبودِ مِثلِ این باشد مثال
 ۴۲۰ فرقہا بی حد بود از شخصِ شیر . تا بشخصِ آدمی زادِ دلیر
 لیلِك در وقتِ مثالِ ای خوش نظر . اتحادِ امرِ رُویِ جانِ بازی نگر
 گانِ دلیرِ آخرِ مثالِ شیر بود . نیستِ مِثلِ شیر در جملہِ حُدود
 مَتحَد نقشی ندارد این سرا . تا کہ مِثلِ وائِ نامِ من ترا
 ہم مثالِ ناقصی دستِ آورم . تا زحیرانیِ خِرَدرا وَا خرم
 ۴۳۰ شبِ بہر خانہ چراغی می نهند . تا بنورِ آن زطلمتِ می رهند
 آن چراغِ این تن بود نورش چو جان . هستِ محتاجِ فَنیلِ و این و آن
 آن چراغِ شش فَنیلہٗ این حواس . جملگی بر خواب و خور دارد اساس
 بی خور و بی خواب نرُیدِ نیمِ دم . با خور و با خواب نرُیدِ نیزِ ہر
 بی فَنیلِ و روغنش نبودِ بنا . با فَنیلِ و روغنِ او ہر بی وفا
 ۴۴۰ زآنك نورِ عُلّی ایشِ مرگِ جُست . چون زبَدِ کہ روزِ روشنِ مرگِ اوست
 جملہٗ رَحسہایِ بَشَر ہر بی بقاست . زآنك پِیشِ نورِ روزِ حَشَرِ لاسِ
 نورِ حق و جانِ بابایانِ ما . نیستِ کُلیِ فانی و لا چونِ گیا
 لیلِك مانندِ ستارہٗ و ماہتاب . جملہٗ مَقُوند از شِعاغِ آفتاب

کارِ يك جانِ صد بود A (۴۱۵)

جانہارا قاعدہ A (۴۱۸)

این باشد مثال B Bul. (۴۱۶)

از جملہ حُدود Bul. (۴۲۲)

فَنیلِ این و آن A (۴۲۶)

دارد سببِ A . و خورد آرد اساس B . و A om. (۴۲۷)

as in text G (۴۲۸)

شرح إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ وَالْعُلَمَاءُ كَنَفُسٌ وَاحِدَةٌ، خاصه
اتحاد داود و سلیمان و سایر انبیا علیهم السّلم کی اگر یکی از
ایشان را منکر شوی ایمان بهیچ نبی درست نباشد،
و این علامت اتحادست که يك خانه از آن هزاران خانه
ویران کنی آن همه ویران شود و يك دیوار قائم نماند که لا
تُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ، و العاقل یُکفیه الإشارة این
خود از اشارت گذشت،

گرچه بر ناید بجهت و زور تو . ليک مسجدرآ بر آرد پُور تو
کرده او کرده نُست اے حکیم . مؤمنانرا اتّصالی دان قدم
مؤمنان معدود ليک ایمان یکی . جثمان معدود لیکن جان یکی
غیرفهم و جان که در گاو و خرس . آدمی را عقل و جانی دیگرست
۴۱۰ باز غیر جان و عقل آدمی . هست جانی در ولیّ آن نمی
جان حیوان ندارد اتّحاد . تو مجوّ این اتّحاد از رُوح باد
گر خورد این نان نگرده سیر آن . ورکشد بار این نگرده او گران
بلک این شادی کند از مرگی او . از حسد میرد چو بیند برگه او

Heading: ABHK سایر الانبیا . AK om. کی before Bul. یکی را از ایشان . B
Bul. و يك دیوار for دیگر دیوار . B هزاران آن . G om. که اگر يك خانه
After the Heading Bul. adds: از اشارات گذشت و الله اعلم K . بین احد من رسله

از خدا داود را آمد خطاب . ای گزین پیغمبر والا جناب

تو مشو زین هیچ دلبنده خیال . تا نباشد در دلت حزن و ملال

غیرعقل و جان آدمی . AB Bul. (۴۱۰)

از روی باد A (۴۱۱)

جان حیوانی بود حیّ انر غذا . هر بپرد او بهرنیک و بَدَے
 گر بپرد این چراغ و طی شود . خانه هسایه مظلم کی شود
 نور آن خانه چو بی این هر بیاست . پس چراغ حق هر خانه جداست
 این مثال جان حیوانی بود . نه مثال جان ربّانی بود
 باز از هندوی شب چون ماه زاد . در سر هر روزی نوری فساد
 نور آن صد خانه را تو یک شمر . که نماند نور این بی آن دگر
 تا بود خورشید تابان بر افق . هست در هر خانه نور او فُق
 باز چون خورشید جان آفل شود . نور جمله خانهها زایل شود
 این مثال نور آمد مثال بی . مر ترا هادی عدورا رهزنی
 بر مثال عنکبوت آن زشت خو . پردهای گسره بر بافد او
 از لعاب خویش پرده نور کرد . دیده ادراک خود را کور کرد
 گردن اسب ار بگیرد بر خورد . ور بگیرد پاش بستاند لحد
 کم نشین بر اسب توسن بی لگام . عقل و دین را پیشوا کن و السلام
 اندرین آهنگ منگر سُست و پست . کاندین ره صبر و یقّ انفس است

بقیه قصه بنای مسجد اقصی،

چون سلیمان کرد آغاز بنا . پاک چون کعبه هایون چون مِنی
 در بنایش دیده شد کَر و فر . فی فُردّه چون بناهای دگر
 در بنا هر سنگ کر که میسُکست . فاش میسرُوا بی می گفت از نَحُست

هر سر هر روزی K Bul. (۴۵۷) . بهرنیک و بدا A . حی از غدی Bul. (۴۵۴)

فقّ A . نور آن فقّ B . افق for فراق A (۴۵۶)

ادراک H altered to دراک (۴۶۳)

A om. پاش and has دم suppl. above. (۴۶۴)

A om. و . (۴۶۵)

G یقّ , as in text. (۴۶۶)

آغاز بنی AH (۴۶۷)

A Bul. میسُکست. (۴۶۸)

آنچنانك سوز و درد زخمِ كَيْك . محو گردد چون در آید مارِ اِلَيْك
 ۴۳۵ آن چنانك غور اندر آب جَسْت . تا در آب از زخمِ زنبوران برست
 می کند زنبور بر بلا طواف . چون بر آرد سر نداشتش مُعاف
 آب ذکر حق و زنبور این زمان . هست یادِ آن فلان و آن فلان
 دم بخور در آب ذکر و صبر کن . تا رهی از فکر و وسوسِ کُهن
 بعد از آن تو طبعِ آن آب صفا . خود بگیری جلگی سر تا بها
 ۴۴۰ آنچنانك از آب آن زنبور شر . می گریزد از تو هر گیرد حذر
 بعد از آن خواهی تو دور از آب باش . که پس هم طبعِ آبی خواجه تاش
 پس کسانی کر جهان بگذشته اند . لا نیند و در صفات آغشته اند
 در صفات حق صفات جمله شان . همچو اختر پیشِ آن خوری نشان
 گر زقرآن نقل خواهی ای حرون . خوان جَبِیعْ هُرْ لَدَیْنا مُحَضَّرُون
 ۴۴۵ مُحَضَّرُون معدوم نبود نیک یین . تا بقای روحها دانی یقین
 روح محبوب از بقا پس در عذاب . روح واصل در بقا پاك از حجاب
 زین چراغ حق حیات المراد . گفتیم هان تا نجومی اتحاد
 روح خود را متصل کن ای فلان . زود با ارواح قدس سالکان
 صد چراغ ار مُرند ار ببستند . پس جدا اند و یگانه نیستند
 ۴۵۰ زان همه جنگد این اصحاب ما . جنگ کس نشیند اندر انبیا
 زانك نور انبیا خورشید بود . نور حق ما چراغ و شمع و دود
 يك ببرد يك بهاند تا بروز . يك بود پُرمرده دیگر با فُروز

(۴۳۷) Bul. یاد این فلان و آن فلان. K. این فلان. B. این فلان.

(۴۳۸) A دم بخورد آب. ABHK om. و before وسوس. In H و is suppl. above.

(۴۴۰) G زنبور شر with *idāfat*. B جوید حذر.

(۴۴۶) K در عذاب. Bul. از بقایش در عذاب.

(۴۴۶) BGHK مرند as in text. ABH جدا.

(۴۵۰) A وین اصحاب.

(۴۵۲) A و دیگر.

قصه آغاز خلافت عثمان رضی الله عنه و خطبه وی در بیان آنک ناصح فعال بفعل به از ناصح قوال بقول،

قصه عثمان که بر منبر برفت . چون خلافت یافت بشناید تفت
منبر، منبر که سه پایه بدست . رفت بو بکر و دووم پایه نشست
بر سوم پایه عمر در دور خویش . از برای حرمت اسلام و کیش
دور عثمان آمد او بالاے تخت . بر شد و نشست آن محمود بخت
پس سؤالش کرد شخصی بو الفضول . کآن دو نشستند بر جای رسول
پس تو چون جستی ازیشان برترے . چون برتبت تو از ایشان کنتری
گفت اگر پایه سوم را بشیرم . و هم آید که مثال عمر
بر دووم پایه سوم من جای جو . گوی بو بکرست و این هم مثل او
هست این بالا مقام مصطفی . و هم مثلی نیست با آن شه مرا
بعد از آن بر جای خطبه آن و دود . تا بقرب عصر لب خاموش بود
زهره نه کس را که گوید هین بخوان . یا برون آید زمجد آن زمان
هیبتی بنشسته بد بر خاص و عام . بر شد نور خدا آن صحن و بام
هرک ببینا ناظر نورش بدی . کور زان خورشید هم گرم آمدی
پس زگری فهم کرده چشم کور . که بر آمد آفتابی بی فنور
لیک این گری گشاید دید را . تا ببیند عین هر بشید را
گرمیش را ضحری و حالتی . زان تیش دل را گشادی فحی

Heading: B خطبه او .

(۴۸۶) AH . بر سیم پایه . حرمت و اسلام . A .

(۴۹۲) AH . پایه سیم .

(۴۹۵) Bul . و . K om . دور دوم پایه .

(۴۹۹) A . ناظری . (۵۰۱) Bul . آن گری .

(۵۰۲) G . ضحری .

۴۷۰ همچو از آب و گل آدم که . نور ز آهک پاره‌ها تابان شد
 سنگ بی حمال آینه شد . و آن در و دیوارها زنده شد
 حق می‌گوید که دیوار بهشت . نیست چون دیوارها بی‌جان و زشت
 چون در و دیوار تن با آگهیست . زنده باشد خانه چون شاهنشیست
 هم درخت و میوه هم آب زلال . با بهشتی در حدیث و در مفال
 ۴۷۵ ز آنک جنت را نه ز آلت بسته‌اند . بلکه از اعمال و نیت بسته‌اند
 این بنا ز آب و گل مرده بدست . و آن بنا از طاعت زنده شدست
 این باصل خویش مانند پرخلل . و آن باصل خود که علمست و عمل
 هم سریر و قصر و تاج و ثیاب . با بهشتی در سؤال و در جواب
 فرش بی فراش پیچیده شود . خانه بی رنگسار زویده شود
 ۴۸۰ خانه دل بین زغم زویده شد . بی گسار از توبه زویده شد
 تخت او سبزه بی حمال شد . حلقه و در مطرب و قوال شد
 هست در دل زندگی دار آخلود . در زبانم چون نمی‌آید چه سود
 چون سلیمان در شدی هر بامداد . مسجد اندر بهر ارشاد عباد
 پند دادی که بگفت و سخن و ساز . که بفعل اعنی رُکوعی یا نماز
 ۴۸۵ پند فعلی خلق را جذاب‌تر . که رسد در جان هر باگوش و کر
 اندر آن وهم امیری کم بود . در حشم تأثیر آن محکم بود

و آدم که A (۴۷۰)

نه A om. (۴۷۵)

و آن باصل خود هر از علم و عمل B (۴۷۷)

فصر و after B om. (۴۷۸)

bis. شود for شد K (۴۷۹)

بر زبانم B (۴۸۲)

با نماز AB Bul. بگفت سخن A (۴۸۴)

در گوش هر بی‌جان و کر Bul. کی رسد B (۴۸۵)

در بیان آنک حکما گویند آدمی عالم صغریست و حکمای
 الهی گویند آدمی عالم کبریست زیرا آن علم حکما بر صورت
 آدمی مقصور بود و علم این حکما در حقیقت حقیقت
 آدمی موصول بود،

پس بصورت عالم اصغر نُوی . پس بمعنی عالم اکبر نُوی
 ظاهر آن شاخ اصل میوه است . باطنها بهر ثمر شد شاخ هست
 گریبوی مِل و اوسید ثمر . گی نشاندی باغبان ییخ شجر
 پس بمعنی آن شجر از میوه زاد . گر بصورت از شجر بودش ولاد
 مصطفی زین گفت کادم وانیسا . خَلَف من باشند در زیر لولا^{۵۲۵}
 بهر این فرموده است آن ذو فُنون . رمز نَحْنُ الْآخِرُونَ السَّابِقُونَ
 گر بصورت من زادم زاده ام . من بمعنی جَدّ افتاده ام
 کز برای من بُدش سجدت مَلک . وز پی من رفت بر هفتم فلك
 پس زین زابید در معنی پدر . پس زمبوه زاد در معنی شجر
 اول فکر آخر آمد در عمل . خاصه فکری که بود وصف ازل^{۵۲۰}
 حاصل اندر يك زمان از آسمان . ورود می آید ایدر کاروان
 نیست بر این کاروان این ره دراز . گی مَفازَه زفت آید با مَفاز
 دل بکعبه ورود در هر زمان . جسم طبع دل بگیرد زامتنان
 این دراز و کونهی مر جسم راست . چه دراز و کوتاه آنجا که خداست

Heading: Bul. کبراست. ABHK Bul. حکمای الهی. Bul. صغراست. ABHK Bul.
 در حقیقت آدمی. ABH Bul. مقصور بود. A om. زیرا علم آن حکما

امید. Bul. (۵۲۳) ظاهر آن شاخ. ABHK Bul. (۵۲۲)

فکری کان بود B. فکری که بود AH (۵۲۰). بودش زاد Bul. (۵۲۴)

اندز کاروان A (۵۲۱). مَفاز، without *qawma*. G (۵۲۲)

کور چون شد گرم از نورِ قَلَم . از فرج گوید که من بینا شدم
 سخت خوش مستی ولی ای بو اَحْسَن . پاره راهست تا بینا شدن
 ۵۵ این نصیب کور باشد ز آفتاب . صد چنین وَاَللهُ اَعْلَمُ بِالْاَصَابِ
 وَاَنْتَکَ او آن نور را بینا بود . شرح او گوی کارِ بوسینا بود
 ور شود صد تو که باشد این زبان . که بچیناند بکف پرده عیان
 وای بروی گر بماید پرده را . تبخیرِ اللهی کند دستش جدا
 دست چه بود خود سرش را بر کند . آن سری کز چهل سرهای کند
 ۱۰ این بنقدیر سخن گفتم ترا . ورنه خود دستش بجای و آن بجای
 خاله را خایه بدی خالو شدی . این بنقدیر آمدست ار او بدی
 از زبان تا چشم کو پاک از شکست . صد هزاران ساله گویم اندکست
 هین مثنو نومید نور از آسمان . حق چو خواهد می رسد در یک زمان
 صد اثر در کانه از اختران . می رساند قدرش در هر زمان
 ۱۵ اختر گردون ظلم را ناسخاست . اختر حق در صفانش راسخاست
 چرخ پانصد ساله راه ای مستعین . در اثر نزدیک آمد با زمین
 سه هزاران سال و پانصد تا زحل . دم بدم خاصیتش آرد عمل
 دَرَمَش آرد چو سایه در ایاب . طول سایه چیست پیش آفتاب
 وز نفوس پاکِ اختر و شمد . سوی اخترهای گردون می رسد
 ۲۰ ظاهر آن اختران قوام ما . باطن ما گشته قوامِ سا

کور شد چون A (۵۰۴)

وَاَنْتَکَ او A (۵۰۶)

گر شود صد تو ABHK Bul. (۵۰۷)

هزاران سال B (۵۱۲)

را بخند and ناسخند K (۵۱۵)

در صفِ معراجیان گر بستی . چون بُرافت بر کشاند نیستی
 نه چو معراج زمینی تا قمر . بلک چون معراجِ کلکی تا شکر
 نه چو معراج بخاری تا سما . بل چو معراجِ جنبی تا نهی
 °° خوش بُراقی گشت خنگِ نیستی . سوی هستی آردت گر نیستی
 کوه و دریاها سش مَس ی کند . تا جهانِ حق را پس ی کند
 پا بگش در کشتی و یرو روان . چون سوی معشوقِ جان جانِ روان
 دست نه و پای نه رو تا قلم . آنچنانکِ تاخت جانها از عدم
 بر دریدی در سخن پرده قیاس . گر نبودی سمعِ سامع را نَعاس
 °۶۰ ای فلکِ برگشتِ او گوهر بیار . از جهانِ او جهانها شرم دار
 گر بیاری گوهرت صدا شود . جامدت بینند و گویا شود
 پس تناری کرده باشی بهرِ خود . چونک هر سرمایه تو صد شود

قصهٔ هدیه فرستادن بلقیس از شهر سبا سوی سلیمان علیه السلام،

هدیهٔ بلقیس چل استر بُدست . بار آنها جمله خشتِ زر بُدست
 چون بصحرای سلیمانی رسید . فرشی آنرا جمله زر پخته دید
 °۶۰ بر سر زر تا چهل منزل براند . تا که زر را در نظر آبی نماند
 بارها گفتند زر را وا بریم . سوی مخزن ما چه بیگار اندریم
 عرصهٔ کش خاکِ زر دَه دهیست . زر بهدیه بردن آنجا ابلهیست
 اے بُرده عقل هدیه تا اله . عقل آنجا کمترست از خاکِ راه
 چون کساد هدیه آنجا شد پدید . شرمساریشان می واپس کشید

(۵۵۲) Bul. sine puncto. بر کشاند . A. بر گشاید . ار بستی .

(۵۵۷) Bul. معشوقِ جانِ روان . G. چون for خوش . B. میرو دوان .

(۵۵۸) A. the suppl. above. آنچنانکِ جانها را از عدم .

(۵۶۱) ABHK شش تا شود . (۵۶۲) BH Bul. چل اشتر .

(۵۶۶) G. پیکار . H. بیگار . (۵۶۴) B. چه واپس .

۴۵ چون خدا مر جسم را تبدیل کرد . رفتش بی فرسخ و بی میل کرد
صد امیدست این زمان بر دار گام . عاشقانه اے فتی خَلَّی الْکَلَام
گرچه پیله چشم برم می زرف . در سفینه خفته ره می گئی

تفسیر این حدیث که مَثَلُ أُمَّتِي كَمَثَلِ سَفِينَةِ نُوحٍ مَنْ
تَمَسَّكَ بِهَا نَجَا وَمَنْ تَخَلَّفَ عَنْهَا غَرِقَ ،

بهر این فرمود پیغمبر که من . همچو کشتی ام بطوفانِ زمن
ما و اصحابم چو آن کشتی نُوح . هرک دست اندر زند یابد فُتُوح
۴۰ چونک با شبخی تو دُور از زشتی . روز و شب سیارے و در کشتی
در پناه جانِ جان بخشی تُوی . کشتی اندر خفته ره می روست
مَسْکَل از پیغمبر ایام خویش . تکیه کم کن بر فن و بر کام خویش
گرچه شیری چون روی ره بی دلیل . خویش بین و در ضلالی و ذلیل
هین مَبْرِالَا که با پره های شبخ . تا بینی عَوْنِ لشکرها ی شبخ
۴۵ یك زمانی موجِ لطفش بالِ نُست . آتشِ قهرش دمی حمالِ نُست
قهرِ اورا ضدِ لطفش کم شمر . اتحادِ هر دو بین اندر اثر
یك زمان چون خاک سبزه می کند . یك زمان پُر باد و گِزَت می کند
جسمِ عارف را دهد وصفِ جَماد . تا برو رُوید گُل و نسرین شاد
لیک او بیند نبیند غیر او . جز به غُزِ پاك ندهد خُلد بُو
۵۰ مغز را خالی کن از انکارِ یار . تا که رجحان یابد از گلزارِ یار
تا یابی بُوی خُلد از یار من . چون محمد بُویِ رحمن از یمن

Heading: BK نجی.

(۵۴۸) BGK پیغامبر.

(۵۴۹) Bul. کشتی و نوح . K . ما و اصحابم چون کشتی نوح .

(۵۴۷) Bul. پیغامبر . BGHK . مگس از پیغمبر . مشکل از پیغامبری A .

(۵۴۶) Bul. عَوْن و لشکرها ی AG (۵۴۴) . خویش بینی در ضلالی Bul. (۵۴۲)

کیمیای که ازو يك مائریه . بر دُخان افتاد گشت آن اختری
 نادر اکبری که از وی نیم تاب . بر ظلام زد بکردش آفتاب
 بُو الْعَجَب میناگری کز يك عمل . بست چندین خاصیت را بر زُحل
 باقی اخترها و گوهرهای جان . هم برین مَنیاس اے طالب بدان
 ۵۱۵ دیدۀ حَتّی زبون آفتاب . دیدۀ رَبنای جَو و بیاب
 تا زبون گردد پیش آن نظر . شَعشَعان آفتاب با شَرَر
 کآن نظر نوری و این ناری بود . نار پیش نور بس تاری بود

کرامات و نور شیخ عبد الله مغربی قدس الله سره،

گفت عبد الله شیخ مغربی . شصت سال از شب ندیدم من شی
 من ندیدم ظلمتی در شصت سال . نه بروز و نه شب نه زاعتلال
 ۶۰۰ صوفیان گفتند صدق قال او . شب هی رفتیم در دُنبال او
 در بیابانهای پُر از خار و گو . او چو ماه بدر مارا پیش رو
 روی پس ناکرده می گشتی شب . هین گو آمد میل کن در سوی جب
 باز گشتی بعد یکدم سوی راست . میل کن زیرا که خاری پیش پاست
 روز گشتی پاش را مای پای بوس . گشته و پایش چو پاهای عروس
 ۶۰۵ نه زخاک و نه زرگل بر وی اثر . نه از خراش خار و آسیب حجر
 مغربی را مشرقی کرده خدای . کرده مغرب را چو مشرق نورزای

شعشعان A (۵۱۶) . جوی و بیاب B (۵۱۵) . و گشت Bnl. (۵۱۱)

کآن نظر ناری و این نوری بود * نار پیش نوریش ناری بود Bnl. (۵۱۷)

سره العزیز: B Heading.

هین که آمد A (۶۰۲) . صدق حال او B (۶۰۰)

پیش ماست Bnl. (۶۰۴) . After this verse Bnl. adds: (۶۰۴)

روز گشتی پای بوش گشته ما * زآنکه بودش پاک از گل هر دو پا

نورزا B . خدا B (۶۰۶)

۷۰. باز گفتند ارکسَاد و ار رُوا . چیست بر ما بنده فرمایم ما
 گر زر و گر خاک مارا بُرد نیست . امرِ فرمان ده بجا آورد نیست
 گر بفرمایند که واپس برید . هم فرمان تحفه را باز آورید
 خندش آمد چون سُلیمان آن بدید . کز شما من گئی طلب کردم نرید
 من نمی گویم مرا هدیه دهید . بلك گفتم لایق هدیه شوید
 ۷۱. که مرا از غیب نادر هدیه است . که بشر آنرا نیارد نیز خواست
 می پرستید اختری کو زر کند . رُو باو آرید کو اختر کند
 می پرستید آفتاب چرخ را . خوار کرده جانِ عالی نرخر
 آفتاب از امرِ حق طبّاخ ماست . ایلهی باشد که گویم او خداست
 آفتاب گر بگردد چون کُنی . آن سیاهی زو تو چون بیرون کنی
 ۸۰. نه بدرگاه خدا آری صداع . که سیاهی را ببر و ده شعاع
 گر کشند نیم شب خورشید کو . تا بنالی یا امان خواهی ازو
 حادثات اغلب بنشب واقع شود . و آن زمان معبود تو غایب بود
 سوی حق گر راستانه خم شوی . و رهی از اخترات محرم شوی
 چون شوی محرم گشام با تو لب . تا ببینی آفتاب نیم شب
 ۸۵. جز روانِ پاك اورا شرق نه . در طلوعش روز و شب را فرق نه
 روز آن باشد که او شارق شود . شب نماند شب جو او بارق شود
 چون نماید ذره پیش آفتاب . همچانست آفتاب اندر لباب
 آفتابی را که رُخشان می شود . دید پیش کند و حیران می شود
 همچو ذره پیش در نورِ عرش . پیش نور بی حدِ موفورِ عرش
 ۹۰. خوار و مسکین بینی اورا بی قرار . دید را قوت شد از کردگار

و از رُوا B. از کساد AB (۷۰)

کین واپس برید Bul. (۷۲)

شارق بود Bul. (۸۶)

و موفور Bul. (۸۹)

بجای BK (۷۱)

یا بنالی A. (۸۱)

G رُخشان as in text. (۸۸)

دید با قوت B (۹۰)

دانه گوید گر تو می‌دزدی نظر. من می‌دزدم ز تو صبر و مقر
چون کشیدت آن نظر اندر بیم. پس بدانی کز تو من غافل نیم

قصه عطاری که سنگ ترازوی او رگل سرشوی بود و
دزدیدن مشتری رگل خوار از آن گل هنگام سنجیدن شکر
دزدیده و پنهان،

۷۲۵ پیش عطاری یکی رگل خوار رفت. تا خرد ابلوچ فند، خاص رفت
پس بر عطاری طراز دودل. موضع سنگ ترازو بود رگل
گفت رگل سنگ ترازوی منست. گر ترا میل شکر بخردنست
گفت هستم در مهنی فندجو. سنگ میزان هرچ خواهی باش گو
گفت با خود پیشی آنک رگل خورست. سنگ چه بود رگل نکوتر از زرست
۷۳۰ همچو آن دلاله که گفت ای پسر. تو عروسی یافتی پس خوب فر
سخت زیبا لیک هم یک چیز هست. کان ستیره دختر، حلواگرست
گفت بهتر این چنین خود گر بود. دختر او چرب و شیرین تر بود
گر نداری سنگ و سنگ از رگلست. این به و به رگل مرا میوه دلت
اندر آن کفه ترازو زیادتاد. او بجای سنگ آن رگل را نهاد
۷۳۵ پس برای کفه دیگر بدست. هم بفذر آن شکر را می شکست

صبر و مقر H (۷۲۴)

از. Heading: A om.

خاص و رفت A (۷۲۵)

After this verse Bul. adds: (۷۲۶)

گفت عطاری ای جوان ابلوچ من * نیست نیکی تو تکلف بی سخن

خوب و فر Bul. یافتی همچون فر H (۷۳۰)

این مرا میوه B (۷۳۴)

نورِ این شمسِ شُهوئی فارس است . روزِ خاص و عام را او حارس است
 چون نباشد حارس آن نور، تمجید . که هزاران آفتاب آرد پدید
 تو بنور او همی رود در امان . در میان ازدها و کزدها مان
 ۷۱۰ پیشِ پیشت می رود آن نورِ پاک . می کند هر ره زنی را چاک چاک
 یَوْمَ لَا یُجْزَى النَّبِیُّ رَاسَت دَان . نُورِ یَسْمَعِ یَیْنَ اَیْدِیْهِمْ بَخَوَان
 گرچه گردد در قیامت آن فروز . از خدا اینجا بخواهید آزمون
 کو بیخشد هر ببیخ و هر بباغ . نورِ جان وَاَللهُ اَعْلَم بِالْبَلاَغ

باز گردانیدن سلیمان علیه السّلم رسولان بلقیس را بآن هدیه
 کی آورده بودند سوی بلقیس و دعوت کردن بلقیس را
 بایمان و ترک آفتاب پرستی،

باز گردید اے رسولانِ خَیَل . زر شمارا دل بین آرید دل
 ۷۱۵ این زر من بر سر آن زر نهید . کورئِ تن قَرَجِ اسنرا دهید
 فرجِ اسنر لایقِ حلقه زرست . زرِ عاشقِ رُویِ زردِ اصفِ رست
 که نظرگاهِ خداوندست آن . کز نظراندازِ خورشیدست کان
 کو نظرگاهِ شعاعِ آفتاب . کو نظرگاهِ خداوندِ لُبَاب
 از گرفتِ من زجانِ اسنر کنید . گرچه اکنون هم گرفتارِ منید
 ۷۲۰ مرغِ فتنه دانه بر بامست او . پَر گشاده بسته دامت او
 چون بدانه داد او دل را بجان . ناگرفته مر ورا بگرفته دَان
 آن نظرها که بدانه می کند . آن رِگه دَان کو بپا بر می زند

نورِ یَسْمَعِ G (۷۱۱) . کزدها مان G (۷۰۹) . روزِ خاص G (۷۰۷)

Heading: A om. رسولان . A هدیه . BK Bul. با آن هدیه . Bul. بایمان . سوی بلقیس .

ناگرفته مرغ را B . ناگرفته مور را A (۷۲۱)

دلدارى کردن و نواختن سليمان عليه السلام مر آن رسولانرا
و دفع وحشت و آزار از دل ایشان و عذر قبول
ناکردن هديه شرح کردن با ایشان،

ای رسولان میفرستتان رسول . ردّ من بهتر شمارا از قبول
پیش بلقیس آنچه دیدیت از عجب . باز گوید از بیابان ذهب
تا بداند که بزر طامع نه‌ام . ما زر از زر آفرین آورده‌ام
آنک گر خواهد همه خاک زمین . سر بسر زر گردد و در زمین
حق برای آن کند ای زرگزین . روز محشر این زمین را نقره‌گین
فارغیم از زر که ما بس پُر کنیم . خاکانرا سر بسر زرین کنیم
از شما گئی گدیه زر می‌کنیم . ما شمارا کیبیاگر می‌کنیم
70. ترک آن گیرید گر ملک سیاست . که برون آب و گل بس ملکهاست
نخته‌بندست آنک نختش خوانده . صدر پنداره و بر در مانده
پادشاهی نیست بر ریش خود . پادشاهی چون کنی بر نیک و بد
بی مراد نشود ریش سپید . شرم دار از ریش خود ای کز امید
مالك الملکست هرکش سر نهد . بی جهان خاک صد ملکش دهد
71. لیک ذوق سجده پیش خدا . خوشتر آید از دو صد دولت ترا
پس بنالی که نخواهم ملکه‌ها . ملک آن سجده مسلم کن مرا

Heading: A om. مر آن . B om. مر . Bul. کردن با ایشان.

(70) After this verse Bul. adds:

که چهل منزل بروی زر بدید * وز چنین هديه نخل چون می‌شدید

من شمارا bis. Bul. می‌کم . کی for که A (70) . همه روی زمین B (70)

و . A om. . برون از آب ABHK . اگر ملک B (71)

سفید H Bul. (71)

چون نبودش تبشۀ او دیر ماند . مشتری را منتظر آنجا نشاند
 رویش آن سو بود رگل خور نایشکفت . رگل ازو پوشیده دزدیدن گرفت
 ترس ترسان که نباید ناگهان . چشم او بر من فتد از امتحان
 دید عطار آن و خود مشغول کرد . که فزون تر دزد هین ای روی زرد
 ۷۶۰ گر بدزدی وز رگل من می ببری . رو که هم از پهلوی خود می خوری
 تو می ترسی ز من لیلک از خری . من می ترسم که تو کمتر خوری
 گرچه مشغولم چنان احمق نیم . که شکر افزون کنی تو از نیم
 چون بینی مر شکر را زآزمود . پس بدانی احمق و غافل که بود
 مرغ زان دانه نظر خوش می کند . دانه هم از دور راهش می زند
 ۷۶۵ گر زنای چشم خطی می ببری . نه کباب از پهلوی خود می خوری
 این نظر از دور چون تیرست و سم . عشقت افزون می شود صبر تو کم
 مال دنیا دام مرغان ضعیف . ملک عقی دام مرغان شریف
 تا بدین ملکی که او دامیست ژرف . در شکار آرند مرغان شگرف
 من سلیمان می خواهم ملکتان . ملک من برهانم از هر ملکتان
 ۷۷۰ کین زمان هستی خود مملوک ملک . مالک ملک آنک بجهد او ز ملک
 بازگوه اے اسیر این جهان . نام خود کردی امیر این جهان
 ای تو بنده این جهان محبوس جان . چند گوی خوش را خواجه جهان

منتظر او می نشاند AH. تبشۀ (sic) او می دیر ماند H (۷۶۶).

هین for ازین Bul. دید آن عطار AB Bul (۷۶۷).

شکر را آزمود B (۷۶۸).

خطی A. کز زنای چشم K (۷۶۹).

چون تیرست H (۷۷۰).

دامست G (۷۷۱).

می برهانم B. من سلیمان بخوام Bul (۷۷۲).

بجهد ABHK Bul. آنک for او که B (۷۷۳).

۷۸۰ مر مرا سوی گهستان رانندند . میوها ز آن بیشه می افشانندند
 که خدا شیرین بکرد آن میوه را . در دهان تو بهشتهای ما
 هین بخور پاک و حلال و بی حساب . بی صداع و نقل و بالا و نسیب
 پس مرا زان رزق نطفی رو نمود . ذوق گنت من بخردما و ربود
 گنت این فتنهست ای رب جهان . بخششی ده از همه خلفان نهان
 ۷۸۵ شد سخن از من دل خوش یافتم . چون انار از ذوق و بشکافتم
 گنت ار چیزی نباشد در بهشت . غیر این شادی که دارم در سرشت
 هیچ نعمت آرزو نآید دگر . زین نپردازر بخور و نیشکر
 مانده بود از کسب يك دو حبهام . دوخته در آستین حبهام

نیت کردن او کی این زر بدم بدان هیزم کش چون من روزی
 یافتم بکرامات مشایخ و رنجیدن آن هیزم کش از ضمیر و نیت او،

آن یکی درویش هیزم می کشید . خسته و مانده زبیشه در رسید
 ۷۹۰ پس بگفتم من ز روزی فارغم . زین پس از بهر رزم نیست غم
 میوه مکروه بر من خوش شدست . رزق خاص جسم را آمد بدست
 چونك من فارغ شدسم از گلو . حبه چندست این بدم بدو
 بدم این زر را بدین تکلیف کش . تا دو سه روزك شود از قوت خوش
 خود ضمیرم را همی دانست او . زآنك سمعش داشت نور از شمع هو
 ۷۹۵ بود پیشش سر هر اندیشه . چون چراغی در درون شیشه

ABH om. حلال بی حساب A. حلالی بی حساب BH (۷۸۲) . این میوه را Bul. (۷۸۱)

دل بشکافتم B (۷۸۵) . بالا before و . BHK Bul. om. نقل before و

کسب K (۷۸۸) . بخور for مجوز BHK Bul. (۷۸۷)

Heading: A om. او .

زآنك شمعش HK (۷۹۱) . بدین for بدان Bul. (۷۹۲)

پادشاهان جهان از بدَرگی . بُو نبردند از شرابِ بسدگی
 ورنه اذَقَم وار سَرگردان و دنگ . ملک را برهر زدندی بی درنگ
 لیک حق بهر ثبات این جهان . مَهرشان بنهاد بر چشم و دهان
 ۷۷۰ تا شود شیرین بر ایشان تخت و تاج . که ستانیم از جهانداران خراج
 از خراج ار جمع آری زر چوریگ . آخر آن از تو بهاند مُردَریگ
 همره جانت نگردهد ملک و زر . زر پدیه سُرْمه ستان بهر نظر
 تا بینی کین جهان چاهبست تنگ . یوسفانه آن رسن آری پچنگ
 تا بگوید چون زجاء آبی بیامر . جان که یا بُشَرائِ هَذَا لَی غلام
 ۷۷۵ هست در چاه انعکاساتِ نظر . کنرین آنک نماید سنگ زر
 وقت بازی کودکانرا زاخلال . می نماید آن خَزَنَها زَر و مال
 عارفانش کیمیاگر گشته اند . تا که شد کانتها بر ایشان نژند

دیدن درویش جماعت مشایخ را در خواب و درخواست کردن
 روزی حلال بی مشغول شدن بکسب و از عبادت ماندن
 و ارشاد ایشان اورا و میوه‌های تلخ و ترش کوهی
 بر وی شیرین شدن بداد آن مشایخ ،

آن یکی درویش گفت اندر سَمَره رِخْضَیانرا من بدیدم خواب در
 گشتم ایشانرا که روزی حلال . از کجا نوشم که نبود آن و بال

که حق از بهر ثبات AB (۷۶۹) . زدیدی B (۷۶۸)

آخر از تو آن بهاند AH (۷۷۱)

ملک و زر بفروش و جبرانی بخر : H in second hemistich (۷۷۲)

زچه آبی AH (۷۷۴)

Heading: K Bul. ماندن او . K Bul. بکسب دنیا . Bul. که مشغول . B Bul. حلال از ایشان

و بر وی Bul. . برو شیرین A . اورا میوه‌های Bul. (۷۷۴) Bul. زان و بال

تخریض سلیمان علیه السّلم مر رسولانرا بر تعجیل هجرت بلقیس
بهر ایمان،

همچنان که شه سلیمان در نبرد . جذب خیل و لشکر بلقیس کرد
که بیاید ای عزیزان زود زود . که برآمد موجها از بحر جود
۷۲۰ سوی ساحل و فشانند بی خطر . جوش موجش هر زمانی صد گهر
الصّلا گفتیم اے اهل رشاد . کین زمان رضوان در جنت گشاد
پس سلیمان گفت ای پیکان روید . سوی بلقیس و بدین دین بگروید
پس بگویدش یّا اینجا تها . زود که اِنَّ اللَّهَ يَدْعُو بِالْاِسْلَامِ
هین یّا اے طالب دولت ثناب . که فتوحست این زمان و فتح باب
۷۲۵ ای که تو طالب نه تو هر بیا . تا طلب یابی ازین یار وفا

سبب هجرت ابرهیم ادهم قدس الله سره و ترك ملك خراسان،

ملك برهر زن تو ادهم وار زود . تا بیای همچو او ملك خلود
خننه بود آن شه شبانه بر سریر . خراسان بر بام اندر دار و گیر
قصده شه از خراسان آن هم نبود . که کند زان دفع دزدان و رُود
او همی دانست کآن کو عادلست . فارغست از واقعه این دلست
۷۳۰ عدل باشد پاسبان کامها . نه بشب چوبک زنان بر بامها
ليك بد مفصودش از بانگ رباب . همچو مشتاقان خیال آن خطاب
نالۀ سُرنا و تهدید دُهل . چیزکی ماند بدان ناغور کُل
پس حکبان گفته اند این لحنها . از دوار چرخ بگرفنیم ما

(۷۲۶) Bul. om. که.

(۷۲۵) ABH Bul. م تو یا.

Heading: A ادهم suppl. above. A om. ملك. B خراسان گفتن.

(۷۲۷) B درم زن. (۷۲۹) Bul. مر کو عادلست. G originally آمن دلست.

هیچ پنهان می‌نشد از وی ضمیر. بود بر مضمون دلم‌ها او امیر
 پس می‌منگید با خود زیر لب. در جواب فکرم آن بو العجب
 که چنین اندیشی از بهر ملوک. کَیْفَ تَلَقَّ الرِّزْقَ إِنِّ لَمْ یَرْزُقْکَ
 من نمی‌کردم سخن را فهم لیک. بر دلم وزد عتابش نیک نیک
 ۷۰۰- سوی من آمد بهیت همچو شیر. تنگِ هیزم را زخود بنهاد زیر
 پرتو حالی که او هیزم نهاد. لرزه بر هر هفت عضو من فتاد
 گفت یا رب گر ترا خاصان می‌اند. که مبارک‌دعوت و فرخ‌پس‌اند
 لطف تو خواهم که میناگر شود. این زمان این تنگِ هیزم زر شود
 در زمان دیدم که زر شد هیزم. همچو آتش بر زمین می‌تافت خوش
 ۷۰۵- من در آن بی‌خود شدم تا دیگره. چونک با خویش آمدم من از وله
 بعد از آن گفت ای خدا گر آن کبار. بس غیورند و گریزان زاشنهار
 باز این را بندِ هیزم ساز زود. بی توقف هم بر آن حالی که بود
 در زمان هیزم شد آن اغصان زر. مست شد در کار او غفل و نظر
 بعد از آن بر داشت هیزم را و رفت. سوی شهر از پیش من او تیز و تفت
 ۷۱۰- خواستم تا در پی آن شه روم. پرسم این ره مشکلات و بشنوم
 بسته کرد آن هیت او مرا. پیش خاصان ره نباشد عامه را
 و رکی را ره شود گو سرفشان. کآن بود از رحمت و از جذبان
 پس غنیمت دار آن توفیق را. چون بیایی صحبت صدیق را
 نه چو آن ابله که یابد قریب شاه. سهل و آسان در فند آن دم زراه
 ۷۱۵- چون زقرانی دهندش بیشتر. پس بگوید رانِ گاوست این مگر
 نیست این از رانِ گاوی مقتدری. رانِ گاوت می‌نماید از خری
 بذل شاهانه است این بی رشونی. بخشش محض است این از رحمتی

(۶۱۷) می‌منگید: so vocalised in BG.

(۷۰۱) A. بر تو خاکی.

(۷۰۲) B. خاصان هیزد.

(۷۰۵) B. آمدم باز از وله.

بیشتر در آب می‌افتد ثمره آب در پستیست از سو دور در
تا تو از بالا فرو آبی بزور. آب جویش برده باشد تا بدور
۷۰۰ گنت قصدم زین فشاندن جوز نیست. تیزتر بنگر برین ظاهر مه‌ایست
قصد من آنست کاید بانگ آب. هم بینم بر سر آب این حباب
نشنه را خود شغل چه بود در جهان. گردد پای حوض گشتن جلودان
گردد جو و گردد آب و بانگ آب. همچو حاجی طایف کعبه صواب
همچنان مقصود من زین مثنوی. ای ضیاء الحق حسام الدین نوری
۷۰۰ مثنوی اندر فروع و در اصول. جمله آن نیت کردستی قبول
در قبول آرند شاهان نیک و بد. چون قبول آرند نبود بیش رد
چون نهالی کاشتی آتش بد. چون گشادش داده بگشا گریه
قصدم از الفاظ او راز توست. قصدم از انشایش آواز توست
پیش من آوازت آواز خداست. عاشق از معشوق حاشا که جداست
۷۱. اتصال بی تکلیف بی قیاس. هست رب الناس را با جان ناس
لیک گفتم ناس من ناس فی. ناس غیر جانِ جانِ شناس فی
ناس مژمر باشد و گو مردمی. تو سر مژمر ندیدیستی دوی
ما رمیت اذ رمیت خوانده. لیکن جسی در نجری مانده
ملک جسمت را چو بلفیس ای غبی. ترک کن بهر سلیمان نبی

برده باشی A. فرود آبی AH Bul. (۷۴۱) دورتر A Bul. و از تو Bul. (۷۴۸)
طایف و کعبه A (۷۵۲) corr. in marg.

(۷۵۶) After this verse Bul. adds:

مثنوی را جمله اصل و ابتدا. خود تویی هر با تو باشد انتها
م ترا عین ترا هر النجا. شفت و بر سعد نو شد اتکا
استوا و گفت و گوی مثنوی. گری پذیرفتی همه هدیه توی
عز و اقبالسرا قبول تو نشان. چون تویی شاه دل و سلطان جان

از انشایش ABHK Bul. (۷۵۸). آتش تو ده ABH (۷۵۷).

تو سری مردم A (۷۶۲). اتصال A (۷۶۰). H که for کی AB (۷۵۹).

بانگِ گردشهای چرخست این که خلق . میسرایندش بطُنبور و بجلق
 ۷۳۰ مؤمنان گویند کائنات بهشت . نغز گردانید هر آواز زشت
 ما همه اجزای آدم بوده‌ایم . در بهشت آن لحظه بشنوده‌ایم
 گرچه بر ما ریخت آب و گل شکی . یادمان آمد آنجا چیزکی
 لیک چون آمیخت با خاک کُرب . گئی دهند این زیر و این بم آن طرب
 آب چون آمیخت با بول و گُبرز . گشت زامیزش مزاجش تلخ و تیز
 ۷۴۰ چیزی از آب همنش در جمد . بول گبرش آتشی را می‌کشد
 گر نجس شد آب این طبعش بماند . کائنات غمرا بطبع خود نشاند
 پس غذای عاشقان آمد سماع . که درو باشد خیال اجتماع
 قوی گیرد خیالات ضمیر . بلك صورت گردد از بانگ و صنیر
 آتش عشق از نواها گشت تیز . آنچنانک آتش آن جوزیز

حکایت آن مرد تشنه کی از سر جوزین جوز می‌ریخت در جوی
 آب که در گو بود و بآب نمی‌رسید تا بافتادن جوز بانگ
 آب بشنود و او را چو سماع خوش بانگ آب اندر طرب می‌آورد،

۷۴۰ در نُقُولی بود آب آن تشنه راند . بر درخت جوز جوزی می‌فشانند
 می‌فتاد از جوزین جوز اندر آب . بانگ می‌آمد می‌دید او حباب
 عاقلی گفتش که بگذار ای فقی . جوزها خود تشنگی آرد ترا

خاک و کرب A (۷۳۸) . یادمان آید از آنها اندکی Bul. (۷۳۷)

غذای G . غذای A Bul. (۷۴۲) . طلخ و تیز K (۷۳۹)

آنجنانک آن آتش A (۷۴۴) . و A om. (۷۴۳)

Heading: A om. جوز before می‌ریخت AH . و با آب B . و در آب B .

A om. و before او را Bul. چون سماع .

بگذرد AH Bul. (۷۴۷) . می‌آید Bul. (۷۴۶) . درختی B (۷۴۵)

پرده‌دار، تو دَرَت را برکنند . جانِ تو با تو بجان خصی کند
 جمله ذراتِ زمین و آسمان . لشکرِ حقند گاه امتحان
 بادرا دیدی که با عادن چه کرد . آبر را دیدی که در طوفان چه کرد
 ۷۸۵ آنچ بر فرعون زد آن بحرِ کین . و آنچ با فارون نمودست این زمین
 و آنچ آن بایل با آن پیل کرد . و آنچ پشه کَلَه نم‌رود خورد
 و آنک سنگ انداخت داودی بدست . گشت ششصد پاره و لشکر شکست
 سنگ و بارید بر آغدای لوط . تا که در آب سیه خوردند غوط
 گر بگویم از جمادات جهان . عافلان یاری پیغمبران
 ۷۹۰ مثنوی چندان شود که چل شتر . گر کشد عاجز شود از بارِ پُر
 دست بر کافر گواهی و دهد . لشکرِ حق می‌شود سر و نهد
 اے نموده ضدِ حق در فعلِ دَرَس . در میانِ لشکرِ اوی بسترس
 جزو جزوت لشکر او در وفای . مر ترا اکنون مطیعند از نفاق
 گر بگوید چنم را کورا فشار . دردِ چنم از تو بر آرد صد تمار
 ۷۹۵ در بدنِ دنان گوید او بنما و بال . پس بینی تو زدنِ دنان گوشمال
 باز کنِ طب را بخوان بابُ اَلْعَال . تا بینی لشکرِ تن را عمل
 چونک جانِ جان هر چیزی و یست . دشمنی با جانِ جان آسان گیت
 خود رها کن لشکرِ دیو و پری . کز میانِ جانِ کندم صفدری
 ملک را بگذار بلفیس از نَخست . چون مرا یابی همه ملک آن نُست
 ۸۰۰ خود بدانی چون بر من آمده . که تو بی من نقشِ گرمابه بُدی
 نقش اگر خود نقشِ سلطان یا غیبست . صورنست از جانِ خود بی چاشنیست

(۷۸۵) B آبر را for ابر را . (۷۸۷) G شصد .

(۷۸۸) After this verse Bul. adds:

از کف شاه رسل يك قبضه خاك . کرد ناگه مشرکین را بس هلاک

(۷۸۹) ABGK پیغامبران .

(۷۹۰) Bul. از بار بر .

۷۶۵ می‌کنم لا حَوْلَ نه از گفتِ خویش . بلك از وسواسِ آن اندیشه‌کش
 کو خیالی می‌کند در گفتِ من . در دل از وسواس و انکاراتِ ظن
 می‌کنم لا حَوْلَ یعنی چاره نیست . چون سرا در دل بضمت گفتنیست
 چونك گفتِ من گرفت در گلو . من خَش کردم تو آن خود بگو
 آن یکی نایی خوش نی می‌زدست . ناگهان از مقدس بادے بچست
 ۷۷۰ نای را بر کون نهاد او که زمین . گر تو بهتر می‌زنی بستان بزن
 ای مُسَلِّمان خود ادب اندر طلب . نیست إِلَّا حَمَل از هر بی ادب
 هر کرا بینی شکایت می‌کند . که فلان کس راست طبع و خوی بد
 این شکایت گر بدان که بدخوست . که مر آن بدخوی را او بدگوست
 ز آنک خوش خو آن بود کو در خمول . باشد از بدخو و بدطبعان حمول
 ۷۷۵ لیک در شیخ آن رگه ز امر خداست . نه پی خشم و مهارت و هواست
 آن شکایت نیست هست اصلاح جان . چون شکایت کردن پیغمبران
 ناحمولی انبیا از امر دان . ورنه حمالست بدرا حلماتان
 طبع را گشتند در حمل بدی . ناحمولی گر بود هست ایزدی
 ای سلیمان در میان زاغ و باز . حمله حق شو با همه مرغان بساز
 ۷۸۰ ای دو صد بلقیس رحمت را زبون . که اهد قومی انهم لا یعلمون

تهدید فرستادن سلیمان علیه السلام پیش بلقیس کی اصرار

میندیش بر شرك و تاخیر مکن،

هین بیا بلقیس ورنه بد شود . لشکرت خصمت شود مُردن شود

(۷۶۵) K om. و after وسواس . Bul. انکارات و ظن .

(۷۶۶) ABHK نایی که خوش نی می‌زدست . Bul. نایی فی خوش می‌زدست .

چون مر آن بدخوی را بدگو بود B . بدان بدخو بود B . (۷۷۲) with idafat . خوش

رحمل بدی G (۷۷۸) . پیغامبران ABGK . این شکایت K (۷۷۶)

۸۱۵ گر در آیسیم اے رھی در بُتکدہ . بُت سجود آرد نہ ما در مَعْبَدہ
 احمد و بُوجہل در بُنخانہ رفت . زین شدن تا آن شدن فرقیست زفت
 این در آید سر نہند اورا بتان . آن در آید سر نہند چون اُمتان
 این جہان شہوتی بُنخانہ ایست . انبیا و کافرانرا لانہ ایست
 لیلک شہوت بندہ پاکان بود . زر نسوزد ز آنک نقد کان بود
 ۸۲۰ کافران قَلبند و پاکان همچو زر . اندرین بُوتہ دَرند این دو نسر
 قلب چون آمد سبہ شد در زمان . زر در آمد شد زری او عیان
 دست و پا انداخت زر در بوتہ خوش . در رخ آتش ہی خسندد رگش
 جسم ما روپوش ما شد در جہان . ما چو دریا زیر این گہ در نہان
 شاہ دین را منگر ای نادان بطین . کین نظر کردست ابلیس لعین
 ۸۲۵ گی توان اندود این خورشید را . با کفِ رگل تو بگو آخر مرا
 گر بریزی خاک و صد خاکسترش . بر سر نور او بر آید بر سرش
 کہ یکہ باشد کو پوشد رُوی آب . طین کہ باشد کو پوشد آفتاب
 خیز بلقیسا چو ادم شاموار . دود ازین مُلک دو سہ روزہ بر آ

باقی قصہ ابرہیم ادم قدس اللہ سرہ،

بر سر تختی شنید آن نیک نام . طَنَطَفی و ہای و ہوی شب زبام

سر نہند اورا بتان A (۸۱۷) . فرقیست A . زین for این A (۸۱۶)

آنک نقد A (۸۱۶) . جہانی A (۸۱۸)

با کفی گل K (۸۲۵) . ہی خسندد زکش B Bul. (۸۲۲)

طین کی باشد GH . تا پوشد روی آب B . کہ چہ باشد B . کہ کی باشد AGHK (۸۲۷)

A and H for کہ in the first hemistich, and ABH for کہ in the second.

Heading: ABK Bul. ابرہیم ادم رحمۃ اللہ علیہ . After the Heading Bul. adds:

حال ابراہیم را کن تو بیان . از چہ رو کردست ترک این جہان

بیام B Bul. . ہای ہوی B . تنفی ABHK (۸۲۶)

زینت او از برای دیگران . باز کرده بیه چشم و دهان
 ای تو در پیکار خود را باخته . دیگران را تو زخود نشناخته
 تو بهر صورت که آبی بیستی . که منم این والله آن تو نیستی
 ۸۰۰ يك زمان تنها بمانی تو زخلق . در غم و اندیشه مانی تا بخلق
 این تو گئی باشی که تو آن آوحدی . که خوش و زیبا و سرست خودی
 مرغ خویشی صید خویشی دام خویش . صدر خویشی فرش خویشی بام خویش
 جوهر آن باشد که فام با خودست . آن عرض باشد که فرع او شدست
 گر تو آدمزاده چون او نشین . جمله ذریات را در خود ببین
 ۸۱۰ چیست اندر خم که اندر نهر نیست . چیست اندر خانه کاندر شهر نیست
 این جهان خمست و دل چون جوی آب . این جهان خمروست و دل شهر عجب

پیدا کردن سلیمان علیه السلام که مرا خالصاً لِأَمْرِ اللَّهِ
 جهدست در ایمان تو، يك ذره غرضی نیست مرا نه در نفس
 تو و حسن تو و نه در ملك تو، خود بینی چون چشم
 جان باز شود بنور الله،

هین بیا که من رسول دعوتی . چون اجل شهوت گشتم نه شهوتی
 و در بود شهوت امیر شهوت . نه اسیر شهوت روی بستم
 بت شکن بودست اصل اصل ما . چون خلیل حق و جمله انبیا

در پیکار G (۸۰۴)

فرش خویش و بام خویش AHK Bul. صید خویش و دام خویش AHK Bul. (۸۰۷)

خم کاندر ABHK (۸۱۰) . خمروست G (۸۱۱)

Heading: K Bul. بلنبر را که مرا Bul. غرض Bul. تو K Bul. بنور الله عز وجل B و نه در حسن تو B

شهوت و روی Bul. (۸۱۲)

لَا فَرْقَ الْأَشْيَاحُ يَوْمَ وَصَلِيهَا . عَادَتِ الْأَوْلَادُ صَوْبَ أَصْلِيهَا
 أُمُّ الْعَنْقَرِ الْخَفِيَّةُ فِي الْأَمَمِ . يَمْلِكُ جُودُ حَوْلِ لَوْمِ السَّنَمِ
 ذِلَّةُ الْأَرْوَاحِ مِنْ أَشْيَاحِهَا . عِزَّةُ الْأَشْيَاحِ مِنْ أَرْوَاحِهَا
 أَيُّهَا الْعُشَاقُ الْفُتَيَا لَكُمْ . أَنْتُمْ الْيَاقُونَ وَالْفُتَيَا لَكُمْ
 أَيُّهَا السَّالُونَ قُومُوا وَاعْتَقُوا . ذَاكَ رِيحُ يُونُسَ فَإِسْتَنَشِقُوا^{۸۵۰}
 مَنَاطِقُ الطَّيْرِ سَلِمَانِي يَا . بَانِكِرِ هِرْ مَرِغِي كِه آيْدِي سِرَا
 چُون بَهْرَانَتِ فَرَسْتَادَسْتِ حَقِ . لَحْنِ هِرْ مَرِغِي بَدَادَسْتِ سَقِ
 مَرِغِ جَبَرِي رَا زَبَانِ جَبَرِگُو . مَرِغِ بَرِشَكْسْتِ رَا از صَبَرِگُو
 مَرِغِ صَابِرَا تُو خُوش دَارِو مُعَافِ . مَرِغِ عَنَّا رَا بَخْوَانِ اَوْصَافِ فَا
 مَرِگُوتِرَا حَذَرِ فَرَمَا زَبَا . بَا زَرَا از جِلْمِ گُو وَا حَسْرَا
 وَأَنْ خُفَايِ رَا كِه مَانْدِ اَو بِي نَوَا . يَكُنْشِ بَا نُورِ جُنْتِ وَا آسَا
 كَبَكِ جَنگِ رَا بِبَا مَوَزَانِ تُو صُلَحِ . مَرِ خُرو سَا نِرَا نِمَا أَشْرَاطِ صُبَحِ
 هِجَنَانِ يَرُو زَهْدُ هَدِ تَا عَنَافِ . رِهْ نِمَا وَاللَّهِ أَعْلَمُ بِالصَّوَابِ

آزاد شدن بلقیس از ملك و مست شدن او از شوق ایمان و

النفات همت او از همه ملك منقطع شدن وقت هجرت الا از تخت،

چون سُلیمان سوی مرغان سَیا . يَكِ صَفَرِي كَرْدِ بَسْتِ آن جَمْلَه رَا
 ۸۶۰ جَزِ مَرِغِي كِه بُدِي جَانِ وِ بَرِ . يَا چُو مَایِ گَنگِ بُوْدِ از اَصْلِ كَرِ
 نِي غَلَطِ گَنَمِ كِه كَرِگَرِ سَرِ نَهْدِ . پِشِ وَخِ كِیْرِيَا سَمِشِ دَهْدِ
 چُونَكِ بَلْقِيسِ از دَلِ وِ جَانِ عَزَمِ كَرْدِ . بَرِ زَمَانِ رَفْتِه هِرْ اَفْسُوسِ خُورْدِ

اشراق صبح B (۸۵۷) SO G. : میسرا (۸۵۱) صوت اصلها A (۸۶۷)

Heading: Bul. از همه منقطع شدن.

که گر کر HK (۸۶۱) از اصل و کر ABH (۸۶۰)

همه افسوس A (۸۶۲)

۸۲۰ گامهای تُند بر بامِ سرا . گفت با خود این چنین زُفره رَکرا
 بانگ زد بر روزنِ قصر او که کبست . این نباشد آدمی مانا پَرست
 سر فرو کردند قومی بو العجب . ما می گردیم شب بهر طلب
 هین چه می جوید گفتند اشتران . گفت اشتر بام بر یکی جُست هان
 پس بگفتندش که تو بر تختِ جاه . چون می جویی ملاقاتِ إله
 ۸۲۵ خود همان بُد دیگر او را کس ندید . چون پری از آدمی شد ناپدید
 معنی اش پنهان و او در پیشِ خلق . خلق گئی بینند غیرِ ریش و دلق
 چون زچشمِ خویش و خلقان دُور شد . همچو عَنقا در جهان مشهور شد
 جانِ هر مرغی که آمد سوی قاف . جمله عالم ازو لافند لاف
 چون رسید اندر سَبا این نورِ شرق . غُلغُلی افتاد در بلقیس و خلق
 ۸۳۰ رُوحهای مُرده جمله پَر زدند . مُردگان از گورِ تن سر بر زدند
 یك دگر را مژده می دادند هان . نك ندایی می رسد انرا آسمان
 زان ننا دینها می گردند گیز . شاخ و برگِ دل می گردند سبز
 از سلیمان آن نفس چون نفخِ صُور . مردگانرا با رهانید از قُبور
 مر ترا بادا سعادت بعد ازین . این گذشت اللهُ اَعْلَمُ بِالْبَاقِینِ

بقیة قصه اهل سبا و نصیحت و ارشاد سلیمان علیه السلام آل
 بلقیس را هر یکی را اندر خوردِ مشکلات دین و دل او و صید
 کردن هر جنس مرغ ضحیری بصفیر آن جنس مرغ و طعمه او،
 ۸۴۰ قصه گویم از سبا مشتاق دار . چون صبا آمد بسوی لاله زار

خوش ندایی B (۸۴۱) . لافند و لاف A Bul. جمله مرغان Bnl. (۸۲۸)

اندر غور و HK. اندر خود و مشکلات Bnl. Heading: In G آل is suppl. above. BG. مشکلات. In G غور is suppl. before خود, and in H خود is suppl. after غور. Bul. صید و before A om. دل و دین او B. اندر غور خود و مشکلات

چون صبا آمد A (۸۴۵)

شَر بر آرد آفتاب با شرر . دُمِ عَقَرَبِرا که سازد مُسْتَقَر
 لیک خود با این همه بر نقدِ حال . جُست باید تختِ او را انتقال
 ۸۸۵ تا نگردد خسته هنگامِ یفا . کودکانه حاجتش گردد روا
 هست بر ما سهل و او را بس عزیز . تا بود بر خوانِ خوران دیو نیز
 عِثَرِ جانش شود آن تختِ ناز . همچو دلق و چارُف پیشِ ایاز
 تا بداند در چه بود آن مبتلا . از کُجاها در رسید او تا کُجا
 خالک را و نطفه را و مُضغِها . پیشِ چشمِ ما می دارد خدا
 ۸۹۰ کز کجا آورد مت اے بَدَرِیت . که از آن آید می رَغْرِیقَت
 تو بر آن عاشق بُدی در دَوَرِ آن . مُنکر این فضل بودی آن زمان
 این کرم چون دفعِ آن انکارِ نُسْت . که میانِ خالک و کرده نُحُست
 حُجَّتِ انکار شد انشایِ تو . امرِ دلا بدتر شد این بهارِ تو
 خالک را تصویرِ این کار از کجا . نطفه را خصی و انکار از کجا
 ۸۹۵ چون در آن دم بی دل و بی سر بُدی . فکرت و انکار را مُنکر بَدِے
 از جَمادِے چونک انکارت بُرست . هر ازین انکار حَشَرَت شد دُرُست
 پس مثالِ تو چو آن حلقه زنیست . کز درونش خواجه گوید خواجه نیست
 حلقه زن زین نیست در یابد که هست . پس زحلقه بر ندارد هیچ دست
 پس هم انکارت میبُیَن و کند . کز جماد او حشرِ صَفَن و کند
 ۹۰۰ چند صنعت رفت ای انکار تا . آب و گِل انکار زاد از هَلِ آبی
 آب و گِل و گفت خود انکار نیست . بانگ می زد بی خبر که اِخبار نیست
 من بگویم شرحِ این از صد طریق . لیک خاطر لغزد از گفتِ دقیق

کی سازد GH (۸۸۲)

بر خوان دیوان حور نیز A و . corr. above. A om. K (۸۸۶)

از کجاها دور شد او A . او مبتلا B (۸۸۸) as in text. Rَغْرِیقَت G (۸۹۰)

م از آن انکار Bul. (۸۹۶) . بترشد B (۸۹۲) . تو بدان عاشق B (۸۹۱)

In B vv. ۸۹۸ and ۸۹۹ are transposed, but the error is indicated in the usual way. (۹۰۱) B Bul. کاخبار نیست.

ترك مال و ملك كرد او آنچنان . كه بترك نام و ننگ آن عاشقان
 آن غلامان و کنیزان بنام . پیش چشم همچو پوسیده پیاز
 ۸۶۵ باغها و قصرها و آب رود . پیش چشم از عشق گلخن می نمود
 عشق در هنگام استیلا و خشم . زشت گرداند لطیفانرا بچشم
 هر زمره را نباید گدنا . غیرت عشق این بود معنی : لا
 لا إله إلا هو اینست ای پناه . که نباید مه ترا دیگ سیاه
 هیچ مال و هیچ مخزن هیچ رخت . می درفش نامد إلا جز که نخت
 ۸۷۰ پس سلیمان از دلش آگاه شد . کز دل او تا دل او راه شد
 آنکی که بانگ موران بشنود . هر فغان سر دوران بشنود
 آنک گوید راضی قائل نهاده . هم بداند راز این طاق تهن
 دید از دورش که آن تسلیم کیش . تلخ آمد فرقت آن نخت خویش
 گر بگویم آن سبب گردد دراز . که چرا بودش بنخت آن عشق و ساز
 ۸۷۵ گرچه این کلك فلم خود بی حسیست . نیست جنس کاتب او را مؤنسیست
 همچنین هر آلت پیشه ور . هست بی جان مؤنس جان ور
 این سبب را من معین گفتمی . گر نبودی چشم فهمت را نمی
 از بزرگی نخت کز حد می فزود . نقل کردن نخت را امکان نبود
 خرده کاری بود و تفریش خطر . همچو اوصاف بدن با همدگر
 ۸۸۰ پس سلیمان گفت گرچه فی الآخر . سرد خواهد شد برو تاج و سریر
 چون زوحدت جان برون آرد سری . جسم را با فر او نبود قری
 چون بر آید گوهر از قعر بحار . بنگری اندر کف و خاشاک خوار

کنیزانرا بنام B (۸۶۴) . ترك ملك و مال AH (۸۶۳)

همچنانك هیچ مخزن H (۸۶۴) . آن عشق ساز A (۸۶۴) and so Bul.

گرچه خود این کلك و کاغذ بی حسیست B . کلك و قلم ABHK Bul. (۸۷۵)

جان ور H . جانوری GK Bul. . جانوری AB . آلتی A (۸۷۶)

همدیگر A . اوصاف بدن B (۸۷۶) . چشم و فهمت را A (۸۷۷) . مؤنس suppl. after

نگری HK (۸۸۲) G . خاشاک with rukūn.

مصطفی را چون ز شیر او باز کرد . برگشت برداشت چون ریحان و وَرَد
 می گریزاندش از هر نیک و بد . تا سپارد آن شهنشهر را بحد
 چون همی آورد امانت را ز بیم . شد بکعبه و آمد او اندر حطیم
 از هوا بشنید بانگی کای حطیم . تافت بر تو آفتابی بس عظیم
 ۱۲۰ ای حطیم امروز آید بر تو زود . صد هزاران نور از خورشیدِ جود
 ای حطیم امروز آرد در تو رخت . مُحَنِّشَم شاهی که پیکِ اوست بخت
 ای حطیم امروز بی شک از نوی . منزل جانهای بالای شود
 جانِ پاکان طَلَب طَلَب و جَوَق جَوَق . آیدت از هر نواحی مستِ شوق
 گشت حیران آن حلیه زان صدا . نه کسی در پیش نه سوی فنا
 ۱۲۵ شش جهت خالی ز صورت وین ندا . شد پشایی آن نداریا جانِ فدا
 مصطفی را بر زمین بنهاد او . تا کند آن بانگِ خوش را جُست و جُو
 چشم می انداخت آن دَم سو سو . که کجا است آن شه اسرارگو
 کین چنین بانگ بلند از چپ و راست . می رسد یا رَب رسانند کجاست
 چون ندید او خیره و نومید شد . جسم لرزان همچو شاخ بید شد
 ۱۳۰ باز آمد سوی آن طفل رشید . مصطفی را بر مکان خود ندید
 حیرت اندر حیرت آمد بر دلش . گشت بس تاریک از غم منزلش
 سوی منزلها دوید و بانگ داشت . که که بر دُرْدانهام غارت گاشت
 مکیان گفتند ما را علم نیست . ما ندانستیم کآنجا کودکیست

(۱۲۰) ABH Bul. امروز آمد . (۱۲۱) Bul. بر تو رخت .

طَلَب طَلَب H. طلب و طلب و جوق و جوق A (۱۲۲)

پیش و after و ABH Bul. Insert . از صدا Bul. (۱۲۳)

and so G in marg. آن بانگزن را جست و جو H. آن بانگرا او جست و جو B (۱۲۴)

این شه H. که کجاست این خسرو اسرارگو B. که کجاست این شه K (۱۲۵)

در دلش AH (۱۲۶) . بر مقام خود B (۱۲۷)

تا که بر دردانهام Bul. که کی بر دردانهام ABGHK (۱۲۸)

چاره کردن سلیمان علیه السّلم در احضار تخت بلقیس از سبا،

گفت عفریتی که تختش را بفن . حاضر آرم تا تو زین مجلس شدن
گفت آصف من یاسم اعظمش . حاضر آرم پیش تو در یکدمش
۱۰۰ گرچه عفریت استادِ بحر بود . لبك آن از نفعِ آصف رُو نبود
حاضر آمد تختِ بلقیس آن زمان . لبك ز آصف نه از فنِ عفریتان
گفت حمید الله برین و صد چنین . که بدیدستم ز ربّ العالمین
پس نظر کرد آن سلیمان سوی تخت . گنت آری گول گیری ای درخت
پیش چوب و پیش سنگ نقش کند . ای بسا گولان که سرهای نهند
۱۱۰ ساجد و مسجود از جان بی خبر . دیده از جان جنبشی و اندك اثر
دیده در وقتی که شد حیران و دنگ . که سخن گنت و اشارت کرد سنگ
نرد خدمت چون بناموضع بباخت . شیر سنگین را شفی شیری شناخت
از کرم شیر حقیقی کرد جود . استخوانی سوی سگ انداخت زود
گفت گرچه نیست آن سگ بر قوام . لبك مارا استخوان لطیفست عام

قصه یاری خواستن حلیمه از بتان چون عقیب فطام مصطفی را

علیه السّلم گم کرد و لرزیدن و سجده بتان و گواهی

دادن ایشان بر عظمت کار مصطفی صلی الله علیه وسلم،

۱۱۵ قصه راز حلیمه گویمت . تا زداید داستان او غمت .

Heading: After the Heading Bul. adds:

پس سلیمان گفت عسکرا هان . تخت بلقیس را کنون خوام عیان

حمید G (۱۰۷) . من یکدمش A . پیش نه B (۱۰۴)

اگرچه AB Bul. (۱۱۴) . که سخن گنت GH (۱۱۱) . ای بسی گولان B (۱۰۶)

Heading: Bul. عقیب فطام . ABHK Bul. عظمت کار محمد .

گفت ای عَزَّی تو بس اِکرامها . کرده تا رَسنه ایم از دامها
 بر عرب حَقست از اِکرام تو . فرض گشته تا عرب شد رام تو
 این حَلِیْمَه سَعْدی از اومید تو . آمد اندر ظِلِّ شاخِ بید تو
 که ازو فرزندِ طفلی گم شدست . نام آن کودکِ مُحَمَّد آمدست
 ۱۰۰ چون مُحَمَّد گشت این جمله بَنان . سَرنگون گشتند و ساجد آن زمان
 که برَوای پیر این چه جُست و جُوست . آن مُحَمَّد را که عزل ما ازوست
 ما نِگون و سنگسار آیم ازو . ما کساد و بی عیار آیم ازو
 آن خیالاتی که دیدند ز ما . وقتِ قَتَرَت گاه گاه اهلِ هوا
 گم شود چون بارگاه او رسید . آب آمد مرتبش را درید
 ۱۱۰ دُور شو ای پیر فتنه کم فُروز . هین زَرشکِ احمدی مارا مسوز
 دور شو بهر خدا ای پیر تو . تا نسوزی ز آتشِ تقدیر تو
 این چه دُم ازدها افشردنست . هیچ دانی چه خبر آوردنست
 زین خبر جوشد دل دریا و کان . زین خبر لرزان شود هفت آسمان
 چون شنید از سنگها پیر این سخن . پس عصا انداخت آن پیر گَهن
 ۱۱۵ پس زلرزه و خوف و بیم آن ندا . پیر دندانها بهم بر می زد
 آنچنانک اندر زمستان مردِ عَور . او می لرزید و می گفت اے بُور
 چون در آن حالت بدید او پیرا . آن عجب گم کرد زن تدیسرا
 گفت پیرا گرچه من در محنتم . حیرت اندر حیرت اندر حیرتم
 ساعتی بادم خطیبی می کند . ساعتی سنگم ادیبی می کند

۱۰۰) Bul. امید او. سعدی. A. شاد written above. سعدی. G. حَلِیْمَه سعد. Bul. ۱۰۰)

۱۰۱) After this verse K adds the Heading: شنیدن نام مُحَمَّد علیه السلام آن بَنان

و سَرنگون شدن ایشان

۱۰۵) A Bul. و. and so corr. in G. Bul. om. و.

۱۰۶) Bul. بی عیار آیم ازو. سنگسار آیم ازو. A. ۱۰۷) این چه گفت و گوشت. Bul. ۱۰۶)

۱۱۵) Bul. آن ندی. پس زخوف و لرز و بیم. B. ۱۱۵) دل و دریا. AH ۱۱۵)

۱۱۶) Bul. پا و سر کم کرد زن. Bul. ۱۱۶)

رنجت چندان ایشک و کرد او بس فغان . که ازو گریان شدند آن دیگران
 ۲۲۵ سینه کوبان آنچنان بگریست خوش . کاختران گریان شدند امر بگریه اش

حکایت آن پیر عرب کی دلالت کرد حلیه را باستعانت بتان،

پیرمردی پیش آمد با عصا . کای حلیه چه فناد آخر ترا
 که چنین آتش زدل افروختی . این جگرهارا زمانم سوختی
 گفت احمد را رضیعم مُعْتَمِد . پس بیاوردم که بشام بجد
 چون رسیدم در حطیم آوازه ها . می رسید و می شنیدم از هوا
 ۲۳۰ من چو آن الحان شنیدم از هوا . طفل را بنهادم آنجا زان صدا
 تا بینم این ندا آواز کیست . که ندای بس لطیف و بس شایست
 نه از کی دیدم بگرد خود نشان . نه ندا می منقطع شد يك زمان
 چونك وا گشتم ز حیرت های دل . طفل را آنجا ندیدم وای دل
 گشتش ای فرزند تو انده مدار . که تمام مرا ترا يك شهریار
 ۲۳۵ که بگوید گر بخواهد حال طفل . او بداند منزل و تر حال طفل
 پس حلیه گفت ای جانم فدا . مرا ترا ای شیخ خوب خوش ندا
 هین مرا بنمای آن شاه نظر . کش بود از حال طفل من خبر
 بُرد اورا پیش عَزَّی کین صنم . هست در اخبار غیبی مُعْتَمِد
 ما هزاران گم شده زو یافتیم . چون بخدمت سوس او بشتافتیم
 ۲۴۰ پیر کرد اورا مجود و گفت زود . ای خداوند عرب ای بحر جود

کوبان K Bul. (۲۲۵) و Bul. om. (۲۲۴)

از صدا Bul. (۲۲۰) . پیش آمد B (۲۲۶)

بینم این صدا B (۲۴۱)

تمام من ترا Bul. . گفت ای فرزند AB Bul. (۲۴۴)

خوب و خوش ندا A Bul. (۲۴۶)

عَزَّی G has سوی عَزَّی Bul. (۲۴۸)

وز چنان بانگ بلند و نعرها . که بمیلی می رسید از وی صدا
 زود عَبدُ الْمُطَلِّبِ دانست چیست . دست بر سینه می زد و گریست ^{۱۸۵}
 آمد از غم بر در کعبه بسوز . کای خیر از یزید شب و روز
 خویشتن را من نمی بینم فقی . تا بود هر راز تو همچون منی
 خویشتن را من نمی بینم هنر . تا شور مقبول این مسعود در
 یا سر و حجت مرا قدری بود . یا بآشکم دولتی خندان شود
 لیلک در سای آن دُرّ یثیم . دیدم آثارِ لطف اے کرم ^{۱۹۰}
 که نمی ماند بها گرچه زماست . ما همه یثیم و احمد کیماست
 آن عجایبها که من دیدم برّو . من ندیدم بر ولی و بر عدو
 آنک فضل تو درین طفلیش داد . کس نشان نهد بصداله جهاد
 چون یقین دیدم عنایتی تو . بر وی او دُرّیست از دریای تو
 من هر اورا می شفیع آر بر تو . حال او ای حال دانت با من بگو ^{۱۹۵}
 از درون کعبه آمد بانگ زود . که هم اکنون رخ تو خواهد نمود
 با دو صد اقبال او محظوظ ماست . با دو صد طلب ملک محظوظ ماست
 ظاهرش را شهره گهان کنیم . باطنش را امر همه پنهان کنیم
 زرّ کان بود آب و گل ما زرّ گریم . که گهش خلخال و گه خانم بریم
 گاه حمایلهای شمشیرش کنیم . گاه بند گردن شیرش کنیم ^{۲۰۰}
 گاه تُرّنج تخت بر سازیم ازو . گاه تاج قرقهای مُلک جو
 عشقها داریم با این خاک ما . زآنک افتادست در قعد رضا
 گاه چنین شاهی ازو پیدا کنیم . گاه هم اورا پیش شه پیدا کنیم
 صد هزاران عاشق و معشوق ازو . در فغان و در نفیر و جُست و جو

کمی من دیدم B (۱۹۲) . می بینم من فقی AH (۱۹۷)

جواب آمدن جد مصطفی عبد (۱۹۵) After this verse K adds the Heading: الْمُطَلِّبِ را از درون کعبه
 and so Bul.

زر و کان A (۲۱۱)

۱۷۰ باد با حرفم سخنها می دهد . سنگ و کوم فهم اشیا می دهد
 گاه طفل مرا ربوده غیبیان . غیبیان سبز بر آسمان
 از که نالم با که گویم این گله . من شدم سودای اکنون صدله
 غیرش از شرح غیسم لب بیست . این قدر گویم که طفلم گم شدست
 گر بگویم چیز دیگر من کنون . خالق بندندم بزنجیر جنون
 ۱۷۵ گفت پرش کای حلیمه شاد باش . بجه شکر آر و رورا کم خراش
 غم محسور یاره نگردد او زسو . بلك عالم یاره گردد اندرو
 هر زمان از رشك غیرت پیش و پس . صد هزاران پاسبانست و حرس
 آن ندیدی کآن بتان ذو فنون . چون شدند از نام طفلت سزنگون
 این عجب قرینست بر روی زمین . پیر گشتم من ندیدم جنسی این
 ۱۸۰ زین رسالت سنگها چون ناله داشت . تا چه خواهد برگه گاران گماشت
 سنگ بی جرمت در معبودیش . تو نه مضطر که بند بودیش
 او که مضطر این چنین ترسان شدست . تا که بر مجرم یجها خواهند بست

خبر یافتن جد مصطفی عبد المطلب از گم کردن حلیمه
 محمدا علیه السلام و طالب شدن او گرد شهر و نالیدن او بر
 در کعبه و از حق در خواستن و یافتن او محمدا علیه السلام،
 چون خبر یابید جد مصطفی . از حلیمه وز فغانش بر ملا

سنگها بین تو که بندم: In the second hemistich K has: سخنها می دهد B (۱۷۰)
 سبز پوش آسمان. Bul. سبز بر آسمان B (۱۷۱)
 corr. in marg.

از کی نالم با کی گویم GH (۱۷۲)
 and so A in marg.

نور محسور غم که نگردد یاره او K (۱۷۶)
 ای حلیمه ABH Bul. (۱۷۵)

پیش و پس H رشك و غیرت BK Bul. (۱۷۷)

تو نه مضطر بودیش AH (۱۸۱)
 corr. in H.

چون خبر در یافت B (۱۸۲)

عارفانِ رُوئِشِ چوَن خاڑُبُشت . عیشِ پنهانِ کرده در خارِ دُرُشت
 باغِ پنهانِ گِردِ باغِ آن خارِ فاش . کایِ عَدُوّی دزدِ زینِ دَرِ دُورِ باش
 خاڑِبُشنا خارِ حارسِ کُردہ . سَرِ چو صوفی در گریبانِ بُردہ
 تا کسی دُوچارِ دانگِ عیشِ تو . کم شود زینِ گلُخانِ خارِخو
 ۱۰۲۰ طلبِ تو گرچه کہ کودکِ خو بُدست . هر دو عالمِ خود طُفیلِ او بُدست
 ما جہانی را بدو زندِ کیم . چرخ را در خدمتش بندِ کیم
 گفت عبد المطلب کین دم کجاست . ای عَلیمُ اَلِیرِ نشانِ ده راہِ راست

نشان خواستن عبد المطلب از موضع محمد علیہ السّلم کہ کجاش
 یابم و جواب آمدن از اندرون کعبہ و نشان یافتن،

از درون کعبہ آوازش رسید . گفت ای جویندہ آن طفلِ رشید
 در فلانِ وادیست زیرِ آن درخت . پس روان شد زود پیرِ نیکبخت
 ۱۰۲۵ در رکابِ او امیرانِ قُریّش . زانکِ جدّش بود زاعیانِ قُریّش
 تا پیشتِ آدمِ آسلافش همه . مہترانِ بزم و رزم و ملّحہ
 این نَسَبِ خود پوستِ او را بودہ است . کز شہنشاہانِ مہ پالودہ است
 مغزِ او خود از نسبِ دورست و پاک . نیست جنش از سَکِ کس تا سَماک
 نورِ حق را کس نجوید زاد و بود . خلعتِ حق را چہ حاجتِ تار و بود
 ۱۰۳۰ کترین خلعت کہ بدہد در ثواب . بر فرازد بر طرازِ آفتاب

در خاکِ درشت A (۱۰۲۶)

عدو دزد B (۱۰۲۷) and so written above the line in A. ABH Bul.

زین رز دور باش Bul.

گم شود H . گم شود G . در چار دنگ A om. Bul. (۱۰۲۹)

هر دو عالم در طفیل B om. A (۱۰۳۰)

از اعیان B (۱۰۳۵) . آن B Bul. om. (۱۰۳۴)

۱۰۰۹ کارِ ما اینست بر کورئِ آن . که بکارِ ما ندارد مِلکِ جان
 این فضیلتِ خاک را زانِ رُو دهم . که نوالِ پیشِ بی‌برگانِ نهم
 زآنک دارد خاکِ شکلِ آغبري . وز درون دارد صفاتِ آنورے
 ظاهرش با باطنش گشته بچنگ . باطنش چون گوهر و ظاهر چو سنگ
 ظاهرش گوید که ما اینم و بس . باطنش گوید نکو بین پیش و پس
 ۱۰۱۰ ظاهرش مُکر که باطن هیچ نیست . باطنش گوید که بناییم بیست
 ظاهرش با باطنش در چایش اند . لاجرم زین صبر نصرت می‌کنند
 زین ترش رُو خاکِ صورها کیم . خندِ پنهانش را پیدا کیم
 زآنک ظاهر خاکِ اندوه و بکاست . در درونش صد هزاران خنده‌است
 کاشفُ السِّرِّم و کارِ ما همین . کین نهانهارا بر آریم از کین
 ۱۰۱۵ گرچه دزد از میگری تن می‌زند . شخه آن از عصر پیدا می‌کند
 فضلها دزدیده‌اند این خاکها . تا مِقَر آریشان از ابسلا
 بس عجب فرزند کورا بوده‌است . لیک احمد بر همه افزوده‌است
 شد زمین و آسمان خدات و شاد . کین چنین شاهی زما دو جفت زاد
 می‌شکافد آسمان از شادیش . خاک چون سوسن شد زآزادیش
 ۱۰۲۰ ظاهرش با باطنش ای خاکِ خوش . چونک در جنگد و اندر گش‌مکش
 هرک با خود بهر حق باشد بچنگ . تا شود معیش خصم بُو و رنگ
 ظلمش با نور او شد در قتال . آفتاب جانش را نبود زوال
 هرک کوشد بهر ما در امتحان . پشت زیر پایش آرد آسمان
 ظاهرش از تیرگی افغان کان . باطن تو گلستان در گلستان
 ۱۰۲۵ قاصد او چون صوفیان رُو ترش . تا نیامیزند با هر نورکش

زآنکه نعمت پیشِ بی‌برگان نهم K Bul. (۱۰۰۶)

نیکو بین A (۱۰۰۶)

کاشف سِرِّم B (۱۰۱۴)

A (۱۰۱۵) شخه از عصر with suppl. above.

در نظارهٔ صید و صیادئ شه . کرده ترك صید و مُرده در وَكه
 ۱۰۵۵ هچو مرغِ مُرده‌شان بگرفته یار . تا کند او جنس ایشانرا شکار
 مرغِ مُرده مضطر اندر وصل و بین . خواند القلبُ بینَ اصْبَعین
 مرغِ مُرده‌ش را هر آنک شد شکار . چون بیند شد شکار شهریار
 هرك او زین مرغِ مُرده سر یافت . دست آن صیادرا هرگز نیافت
 گوید او منگر بُرداری من . عشق شه بین در نگهاری من
 ۱۰۶۰ من نه مُردارم مرا شه گشته‌است . صورت من شبهٔ مُرده گشته‌است
 جیشم زین پیش بود از بال و پر . جیشم اکنون ز دست دادگر
 جیش فانیم بیرون شد ز پوست . جیشم باقیست اکنون چون از پوست
 هرك كز جنبد پیش جیشم . گرچه سمرغست زارش ی گشیم
 هین مرا مُرده مین گر زنده . در کفِ شام نگر گر بنده
 ۱۰۶۵ مُرده زنده کرد عیسی از کرم . من بکفِ خالق عیسی درم
 گئی بامم مُرده در قبضهٔ خدا . بر کفِ عیسی مدار این هم روا
 عیسی‌ام لیکن هر آنکو یافت جان . از کرم من او بماند جاودان
 شد ز عیسی زنده لیکن باز مُرد . شاد آنکو جان بدین عیسی سپرد
 من عصام در کفِ موسی خویش . موسی پنهان و من پیدا بپیش
 ۱۰۷۰ بر مُسلمانان پُل دریا شوم . باز بر فرعون از دَرها شوم
 این عصارا ای پسر تنها مین . که عصا بی کف حق نبود چنین
 موج طوفان هم عصا بد کو زرد . طنطنهٔ جادو پُرسنانش را بخورد
 گر عصاهای خدا را بشنم . زرقی این فرعونانرا بر درم

(۱۰۵۴) A om. و before مُرده .

(۱۰۵۶) A and suppl. after خواند . Bnl. الاصبعين .

(۱۰۵۷) A چون بیند شد شکار شهریار .

(۱۰۶۶) A در کف عیسی . AB در قبض خدا .

(۱۰۶۶) AB Bnl. من عصام . (۱۰۷۳) A زرقی .

بقیه قصه دعوت رحمت بلقیس را،

خیز بلقیسا بیا و ملک بین • بر لب دریای یزدان دُر بچین
خواهرانت ساکن چرخ سنی • تو ببرداری چه سلطان کنی
خواهرانت را ز بخششهای راد • هیچ میدانی که آن سلطان چه داد
تو زشادی چون گرفتی طبل زن • که منم شاه و رئیس گولخن

مثل قانع شدن آدمی بدنیا و حرص او در طلب و غفلت او
از دولت روحانیان کی ابنای جنس وی اند نعره زنان
که یا لَیْتَ قَوْمِ یَعْلَمُون،

۱۰۴۹ آن سگی در کو گدای کور دید • حمله می آورد و دلفش می درید
گفته ام این را ولی باری دگر • شد مکرر بهر تأکید خبر
کور گفتش آخر آن یارانِ تو • برگه اند این دم شکاری صیدجو
قومِ تو در کوی می گیرند گور • در میان کوی می گیری تو کور
ترك این تزویر گو شیخ نفور • آب شوری جمع کرده چند کور
۱۰۵۰ کین مُریدان من و من آب شور • می خورند از من می گردند کور
آب خود شیرین کن از بحر لُتَن • آب بدرا دام این کوران مکن
خیز شیران خدا بین گوزگیر • تو چو سگ چونی بزرنی کوزگیر
گور چه از صید غیر دوست دور • حمله شیر و شیرگیر و مست نور

Heading (1): B om. رحمت.

Heading (2): K Bul. در طلب دنیا. In G دنیا is suppl. after طلب. GK Bul.

و نعره زنان

کرده. B. تدویر کن. (۱۰۴۹) AB Bul. بار دگر. (۱۰۴۶) ABHK Bul.

(۱۰۵۰) Suppl. in marg. B.

۱۰۶۰ خیز بلیسا که بازار است تیز . زین خسیسان کذا فگن گریز
 خیز بلیسا کون با اختیار . پیش از آنک مرگ آرد گیر و دار
 بعد از آن گوشت کشد مرگ آنچنان . که چو دزد آبی بشنهد جان گنان
 زین خران تا چند باشی نعل دزد . گر همی دزدی بیا و لعل دزد
 خواهرانت یافته ملک خلود . تو گرفته ملکت کور و کبود
 ۱۱۰۰ ای خنک آنرا کرین ملکت بخت . که اجل این ملک را ویران گریست
 خیز بلیسا بیا باری بین . ملکت شاهان و سلطانان دین
 رسته در باطن میان گلستان . ظاهر را حادی میان دوستان
 بوستان با او روان هر جا رود . لیک آن از خلق پنهان می شود
 میوها لابه کنان کر من بچر . آب حیوان آمد کز من بخور
 ۱۱۰۵ طوف می کن بر فلک بی پر و بال . همچو خورشید و چو بدر و چون هلال
 چون روان باشی روان و پای نی . می خوری صد لوت و لقمه خای نی
 فی نهنگ غم زند بر کشتیت . فی پدید آید ز مردن زشتیت
 هم تو شاه و هم تو لشکر هم تو تخت . هم تو نیکو بخت باشی هم تو بخت
 گر تو نیکو بختی و سلطان زفت . بخت غیرت روزی بخت رفت
 ۱۱۱۰ تو باندی چون گدایان بی نوا . دولت خود هم تو باش ای مجتبی
 چون تو باشی بخت خود ای معنوی . پس تو که بختی ز خود گم شوی
 تو ز خود گم شوی ای خوش خصال . چونک عین تو ترا شد ملک و مال

(۱۰۶۰) Bul. بازار است.

(۱۱۰۱) Bul. om. و.

(۱۱۰۲) GH ظاهر آحادی.

(۱۱۰۶) B روزی تخت رفت.

(۱۱۱۰) A om. هم and has خود suppl. above: i.e., دولت خود تو باش.

(۱۱۱۱) B پس چو تو بختی.

لیک زین شیرین گیای زهرمند . ترک کن تا چند روزی می‌چرند
 ۱۰۷۵ گر نباشد جاءِ فرعون و سری . از کجا یابد جهنم پروری
 قریبش کن آنکَش کس ای قصاب . ز آنک بی‌برگند در دوزخ کلاب
 گر نبودی خصم و دشمن در جهان . پس بپردی خشم اندر مردمان
 دوزخ آن خشمست خصمی بایدش . تا زید و زنی رحیمی بکشدش
 پس بماندی لطف بی‌قهر و بدی . پس کمال پادشاهی گی بُدی
 ۱۰۸۰ ریش‌خندی کرده‌اند آن منکران . بر مثلها و بیانِ ذاکران
 تو اگر خواهی بکن هم ریش‌خند . چند خواهی زیست ای مُردار چند
 شاد باشی ای محبان در نیاز . بر همین در که شود امروز باز
 هر خویشی باشدش کردی دگر . در میان باغ ابر و سیر و گبر
 هر یکی با جنس خود در گردِ خود . از برای پختگی نم می‌خورد
 ۱۰۸۵ تو که گردِ زعفرانی زعفران . باش و آمیزش مکن با دیگران
 آب میخورد زعفران را تا ری . زعفرانی اندر آن حلوای ری
 در مکن در گردِ شلغم پوزِ خویش . که نگردد با تو او هم طبع و کیش
 تو بکردی او بکردی مُودعه . ز آنک اَرْضُ الله آمد و اِسمه
 خاصه آن ارضی که از پهنآوری . در سفر گم می‌شود دیو و پری
 ۱۰۹۰ اندر آن بحر و بیابان و جبال . منقطع می‌گردد او هام و خیال
 این بیابان در بیابانهای او . همچو اندر بحرِ پُریک تای مو
 آبِ استاده که سیرنش نهان . تازه‌تر خوشتر ز جواهر روان
 کو درونِ خویش چون جان و روان . سیرِ پنهان دارد و پایِ روان
 مستمع خفتست کومه کن خطاب . ای خطیب این نقش کم کن تو بر آب

گیاه زهرمند A Bul. (۱۰۷۴)

دکی. and in marg. کردی suppl. above for رنکی A (۱۰۸۲)

اندرون حلوای B (۱۰۸۶) GHK مُودعه, as in text.

جان روان AK (۱۰۹۲) Bul. کم زن تو.

غُولہ را کہ بر آراید غُول . پُختہ پندارد کسی کہ هست گُول
 آزمایش چون نماید جانِ او . کُشد گردد ز آزمون دندانِ او
 از مَسّ آن دامنِ دانہ می نمود . عکسِ غُولِ حرص و آن خود خلم بود
 ۱۱۳۰ حرص اندر کارِ دین و خیرِ جُو . چون نماند حرص باشد نفسِ زُو
 خیرہا نغزند نہ از عکسِ غیر . تابِ حرص از رفت ماند تابِ خیر
 تابِ حرص از کارِ دنیا چون برفت . فہم باشد ماند از اخگر بفت
 کودکانرا حرص می آرد غرار . تا شوند از ذوقِ دل دامنِ سوار
 چون زکودک رفت آن حرصِ بدش . بر دگر اطفال خند آیدش
 ۱۱۳۵ کہ چہ می کردم چہ می دیدم درین . خل ز عکسِ حرص بشود انگین
 آن پناہ انیسای حرص بود . زان چنان پیوستہ رَوَنھا فزود
 اے بسا مسجد بر آورده کرام . لیک نبود مسجدِ اقصاں نام
 کعبہ را کہ ہر دی عزی فزود . آن ز اخلاصاتِ ابرہیم بود
 فضل آن مسجدِ زخاک و سنگ نیست . لیک در بتاشِ حرص و جنگ نیست
 ۱۱۴۰ نہ کُتُبشان مثلِ کُتبِ دیگران . نہ مساجدشان نہ کسب و خان و مان
 نہ ادبشان نہ غضبشان نہ نکال . نہ نُعاس و نہ قیاس و نہ مقال
 ہر یکشانرا یکی فَرّی دگر . مرغِ جانشان طایر از پَرّی دگر
 دل می لرزد ز ذکرِ حالشان . قبلہ افعالِ ما افعالشان
 مرغشانرا بیضہا زرین بُدست . نہشبِ جانشان سحرگہ بین بُدست
 ۱۱۴۵ ہرچہ گویم من بجانِ نیکوی قوم . نفص گفتم گشتہ ناقص گوی قوم
 مسجدِ اقصی بسازید اے کرام . کہ سلمان باز آمد و السلام
 ورا زین دیوان و پریان سر گشتند . جملہ را آملاک در چنبر گشتند

کہ یاراید Bul. بر آراید ABHK. غورہ را A (۱۱۲۷)

(۱۱۲۹) AHK Bul. و آن خود دام بود, corr. in marg. H.

ز ذکر و حالشان A (۱۱۴۲). خان و before B om. (۱۱۴۰)

(۱۱۴۴) ABK Bul. بُدست for بُدست in the second hemistich.

بقیة قصه عمارت کردن سلیمان علیه السلام مسجد اقصی را بتعلیم
و وحی خدا جهت حکمتهایی که او داند و معاونت
ملائکه و دیو و پری و آدمی آشکارا،

اے سلیمان مسجد اقصی بساز . لشکر بلقیس آمد در نماز
چونک او بنیاد آن مسجد نهاد . و این آمد بدن در کار داد
۱۱۱۰ يك گروه از عشق و قوی بی مراد . همچنانک در ره طاعت عباد
خلق دیوانند و شهوت سلسله . می کشدشان سوی دکان و غله
هست این زنجیر از خوف و وگه . تو مبین این خلق را بی سلسله
می کشدشان سوی کسب و شکار . می کشدشان سوی کان و بحار
می کشدشان سوی نیک و سوی بد . گفت حق فی جیدها جبل الهمد
۱۱۲۰ قَدْ جَعَلْنَا الْجِبَلَ فِيْ اَعْتَاْقِهِمْ . وَاتَّخَذْنَا الْجِبَلَ مِنْ اَخْلَاقِهِمْ
لَيْسَ مِنْ مُّسْتَفْزِرٍ مُّسْتَفِیْهِ . قَطُّ اِلَّا طَائِرَةٌ فِيْ عُنْفِیْهِ
حرص تو در کار بد چون آتشست . اخگر از رنگ خوش آتش خوشست
ان سیاهی فحش در آتش نهان . چونک آتش شد سیاهی شد عیان
اخگر از حرص تو شد فحش سیاه . حرص چون شد ماند آن فحش تباه
۱۱۲۵ ان زمان آن فحش اخگر می نمود . آن نه حُسن کار نار حرص بود
حرص کار را بی آرایه بود . حرص رفت و ماند کار تو کیود

Heading: G om. بقیه . Bul. ملائکه و آدمی و دیو و پری در ساختن آشکارا .

(۱۱۱۰) A om. و . In H بی مراد is a correction; the original reading is uncertain.

(۱۱۱۸) HK کسب . (۱۱۱۶) Bul. جبل .

(۱۱۲۰) AB Bul. اعتاقکم and اخلاقکم .

(۱۱۲۲) AH چونک شد آتش .

(۱۱۲۴) Bul. آتش از حرص تو .

پس بگفتندش فلانُ الدین وزیر . آن حسن نام و حسن خلق و ضمیر
در ثنای او یکی شعری دراز . بر نشست و سوی خانه رفت باز
۱۱۷۵ بی زبان و لب همان نغمای شاه . مدح شه ی کرد و خلعتهای شاه

باز آمدن آن شاعر بعد چند سال بامید همان صله و هزار
دینار فرمودن بر قاعده خویش و گفتن وزیر نوهم حسن نام
شاه را که این سخت بسیار است و مارا خرجهاست
و خزینه خالیست و من اورا بده یک آن خشنود کم،

بعد سالی چند بهر رزق و گشت . شاعر از فقر و عوز محتاج گشت
گفت وقت فقر و تنگی دو دست . جست و جوی آزموده بهترست
درگهی را کارمودم در کرم . حاجت تورا بدان جانب برم
معنی الله گفت آن سببونه . یولهورن فی احوایج هم لَدَیه
۱۱۷۰ گفت اَلِهِنَا فی حَوَائِجِنَا اِلَیْک . وَ اَلْتَسَاوَا وَ جَدْنَا مَا لَدَیْک
صد هزاران عاقل اندر وقت درد . جمله نالان پیش آن دَیَانِ فَرْد
هیچ دیوانه فلیوے این کند . بر بخیلی عاجزے کذبه تَنَد
گر ندیدندے هزاران بار بیش . عاقلان کی جان کشیدندیش پیش
بَلْک جمله ماهیان در موجها . جمله پَرندگان بر اوجها

(۱۱۶۴) Bul. شعر. Bul. بر نوشت.

(۱۱۶۵) A om. و in the second hemistich. بی زبان لب و همان A.

Heading: BK Bul. فرمودن شاه. A om. نو. A خزینه و خرجات و مارا. ABK

Bul. آن for این.

(۱۱۶۶) Bul. فقر و عوض.

(۱۱۶۸) B همان جانب. ABH. از کرم.

(۱۱۶۹) G یولهورن. (۱۱۷۲) H عاقلان جان کی.

دیو یکمَر کز رود از مکر و زرق • نازیانه آیدش بر سر چو برق
 چون سلیمان شو که تا دیوان تو • سنگ بُرند از پی ایوان تو
 ۱۱۵۰ چون سلیمان باش بی وسواس و ربو • تا ترا فرمان برسد جئی و دیو
 خاتم تو این دلست و هوش دار • تا نگردد دیورا خاتم شکار
 پس سلیمانی گد بر تو مُدام • دیو با خاتم حذر کن و السلام
 آن سلیمانی دلا منسوخ نیست • در سر و سرت سلیمانی گنبد
 دیو هم وقتی سلیمانی کند • لیک هر جُولاه اطلس گی تند
 ۱۱۵۵ دست جَنیانَد چو دست او ولید • در میان هر دُوشان فرقیست نیک

قصه شاعر و صله دادن شاه و مضاعف کردن آن وزیر بُو الحَسَن نام،

شاعری آورد شعری پیش شاه • بر امید خلعت و اکرام و جاه
 شاه مکرّم بود فرمودش هزار • امر ز سرخ و کرامات و نثار
 پس وزیرش گفت کین اندک بود • ده هزارش هدیه و ده تا رود
 از چو شاعر نُس از تو بخرَدست • ده هزاری که بگنتم اندکست
 ۱۱۶۰ یَفه گفت آن شاه را و فَلَسنَه • تا بر آمد عُشرِ خرمن از گَفه
 ده هزارش داد و خلعت در خورش • خانه شُکر و نثار گشت آن سرش
 پس تنحّص کرد کین سعی که بود • شاه را اهل بیت من کی نمود

جولاه B (۱۱۵۱)

Heading: AK om. آن.

هدیه ده تا و رود B (۱۱۵۸)

پس از تو B. پس از تو A. از چنان شاعر Bul. (۱۱۵۹)

کرد آن سرش Bul. داد خلعت A (۱۱۶۱). قصه گفت Bul. (۱۱۶۰)

که نمود AB Bul. (۱۱۶۲)

۱۱۹۵ چونك آن خلاق شكر و حمد جُوست . آدم را مدح جویی نیز خُوست
 خاصه مرد حق که در فضلست چُست . بر شود زان باد چون خيك دُرُست
 ورنه باشد اهل زان باد دروغ . خيك بدریدست کی گیرد فروغ
 این مثل از خود نگنم ای رفیق . سرسری مشو چو اهل و مُفِیق
 این پیغمبر گنت چون بشید قدح . که چرا فریه شود احمد بدح
 ۱۲۰۰ رفت شاعر پیش آن شاه و بُرد . شعر اندر شكر احسان کآن نبرد
 محسان مُردند و احسانها بماند . ای خنك آنرا که این مرکب براند
 ظالمان مُردند و ماند آن ظلمها . وای جانی کو کد مکر و دها
 گنت پیغمبر خنك آنرا که او . شد زدنیا مانند ازو فعل نكو
 مُرد مُحسن لیک احسانش نبرد . نزد یزدان دین و احسان نیست خُرد
 ۱۲۰۵ وای آنكو مُرد و عصبانش نبرد . تا نپنداری بمرگ او جان بُرد
 این رها کن زانك شاعر بر گذر . وام دارست و قوی محتاج زر
 بُرد شاعر شعر سوی شهریار . بر امید بخشش و احسان پار
 نازنین شعری بُر از دُرُ دُرُست . بر امید و بُوی اکرام نُفُست
 شاه هم بر خوی خود گفتش هزار . چون چنین بد عادت آن شهریار
 ۱۲۱۰ لیک این بار آن وزیر پُر زجود . بر بُراقِ عِز زدنیا رفته بود
 بر مقام او وزیر نو رئیس . گشته لیکن سخت بی رحم و خسیس
 گنت اے شه خرجها دارم ما . شاعری را نبود این بخش جزا
 من بُرُجِ عُشرِ این ای مُعْتَم . مرد شاعر را خوش و راضی کم
 خلق گفتندش که او از پیش دست . ده هزاران زین دلاور بُرده است

(۱۱۹۷) G خيك with *iddfat*.

(۱۲۰۰) ABHK برای پیش. Bul. رفت سوی شاه آن شاعر بُرد. AH. شكر و احسان.

(۱۲۰۲) ABGHK پیغامبر. A. فعل نكو.

(۱۲۰۵) A Bul. om. و.

(۱۲۰۸) Bul. om.

(۱۲۱۰) Bul. عز دنیا.

(۱۲۱۴) ABH Bul. ده هزاری.

۱۱۷۵ پیل و گرگ و حیدر اشکار نیز . از دهاے زفت و مور و مار نیز
 بلك خاك و باد و آب و هر شرار . مایه زو یابند هم دی هم بهار
 هر دَمش لایه کند این آسمان . كه فرو مگذارم ای حق يك زمان
 اُسْتَنْ من عصمت و حفظ تو است . جمله مَطْوِي بین آن دو دست
 وین زمین گوید كه دارم بر قرار . ای كه بر آم تو كردستی سوار
 ۱۱۸۰ جلگات كیمه ازو بر دوختند . دادن حاجت ازو آموختند
 هر نبی زو بر آورده برات . اِسْتَعِينُوا مِنْهُ صَبْرًا اَوْ صَلَات
 هین ازو خواهید نه از غیر او . آب در یم جُوجُو در خشك جُو
 ورنجواي از دگر هم او دهد . بر كف میكش سخا هم او نهد
 آن كه مَعْرُض را زَر فارون كند . رُو بدو آری بطاعت چون كند
 ۱۱۸۵ بار دیگر شاعر از سودای داد . رُوی سوی آن شه مُحسن نهاد
 هدیه شاعر چه باشد شعر تو . پیش مُحسن آرد و بنهد گرو
 مُحسان با صد عطا و جود و بر . زر نهاده شاعرانرا منظر
 پیشان شعری به از صد تنگ شعر . خاصه شاعر كو گهر آرد ز قعر
 آدمی اول حریص نان بود . ز آنك قوت و نان سُتون جان بود
 ۱۱۹۰ سوی كسب و سوی غصب و صد حیل . جان نهاده بر كف از حرص و امل
 چون بنا بر گشت مستغنی ز نان . عاشق نامست و مدح شاعران
 تا كه اصل و فصل او را بر دهند . در بیان فضل او منبر نهند
 تا كه كَر و قَر و زرنجشی او . همچو عنبر بُو دهد در گنت و گو
 خَلْقِ ما بر صورت خود كرد حق . وصفِ ما از وصفِ او گبرد سبق

خاك و آب و باد . Bul. (۱۱۷۶) . حیدر و اشكار . A (۱۱۷۵)

از خشك جو . B . آب از یم . Bul. (۱۱۸۲) . زو یابورده . B (۱۱۸۱)

رو نهاده . A (۱۱۸۷) . از دگر كس او دهد . Bul. (۱۱۸۳)

خاصه شعری كان گهر . Bul. . يك تنگ . Bul. (۱۱۸۸)

قر زرنجشی او . Bul. (۱۱۹۲) . كسب . K (۱۱۹۰)

رُو بایشان کرد و گنت ای مُشَقَّان . از کجا آمد بگویند این عوان
 ۱۲۳۵ چیست نام، این وزیر، جامه گن . قوم گفتندش که نامش هم حَسَن
 گنت یا رَب نام آن و نام این . چون یکی آمد دروغ ای ربِّ دین
 آن حَسَن نامی که از يك كلك او . صد وزیر و صاحب آید جودخو
 این حَسَن گر ریش زشت این حَسَن . می توان بافید ای جان صد رسن
 بر چنین صاحب چو شه اصفا کند . شاه و مُلکش را ابد رسوا کند

مانستن بدرایی این وزیر دون در افساد مروّت شاه بوزیر
 فرعون یعنی هامان در افساد قابلیت فرعون،

۱۲۴۰ چند آن فرعون می شد نرم و رام . چون شنیده او زمویی آن کلام
 آن کلامی که بداده سنگ شیر . امر خوشی آن کلام بی نظیر
 چون بهامان که وزیرش بود او . مشورت کردی که کیش بود خو
 پس بگفتی تا کنون بودی خدیو . بند گردی زند بوشی را برسو
 همچو سنگ متجنّبی آمدی . آن سخن بر شیشه خانه او زده
 ۱۲۴۵ هرچ صد روز آن کَلِم خوش خطاب . ساختی در یکدم او کردی خراب
 غلب تو دستور و مغلوب هواست . در وجودت ره زن راه خداست
 ناصی ربّانی پندت دهد . آن سخن را او بنن طرحی نهد

آید for آمد ABHK (۱۲۴۷) . آن عوان Bul. (۱۲۴۴)

وین حن کرز B (۱۲۴۸)

Bul. om. و, which is written above the line in A. (۱۲۴۹)

Heading: B مانند کردن . A om. دون . B om. یعنی هامان . In G هامان is suppl. by a later hand.

سنگی A (۱۲۴۴)

آن کردی خراب K (۱۲۴۵)

هرچه سالی آن کَلِم خوش خطاب . راست کردی در دم او کردی خراب

Bul. om. و. (۱۲۴۶)

ناصح B (۱۲۴۷)

۱۲۱۵ بعدِ شکرِ کلکِ خالی چون کند . بعدِ سلطانِ گدایی چون کند
گفت بفشارم ورا اندر فشار . تا شود زار و نزار از انتظار
آنگه از خاکش دم از راه من . در رُبابِد همچو گلبرگ از چین
این بن بگذار که استادِ درین . گر تقاضاگر بود هر آتشین
از تُریّا گر بپزد تا تُری . زمر گردد چون ببیند او مرا
۱۲۲۰ گفت سلطانِ برو فرمان تُراست . لیک شادش کن که نیکوگویِ ماست
گفت اورا و دو صد اومیدلیس . تو بمن بگذار و این بر من نویس
پس فگدش صاحب اندر انتظار . شد زمستان و دی و آمد بهار
شاعر اندر انتظارش پیر شد . پس زیون این غم و تدبیر شد
گفت اگر زر نه که دشنام دهی . تا رهد جانم ترا باشم رهی
۱۲۲۵ انتظارم گشت بارِ گویِ برو . تا رهد این جانِ مسکین از رُگرو
بعد از آتش داد رُبعِ عشرِ آن . ماند شاعر اندر اندیشه گران
کآن چنان نقد و چنان بسیار بود . این که دیر اُشگفت دسته خار بود
پس بگفتندش که آن دستورِ راد . رفت از دنیا خدا مُزدت دهاد
که مُضاعَف زو می شد آن عطا . کم می افتاد بختش را خطا
۱۲۳۰ این زمان او رفت و احسان را بُرد . او بُرد الحق بی احسان بُرد
رفت از ما صاحبِ راد و رشید . صاحبِ سلاخِ درویشان رسید
رَو بگری این را و زاینجا شب گریز . تا نگیرد با تو این صاحبِ ستیز
ما بصد حیل ازو این هدیه را . بستم اے بی خبر از جهدِ ما

م آهین . Bul. کاستادم . BK Bul. (۱۲۱۸) . بعد شکرِ A (۱۲۱۵)

بگذار و این . A Bul. امیدلیس . A Bul. (۱۲۲۱)

باشد رهی . A (۱۲۲۴) . as in text . پس زیون . GHK Bul. (۱۲۲۴)

رفت از دنیا دون عمر تو باد . B (۱۲۲۸) . کآن چنان زود . B (۱۲۲۷)

ولی احسان . Bul. یکی احسان . A (۱۲۳۰) . هر عطا . B (۱۲۲۹)

In G verses ۱۲۴۳ ازو این صلوا . K Bul. (۱۲۴۴) . آن صاحب . A (۱۲۴۳)

and ۱۲۴۴ are transposed, but the error is indicated by the insertion of م and خ .

نشستن دیو بر مقام سلیمان علیه السّلم و تشبیه کردن او
بکارهای سلیمان علیه السّلم و فرق ظاهر میان هر دو سلیمان و
دیو خویشتن را سلیمان بن داود نام کردن،

ورچه عقلت هست یا عقل دگر . یار باش و مشورت کن ای پدر
یا دو عقل از بس بلاها دارم . پای خود بر اوج گردونه‌ها نهی
۱۲۶۵ دیو گر خود را سلیمان نام کرد . مُلک بُرد و مملکت را رام کرد
صورت کار سلیمان دیده بود . صورت اندر سر دیوی می‌نمود
خاقی گفتند این سلیمان بی‌صفاست . از سلیمان تا سلیمان فرقه‌هاست
او چو بیدار است این همچون و سن . همچنانک آن حسن با این حسن
دیو می‌گفتی که حق بر شکی من . صورتی کردست خوش بر اهرمن
۱۲۷۰ دیورا حق صورت من داده‌است . تا تبندارد شمارا او بشست
گر پدید آید بدعوی زینهار . صورت او را مدارید اعتبار
دیوشان از مکر این می‌گفت لیلک . می‌نمود این عکس در دلهای نیک
نیست بازی با مییز خاصه او . که بود تمییز و عقلش غیب‌گو
هیچ بحر و هیچ تلیس و دغل . می‌نهند پرده بر اهل دُول
۱۲۷۵ پس می‌گفتند با خود در جواب . بازگونه می‌روی ای کژخواب
بازگونه رفت خواهی همچنین . سوی دوزخ اسفل اندر سافلین
او اگر معزول گشتست و فقیر . هست در پیشانی‌ش بدر مُنیر
نو اگر انگشتی را بُرده . دوزخی چون زهریر افسرده
ما بیوش و عارض و طاق و طُرُب . سر کجا که خود می‌نهم سُب

(۱۲۶۲) B غلی دگر .

(۱۲۶۴) B بر فرق گردونه‌ها .

(۱۲۶۸) Bul. این حسن با آن حسن .

(۱۲۷۲) Bul. آن عکس بر .

(۱۲۷۶) K om. و before عارض .

کین نه بر جایست هین از جا مشو . نیست چندان با خود آشیدا مشو
 وای آن شه که وزیرش این بود . جای هر دو دوزخ پُر کین بود
 ۱۲۵۰ شاد آن شاهی که او را دست گیر . باشد اندر کار چون آصف وزیر
 شاه عادل چون فرین او شود . نامر آن نور علی نور بود
 چون سلیمان شاه و چون آصف وزیر . نور بر نورست و عبیر بر عبیر
 شاه فرعون و چو هامانش وزیر . هر دورا نبود زینبختی گزیر
 پس بود ظلمات بعضی فوق بعض . نه رخرد یار و نه دولت روز غرض
 ۱۲۵۵ من ندیدم جز شقاوت در ایشام . گر تو دیدستی رسان از من سلام
 همچو جان باشد شه و صاحب چو عقل . عقل فاسد روح را آرد بنقل
 آن فرشته عقل چون هاروت شد . یحزآموز دو صد طاغوت شد
 عقل جزوی را وزیر خود مگیر . عقل کل را ساز ای سلطان وزیر
 مر هوارا تو وزیر خود مساز . که بر آید جان پاکت از نماز
 ۱۲۶۰ کین هوا پُر حرص و حلیین بود . عقل را اندیشه یوم دین بود
 عقل را دو دیده در پایان کار . بهر آن گل می کشد او رنج خار
 که نرساید نریزد در خزان . باد هر خرطوم اختم دور از آن

(۱۲۴۸) B از جا مرو .

(۱۲۵۱) ABH Bul. نام او . G نور علی نور این بود .

(۱۲۵۲) Bul. om. و before چون .

(۱۲۵۴) G ظلمات with *iqāfat*. B بعضی . Bul. بعض . AGHK بعضی . AH

و فی دولت

(۱۲۵۷) AH Bul. آموزد و صد . B آموزید و صد , originally آموزد .

(۱۲۶۰) Bul. om. و . ABHK Bul. یوم الدین .

(۱۲۶۱) A بهر آن او گل کشد .

(۱۲۶۷) K باد with *sukān*. G باد with *iqāfat* .

۱۲۹۵ عقل جزوی عقل استخراج نیست . جز پذیرای فن و محتاج نیست
 قابل تعلیم و فهمست این خرد . لیک صاحب وخی تعلیمش دهد
 جمله حرفتها یقین از وخی بود . اول او لیک عقل آنرا فرود
 هیچ حرفت را بین کین عقل ما . تاند او آموختن بی اوستا
 گرچه اندر مکر مؤثراشکاف بد . هیچ پیشه رام بی اُستا نشد
 ۱۳۰۰ دانش پیشه ازین عقل ار بُدی . پیشه بی اوستا حاصل شدی

آموختن پیشه گورگنی قابل از زاغ پیش از آنک در عالم
 علم گورگنی و گور بود،

کندن گوری که کُتر پیشه بود . گی ز فکر و حیل و اندیشه بود
 گر بُدی این فهم مر قابل را . گی نهادی بر سر او هایل را
 که کجا غایب کسم این گشته را . این بخون و خاک در آغشته را
 دید زانگی زاغ مرده در دهان . برگرفته نیز می آمد چنان
 ۱۳۰۵ از هوا زیر آمد و شد او بن . از پی تعلیمش او را گورگن
 پس بچنگال از زمین انگیخت گردد . زود زاغ مرده را در گور کرد
 دفن کردش پس پوشیدش بخاک . زاغ از الهام حق بد علمناک
 گفت فایله آه شه بر عقل من . که بود زانگی زمن افزون بن
 عقل کل را گفت ما زاغ البصر . عقل جزوی می کند هر سو نظر
 ۱۳۱۰ عقل ما زاغست نور خاصگان . عقل زاغ اُستاد گور مردگان
 جان که او دنباله زاغان پرد . زاغ او را سوسه گورستان برد

بی اوستا A (۱۲۹۹) . داند B . تواند AH (۱۲۹۸)

و گور نبود Bul . چون پیش از آنکه Bul . Heading:

جملت AH (۱۳۰۱) . تعلیم with rubān G (۱۳۰۵)

بود for A (۱۳۰۷)

۱۲۸۰ ور بغفلت ما نهیم اورا جبین . پنجه مانع بر آید از زمین
 که نه آن سر مرین سزیرا . هین مکن سجد مرین اذبارا
 کردی من شرح این بس جان فزا . گر نبودی غیرت و رشک خدا
 هر فثاعت کن تو پذیر این قدر . تا بگویم شرح این وقتی دیگر
 نام خود کرده سلیمان نبی . روی پوشی می کند بر هر صبی
 ۱۲۸۵ در گذر از صورت و از نام خیز . از لقب وز نام در معنی گریز
 پس پیرس از حد او وز فعل او . در میان حد و فعل او را بچو

در آمدن سلیمان علیه السلام هر روز در مسجد اقصی بعد از
 تمام شدن جهت عبادت و ارشاد عابدان و معتکفان و رُستن
 عتاقیر در مسجد،

هر صبحی چون سلیمان آمدی . خاضع اندر مسجد اقصی شده
 نوگای رُسته دیدی اندرو . پس بگفتی نام و نفع خود بگو
 تو چه دارویی چپی نامت چیست . تو زیان کی و نفعت بر کیست
 ۱۲۹۰ پس بگفتی هر گدای فعل و نام . که من آنرا جانم و اینرا رجم
 من مرین را زهرم و او را شکر . نام من اینست بر لوح از قدر
 پس طیبیان از سلیمان زان گبا . عالم و دانا شدند مقتدای
 تا گدای طیبی ساختند . جسم را از ریخ و پرداختند
 این نجوم و طب و حی انبیاست . عقل و حس را سوی بی سوره کجاست

ادبیرا AH Bul . سجد چنین ادبارا B . که نه سر تو B Bul (۱۲۸۱)

و . A om. (۱۲۸۲)

در میان خلق و فعل B . و فعل او Bul . پیرس از خلق او B (۱۲۸۳)

تو زیان چه و : In the second hemistich B has : چه نام تو چیست B (۱۲۸۴)

و آنرا شکر Bul (۱۲۹۱) . نفع تو بکست

اولش دَوّ دَوّ باخبر کَت بخور . جز درین ویرانه نبود مرگِ خر
 تو بجد کاری که بگرفتی بدست . عیش این دم بر تو پوشید شدست
 زان همی تانی بدادن تن بکار . که پوشید از تو عیش کردگار
 همچنین هر فکر که گری در آن . عیب آن فکرت شدست از تو نهان
 ۱۲۴۵ بر تو گر پیدا شدی زو عیب و شین . زو رمیدی جانت بُعْدَ الْشَرَفِین
 حال کاخر زو پشیمان و شوی . گر بود این حالت اول کی دوی
 پس پوشید اول آن بر جانِ ما . تا کنیم آن کار بر وفقِ قضا
 چون قضا آورد حکم خود پدید . چشم وَا شد تا پشیمانی رسید
 این پشیمانی قضای دیگرست . این پشیمانی پهل حق را برست
 ۱۲۴۰ و رکعی عادت پشیمان خور شوی . زین پشیمانی پشیمان تر شوی
 نیم عُمرت در پربشانی رود . نیم دیگر دم پشیمانی رود
 ترک این فکر و پشیمانی بگو . حال و یار و کار نیکوتر بگو
 ورنه نداری کار نیکوتر بدست . پس پشیمانی بر قوت چه است
 گر همی دانی رم نیکو برست . ورنه ندانی چون بدانی کین بدست
 ۱۲۴۵ بد ندانی تا ندانی نیک را . ضَرّا از ضد توان دید ای فقی
 چون ترک فکر این عاجز شدی . از گنه آنگاه هر عاجز بدی
 چون بدی عاجز پشیمانی زچیزست . عاجزی را باز جو کز جنبه کیست
 عاجزی بی قادری اندر جهان . کس ندیدست و نباشد این بدان
 همچنین هر آرزو که ویری . تو زعیب آن حجابی اندر

۱۲۴۴) Bul. می توانی AH (۱۲۴۴) . آندم Bul. (۱۲۴۴)

۱۲۴۵) ABK فضایی (۱۲۴۵) . این کار AH . اول این BH Bul. (۱۲۴۵) A اولین

۱۲۴۱) A has پربشانی in both hemistichs; B پشیمانی in the first hemistich and

پربشانی in the second.

۱۲۴۲) Bul. فکر پشیمانی A . حال یار A . پُرس (۱۲۴۲)

۱۲۴۳) B که می بزی (۱۲۴۳) . از ضد داند ای قضا B (۱۲۴۳)

هین مدو اندر پی نفس چو زاغ . کو بگورستان برد نه سوی باغ
 گر روی رو در پی عنفای دل . سوی قاف و مسجد اقصای دل
 تو گیاهی هر دم از سودای تو . می دمد در مسجد اقصای تو
 ۱۲۱۵ تو سلیمان وار داد او بد . پی بر از وی پای رد بر وی منه
 زانک حال این زمین با ثبات . باز گوید با تو انواع نبات
 در زمین گر نیشکر و خود نی است . ترجمان هر زمین نیست وی است
 پس زمین دل که نبش فکر بود . فکرها اسرار دل را و نمود
 گر سخن کش یام اندر انجمن . صد هزاران گل بروم چون چین
 ۱۲۲۰ و سخن کش یام آن دم زن بمزد . می گریزد نکتها از دل چو دزد
 جنبش هر کس بسوی جاذبست . جذب صادق نه چو جذب کاذبست
 می روی گه گمره و گه در رشد . رشته پیدا نه و آن کت می کشد
 اشتر کورے مهار تو رهین . تو گیش وین مهارت را مین
 گر شدی محسوس جذاب و مهار . پس نمادی این جهان دار الفرار
 ۱۲۲۵ گبر دیدی کو پی سگ می رود . سخره دیو یستنبه می شود
 در پی او گئی شدی مانند خیز . پای خود را و کشیدی گبر نیز
 گاو گر واقف ز قصایان بدی . کی پی ایشان بدان دکان شدی
 یا بخوردی از کف ایشان سپوس . یا بدادی شیرشان از چا پلوس
 و بخوردی کی علف هضمش شدی . گر زمنصود علف واقف بدی
 ۱۲۳۰ پس سئون این جهان خود غفلتست . چیست دولت کین دوا دوا با لست

(۱۲۱۲) Bul. هین مرو. A. نفسی. (۱۲۱۵) B (?) پای چپ, corr. in marg.

نه چو for فی که B (۱۲۲۱)

مهارت را for مهار تو Bul. corr. in marg. (۱۲۲۲) K

پای سگ می رود K Bul. (۱۲۲۵) دار الفرار A Bul. (۱۲۲۴)

گاو اگر B (۱۲۲۷) Bul. گبر نیز. (۱۲۲۶)

از پی ایشان A. کی بخوردی A (۱۲۲۸)

گر نبودی عکسِ آن سُرورِ سُرور . پس نخواندی ایزدش دارُ الْغُرور
این غُرور آنست یعنی این خیال . هست از عکسِ دل و جانِ رجال
جمله مغروران برین عکسِ آمده . بر گمانی کین بود جنت کده
میگیریزند از اصولِ باغها . بر خیالی می کنند آن لاغها
۱۲۷۰ چونک خواب غفلت آیدشان بر . راست بینند و چه سودست آن نظر
پس بگورستان غریو افتاد و آه . تا قیامت زین غلط وا حَمَرِ راه
ای خنک آنرا که پیش از مرگ مُرد . یعنی او از اصلِ این رز بوی بُرد

قصه رستن خرّوب در گوشه مسجد اقصی و غمگین شدن
سلیمان علیه السّلم از آن چون بسخن آمد با او و خاصیت
و نام خود بگفت،

پس سلیمان دید اندر گوشه . نو گیاهی رُسته همچون خوشه
دید بس نادر گیاهی سبز و تر . می بود آن سبزش نور از بصر
۱۲۷۵ پس سلامش کرد در حال آن حشیش . او جوابش گفت و بشکفت از خوشیش
گفت نامت چیست بر گو بی دهان . گفت خرّوبست ای شاه جهان
گفت اندر تسوچه خاصیت بود . گفت من رُستم مکان ویران شود
من که خرّوم خراب منزل . هادم بنیادِ این آب و گلم
پس سلیمان آن زمان دانست زود . که اجل آمد سفر خواهد نمود
۱۲۸۰ گفت تا من هستم این مسجد یقین . در خلل نآید زافات زمین

جان او از اصل Bul. (۱۲۷۲) افتاده A (۱۲۷۱) . سرو و سرور K Bul. (۱۲۶۶)

Heading: After the Heading Bul. adds:

پس سلیمان بی یکروز هان * چون بعبادت بود محمدا روان

و. AH Bul. om. (۱۲۷۵) . نور بصر B Bul. از سبزش A. و. Bul. om. (۱۲۷۱)

خرابی منزل B (۱۲۷۸) . نام من خرّوب ای شاه Bul. (۱۲۷۶)

۱۲۵۰ و نه نمودی علت آن آرزو . خود رمیدی جان تو زان جُست و جو
 گر نمودی عیب آن کار او ترا . کس نپردی کش گشتان آن سو ترا
 و آن دگر کاری کر آن هستی نفور . زان بود که عیبش آمد در ظهور
 ای خدای رازدان خوش سخن . عیب کار بد زما پنهان مکن
 عیب کار نیک را منما بیا . تا نگردم از روش سرد و هبا
 ۱۲۵۵ هر بر آن عادت سلیمان سنی . رفت در مسجد میان روشنی
 قاعده هر روز را می جُست شاه . که ببیند مسجد اندر نو گیاه
 دل ببیند سر بدان چشم صفی . آن حشایش که شد از عامه خفی

قصه صوفی کی در میان گلستان سر بر زانو مراقب بود
 یارانش گفتند سر بر آور تفرج کن بر گلستان و ریاحین و
 مرغان و آثار رحمة الله تعالی،

صوفی در باغ از بهر گشتاد . صوفیانه روی بر زانو نهاد
 پس فرو رفت او بخود اندر نُقول . شد ملول از صورتِ خوابش فُصول
 ۱۲۶۰ که چه خسی آخر اندر رز نگر . این درختان بین و آثار و خُصَر
 امر حق بشنو که گفتست اُنظُرُوا . سوی این آثار رحمت آرزو
 گشت آثارش دلست ای بو اَلْهَوَس . آن برون آثارِ آثارست و بس
 باغها و سبزه در عین جان . بر برون عکسش چو در آب روان
 آن خیال باغ باشد اندر آب . که کند از لطف آب آن اضطراب
 ۱۲۶۵ باغها و میوها اندر دلست . عکس لطف آن برین آب و رگست

از جست و جو A Bul. در جست و جو A. پس رمیدی B. گر نمودی B (۱۲۵۰)

که هستی زان نفور Bul. (۱۲۵۲) . کس نبودی B (۱۲۵۱)

Heading: Bul. آله علیه H. مراقبت A. سر برانو G. آن صوفی Bul. تعالی.

از لطف آن آب Bul. آن خیال آب A (۱۲۶۴) . بشنو که فرمود B (۱۲۶۱)

۱۴۰۰ کی چنین گوید کسی کو مُکْرَهْت . چون چنین جنگد کسی کو بی‌رهست
هرچه نفست خواست داری اختیار . هرچه عقلت خواست آری اضطرار
داند او کو نیکبخت و مَحْرُمت . زیرکی زابلیس و عشق از آدمست
زیرکی سیاحی آمد در بحار . کم رهد غرقست او پایانِ کار
۱۴۰۵ رهل سباحت را رها کن رَکِب و کین . نیست جَبْحُون نیست جُو دریاست این
و آنکهان دریای ژرف بی‌پناه . در رُبابِد هفت دربارا چو کاه
عشق چون کشتی بود بهر خواص . کم بود آفت بود اغلب خلاص
زیرکی بفروش و حیرانی بخیر . زیرکی ظَنست و حیرانی نظر
عقل فریاد کن پیش مُصْطَفی . حَسْبِيَ اللَّهُ گو که الله‌ام گئی
همچو کعبان سر زکشتی و مکش . که غرورش داد نفس زیرکش
۱۴۱۰ که بر آیم بر سر کوه مَشید . منتِ نوح چرا باید کشید
چون رم از منتش ای بی‌رشد . که خدا هم منتِ او می‌گشد
چون نباشد منتش بر جانِ ما . چونك شکر و منتش گوید خدا
توجه دانی ای غراره پُر حسد . منتِ او را خدا هم می‌کشد
کاشکی او آشنا ناموختی . تا طمع در نوح و کشتی دوختی
۱۴۱۵ کاش چون طفل از یحیی جاہل بُدی . تا چو طفلان جنگ در مادر زدی
یا بعلم نقل کم بودی ملی . علم و خبی دل رُبودی از ولی
با چنین نوری چو پیش آری کتاب . جان و خنای تو آرد عتاب
چون تیمم با وجود آب دان . علمِ نقلی با دَم قطب زمان
خویش ابله کن تبع می‌رو پس . رستگی زین الهی یابی و پس
۱۴۲۰ اکثر اهلُ الْجَنَّةِ اللَّهُ ای پدر . بهر این گفتست سُلْطَانُ الْبَشَرِ

داری اضطرار H. هرچه عقلت گفت B (۱۴۰۱)

نیکبخت و مردمست B (۱۴۰۲)

خدا خود Bnl (۱۴۱۲)

بهر این فرمود K. B. اهلُ الْجَنَّةِ اَللَّهُ G (۱۴۲۰)

تا که من باشم وجود من بود . مسجد اقصی مُخَلَّل گئی شود
 پس که هَتَم مسجد ما بی گمان . نبود اِلَا بعدِ مرگ ما بدان
 مسجدست آن دل که جمش ساجدست . یارِ بدِ خُروب هر جا مسجدست
 یارِ بدِ چون رُست در تو مهرِ او . هین ازو بگریز و کم کن گفت و گو
 ۱۲۸۵ بر کن از بیخش که گر سر بر زند . مر ترا و مسجدت را بر کند
 عاشقا خُروبِ تو آمد کُزی . همچو طفلان سوی کُز چون یغزی
 خویش مجرم دان و مجرم گو مدرس . تا ندزد از تو آن اُستاد درس
 چون بگویی جاهلسم تعلیم ده . این چنین انصاف از ناموس به
 از پدر آموز اے روشن جبین . رَبَّنَا گفت و ظَلَمْنَا پیش ازین
 ۱۲۹۰ نه بهانه کرد و نه تزویر ساخت . نه لَوای مکر و حیلت بر فراخت
 باز آن ابلیس بحث آغاز کرد . که بُدم من سرخ رو کردم زرد
 رنگ رنگ . نُسْت صِبَاغِ تویی . اصلِ جُرم و آفت و داغِ تویی
 هین بخوان رَبِّ بِمَا أَغْوَيْتَنِي . تا نگریدی جبری و کُز کم تنی
 بر درختِ جبر تاگی بر جهی . اختیارِ خویش را یکسو نهی
 ۱۲۹۵ همچو آن ابلیس و ذُرِّیاتِ او . با خدا در جنگ و اندر گفت و گو
 چون بود اِکراه با چندان خوشی . که تو در عصبانِ هی دامن کنی
 آن چنان خوش کس رود در مُکَرَّمی . کس چنان رقصان دَوَد در گمراهی
 بیست مَرده جنگ یکردی در آن . کت هی دادند پسند آن دیگران
 که صواب اینست و راه اینست و بس . گئی زند طعنه مرا جز هیچ کس

۱۲۸۴) AB Bul. om. و after برگزید . ۱۲۸۳) ABHK Bul. پس خراب مسجد .

۱۲۸۷) Bul. خویش را نادان و مجرم .

۱۲۹۲) A om. ۱۲۹۱) A om.

۱۲۹۵) A او . Bul. گفتگو . ابلیس اندر تاب او .

۱۲۹۶) B Bul. چندین .

۱۲۹۷) B Bul. رقصان . ABHK Bul. که چنان رقصان . کس چنین رقصان .

۱۲۹۸) ABH Bul. که زند طعنه مرا ، corr. in H.

تبیح دادن در کف زنگی مست . به که آید علم ناگس را بدست
 علم و مال و منصب و جاه و قران . فتنه آمد در کف بدگوهران
 پس غذا زین فرض شد بر مؤمنان . تا ستاند از کف مجنون یسان
 ۱۴۴۰ جان او مجنون تنش شمیر او . ط ستان شمیر را زان زشت خو
 آنچه منصب می کند با جاهلان . از فضیحت گی کند صد ارسلان
 عیب او مخفیست چون آلت بیافت . مارش از سوراخ بر صحرا شناخت
 جمله صحرا مار و کزدم پُر شود . چونک جاهل شاه حکم مَر شود
 مال و منصب ناگهی کارد بدست . طالب رؤسای خویش او شدست
 ۱۴۴۵ یا کند بخل و عطاها کم دهد . یا سخا آرد بنا موضع نهد
 شاهرا در خانه یبذوق نهد . این چنین باشد عطا کاحق دهد
 حکم چون در دست گمراهی فتاد . جاه پندارید در چاهی فتاد
 ره نمی داند قلاوونری کند . جان زشت او جهان سوزی کند
 طفل رام فقر چون پیری گرفت . پیروانرا غول ادباری گرفت
 ۱۴۵۰ که بیا که ماه بنام ترا . ماهرا هرگز ندید آن بی صفا
 چون نهایی چون ندیدستی بعمر . عکس مه در آب هر ای ظم غمر
 احقان سرور شدستند و زبیم . عاقلان سرها کشید در گیم

تفسیر یا اَیُّهَا الْمَرْمَلُ،

خواند مَرْمَل نی را زین سبب . که برون آی از گیم ای بو آلِهَرَب
 سر مکش اندر گلیم و رُو مپوش . که جهان جمیست سرگردان تو هوش

کم کد A (۱۴۴۵) . خود او شدست B . نارد بدست B (۱۴۴۴)

ادبیری H Bul. (۱۴۴۶) . و In K و is suppl. above. (۱۴۴۷) H

Bul. (۱۴۵۰) B . ندید آن مقرا K . که بیا تا ماه . corr. above.

Heading: Bul. تفسیر شریف.

BK Bul. ۱ (۱۴۵۲) . برون ۱.

زیرکی چون رَکِز و باذانگیز نُسْت . ابلهی شو تا بماند دل دُرست
 ابلهی نه کو بهخَرگی دُوتُوست . ابلهی کو واله و حیران هُوست
 ابلهانند آن زنانِ دست بُر . از کف ابله وز رُخِ یوسف نَدُر
 عقل را قربان کن اندر عشقِ دوست . غفلها باری از آن سُویتِ کوست
 ۱۴۲۵ غفلها آن سو فرستاده عُول . مانده این سو که نه معشوقست گُول
 زین سَر از حیرت گر این غفلت رود . هر سَرِ مُوبَت سر و عقلی شود
 نیست آن سو رنجِ فکرت بر دماغ . که دماغ و عقل رُوید دشت و باغ
 سوی دشت از دشت نکهه بشنوی . سوی باغ آبی شود نَغلت رَوی
 اندرین ره تَرَک کن طاق و طُرُب . تا فلاوزت نَجْبد تو مَجْنب
 ۱۴۲۰ هَرک او بی سَر بچنبد تُم بود . جُبیش چون جیشِ کُزُر بود
 کُزُر و شِکُور و زشت و زهرناک . پِیشِ او خستنِ اجسامِ پالک
 سَر بکوب آنرا که سَرش این بود . خُلق و خُویِ مُسْتِشِش این بود
 خود صلاح اوست آن سَر کوفتن . تا رهد جان ریزه اش زان شوم تن
 و سنان از دستِ دیوانه صلاح . تا ز نوراضی شود عدل و صلاح
 ۱۴۲۵ چون سلاحتش هست و عقلش نه ببند . دستِ او را ورنه آرد صد گزند

بیان آنک حصول علم و مال و جاه مر بدگوهرا را فزایت
 اوست و چون شمشیر است کی افتادست بدست راهزن،

بَدگَوهرا علم و فن آموختن . دادنِ تبیی بدستِ راهزن

حیران اوست A. و. A om. (۱۴۲۲) . چون باد کبرانگیز Bul. (۱۴۲۱)

از حیرت اگر غفلت B (۱۴۲۶) . ندر A. ابلهانند و زنان A (۱۴۲۴)

کُزُرُم G (۱۴۴۰) . فکرت در دماغ and so corr. in H. Bul. رنج و فکرت B (۱۴۲۷)

و. Bul. om. (۱۴۲۵) . این سر کوفتن AB (۱۴۲۲) . زشت و after A om. (۱۴۲۱)

Heading: A. وصول علم . BHK Bul. بدگوهرا , corr. in H. ABH Bul. شمشیر است
 افتاده Bul. در دست .

آن چراغ، او بپیشِ صَرَضَرَم • خود چه باشد ای مبین پیغمبرم
خیز در دم تو بصُورِ سَهَنَالَك • تا هزاران مُرده بر رُویِد زخاک
چون تو اسرافیلِ وقتی راست خیز • رَسَنخیزی ساز پیش از رَسَنخیز
۱۴۸۰ هر که گوید کو قیامت ای صنم • خویش بنما که قیامت نك منم
دم نگر ای سایلِ محنت زده • زین قیامت صد جهان افزون شد
ور نباشد اهلِ این ذِکر و قُوت • پس جَوَابُ الْأَحَقِّ ای سلطانِ سُکُوت
ز آسمانِ حقِ سُکُوت آید جواب • چون بود جانا دعا نامُستجاب
ای در بفا وقتِ خرمنگاه شد • لیک روز از بختِ ما بیگانه شد
۱۴۸۵ وقت تنگست و فراخیِ این کلام • تنگ می آید بَرُوِ عمرِ دَولام
نیزه بازی اندرین کوهای تنگ • نیزه بازارانرا می آرد بَنسنگ
وقت تنگ و خاطر و فهمِ عوام • تنگ تر صد ره زو قُست ای غلام
چون جوابِ احقِ آمد خاشی • این درازی در سخن چون می کشی
از کمالِ رحمت و موجِ کریم • می دهد هر شوره را باران و غم

در بیان آنک ترکِ الجواب جواب مقررِ این سخن که جواب
الاحق سکوت، شرح این هر دو درین قصه است که
گفته می آید،

۱۴۹۰ بسود شای بود اورا بسند • مُرده عقلی بود و شهوت زنده
خُردهای خدمتش بگذاشتی • بد سگالیدی نکو پنداشتی

رَسَنخیزی GK (۱۴۷۶) . پیغامبرم ABGHK (۱۴۷۷)

ABHK Bul. صد جهان فایم شد. In HK افزون is given as a variant. (۱۴۸۱)

جواب احق. Bul. گر نباشد A (۱۴۸۲)

همی آرد بشنگ GK. کوهای تنگ H (۱۴۸۶)

بد سگالی را نکو پنداشتی Bul. (۱۴۹۱) . پس درازی Bul. (۱۴۸۸)

۱۴۵۵ هین مشو پنهان زنگ مدعی . که تو داری شمع و خنّی شمعش
 هین فَمَ اللَّیْلَ که شمع ای هُما . شمع اندر شب بود اندر قیام
 بی فروغت روز روشن هر شبست . بی پناهت شیر اسیر از نیست
 باش کشتیان درین بحر صفا . که تو نُوح ثانی اے مُصْطَفَی
 رهشای میباید بالباب . هر ره را خاصه اندر راه آب
 ۱۴۶۰ خیز بنگر کاروان رزده . هر طرف غولست کشتیان شده
 خَضِرِ وَفَی غَوَّی هر کشتی نوی . همچو رُوحُ اَلله مکن تنهاری
 پیش این جمعی چو شمع آسمان . انقطاع و خلوت آری بر همان
 وقت خلوت نیست اندر جمع آی . ای هُدَی چون کوه قاف و تو هُمای
 بدر بر صدر فلک شد شبروان . سیرا نگذارد از بانگ سگان
 ۱۴۶۵ طاعتان همچون سگان بر بدر تو . بانگ میدارند سوی صدر تو
 این سگان گزند ز آسَر اَلصُّنُوتَا . از سَه وَغَوَّع کُتَان بر بدر تو
 هین بهگذار اے شفا رنجور را . تو زخشم گر عصای کور را
 نه تو گنتی فایده آغشی براه . صد ثواب و اجر یابد از اله
 هرک او چل گام کوری را کشد . گشت آمرزیده و یابد رَشَد
 ۱۴۷۰ پس بگش تو زین جهان بی فرار . جَوِّی کورانشا قطار اندر قطار
 کار هادے این بود تو هادی . ماتم آخر زمانرا شادی
 هین روان کن ای اِمَامُ اَلْمُتَّقِینَ . این خیال اندیشگانرا تا یقین
 هرک در مکر تو دارد دل گسرو . گردنش را من زخم تو شاد رو
 بر سر کوریش کور بها نهم . او شگر پندارد و زهرش دهر
 ۱۴۷۵ غفلها از نور من افروختند . مکرها از مکر من آموختند
 چیست خود اَلْاَجَفِ اَنْ تُرْکَانَ . پیش پای نرّه پلان جهان

ها. B آ. B (۱۴۶۲) Bul. پیش ازین جمعی. (۱۴۶۲)

آغشی G (۱۴۶۸) . در بدر تو AH (۱۴۶۶) . در بدر تو AH (۱۴۶۵)

آلاجفی H as in text. ABG (۱۴۷۶) . گشته Bul. (۱۴۶۶)

آن دو قوم آسوده از جنگ و حراب . وین بشر با دو مخالف در عذاب
 ۱۰۰۰ وین بشر هم ز امتحان قسمت شدند . آدمی شکلند و سه اُمت شدند
 يك گره مستغرق مطلق شدند . همچو عیسی با ملك ملحق شدند
 نقش آدم ليك معنی جبرئیل . رسته از خشم و هوا و قال و قبل
 از ریاضت رسته و ز زهد و جهاد . گویشا از آدمی او خود نژاد
 قسم دیگر با خران ملحق شدند . خشم محض و شهوت مطلق شدند
 ۱۰۱۰ وصف جبرئیل دریشان بود رفت . تنگ بود آن خانه و آن وصف زفت
 مرده گردد شخص کوی جان شود . خر شود چون جان او بی آن شود
 زآنک جانی کان ندارد هست پست . این سخن حقست و صوفی گفته است
 او ز حیوانات فروتر جان کند . در جهان باریک کارها کند
 مکر و تلیسی که او داند تنبید . آن ز حیوان دگر ناید پدید
 ۱۰۱۵ جامهای زرگنی را بافتن . دُرّها از فعر دریا یافتن
 خُرده کارهای علم هندسه . یا نجوم و علم طب و فلسفه
 که تعلق با همین دنیاستش . ره بهنم آسمان بر نیسنش
 این همه علم بنای آخرت . که علم بود گاو و اشترست
 بهر استغای حیوان چند روز . نام آن کردند این گیجیان رموز
 ۱۰۲۰ علم راه حق و علم منزلش . صاحب دل داند آنرا یا دلش
 پس درین ترکیب حیوان لطیف . آفرید و کرد با دانش الیف
 نام کالاً نعام کرد آن قوم را . زآنک نسبت کو بیفقطه نوم را
 روح حیوانی ندارد غیر نوم . جسمهای منعکس دارند قور

(۱۰۰۶) H شدت in both hemistichs, and so Bul.

بود و رفت. ABH Bul. (۱۰۱۰) . از آدمی زاد او نژاد. AH (۱۰۰۸)

فزونتر چا کند A (۱۰۱۲) . و. Bul. om. (۱۰۱۲) . بیجان بود Bul. (۱۰۱۱)

با نجوم. ABH Bul. (۱۰۱۳) . در فعر Bul. (۱۰۱۵) . دیگر A (۱۰۱۴)

with idāfat. G (۱۰۲۱) . یا دلی BG (۱۰۲۰)

گفت شاهنشاه چیرانش کم کبید . ور بچنگد نامش از خط بر زنید
 عقل او کم بود و حرص او فزون . چون چرا کم دید شد تند و حرون
 عقل بودی یگر خود کردی طواف . تا بدیدی جرم خود گشتی معاف
 ۱۴۱۰ چون خری پابسته تند از خری . هر دو پایش بسته گردد بر سری
 پس بگوید خر که يك بندهم بست . خود بدان کان دوز فعل آن خست

در تفسیر این حدیث مصطفی علیه السلام کی إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى
 خَلَقَ الْمَلَائِكَةَ وَرَكَّبَ فِيهِمُ الْعَقْلَ وَخَلَقَ الْبَهَائِمَ وَرَكَّبَ
 فِيهَا الشَّهْوَةَ وَخَلَقَ بَنِي آدَمَ وَرَكَّبَ فِيهِمُ الْعَقْلَ وَالشَّهْوَةَ فَمَنْ
 غَلَبَ عَقْلُهُ شَهْوَتُهُ فَهُوَ أَعْلَى مِنَ الْمَلَائِكَةِ وَمَنْ غَلَبَ
 شَهْوَتُهُ عَقْلُهُ فَهُوَ أَدْنَى مِنَ الْبَهَائِمِ،

در حدیث آمد که بزدان میبد . خلق عالم را سه گونه آفرید
 يك گروه را جمله عقل و علم و جود . آن فرشته است او نداند جز عهود
 نیست اندر عنصرش حرص و هوا . نور مطلق زنده از عشق خدا
 ۱۵۰۰ يك گروه دیگر از دانش نهی . همچو حیوان از علف در فریبی
 او نبیند جز که اصطبل و علف . از تفاوت غافلست و انرا شرف
 این سوم هست آدمی زاد و بشر . نیم او زافرشته و نیمش خر
 نیم خر خود مایل سُفلی بود . نیم دیگر مایل عُلّی بود

(۱۴۱۲) Suppl. in marg. B.

خود بدان A (۱۴۱۱) . تند حرون A . حرص و before Bul. om. (۱۴۱۲)

Heading: K . و من غلبت شهوته عقله . B (۱۴۱۱) . با عشق خدا .

از فرشته نیم او نیمش خر Bul. (۱۵۰۲) . غافلست او از شرف Bul. (۱۵۰۱)

Bul. (۱۵۰۳) . عُلّی for علوی Bul. and so corr. in A by a later hand.

۱۵۳۵ يك دم ار مجنون زخود غافل بُدی . نافه گردیدی و واپس آمدی
 عشق و سودا چونك پُر بودش بدن . می نبودش چاره از بی خود شدن
 آنك او باشد مراقب غفل بود . غفل را سودای لیلی در رُبود
 ليك نافه بس مراقب بود و چُست . چون بدیدی او مَهارِ خویش سست
 فهم کردی رُو که غافل گشت و دنگ . رُو سپس کردی بگره بی درنگ
 ۱۵۴۰ چون بخود باز آمدی دیدی زجا . کو سپس رفتست بس فرسنگها
 در سه روزه ره بدین احوالها . ماند مجنون در تردد سالها
 گشت ای نافه چو هر دو عاشقیم . ما دو ضد پس همَرِ نالایبیم
 نیست بر وفقِ من مهر و مَهار . ضرر باید از تو صحت اختیار
 این دو همره هدگر را راه زن . گهره آن جان کو فرو ناید زتن
 ۱۵۴۵ جان زنجیرِ عرش اندر نافه . تن ز عشقِ خارِین چون نافه
 جان گشاید سوی بالا بالها . در زده تن در زمین چنگالها
 تا تو با من باشی ای مرده و طُن . پس زلیلی دُور ماند جانِ من
 روزگارم رفت زین گونِ حالها . همچو تبه و قومِ موسی سالها
 خطوتی بود این ره تا وصال . مانده ام در ره زشت شصت سال
 ۱۵۵۰ راه نزدیک و بماندم سخت دیر . سیر گشتم زین سواری سیر سیر
 سَرنگون خود را زاندر در فکد . گشت سوزیدم زغم تا چند چند
 تنگ شد بر وی بیابانِ فراخ . خویشتن افکند اندر سنگلاخ
 آنچنان افکند خود را سخت زیر . که مُخَلَّغَل گشت جسمِ آن دلیر
 چون چنان افکند خود را سوی پست . از قضا آن لحظه پایش هم شکست
 ۱۵۵۵ پای را بر بست گفنا گو شوم . در خَمِ چوگانش غلطان میروم

(۱۵۳۵) B غافل شدی .

(۱۵۳۶) AB Bul. پر بودش بدن .

(۱۵۴۰) A که سپس .

(۱۵۴۱) Bul. دو سه روزه .

(۱۵۴۶) B بر زمین .

(۱۵۴۷) HK بس زلیلی .

(۱۵۵۵) H و گفنا .

یفظه آمد نوم حیوانی نماند . انعکاس، حین خود از لوح خواند
 ۱۰۲۵ همچو حین آنک خواب او را رُبود . چون شد او بیدار عکسیت نمود
 لاجرم اسفل بود امر سافلین . تراک او کن لَا أُحِبُّ إِلَّا فِلِین

در تفسیر این آیت که وَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَزَادَتْهُمْ
 رِجْسًا وَقَوْلُهُ يُضِلُّ بِهِ كَثِيرًا وَيَهْدِي بِهِ كَثِيرًا،

ز آنک استعداد تبدیل و نَبَرْد . بودش از پستی و آنرا قَوْتُ کرد
 باز حیوان را چو استعداد نیست . عُذْر او اندر بهیسی روشنیست
 زو چو استعداد شد کَانَ رَهْبَرست . هر غذایی کو خورد مغز خست
 ۱۰۲۰ گر بِلَاذَر خورد او افیون شود . سکنه و بی عقلیش افزون شود
 مانند یلک قسم دگر اندر جهاد . نیم حیوان نیم حی با رَشَاد
 روز و شب در جنگ و اندر گش مگش . کرده چالیش آخرش با اولش

چالیش عقل با نفس همچون تنازع مجنون با ناقه، میل مجنون
 سوی حُرّه میل ناقه واپس سوی کُرّه، چنانک گفت مجنون
 هَوَى نَافَتَى خَلْفَى وَقُدَّائِیَ الْهَوَى . وَإِنِّی وَإِسَامَا لَمْخُلِفَانِ

همچو مجنون اند و چون ناقهش یقین . می گشت آن پیش و این واپس بکین
 مِلکِ مجنون پیشِ آن لَکلی روان . مِلکِ ناقه پس پی کُرّه روان

. چونک شد بیدار B (۱۰۲۵)

Heading: Bul. رجسا الی رجهم.

. غذایی AB Bul. (۱۰۲۹) اولش با آخرش K (۱۰۲۲)

Heading: Bul. هوی نافتی AG. مجنون گفت.

پی طفلش روان K. سوی کُرّه B (۱۰۲۶) . واپس یقین B. نافتش Bul. (۱۰۲۴)

چون جوالی بس گراف می‌بری . زان نباید کم که در وی بنگری
 ۱۵۷۵ که چه داری در جوال از تلغ و خوش . گر می‌ارزد کشیدن را بکش
 ورنه خالی کن جوال را ز سنگ . باز خر خود را ازین بیگار و ننگ
 در جوال آن کن که می‌باید کشید . سوی سلطانان و شاهان رشید

حکایت آن فقیه با دستار بزرگ و آنک بر بود دستارش و بانگ
 می‌زد کی باز کن ببین که چه می‌بری آنگه ببر،

يك فقیهی ژندها در چیه بود . در عمامه خویش در پیچیده بود
 تا شود زفت و نماید آن عظیم . چون در آید سوی محفل در حطیم
 ۱۵۸۰ ژندها از جامها پیراسته . ظاهر دستار از آن آراسته
 ظاهر دستار چون حله بهشت . چون منافق اندرون رسوا و زشت
 پاره پاره دلق و پنبه و پوستین . در درون آن عمامه بد دفین
 روی سوسه مدرسه کرده صبح . تا بدین ناموس یابد او فتوح
 در ره تاریک مردی جامه‌کن . منتظر استاده بود از بهر فن
 ۱۵۸۵ در ربود او از سرش دستار را . پس دیوان شد تا بسازد کار را
 پس فقیهش بانگ بر زد کای پسر . باز کن دستار را آنگه ببر
 این چنین که چار پره می‌بری . باز کن آن هدیه را که می‌بری
 باز کن آنرا بدست خود بمال . آنگهان خواهی ببر کردم حلال

(۱۵۷۶) ABHK جوال . (۱۵۷۶) G بیگار . and so K.

Heading: B آنگه بر ترا حلال .

(۱۵۷۸) A ژند . ABH ژندها دزدیده بود . corr. in marg. BH.

(۱۵۸۰) Bul. ظاهر دستار . (۱۵۸۲) Bul. پنبه پوستین .

(۱۵۸۴) Bul. کردی . G صبح . as in text.

(۱۵۸۴) Bul. مرد . B منتظر از بهر فن .

(۱۵۸۸) Bul. و آنگهان .

زین کند نفرین حکیم خوش دهن . بر سواری کو فرو ناید زتن
 عشق مَوَلِی گم از لیلی بود . گوی گشتن بهر او اول بود
 کوی شو ی گرد بر پهلوی صدق . غلط غلطان در خم چوگان عشق
 کین سفر زین پس بود جذب خدا . و آن سفر بر نافع باشد سیر ما
 ۱۵۶۰ این چنین سیرست مستثنی زجنس . کان فزود از اجتهاد جن و انس
 این چنین جذیست فی هر جذب عام . که نهادش فضل احمد والسلام

نوشتن آن غلام قصه شکایت نقصان اجرای سوی پادشاه،

قصه کوتاه کن برای آن غلام . که سوی شه بر نوشتست او پیام
 قصه پر جنگ و پُر هستی و کین . می فرستد پیش شاه نازنین
 کالبد نامه است اندر وی نگر . هست لایق شاه را آنگه بیر
 ۱۵۶۵ گوشه رو نامه را بگشا بخوان . بین که حرفش هست در خوردِ شهان
 گر نباشد در خور آنرا پاره کن . نامه دیگر نویس و چاره کن
 لبك فتح نامه تن زبِ مدان . ورنه هر کس سِر دل دیدی عیان
 نامه بگشادن چه دشوارست و صعب . کارِ مردانست نه طفلان کعب
 جمله بر فهرست قانع گشته ایم . زآنک در حرص و هوا آغشته ایم
 ۱۵۷۰ باشد آن فهرست دای عامه را . تا چنان دانند متن نامه را
 باز کن سرنامه را گردن متاب . زین سخن والله اعلم بالصواب
 هست آن عنوان جو اقرار زبان . متن نامه سینه را کن امتحان
 که موافق هست با اقرار تو . تا منافق وار نبود کار تو

که فرو Bul. حکیم خوش سخن Bul. (۱۵۵۶)

G (۱۵۶۱) with *idafat* فضل.

Heading: Bul. قصه نوشتن آن غلام. B. سوی شاه.

Bul. نوشتست. که سوی سلطان نوشتست B (۱۵۶۲)

Bul. (۱۵۶۸) زبِ مدان. ABH Bul. (۱۵۶۷)

حیدری کاندل صف شیران رود . آخر او مغلوبِ موئی می‌شود
 طبعِ تیز دوربینِ مُخْتَرِف . چون خرِ پیرش بینِ آخرِ خَرَف
 زلفِ جعدِ مُشکبارِ عقلِ بَر . آخرا چون مُر زشتِ خَنگَرِ خَر
 خوش بینِ گونش زاولِ با گُشاد . و آخر آن رُسواییش بین و فساد
 ۱۶۱۰ زانک او بنمود پیدا دامرا . پیشِ تو بر گندِ سَلَتِ خامرا
 پس مگو دنیا بتزویرم فرینت . ورنه عقلِ من زدامش می‌گرینت
 طوقِ زرین و حمایلِ بینِ هله . غلّ و زنجیری شدست و سلسله
 همچنین هر جزوِ عالمِ می‌شمر . اول و آخر در آرش در نظر
 هر که آخربین‌تر او مسعودتر . هر که آخربین‌تر او مطرودتر
 ۱۶۱۵ رُوی هر يك چون مه فاجر بین . چونك اول دیده شد آخر بین
 تا نباشی همچو ابلیس اعورم . نیم بسند نیم نی چون ابتری
 دید طینِ آدم و دینش ندید . این جهان دید آن جهان بینش ندید
 فضلِ مردان بر زنان ای بُو شجاع . نیست بهر قوت و کسب و ضیاع
 ورنه شیر و پیل را بر آدمی . فضل بودی بهر قوت ای عَمی
 ۱۶۲۰ فضلِ مردان بر زن ای حالی‌پرست . زان بود که مرد پایان‌بین‌ترست
 مرد کاندل عاقبت‌ینی خست . او زاولِ عاقبت چون زن کست
 از جهان دو بانگ می‌آید بضد . تا کدامین را تو باشی مستعد
 آن یکی بانگش نُشورِ افسیا . و آن یکی بانگش فریبِ اشفیا
 من شگوفه خرم ای خوش گرم‌دار . گل بریزد من بمانم شاخِ خار

(۱۶۰۸) BK Bul. آخر آن چون . AHK . دلب زشت . Bul. ذنب . GH . خنکر with *idāfat*.

(۱۶۱۲) A . زرین حمایل . Bul. شد آخر سلسله .

(۱۶۱۴) ABHK Bul. in the second hemistich مبعودتر , which is given in marg.

G as a variant. K has مطرودتر as a correction.

(۱۶۱۸) AH . کسب ضیاع .

(۱۶۲۱) B . او زمرد عاقبت , corr. in marg.

(۱۶۲۲) B in the second hemistich و آن دگر بانگش .

چونك بازش كرد آنك ی گریخت . صد هزاران ژنده اندر ره بریخت
 ۱۵۹۰ زان عمامه زفت نابایست او . ماند يك گز كهفته در دست او
 بر زمین زد خرقه را کای بی عیار . زین دغل مارا بر آوردی زکار

نصیحت دنیا اهل دنیا را بزبان حال و بی وفایی خود را
 نمودن ب وفا طمع دارندگان ازو،

گفت بشودم دغل لیکن سرا . امر نصیحت باز گفتم ماجرا
 همچنین دنیا اگر چه خوش شگفت . بانگ زد هم بی وفایی خوش گشت
 اندرین کون و فساد ای استاد . آن دغل کون و نصیحت آن فساد
 ۱۵۹۵ کون می گوید بیا من خوش بيم . و آن فسادش گفته رو من لا ثیام
 ای زخوف بهاران لب گران . بنگران سدی و زردی خزان
 روز دیدی طلعت خورشید خوب . مرگ او را باد کن وقت غروب
 بدر را دیدی برین خوش چار طاق . حسرتش را هم بین اندر محاف
 کودکی از حسن شد مولای خلق . بعد فردا شد خرف رسوای خلق
 ۱۶۰۰ گریستن سیمین تنان کردت شکار . بعد پیری بین تنی چون پنبه زار
 ای بدیده لونهای چرب خیز . فضله آنرا بین در آب ریز
 مرغ حبث را گو که آن خویت گو . بر طبق آن ذوق و آن نفزی و بو
 گوید او آن دانه بد من دامر آن . چون شدی تو صید شد دانه نهان
 بس انایمل رشك استادان شد . در صناعت عاقبت لیرزان شد
 ۱۶۰۵ نرگس چشم خمار همچو جان . آخر آغوش بین و آب از وی چکان

Heading: A طمع آرندگان .

(۱۵۹۲) In Bul. this verse precedes the Heading.

(۱۵۹۲) ABHK Bul. بانگ م زد . خود بگفت . B .

(۱۶۰۴) B استادان بُه .

بیان آنک عارفرا غذا نیست از نور حق کی اُیستُ عِنْدَ
رَبِّی یُطْعِمُنِی وَ یَسْقِیْنِی وَقَوْلُهُ الْجُوعُ طَعَامُ اللَّهِ بُحْبُحِی بِهِ اَبْدَانُ
الصَّدِّیقِینِ اِی فِی الْجُوعِ یَصِلُ طَعَامُ اللَّهِ؛

ز آنک هرگز به مادر رود . تا بدان جنینش پیدا شود
آدمی را شیر از سینه رسد . شیر خور از نهر زیرینه رسد
عدل فسادست و قیمت کردن نیست . این عجب که جبری و ظلم نیست
جبر بودی گئی پشیمانی بدی . ظلم بودی گئی نگهبانی بدی
روز آخر شد سقی فردا بود . رازِ ما را روز گئی گنجای بود ۱۶۴۵
ای بکرده اعتماد وائی . بر دم و بر چاهلوس فاسقی
قُبّه بر ساختنی از حباب . آخر آن خیمهست بس واهی طناب
زرق چون برفست و اندر نور آن . راه نتوانند دیدن ره روان
این جهان و اهل او بی حاصلند . هر دو اندر بی وفایی یک دلند
زاده دنیا چو دنیا بی وفاست . گرچه رو آرد بنو آن رو فاست ۱۶۵۰
اهل آن عالم چو آن عالم زیر . تا ابد در عهد و پیمان مُشیر
خود دو پیغمبر هم گئی ضد شدند . معجزات از همدگر گئی بستند
گئی شود پُر مرده مویه آن جهان . شادی عقلی نگردد اندمان
نفس بی عهدست زان رو کشت نیست . او دنی و قبله گاه او دنیست
نفسهارا لایق است این انجمن . مرده را در خور بود گور و کفن ۱۶۵۵

Heading: A om. و before قوله.

(۱۶۴۱) AH مادر دود . (۱۶۴۲) A om. و before قیمت . B وین عجب .

(۱۶۴۸) B om. و . B شیروان .

(۱۶۵۲) ABK همدیگر . A پیغامبر .

(۱۶۵۳) A شادی عقلی نکردند . BK شاد عقلی نکردند .

۱۶۲۵ بانگر اشگوفش که اینک گل فروش . بانگر خار او که سوی ما مکوش
 این پذیرفتی بماندی زان دگر . که مُحِب از ضدِ محبوبست گر
 آن یکی بانگ این که اینک حاضرم . بانگر دیگر بنگر اندر آخرم
 حاضری ام هست چون مکر و کین . نقشِ آخر زاینه اول بین
 چون یکی زین دو جوال اندر شدی . آن دگرا ضد و نادرخور شدی
 ۱۶۲۶ ای خنک آن کو زاوَل آن شنید . کش غنول و مَسَّع مردان شنید
 خانه خالی یافت و جارا او گرفت . غیرِ آتش کز نماید یا شگفت
 کوزه نو کسو بخود بولی کشید . آن خبث را آب نتواند بُرید
 در جهان هر چیز چیزی می کشد . کفر کافرا و مُرشد را رَشَد
 کُهرِ بام هست و مغناطیس هست . تا تو آهن یا گهی آبی بشت
 ۱۶۲۷ بُرد مغناطیست از تو آهنی . و رگهی بر کهر یا بری تنی
 آن یکی چون نیست با آخیار یار . لاجرم شد پهلوی فُجار جار
 هست موسی پیشِ قِبْطی بس ذمیم . هست هامان پیشِ سِبْطی بس رجم
 جانِ هامان جاذبِ قِبْطی شد . جانِ موسی طالبِ سِبْطی شد
 معدنِ خر که کشد در اجذاب . معدنِ آدم جَذوبِ گندم آب
 ۱۶۲۸ گر تو نشناسی کسی را از ظلام . بنگر اورا گوش سازیدست امام

مَسَّع K . مَسَّع G (۱۶۲۰)

و. Bul. om. (۱۶۲۱)

مغناطیس ABH Bul. (۱۶۲۴)

مغناطیس از تو Bul. مغناطیست ABH (۱۶۲۵)

و آن یکی A (۱۶۲۶)

BH Bul. جاذب سِبْطی , corr. in marg. H. (۱۶۲۸)

اورا که اوش AH (۱۶۲۰)

گرچه چون دریا بر آوردند کف . موسیٰ تو غالب آیی لا تَخَفُ
 بود اندر عهدِ خود بحر افتخار . چون عضا شد مار آنها گشت عار
 هر کمی را دعویٰ حُسْن و نَمَک . سنگِ مرگ آمد نیکهارا بِحَمَک ۱۶۷۵
 بحر رفت و معجزه موسی گذشت . هر دورا از بام بود افتاد طشت
 بانگِ طشتِ بحر جز لعنت چه ماند . بانگِ طشتِ دین بجز رفعت چه ماند
 چون بِحَمَک پنهان شدست از مرد و زن . در صف آ ای قَلْب و اکنون لاف زن
 وقتِ لافتست بِحَمَک چون غایبست . می برندت از عزیزِ دست دست
 قلب می گوید زَنَفُوت هر دَمَم . ای زرِ خالص من از تو گی کَمَم
 زر می گوید بلبِ ای خواجه تاش . لبک می آید بِحَمَک آماده باش ۱۶۸۰
 مرگِ تن هدیه است بر اصحابِ راز . زرِ خالص را چه نقصانست گاز
 قلب اگر در خویش آخرین بُدی . آن سیه کاخِ رشد او اوّل شدی
 چون شدی اوّل سیه اندر لُفا . دور بودی از نفاق و از شفا
 کیمیای فضل را طالب بُدی . غفلِ او بر زرقِ او غالب بُدی
 چون شکسته دل شدی از حالِ خویش . جابرِ اشکستان دیدی بپیش ۱۶۸۵
 عاقبت را دید و او اشکته شد . از شکسته بند در دم بسته شد
 فضلِ یسهارا سوی اکسیر راند . آن زَرّاندود از کرم محروم ماند
 ای زَرّاندوده مکن دعویٰ بین . که نهاند مُشریت اعی چنین
 نورِ مَحْشَر چشمان بینا کند . چشم بندی ترا رُسا کند
 بنگر آنها را که آخر دیده اند . حسرتِ جانها و رشکِ دیده اند ۱۶۹۰

گشت خار A (۱۶۷۲)

معجز A (۱۶۷۵). علمهارا بِحَمَک A (۱۶۷۴)

in both hemistichs. چه ماند for نماید B (۱۶۷۶)

قلب و after. K Bul. om. آ. om. A. در صف آ ای B (۱۶۷۷)

عاقبت را دید A (۱۶۸۶)

حسرتِ جانها A. سرّ فاند زاصل سر بهریت اند B in the second hemistich (۱۶۹۰)

نفس اگرچه زیرکست و خُرده دان . قبله اش دنیاست اورا مُرده دان
 آسِ وَحی حق بدین مُرده رسید . شد زخاکِ مُرده زنده پدید
 تا نیاید وَحی تو غمزه مباش . تو بدان گُلگونۀ طالع بقاش
 بانگ و صیتی جو که آن خامل نشد . تابِ خورشیدی که آن آفل نشد
 ۱۶۶۰ آن هنرهای دقیق و قال و قیل . قومِ فرعون اند اجل چون آسِ نیل
 رونق و طاق و طُرب و بحرِشان . گرچه خلفانرا کُشد گردن کُشان
 سحرهای ساحران دان جمله را . مرگِ چوئی دان که آن گشت ازدها
 جادوهارا همه یک لقمه کرد . یک جهان پُرشب بُد آنرا صُبح خورد
 نور از آن خوردن نشد افزون و بیش . بل همان سانسِت کو بودست پیش
 ۱۶۶۵ در اثر افزون شد و در ذات فی . ذات را افزونی و آفات فی
 حق زایجاد جهان افزون نشد . آنچِ اَوَّلِ آن نبود اکنون نشد
 لیک افزون گشت اثر زایجاد خلق . در میانِ این دو افزونیست فرق
 هست افزونی اثر اِظهار او . تا پدید آید صفات و کارِ او
 هست افزونی . هر ذاتی دلیل . کو بود حادث بعثها علی

تفسیر اَوْجَسَ فِي نَفْسِهِ خِيفَةً مُوسَى قُلْنَا لَا تَخَفْ اِنَّكَ
 اَنْتَ الْاَعْلٰی

۱۶۷۰ گفت موسی سحر هر جبران کُیست . چون کم کین خلق را تمییز نیست
 گفت حق تمییز را پیدا کنم . غلبِ بی تمییز را بینا کنم

آن for این A (۱۶۶۰) . وَحی G (۱۶۵۸) . و اورا AH (۱۶۵۶)

بحرِشان و before طاق and before بحرِشان Bul. om. A om. (۱۶۶۱)

شد ازدها Bul. ABHK (۱۶۶۲) . A om. (۱۶۶۳) . A om. (۱۶۶۴)

G gives انبات in marg. as a variant. آفات for انبات B (۱۶۶۵)

در میان هر دو B . گشت از ایجاد A (۱۶۶۶) . کی بود A (۱۶۶۷)

Heading: K Bul. فاعولس.

۱۷۰۵ بودشان تمییز کآن مظهر کند . لبك حرص و آز کور و گر کند
 کورئ کوران زرخت دُور نیست . کورئ حرص است کآن معذور نیست
 چارمبغ شه زرخت دُور نی . چارمبغ حاسدی مغفور نی
 ماهیا آخر رنگر منگر بشت . بدگلوی چشم آخرینست بست
 با دو دیده اول و آخر بین . هین مباش اغور جو ابلیس لعین
 ۱۷۱۰ اغور آن باشد که حالی دید و بس . چون بهام بی خبر از بازپس
 چون دو چشم گاو در جُرم تلف . همچو يك چشمست کس نبود شرف
 نصف قیمت ارزد آن دو چشم او . که دو چشم راست مسند چشم تو
 ور گئی يك چشم آدم زاده . نصف قیمت لایفت از جاده
 زانك چشم آدمی تنها بخود . بی دو چشم یار کاری می کند
 ۱۷۱۵ چشم خر چون اولش بی آخرست . گردو چشم هست حکمش اغورست
 این سخن پایان ندارد وآن خفیف . می نویسد رقعہ در طبع رغیف

بقیة قصه نوشتن آن غلام رقعہ بطلب اجرای،

رفت پیش از نامه پیش مطبخی . کاه بخیل از مطبخ شاه سخی
 دُور ازو وز همت او کین قدر . از جریام آیدش اندر نظر
 گفت بهر مصلحت فرموده است . نه برای بخل و نه تنگی دست

(۱۷۰۶) B in the second hemistich: چارمبغ حاسدی مغفور نیست.

(۱۷۰۷) B om. Bul. نیست for *bi*.

(۱۷۰۸) Bul. آخر نکو بگر بشت . BHK .

(۱۷۱۰) A کی حالی . Bul. از پیش و پس.

(۱۷۱۲) ABHK ربع قیمت.

(۱۷۱۳) ABHK Bul. نصف قیمت لازمست.

Heading: G om. قصه.

(۱۷۱۷) AB Bul. نزد مطبخی.

بِشَکَرِ آنهارا که حالی دیده‌اند . بِرِ فَاوِدِ زَاصلِ سَرِ پَریده‌اند
 پِشِ حالی‌بین که در جهلست و شک . صَبَحِ صَادِقِ صَبَحِ کَاذِبِ هَر دَوِیکِ
 صَبَحِ کَاذِبِ صَد هِزارانِ کَاروانِ . دادِ بَرِ بادِ هِلاکتِ ای جِوانِ
 نیستِ نَقْدِے کَشِ غِلْطانِدازِ نیست . وای آن جانِ کَشِ بِحَکِّ وِ گَازِ نیست

زجر مدعی از دعوی و امر کردن اورا بتبایعت،

۱۶۹۵ بُو مُسَیْلِمِ گُفتِ خُودِ مَن اَحْمَدُ . دِینِ اَحْمَدِرا بِنِ بَرْمِ زِدمِ
 بُو مُسَیْلِمِرا بَگو کَمِ کَن بَطَرِ . غَیرَةُ اَوَّلِ مِثُو اَخرِ نَگرِ
 این قِلاوِزی مَکَن از حِصِ جَمعِ . بِنِ رُوی کَن تا رُودِ در پِشِ شِمعِ
 شِمعِ مَنصَدِرا نَهایدِ هِجُو مَاهِ . کِینِ طَرفِ دانه‌ست یا خُودِ دامِگاهِ
 گَر بَخواهی وَر نَخواهی با چِراغِ . دِیده‌گِردِدِ نَقشِ بازِ و نَقشِ زَاغِ
 ۱۷۰۰ ورنه این زَاغانِ دَغْلِ اَفروختند . بَانِگِ بَازانِ سِیدِ اَمُوختندِ
 بَانِگِ هِدمَدِگَرِ بَیامُزدِ فِتّی . رازِ هِدمَدِ کُو و پِیغامِ سَبا
 بَانِگِ بَر رُسته زَبَرِ بَسته بَدانِ . تاجِ شَاهانِرا زِ تاجِ هِدمَدانِ
 حَرفِ درویشانِ و نَکته‌ عارفانِ . بَسته‌اند این بی‌حِیایانِ بَر زَبانِ
 هَر هِلاکِ اُمّتِ پِشِینِ که بُوَد . زَانِکِ چَندَلِرا کِیانِ بَر دَندِ عُوَدِ

(۱۶۹۵) B om. G *زاصلِ سَرِ پَریده‌اند* as in text. H *زاصلِ* with *idafat*.

(۱۶۹۶) AH *داد*.

Heading: Bul. *تبایعت انبیا و اولیا*.

(۱۶۹۵) AH Bul. *من خود اَحمَد*. A Bul. *بَرْمِ زِدم*.

(۱۶۹۶) H in the second hemistich: *هل تو اَوَّلِ لَعنتِ اَخرِ نَگر*, and so A, which has *لَعنتِ و اَخر*. AH give the reading of the text in marg.

(۱۶۹۷) B *هِن قِلاوِزی*. The reading of A is uncertain.

(۱۶۹۸) B *و شِکْلِ زَاغ*. In A vv. ۱۶۹۹ and ۱۷۰۰ follow vv. ۱۷۰۱ and ۱۷۰۲, but the error is indicated in marg.

(۱۷۰۴) GH *چَندَل* as in text. The other MSS. and Bul. have *چَندَل*.

حکایت آن مدّاح کی از جهت ناموس شکر ممدوح می‌کرد و
بوی اندوه و غم اندورن او و خلافت دلق ظاهر او می‌نمود که
آن شکرها لافست و دروغ،

آن یکی با دلق آمد از عراق . باز پرسیدند یاران از فراق
۱۷۶۰ گفت آری بُد فراقِ اِلّا سفر . بود بر من بس مبارک مُژده‌ور
که خلیفه داد که خلعت مرا . که قرینش باد صد مدح و ثنا
شکرها و مدحها بر می‌شمرد . تا که شکر از حدّ و اندازه ببرد
پس بگفتندش که احوال نژند . بر دروغ تو گواهی می‌دهند
تن برهنه سر برهنه سوخته . شکررا دزدیده یا آموخته
۱۷۶۵ کو نشانِ شکر و حمد میر تو . بر سر و بر پای بی‌توفیر تو
گر زبانت مدح آن شه می‌تند . هفت اندامت شکایت می‌کند
در بخای آن شه و سلطانِ جود . سر ترا کفتی و شلوارے نبود
گفت من ایشار کردم آنچه داد . میر نصیری نکرد از افتقاد
بستم جمله عطاها از امیر . بخش کردم بر بنیم و بر فقیر
۱۷۷۰ مال دادم بستم عمر دراز . در جزا زیرا که بودم پالک باز
پس بگفتندش مبارک مال رفت . چیست اندر باطن این دود نقت
صد کراحت در درون تو چو خار . کی بود آنه نشانِ ایشار
کو نشانِ عشق و ایشار و رضا . گر درست آنچه گفتی ما مَضی
خود گرفتم مال گم شد میل کو . سَبَل اگر بگذشت جای سَبَل کو
۱۷۷۵ چشم تو گر بُد سیاه و جان فزا . گر نماید او جان فزا ازرق چرا

Heading: A om. ناموس شکر. AB شکرها.

نصیری کد A (۱۷۶۸). شکرها و حمدها K Bul. (۱۷۶۲)

این دود نقت H. این دود و نقت AB Bul. (۱۷۵۱)

۱۷۲۰ گفت دهلیزیست والله این سخن . پیش شه خاکست هر زر کهن
 مطبخی ده گونه حُجَّت بر فراشت . او همه رد کرد از حرصی که داشت
 چون جری کم آمدش در وقت چاشت . زد بسی نشیبِ او سودی نداشت
 گفت فاصد ی‌کبید اینها شما . گفت نه که بندگان فرماییم ما
 این مگیر از قریع این از اصل گیر . بر کان کم زن که از بازوست تیر
 ۱۷۲۵ مَا رَمِيتْ اِذْ رَمِيتْ ابتلاست . بر نبی کم نه گنه کان از خداست
 آب از سر تیره‌است ای خیره‌خشم . پیشتر بشگر یکی بگشای چشم
 شد زخمش و غم درون بقعه . سوی شه بنوشت خشین رفقه
 اندر آن رفقه ثنای شاه گفت . گوهر جود و سخای شاه سفت
 کای زبخر و ابر افزون کفت تو . در قضای حاجت حاجات جو
 ۱۷۳۰ زانک ابر آنچه دهد گریان دهد . کفت تو خندان پیایی خوان نهد
 ظاهر رفقه اگرچه مدح بود . بوی خشم از مدح اثرها و نبود
 زان همه کار تو بی‌نورست و زشت . که تو دوری دور از نور سرشت
 رونق کار خسان کاسد شود . همچو میوه تازه زو فاسد شود
 رونق دنیا بر آرد زو کساد . زانک هست از عالم گون و فساد
 ۱۷۳۵ خوش نگردد از مدحی سینها . چونک در مداح باشد کینها
 ای دل از کین و کراحت پاک شو . وانگهان الحمد خوان چالاک شو
 بر زبان الحمد و اکراه درون . از زبان تلیس باشد یا فسون
 وانگهان گفته خدا که ننگرم . من بظاهرم من بیاطن ناظرم

۱۷۲۰) Bul. خود for هم.

۱۷۲۱) Bul. صد گونه.

۱۷۲۲) B. نشیب و آن سودی.

۱۷۲۴) A. و این از اصل.

۱۷۲۶) A. آب از سر خیره‌است ای تیره‌خشم.

۱۷۲۰) A. دما دم خوان نهد. Bul. آنچه دهد.

۱۷۲۸) B. بیاطن بنگرم. K. سوی ظاهر.

گلشگر خوردم می‌گویی و بُوی . می‌زند از سیر که یافه مگو
 هست دل مانند خانه کلان . خانه دل را نهان همایگان
 از شکاف روزن و دیوارها . مطلع گردند بر اسرارها
 از شکاف که ندارد هیچ و هم . صاحب خانه و ندارد هیچ سهم
 ۱۷۸۰ از بُی بر خوان که دیو و قوم او . می‌برند از حالِ انسی خُنبه بو
 از ره که انس از آن آگاه نیست . ز آنک زین محسوس و زین آشیاء نیست
 در میانِ نافدان زرقی متن . با محک ای قلبِ دُون لافی مزین
 سر محک را ره بود در نقد و قلب . که خدایش کرد امیر جسم و قلب
 چون شیطین بنا غلیظهای خویش . واقفند از سیر ما و فکر و کیش
 ۱۷۸۵ مسلکی دارند دزدیده درون . ما ز زردیهای ایشان سرنگون
 دم بدم خط و زبانی می‌کنند . صاحبِ نقب و شکاف روزنند
 پس چرا جانهای روشن در جهان . بی‌خبر باشند امر حالِ نهان
 در سرایت کمتر از دیوان شدند . روحها که خیمه بر گردون زدند
 دیو دزدانه سوی گردون رود . از شهابِ مُخرِق او مطعون شود
 ۱۷۹۰ سرنگون از چرخ زیر افتد چنان . که شفی در جنگ از زخمِ ستان
 آن زرقی روحهای دلپسند . از فلکشان سرنگون می‌افکنند
 تو اگر شلی و لنگ و کور و کر . این گمان بر روحهای به مبر
 شرم دار و لاف کم زن جان مکن . که بسی جاسوس هست آن سوی تن

که یافه . Bul. کای یافه (۱۷۷۶)

و . AB Bul. om. و هم and B transposes (۱۷۷۶)

بر محک . Bul. (۱۷۸۶)

در K و is suppl. above. In H و , and so B originally. AH قلب (۱۷۸۶)
 سر قلب , and so corr. in B. K Bul. جلب و جزر و جلب , and so B in marg.

و روزنند . Bul. (۱۷۸۶)

کو نشان پاک بازے اے تُرُش . بُوی لاف کُز هی آید خُمُش
 صد نشان باشد درون ایثارا . صد علامت هست نیکو کارا
 مال در ایثار اگر گردد تلف . در درون صد زندگی آید خلف
 در زمین حق زراعت کردنی . نغمه‌ای پاک آنگه دخل فی
 ۱۷۶۰ گر نرُود خُوشه از رُوضاتِ هُو . پس چه واسع باشد اَرْضُ الله بگو
 چونک این ارض فنا بی رُبَع نیست . چون بود اَرْضُ الله آن مُستَوْسَعِست
 این زمین را ربیع او خود بی حدست . دانه را کمترین خود هفتصدست
 حمد گنتی کو نشان حایمِدون . نه برونت هست اثر نه اندرون
 حمد عارف مر خدا را نیست . که گواه حمد او شد پا و دست
 ۱۷۶۵ از چِه تاریکِ جمش بر کشید . وز تک زندانِ دنیااش خرید
 اطلِس تَفوی و نَومِ مُؤتَلِف . آیتِ حمدست او را بر کُتِف
 و ارمید از جهان عاریه . ساکن گلزار و عینِ جَارِیه
 بر سرِ برِ سرِ عالی هَمیش . مجلس و جا و مقام و رُتَبش
 مَنعَدِ صَدقی که صدیقان درو . جمله سرسبزند و شاد و تازه رو
 ۱۷۷۰ حمدشان چون حمدِ گلشن از بهار . صد نشانی دارد و صد گیر و دار
 بر بهارش چشمه و نخل و گیاه . و آن گلستان و نگارستان گواه
 شاهدِ شاهد هزاران هر طرف . در گواهی همچو گوهر بر صدف
 بُوی سرِ بد بیاید از دَمَت . وز سر و رو تابد ای لافی غَمَت
 بُوشناسانند حاذق در مُصاف . تو بجلدی های هو کم کن گراف
 ۱۷۷۵ تو ملاف از مُشک کان بُوی پیاز . از کمر تو می کند معشوف راز

و آنگه AB Bul. (۱۷۰۶) . واسع آمد Bul. (۱۷۱۰)

تفوی زبور A (۱۷۶۶) . هفتصدست AHK (۱۷۶۲)

در صدف Bul. (۱۷۷۲) . و صدیقان A (۱۷۶۶) . جای Bul. (۱۷۶۸)

های و هو ABH Bul. (۱۷۷۱) . In K و is suppl. below.

G مکتوف with idāfat. (۱۷۷۵)

روزے آن سلطانِ نقوی میگذشت . با مریدان جانبِ صحرا و دشت
 بوی خوش آمد مر اورا ناگهان . در سوادِ ری زسوی خازنان
 ۱۸۰۵ ہم بد آنجا نالہ مشتاقی کرد . بسوےرا از باد استنشاقی کرد
 بسوی خوش را عاشقانہ میکشید . جان او از باد بادہ میچشید
 کوزہ کو اتر بخابہ پُر بُود . چون عرق بر ظاهرش پیدا شود
 آن زسردی هوا آبی شدست . از درونِ کوزہ نم بیرون نجست
 بادِ بوی آور مرورا آب گشت . آب هر اورا شرابِ ناب گشت
 ۱۸۱۰ چون درو آثارِ مستی شد پدید . یک مُرید اورا از آن دم بر رسید
 پس پیریدش کہ این احوالِ خوش . کہ برونست از حجابِ پنج و شش
 گاہ سرخ و گاہ زرد و گہ سپید . می شود رُویت چہ حالت و نُوید
 می کشی بوی و بظاہر نیست گل . بی شک از غیبت و از گزارِ گل
 ای تو کامِ جانِ هر خودکامہ . هر دم از غیبت پیام و نامہ
 ۱۸۱۵ هر دی بعفوب وار از یوسنی . می رسد اندر مشامِ توشنا
 فطرہ بر ریز بر ما زان سو . شتہ زان گلستانِ با ما بگو
 خو ندارم اے جمالِ مہترے . کہ لب ما خشک و تو تنہا خوری
 ای فلکِ پیہایِ چست چست خیز . زانچ خوردی جرعہ بر ما بریز
 میرِ مجلسِ نیست در دُورانِ دگر . جز تو ای شہ در حریفان در نگر
 ۱۸۲۰ کی توان نوشید این می زبردست . می یقین مر مردرا رُسا گریست
 بوی را پوشید و مکون کند . چشمِ مستِ خوبش را چون کند

(۱۸۰۴) GK خازنان . با مریدان بہر فرجہ سوی دشت B (۱۸۰۶)

(۱۸۰۵) Bul. م. بر آنجا . کوزہ کان B (۱۸۰۷)

(۱۸۰۸) BH written زدست , corr. in marg. H. A. آن زسردی باد آبی گشتہات
 نجست . Suppl. in marg. B. (۱۸۱۶)

(۱۸۱۵) A Bul. شقی . و . A om. (۱۸۱۷)

(۱۸۱۸) Bul. زانکہ خوردی . کہ توان A (۱۸۲۰)

(۱۸۲۱) B چشمِ مست و سرخ روی چون کند .

در یافتن طبیبان الهی امراض دین و دل را در سیمای مرید
و بیگانه و لحن گفتار او و رنگ چشم او و بی این همه نیز از راه
دل کی انهم جواسیس القلوب فجالیسوهم یالصدق،

این طبیبان بدن دانش ورند . بر سقام تو ز تو واقف ترند
۱۷۱۵ تا ز قاروره می بینند حال . که ندانی تو از آن رو اعتلال
هم زنبض و هم ز رنگ و هم ز کم . بو برند از تو بهر گونه سقم
پس طبیبان الهی در جهان . چون ندانند از تو بی گفت دهان
هم زنبضت هم ز چشمت هم ز رنگ . صد سفر بینند در تو بی درنگ
این طبیبان تو آموزند خود . که بدین آیاتشان حاجت بود
۱۸۰۰ کاملان از دور نامت بشنوند . تا بقعر باد و بودت در دوند
بلک پیش از زادن تو سالها . دیده باشندت ترا با حالها

مژده دادن ابو یزید از زادن ابو الحسن خرقانی قدس الله
روحها پیش از سالها و نشان صورت او و سیرت او
یک بیک و نوشتن تاریخ نویسان آنرا جهت رصد،

آن شنیده داستان بایزید . که ز حال بو الحسن پیشین چه دید

Heading: ABHK Bul. امراض دل و دین را . A لحن و گفتار . B این همه علامت .

A om. نیز .

وین طبیبان B Bul. (۱۷۱۱) . بی گفت و دهان AH (۱۷۱۷)

در روند . AB Bul. تا بقعر تار و بودت A (۱۸۰۰)

Heading: ABHK om. ابای یزید بسطای . Bul. ابای یزید ABHK . قدس الله روحها .

Bul. قدس الله روحها .

قد او و رنگ او و شکل او . يك يك وا گفت از گیسو و رُو
 جلپهای روح او را هم نمود . از صفات و از طریقه و جا و بود
 حلیه تن همچو تن عاریتست . دل بر آن کم نه کی آن يك ساعتست ۱۸۴۰
 حلیه روح طبعی هر فناست . حلیه آن جان طلب کآن بر سناست
 جسم او همچون چراغی بر زمین . نور او بالای سقف هشتمین
 آن شعاع آفتاب اندر وثاق . قرص او اندر چهارم چارطاق
 نقش گل در زیر بینی بهر لاغ . بوی گل بر سقف و ایوان دماغ
 مرد خفته در عدن دیده قرق . عکس آن بر جسم افتاده عرق ۱۸۴۵
 پیرهن در مصر رهن يك حریص . پُر شده کعبان زبوی آن قبیص
 بر نشستند آن زمان تاریخرا . از کباب آراستند آن سیخرا
 چون رسید آن وقت و آن تاریخ راست . زاده شد آن شاه و نژد ملک باخت
 از پس آن سالها آمد پدید . یو الحسن بعد وفات بایزید
 جمله خوهای او زامالك و جود . آن چنان آمد که آن شه گنه بود ۱۸۵۰
 لوح محفوظست او را پیشوا . از چه محفوظست محفوظ از خطا
 نه نجوشت و نه رملت و نه خواب . وحی حق والله اعلم بالصواب
 از پی روپوش عامه در بیان . وحی دل گویند آنرا صوفیان
 وحی دل گیرش که منظرگاه اوست . چون خطا باشد چو دل آگاه اوست
 مؤمننا یَنْظُرُ نُوْرَ اَللهِ شَدی . از خطا و سهو این آمدی ۱۸۵۵

قد او و شکل او و رنگ او . Bul. (۱۸۴۸)

ساعتست and عاریتست . AB Bul. (۱۸۴۰) . طریق B (۱۸۴۶)

و . A om. (۱۸۴۴) . این شعاع A (۱۸۴۳) . چشم او A (۱۸۴۲)

زادن ابو الحسن عرفانی بعد از : Bul. adds the Heading: (۱۸۴۷)

بایزید رحمهما الله تعالی .

این نه نجوشت Bul. (۱۸۵۲)

روحی دل گویش B (۱۸۵۴) . روپوش عالم A (۱۸۵۳)

خود نه آن بویست این کاندلر جهان . صد هزاران پرده‌اش دارد نهان
 پُر شد از تیزی او صحرا و دشت . دشت چه کز نه فلك هم در گذشت
 این سر خُمر بکھگل در میگیر . کین برهنه نیست خود پوشش پذیر
 ۱۸۲۵ لطف کن ای رازدان رازگو . آنچه بازب صید کردش بازگو
 گفت بوی بو العجب آمد بین . همچنانک مرنی را از بین
 که محمد گفت بر دست صبا . امر بین می‌آیدم بوی خدا
 بوی رامین می‌رسد از جان و بس . بوی یزدان می‌رسد هر از اوئس
 از اوئس و از قرن بوی عجب . مرنی را مست کرد و پُر طرب
 ۱۸۳۰ چون اوئس از خویش فانی گشته بود . آن زمینی آسمانی گشته بود
 آن هلیله پروریده در شکر . چاشنی تلخیش نبود دگر
 آن هلیله رسته از ما و منی . نقش دارد از هلیله طعم فی
 این سخن پایان ندارد بازگرد . تا چه گفت از وخی غیب آن شیرمرد

قول رسول صلی الله علیه و سلم انی لاجد نفس الرحمن
 من قبل الیمن

گفت زین سو بوی یاری می‌رسد . کاندلرین ده شهر یاری می‌رسد
 ۱۸۳۵ بعد چندین سال می‌زاید شهی . می‌زند بر آسمانها خرگهی
 رویش از گلزار حق گلگون بود . از من او اندر مقام افزون بود
 چیست نامش گفت نامش بوالحسن . حلیه‌اش را گفت زابرو و ذقن

دشت چه کز هفت گردون بر گذشت B (۱۸۲۲)

رازدان و رازگو Bul. (۱۸۲۵)

بویی ABH (۱۸۲۶)

از دست صبا B (۱۸۲۷)

وئس BG (۱۸۲۸)

مصطفی‌نارا مست کرد Bul. بویی AB. و ز قرن AH (۱۸۲۹)

بر زند ABH. می‌آید شهی A (۱۸۳۰)

گفت از چمن و دهن B. حلیه‌اش را گفت A (۱۸۲۷)

۱۸۷۵ دایه‌اش پنجه‌ست اوّل لبك اخير . می‌رساند شعله‌ها او تا اثير
 مرد اوّل بسته خواب و خورست . آخر الامر از ملايك برترست
 در پناه پنجه و كبريتها . شعله و نورش بر آید بر سرها
 عالم تاريك روشن می‌گردد . كنده آهن بسوزن می‌كند
 گرچه آتش نیز هر جسمانی است . نه زروحست و نه از روحانی است
 ۱۸۸۰ جسم را نبود از آن عز بهره . جسم پیش بحر جان چون قطره
 جسم از جان روزافزون می‌شود . چون رود جان جسم بین چون می‌شود
 حدّ جمت يك دو گر خود بیش نیست . جان تو تا آسمان جولان گيست
 با بیغداد و سمرقند ای همار . روح را اندر تصور نیم گام
 دو درم سنگست پیم چشمتان . نور رُوحش تا عیان آسمان
 ۱۸۸۵ نور بی این چشم می‌بیند بخواب . چشم بی این نور چه بود جز خراب
 جان زرش و سبک تن فارغست . لبك تن بی جان بود مردار و پست
 بازنامه روح حیوانیست این . بیشتر رو روح انسانی بین
 بگذر از انسان هم و از قال و قیل . تا لب دریای جان جبرئیل
 بعد از آنت جان احمد لب گردد . جبرئیل از بیم تو واپس خزد
 ۱۸۹۰ گوید ار آیم بقدر يك کان . من بسوی تو بسوزم در زمان

آشفتن آن غلام از نارسیدن جواب رقعۀ از قبل پادشاه،

این یابان خود ندارد پا و سر . بی جواب نامه خست آن پسر
 کای عجب چونم نداد آن شه جواب . یا خیانت کرد رقعۀ بر زتاب

(۱۸۷۵) B Bul. شعله‌ها تا اثير.

(۱۸۷۵) ABHK روشن می‌شود، corr. in HK.

(۱۸۸۲) K چون آسمان، corr. above.

(۱۸۸۸) AK Bul. از انسان و هم از.

(۱۸۹۰) B بقدر يك بنان.

کی جواب نامه خست A (۱۸۹۱)

این شه A (۱۸۹۲)

نقصان اجرای جان و دل صوفی از طعام الله،

صوفی از فقر چون در غم شود . عین فقرش دایه و مَطْعَم شود
 زَانَك جَنّت از مَكّاره رُسّه است . رَحْم قسم عاجزی اشكسته است
 آنك سَرها بشكند او از عُلُو . رَحْم حق و خلق نآید سوی او
 این سخن آخر ندارد و آن جوان . از کج اجرای نان شد ناتوان
 ۱۸۶۰ شاد آن صوفی که رزقش کم شود . آن شَبّش دُر گردد و او بَم شود
 زان اجرای خاص هر کاگاه شد . او سزای قُرب و اجری گاه شد
 زان اجرای روح چون نقصان شود . جانش از نقصان آن لرزان شود
 پس بداند که خطایی رفته است . که سمن زار رضا آشفته است
 همچنانک آن شخص از نقصان رِکشت . رقعہ سوی صاحب خرمن نبشت
 ۱۸۶۵ رقعہ اش بردند پیش میر داد . خواند آن رقعہ جوانی با نداد
 گفت اورا نیست اَلَا دردِ لَوْتُ . پس جواب احمق اولیتر سُکون
 نیستش دردِ فراق و وصل هیچ . بندِ فرعست او نجوید اصل هیچ
 احمقست و مرده ما و منی . کز غمِ فرعش فراغِ اصل نی
 آسمانها و زمین یک سبب دان . کز درختِ قُدرت حق شد عیان
 ۱۸۷۰ تو چو کرمی در میان سبب در . وز درخت و باغبانی بی خبر
 آن یکی کرمی دگر در سبب م . لیک جانش از برون صاحب عَلم
 جُبیش او با شکافد سبب را . بر نتابد سبب آن آسیب را
 بر درید جُبیش او پردها . صورتش کرمست و معنی ازدها
 آنتی کاؤل ز آهن می جهد . او قدم بس سست بیرون می نهد

Heading: K دل و جان صوفی . پایان ندارد . B Bul. (۱۸۵۶)

اجراگاه . A Bul. (۱۸۶۱) . آن شَبّاش دُر گردد B (۱۸۶۰) omitting

نوشت B (۱۸۶۲) . پس نداند کج خطای A (۱۸۶۳) . چون نقصان بود A (۱۸۶۴)

پس سست H (۱۸۷۲) . احمقست او Bul. (۱۸۶۸) . خواند او رقعہ HK (۱۸۶۵)

نیست دستوری کزین من بگذرم . پردهای غیب این برهم درم
 بر دهانم نه تو دست خود بیند . سر دهانم را زگنت ناپسند
 پس ترا هر غم که پیش آید زدزد . بر کسی نهبت منه بر خویش گزرد
 ظن میر بر دیگری اے دوستکار . آن مکن که می سگالید آن غلام
 ۱۲۱۰ گاه جنگش با رسول و مطبخی . گاه خشمش با شهنشام سخی
 همچو فرعون که موسی هشته بود . طفلکان خلق را سری رسد
 آن عدو در خانه آن کوزدل . او شد اطفال را گردن گیل
 تو هر از بیرون بدی با دیگران . واندرون خوش گشته با نفس گران
 خود عدوت اوست قدش می دهی . وز برون نهبت بهر کس می نهی
 ۱۲۲۰ همچو فرعون تو کور و کوزدل . با عدو خوش بی گناهانرا میل
 چند فرعونان گشتی بی جرم را . می نوازی مرتن پر غم را
 عقل او بر عقل شاهان می فزود . حکم حق بی عقل و کورش کرده بود
 مهر حق بر چشم و بر گوش رخرد . گر فلاطونست حیوانش کند
 حکم حق بر لوح می آید پدید . آنچنانک حکم غیب بایزد

شنیدن شیخ ابو الحسن رضی الله عنه خبر دادن ابو یزید را
 از بود او و احوال او،

۱۲۳۰ همچنان آمد که او فرموده بود . بو الحسن از مردمان آنرا شنود
 که حسن باشد مرید و اتمم . درس گیرد هر صباح از تربتم

این م بر درم . K . غیب آن A (۱۲۱۱)

K in the second hemistich گاه جنگش , corr. in marg. (۱۲۱۰)

و در گوش و خرد B (۱۲۲۲) . و . A om. (۱۲۲۲) . آن تن B (۱۲۲۱)

Heading: A om. شیخ . AH . ابا یزید و احوال او . B . ابا یزید از احوال او . G . ابا یزید را رحمه الله از بود . Bul. . ابا یزید را از بودن و احوال او . K . ابو یزید را بود او و احوال او .

رقعه پنهان کرد و نشود آن بشاه . کو منافق بود و آبی زیرِ کاه
 رقعه دیگر نویسم زآزمون . دیگری جویم رسولِ ذو فنون
 ۱۸۹۰ بر امیر و مطبخی و نامه بر . عیب بنهاد زجیل آن بی خبر
 هیچ گزید خود نمی گردد که من . گزروی کردم چو اندر دین شبن

کثر وزیدن باد بر سلیمان علیه السلام بسبب زلت او

باد بر نخم سلیمان رفت کثر . پس سلیمان گفت بادا کثر مغثر
 باد هر گشت ای سلیمان کثر مرو . و روی کثر از کثرم خشین مشو
 این ترازو بهر این بنهاد حق . تا رود انصاف مارا در سق
 ۱۸۹۰ از ترازو کم کنی من کم کنم . تا تو با من روشنی من روشنم
 همچنین تاج سلیمان میل کرد . روز روشن را برو چون لیل کرد
 گفت تاجا کثر مشو بر فرق من . آفتابا کم مشو از شرف من
 راست می کرد او بدست آن تاج را . باز کثر می شد برو تاج اے فتی
 هشت بارش راست کرد و گشت کثر . گفت تاجا چیست آخر کثر مغثر
 ۱۹۰۰ گفت اگر صد ره کنی تو راست من . کثر روم چون کثر روی ای مومن
 پس سلیمان اندرونه راست کرد . دل بر آن شهوت که بودش کرد سرد
 بعد از آن تاجش همان دم راست شد . آنچه آنک تاج را میخواست شد
 بعد از آتش کثر می کرد او بقصد . تاج را می گشت تارک جو بقصد
 هشت کرت کثر بکرد آن مهرش . راست می شد تاج بر فرق سرش
 ۱۹۱۰ تاج ناطق گشت کای شه ناز کن . چون فشاندی پر زنگل پرواز کن

فی گردی Bul. (۱۸۹۷) . رسولی B (۱۸۹۹)

چون for تا B . کثر شوم BHK Bul. (۱۹۰۵) . همچنان Bul. (۱۹۰۱)

سرد بر دل آنچه دل میخواست کرد and in marg. سرد کرد A (۱۹۰۶)

تاج او می گشت G (۱۹۰۸) . تاجش هانگه A (۱۹۰۷)

هشت بارش Bul. (۱۹۰۹)

صد کس از گَزگینِ ہم گَزگین شوند . خاصه این گَز، خبیث ناپسند
 گَزِ کم عقلی مبادا گسبِ را . شومر او بی آب دارد ابر را
 ۱۶۴۵ نم نبارد ابر امر شومی او . شهر شد ویرانه امر بوی او
 از گَز آن احقان طوفانِ نوح . کرد ویران عالمی را در فُضوح
 گفت پیغمبر که احق هرک هست . او عذوق ماست و غول رهزنت
 هرک او عاقل بود او جانِ ماست . رُوح او و ریج او رنجانِ ماست
 عقل دشنام دهد من راضیم . زانک فیضی دارد از فیاضیم
 ۱۶۵۰ نبود آن دشنام او بی فایده . نبود آن مهمانیش بی مایده
 احق ار حلو نهد اندر لبم . من از آن حلوی او اندر تبم
 این یقین دان گر لطیف و روشنی . نیست بوسه کونِ خرا چاشنی
 سیلت گند کند بی فایده . جامه از دیگش ریمه بی مایده
 مایه عقلست فی نان و شومے . نور عقلست ای پسر جانرا غدی
 ۱۶۵۵ نیست غیر نور آدمرا خورش . از جز آن جان نیابد پَرورش
 زمین خورشها اندک اندک باز بر . کین غذای خور بود نه آنِ حر
 تا غذای اصل را قابل شومے . لقمهای نوررا آکل شومے
 عکس آن نورست کین نان نان شدست . فیض آن جانست کین جان شدست
 چون خوری یکبار از مأکولِ نور . خاک ریزی بر سر نان و تنور
 ۱۶۶۰ عقل دو عقلست اول مکسی . که در آموزی چو در مکتب صبی

ازین شومی A. م. نبارد A (۱۶۴۵). خبیث عقل بند ABH (۱۶۴۲).

ستودن پیغامبر علیه السلام عاقل را: After this verse K has the Heading: (۱۶۴۶)

و نکوهیدن احق را.

عقل رهزنت A. و. K om. پیغامبر ABGHK (۱۶۴۷).

B om. (۱۶۵۲). روح او GH. روح او و راج او B (۱۶۴۸).

Bul. غذا. K. غدی A. شوا Bul. (۱۶۵۴). B om. (۱۶۵۳).

Bul. غذای A (۱۶۵۷). غذای A Bul. (۱۶۵۶). نیاید A (۱۶۵۵).

Bul. om. یکبار A (۱۶۵۱). فیض آن نورست AB Bul. (۱۶۵۸).

گفت من هر نیز خوابش دیده‌ام . وز روانِ شیخ این بشنیده‌ام
 هر صبحی رُو نهادی سوی گور . اینساده تا ضحی اندر حضور
 یا مثالِ شیخ پیشش آمدی . یا که بی گفنی شکالش حل شدی
 تا یکی روزی بیامد با سُعود . گورهارا برفِ نو پوشیده بود
 توی بر تو برفها همچون عَلم . قُبّه قُبّه دید و شد جانش بغم
 بانگش آمد از حظیره شیخِ حَی . ها انا اَدْعُوكَ کَی تَسْعَى اِلَی
 هین بیا این سو بر آوازِ شتاب . عالم ار برفست رُوی از من مناب
 حالِ او زان روز شد خوب و بدید . آن عجایب را که اوّل شنید

رقعه دیگر نوشتن آن غلام پس شاه چون جواب آن رقعه
 اوّل نیافت،

نامه دیگر نوشت آن بدگمان . پُر زشتی و نفیر و پُر فغان
 که یکی رقعه نیشتم پیش شه . اے عجب آنجا رسید و یافت ره
 آن دگر را خواند هم آن خوب خد . هم نداد اورا جواب و تن بزد
 خُشک می آورد اورا شهریار . او مکرر کرد رقعه پنج بار
 گفت حاجب آخر او بنده شاست . گر جوابش بر نویسی هم رواست
 از شهی تو چه کم گردد اگر . بر غلام و بنده اندازه نظر
 گفت این سهلست اما احفست . مردِ احمق زشت و مردودِ حفتست
 گرچه آمرزم گناه و زلتش . هم کند بر من سرایت علتش

۱۱۳۵. نامه دیگر نوشت آن بدگمان . پُر زشتی و نفیر و پُر فغان . Bul. (۱۱۳۶) گفتی .

۱۱۳۶. حال او آن روز شد خوبی بدید A (۱۱۳۷) . عالم از برفت B Bul. (۱۱۳۸)

Heading: A نوشتن . B نزد شاه .

۱۱۳۷. نوشتن B (۱۱۳۸) . نوشت A Bul. رقعه دیگر ABH (۱۱۳۹)

۱۱۳۸. از شهنشاهی چه کم B (۱۱۳۹)

هرک با دشمن نشیند در زمن . هست او در بوستان در گولخن
 دوست را مآزار از ما و منت . تا نگردد دوست خصم و دشمنت
 خیر کن با خلق بهر ایزدت . یا برای راحت جان خودت
 ۱۲۸ تا هماره دوست بینی در نظر . در دلت نآید زکین ناخوش صور
 چونک کرده دشمنی پرهیز کن . مشورت با یار مهربانگیر کن
 گفت می دانم ترا ای بُو الْحَسَن . که توی دیرینه دشمن دار من
 لبک مرد عاقل و معصوم . عقل تو نگذاردت که کثر روی
 طبع خواهد تا کشتد از خصم کین . عقل بر نفس است بند آهین
 ۱۲۸۵ آید و منعش کند و ا داردش . عقل چون شخمت در نیک و بدش
 عقل ایمانی چو شخته عادلست . پاسبان و حاکم شهر دلست
 همچو گربه باشد او بیدار هوش . دزد در سوراخ ماند همچو موش
 در هر آنجا که بر آرد موش دست . نیست گربه یا که نقش گربه است
 گربه چه شیر شیرافکن بود . عقل ایمانی که اندر تن بود
 ۱۲۹ غره او حاکم درندگان . نعره او مانع چرندگان
 شهر پر دزدست و پر جامه گئی . خواه شخته باش گو و خواه نی

امیر کردن رسول علیه السلام جوان هذیل را بر سریه که در آن
 پیران و جنگ آزمودگان بودند،

یک سریه ی فرستادی رسول . بهر جنگ کافر و دفع فُضُول
 یک جوانی را گرید او از هذیل . میر لشکر کردش و سالار خیل
 اصل لشکر بی گمان سرور بود . قوم بی سرور تن بی سر بود
 ۱۲۹۵ این همه که مرده و پژمرده . ز آن بود که ترک سرور کرده

از کتاب و اوستاد و فکر و ذکر . از معانی و علوم خوب و بکر
 عقل تو افزون شود بر دیگران . لیک تو باشی ز حفظ آن گران
 لوح حافظ باشی اندر دُور و گشت . لوح محفوظ اوست کو زین در گذشت
 عقل دیگر بخشش یزدان بود . چشمه آن در میان جان بود
 ۱۶۷۰ چون زبینه آب دانش جوش کرد . نه شود گشت نه دیرینه نه زرد
 وره نبخش بود بسته چه غم . کوهی جوشد ز خانه در بدم
 عقل تحصیل مثال جویها . کآن رود در خانه از کویها
 راه آبش بسته شد شد بی نوا . از درون خویشتن جو چشمه را

قصه آنک کسی بکسی مشورت می کرد گفتش مشورت با
 دیگری کن که من عدوی تو ،

مشورت می کرد شخصی با کسی . کز تردد و آمد و رفت
 ۱۶۷۱ گشت ای خوش نام غیر من بگو . ماجرای مشورت با او بگو
 من عدوم مرا ترا با من مپیچ . نبود از رای عدو پیروز هیچ
 رَو کسی جو که ترا او هست دوست . دوست بهر دوست لا شک خیر جوست
 من عدوم چاره نبود کز منی . کز رَو مرا با تو نمایم دشمنی
 حارسی از گرگ جستن شرط نیست . جستن از غیر محل ناجستنیست
 ۱۶۷۰ من ترا بی هیچ شکی دشمنم . من ترا کی ره نمایم ره زسم
 هرک باشد هم نشین دوستان . هست در گلخن میان بوستان

خوب بکر K. اوستا B. اوستاد و before A om. (۱۶۶۱)

(۱۶۶۶) A om. (۱۶۶۵) A om. زین دو گذشت Bul. و Bul. om. (۱۶۶۴)

Heading: B مشورت دیگر کی با دیگری مشورت AHK Bul. آنگ کسی با دیگری مشورت

گفتش after مشورت AK om. گفت AB

کو ترا A (۱۶۷۲) ای خوش یار غیر Bul. (۱۶۷۰)

کودکان گرچه بیک مکتب درند . در سبق هر يك زيك بالاترند
 مشرقی و مغربی را حتماست . منصِب دیدار حق چشم راست
 صد هزاران گوشها گر صف زنند . جمله محتاجان چشم روشنند
 ۲۰۲۰ باز صف گوشهارا منصِبی . در سماع جان و اخبار و نبی
 صد هزاران چشم را آن راه نیست . هیچ چشمی از سماع آگاه نیست
 همچنین هر حق يك يك و شمر . هر یکی معزول از آن کار دگر
 پنج حق ظاهر و پنج اندرون . ده صف اند اندر قیام الصافون
 هر کسی کو از صف دین سرگشت . ورود سوی صفی کآن واپس است
 ۲۰۲۵ تو زگفتار، تعالوا کم مکن . کیمیای بس شگرفت این سخن
 گرمی گردد زگفتارت نپذیر . کیمبارا هیچ از وی وای مگیر
 این زمان گر بست نفس ساحرش . گفت تو سودش کند در آخرش
 قُلْ تَعَالُوا قُلْ تَعَالُوا ای غلام . هین که اِنَّ اللهَ يَدْعُو لِلْسَّلَامِ
 خواجه باز آ از منی و از سری . سروری جو کم طلب کن سروری

اعتراض کردن معترضی بر رسول علیه السلام بر امیر کردن آن هذیلی،

۲۰۳۰ چون پیمبر سروری کرد از هذیل . از برای لشکر منصور خیل
 بوالفضولی از حسد طاقت نداشت . اعتراض و لا نُسلم بر فراشت
 خلق را بشکر که چون ظلمانی اند . در متاع فانی چون فانی اند

دیدار حق B (۲۰۱۸) . هر يك زمر A (۲۰۱۷)

as in text. GH. اخبار نبی ABH Bul. (۲۰۲۰)

as in text. GH. در صف اند ABK Bul. (۲۰۲۳)

يدعو والسلام. A. يدعوا BH (۲۰۲۸) . این زمان کریست Bul. (۲۰۲۷)

Heading: A. آن. AB om. در امیر Bul. اعتراض کردن معترضی.

از کمال وز بخل وز ما و منی . ی کشتی سر خویش را سر ی کفی
 همچو استورے که بگریزد زیار . او سر خود گیرد اندر کوهسار
 صاحبش در پی دوان کای خیره سر . هر طرف گرگست اندر قصدِ خر
 گر چشم این زمان غایب شوی . پیش آید هر طرف گرگ قوی
 ۲۰۰۰ استخوانت را بخاید چون شکر . که نبینی زندگانی را دگر
 آن مگر آخر بهائی از علف . آتش اثر بی هیزی گردد تلف
 هین بگریز از تصرف کردنم . و نه گرانی بار که جانت منم
 تو ستورے هم که نفست غالبست . حکم غالب را بود اے خودپرست
 خر خواندت اسب خواندت ذوالجلال . اسب تازی را عرب گوید تعال
 ۲۰۰۵ مبر آخر بود حق را مصطفی . بهر استوران نفس پُر جنا
 قل تعالوا گفت از جذب گرم . تا ریاضتستان دم من رابض
 نفسهارا تا مروض کرده ام . زین ستوران بس لکدها خورده ام
 هر کجا باشد ریاضت باره . از لکدها اش نباشد چاره
 لاجرم اغلب بلا بر انبیاست . که ریاضت دادن خامان یلاست
 ۲۰۱۰ سکسکانید از قتم یورغا روید . تا یواش و مرکب سلطان شوید
 قل تعالوا قل تعالوا گفت رب . ای ستوران رمیده از ادب
 گر نیایند اے نبی غمگین مشو . زان دو بی تمکین تو پُر از کین مشو
 گوش بعضی زین تعالوها گریست . هر ستوری را صطبل دیگرست
 متهمز گردند بعضی زین ندا . هست هر اسبی طویل او جدا
 ۲۰۱۵ منقبض گردند بعضی زین قصص . زانک هر مرغی جدا دارد قصص
 خود ملایک نیز ناهمتا بدند . زین سبب بر آسمان صف صف شدند

خویش را شه ی کفی . A (۱۹۹۶)

از پی . Bul. (۱۹۹۸)

گرگی . B (۱۹۹۹)

بی علف . Bul. (۲۰۰۱)

خواند ذوالجلال . Bul. (۲۰۰۴)

نفسی . A . آخر . Bul. (۲۰۰۵)

و . om . A . یورغا روید . Bul. (۲۰۱۰)

برگ زر ریش و آن موی سپید . بهر عقل پُخته می‌آرد نوید
 برگهای نو رسیده سبزم . شد نشان آنک آن میوه‌ست خامر
 ۲۰۵۵ برگ زر بی‌برگی نشان عارفیست . زردی زر سرخ روی صارفیست
 آنک او گل عارضت از نو خطست . او بکتاب گاه مخبر نو خطست
 حرفهای خط او کز مژ بود . مژمین عقلت اگر تن می‌دود
 پای پیر از سرعت ارچه باز ماند . یافت عقل او دو پر بر اوج راند
 گر مثل خواهی بجعفر در نگر . داد حق بر جای دست و پاش پر
 ۲۰۶۰ بگذر از زر کین سخن شد محتجب . همچو سیاب این دلم شد مضطرب
 زاندر ورم صد خموش خوش نفس . دست بر لب می‌زند یعنی که بس
 خامی بمرست و گفتن همچو جو . بحر می‌جوید ترا جورا بمجو
 از اشارت های دریا سر مناب . خشم کن و الله اعلم بالصواب
 همچنین پیوسته کرد آن بی ادب . پیش پیغمبر سخن زان سرد لب
 ۲۰۶۵ دست می‌دادش سخن او بی خبر . که خیر هرزه بود پیش نظر
 این خبرها از نظر خود نایست . بهر حاضر نیست بهر غایبست
 هرك او اندر نظر موصول شد . این خبرها پیش او معزول شد
 چونك با معشوق گشتی هم نشین . دفع کن دلالگانرا بعد ازین
 هرك از طفلی گذشت و مرد شد . نامه و دلاله بروی سرد شد
 ۲۰۷۰ نامه خواند از پی تعلیم را . حرف گوید از پی تفهیم را
 پیش بینایان خبر گفتن خطاست . کان دلیل غفلت و نقصان ماست
 پیش ینا شد خموشی نفع تو . بهر این آمد خطاب انصوا

(۲۰۵۴) In ABH this verse follows v. ۲۰۵۵, corr. in H. In Bul. it follows

v. ۲۰۵۱. (۲۰۵۴) A این میوه‌ست .

(۲۰۵۵) K Bul. روی سرخ . AHK Bul. صارفیست .

(۲۰۵۶) Bul. for از . Bul. او بکتابهای مخبر . ABGHK (۲۰۶۴) پیغامبر .

(۲۰۶۷) A هرك را اندر . (۲۰۷۲) Bul. پیش بینایان خموشی .

از تکرّ جملہ اندر تفرقہ • مُردہ از جان زنہ اندر مخرّفہ
 این عجب کہ جان بزندان اندرست • و آنکھی متّحاح زندانش بدست
 ۲۰۲۵ پای تا سر غرقِ سرگین آن جوان • و زنند بر دامش جویِ روان
 دایما پهلوی بپهلوی قرار • پهلوی آرامگاه و پشتِ دار
 نور پنهانست و جست و جو گواه • کز گزافہ دل نی جوید پناه
 گر نبودی حبسِ دنیارا مناص • نہ بُدی وحشت نہ دل جستی خلاص
 وحشت همچون موکل می‌گشتد • کہ بجوای ضالّ منہاج رشتد
 ۲۰۳۰ هست منہاج و نہان در مکنّست • یافتش رهنِ گزافہ جستنت
 تفرقہ جویانِ جمع اندر کین • تو درین طالب رخِ مطلوب بین
 مردگانِ باغِ بر جسته زین • کان دهنہ زندگی را فهم کن
 چشمِ این زندانیانِ هر دم بدر • کی بُدی گر نیستی کس مُردہ و ر
 صد ہزار آلودگانِ آبِ جو • کی بُندی گر نبودی آبِ جو
 ۲۰۴۰ بر زمینِ پهلوت را آرام نیست • دان کہ در خانہِ لعاف و بستریست
 بی مفرّگاہی نباشد بی قرار • بی خمارِ اشکن نباشد این خمار
 گفت نہ نہ یا رسول اللہ مکن • سرورِ لشکر مگر شہنشاہ کهن
 یا رسول اللہ جوانِ ارشیرزاد • غیرِ مردِ پیر سرلشکر مباد
 ہم تو گفتنی و گفت تو گویا • پیر باید پیر باید پیشوا
 ۲۰۵۰ یا رسول اللہ درین لشکر نگر • هست چندین پیر و ازوی پیشتر
 زین درخت آن برگِ زردش را مین • سیہائے پُخنہ اورا بچین
 برگہائے زرد او خود کی نیست • این نشانِ پُختگی و کاملیست

مہجور H (۲۰۲۶) فی دل H (۲۰۲۸).

کس ندیدی گر نبودی A (۲۰۴۱).

بُستریست GH، بستریست K Bul، زانکہ در خانہ Bul. (۲۰۴۵).

bis. بی فی and نہ مفرّگاہی A (۲۰۴۶).

و. AH Bul. om. (۲۰۵۰).

دیگر را گر باز ماند امشب دهن . گریه را هر شرم باید داشت
 ۲۰۹۰ خویشتن گر خفته کرد آن خوب فر . سخت بیدارست دستارش میر
 چند گوئی اے تجسوج بی صفا . این فسون دیو پیش مصطفی
 صد هزاران حلم دارند این گروه . هر یکی حلی از آنها صد چوکوه
 حلشان بیدار را ابله کند . زیرک صد چشم را گمراه کند
 حلشان همچون شراب خوب نغز . نغز نغزک بر رود بالای مغز
 ۲۰۹۵ مست را بین زان شراب پر شیگفت . همچو فرزین مست کثر رفتن گرفت
 مرد برنا زان شراب زود گیر . در میان راه یافتد چو پسر
 خاصه این باده که از خم بلیست . نه می که مستی او یگشایست
 آنک آن اصحاب کف از نقل و نقل . سیصد و نه سال گم کردند عقل
 زان زنان مضر جای خورده اند . دستهارا شرحه شرحه کرده اند
 ۲۱۰۰ ساحران هر سکر موسی داشتند . دارا دلدار و انگاشتنند
 جعفر طیار زان می بود مست . زان گرو می کرد بی خود پا و دست

قصة سبحانی ما أعظم شأنی گفتن ابو یزید قدس الله سره
 و اعتراض مریدان و جواب این مرایشانرا نه بطریق
 گفت زبان بلك از راه عیان،

با مریدان آن فقیه مختصم . بایزید آمد که نک یزدان من
 گفت مستانه عیان آن ذوفنون . لا إله إلا أنا ما فأعبدون
 چون گذشت آن حال گفتندش صباح . تو چنین گفتی و این نبود صلاح

(۲۰۹۰) A آن for این . (۲۰۹۵) Bul. از شراب .

(۲۰۹۷) Bul. آن باده . (۲۰۹۸) AH از نقل نقل .

Heading: A بایزید . BHK Bul. ابا یزید . ABHK Bul. om. قدس الله سره . B.
 گفتن زبان Bul. جواب شیخ مرایشانرا .

گر بفرماید بگو بر گوی خوش . لبك اندك گو دراز اندر مكش
 و ر بفرماید كه اندر گش دراز . همچین شرمین بگو با امر ساز
 ۲۰۷۵ همچین كه من درین زیبا فسون . یا ضیاء آنخی حُسامُ الدین کون
 چونك كوته می‌كم من از رُشد . او بصد توعم بگفتن می‌كشد
 ای حُسامُ الدین ضیای دُو آنجلال . چونك می‌بینی چه می‌جویی مقال
 این مگر باشد زحَبِ مُشَبَّهِ . اِسْفَى خَمْرًا وَقُلْ لِي اِنِّهَا
 بر دهان نُسْت این در جلم او . گوش می‌گوید كه قسم گوش كو
 ۲۰۸۰ قسم تو گرمست نك گری و مست . گفت حرص من ازین افزون ترست

جواب گفتن مصطفی علیه السّلم اعتراض كننده را،

در حضورِ مُصْطَفَی فَنَدَخُو . چون زحَد بُرد آن عرب از گنت و گو
 آن شِه وَالنَّجْمِ و سُلْطَانِ عَبَسَ . لب گزید آن سردم را گنت بس
 دست می‌زد بهر منعش بر دهان . چند گوی پیش دانای نهان
 پیش ینا برده سرگین خُشك . كه بخَر این را بجای نافِ مُشك
 ۲۰۸۵ بعِرا اے گندمغز گندمخ . زیر بیفی بنهی و گوی كه اُخ
 اُخ اُخی بر داشتی ای گیج گاج . تا كه كالای بَدَت یابد رواج
 تا فریبی آن مِثَامِ پاك را . آن چریه گلشن افلاك را
 جلم او خود را اگرچه گول ساخت . خوشتن را اندکی باید شناخت

شری بگو B (۲۰۷۴) . گر بگوید هین بگو B (۲۰۷۳)

همچنان کی من AH Bul (۲۰۷۵)

می‌گوید نصیب گوش B . این دم جان او A (۲۰۷۶)

Heading: Bul. مصطفی for رسول الله.

و. A om. در گفت و گو Bul. (۲۰۸۱)

و گندمخ K Bul. بعِرا Bul. (۲۰۸۵)

ABH چرند A. K has both readings. (۲۰۸۷)

عقل را سبک نمیدارد در رنود . زان قوی تر گفت کاؤل گفته بود
 نیست اندر جبهه ام الا خدا . چند جوی بر زمین و بر سها ^{۲۱۲۵}
 آن مریدان جمله دیوانه شدند . کاردها در جسم پاکش میزدند
 هر یکی چون ملحدان یگرده کوه . کارد میزد پیر خود را بی ستوه
 هرک اندر شیخ بیغی میخسید . بازگونه از تن خود میدرید
 يك اثر نه بر تن آن ذو فنون . وآن مریدان خسته و غرقاب خون
 هرک او سوی گلویش زخم برد . حلق خود بیریه دید و زار مرد ^{۲۱۲۶}
 وآنک او را زخم اندر سینه زد . سینه اش بشکافت و شد مرده ابد
 وآن که آگه بود از آن صاحب قران . دل نداشت که زند زخم گران
 نیم داشت دست او را بسته کرد . جان پیژد الا که خود را خسته کرد
 روز گشت و آن مریدان کاسته . توحها از خانه شان بر خاسته
 پیش او آمد هزاران مرد و زن . کای دو عالم درج در يك پیرهن ^{۲۱۲۷}
 این تن تو گر تن مژدمر بدی . چون تن مردم ز خنجر گم شدی
 باخودی با بی خودی دوچار زد . باخود اندر دیده خود خار زد
 ای زده بر بیخودان تو ذو الفکار . بر تن خود می زنی آن هوش دار
 زآنک بی خود فانیست و ایمنست . تا ابد در ایمنی او ساکنست
 نقش او فانی و او شد آینه . غیر نقش روی غیر آنجای نه ^{۲۱۲۸}
 گر کنی نف سوی روی خود کنی . و زنی بر آینه بر خود زنی
 و ز بیبنی روی زشت آن هم توی . و ز بیبنی عیسی و مریم توی
 او نه اینست و نه آن او ساده است . نقش تو در پیش تو بنهاده است
 چون رسید اینجا سخن لب در بیست . چون رسید اینجا قلم درهم شکست

(۲۱۲۵) BK Bul. در زمین . (۲۱۲۶) A قوی تر بود .

(۲۱۲۷) B om. (۲۱۲۸) B om. تیغها بر جسم . (۲۱۲۹) B در تن .

(۲۱۲۹) B در تن . (۲۱۳۰) B تا زند .

(۲۱۳۱) AB Bul. عیسی مریم .

۲۱۰۵ گفت این بار ار کم من مشغله . کاردها بر من زبید آن دم هله
حق منزه از تن و من با تنم . چون چنین گویم بپاید کشتنم
چون وصیت کرد آن آزادمرد . هر مریدی کارده آماده کرد
مست گشت او باز از آن سغراق زفت . آن وصیت‌هاش از خاطر برفت
نقل آمد عقل او آواره شد . صبح آمد شمع او بیچاره شد
۲۱۱۰ عقل چون شعله‌ست چون سلطان رسید . شعله بیچاره در گنجی خرید
عقل سایه حق بود حق آفتاب . سایه‌را با آفتاب او چه تاب
چون برے غالب شود بر آدمی . گم شود از مرد وصف مردی
هرچ گوید آن پری گفته بود . زین سری زان آن سری گفته بود
چون پری را این دم و قانون بود . کردگار آن برے خود چون بود
۲۱۱۵ اوی او رفته پری خود او شده . تُرک بی الهام تازی گوشه
چون بخود آید نداند يك لغت . چون پری را هست این ذات و صفت
پس خداوند پری و آدمی . از پری گی باشدش آخر گمی
شیرگیر از خون نره شیر خورد . تو بگویی او نکرد آن باده کرد
و بر سخن پردازد امر زر کهن . تو بگویی باده گفتست آن سخن
۲۱۲۰ باده‌را می بود این شر و شور . نور حق را نیست آن فرهنگ و زور
که ترا از تو بگل خالی کند . تو شوی پست او سخن عالی کند
گرچه قرآن از لب پیغمبرست . هرک گوید حق نکست او کافرست
چون هبای بی خودی پرواز کرد . آن سخن را بایزید آغاز کرد

این وصیت‌هاش A (۲۱۰۸) . در من زبید AHK . کم این مشغله BK Bul (۲۱۰۵)

نقل K in marg. (۲۱۰۶) . GH شود گم as in text. (۲۱۱۲)

Bul. زین پری زان آن سری A . گفته شود Bul. in the first hemistich (۲۱۱۳)

زان سری زان این سری B . زین سری گر زان سری

از پری کی باشد آخر در کی A om. H (۲۱۱۷) . A om. (۲۱۱۶)

Bul. باده‌را چون بود Bul. (۲۱۲۰) . در سخن بر دارد A (۲۱۱۹)

پیغام‌برست AGHK (۲۱۲۲)

بیان رسول علیه السّلم سبب تفضیل و اختیار کردن او آن هذیلی را بامیری و سر لشکری بر پیران و کاردیدگان،

حُکم اغلب راست چون غالب بدند . تبخرا از دست رهزن بستند
 ۲۱۶۰ گفت پیغمبر که ای ظاهرنگر . تو مین اورا جوان و بی هنر
 ای بسا ریش سپاه و مرّد پیر . ای بسا ریش سپید و دل چو قیر
 عقل اورا آزمودم بارها . کرد پیری آن جوان در کارها
 پیر پیر عقل باشد اے پسر . نه سپیدی موی اندر ریش و سر
 از بلیس او پیرتر خود گئی بود . چونک عقلش نیست او لاشی بود
 ۲۱۶۵ طفل گیرش چون بود عیسی نفس . پاک باشد از غرور و از هوس
 آن سپیدی موی دلیل بُختگیست . پیش چشم بسته کش کوه تگیست
 آن مقلّد چون نداند جز دلیل . در علامت جوید او دام سیل
 بهر او گفتیم که تدبیرا . چونک خواهی کرد بگزین پیرا
 آنک او از پرده تقلید جست . او بنور حق ببیند آنچه هست
 ۲۱۷۰ نور پاکش بی دلیل و بی بیان . پوست بشکافد در آید در میان
 پیش ظاهرین چه قلب و چه سرّه . او چه داند چیست اندر قوصره
 اے بسا زیر سیه کرده بدود . تا رهد از دست هر دزدی حسود
 اے بسا مین زرانسوده بزر . تا فروشد آن بعقل مختصر
 ما که باطنین جمله کفورم . دل ببینیم و بظاهر نشکریم

Heading: A بر سر پیران .

(۲۱۵۹) AH چون اغلب بدند , corr. in H. In B Bul. this verse precedes the Heading.

(۲۱۶۰) ABGHK پیغامبر . AB for ای که . A Bul. om. و .

(۲۱۶۱) G مرّد as in text. Bul. وی بسا ریش سپید . B وی بی ریش سپید .

(۲۱۶۵) AH وز هوس . (۲۱۶۸) A که این تدبیرا . (۲۱۶۶) Bul. ببیند هر چه هست .

(۲۱۷۲) B تا فروشد . (۲۱۷۱) B دزد حسود . B Bul. دزد و حسود A (۲۱۷۲)

لب ببند ارچه فصاحت دست داد . در مزن وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِالرَّشَادِ ۲۱۴۵
 بر کنار بامی ای مست مُدامر . پست بنشین یا فرود آ وَالسَّلَام
 هر زمانی که شدی تو کامران . آن دم خوش را کنار بام دان
 بر زمان خوش هراسان باش تو . همچو گنجش خُفیه کن نه فاش تو
 تا نیاید بر و لا ناگه بَلا . ترس ترسان رَو در آن مَكْن هلا
 ترس جان در وقت شادی از زوال . زان کنار بام غیبست ارغمال ۲۱۵۰
 گر نبی یقی کنار بام راز . رُوح ی بیند که همنش اهنراز
 هر نکالی ناگهان کان آمدست . بر کنار کنگره شادی بُدست
 جز کنار بام خود نبود سُقوط . اعتبار از قوم نوح و قوم لُوط

بیان سبب فصاحت و بسیارگویی آن فضول بخدمت
 رسول علیه السّلم،

پرنسو مستی بی حد نبی . چون بزد هم مست و خوش گشت آن غبی
 لاجرم بسیارگو شد امر نشاط . مست ادب بگذاشت آمد در خُباط ۲۱۵۵
 نه همه جا بی خودی شری کند . بی ادب را قی چنان تر می کند
 گر بود عاقل تکوّن می شود . ور بود بدخوی بتر می شود
 لبك اغلب چون بدند و ناپسند . بر همه می را محرم کرده اند

بر کار بام AH (۲۱۴۶)

بر نیاید A (۲۱۴۶)

In AH vv. ۲۱۵۰ and ۲۱۵۱ are transposed, corr. in H.

Heading: Bul. فصاحت. B om. و بسیارگویی.

(۲۱۵۱) A Bul. om. و. B خوش شد.

و آمد BH (۲۱۵۵)

شر می کند B (۲۱۵۶)

بدتر می شود. K Bul. و. ور بود دیوانه. B. تکوّن. A. و. ور بود عاقل. A (۲۱۵۷)

دست در وی زد چو کور اندر دلیل . تا بدو بینا شد و چُست و جلیل
 و آن خری کز عقل جوئگی نداشت . خود نبودش عقل و عاقل را گذاشت
 ره نداند نه کثیر و نه قلیل . ننگش آید آمدن خلف دلیل
 ۲۱۹۵ می‌رود اندر بیابان دراز . گاه لنگان آید و گاهی بنواز
 شمع نه تا پیش‌وای خود کند . نیم‌شمعی نه که نوری گد کند
 نیست عقلش تا دم زنده زند . نیم‌عقلی نه که خود مرده کند
 مرده آن عاقل آید او تبار . تا بر آید از نشیب خود بیار
 عقل کامل نیست خود را مرده کن . در پناه عاقلی زنده سخن
 ۲۲۰۰ زنده فی تا هم‌هم عیبی بود . مرده فی تا دُم‌گه عیبی شود
 جان کورش گام هر سو می‌نهد . عاقبت نجهد ولی بر وی جهد

قصه آن آبگیر و صیادان و آن سه ماهی یکی عاقل و یکی نیم‌عاقل
 و آن دگر مغرور و ابله مغفل لاشی و عاقبت هر سه،

قصه آن آبگیرست ای عنود . که درو سه ماهی اشکرف بود
 در کلیله خوانند بانی لیلک آن . فشر قصه باشد و این مغز جان
 چند صیادی سوی آن آبگیر . برگزشتند و بدیدند آن ضمیر
 ۲۲۰۵ پس تثابیدند تا دام آورند . ماهیان واقف شدند و هوشمند
 آنک عاقل بود عزم راه کرد . عزم راه مشکل ناخواه کرد
 گفت با اینها ندارم مشورت . که یثین ستم کنند از مقدّرت

دمی زنده A (۲۱۹۷) . لنگان از پس A . بیابانی A . می‌رود H (۲۱۹۵)

خود بدام A (۲۱۹۸)

دُم‌گه عیبی بود Bnl . دُم‌گه A (۲۲۰۰)

Heading: ABHK om. آن before آبگیر A om. سه K om. و before نیم‌عاقل

AK om. و before دگر Bnl . مغرور ابله و مغفل

وین مغز AH . صورت قصه بود وین مغز جان BK (۲۲۰۲) corr. in K.

قاضیانی که بظاهر می‌نهند . حُکم بر آشکالِ ظاهر می‌کنند
چون شهادت گفت و ایمانی نمود . حُکم او مؤمن کند این قومِ زود
بس مُناقضِ کاندَرینِ ظاهر گریخت . خونِ صد مؤمن پنهانی بر ریخت
جهد کن تا پیرِ عقل و دین شوی . تا چو عقلِ کُل تو باطنِ پین شوی
از علم چون عقلِ زیبا رُو گشاد . خلعتش داد و هزارش نامر داد
کمترین ز آن نامهای خوش‌نفس . اینک نبود هیچ او محتاجِ کس
گر بصورت و نماید عقلِ رُو . تیره باشد روز پیشِ نورِ او
ورمِ مثالِ احمق پیدا شود . ظلمتِ شب پیشِ او روشن بود
کو ز سبِّ مُظلمِ تر و تاری‌ترست . لیک خُفاشِ شقی ظلمتِ خُرسِت
اندک اندک خوی کن با نورِ روز . ورنه خُفاشی بمائی بی‌فروز
عاشقِ هر جا اشکال و مُشکلیست . دشمنِ هر جا چراغِ مُقبلیست
ظلمتِ اشکال ز آن جوید دلش . تا که افزون‌تر نماید حاصلش
تا سرا مشغولِ آن مُشکل کند . وز نهادِ زشتِ خود غافل کند

علامت عاقل تمام و علامت نیم‌عاقل و مرد تمام و نیم‌مرد

و علامت شقی مغرور لاشی،

عاقل آن باشد که او با مشغله‌است . او دلیل و پیش‌وای فافله‌است
پیشِ رُو، نورِ خودست آن پیشِ رُو . تابعِ خویش است آن بی‌خویشِ رُو
مؤمنِ خویش است و ایمان آورید . هم بدان نوری که جانش زو چرید
دیگری که نیم‌عاقل آمد او . عاقلی را دیده خود داند او

(۲۱۷۷) Bnl. پس مناقض . (۲۱۸۲) A روشن شود , with رسوا in marg.

(۲۱۸۴) Bul. تا نور روز . AB تا unpainted. B مائی چون خُفاش مائی .

Heading: B om. نیم عاقل after تمام . K Bul. om. علامت before عاقل .

(۲۱۸۸) B با مشغله‌ست . (۲۱۹۰) B چرید . A خرید .

شخصی بوقت استنجا می‌گفت اللهم ارحني راحۃً راحۃً بجای آنک
 اللهم اجعلني من التوابين واجعلني من المتطهرين که
 وِرد استنجاست و وِرد استنجارا بوقت استنشاق می‌گفت عزیزی
 بشنید و این را طاقت نداشت،

آن یکی در وقت استنجا بگفت . که مرا با بوی جنت دار جنت
 گفت شخصی خوب وِرد آورده . لبك سوراخ دعا گم کرده
 این دعا چون وِرد بینی بود چون . وِرد بینی را تو آورده بگو
 راحۃ جنت زینبی یافت حر . راحۃ جنت گی آید از دُبر
 ۲۲۲۵ ای تواضع برده پیش ابلهان . وی تکبر برده تو پیش شہان
 آن تکبر بر خسان خوشت و چست . هین مرو معکوس عکس بند نشت
 از پی سوراخ بینی رُست گل . بُو وظیفه بینی آمد ای عتل
 بوی گل بہر مشامست ای دلبر . جای آن بُو نیست این سوراخ زیر
 گی ازینجا بوی خلد آید ترا . بُو زموضع جو اگر باید ترا
 ۲۲۲۶ همچنین حب الوطن باشد دُرست . تو وطن بشناس ای خواجه نشت
 گفت آن ماهی زیرک رہ گنم . دل زرای و مشورشان بر گنم
 نیست وقت مشورت هین راه کن . چون علی تو آہ اندر چاہ کن

Heading: A می‌گفت بوقت استنجا . K ریحنی for ارحنی . A om. آنک . Bul. om. را .

B و این بازگونه را طاقت . Bul. و آنرا طاقت .

(۲۲۲۴) G کم آید . corr. in marg.

(۲۲۲۵) A برده پیش تو شہان .

BK کرده تو پیش شہان . corr. in K . Bul. کرده تو پیش شہان .

(۲۲۲۶) Bul. رستہ گل .

(۲۲۲۸) H in the first hemistich: بوی فردوس و .

گلزار و سیر . corr. in marg., and so A, which has گلزار و سیر .

(۲۲۲۹) B جوی اگر .

(۲۲۳۱) A om. و .

بهر زاد و بود بر جانسان تند . کاهلی و جهلشان بر من زند
 مشورت را زنده باید نکو . که ترا زنده کند و آن زنده گو
 ۲۲۱۰ اے مسافر با مسافر رای زن . زآنک پایت لنگ دارد رای زن
 از کمر حُبِّ الْوَطْنِ بگذر مه ایست . که وطن آن سوست جان این سوی نیست
 گر وطن خواهی گذر زان سوی شط . این حدیث راست را کم خوان غلط

سر خواندن وضو کننده اوراد وضورا،

در وضو هر عضو را وردی جدا . آمدست اندر خبر بهر دعا
 چونك استنشافِ بینی و کُنی . بُویِ جَنّتِ خواہ از رَبِّ غنی
 ۲۲۱۵ تا ترا آن بُوگفت سوی چنان . بُویِ گل باشد دلیلِ گلستان
 چونك استنجا کنی و رد و سَخُن . این بود یا رَبّ تو زینم پالک کن
 دستِ من اینجا رسید اینرا بَشُست . دستم اندر شستنِ جانست سُست
 ای ز تو کس گشته جانِ ناگسان . دستِ فضلِ نُسْت در جانها رسان
 حدِّ من این بود کردم من لثیم . زان سوی حدّ را تقی کن ای کریم
 ۲۲۲۰ از حَدِّتِ شُستم خدایا پوست را . از حوادثِ تو بنُو این دوست را

(۲۲۰۸) A کاهلی جهلشان.

(۲۲۱۰) After this verse K has the Heading: سرّ این حدیث که حُبُّ الْوَطْنِ مِنَ الْإِيمَانِ.

Heading: BK Bul. سرّ بازگوته.

(۲۲۱۱) A و چنان.

(۲۲۱۲) A و وطن . B Bul. که وطن .

(۲۲۱۵) Bul. دلیلِ گلستان, and so corr. in K.

(۲۲۱۶) A Bul. ورد سخن . B من ازینم .

(۲۲۱۹) A من کردم لثیم .

هل مرا تا که سه پندت بر دهر . تا بدانی زیرکم یا ابله‌م
 اول آن پند هر در دست تو . ثانی‌ش بر بار کهن‌گل بست تو
 ۲۲۵۰ و آن سوم پندت دم من بر درخت . که ازین سه پند گردی نیک‌بخت
 آنچ بر دستت اینست آن سخن . که محالی را ز کس باور مکن
 بر گفتش چون گفت اول پند زفت . گشت آزاد و بر آن دیوار رفت
 گشت دیگر بر گذشته غم مخور . چون ز تو بگذشت زان حسرت مهر
 بعد از آن گفتش که در جهم کنیم . ده دیرمنگست یک دُر یَنیم
 ۲۲۵۵ دولت تو بختِ فرزندانِ تو . بود آن گوهر بحق جانِ تو
 فَوْتِ کردی دُر که روزی‌ات نبود . که نباشد مثلِ آن دُر در وجود
 آن چنانکِ وقتِ زادنِ حامله . ناله دارد خواجه شد در غُلغُلَه
 مرغ گفتش فی نصیحتِ کردمت . که مبادا بر گذشته دی غمت
 چون گذشت و رفت غم چون میخوری . یا نکردی فهمِ پندم یا گری
 ۲۲۶۰ و آن دوم پندت بگفتم کز ضلال . هیچ تو باور مکن قولِ محال
 من نیم خود سه دیرمنگ ای اسد . ده درم سنگ اندروم چون بود
 خواجه باز آمد بخود گفتا که هین . باز گو آن پندِ خوبِ سیومین
 گفت آری خوش عملِ کردی بدان . تا بگویم پندِ ثالثِ رایگان
 پند گفتن با جهولِ خوابناک . تخم افگدن بود در شوره خاك
 ۲۲۶۵ چاکِ حَق و جیلِ نپذیرد رَفو . تخم حکمت کم دهش ای پندگو

تا بدان که زیرکم A (۲۲۴۸)

ثانی بر دیوار K. بر دست تو. ABHK Bul. اول آن پندت دم B (۲۲۴۹)

حسرت مهر A (۲۲۵۲). در گفتش B (۲۲۵۲). و آن سیم A (۲۲۵۰)

بحق آن جان تو A. احشام تو و فرزندان تو B (۲۲۵۵)

در کی روزی‌ات A (۲۲۵۶)

و آن دوم پندت بگفتم ای محال B. و آن دوم پندت که گفتم از ضلال A Bul. (۲۲۶۰)

که گفتن H. A (۲۲۶۱) for سه in the first hemistich.

پند حکمت B (۲۲۶۵). آخرین B. سومین A (۲۲۶۲)

مَحْرَمِ آن آه کم‌یابست بس . شب رَو و پنهان رَوی کن چون عَس
 سوی دریا عزم کن زین آبگیر . بحر جَو و ترک این گردآب گیر
 ۲۲۳۵ سینه را پا ساخت می‌رفت آن حَذُور . از مقام با خطر تا بحر نور
 همچو آهو کنز پی او سگ بود . می‌دود تا در تنش يك رگ بود
 خواب خرگوش و سگ اندر پی خطاست . خواب خود در چشم ترسند کجاست
 رفت آن ماهی ره دریا گرفت . راه دُور و پهنه چها گرفت
 رنجها بسیار دید و عاقبت . رفت آخر سوه امن و عاقبت
 ۲۲۴۰ خویشتن افکند در دریای زرف . که نیابد حد آنرا هیچ طَرَف
 پس چو صیادان بیاوردند دام . نیم‌عافل را از آن شد تلخ کام
 گفت اه من قوت کردم فرصه را . چون نگشتم همه آن رهها
 ناگهان رفت او ولیکن چونک رفت . می‌بایستم شدن در پی بَنَفْت
 برگزیده حسرت آوردن خطاست . باز نآید رفته یاد آن مَبَاسْت

قصه آن مرغ گرفته کی وصیت کرد کی بر گذشته پشیمانی
 مخور تدارك وقت اندیش و روزگار مبر در پشیمانی،

۲۲۴۵ آن یکی مرغی گرفت از مکر و دام . مرغ او را گفت ای خواجه هُمام
 تو بسی گاوِان و میشان خورده . تو بسی اشتر بَقُرْبان کرده
 تو نکستی سیر زانها در زمین . هر نگردی سیر از اجزای من

شعر و Bul. و بس AH (۲۲۳۳)

و. om. A. روی دریا A (۲۲۳۸) . پا کرد Bul. (۲۲۳۵)

corr. چون نگشتم همه عافل چرا ABH. آه من Bul. A. گفت آه فوت B (۲۲۴۲)

in marg. H.

حسرت آوردن A (۲۲۴۴) . چون برفت Bul. (۲۲۴۲)

Heading: B. در پشیمانی مبر B. پشیمان مخور K. گرفته و وصیت کردن او که B.

م نکرده سیر A (۲۲۴۷) . مرغك او را گفت B (۲۲۴۵)

او می‌گفت از شکنجه وز بلا . همچو جان کافران قَالُوا بَلَى
 باز می‌گفت او که گر این بار من . با رهم زمین محنت گردن شکن
 من نساخر جز بدریای وطن . آب‌گیری را نساخر من سکن^{۲۲۸۵}
 آب بی‌حد جُوم و آمن شوم . تا ابد در امن و صحت می‌روم

بیان آنک عهده کردن احق وقت گرفتاری و ندیم هیچ وفایی
 ندارد کی وَلَوْ رُدُّوا لَعَادُوا لِمَا نُهُوا عَنْهُ وَأَنَّهُمْ
 لَكَاذِبُونَ، صبح کاذب وفا ندارد،

عقل می‌گفتش حماقت با توست . با حماقت عهد را آید شکست
 عقل را باشد وفا عهدها . تو نداری عقل رَوای خَرَبَها
 عقل را یاد آید از بیان خود . پرده نسیان بدراند بخرد
 چونک عقل نیست نسیان میرُست . دشمن و باطل کن تدبیرُست^{۲۲۹۰}
 از کی عقل پروانه خسب . یاد نارد زانش و سوز و حبس
 چونک پرتش سوخت توبه می‌کند . آرزو نسیانش بر آتش می‌زند
 ضبط و دَرک و حافظی و یادداشت . عقل را باشد که عقل آنرا فراشت
 چونک گوهر نیست تابش چون بود . چون مُذِکَر نیست ایابش چون بود
 این تعنی هم زبی‌عقلی اوست . که نبیند کآن حماقت را چه خُوست^{۲۲۹۵}
 آن ندامت از نتیجه رنج بود . نه زعقل روشن چون گنج بود

می‌گفت او اگر B (۲۲۸۴) . قَالُوا بَلَا A (۲۲۸۳)

این شوم ABHK Bul. (۲۲۸۶)

گرفتاری و ندامت B ، عهد کردن آخر A . در بیان K Heading:

باید شکست A . عقل را آید شکست G (۲۲۸۷)

عقل را باشد زعقل آن فراشت B (۲۲۹۴) . با آتش می‌زند A (۲۲۹۳)

تبعاً A om. HK Bul. (۲۲۹۵) . A om. (۲۲۹۶)

چاره اندیشیدن آن ماهی نیم عاقل و خود را مرده کردن،

گفت ماهی: دگر وقتِ بلا . چونک ماند از سایهٔ عاقل جدا
 کو سوی دریا شد و از غم عتیق . قوت شد از من چنان نیکو رفیق
 لیک زان ندیشم و بر خود زخم . خویشتر را این زمان مرده کنم
 پس بر آرم ایشکم خود بر زبر . پشت زیر و وروم بر آب بر
 ۲۲۷۰ وروم بر وی چنانک خس رود . فی بساچی چنانک کس رود
 مرده گردهم خویش بشمارم بآب . مرگ پیش از مرگ امنست از عذاب
 مرگ پیش از مرگ امنست ای فتی . این چنین فرمود مارا مُصْطَفَى
 گفت مَوْتُوا كُلُّكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ . يَا أَيُّهَا الْمَوْتُ تَمَوْتُوا بِالْفِتَنِ
 همچنان مُرد و شکم بالا فگسند . آب می‌بردش نسیب و گه بلند
 ۲۲۷۵ هر یکی زان قاصدان بس غصه بُرد . که دریغا ماهی بهتر بُرد
 شاد می‌شد او از آن گفت دریغ . پیش رفت این بازیم رستم ز تبخ
 پس گرفتنش یک صباد ارجمند . پس برو تُف کرد و بر خاکش فگد
 غلط غلطان رفت پنهان اندر آب . ماند آن احمق می‌کرد اضطراب
 از چپ و از راست می‌جست آن سلیم . تا بجهدم خویش برهانم گلیم
 ۲۲۸۰ دام افگندند و اندر دام ماند . احمقِ او را در آن آتش نشاند
 بر سر آتش بهشتِ تابه . با حماقت گشت او هم خوابه
 او می‌جوشید از تنِ سعیر . غل می‌گفتش اَلَمْ يَأْتِكَ نَذِير

Heading: A مرده گردانیدن.

(۲۲۶۸) B خویشتر را زین زبان . ماهی دیگر . (۲۲۶۶) Suppl. in marg. H. A

مرده کرده خویش . (۲۲۷۱) Bul. . (۲۲۷۰) A . بساچی .

(۲۲۷۵) B Bul. غصه خورد .

و . (۲۲۷۷) A om. . که برفت این بازیم . BK Bul. . (۲۲۷۶) A . گشتن دریغ .

می‌جوشید A (۲۲۸۲) . از حماقت B (۲۲۸۱) . و . K Bul. om. (۲۲۸۰)

گفت که نسبت مرا از خاکدانش . نامر اصلر کمترین بندگانش
 بنده زاده آن خداوند و حید . زاده از پشت جَواری و عبید
 نسبت اصلر زخاک و آب و رگل . آب و گل را داد یزدان جان و دل
 مَرَجع این جسم خاکم هم بخاک . مَرَجع تو هم بخاک ای سَهْمَناک
 ۲۲۱۵ اصل ما و اصل جمله سرگشتان . هست از خاکی و آنرا صد نشان
 که مدد از خاک میگیرد تَنَت . از غذای خاک پیچد گردنت
 چون رود جان می شود او باز خاک . اندر آن گورِ مَخُوفِ سَهْمَناک
 هم تو و هم ما و هم آشیاءِ تو . خاک گردند و نماند جای تو
 گفت غیر این تَسَب نامیت هست . مر ترا آن نام خود اولیترست
 ۲۲۲۰ بنده فرعون و بنده بندگانش . که ازو پُروردِ اول جسم و جانش
 بنده یاغی طاعی ظَلوم . زین وطن بگریخته از فعلی شوم
 خونی و غداره و حق نایناس . هم برین اوصاف خود می کن قیاس
 در غریبی خوار و درویش و خَلَق . که ندانستی سپاس ما و حق
 گفت حاشا که بود با آن ملیک . در خداوندی کسی دیگر شریک
 ۲۲۲۵ واحد اندر مُلکِ او را یار نی . بندگانش را جز او سالار نی
 نیست خَلَفش را دگر کس مالکی . شَرکَش دعوی کند جز هالکی
 نقش او کردست و نقاش من اوست . غیر اگر دعوی کند او ظلم جُوست
 تو نتوانی ابروی من ساختن . چون توانی جان من بشناختن

گفت نسبت مر مرا B (۲۲۱۱) . زاد A (۲۲۱۲) BK Bul.

بنام من بنده زاده کردگار * زاده از پشت عیدش وز جوار

The verse given in the text is suppl. in marg. K.

فربه گردنت Bul. از غذای خاک K Bul. (۲۲۱۶)

مَخُوف و سَهْمَناک A Bul. می رود جان A (۲۲۱۷)

یاغی H Bul. طاعی و ظَلوم A (۲۲۲۱) . یاغی و طاعی G (۲۲۲۲) without *idfat*.

خوار درویش A (۲۲۲۳) . A om. (۲۲۲۴) . A om. (۲۲۲۵)

تو نتوانی یک موی من A . نتوانی GH (۲۲۲۸) as in text.

چونک شد رنج آن ندامت شد عدم . می‌نیزد خالک آن توبه و ندم
 آن ندم از ظلمت غم بست بار . پس کلامُ اللَّیْلِ یَمْخُوهُ النَّهَارُ
 چون برفت آن ظلمت غم گشت خوش . هم رود از دل نتیجه و زاده‌اش
 ۲۲۰۰ می‌کند او توبه و پیر بخرد . بانگ کَو رُدُوا لَعَادُوا می‌زند

در بیان آنک وهم قلبِ عقلست و ستیزه اوست بدو ماند و او
 نیست وقصهٔ مجابوبات موسی علیه السّلم کی صاحب
 عقل بود با فرعون کی صاحب وهم بود،

عقل ضدِ شهوتست ای بهلوان . آنک شهوت می‌تند عقلش بخوان
 و هم خوانش آنک شهوت را گداست . وهم قلبِ نفسِ زر عقلهاست
 بی محک پیدا نگردد وهم و عقل . هر دُورا سوی محک کن زود نقل
 این محک قرآن و حال انبیا . چون محک مر قلب را گوید بیا
 ۲۲۰۵ تا ببینی خویش را ز آسیب من . که نه اهل فرار و شیب من
 عقل را گر ازه سازد دو نیم . همچو زر باشد در آتش او بسم
 وهم مر فرعونِ عالم سوز را . عقل مر موسی جان افروز را
 رفت موسی بر طریق نیستی . گفت فرعونش بگو تو کیستی
 گفت من عقل رسول ذو آجلال . حجةُ اللّٰه امام از ضلال
 ۲۲۱۰ گفت فی خامش رها کن های هو . نسبت و نام قدیم را بگو

نتیجه و زاندهش A (۲۲۱۱)

Suppl. in marg. B. (۲۲۰۰)

Heading: A om. بدو ماند و او نیست G. مجابوبات موسی.

Bul. مر قلب را (۲۲۰۴)

A در آتش او بسم (۲۲۰۶)

B. های و هو. HK Bul. رها کن های و مری B. رها کن گفتگو A (۲۲۱۰)

گفت ای ابله برو بزم مران . تو عبارت از خرابی باز دان
 گی شود گلزار و گندمزار این . تا نگردد زشت و ویران این زمین
 ۲۲۴۵ گی شود بُستان و کشت و برگ و بره . تا نگردد نظم او زیر و زیر
 تا بنشکافی بنشتر ریش چغز . گی شود نیکو و گی گردد نفز
 تا نشوید خلطهات از دوا . گی رود شورش کجا آید شنا
 باره باره کرده درزی جامه را . کس زند آن درزی علامه را
 که چرا این اطلس بگریه را . بر دریده چه کنم بذریه را
 ۲۲۵۰ هر بنای کهنه کابادان کنند . نه که اول کهنه را ویران کنند
 همچنین نجار و حداد و قصاب . هشتان پیش از عارنها خراب
 آن هلیله و آن بلیله کوften . زان تلف گردند معموری تن
 تا نکوی گندم اندر آسیا . گی شود آراسته زان خوان ما
 آن تقاضا کرد آن نان و نك . که زشتت و رهانم ای سَك
 ۲۲۵۵ گر پذیری پند موی واری . امر چنین شست بد نامنتهی
 بس که خود را کرده بنده هوا . کز مکی را کرده تو ازدها
 ازدها را ازدها آورده ام . تا باصلاح آورم من تم بدم
 تا تم آن از تم این بشکند . مار من آن ازدها را برگند
 گر رضا دادی رهیدی از دو مار . ورنه از جانت بر آرد آن دمار
 ۲۲۶۰ گفت آنحق سخت آسنا جادوے . که در افگندی بصر اینجا دوی
 خاف یکدل را تو کردی دو گروه . جادوی رخنه کند در سنگ و کوه

(۲۲۴۶) Bul. بنشکافی . A. گردند نفز . In H the penultimate letter is written both

as ن and ی .

(۲۲۴۷) ABH تا نوزد . K تا نشورد . AH Bul. خلطهات .

(۲۲۴۸) AH کرد درزی . H. درزی . (۲۲۴۹) B چون کم .

(۲۲۵۲) GK گردند as in text . (۲۲۵۱) B Bul. این تقاضا . A. کردن آن .

(۲۲۵۵) A پدی . (۲۲۵۶) Bul. بند هوا .

(۲۲۵۹) Bul. بر آورد . A. زین دو مار .

بلك آن غدار و آن طاغی توی . كه گئی با حق دعوی دُوسه
 ۲۲۲۰ گر بکشتم من عوفی را بسو . نه برای نفس گشتم نه بلیو
 من زدم مثنی و ناگاه او فساد . آنك جانش خود نبُد جانی بداد
 من سگی گشتم سو مُرسل زادگان . صد هزاران طفل بی جرم و زیان
 گشتم و خُونشان در گردنت . تا چه آید بر تو زین خون خوردنت
 گشتم دُزیتِ یعنوب را . بر امیدِ قلبِ من مطلوب را
 ۲۲۲۵ کورئ تو حق مرا خود بر گزید . سزنگون شد آنچ نفست می پزید
 گنت اینهارا بیل بی هیچ شك . این بود حق من و نان و نك
 كه مرا پیشِ حشر خواری گئی . روز روشن بر دلم تازی گئی
 گنت خواری قیامت صعبتر . گر نداری پاس من در خیر و شر
 زخمِ کبکی را نمی توانی کشید . زخمِ ماری را تو چون خواهی چشید
 ۲۲۳۰ ظاهرا کار تو ویران می کنم . لبك خارے را گلستان می کنم

بیان آنك عمارت در ویرانیست و جمعیت در پراگندگیست و

درستی در شکستگیست و مراد در بی مرادیست و وجود

در عدمست و عَلَى هَذَا بَقِيَّةُ الْأَضْدَادِ وَالْأَزْوَاجِ،

آن یکی آمد زمین را می شکافت . الهی فریاد کرد و بر تافت
 کین زمین را از چه ویران می کنی . می شکاف و پریشان می کنی

با حق تو دعوی Bul. كه بی دعوی ناحق می روی A (۲۲۲۹)

و او ناگه فساد Bul. من زدم او را و او مرد اوفساد A (۲۲۳۱)

زین خون گردنت B (۲۲۳۳)

In A a corrector has indicated that دانی should be read

ف. ثانی BK Bul. (۲۲۳۹) مر مغبلاترا گلستان می کنم B (۲۲۴۰) توانی B Bul. زمر ماری را.

Heading: K در بیان Bul. پراگندگی B Bul. شکستگی B Bul. بی مرادی.

سر تافت A (۲۲۴۱)

وَأَنْ فَضَايَ خَرَقِي اسباب و عِلَل . هست آَرْضُ الله ای صدر اجل
هر زمان مُبَدَّل شود چون نقش جان . نَوَبُو بیند جهانی در عیان
گر بسود فردوس و انهار بهشت . چون فسرده يك صفت شد گشت زشت

بیان آنک هر حَسَّ مُدْرِکِی را از آدمی نیز مُدْرِکاتی دیگرست
که از مُدْرِکات آن حَسَّ دیگر بی خبرست چنانک هر پیشه‌ور
استاد اعجمی کار آن استاد دگر پیشه‌ورست و بی خبری او از
آنک وظیفه او نیست دلیل نکند که آن مُدْرِکات نیست،
اگرچه بحکم حال منکر بود آنرا اما از مُنْکَرِی او اینجا جز
بی خبری نمی‌خواهیم درین مقام،

چنبه دید جهان ادراکِ نُسْت . پرده پاکان حَسَّ ناپاکِ نُسْت
مَدَنی حَسرا بشو زابِ عیان . این چنین دان جامه شوی صوفیان ^{۲۲۸۵}
چون شدی تو پاک پرده برگد . جان پاکان خویش بر تو می‌زند
جمله عالم گر بود نور و صور . چشم را باشد از آن خوبی خبر
چشم بستی گوش می‌آری بپیش . نا نمای زلف و رُخساره بُنیش
گوش گوید من بصورت نگرَم . صورت ار بانگی زند من بشنوم
عالم من لیک اندر فنِ خویش . فن من جز حرف و صوتی نیست یش ^{۲۲۹۰}
هین بیا بینی بین این خوب را . نیست در خور بینی این مطلوب را

(۲۲۸۱) A غرق و اسباب علل . (۲۲۸۲) G with *idifat*.

Heading: Bul. om. نیز. A. حَسَّ او نیست کار آن استاد . G has وظیفه او اعجمی و وظیفه او نیست کار آن استاد . A. بحکم حال جان . A. اعجمی after نیست but the words have been stroked through. A. اما . Bul. om. درین مقام . Bul. om. از منکری اینجا . Bul. om.

(۲۲۸۷) H بر کند . Bul. بر کند . Bul. می‌زند .

گفت هستم غرقِ پیغامِ خدا . جادوی کی دید با نامِ خدا
 غفلت و کفرست مایهٔ جادوی . مشغلهٔ دینست جانِ موسوی
 من بجادویان چه مانم ای و فیح . کز دَم پر رشک می گردد مسیح
 ۲۴۶۵ من بجادویان چه مانم ای جُنُب . که زجانم نور می گیرد کُتُب
 چون تو با پسرِ هوا بر می پری . لاجرم بر من گان آن می پری
 هر کرا افعالِ دام و دَد بود . بر کریمانش گان بد بود
 چون تو جزو عالمی هر چون بوی . کَلِّرا بر وصفِ خود بینی غوی
 گر تو برگردی و برگردد سَرَت . خانه را گردند بیند مَنظَرَت
 ۲۴۷۰ ورتو در کشتی روی بر یم روان . ساحلِ یمرا می بینی دوان
 گر تو باشی تنگ دل از مَلَحَمه . تنگ بینی جَو دنیارا همه
 ورتو خوش باشی بکامِ دوستان . این جهان بُنْیادت چون گلستان
 ای بسا کس رفته تا شام و عراق . او ندیده هیچ جز کفر و نفاق
 وی بسا کس رفته تا هند و هری . او ندیده جز مگر بیع و شری
 ۲۴۷۵ وی بسا کس رفته ترکستان و چین . او ندیده هیچ جز مکر و کین
 چون ندارد مَدْرَکی جز رنگ و بو . جملهٔ اقلیمهارا گو بچو
 گاو در بغداد آید ناگهان . بگذرد او زین سَران تا آن سَران
 از همهٔ عیش و خوشیها و مَزه . او نبیند جرکهٔ قشرِ خَرَبَزَه
 که بود افتاده بر ره یا حَشیش . لایقِ سَرانِ گاوی یا خَریش
 ۲۴۸۰ خُشک بر مینخِ طبیعت چون قَدید . بستهٔ اسبابِ جانش لا یزید

بجادوان A (۲۴۶۵) . بجادوان A (۲۴۶۴) . مشغله A (۲۴۶۲)

۲۴۶۷) GH *as in text*. G has *بینی سَوی*, but the last word has been altered.

چون تو برگردی K (۲۴۶۹) . *سَوی* is also given in marg. H by a corrector.

۲۴۷۱) A *جرّ دنیارا*. BG Bal. *جمله دنیارا*, but in G the word has been altered. K *جَوّ دنیارا* *as in text*.

پوست خربزه B (۲۴۷۸) . *مَدْرَکی* G (۲۴۷۶) , and so H. K *مَدْرَکی*.

افتاده در ره B . بر ره افتاده. AH Bal. *کو بود* Bal. (۲۴۷۹)

نسبتی گر هست مخفی از خِرد . هست بی چون و خِرد گی پی بُرد
 بادرا لب چشم اگر پیش نداد . فرق چون می کرد اندر قوم عاد
 چون می دانست مؤمن از عَدُو . چون می دانست می را از کَدُو
 آتش نمرود را گر چشم نیست . با خلیش چون نجشم کرد نیست
 ۲۴۱۵ گر نبودی نیل را آن نور و دید . از چه قبطی را زبیطی می گزید
 گرنه کوه و سنگ با دیدار شد . پس چرا داود را او یار شد
 این زمین را گر نبوده چشم جان . از چه فارون را فرو خورد آنجان
 گر نبودی چشم دل حنا را . چون بدیدی هجر آن فرزانه را
 سنگ ریزه گر نبوده دیده ور . چون گواهی دادی اندر مُشت در
 ۲۴۲۰ ای خِرد بر کس تو پَر و بالها . سوره بر خوان زلزلت زلزالها
 در قیامت این زمین بر نیک و بد . گئی ز نادیده گواهیها دهد
 که تَعَدَّتْ حَالَهَا وَأَخْبَارَهَا . تُظْهِرُ الْأَرْضُ لَنَا أَسْرَارَهَا
 این فرستادن مرا پیش تو میر . هست بُر هانی که بد مُرسل خیر
 کین چنین دارو چنین ناسور را . هست در خور این پی میسور را
 ۲۴۲۵ واقعاتی دیده بودی پیش ازین . که خدا خواهد مرا کردن گرین
 من عصا و نور بگرفته بدست . شاخ گستاخ ترا خواهر شکست
 واقعات سهمگین از بهر این . گونه گونه و نمودت رَبِّ دین
 در خور پَر و بد و طغیان تو . تا بدانی کوست درخوردان تو
 تا بدانی کو حکیمست و خبیر . مُصْلِحُ أَمْرَاضِ دَرْمَانِ نَاطِقِیر
 ۲۴۳۰ تو بتأویلات می گشتی از آن . کُور و گر کین هست از خواب گران

(۲۴۱۲) After this verse B repeats v. ۲۴۱۵.

(۲۴۱۵) A om. و.

(۲۴۱۷) Bul. چشم و جان.

(۲۴۱۸) A چشم و دل.

(۲۴۲۱) A بد و نیک.

(۲۴۲۶) Bul. بگرفتم.

(۲۴۲۸) BGH Bul. در خورد آن تو.

(۲۴۲۰) G کور و گر.

گر بود مُشك و گلابی بُو بَرَم . فنّ من اینست و علم و مَحَبَرَم
 گی بیستم من رخ آن سیم ساق . هین مَعْنِ تَكْلِیفِ ما لَیسَ بِطَاق
 باز حق کز نبیند شیر کز . خواه کز غُر پیش او یا راست غُر
 چشمِ احوال از یکی دیدن یقین . دانك معزولست ای خواجه مُعین ^{۲۴۹۵}
 تو که فرعونِ همه مَکَرِی و زَرْق . سر مرا از خود بی دانی تو فرقی
 مَنگَر از خود در من ای گزباز تو . تا یکی تُورا نبینی تو دو تُو
 بَنگَر اندر من زَمَن یکساعتی . تا وراے کُوفِ بیستی ساحتی
 و اَرغ از تنگی و از تنگ و نام . عشق اندر عشق بینی و اَلْسَلَام
 پس بدانی چوناك رستی از بَدَن . گوش و بینی چشم بی داند شدن ^{۲۴۰۰}
 راست گفتست آن شه شیرین زفان . چشم گردد مُو بِسُوی عارفان
 چشم را چشبی نبود اوّل یقین . در رَحِم بود او جَنینِ گوشتین
 عِلّت دیدن مَدان پیه ای پسر . ورنه خواب اندر ندیدی کس صُور
 آن پَری و دیو بی بند شبیه . نیست اندر دیدگاه هر دو پیه
 نُور را با پیه خود رَنبِت نبود . نسبتش بخشید خَلَق و دُود ^{۲۴۰۵}
 آدم است از خاك كَمی ماند بَخاك . جَنی است از نار بی هیچ اشتراك
 نیست مانند آي آتش آن پَری . گرچه اصلش اوست چون بی پَنگَرِی
 مرغ از بادست كَمی ماند بَباد . نامُنا سب را خدا رَنبِت بَداد
 نسبت این فرعها با اصلها . هست بی چون ارچه دادش وَصَلها
 آدمی چون زاده خاك هَباست . این پسر را با پدر نسبت كُجاست ^{۲۴۱۰}

H in the second hemistich: ناظر شرکت لی توحیدین (۲۴۹۵) and so A. The hemistich which stands in the text is given in marg. AH.

می نابد شدن H. می شاید شدن B (۲۴۰۰) کی وراي A (۲۴۹۸)

شیرین زبان ABG Bul. جم گردد A (۲۴۰۱)

دیدگاهی A (۲۴۰۴) جنین و گوشتین A (۲۴۰۲)

جَنی از نار و ندارد اشتراك Bul. آدمی از خاك Bul. (۲۴۰۶)

از چه دادش A (۲۴۰۶) و کی ماند G (۲۴۰۸)

۲۴۴۵ حملہ بُردی سوی درِ بَدانِ غیب . تا نَبَایند این طرف مردانِ غیب
 چنگ در صُلب و رَحما در زدی . تا کہ شارع را بگیرے از بَدے
 چون بگیری شہری کہ ذو الجلال . برگشادست از برای اتسال
 سَد شدی در بندہارا اے تَجْوَج . کوری تو کرد سرہنگی خُروج
 نَک منم سَرہنگِ ہَنگِ بَشکَم . نَک بنامش نام و ننگِ بَشکَم
 ۲۴۵۰ تو ہلا در بندہارا سخت بند . چند گاہی بر سیالِ خود بخند
 سَیلتِ را بر کَندِ یکِ یکِ قَدَر . تا بدانی کَالْقَدَرِ یَعْنی اَلْقَدَر
 سَیلتِ تو تیزتر یا آنِ عاد . کہ ہی لرزید از دَمشانِ بلاد
 تو سبزہ روتری یا آنِ نمود . کہ نیامد مثلِ ایشان در وجود
 صد ازینہا گر بگویم تو گرے . بَشَنوے و نائشودہ آورے
 ۲۴۵۵ تَوْبہ کردم از سَخَن کانگِ بَخَنم . بی سَخَن من داروَت آمِ بَخَنم
 کہ ہم بر ریشِ خامت تا پزد . یا بسوزد ریش و ریش تا ابد
 تا بدانی کہ خیرست ای عَدُو . و دہد ہر چیز را در خورد او
 گِی کُزی کردی و گِی کردی تو شر . کہ ندیدی لایقش در پیِ اثر
 گِی فرسادی دَمِ بر آسمان . نیکی کز پی نیامد مثلِ آن
 ۲۴۶۰ گر مُراقب باشی و بیدار تو . بینی ہر دمِ پاخِ کردار تو
 چون مُراقب باشی و گیری رَسَن . حاجت ناید قیامت آمدن
 آنک رمزی را بدانند او صَبح . حاجتش ناید کہ گویندش صَریح
 این بلا از گوشتِ آید ترا . کہ نکردی فہم نکتہ و رمزها

۲۴۴۵) Bul. نیاید. (۲۴۴۸) B تو زدی در بندہارا.

۲۴۵۰) ABHK بر سیال خود corr. in H.

۲۴۵۵) AH کانگِ بَخَنم. GK Bul. داروَت.

۲۴۵۶) BK تا بسوزد. The original reading of H is uncertain.

۲۴۵۸) Bul. کردی و بشودی تو شر. (۲۴۶۰) Bul. ہر دمی بینی جزای کار تو.

۲۴۶۱) Bul. حاجتش نبود.

(۲۴۶۲) Bul. حاجتش نبود.

(۲۴۶۳) ABHK و رمزها.

وَأَنْ طَيِّبَ وَأَنْ مَنَجَّمْ دَر لَمَع • دید تعییرش پیوشید از طَمَع
گفت دُور از دولت و از شَاهِیت • که در آید غُصَّه در آگاهِیت
از غذای مُخْتَلَف بِا از طَعَام • طبع شوریدگی بپسند منام
زَأَنک دید او که نَصَبِت چُونَه • تَنَد و خون خواری و مَسْکِن خُونَه
۲۴۳۵ پادشاهان خون کنند از مَضَلَّت • لَبِک رَحْمَتشان فروست از عَنَت
شاهرا باید که باشد خُوی رُب • رَحْمَت او سَبَق دارد بر غَضَب
نه غضب غالب بود مانند دِیو • بی ضرورت خون کد از پیرِ ربو
نه حَلِیمِ مَحْنَت و اَمَر نِمَز • که شود زن روسپی زَان و کَبِز
دیوخانه کرده بودی سینه را • قَبْلَه سَازِید بودی کَبِره را
۲۴۴۰ شَاخ تَبَزت بَس جگرهارا که خست • نَک عَصَام شَاخ شوخت را شِکست

حمله بردن این جهانیان بر آن جهانیان و تاختن بردن تا
سینور ذرّ و نسل که سرحدّ غیب است و غفلت ایشان از
کین که چون غازی بغزا نرود کافر تاختن آورد؛

حمله بردند اشیّه جسمانیان • جانبِ قَلْعَه و دَرِ رُوحانیان
تا فرو گیرند بر درِ بندِ غیب • تا کسی نآید از آن سو پَاک جَبِیب
غازیان حمله غزا چون کم برند • کافران بر عِکْس حمله آورند
غازیان غیب چون از حِلْم خویش • حمله نآوردند بر تو زشت کیش

۲۴۳۲) AH وز شاهیّت. A دید تعییرش. Bul. آن طیب (۲۴۳۱)

۲۴۳۳) Bul. شادی. G طبع with sukūn. A کی باشد (۲۴۳۶)

۲۴۳۸) Suppl. in marg. H.

Heading: In G بردن ایشان is suppl. above. Bul. بردن ایشان. AG درو نسل.

A Bul. تاختن آرد.

حمله آوردند A (۲۴۴۴)

۲۴۸۰ تا کنون کردی چنین اکنون مکن . تیره کردی آب را افزون مکن
بر مشوران تا شود این آب صاف . و اندرو بین ماه و اختر در طواف
زآنک مرّدم هست همچون آب جو . چون شود تیره نبینی قعر او
قعر جو پر گوهرست و پر زدر . هین مکن تیره که هست او صاف خر
جان مردم هست مانند هوا . چون بگردد آمیخت شد پرده سما
۲۴۸۵ مانع آید او زدید آفتاب . چونک گردش رفت شد صافی و ناب
با کمال تیرگی حق واقعات . و نمودت تا روی راه نجات

باز گفتن موسی علیه السّلم اسرار فرعون را و واقعات او را
ظَهَرَ الْغَيْبُ تا بخیر حق ایمان آورد یا گمان برد،

زآهن تیره بقدرت و نمود . واقعاتی که در آخر خواست بود
تا کنی کمتر تو آن ظلم و بدی . آن می دیدی و بشری شده
نقشه زشت خوابت و نمود . می میدی زان و آن نقش تو بود
۲۴۹۰ همچو آن زنگی که در آینه دید . روی خود را زشت و بر آینه رید
که چه زشتی لایق اینی و بس . زشتیم آن توست اے کور خس
این حدّث بر روی زشت و کنی . نیست بر من زآنک هستم روشنی
گاه و دیدی لباس سوخته . گاه دهان و چشم تو بر دوخته
گاه حیوان فاسد خونت شد . گاه سر خود را بدن دانم دده
۲۴۹۵ گاه نگویند در میان آب ریز . گاه غریق سبیل خون آمیز تیز

صاف و حر BK (۲۴۸۲) . و اندرون A (۲۴۸۱)

گالی B . ایمان آرد A . حق تعالی B . Heading:

Bul (۲۴۸۸) بدتر می شدی .

Bul (۲۴۹۲) B . زآنک رسم از منی AH . حدّث for جفا . in marg. H has هستم روشنی in marg. as a correction.

از بدی چون دل سیاه و تیره شد . فهم کن اینجا نشاید خیره شد
 ۲۴۶۵ ورنه خود تیری شود آن تیرگی . در رسد در تو جزای خبرگی
 ورنه نیاید تیر از بخشایش است . نه پی نادیدن آرایش است
 هین مراقب باش گر دل بایدت . کز پی هر فعل چیزی زایدت
 ورازی افزون ترا همت بود . از مراقب کار بالاتر رود

بیان آنک تن خاکی آدمی همچون آهن نیکوجوهر قابل
 آینه شدن است تا درو هم در دنیا بهشت و دوزخ و
 قیامت و غیر آن معاینه بنماید نه بر طریق خیال،

پس چو آهن گرچه تیره میکی . صِغَلی کن صِغَلی کن صِغَلی
 ۲۴۷۰ تا دلت آینه گردد پُر صُور . اندرو هر سو ملجی سیم پُر
 آهن ارچه تیره و بی نور بود . صِغَلی آن تیرگی از وی زدود
 صِغَلی دید آهن و خوش کرد رُو . تا که صورنها توان دید اندرو
 گر تن خاکی غلیظ و تیره است . صِغَلش کن ز آنک صِغَل گیره است
 تا درو آشکال غیبی رُو دهد . عکسِ حُوری و مَلک در وی جهد
 ۲۴۷۵ صِغَلِ عقلت بدان دادست حق . که بدو روشن شود دل را و رَق
 صِغَلی را بسته ای بی نماز . و آن هوارا کرده دو دست باز
 گر هوارا بند بنهاده شود . صِغَلی را دست بگشاده شود
 آهنی کایسته غیبی بده . جمله صورنها درو مُرَل شدی
 تیره کردی زنگ دادی در نهاد . این بود یَسْعَوْنَ فی الْأَرْضِ الْفَسَاد

گر نیاید B (۲۴۶۶)

بطریق B . و غیرها ABK . همچو آهنست نیکوجوهر که قابل

توان دیدن درو ABHK Bul . صِغَلی کرد آهن B (۲۴۷۲)

گفت ای موسی کدامست آن یکی . شرح کن با من از آن يك اندکی
 گفت آن يك که بگویی آشکار . که خدایی نیست غیرِ کردگار
 خالقِ افلاك و آنجم بر عِلا . مردم و دیو و پری و مرغ را
 خالقِ دریا و دشت و کوه و تپه . مُلکتِ او بی حد و اوی شبیه
 گفت ای موسی کدامست آن چهار . که عوض بدی مرا بر گو پیار
 تا بود کز لطفِ آن وعدۀ حَسَن . سُنّت گردد چارمبغِ کُفَرِ من
 بُولُک زان خوش و عَدهای مُفَنَّنَم . بر گشاید قُتلِ کُفَرِ صد منم
 بُولُک از تأثیرِ جُویِ انگین . شَهد گردد در تنم این زهرِ کین
 یا زعکسِ جُویِ آن پاکیزه شیر . پرورش یابد دَمِ عَقلِ اسیر
 یا بود کر عکسِ آن جُویِ خَمَر . مست گردد بُوِ بَرَم از ذوقِ امر
 تا بود کز لطفِ آن جُویِ آب . تازگی یابد تنِ شوره خراب
 شوره‌ام را سبزه پیدا شود . خازنارم جَنّتِ ماوی شود
 بُولُک از عکسِ بهشت و چار جُو . جان شود از یاری حقِ یار جُو
 آنچنانک از عکسِ دوزخ گشته‌ام . آتش و در قهرِ حقِ آغشته‌ام
 گه زعکسِ مارِ دوزخ همچو مار . گشته‌ام بر اهلِ جَنّتِ زهرِ مار
 گه زعکسِ جوشِ آبِ حَیَم . آبِ ظَلَمِ کرده خَلقان را رَمیم
 من زعکسِ زَمهرِ زهرِ سیر . یا زعکسِ آن سَعیم چون سَعیر
 دوزخِ درویش و مظلوم کنون . پای آنکِ یابمش ناگه زیون

(۲۵۱۲) Bul. خالقِ دریا و کوه و دشت.

(۲۵۱۸) A پرورش باشد.

(۲۵۲۱) B Bul. جَنّتِ الماوی.

(۲۵۲۴) A مارِ دوزخ . A همچو مار .

(۲۵۲۵) B Bul. ماءِ حیم .

(۲۵۲۷) A om. درویش and has معصوم written after below the line.

گه یدات آمد ازین چرخ نف . که شفتی و شفتی و شفی
 گه یدات آمد صریحا از جبال . که یرو هستی راضعاب الشمال
 گه ندای آمدت از هر جماد . تا ابد فرعون در دوزخ فساد
 زین بترها که فی گویم ز شرر . تا نگرود طبع معکوس تو گرم
 ۲۰۰۰ اندکی گفتم بنوا ای ناپذیر . زآنکه دانی که هستم من خیر
 خوشتر را گوری کردی و مات . تا نیتدیشی ز خواب و واقعات
 چند بگریزی نك آمد پیش تو . گوری اذراك مكراندیش تو

بیان آنک در توبه بازست،

هین مکن زین پس فرا گیر احتراز . که زبختایش در توبهست باز
 توبه را امر جانب مغرب دری . باز باشد تا قیامت بروری
 ۲۰۰۰ تا ز مغرب برزند سرافتاب . باز باشد آن در از وی رو متاب
 هست جنت را ز رحمت هشت در . يك در توبهست زان هشت ای پسر
 آن همه گه باز باشد گه فراز . و آن در توبه نباشد جز که باز
 هین غنیمت دار در بازست زود . رخت آنجا کش بکوری حود

گفتن موسی علیه السلام فرعون را کی از من يك پند قبول
 کن و چهار فضیلت عوض بستان،

هین زمن یتدیر يك چیز و یار . پس زمن بستان عوض آنرا چهار

که ابد Bul. (۲۴۹۸) . راضعاب شمال K (۲۴۹۷)

که من هستم A (۲۵۰۰) . زان بترها Bul. (۲۴۹۹)

Heading: B همیشه بازست Bul. همیشه در توبه

رخت آنجا بر B (۲۵۰۸) . آن در توبه A (۲۵۰۷) . هشت جنت را Bul. (۲۵۰۶)

Heading: After بستان K adds کدامست که آن و پریدن فرعون که آن and so Bul.

که هزاران خانه از يك تند گنج . توان عارت کرد بی تکلیف و رنج
 عاقبت این خانه خود ویران شود . گنج از زیرش یقین غریبان شود
 لیک آن سو نباشد ز آنک روح . مُزِد ویران گردنش آن فتوح
 چون نکرد آن کار مُزدش هست لا . لیسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى ٢٥٤٥
 دست خالی بعد از آن تو کای دریغ . این چنین ماهی بد اندر زیر میخ
 من نکردم آنچه گفتند از بهی . گنج رفت و خانه و دستم نمی
 خانه اُجرت گرفتی و کَرَم . نیست مُلک تو بیعی یا شَرَم
 این کَرَمی را مدت او تا اجل . تا درین مدت کنی در وی عمل
 پاره دوزی و کنی اندر دُکان . زیر این دُکان تو مدفون دو کان ٢٥٥٠
 هست این دُکان کَرَمی زود باش . تبشه بستان و تگش را می تراش
 تا که تبشه ناگهان بر کان نمی . از دکان و پاره دوزی و راهی
 پاره دوزی چیست خورد آب و نان . می زنی این پاره بر دلق گران
 هر زمان می دردت این دلق تن . پاره بروی می زنی زین خوردنت
 ای زُسل پادشاه کامیار . با خود آ زین پاره دوزی تنگ دار ٢٥٥٥
 پاره برگن ازین فعر دکان . تا بر آرد سر پیش تو دو کان
 پیش از آن کین مهلت خانه کری . آخر آید تو نخورده زو بَری
 پس ترا بیرون کند صاحب دکان . وین دکان را برگد از روی کان
 تو زحمت گاه بر سر می زنی . گاه ریش خلمر خود بر می کنی
 کای دریغا آن من بود این دکان . کور بودم بر نخوردم زین مکان ٢٥٦٠
 ای دریغا بود مارا بُرد باد . تا ابد یا حَسرتا شد لِلْعَبَاد

٢٥٤٦) Bul. ماهی نهان بد زیر میخ . (٢٥٤٢) B Bul. تان عارت .

٢٥٤٧) B از بهی . G از بهی . H آنچه کردند . (٢٥٤٨) Bul. گرفتی یا کَرَمی .

٢٥٥١) AH می تراش . (٢٥٤٩) A مدت تو تا اجل .

٢٥٥٥) B شرم دار . (٢٥٥٢) A om. و .

٢٥٥٧) H خانه کَرَمی . Bul. تو بَریدی زو بَری .

شرح کردن موسی علیه السّلم آن چار فضیلت را جهت پای مزد ایمان فرعون،

گفت موسی کاولین آن چهار . صفتی باشد تست را پایدار
این عللهایی که در طب گفته اند . دُور باشد اثر تست ای ارجمند
۲۵۲۰ ثانیاً باشد ترا عمر دراز . که اجل دارد زعُمرت احتراز
وین نباشد بعد عمر مُستوی . که بناکام از جهان بیرون رَوی
بلك خواهان اجل چون طفل شیر . نه زرنجی که ترا دارد اسیر
مرگ جو بائی ولی نه از عجز رنج . بلك بینی در خراب خانه گنج
پس بدست خویش گیری تیشه . می زنی بر خانه ی اندیشه
۲۵۲۵ که حجاب گنج بینی خانه را . مانع صد خرمن این يك دانه را
پس در آتش افنگی این دانه را . پیش گیری پیشه مردانه را
ای بيلك برگ زبانی ماند . همچو کرمی برگش از رز راند
چون کرم این کرم را بیدار کرد . ازدهای چهل را این کرم خورد
کرم کرمی شد پُر از میوه و درخت . این چنین تبدیل گردد نیکبخت

تفسیر کُنْتُ كَنْزًا مَخْفِيًّا فَأَحْبَبْتُ أَنْ أُعْرَفَ،

۲۵۴۰ خانه بر گن کز عقیق این یمن . صد هزاران خانه شاید ساختن
گنج زیر خانه است و چاره نیست . از خرابی خانه مندیش و مه ایست

Heading: B بیان کردن، corr. above. (۲۵۲۸) B اوّلین A (۲۵۲۹) کی در طب

(۲۵۴۱) Bul. بیرون شوی. (۲۵۴۲) A Bul. عجز و رنج. B خرابی. H (۲۵۴۳)

میوه درخت. A میوه درخت. H Bul. پُر از برگ و درخت. B with *isfat*. کرم کرمی

Heading: After *أُعْرَفَ* Bul. adds *أُعْرَفَ* لَان اخلق

(۲۵۴۱) Bul. از خرابی یمن مندیش.

بیان این خبر که کَلِمُوا النَّاسَ عَلَى قَدْرِ عُقُولِهِمْ لَا عَلَى قَدْرِ
عُقُولِكُمْ حَتَّى لَا يَكْذِبَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ،

چونک با کودکان سر و کارم افتاد . هم زبان کودکان باید گشاد
که برو کتاب تا مرغت خرم . یا مویز و جَوَز و فُسُق آورم
جز شباب تن نمی دانی بگیر . این جوانی را بگیر ای خر شعیر
۲۵۸۰ هیچ آرزگی نیفتد بر رُخت . تازه مانند آن شباب قُرُخت
نه نژد پیریت آید برُو . نه قدم چون سرُو تو گردد دُوتو
نه شود زور جوانی از تو کم . نه بدندانها خَلَلها یا الم
نه کی در شہوت و طُم و بَعَال . که زنان را آید از ضعف ملال
آن چنان بگشایدت فرّ شباب . که گشود آن مژده عکاشه باب

قوله عليه السّلم من بشرني بخروج صغري بشرته يا حبيبة،

۲۵۸۰ احمد آخر زمان را انتفال . در ربیع اول آید بی جدال
چون خبر یابد دلش زین وقت نَقْل . عاشق آن وقت گردد او بعقل
چون صغرا آید شود شاد از صغرا . که پس این ماه می سازم سفر
هر شبی تا روز زین شوق هدی . اے رفیق راه اُغلی می زدی
گفت هر کس که مرا مژده دهد . چون صغرا پای از جهان بیرون نهد

Heading: A کَلِمُوا النَّاسَ Bul. يكذبوا الله.

دو توی B . بروی B (۲۵۸۱) . تن نمی گیری B (۲۵۷۴)

فی زنانرا B . طمت بعال Bul. طمت رجال A (۲۵۸۲)

از مژده A . که شد اندر مژده عکاشه باب B (۲۵۸۳)

پس آن ماه B (۲۵۸۷)

گفت آنکس که بن مژده B (۲۵۸۹)

غره شدن آدمی بذکات و تصویرات طبع خویشان و طالب
ناکردن علم غیب کی علم انبیاست،

دیدم اندر خانه من نفس و نگار . بودم اندر عشقِ خانه بی قرار
بودم از گنجِ نهانی بی خبر . ورنه دَسْتَبُویِ من بودی تَمَر
آه گر دام تَمَر را دادی . این زمان غمرا تَمَر را دادی
۲۵۶۵ چَمَر را بر نفس می انداختم . همچو طفلانِ عَشَفها می باختم
پس نگو گفت آن حکیم کامیار . که تو طفلی خانه پُر نفس و نگار
در الهی نامه بس اندرز کرد . که بر آرزو دمانِ خویش گزرد
بس کن ای موسی بگو وعده یَوْم . که دل من ز اضطرابش گشت گم
گفت موسی آن یَوْم مُلکِ دوتو . دو جهانی خالص از خصم و عَدُو
۲۵۷۰ بیشتر زان مُلکِ کاکون داشتی . کآن بد اندر جنگ و این در آشتی
آنک در جنگ چنان مُلکی دهد . بشکر اندر صلح خوانت چون نهد
آن کرم کاندر جفا آهات داد . در وفا بشگر چه باشد افتاد
گفت ای موسی چهارم چیست زود . باز گو صَبْرَم شد و حِرْصَم فزود
گفت چارم آنک مانی تو جوان . موی همچون قبر و رُخ چون ارغوان
۲۵۷۵ رنگ و بودر پیشِ ما بس کاسدست . لیلک تو پستی سخن کردم پست
افتخار از رنگ و بو و از مکان . هست شادی و فریبِ کودکان

Heading: B طبع خویش.

(۲۵۶۶) B Bul. آه اگر . (۲۵۶۶) HK بس نگو

(۲۵۶۸) GHK که دلم

(۲۵۶۹) B خصم و عتو

(۲۵۷۰) A و این for وین

(۲۵۷۱) B Bul. چنین ملکی K . چون خوانت نهد

(۲۵۷۲) Bul. آهات داد

۲۶۰۵ چون بدین لطف آن کریمت باز خواند . ای عجب چون زهرهات بر جای ماند
 زهرهات ندیدید تا زان زهرهات . بودی اندر هر دو عالم بهر هرات
 زهره کز بهره حق بر دَرَد . چون شهادت از دو عالم بر خورد
 غافل می حکمت و این عَمی . تا بهاند لیک تا این حد چرا
 غافل می حکمت و نعمت . تا نبرد زود سرمایه زدست
 ۲۶۱۰ لیک فی چندانک ناسوری شود . زهر جان و غلِ رنجوری شود
 خود که یابد این چنین بازارا . که یک گل یخری گلزارا
 دانفرا صد درختستان عوض . جَبَرا آمدت صد کان عوض
 کانَ لِلّٰه دادن آن جَبَست . تا که کانَ اَللّٰه لَه آید بدست
 زانک این هوی ضعیف بی قرار . هست شد زان هوی رَبِّ پایدار
 ۲۶۱۵ هوی فانی چونک خود فا او سپرد . گشت باقی دایم و هرگز نبرد
 همچو قطره خایف از باد و زخاک . که فنا گردد بدین هر دو هلاک
 چون باصل خود که دریا بود جَست . از تَفِ خورشید و باد و خاک رَست
 ظاهرش گم گشت در دریا و لیک . ذات او معصوم و پا بر جا و نیک
 هین بده ای قطره خود را بی تَنر . تا بیانی در بهای قطره یم
 ۲۶۲۰ هین به ای قطره خود را این شَرَف . در کف دریا شو این از تَلَف
 خود بکرا آید چنین دولت بدست . قطره را بحری تفاضاگر شدست
 الله الله زود بفروش و بخر . قطره دِه بجر پُر گوهر ببر
 الله الله هیچ تأخیری مکن . که زبخر لطف آمد این سخن
 لطف اندر لطف این گم می شود . کاشکی بر چرخ هفتسم می شود

تا سوری شود A (۲۶۱۰)

خود کی یابد GH (۲۶۱۱)

با او سپرد Bul. (۲۶۱۵)

برد و جَست Bul. (۲۶۱۷)

این از سلف A (۲۶۲۰)

قطره را دریا B (۲۶۲۱)

که زهر لطف B (۲۶۲۲)

۲۵۹- که صَفَر بگذشت و شد ماه ربيع . مژده‌ور باثم مر اورا و شنبع
گفت عکاشه صَفَر بگذشت و رفت . گفت که جنت ترا ای شیر زفت
دیگری آمد که بگذشت آن صَفَر . گفت عکاشه بیژد از مژده بر
پس رجال از نعلِ عالم شادمان . وز بفاش شادمان این کودکان
چونک آب خوش ندید آن مرغ کور . پیش او گوئز نماید آب شور
۲۶۰- همچین موسی کرامت می‌شمرد . که نگردد صاف اقبال تو دُرْد
گفت اَحْسَنَت و نکو گفتمی و لَبَك . تا کم من مشورت با یار نَبَك

مشورت کردن فرعون با ایسیه در ایمان آوردن موسی علیه السَّلَام

باز گفت او این سخن با ایسیه . گفت جان افشان برین ای دل‌سیه
بس عنایت‌هاست مَتَن این مقال . زود در یاب ای شه نیکو خصال
وقت گشت آمد زهی پُرسود گشت . این بگفت و گریه کرد و گرم گشت
۲۶۰- بر جهید از جا و گفتا بَنَحْ لَكَ . آفتاب تاج گشت ای کَلَك
عیب گل را خود پیوشاند کلاه . خاصه چون باشد گله خورشید و ماه
هم در آن مجلس که بشنیدی تو این . چون نگفتی آری و صد آفرین
این سخن در گوش خورشید ار شدی . سزنگون بر بوی این زیر آمدی
هیچ می‌دانی چه وعده است و چه داد . می‌کند ابلیس را حق افتداد

شد و A om. (۲۵۹۰)

شیر زفت A. گفت جنت مر ترا B Bul. و A om. (۲۵۹۱)

آب اقبال K Bul. (۲۵۹۵) . بفاش Bul. (۲۵۹۲)

کم این مشورت B. نیکو A. و Bul. om. (۲۵۹۶)

Heading: Bul. با آسبه . موسی A.

بر بوی آن B (۲۶۰۲) . آسبه Bul. (۲۶۰۷)

گر ہزاران چرخ در چشمش رود . همچو چشمہ پیشِ قلزُر گم شود
چشمِ بگذشتہ ازین محسوسہا . یافتہ از غیبی بوسہا
خود غی یامِ یکی گوشتی کہ من . نکتہ گویم از آن چشمِ حسن
۲۶۴۵ ی چکید آن آبِ محمودِ جلیل . و ربودی قطرہ اش را جبرئیل
تا بہالد در پیر و منارِ خوبش . گر دہد دستوریش آن خوب کیش
باز گوید خشمِ کپیر از فروخت . قر و نور و صبر و علم را نسوخت
باز جانم باز صد صورت تند . زخم بر نافہ نہ بر صالح زند
صالح از یکدم کہ آرد با شکوہ . صد چنان نافہ بزاید مت کوہ
۲۶۵۰ دل می گوید خموش و ہوش دار . ورنہ درآید غیرت ہود و تار
غیرتش را ہست صد جلمِ نہان . ورنہ سوزیدی یکنم صد جہان
نخوت شای گرفتیش جای پند . تا دل خود را ز بند پند گند
کہ کنم با رأیِ ہامان مشورت . کویشت پشتِ ملک و قطبِ مقدرت
مصطفی را رأی زن صدیقِ رب . رأی زن بوجہل را شد بوالہب
۲۶۵۵ عرقِ جنسیت چنانش جذب کرد . کآن نصیحتہا پیش گشت سرد
جنس سوی جنس صد پیرہ برد . بر خیالش بندہارا بر دردد

قصۂ آن زن کی طفل او بر سر ناودان غنرید و خطر افتادن
بود و از علی کرم اللہ وجہہ چارہ جست،

یک زنی آمد پیشِ مرتضی . گفت شد بر ناودان طفلی مرا

(۲۶۴۲) B ہزاران بحر . (۲۶۴۳) G چشم with *idāfat*.

(۲۶۴۴) A غی یام از آن گوشتی . (۲۶۴۵) B Bul. بر پر .

(۲۶۴۶) A بسوخت . B از فروخت . (۲۶۴۷) H ار یکدم .

(۲۶۴۸) Bul. صد پیرہ برد . A بندہارا .

Heading: B om. سر . AH Bul. غنرید . A om. و after بود . ABH علی مرتضی رضی اللہ عنہ .

(۲۶۵۷) Bul. طفل .

۲۱۲۵ هین که يك بازی فتادت بُو العجب . هیچ طالب این نباید در طلب
گفت با هامان بگویم ای سیر . شاهرا لازم بود رأی وزیر
گفت با هامان مگو این راز را . کُور کپیری چه داند باز را

قصه باز پادشاه و کپیرزن،

باز اسپیدی بکپیری دهی . او بیرد ناخنش بهر بهی
ناخن که اصل کارست و شکار . کور کپیرك بیرد کوروار
۲۱۲۶ که کجا بودست مادر که ترا . ناخان زین سان درازست ای کیا
ناخن و منقار و پرش را بُرید . وقت مهر این ی کند زال پلید
چونك تتاجش دهد او کم خورد . خشم گیرد مهرهارا بر درد
که چنین تتاج پخشم بهر تو . تو تکبر می نمای و عُشو
تو سزایی در همان ریخ و بلا . نعمت و اقبال گي سازد ترا
۲۱۲۷ آب تتاجش دهد کین را بگیر . گر نی خواهی که نوشی زان فطیر
آب تتاجش نگیرد طبع باز . زال بشرنجد شود خشمش دراز
از غضب شربای سوزان بر سرش . زن فرو ریزد شود گل میفش
اشك از آن چشمش فرو ریزد زسوز . یاد آرد لطیف شاه دِلنروز
زان دو چشم نازنین با دلال . که زچهره شاه دارد صد کال
۲۱۲۸ چشم ما ز آغش شد پر زخم زاغ . چشم نيك از چشم بد با درد و داغ
چشم دریا بسطی کنز بسط او . هر دو عالم می نماید تار مو

باز اسپیدا B (۲۱۲۸) . کور و کپیری . Bul. with *id/fat* کور G (۲۱۲۷)

کور کپیری G . کاصل . A . ناخنرا کاصل کارست B (۲۱۲۹)

ناخت . Bul. نا ترا B (۲۱۲۰)

در for بر K . تو سزای مرهان ریخ و بلا . Bul. تو سزای مرهان ادبارا B (۲۱۲۴)

زال بر ریخه شود . Bul. زال بیرنجد A (۲۱۲۶) . زین فطیر B (۲۱۲۵)

زان فرو ریزد . Bul. شوربای . Bul. (۲۱۲۷)

زآنك هر بدبختِ خرمن سوخته . می نخواهد شمع کس افروخته
 ۲۶۸۰ هین کمالی دست آور تا تو هم . از کمال دیگران نَفی بغم
 از خدا میخواه دفع این حد . تا خدایت وا رهاوند از جسد
 مر ترا مشغولی بخشد درون . که نپردازی از آن سوی برون
 جرعه ی را خدا آن می دهد . که بدو مست از دو عالم می رهد
 خاصیت بنهاده در گفتِ حشیش . کو زمانی می رهاوند از خودیش
 ۲۶۸۵ خواب را یزدان بدان سان می کند . کز دو عالم فکرا بر می کند
 کرد مجنون را ز عشقِ پوستی . کو بشناسد عدو از دوستی
 صد هزاران این چنین می دارد او . که بر ادراکاتِ تو بگمارد او
 هست میهای شقاوت نفس را . که زره بیرون برد آن نفس را
 هست میهای سعادت عقل را . که بساید منزل بی نفس را
 ۲۶۹۰ خیمه گردون ز سرمستی خویش . بر کند زان سو بگیرد راه پیش
 هین بهر مستی دلا غره مشو . هست عیبی مست حق خر مست جو
 این چنین می را بچو زین خنثیا . مستی اش نبود زکونه دُنیا
 زآنك هر معشوق چون خنثیست پُر . آن یکی دُرد و دگر صافی چو دُر
 می شناسا هین بچش با احتیاط . تا می یابی منزّه ز اختلاط
 ۲۶۹۵ هر دو مستی می دهندت لیک این . مستی ات آرد گشان تا ربّ دین
 تا ری از فکر و وسواس و حیل . بی عقال این عقل در رقص الجمل
 انیسا چون جنسِ رُوحند و مَلک . مر مَلک را جذب کردند از فلک
 باد جنسِ آتشست و یارِ او . که بود آهنگِ هر دو بر علو

که بدان مست B (۲۶۸۲) . وا رهاوند از حد A Bul. (۲۶۸۱)

کو for که A (۲۶۸۶) . بنهاد AH (۲۶۸۴)

زکونه دُنیا B . بچو زین خنثیا B (۲۶۹۲)

چون خنثیست B . هر خنثیست A (۲۶۹۳)

بی عقال عقل B . فکر وسواس A (۲۶۹۶)

گَرش میخوانم نمی آید بدست • و رِهلم ترسم که افتد او بپست
 نیست عاقل تا که دریابد چو ما • گر بگویم کر خطرسوی من آ
 ۲۶۶۰ هم اشارت را نمی داند بدست • و رِ بدانند نشنود این هم بدست
 بس نمود شیر و پستان را بدو • او می گرداند از من چشم و رُو
 از برای حق شمایید ای مہان • دستگیر این جهان و آن جهان
 زود درمان کن که می لرزد دلم • که بدرد از میسو دل بستگم
 گفت طفلی را بر آور هر بیمار • تا ببیند جنس خود را آن غلام
 ۲۶۶۵ سوی جنس آید سَبک زان ناودان • جنس بر جنس است عاشق جاودان
 زن چنان کرد و چو دید آن طفل او • جنس خود خوش خوش بدو آورد رُو
 سوی بامر آمد زمّت ناودان • جانب هر جنس را هر جنس دان
 غُر غُران آمد بسوی طفل طفل • و رهید او از فتادن سوی سَنَل
 زان بود جنس بشر پیغمبران • تا بجنسیت رهند از ناودان
 ۲۶۷۰ پس بشر فرمود خود را مِثْلُکُم • تا بجنس آید و کم گردید گم
 زانک جنسیت عجایب جاذبیت • جاذبش جنسیت هر جا طالبیت
 عیسی و اذریس بر گردون شدند • با ملایک چونک هم جنس آمدند
 باز آن هاروت و ماروت از بلند • جنس تن بودند زان زیر آمدند
 کافران هم جنس شیطان آمد • جانسان شاگرد شیطانان شد
 ۲۶۷۵ صد هزاران خوی بد آموخته • دیدهای عقل و دل بر دوخته
 کترین خوشان بزشتی آن حسد • آن حسد که گردن ابلیس زد
 زان سگان آموخته حسد و حسد • که نخواهد خلق را مُلک ابد
 هرکرا دید او کمال از چپ و راست • از حسد قوْلنجش آمد درد خاست

دل بگلم B Bal. (۲۶۶۴) شیر پستان را A (۲۶۶۱) تا کی A (۲۶۶۰)

پیغامبران ABGHK (۲۶۶۴) هر جنس دان A (۲۶۶۷)

و گم A. گردند ABHK Bal. بجنس آید ABHK Bal. (۲۶۷۰)

جاذب جنس است B (۲۶۷۱)

هر دو در جنگد هان و هان بکوش . تا شود غالب معافی بر نقوش
 ۲۷۲۰ در جهان جنگ شادی این بست . که بینی بر عدو هر دم شکست
 آن سنیزه رو بسختی عاقبت . گفت با هامان برای مشورت
 و عدماے آن کلیمُ اللهرا . گفت و مخرم ساخت آن گمراه را

مشورت کردن فرعون با وزیرش هامان در ایمان آوردن بموسی
 علیه السلام،

گفت با هامان چو تنه‌اش بدید . جست هامان و گریبان را درید
 بانگها زد گریها کرد آن لعین . کوفت دستار و کله را بر زمین
 ۲۷۲۵ که چگونه گفت اندر روی شاه . این چنین گستاخ آن حرف تباه
 جمله عالم را مسخر کرده تو . کار را با بخت چون زر کرده تو
 از مشارق و مغارب بی لجاج . سوی تو آرند سلطانان خراج
 پادشاهان لب هی‌مالند شاد . بر ستانه خالک سوای کقباد
 اسپ یاغی چون ببند اسپ ما . رو بگرداند گریزد بی عصا
 ۲۷۳۰ تا کنون معبود و مسجود جهان . بوده گردے کمینة بندگان
 در هزار آتش شدن زین خوشترست . که خداوندی شود بند پرست
 نه بکش اول مرا ای شاه چین . تا نبیند چشم من بر شاه این
 خُرو اول مرا گردن بزن . تا نبیند این مذلت چشم من
 خود نبودست و مبادا این چنین . که زمین گردون شود گردون زمین
 ۲۷۳۵ بندگان مان خواهه‌تاش ما شوند . بی‌دلان مان دل‌خراش ما شوند
 چشم‌روشن دشمنان و دوست کور . گشت مارا پس گلستان قعر گور

گریانش Bul. (۲۷۲۴) . محرم کرد B (۲۷۲۲)

این حرف B (۲۷۲۵)

چون ببندی تو سر کوزه نمی . در میان حوض یا جوی نمی
 تا قیامت آن فرو نآید پست . که دلش خالیست و در وی باد هست
 میل بادش چون سوی بالا بود . ظریف خود را هم سوی بالا کشد
 باز آن جانها که جنس انیاست . سوی ایشان کش گشتان چون سایه است
 ز آنک عقلش غالبست و بی زشک . عقل جنس آمد بغفلت با ملک
 و آن هوای نفس غالب بر عدو . نفس جنس اسفل آمد شد بدو
 بود قیطی جنس فرعون ذمیم . بود یسبطی جنس موسی کلیم
 بود هامان جنس تر فرعون را . بر گزیدش بُرد بر صدر سرا
 لاجرم از صدر تا فعرش کشید . که زجنس دوزخند آن دو پلید
 هر دو سوزند چو دوزخ ضد نور . هر دو چون دوزخ ز نور دل نور
 ز آنک دوزخ گوید ای مؤمن تو زود . برگذر که نورت آتش را رُبود
 بگذر ای مؤمن که نورت می کشد . آتش را چونک دامن می کشد
 می رمد آن دوزخی اثر نور هم . ز آنک طبع دوزخشنش ای صنم
 دوزخ از مؤمن گریزد آتشان . که گریزد مؤمن از دوزخ بجان
 ز آنک جنس نار نبود نور او . ضد نار آمد حقیقت نور جو
 در حدیث آمد که مؤمن در دعا . چون امان خواهد زد دوزخ از خدا
 دوزخ از وی هم امان خواهد بجان . که خدایا دور دارم از فلان
 جاذبه جنسیست اکنون بین . که تو جنس کیستی از کفر و دین
 گر بهامان مایلی هامانی . و ما بهوسی مایلی سبحانی
 و ما بهر دو مایلی انگیزنه . نفس و عقلی هر دو آن آمیخته

و. B Bul. om. (۲۷۰۰)

بُرد تا صدر Bul. بر گزید او را برای عَوْن را B. جنس مر فرعون را B (۲۷۰۶)

زانکه گوید دوزخ Bul (۲۷۰۶) . هر دو سوزان و چو دوزخ B (۲۷۰۸)

The verse given in AB is for هارونی AB. هامانی for فرعون AB (۲۷۱۷)

هر دو آن K Bul. هر دورا آمیخته B. عقل A (۲۷۱۸) H. is suppl. in marg.

وین دگر را بی زخامت چون نواخت . زین دو جُنبِش زهر را شاید شناخت
 ۲۷۵۵ راه زن هرگز گدایی را نزد . گرگِ گرگِ مرده را هرگز گزد
 خضر کشتی را برای آن شکست . تا تواند کشتی از فُجّار رست
 چون شکسته می‌رهد اشکسته شو . امن در فقرست اندر فقر رو
 آن کُهی کو داشت از کان نقدِ چند . گشت پاره پاره از زخمِ گلند
 تیغِ بهر اوست کورا گرد نیست . سایه کافگدست بر وی زخم نیست
 ۲۷۶۰ بهتری نَفطست و آتش اے غوے . ای برادر چون بر آذر می‌روی
 هرج او هوار باشد با زمین . تیرهارا گی هدف گردد بین
 سر بر آرد از زمین آنگاه او . چون هدفها زخم یابدی رفو
 نردبان خلق این ما و نیست . عاقبت زین نردبان افتاد نیست
 هر که بالاتر رود ابله‌ترست . کاستخوان او بتر خواهد شکست
 ۲۷۶۵ این فروعست و اصولش آن بود . که ترفعِ شرکتِ یزدان بود
 چون نمرده و نگشتی زنده زو . یاغی بائی یشرکتِ مُلکِ جو
 چون بدو زنده شدی آن خود و نیست . وحدتِ محض است آن شرکتِ گیت
 شرح این در آینه اعمال جو . که نیای فهم آن از گنت و گو
 گر بگویم آنچه دارم در درون . بس جگرها گردد اندر حال خون
 ۲۷۷۰ بس کنم خود زیرکانرا این بس است . بانگر دو کردم اگر دریده کس است
 حاصل آن هلمان بدان گفتار بد . این چنین راهی بر آن فرعون زد
 لقمه دولت رسیده تا دهان . او گلوے او بُریه ناگهان
 خرمین فرعون را داد او پیاد . هیچ شمر این چنین صاحب مباد

(۲۷۵۴) A باید شناخت . دیگرا A (۲۷۵۷) B om.

(۲۷۶۸) Bul. در کان . (۲۷۶۶) Bul. یاغی.

(۲۷۶۸) K فهم این B گو .

(۲۷۷۰) GK در ره کس است A as in text دو .

(۲۷۷۱) Bul. رهرا بدان فرعون زد .

تزییف سخن هامان علیه اللعنة،

دوست از دشمن هم نشناخت او . نرذرا گورانه کز بی باخت او
 دشمن تو جز تو نبود ای لعین . بی گناهان را مگو دشمن بکین
 پیش تو این حالت بد دولتست . که دَوَادُوِ اوّل و آخر آنست
 گر ازین دولت تنازی خیز خزان . این بهارت را هم آید خزان ۲۷۴۰
 مشرق و مغرب چو تو پس دیده اند . که سر ایشان زتن بریده اند
 مشرق و مغرب که نبود بر قرار . چون کنند آخر کسی را پایدار
 تو بدان فخر آوری کز ترس و بند . چابلوست گشت مردم روز چند
 هر کرا مردم سجودی می کنند . زهر اندر جان او می آکنند
 چونک بر گردد از او آن ساجدش . داند او کآن زهر بود و موبدش ۲۷۴۵
 ای خنک آنرا که ذلّت نفس . وای آنک از سرگشتی شد چون که او
 این تکبر زهر قاتل دان که هست . از می پُر زهر شد آن گنج مست
 چون می پُر زهر نو شد مدبری . از طرب یکدم بچناند سری
 بعد یکدم زهر بر جانش فند . زهر در جانش کد داد و بستد
 گر نداری زهری اش را اعتقاد . گوچه زهر آمد نگر در قوم عاد ۲۷۵۰
 چونک شاهی دست یابد بر شاهی . بکشدش یا باز دارد در چاهی
 و بر بیابد خسته افتاده را . مزهش سازد شه و بدهد عطا
 گر نه زهرست آن تکبر پس چرا . گشت شه را بی گناه و بی خطا

Heading: ABH om. علیه اللعنة.

(۲۷۲۹) Bul. دولتست . Bul. لستست.

(۲۷۴۰) A . بنازی B . بیاری جز خزان .

(۲۷۴۲) A om. و .

(۲۷۴۹) Bul. در تن و جانش کد . Bul. in the second hemistich .

(۲۷۵۱) B دست آید . (۲۷۵۲) K Bul. این تکبر .

کینِ یَرانِ اَحمَدست و دَوَرِ او . هینِ بَگیرید امرِ اورا اَنقوا
 قوم گفتندش که ما هم زان فضا . حاکیم و داد امیری مان خدا
 گفت لیکن مر مرا حق مُلک داد . مر شمارا عاریه امر بهر زاد ۲۷۸۵
 میری من تا قیامت باقی است . میری عاریتی خواهد شکست
 قوم گفتند ای امیر افزون مگو . چیست حُجّت بر فرزون جویی تو
 در زمانِ ابری بر آمد زامِر مُر . سَیل آمد گشت آن اطراف پُر
 رُو بشهر آورد سَیلِ پس مَهب . اهلِ شهر افغان کنان جمله رَعیب ۲۷۹۰
 گفت پیغمبر که وقتِ امتحان . آمد اکنون تا گان گردد عیان
 هر امیری نیزه خود در فگند . تا شود در امتحان آن سَیل بند
 پس قضیب انداخت در وی مُصطَفی . آن قضیب مُعْجَزِ فرمان روا
 نیزه‌ها را همچو خاشاک رُبود . آبِ تیزِ سَیلِ پُر جوش عَنود
 نیزه‌ها گم گشت جمله و آن قضیب . بر سرِ آب ایستاده چون رقیب ۲۷۹۵
 زاهمارِ آن قضیب آن سَیلِ زفت . رُو بگردانید و آن سَیلاب رفت
 چون بدیدند از وی آن امرِ عظیم . پس مُقَر گشتند آن میران زبیم
 جز سه کس که حَفّ ایشان چیره بود . ساحرَش گفتند و کاهن از جُحود
 مُلکِ بر بَسته چنان باشد ضعیف . مُلکِ بر رُسته چنین باشد شریف
 نیزه‌ها را گردیدی با قضیب . نامشان بین نامِ او بین اے نَجیب
 نامشان را سَیلِ تیزِ مرگ بُرد . نامِ او و دولتِ تیزش نَمرد ۲۸۰۰
 پنج نَوَبت می‌زنندش بر دوام . همچنین هر روز تا روزِ قیام

(۲۷۸۸) A om. افزون مجو B om. (۲۷۸۷) A. عاریت B Bul. (۲۷۸۵)

(۲۷۸۹) AB Bul. جمله رَعیب A. سَیلِ (۲۷۹۰) ABGHK پیغمبر.

(۲۷۹۱) B. نیزه خود را فگند B (۲۷۹۲) بروی B.

(۲۷۹۳) Bul. پُر جوش و عَنود (۲۷۹۴) A. جمله آن قضیب و.

(۲۷۹۵) A. B. after و. رو بگردانید و سوی دشت رفت B. bis. رفت A (۲۷۹۶)

In H و appears to have been supplied. K Bul. آن سَیلاب و رفت.

(۲۸۰۱) A. همچنین پیروز A (۲۸۰۲) A. خیره بود.

نومید شدن موسی علیه السّلم از ایمان فرعون بتأثیر کردن
سخن هامان در دل فرعون،

گفت موسی لطف بنمودم وجود . خود خداوندیت را روزی نبود
آن خداوندی که نبود راستین . مرورا نه دست دان نه آستین
آن خداوندی که دزدیده بود . بی دل و بی جان و بی دیده بود
آن خداوندی که دادندت عوام . باز بستانند از تو همچو دام
ده خداوندی عاریت بحق . تا خداوندیت بخشد منتق

منازعت امیران عرب با مصطفی علیه السّلم کی ملک را
مقاسمت کن با ما تا نزاعی نباشد و جواب فرمودن مصطفی
علیه السّلم کی من مأمورم درین امارت و بحث
ایشان از طریقین،

آن امیران عرب گرد آمدند . نزد پیغمبر منازع میشدند
که تو میری هر يك از ما هم امیر . بخش کن این مُلک و بخش خود بگیر
هر یکی در بخش خود انصاف جو . تو ز بخش ما دو دست خود بشو
گفت میری مرا حق داده است . سروری و امر مطلق داده است

بجاگیر B . بجا یافتن سخن هامان . AHK Bul . ایمان آوردن فرعون . Bul .
شدن سخن هامان .

تا منازعی نباشد B . با ما مقاسمت کن . Bul . ملک را before کی . Bul . om .
فرمودن رسول کی من مأمورم B .

پیغامبر (۲۷۷۶) ABGHK . Bul . begins the verse with تو امیری (۲۷۸۰)

The سرور جمله جهانم کرده است . Bul . in the second hemistich : (۲۷۸۲) ABHK
reading in the text is suppl. in marg. H.

تا بدانی پیش حق تمیز هست . در میان هوشیار، راه و مست
 نیل تمیز از خدا آموختست . که گشاد این را و آن را سخت بست
 لطف او عاقل کند مر نیل را . قهر او ابله کند قایل را
 ۲۸۲۰ در جمادات از کرم عقل آفرید . عقل از عاقل بقهر خود بُرید
 در جماد از لطف عقلی شد پدید . وز نکال از عاقلان دانش رُمید
 عقل چون باران بآب آنجا برنخت . عقل این سو خشم حق دید و گریخت
 ابر و خورشید و مه و نجم بلند . جمله بر ترتیب آیند و روند
 هر یکی ناید مگر در وقت خویش . که نه پس ماند زهنگام و نه پیش
 ۲۸۲۵ چون نکرده فهم این را زانیا . دانش آوردند در سنگ و عصا
 تا جمادات دگر را بی لباس . چون عصا و سنگ داری از قیاس
 طاعت سنگ و عصا ظاهر شود . وز جمادات دگر بخیر شود
 که زیردان آگیم و طایعیم . ما همه بی اتفاق ضایعیم
 همچو آب نیل دانی وقت غرق . کو میان هر دو اُمت کرد فرق
 ۲۸۳۰ چون زمین دانیش دانا وقت خسف . در حق فارون که قهرش کرد و نسف
 چون قهر که امر بشنید و شنافت . پس دو نیمه گشت بر چرخ و شکافت
 چون درخت و سنگ کاند در هر مقام . مُصْطَفی را کرده ظاهر السَّلام

(۲۸۱۷) A هوشیار و راه مست. In A the order of the verses after ۲۸۱۶ is as follows: ۲۸۱۹, ۲۸۲۰, ۲۸۱۷, ۲۸۱۸, ۲۸۲۱.

(۲۸۱۸) B Bul. گشاد آنرا و اینرا. (۲۸۱۹) Bul. لطف حق.

(۲۸۲۲) GH عقل چون, with *idfat*.

(۲۸۲۵) B Bul. این از انیا.

(۲۸۲۶) K دارد از قیاس. (۲۸۲۷) K مخیر بود.

(۲۸۲۸) AB بی اتفاق.

(۲۸۳۰) Bul. کرد نسف.

(۲۸۳۲) B ظاهر او سلم.

گر ترا عقلت کردم لطفها . ور خری آوردهام خیرا عصا
 آنچنان زین آخرت بیرون کنم . کر عصا گوش و سرت پر خون کنم
 اندرین آخر خزان و مردمان . می‌نیابند از جنای تو امان
 ۲۸۰۵ نک عصا آوردهام بهر ادب . هر خری را گو نباشد مستحب
 ازدهایی می‌شود در قهر تو . کازدهایی گشته در فعل و خو
 ازدهای کوهی تو بی‌امان . لیک بنگر ازدهای آسان
 این عصا از دوزخ آمد چاشنی . که هلا بگریزاندر روشنی
 ورنه در مانی تو در دندان من . مخلفت نبود ز در بندان من
 ۲۸۱۰ این عصایی بود این دم ازدهاست . تا نگویی دوزخ یزدان کجاست

در بیان آنک شناسای قدرت حق نپرسد کی بهشت و دوزخ کجاست،

هر کجا خواهد خدا دوزخ کند . اوج را بر مرغ دام و فتح کند
 هم زدنانت بر آید دردها . تا بگویی دوزخست و ازدها
 یا کند آب دهانت را عسل . تا بگویی که بهشتست و حلل
 از بن دندان برویاند شکر . تا بدانی قوت حکم قدر
 ۲۸۱۵ پس بدندان بی‌گناهان را مگز . فکر کن از ضربت نامحترز
 نیل را بر قبطیان حق خون کند . سبطیانرا از بلا محصون کند

کر خری را A. نک عصا A (۲۸۰۵) و. A om. (۲۸۰۶)

ازدهایی in the second hemistich. A (۲۸۰۶)

Heading: A کی بهشت کجاست و دوزخ کجا B. کی بهشت کجاست و دوزخ

بر آرد دردها. Bul. (۲۸۱۲)

حکم و قدر A (۲۸۱۴). که بگویی AK. تا کند A (۲۸۱۲)

Sبطیانرا قد نامنون کند B. In A the second hemistich precedes the first. (۲۸۱۶)

Sبطیانرا for کلیمی in marg., and so H in marg.,

در زبان می‌ناید آن حجت بدان . همچو حالِ سِرِّ عشقِ عاشقان
 نیست پیدا سِرِّ گفت و گویِ من . جز که زردی و نزاریِ رویِ من
 اشک و خون بر رخ روانه می‌دود . حجتِ حُسن و جمالش می‌شود
 گفت من اینها ندانم حجتی . که بود در پیشِ عالمه آیتی ^{۲۸۵۵}
 گفت چون قلبی و نقدی دم زند . که تو قلبی من بگویم ارجمند
 هست آتش امتحانِ آخرین . کاندرا آتش در فتنه این دو قرین
 عالم و خاص از حالشان عالم شوند . از گمان و شک سوی ایقان روند
 آب و آتش آمد ای جان امتحان . نقد و قلبی را که آن باشد نهان
 تا من و تو هر دو در آتش روم . حجتِ باقیِ حیرانان شویم ^{۲۸۶۰}
 تا من و تو هر دو در بحر اوقیم . که من و تو این گره‌ها آیینم
 همچنان کردند و در آتش شدند . هر دو خود را بر تپِ آتش زدند
 آن خدا گویند مرد مدعی . رست و سوزید اندر آتش آن دعی
 از مؤذن بشنو این اعلام را . کورئی افزون روانِ خام را
 که نسوزیدست این نام از اجل . کش مسی صدر بودست و اجل ^{۲۸۶۵}
 صد هزاران زین رهان اندر قران . بر دریده پرده‌های متکران
 چون رگرو بستند غالب شد صواب . در دوام و معجزات و در جواب
 فهم کردم کآنک دم زد از سبق . وز حدوثِ چرخ پیروست و حق
 حجتِ مُنیکر همواره زردرو . یک نشان بر صدقِ آن انکار کو
 یک مناره در تنای متکران . گو درین عالم که تا باشد نشان ^{۲۸۷۰}

حال و سِرِّ B (۲۸۵۲)

روانه می‌رود AB Bul. اشک من بر رخ B. اشک خون K Bul. (۲۸۵۴)

خاص و عالم B Bul. (۲۸۵۸) در فتنه B Bul. (۲۸۵۷)

باشد آن نهان A (۲۸۵۴) After this verse Bul. adds: (۲۸۶۱)

فلسفورا سوخت و خاکستر بگرد * منقرا ساخت و تازه‌تر بگرد

آن نام از عجل H (۲۸۶۵) اعلام K. اعلام G (۲۸۶۴)

همیشه زردرو B (۲۸۶۱) دوام معجزات B Bul. (۲۸۶۷)

جواب دهری که منکر الوهیتست و عالم را قدیم می‌گوید،

دے یکی می‌گفت عالم حادثست . فانیت این چرخ و حش و ارثست
 فلسفی گفت چون دانی حدوث . حادثی ابر چون داند غیوث
 ذرّه خود نیستی از انقلاب . تو چه می‌دانی حدوث آفتاب ^{۲۸۳۵}
 کریمکی کاندرا حدّ باشد دفین . گی بداند آخر و بدو زمین
 این بتقلید از پدر بشنیده . از حماقت اندرین پیچیده
 چیست برهان بر حدوث این بگو . ورنه خامش کن فزون‌گویی مجو
 گفت دیدم اندرین بحر عمیق . بحث می‌کردند روزی دو فریق
 در جدال و در خصام و در ستوه . گشت هنگامه بر آن دو کس گروه ^{۲۸۴۰}
 من بسوی جمع هنگامه شدم . اطلاع از حال ایشان یسّندم
 آن یکی می‌گفت گردون فانی‌است . بی گمانی این بنارا بانی‌است
 و آن دگر گفت این قدیم و بی گناست . نیستش بانی و یا بانی و نیست
 گفت منکر گشته خلاق را . روز و شب آرند و رزاق را
 گفت بی برهان نخواهر من شنید . آج گوی آن بتقلیدی گزید ^{۲۸۴۵}
 مین بیاور حجت و برهان که من . نشنوم بی حجت این را در زمن
 گفت حجت در درون جانم است . در درون جان نهان برهانم است
 تو نمی‌بینی هلال از ضعف چشم . من می‌بینم مکن بر من تو خشم
 گفت و گو بسیار گشت و خلق گیج . در سر و پایان این چرخ بسیج
 گفت یارا در درونم حجتیست . بر حدوث آسمانم آیتیست ^{۲۸۵۰}
 من یقین دارم نشانش آن بود . مر یقین‌دان را که در آتش رود

Heading: K بحث کردن سنی و فلسفی و جواب دهری الف and so Bul.

(۲۸۳۵) A تو چو می‌دانی .

(۲۸۳۶) Bul. بدأ زمین .

(۲۸۴۰) K گشته هنگامه .

(۲۸۴۲) A آن دگر . B آن قدیم .

(۲۸۴۵) ABHK Bul. آج گوی .

هیچ خطاطی نویسد خط بنّ . بهر عین خط نه بهر خواندن
 نقش ظاهر بهر نقش غایبست . و آن برای غایب دیگر بیست
 تا سوم چارم دهم بری شهر . این فواید را بمقدار نظر
 همچو بازبهای شطرنج ای پسر . فایده هر لعب در تالی نگر
 ۲۸۹۰ این نهادند بهر آن لعب نهان . و آن برای آن و آن بهر فلان
 همچنین دیده جهات اندر جهات . در پی هم تا رسی در برد و مات
 اول از بهر دوم باشد چنان . که شدن بر پایهای نردبان
 و آن دوم بهر سوم و دان تمام . تا رسی تو پایه پایه تا بیار
 شہوت خوردن ز بهر آن منی . آن منی از بهر نکل و روشنی
 ۲۸۹۰ کندینش و نبیند غیر این . عقل او بی سیر چون تبت زمین
 نبت را چه خواند چه ناخواند . هست پای او بگل در مانده
 گر سرش جنبد سیر باد رو . تو بسر جنبانیش غره مشو
 آن سرش گوید سیعنا ای صبا . پای او گوید عصنا خلتا
 چون نداند سیر و راند چو عام . بر توکل می نهد چون کور گام
 ۲۹۰۰ بر توکل تا چه آید در نبرد . چون توکل کردن اصحاب نرد
 و آن نظرهای که آن افسرده نیست . جز روند و جز درند پرده نیست
 آنچه در ده سال خواهد آمدن . این زمان بیند بچشم خوبستن
 همچنین هر کس باندازه نظر . غیب و مستقبل ببیند خیر و شر
 چونک سد پیش و سد پس نماند . شد گذاره چشم و لوح غیب خواند
 ۲۹۰۵ چون نظر پس کرد تا بدو وجود . ماجرا و آغاز هستی رو نمود

تا سم A (۲۸۸۸) . ظاهر for حاضر B (۲۸۸۷) . ه for نی AH (۲۸۸۶)

آن برای A . نهاد B (۲۸۹۰) . در مالی دگر B . درمانی دگر A (۲۸۸۹)

جهات in marg. as a variant for جهان H (۲۸۹۱)

نبت را چون خواند A (۲۸۹۶) . و Bul. om. و آن منی از بهر Bul. (۲۸۹۵)

چون کار کام A . ندارد سیر Bul. (۲۸۹۶) . یا صبا B (۲۸۹۸)

و Bul. om. B . آن A om. (۲۹۱۱)

مُتَبَرِّی کُو که بر آنجا مُخیرِی . یاد آرد روزگار مُنِکِرِی
 رُوی دینار و دِرَم از ناسِشان . تا قیامت می‌دهد زین حقِ نشان
 یَکَنه شاهان می‌گردد دگر . سَکَنه احمد بین تا مُنَقَرِی
 بر رخِ نُقره و یا رُوی زَرِی . وَا نما بر سَکَنه نامِ مُنَکَرِی
 خود مَکِیر این مُعْجَز چون آفتاب . صد زبان ین نامِ او اُمُّ الْکِتَابِ ۲۸۷۵
 زهره فی کس را که یَک حرفی از آن . یا بدزدد یا فزاید در بیان
 یارِ غالب شو که تا غالب شوی . یارِ مغلوبان مشو هین ای غوی
 حَجَّتِ مُنَکَر هین آمد که من . غیر این ظاهر غی بینم وطن
 هیچ نَدیدند که هر جا ظاهر بست . آن زحکَمهای پنهان مُخیرِست
 فایده هر ظاهری خود باطن است . همچو نفع اندر دواها کامن است ۲۸۸۰

تفسیر این آیت کی وَمَا خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا
 بَیْنَهُمَا إِلَّا بِإِحْقَاقٍ نِیَا فریدمشان بهر هین کی شما می بینید بلك
 بهر معنی و حکمت باقیه کی شما نمی بینید آنرا،

هیچ نقائی نگارد زینِ نقش . بی امید نفع بهر عَینِ نقش
 بلك بهر میهمانان و یکهان . که بفرجه وا رهند از اندُهان
 شادئ پُچگان و یادِ دوستان . دوستانِ رفته را از نقشِ آن
 هیچ کوزه گر کند کوزه شتاب . بهر عَینِ کوزه نه بر بُوی آب
 هیچ کاسه گر کند کاسه تمام . بهر عَینِ کاسه نه بهر طعام ۲۸۸۵

روزگاری . A در آنجا . BK Bul. (۲۸۷۱)

corr. , صد زبان و نام او ABHK . این معجزه . B آن معجز . Bul. خود بگیر A (۲۸۷۵)

in marg. H.

corr. in marg. H. . یا بدزدد یا بگرداند زبان ABH (۲۸۷۷)

Heading: A om. بهر هین . A om. باقیه .

گفت چون طفلی بپیشِ والد . وقتِ قهرش دست هر دروی زده
 خود نداند که جز او دیار هست . هر ازو مخمور هر از اوست مست
 ۲۱۲۵ مادرش گر سبلی بر وی زند . هر بیدار آید و بر وی تند
 از کی یارے نخواهد غیر او . اوست جمله شرّ او و خیر او
 خاطر . تو هم زما در خیر و شر . التفانش نیست جاهای دگر
 غیر من بیست چو سنگت و کلوخ . گر صبی و گر جوان و گر شیوخ
 همچنانک ایاک تعبّد در حین . در بلا از غیر تو لا نستعین
 ۲۱۲۶ هست این ایاک تعبّد حضرا . در لغت و آن از بی نقی ربا
 هست ایاک نستعین هم بهر حضر . حصر کرده استعانت را و قصر
 که عبادت مرا آرم و بس . طمع یارے هر ز تو دارم و بس

خشم کردن پادشاه بر ندیم و شفاعت کردن شفیع آن مغضوب
 علیه را و از پادشاه در خواستن و پادشاه شفاعت او قبول
 کردن و رنجیدن ندیم از شفیع کی چرا شفاعت کردی،

پادشاهی بر ندیمی خشم کرد . خواست تا از وی بر آرد دُود و گُرد
 کرد شه شمشیر بیرون از غلاف . تا زند بر وی جزای آن خلاف
 ۲۱۲۷ هیچ کس را زهره نه تا کم زند . یا شفیع بر شفاعت بر تند

دست م بر وی زده B. دست در وی م زده AH (۲۱۲۲)

و م از اوست Suppl. in marg. H. BK Bul. (۲۱۲۴)

همچنان A (۲۱۲۶). چه سنگت H. A Suppl. in marg. (۲۱۲۸)

ایا نستعین A. GH. as in text. (۲۱۲۱)

Heading: ABG شفیعیان مغضوب. The reading of H is uncertain. K Bul. شفیعی آن.

ازین شفیع K Bul. و قبول کردن پادشاه شفاعت را B.

بر شفیع بر تند A (۲۱۲۵). و A om. (۲۱۲۲)

بجستِ اَمَلاکِ زمین با کبریا . در خلیفه کردنِ بابای م
چون نظر در پیش افگند او بدید . آج خواهد بود تا محشر پدید
پس ز پس می بیند او تا اصلِ اصل . پیش می بیند عیان تا روزِ فصل
هر کی اندازه روشن دلی . غیبرا بیند بقدرِ صِفَلِ
۲۱۱۰ هرک صِفَلِ بیش کرد او بیش دید . بیشتر آمد برو صورت پدید
گرتو گویی کآن صفا فضلِ خداست . نیز این توفیقِ صِفَلِ زان عطاست
قدرِ همت باشد آن جهد و دعا . لیسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى
وَاهِبِ هِمَّتِ خداوندست و بس . همتِ شاهی ندارد هیچ خس
نیست تخصیصِ خدا کس را بکار . مانعِ طَوَعِ و مُرَادِ و اخبار
۲۱۱۵ لیلِ چون رنجی دهد بدبخت را . او گریزند بکُفَرانِ رخت را
نیک بختی را چو حق رنجی دهد . رخت را نزدیکتر تا میهد
بدولان از بیمِ جان در کارزار . کرده اسبابِ هزیمتِ اختیار
پُر دِلان در جنگِ هر از بیمِ جان . حمله کرده سوی صفِ دشمنان
رُستمان را ترس و غم تا پیش بُرد . هم ز ترسِ آن بدیل اندر خویش مُرد
۲۱۲۰ چون محک آمد بلا و بیمِ جان . زان پدید آید شجاع از هر جَبان

وحی کردن حق بموسی علیه السَّلَام کی ای موسی من کی
خاتمِ تعالی ترا دوست می دارم

گفت موسی را یوحنا دل خدا . کای گزیده دوست می دارم ترا
گفت چه خصلت بود ای ذوالکرم . موجبِ آن تا من آن افزون کنم

کرد و بیش دید A (۲۱۱۰) . در خلیفه کردن آدم زلا ABK (۲۱۰۶)

آن توفیق A . گویی فی که آن فضل خداست B (۲۱۱۱)

زان شجاع آمد بدیدار از جَبان B (۲۱۲۰)

Heading: ABK Bul. om. خاتمِ تعالی after Bul. om. حق تعالی .

ذوالکرم AHK (۲۱۲۲)

پس ملامت کرد اورا مُصْلِحی . کین جفا چون ی کئی با ناصحی
 جان تو بخرد آن دلداری خاص . آن دم از گردن زدن کردت خلاص
 گر بدی کردی نیابستی رمید . خاصه نیکی کرد آن یار حمید
 گفت بهر شاه مبدولست جان . او چرا آید شنبیع اندر میان
 ۲۱۱۰ لِي مَعَ اللَّهِ وَقْتُ بُوْدِ آن دَمِ مَرَا . لَا يَسْعُ فِيهِ نَبِيٌّ مُجْتَنِي
 من نخوام رحمتی جز زخم شاه . من نخوام غیر آن شہرا پناه
 غیر شہرا بہر آن لا کردہام . کہ بسوی شہ تولا کردہام
 گر ببرد او بفہر خود سَرَم . شاہ بخشد شصت جان دیگرم
 کار من سربازی و بی خویشی است . کار شاہنشاه من سربخشی است
 ۲۱۱۵ فَخَرِ آن سَرِ کہ کَفِ شاہش بُرد . ننگِ آن سَرِ کو بغیری سَرِ بُرد
 شب کہ شاہ از قہر در قہرش کشید . ننگ دارد از ہزاران روزِ عبد
 خود طوافِ آنک او شہین بود . فوقِ قہر و لطف و کفر و دین بود
 زان نیامد بِکِ عبارت در جہان . کہ نہانست و نہانست و نہان
 زانک این آسما و الفاظ حمید . از گلابہ آدمی آمد پدید
 ۲۱۲۰ عَلِمَ الْأَسْمَا بُدِ آدم را اسام . لیک نہ اندر لباس عین و لامر
 چون نہاد از آب و گل بر سر کلاه . گشت آن اسمای جانی رؤسیاہ
 کہ نقاب حرف و دم در خود کشید . تا شود بر آب و گل معنی پدید
 گرچہ از بِکِ وجہ مَنطِق کاشف است . لیک از دہ وجہ پردہ و مُکَنِّف است

جز رحم شاه AB (۲۱۱۱) . دادت خلاص B (۲۱۰۷)

شاه اگر برد بہر Bul. (۲۱۱۲)

سربازی و زربخشی است H . سربازی و سربخشی است A (۲۱۱۴)
 Bul. in the second H . کار شاہنشاه من سربخشی است . کار شاہنشاه من زربخشی است
 لطف و مہر و کین بود B (۲۱۱۷) . جان بخشت hemistisch .

از دہ وجہ ترک و مزلفست H (۲۱۷۲) . جان A (۲۱۷۱) . کلابہ K . کلابہ G (۲۱۶۱)
 and so K, which omits و . The reading in the text is given in marg. H by a
 corrector. Bul. ترک مکفف G as in text.

جز عِزَّادُ الْمَلِكِ نای در خواص . در شفاعت مُصْطَفَى وارانه خاص
 بر جهید و زود در بجه فتاد . در زمان شه تیغِ فُهر از کف نهاد
 گنت اگر دیوست من بختیدمش . ور بلیسی کرد من پوشیدمش
 چونک آمد پای تو اندر میان . راضم گر کرد مجرم صد زیان
 ۲۹۴۰ صد هزاران خشم را توانم شکست . که ترا آن فضل و آن مقدار هست
 لایهات را هیچ نتوانم شکست . زآنک لایه تو یقین لایه منست
 گر زمین و آسمان برم زده . زانتقام این مرد بیرون نآمده
 ور شده ذره بذره لایه گر . او نبردی این زمان از تیغ سر
 بر تو من نهیم منت ای کریم . لیک شرح عزت نُست ای ندیم
 ۲۹۴۵ این نکردی تو که من کردم یقین . ای صفات در صفات ما دین
 تو درین مُتَعَمِّلِ فی عالمی . زآنک محمول منی فی حاملی
 مَا رَمِيتَ إِذْ رَمِيتَ كَشَنَةً . خویشتن در موج چون کف هشته
 لا شدی پهلوی اِلا خانه گیر . این عجب که هر اسیری هر امیر
 آنچه دادی تو ندادی شاه داد . اوست بس الله اَعْلَمُ بِالرَّشَاد
 ۲۹۵۰ وَاَنْ نَدِمْ رَسَنَهُ از زخم و بلا . زین شفیع آزد و برگشت از ولا
 دوستی برید زان مُخْلِص تمام . رو بمحیط کرد تا نارد سلام
 زین شفیع خویشتن بیگانه شد . زین تعجب خلق در افسانه شد
 که نه مجنونست یاری چون برید . از کسی که جانِ او را خرید
 وَا خریدش آن دم از گردن زدن . خالکِ نعلِ پاش بایستی شدن
 ۲۹۵۵ بازگونه رفت و یزاری گرفت . با چنین دلدار کین دارے گرفت

م پوشیدمش B (۲۹۴۸) . از خواص Bul. (۲۹۴۶)

خشم را نام شکست. BK Bul. خشم بنوام شکست A (۲۹۴۰)

چون کف کشته A (۲۹۴۷) . مُتَعَمِّلِ G (۲۹۴۶)

م اسیری م کیر A (۲۹۴۸)

زجر و بلا Bul. زخم بلا A (۲۹۵۰)

گر نه مجنونست. ABK Bul. (۲۹۵۴)

۲۱۱۰ هیچ عَقْدی بهر عَینِ خود نبود . بَلْکَ از بهرِ مقامِ رَیج و سود
هیچ نبود مُنْکری گِر بَنْگری . مُنْکری اش بهرِ عَینِ مُنْکری
بل برای فِهرِ خصمِ اندر حَسَد . یا فروزی جُستَن و اِظْهَارِ خود
وَأَنْ فروزی مِ پِی طِیعِ دِگَر . بَی معافِ چاشنی نَدَهد صُورِ
زَان مِ پِری چِرا این مِ کُنی . که صُورِ زَیْنست و معنی روشنی
۲۱۱۵ ورنه این گفتن چِرا از بهرِ جِیست . چونک صورتِ بهرِ عَینِ صورتِیست
این چِرا گفتن سَوال از فایده‌ست . جز برای این چِرا گفتن بَدست
از چِه رُو فایده جویی ای امین . چون بود فایده این خود همین
پس نُقُوشِ آسَمَان وَاَهْلِ زَمین . نیست حِکْمَتِ کَانَ بود بهرِ همین
گر حَکیمی نیست این ترتیبِ جِیب . و ر حَکیمی هست چون فعلش تَیْبست
۲۰۰۰ کس نَسازد نَقْشِ گِرمابه و خَضاب . جز پِی قصدِ صواب و ناصواب

مطالبه کردن موسی علیه السّلم حضرت را کی خَلَقْتَ خَلْقًا
وَأَهْلَكْتَهُمْ و جواب آمدن،

گفت موسی ای خداوند حساب . نقش کردی باز چون کردی خراب
تَر و ماده نقش کردی جان فزا . و آن گهان ویران کنی این را چِرا
گفت حق دانم که این پُرش ترا . نیست از اِنْکار و غفلت وز هوا
ورنه تَأْدیب و عتابِ کردی . بهرِ این پُرش ترا آزرده
۲۰۰۵ لَیْکَ میخوای که در افعالِ ما . باز جویی حِکْمَت و عِزّ بقا
تا از آن واقف کنی مر عام را . بُختِ گردانی بدین هر خال را

طبعی دگر ABH (۲۱۱۲) . که بنگری K (۲۱۱۱)

از چه رو جویی فواید B (۲۱۱۷) . می ترمی B (۲۱۱۴)

Heading: Bnl. حضرت خدایا .

خداوندی A (۲۰۰۱)

گفتن خلیل مر جبرئیل را علیهما السّلم چون پرسیدش کی
اَلْكَ حَاجَةٌ خلیل جوابش داد کی اَمَّا اِلَيْكَ فَلَا،

من خلیل و قسم و او جبرئیل . من نخواهم در بلا او را دلیل
۲۹۷۵ او ادب ناموخت از جبرئیل راد . که پرسید از خلیل حق مُراد
که مُرادت هست تا یارم کنم . ورنه بگریزم سبکباری کنم
گفت ابراهیم فی رو از میان . واسطه زحمت بود بَعْدَ اَلْعِیَان
بهر این دُنِیاست مُرْسَلِ رابطه . مؤمنان را زَانِک هست او واسطه
هر دل ار سامع بُدِی وَحْیِ نهان . حرف و صوتی گِ بُدِی اندر جهان
۲۹۸۰ گرچه او مَقْوِ حُفّت و بی سُرست . لیک کارِ من از آن نازکترست
کرده او کرده شاهست لیک . پیشِ ضعفم بد نهاندهست نیک
آنچ عینِ لطف باشد بر عوام . فخر شد بر نازنینان کرام
بس بلا و رنج می باید کشید . عامه را تا فرق را توانند دید
کین حُرُوفِ واسطه ای یارِ غار . پیشِ واصلِ خار باشد خار خار
۲۹۸۵ بس بلا و رنج بایست و قُفوف . تا رهد آن رُوحِ صاف از حُرُوف
لیک بعضی زین صدا گزتر شدند . باز بعضی صاف و بَرتر شدند
همچو آبِ نیل آمد این بلا . سعد را آبست و خون بر اشقیا
هرک پایان بین تر او مسعودتر . جد تر او کارد که افزون دید بر
زَانِک داند کین جهان کاشتن . هست بهر مَحْضَر و بر داشتن

رحمت. A (۲۹۷۷) . سبکباری کم. A (۲۹۷۶)

حرف و صوتی گریدی. A (۲۹۷۹)

بر عشق کیشان کرام. B اَلْكَ عین لطف. B (۲۹۸۳) and so H in marg.

فرق بتواند دید. Bul. فرق را داند دید. B (۲۹۸۲)

In A vv. ۲۹۸۵ and ۲۹۸۶ are transposed.

جهانی. A (۲۹۸۱) . جدّ او کارد. B (۲۹۸۸)

واجبست اظهار این نیت و تباہ . همچنانک اظهار گدما زکاه
بهر اظهارست این خلق جهان . تا نماند گنج حکمتها نهان
گفت کسرا گفت مخفیاً شنو . جوهر خود گم مکن اظهار شو

بیان آنک روح حیوانی و عقل جزوی و وهم و خیال

بر مثال دروغند و روح کی باقیست درین دروغ

همچو روغن پنهانست،

۲۰۴۰ جوهر صدقت خفی شد در دروغ . همچو طعم روغن اندر طعم دروغ
آن دروغت این تن فانی بود . راست آن جان ربانی بود
سالما این دروغ تن پیدا و فانی . روغن جان اندرو فانی و لاش
تا فرستد حق رسولی بنده . دروغ را در خمره جنباننده
تا بجنباند بهنجار و بن . تا بدانم من که پنهان بود من
۲۰۴۵ یا کلام بنده کان جزو اوست . در رود در گوش او کو وخی جوست
اُذن مؤمن وخی مارا داعی است . آئینان گوشتی قرین داعی است
همچنانک گوشت طفل از گشت مام . پُر شود ناطق شود او در کلام
ور نباشد طفل را گوش رشد . گفت مادر نشود گنگی شود
دایما هرگز اصلی گنگ بود . ناطق آنکس شد که از مادر شنود
۲۰۴۰ دانک گوشت کز و گنگ از آفتیست . که پذیرای دم و تعلیم نیست
آنک بی تعلیم بد ناطق خداست . که صفات او ز علتهما جداست

Heading: Bul. در بیان. ABK Bul. باقیست روح وحی که

(۲۰۴۰) ABHK Bul. همچنانک روغن اندر متن دروغ. corr. in marg. H.

(۲۰۴۱) A روغنت آن جان A. آن دروغت suppl. above گرچه دروغت A

(۲۰۴۸) B گر باشد

(۲۰۴۰) AH دم تعلیم In H و is suppl. above.

قاصدا سایل شدی در کاشفی . بر عوام ارچه که تو زان وافی
 زآنک نیم علم آمد این سؤال . هر بروی را نباشد این مجال
 هر سؤال از علم خیزد هر جواب . همچنانک خار و گل از خاک و آب
 ۲۰۱۰ هر ضلال از علم خیزد هم هدی . همچنانک تلخ و شیرین از ندا
 زآشنای خیزد این بغض و ولا . وز غذای خوش بود ستم و قوی
 مستنبد اعجبی شد آن کلم . تا عجبیانرا کند زین سر علم
 ما هم از وی اعجبی سازیم خویش . پاسخ آرم چون بیگانه پیش
 خرفروشان خصم یکدیگر شدند . تا کلید قفل آن عقد آمدند
 ۲۰۱۵ پس بفرمودش خدا اے ذوالباب . چون پرسیده ییآ بشنو جواب
 موسیای نخی بکار اندر زمین . تا تو خود هم وادی انصاف این
 چونک موسی گفت و شد گفتش تمام . خوشه‌هاش یافت خوبی و نظام
 داس یگرفت و مرا آنرا می‌برد . پس ندا از غیب در گوش رسید
 که چرا کشتی کنی و پروری . چون کالی یافت آنرا می‌بری
 ۲۰۲۰ گفت یا رب زان گم ویران و پست . که در اینجا دانه هست و کاه هست
 دانه لایق نیست در انبار کاه . کاه در انبار گندم هر تباه
 نیست حکمت این دورا آمیختن . فرق واجب می‌کند در بیختن
 گفت این دانش تو از کی یافتی . که بدایش یسدری بر ساختی
 گفت نمیزم سو داده اے خدا . گفت پس تمیز چون نبود مرا
 ۲۰۲۵ در خلایق رُوحهای پاک هست . رُوحهای تیره گُلناک هست
 این صدفها نیست در یک مرتبه . در یکی درست و در دیگر شبّه

۲۰۰۸) B آن مجال . ۲۰۰۹) A خار .

۲۰۱۱) AB Bul. قوی . A شدی .

۲۰۱۲) A اعجابا suppl. above .

۲۰۱۳) ABHK Bul. هدیکر , corr. in H.

۲۰۱۴) Bul. خود . ۲۰۲۰) A هست و دانه هست .

۲۰۲۲) B هر دورا . ۲۰۲۵) Bul. و گُلناک .

همچنانك چشم و بیند بخواب . بی مه و خورشید ماه و آفتاب
نوم ما چون شد آخ الموت ای فلان . زین برادر آن برادر را بدان
ور بگویندت که هست آن فرع این . مشو آنرا اسے مقلد بی یقین
و بیند خواب جانت وصف حال . که بیدارے نیینی بیست سال
۲۰۶۵ در پی تعبیر آن تو عمرها . و دوی سوے شہان با دها
که بگو آن خواب را تعبیر چیست . فرع گفتن این چنین سررا سگبست
خواب عامست این و خود خواب خواص . باشد اصل اجبا و اختصاص
پیل باید تا چو خسپد اوستان . خواب بیند خطه هندوستان
خر نبیند هیچ هندستان بخواب . خر ز هندستان نکردست اغتراب
۲۰۷۰ جان همچون پیل باید نیک زفت . تا بخواب او هند داند رفت تفت
ذکر هندستان کند پیل از طلب . پس مصور گردد آن ذکرش بشب
اذکروا الله کار هر اوباش نیست . از رجعی بر پای هر قلاش نیست
لیک تو آیس مشو هم پیل باش . و نه پیل در پی تبدیل باش
کیمیا سازان گردون را ببین . بشنو از میناگران هر دم طین
۲۰۷۵ نقش بندانند در جو فلک . کار سازانند بهر لی و لک
گر نبینی خلق مشکین جیب را . بنگر ای شب گور این آسیب را
هر دم آسیبست بر ادراک تو . تبیت تو تو رسته بین اثر خالک تو
زین بد ابرهیم آذم دید خواب . بسط هندستان دل را بی حجاب
لاجرم زنجیرها را بردرید . مملکت برهم زد و شد ناپدید
۲۰۸۰ آن نشان دید هندستان بود . که جهد از خواب و دیوانه شود
و فشانند خاک بر تدبیرها . و دراند حلقه زنجیرها

(۲۰۶۲) A om. ما and has یا suppl. after چون i.e. باشد for شد.

(۲۰۶۵) B تفسير آن . ABHK عامست .

(۲۰۶۸) AB Bul. خپد او شیان . (۲۰۷۲) A اذکر الله .

(۲۰۷۴) G تبذیل . (۲۰۷۷) A تبیت تو .

یا چو آدم کرده تلقینش خدا . بی حجاب مادر و دایه و ازا
 یا مسیحی که بتعلیم و دود . در ولادت ناطق آمد در وجود
 از برای دفع تهمت در ولاد . که نژادست از زنا و از فساد
 ۲۰۴۵ جُبُشی بایست اندر اجتهاد . تا که دوغ آن روغن از دل باز داد
 روغن اندر دوغ باشد چون عَدَم . دوغ در هستی بر آورده عَلم
 آنک هستی نی نباید هست پوست . و آنک فانی نی نباید اصل اوست
 دوغ روغن ناگرفتست و کُهن . تا بنگزینی به خَرَجش مکن
 هین بگردانش بدانش دست دست . تا نماید آنچه پنهان کرده است
 ۲۰۵۰ زَانک این فانی دلیل باقی است . لایه مستان دلیل ساقی است

مثال دیگر هم درین معنی،

هست باز بهای آن شیر عَلم . مُغیرے از بادهای مکتَم
 گر نبودی جُبُش آن بادهای . شیر مُرده گگ بجستی در هوا
 زان شنای باد را گر آن صَباست . یا دَبُورست این بیان آن خفاست
 این بَلَن مانند آن شیر عَلم . فکر می جنبانند او را دم بدم
 ۲۰۵۵ فکر کان از مشرق آید آن صَباست . و آنک از مغرب دَبُور با وِباست
 مشرق این بادِ فکرست دیگرست . مغرب این بادِ فکرست زان سرست
 مه جهادست و بود شرفش جهاد . جانِ جانِ جان بود شرفِ فُواد
 شرق خورشیدی که شد باطنِ فُروز . فُشُر و عکس آن بود خورشیدِ روز
 زَانک چون مرده بود تن بی لَهب . پیش او نه روز بنماید نه شب
 ۲۰۶۰ ورنه نباشد آن چو این باشد تمام . بی شب و بی روز دارد انتظام

شیر بی جان B (۲۰۵۲) . دایه و ازا GH (۲۰۴۲)

شرفش فواد Bal. خورشید است K (۲۰۵۷) . دَبُورست و وِباست B (۲۰۵۵)

باشد انتظام B (۲۰۶۰) . بی شب AH (۲۰۵۶)

آنچنان پُرسد ز دود و دَرَد شاه . که نی یابید در وے راه آه
خواست مردن قَالَش بی کار شد . عمر مانده بود شه بیدار شد
۲۰۹۰ شادی آمد ز بیداریش پیش . که ندید بود اندر غیر خویش
که ز شادی خواست هم فانی شدن . پس مطوق آمد این جان و بدن
از دم غم می بمیرد این چراغ . و ز تر شاد میبرد اینت لاغ
در میان این دو مرگ او زنده است . این مطوق شکل جای خند است
شاه با خود گفت شادی را سبب . آنچنان غم بود از تسبیب رب
۲۰۹۵ ای عجب يك چیز از يك رُوی مرگ . و آن يك رُوی دگر احبا و برگ
آن یکی نسبت بدان حالت هلاك . باز هر آن سوه دیگر امتساک
شادی تن سوی دنیا وے کمال . سوی روز عاقبت نقص و زوال
خنده را در خواب هر تغییر خوان . گریه گوید با دریغ و اندهان
گریه را در خواب شادی و قَرَح . هست در تعبیر ای صاحب مَرَح
۲۱۰۰ شاه اندیشید کین غم خود گذشت . يك جان از جنس این بدظن گشت
ور رسد خاری چنین اندر قدَم . که رُود گل یادگاری باید مر
چون فنار شد سبب بی منتهی . پس گدایان راه را بندیدیم ما
صد دریغ و دَر سوی مرگ لدیغ . می کند اندر گشادن ژبغ ژبیغ
ژبیغ ژبیغ تلخ آن دَرهای مرگ . نشنود گوش حریص از حرص برگ
۲۱۰۵ از سوی تن دَردها بانگ دَرست . و ز سوی خصمان جفا بانگ دَرست
جان سر بر خوان دی فهرست طب . نار علنها نظر کن مُلتهب

آه راه . B در وی راه راه . A (۲۰۸۸)

که ندید . Bul. (۲۰۶۰) . بود و شه . A (۲۰۸۱)

این یکی K (۲۰۶۶) . پس . B Bul. as in text. B Bul. (۲۰۹۱) AGHK

A (۲۱۰۰) with بد شاد in marg. After this verse Bul. adds:

چشم زخمی زین میادا که رسد . یادگاری باید مر گسراو رود

bis. بانگ دَرست B (۲۱۰۵) . اندر گشادی B . مرگ مُزبیغ B (۲۱۰۴)

جان و سر . Bul. جان و سر . G جان و سر . K (۲۱۰۶)

آنچنان که گشت پیغمبر ز نور . که نشانش آن بود اندر صدور
که بجای آرد از دایر القُرور . هم انابت آرد امر دایر السُرور
بهر شرح این حدیثِ مُصطَفی . داستانی بشوای یارِ صفا

حکایت آن پادشاهزاده کی پادشاهی حقیقی بوی روی نمود، یَوْمَ
يَفِرُّ الْهَرَّةُ مِنْ أَخِيهِ وَأُمِّهِ وَأَبِيهِ تقد و شد، پادشاهی
این خاک توده کودک طبعان کی قلعه گیری نام کنند آن کودک
کی چهره آید بر سر خاک توده بر آید و لاف زند کی قلعه مراست
کودکان دیگر بر وی رشک برند کی التُّرابُ رَبِيعُ الصَّبَّانِ،
آن پادشاهزاده چو از قید رنگها برست گفت من این خاکهای
رنگین را همان خاکِ دُونِ می گویم زر و اطلس و اکسون غنی گویم
من ازین اکسون رستم بیکسون رفتم، وَآتَيْنَاهُ الْحُكْمَ صَبِيًّا
ارشاد حق را مُرور سالها حاجت نیست در قدرتِ کُنْ
فَبِكُونِ هیچ کس سخن قابلیت نگوید،

۲۰۸۵ پادشاهی داشت يك بُرنا پسر . باطن و ظاهر مزین از هنر
خواب دید او کآن پسر ناگه بُرد . صافی عالم بر آن شه گشت دُرد
خشک شد از تابِ آتشِ مَشْكِ او . که نماید از تَفْرِ آتشِ اَشْتِ او

پیغامبر BGHK (۲۰۸۲)

Heading: Bul. پادشاه حقیقی. A om. الصبان. Bul. چون از قید. The words
هیچ کس کی AB Bul. بیکسون جستم. G. Bul. are suppl. in marg. و اکسون

ظاهر و باطن B (۲۰۸۵)

بدان شه K (۲۰۸۶)

شاه خود این صالحست آزاد اوست . فی اسیر حرص فرجست و گلوست
 مر اسیران را لقب کردند شاه . عکس چون کافور نام آن سیاه
 شد مفازه بادیه خون خوار نام . نیکبخت آن پسر را کردند علم
 ۲۱۲۵ بر اسیر، شهوت و خشم و امل . بر نوشته میر یا صدر اجل
 آن اسیران اجل را علم داد . نام امیران اجل اندر بلاد
 صدر خوانندش که در صف نغال . جان او پست یعنی جاه و مال
 شاه چون با زاهدی خویشی گزید . این خبر در گوشِ خاتونان رسید

اختیار کردن پادشاه دختر درویش زاهدی را از جهت پسر
 و اعتراض کردن اهل حرم و ننگ داشتن ایشان از
 پیوندی درویش،

مادر شهزاده گفت از تنصِ عقل . شرط کُنُوت بود در عقل نقل
 ۲۱۲۶ تو زُشج و بخل خواهی وز دها . تا بیندے پور مارا برگدا
 گفت صالح را گدا گفتن خطاست . کو غی القلب امر داد خداست
 در فسادت می گریزد از تقی . نه از لیبی و کَل همچون گدا
 قَلتی کان از فسادت وز نفاست . آن زَقَر و قَلت دُونان جداست
 حبه آن گر بیابد سر نهد . وین زگنج زر بهمت می جهد
 ۲۱۲۷ شه که او از حرص قصد هر حرام . می کند او را گدا گوید هُمار

(۲۱۲۲) A Bul. حرص و فرجست.

(۲۱۲۴) AB Bul. خون خواره. ABHK Bul. کردند for گوید, corr. in marg. H.

Heading: B کردن شاه. B om. کردن after اعتراض. A حرم.

(۲۱۲۶) Bul. در عقل و نقل, and so corr. in K. B در شرع نقل.

(۲۱۲۷) ABH گدا.

(۲۱۲۵) B شاه کو از حرص.

ز آن همه غُرما درین خانه رَهست . هر دو گای پُر ز کُز دَمها چَهست
 باد تَدست و چراغِ آبِ تَره . زو بگِیرام چراغِ دیگَره
 تا بود کر هر دو یَک وافی شود . گر بیاد آن یَک چراغ از جا رود
 ۴۱۱۰ همچو عارف کز تن ناقص چراغ . شمع دل افروخت از بهر فراغ
 تا که روزی کین ببرد ناگهان . پیش چشم خود نهد او شمع جان
 او نکرد این فهم پس داد از غرر . شمع فانی را بفانی دگر

عروس آوردن پادشاه فرزند خود را از خوف انقطاع نسل،

پس عروسی خواست باید بهر او . تا نماید زین تزویج نسل رو
 گر رود سوے فنا این باز باز . فرخ او گردد ز بقدر باز باز
 ۴۱۱۰ صورت این باز گر زینجا رود . معنی او در وکد باقی بود
 بهر این فرمود آن شام نیبه . مُصْطَفَی که الولد یسرُ آیه
 بهر این معنی همه خلق از شَغَف . می یآموزند طفلان را حَرْف
 تا بماند آن معانی در جهان . چون شود آن قالب ایشان نهان
 حق بیکمیت حَرصشان دادست جد . بهر رشد هر صغیر مُستعد
 ۴۱۲۰ من م از بهر دَوارِ نسلِ خویش . جُفت خواهر پور خود را خوب کیش
 دختره خواهم ز نسلِ صالحی . فی ز نسلِ پادشاهی کالمی

ز کُز دَمها (۴۱۰۷) BGHK, and H in marg. غُرما as a variant. G ز کُز دَمها.

(۴۱۰۸) G بادِ with *idfat*. (۴۱۰۹) Bal. کافی شود.

(۴۱۱۰) H که از تن. AB ناقص چراغ.

(۴۱۱۱) A تا کی روزی. A Bal. این ببرد.

(۴۱۱۲) B از غرور. A این نکرد او فهم پس داد او ظفر. G از غرر as in text.

(۴۱۱۳) Bal. نسل او. (۴۱۱۴) AB از شغف.

(۴۱۱۵) AK این قالب. (۴۱۱۶) Bal. دادست و جد.

(۴۱۱۷) B Bal. پادشاه. Bal. طالحی.

پس یقین گشتش که مَطْلَقِ آن سِرِست . چاره اورا بعد ازین لابه گریست
 بجای کرد او که فرمانت رواست . غیرِ حق بر مُلْکِ حق فرمان کِراست
 لیک این مسکین همی سوزد چو عُود . دست گیرش ای رحیم و ای وُدود
 تا زیا رَب یا رَب و افغانِ شاه . ساحرے اُستاد پیش آمد زراه

مستجاب شدن دعای پادشاه در خلاص پسرش از جادوی کابلی،

۲۱۶۰ او شنبه بود از دُور این خبر . که اسیرِ پیره زن گشت آن پسر
 کانت عجزه بود اندر جادوی . بی نظیر و امین از مثل و دوی
 دست بر بالای دستِ ای فتی . در قن و در زور تا ذاتِ خدا
 منتهای دستها دستِ خداست . بجز بی شک منتهای سَلْهاست
 هم ازو گیرند مایه ابرها . هر بدو باشد نهایت سب را
 ۲۱۶۵ گفت شاهش کین پسر از دست رفت . گفت اینک آمد در درمان رفت
 نیست همتا زال را زین ساحران . جز من دای رسیده زان کران
 چون کفِ موسی بآمر کردگار . نک بر آر من ز سحر او تبار
 که مرا این علم آمد زان طرف . نه ز شاگردی سحر مستخف
 آمد تا بر گشایم سحر او . تا نماند شاهزاده زرد زو
 ۲۱۷۰ سوی گورستان برو وقتِ سحر . پهلوی دیوار هست اسپید گور

which is given لابه گریست for بیچاره گشت H. بعد از آن A. چاره او. Bul. (۴۱۰۶)
 in marg. as a correction. B. بیچاره گشت.

and so corr. in marg. H. می کرد او که هم فرمان تراست BK Bul. (۴۱۰۷)

Heading: Bul. پسر ازین جادوی.

از مثل دوی A. Bul. (۴۱۶۱). شد آن پسر B. که شنبه بود B. (۴۱۶۰)

هم بدو شد نهایت A. (۴۱۶۴). Bul. منتهای جویهاست.

In H. زیرک (۴۱۶۶). این پسر AB Bul. (۴۱۶۵).

گفت گو شهر و قلاع اورا جهاز . یا تشار گوهر و دینار ریز
گفت رو هر که غم دین برگزید . باقی غمها خدا از وی برید
غالب آمد شاه و دادش دختری . از نژاد صالحی خوش جوهری
در ملاحت خود نظیر خود نداشت . چهره اش تابان تر از خورشید چاشت
۲۱۴۰ حسن دختر این خصالش آنچنان . کز نکویی ننگنجد در بیان
صید دین کن تا رسد اندر تبع . حسن و مال و جاه و بخت منتفع
آخرت قطار اشتر دان بملک . در تبع دنیایش همچون پشم و پشک
پشم بگزینی شتر نبود ترا . ور بود اشتر چه قیمت پشم را
چون بر آمد این نکاح آن شاه را . با نژاد صالحان بی مرا
۲۱۴۵ از قضا کپیرکی جادو که بود . عاشق شهزاده با حسن و جود
جادوی کردش عجزه کابلی . یکی برد زان رشک یحرم بایلی
شه پچه شد عاشق کپیر زشت . تا عروس و آن عروسی را بهشت
یک سیه دیوی و کابولی زنی . گشت بر شهزاده ناگه ره زنی
آن نودساله عجوزی گنه گس . نه بخرد هشت آن ملک را و نه نس
۲۱۵۰ تا بسالی بود شهزاده اسیر . بوسه جایش نعل کش گنه پیر
صحبت کپیر اورا می درود . تا زکاهش نیم جانی مانده بود
دیگران از ضعف وی با درد سر . او ز سکر سحر از خود بی خبر
این جهان بر شاه چون زندان شد . وین پسر بر گریه شان خندان شد
شاه بس بیچاره شد در برد و مات . روز و شب می کرد قربان و زکات
۲۱۵۵ زآنک هر چاره که می کرد آن پدر . عشق کپیرک همی شد بیشتر

مرکو غم Bul. (۲۱۴۷) . اورا چهیز H Bul. (۲۱۴۶)

خوش گوهری AH Bul. H. AH Bul. corr. in marg. از نژاد عالی AH (۲۱۴۸)

تخت و منتفع A (۲۱۴۱) . ننگنجد در میان H (۲۱۴۰)

عجز B Bul. (۲۱۴۶) . کابلی B (۲۱۴۸) . کپیرک B (۲۱۴۵)

بیچاره و در برد A (۲۱۵۴)

گفت رَو من یافتم دارُ الشُّرور . و رهیدم از چَه دارُ الغُرور
همچنان باشد چو مؤمن راه یافت . سوی نور حق ز ظلمت رُوی تافت

در بیان آنک شهزاده آدمی پچه‌است خلیفه خداست پدرش
آدم صفی خلیفه حقّ مسجود ملائک و آن کبیر کابلی
دنیاست که آدمی پچه را از پدر ببرد بسحر و انبیا و
اولیا آن طیب تدارک کننده،

اے برادر دانه شهزاده تُوے . در جهان کهنه زاده از نَوی
۴۱۹۰ کابلی جادو این دُنیاست کو . کرد مردانرا اسیر رنگ و بُو
چون در افگندت درین آلوده رُوذ . دم بدم میخوان و دم نل آغُوذ
تا رمی زین جادوی و زین قَلق . استعاذت خواه از رَبُّ الْفَلَق
ز آن نبی دُنیا را سحاره خواند . کو باقُسون خلق را در چَه نشاند
هین فسون گرم دارد گند پیر . کرده شاهانرا دم گرمش اسیر
۴۱۹۵ در درون سینه نَقائات اوست . عَقَدَهای سحر را رِائیات اوست
ساحره دنیا قوی دانا زنیست . حَلّ سحر او پای عامه نیست
ور گشاده عَقَدِ او را عقلها . انبیا را گی فرستاده خدا
هین طلب کن خوش دَی عَقَد گشا . رازدان یَفْعَلُ اللَّهُ مَا بَشَا
همچو ماهی بسته است او بَشَت . شاهزاده ماند سالی و تو شَصَت

رو بنافت B (۴۱۸۸)

Heading: A om. در بیان before. K Bul. خلیفه زاده خداست. A کبیرک. A om.
from انبیا و to کنند. Bul. کننداند.

۴۱۹۱) A آلوده زود . ۴۱۹۲) A که باقُسون .

۴۱۹۷) B گر گشادی . ۴۱۹۶) B بسته کردت .

سوی قبله باز کاو آن جای را . تا ببینی قدرت و صنع خدا
 بس درازست این حکایت تو ملول . زُبده را گویم رها کردم فضول
 آن گِرِه‌های گران را برگشاد . پس زبخت بُورِ شهر را راه داد
 آن پسر با خویش آمد شد دوان . سوے تخت شاه با صد امتحان
 ۲۱۷۵ سجد کرد و بر زمین یزد ذَقَن . در بَقَل کرده پسر تیغ و کَن
 شاه آیین بَسَت و اهل شهر شاد . و آن عروس ناامید بی‌مُراد
 عالم از سر زنش گشت و پُر فروز . ای عجب آن روز روز امروز روز
 يك عروسی کرد شاه اورا چنان . که جَلاب قند بد پیش سگان
 جادوے کپیر از غصه بُمرد . رُوی و خُوی زشت فا مالک سپرد
 ۲۱۸۰ شاه‌زاده در تعجب مانده بود . کز من او عقل و نظر چون در ربود
 نو عروسی دید همچون ماهِ حُسن . که می‌زد بر ملیحان راهِ حُسن
 گشت بی‌هوش و بَرُو اندر فتاد . تا سه روز از جسم وی گم شد فُواد
 سه شبانروز او زخود بی‌هوش گشت . تا که خلق از غشی او پرجوش گشت
 از گلاب و انر علاج آمد بنود . اندک اندک فهم گشتش نیک و بد
 ۲۱۸۵ بَعْدِ سالی گشت شاهش در سخن . کای پسر یاد آر از آن یارِ کهن
 یاد آور زان فصیح و زان فراش . تا بدین حد بی‌وفا و مُرمیاش

(۲۱۷۲) B گذشتم از فضول. After this verse a later hand has added in marg. H:

سوی گورستان برفت آن شاه زود . گور را آن شاه در دم بر گشود
 جادوها دید پنهان اندر او . صد گره بر بسته بر یکسار مو
 این دو بیت در بعضی نسخ دیده شد لیکن ظاهر آنستکه نه از جناب پرهست واته اعلم
 اما درین معنی مناسبت دارد بنابرین در معنی تقدیر خواهد کرد

جَلاب و قند AH کرد نه (۲۱۷۸) AH. بی‌امید نامراد B (۲۱۷۶)

با مالک Bul. (۲۱۷۴)

از چشم او B. از چشم او AH Bul. (۲۱۸۲)

که پسر یاد آر Bul. در رمز B. در رمز H. در رمز یاد آر A apparently (۲۱۸۵)

and so H in marg.

و شر میاش A. و آن فراش AH (۲۱۸۶)

۲۲۲۰ از قصور چشم باشد آن عشار . که نبیند شب و بالا کوزار
 بوی پیراهان یوسف کن سَند . ز آنک بُویش چشم روشن ی کند
 صورت پنهان و آن نور جین . کرده چشم انیسارا دُوربین
 نور آن رُخسار بَرهاند زنار . هین مشو فافع بنور مُستعار
 چشم را این نور حالی بین کند . جسم و عقل و روح را گرگین کند
 ۲۲۲۵ صورتش نورست و در تحقیق نار . گر ضیا خواهی دودست از وی بدار
 دمر بدم در رُو فتد هر جا رود . دید و جانی که حالی بین بود
 دُور بیند دُوربین بی هنر . همچنانک دُور دیدن خواب در
 خفته باشی بر لب جو خشک لب . ی دوی سوی سراب اندر طلب
 دُور ی بینی سراب و ی دوی . عاشق آن ینش خود ی شوی
 ۲۲۳۰ ی زنی در خواب با یاران تو لاف . که منم بینایل و پرده شکاف
 نک بدان سو آب دیدم هین شتاب . تا رویم آنجا و آن باشد سراب
 هر قدر زین آب تازی دُورتر . دَوَدان سوی سراب با غرر
 عین آن عزمت حجاب این شه . که بنو پیوسته است و آمد
 بس کسا عزمی بجایی ی کند . از منای گان غرض در وی بود
 ۲۲۳۵ دید و لاف خفته ی ناید بکار . جز خیالی نیست دست از وی بدار
 خوابناکی لیک هم بر راه خُصپ . الله الله بر ره الله خُصپ
 تا بود که سالکی بر تو زند . از خیالات نُعاست برگد
 خفته را گر فکر گردد همچو موی . او از آن دِقت نیابد راه گوی
 فکر خفته گر دوتا و گر سه تاست . هم خطا اندر خطا اندر خطاست

H باشد آن عنور عشار with suppl. above. A باشد آن عنور H (۲۲۲۰)
 شب و بالا را چهار Bul. K. کوزار with suppl. above. شب و بالا را زور

و. A om. (۲۲۲۵) چشم و عقل BK. چشم عقل A (۲۲۲۶)

دیدت جانی A. بر رو فتد Bul. (۲۲۲۶)

در دیدن خواب در A. دوربین بی هنر A (۲۲۲۷)

نیک هم Bul. (۲۲۲۶) با غرر H (۲۲۲۲) آن جنبش خود Bul. (۲۲۲۹)

۲۲۰۰ شصت سال از شستِ او در محنتی . نه خوشی نه بر طریق سستی
 فاسفی بدبخت نه دُنیاات خوب . نه رهید از وِیال و از دُنب
 نفخِ او این عُددهارا سخت کرد . پس طلب کن نفخِ خلاقِ فرد
 تا نَفَخْتُ فِیهِ مِنْ رُوحِی ترا . و رهاند زین و گوید بر سر آ
 جز بَنَفَخِ حق نسوزد نفخِ سحر . نَفَخِ قهرست این و آن دم نَفَخِ مهر
 ۲۲۰۵ رحمتِ او سابق است از قهرِ او . سابقی خواهی بر و سابق بچو
 تا رسی اندر نفوسِ زُوجت . کای شه مسحور اینک مَخْرَجت
 با وجودِ زال نآید انحلال . در شیکه و در برِ آن پُر دلال
 نه بگفتست آن سراجِ اُمتان . این جهان و آن جهانرا صَرّان
 پس وصالِ این فراقِ آن بود . صَحّتِ این تن سقامِ جان بود
 ۲۲۱۰ سخت می آید فراقِ این مَر . پس فراقِ آن مَقَر دان سخت تر
 چون فراقِ نقشِ سخت آید ترا . تا چه سخت آید ز نقاشش جدا
 ای که صبرت نیست از دنیایِ دون . چونت صبرست از خدا ای دوست چون
 چونک صبرت نیست زین آبِ سیاه . چون صَبوری داره از چشمه اله
 چونک بی این شرب کم داری سُکون . چون ز آبِ راری جدا وز بَشَرُون
 ۲۲۱۵ گر بینی یَک نَفَسِ حُسنِ وُدود . اندر آتش افگی جان و وجود
 جیفه بینی بعد از آن این شرب را . چون بینی کَر و فَرِ قُرب را
 همچو شه زاده رسی در یارِ خویش . پس برون آری ز پا تو خارِ خویش
 جهد کن در بی خودی خود را یاب . زودتر وَاَللّهُ اَعْلَمُ بِالصَّواب
 هر زمانی هین مشو با خویش جُفت . هر زمان چون خر در آب و رگل میفت

در هر آن A و. (۲۲۰۷) A om. GH (۲۲۰۴) نفع مهر as in text.

ز نقاش خدا A. فریق نقش A (۲۲۱۱). آن این A (۲۲۱۰).

صبر چون داری زحق ای دوست چون Bul. (۲۲۱۲).

جانرا چو عود B (۲۲۱۵) B om. (۲۲۱۴).

In A the hemistichs are transposed, but the error is indicated. (۲۲۱۶).

هر زمان مانند خر در گل میفت B (۲۲۱۹).

۲۲۵۰ با پدر از تو جنایی می‌رود . آن پدر در چشم تو سگ می‌شود
آن پدر سگ نیست تأثیر جناست . که چنان رحمت نظر را سگ‌نماست
گرگ می‌دیدند یوسف را بچشم . چونک اخوان را حسودی بود و خشم
با پدر چون صلح کردی خشم رفت . آن سگی شد گشت بابا یار تفت

بیان آنک مجموع عالم صورت عقل گشت چون با عقل کل
بکثر روی جفا کردی صورت عالم ترا غم فزاید اغلب احوال
چنانک دل با پدر بد کردی صورت پدر غم فزاید ترا و نتوانی
رویش را دیدن اگرچه پیش از آن نور دیده بوده
باشد و راحت جان،

کل عالم صورت عقل کل است . کوست بابای هر آنک اهل قل است
۲۲۶۰ چون کسی با عقل کل کمران فرزد . صورت کل پیش او هم سگ نمود
صلح کن با این پدر عاقی بهل . تا که فرش زر نماید آب و رگل
پس قیامت نغدد حال تو بود . پیش تو چرخ و زمین مبدل شود
من که صلح دایما با این پدر . این جهان چون جنتسم در نظر
هر زمان تو صورتی و تو جمال . تا ز تو دیدن فرو میرد ملال
۲۲۶۵ من می‌بینم جهان را بر نعیم . آباها از چشمها جوشان مُقیم
بانگ آبش می‌رسد در گوش من . مست می‌گردد ضمیر و هوش من
شاخها رقصان شد چون تاییان . برگها کفزن مثال مُطربان

این پدر A (۲۲۵۶) . از پدر یا تو A (۲۲۵۵)

Heading: Bul. در اغلب A om. بد کردی و دل G om. بد کردی, which is suppl. in marg.

هر آنگاه B (۲۲۵۹)

۲۲۴۰ موج بر وی می‌زند بی احتراز. خفته پویان در بیابان دراز
خفته می‌بینند عطشهای شدید. آب اَقْرَبُ مِنْهُ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ

حکایت آن زاهد کی در سال قحط شاد و خندان بود با مفلسی
و بسیاری عیال و خلق می‌مردند از گرسنگی گفتندش چه
هنگام شادیست کی هنگام صد تعزیتست گفت مرا باری نیست،

همچنان کان زاهد اندر سال قحط. بود او خندان و گریان جمله رَهْط
پس بگفتندش چه جای خنده است. قحط بیخ مؤمنان بر کده است
رحمت از ما چشم خود بردوختست. ز آفتاب تیز صحرا سوخته است
۲۲۴۵ کشت و باغ و رز سیه استاده است. در زمین نم نیست نه بالا نه پست
خلق می‌میرند زین قحط و عذاب. ده ده و صد صد چوماهی دور از آب
بر مسلمانان نمی‌آری تو رَحْمٌ. مؤمنان خویشند و یك تن نَحْمٌ و لَعْمٌ
رَنجِ یك جزوی زتن رنج همه است. گر کم صلح است یا خود ملحه است
گفت در چشم شما قحط است این. پیش چشم چون بهشت است این زمین
۲۲۵۰ من می‌بینم بهر دشت و مکان. خوشها آنه رسیده تا میان
خوشها در موج از باد صبا. بر بیابان سبزتر از گندنا
ز آزمون من دست بر وی می‌زنم. دست و چشم خویش را چون برکنم
یار فرعون تنید ای قوم دون. ز آن نماید مرثا را نبل خون
یار موسی خرد گردید زود. تا نماند خون و بیند آب رود

نشته او اندر بیابان دراز B (۲۲۴۰)

گفت باری مراست A. که چه هنگام Bul. کثرت عیال Bul. Heading:

بالا و پست Bul. and so A. بی بالا بی پست H (۲۲۴۵)

باز فرعون A (۲۲۵۲). بر بیابان A (۲۲۵۱). خویشند یك تن A (۲۲۴۷)

یار موسی A (۲۲۵۱)

قشرهای خشك را جا آتش است . قشر پیوسته به مغز جان خوش است
 مغز خود از مرتبه خوش برترست . برترست از خوش که لذت گسترست
 ۲۲۸۵ این سخن پایان ندارد باز گردد . تا بر آرد موسم از بحر گردد
 در خور عقل عوام این گفته شد . از سخن باقی آن بنهفته شد
 زر عقل ریزه است اے متهم . بر قراضه مهر یکه چون نیم
 عقل تو قیمت شد بر صد مهم . بر هزاران آرزو و طم و ریر
 جمع باید کرد اجزارا بعشق . تا شوی خوش چون سرفند و دیشق
 ۲۲۹۰ جو جوی چون جمع گردی ز اشنباه . پس توان زد سر تو سکه پادشاه
 ور زینفالی شوی افزون تو خلم . از تو سازد شه یکی زرینه جام
 پس برو هر نام و هر القاب شاه . باشد و هر صورنش ای وصل خواه
 تا که معشوق بود هم نان هم آب . هر چراغ و شاهد و نقل و شراب
 جمع کن خود را جماعت رحمت . تا توانم با تو گفت آنچه هست
 ۲۲۹۵ زانک گفت از برای باور بست . جان شرک از باوری حق بر بست
 جان قیمت گشته بر حق فلک . در میان شصت سودا مشترک
 پس خموشی به دهد او را ثبوت . پس جواب احقنان آمد سکوت
 این هم دامن ولی مستی تن . یگشاید بی مراد من دهن
 آنچنانک از عطسه و از خامیاز . این دهان گردد بناخواه تو باز

جان آتش است A (۲۲۸۲)

مغز خود را مرتبه A (۲۲۸۴)

این سخن ABK (۲۲۸۶)

مهر و سکه AB (۲۲۸۷)

شاه يك زرینه B (۲۲۹۱)

نان و آب AH (۲۲۹۲)

باوری حق A . باور بست A (۲۲۹۵)

خموشی چه دهد A (۲۲۹۷)

برق آینه‌ست لامع از نَمَد . گر نماید آینه تا چون بود
از هزاران می‌گویم من یکی . زآنک آگدست هر گوش از شکی
۲۲۷۰ پیش وَّم این گفت مژده دادست . عقل گوید مژده چه نقد منست

قصه فرزندان عَزِیر علیه السَّلم کی از پدر احوال پدر می‌پرسیدند
می‌گفت آری دیدمش می‌آید بعضی شناختندش بیهوش شدند بعضی
شناختند می‌گفتند خود مژده داد این بیهوش شدن چیست،

همچو پوران عَزِیر اندر گذر . آمد پُرسان ز احوال پدر
گفته ایشان پیر و باباشان جوان . پس پدرشان پیش آمد ناگهان
پس پرسیدند ازو کای ره‌گذر . از عَزِیر ما عجب دارم خبر
که کسی مان گفت کامروز آن سَنَد . بَعْدِ نوبدی زیرون می‌رسد
۲۲۷۵ گفت آری بَعْدِ من خواهد رسید . آن یکی خوش شد چو این مژده شنید
بانگ می‌زد کای مَبِشَر باش شاد . وآن دگر بشناخت بیهوش افتاد
که چه جای مژده است ای خیره‌سَر . که در افتادم در کان شکر
وَمَم را مژده‌ست و پیش عقل نقد . زآنک چشم وَّم شد محبوب نقد
کافران را دزد و مؤمن را بشیر . لیک نقد حال در چشم بصیر
۲۲۸۰ زآنک عاشق در دَم نقدست مست . لاجرم از کفر و ایمان برترست
کفر و ایمان هر دو خود دربان اوست . کوست مغزو کفر و دین او را دو پوست
کفر فشر خنک رُو بر تافته . باز ایمان فشر لذت یافته

(۲۲۷۸) A in marg. خود for تا.

Heading: ABK om. علیه السَّلم. B عزیر میگفت آری. ABK Bul. این بیهوشی چیست.

(۲۲۷۴) Bul. امروز. (۲۲۷۴) K پس for چون.

(۲۲۷۵) AB آن مژده.

(۲۲۸۰) Bul. دیدم نقدست و مست.

این خرد از گور و خاکی نگذرد. وین قَدَمِ عرصه عجایب نَسپرد
 زین قَدَمِ وین عقل رَوِ یزار شو. چشم غیبی جوی و برخوردار شو
 همچو موسی نور کی یابد زجیب. سخره اسناد و شاگرد کتاب
 ۲۲۱۵ زین نظر وین عقل ناید جز دوار. پس نظر بگذار و بگزین انتظار
 از سخن گوی مجوسید ارتفاع. منظر را به زگفتن استماع
 منصِب تعلیم نوع، شهوتست. هر خیالِ شهونی در ره بُست
 گر بنفش پی بردی هر فضول. کی فرستادی خدا چندین رسول
 عقل جزوی همچو برقست و درخش. در درختی کی توان شد سوی و خش
 ۲۲۲۰ نیست نور، برق بهر ره بری. بلك امرست ابر را که برگری
 برق عقل ما برای گریه است. تا بگری نیستی در شوق هست
 عقلِ کودک گفت بر کتاب تن. لیک نتواند بخود آموختن
 عقل رنجور آردش سوی طیب. لیک نبود در دوا عقلش مُصیب
 نك شیاطین سوی گردون شدند. گوش بر اسرارِ بالا میزدند
 ۲۲۲۵ میبودند اندکی زان رازها. تا شهب می راندشان زود از سما
 که روید آنجا رسول آمدست. هرچ میخواستند زو آید بدست
 گر می جوسید دُر بی بها. اَدْخُلُوا الْآبِیَاتِ مِنْ أَبْوَابِهَا
 میزن آن حلقه در و بر باب بیست. از سوه بلر فلکنتان راه نیست
 نیست حاجتتان بدین راه دراز. خاکی را داده ایم اسرارِ راتر
 ۲۲۳۰ پیش او آید اگر خاین نبید. تَشَكَّرْ گردید ازو گرچه نبید
 سبزه رویاند زخاکت آن دلیل. نیست کم از سَمِ اسبِ جبرئیل
 سبزه گردد تازه گردی در نوی. گر تو خاك اسبِ جبرئیل شوی

گور خاکی A (۲۲۱۲)

شاگرد کتب Bul. (۲۲۱۴)

خیالی A Bul. نوعی B (۲۲۱۷)

ره بردی A (۲۲۱۸)

بهر شوق AH (۲۲۲۱) corr. in H.

ازو آید B (۲۲۲۶)

گردید اگرچه خود نبید B (۲۲۲۰)

از نوی Bul. (۲۲۲۲)

تفسیر این حدیث کی اِنِّی لَا سْتَغْفِرُ اللَّهَ فِی كُلِّ یَوْمٍ
سَبْعِینَ مَرَّةً،

۲۴۰۰ همچو پیغمبر زگفتن وز نشار . توبه آرمر رُوز من هفتاد بار
ایک آن مستی شود توبه‌شکن . منی است این مستی تن جامه‌کن
حکمت اظهار تاریخ دراز . مستی انداخت بر دانای راز
راز پنهان با چین طبل و علم . آب جوشان گشته از جَفّ الْقَلَمِ
رحمت بی‌حد روانه هر زمان . خفته‌اید از دَرکِ آن ای مردمان
۲۴۰۵ جامه خفته خورد از جوی آب . خفته اندر خواب جویای سراب
ی‌دود کالنجای بُوی آب هست . زین تفکر راه را بر خویش بست
ز آنک آنجا گفت زینجا دُور شد . بر خیالی از حق مهجور شد
دُورینانند و بس خفته‌روان . رحمتی آریدشان ای ره‌روان
من ندیدم تشنگی خواب آورد . خواب آرد تشنگی بی‌خرد
۲۴۱۰ خود خرد آنست کو از حق چرید . نه خرد کانرا عطار د آورد

• بیان آنک شغل جزوی تا بگور بیش نبیند در باقی مقلد
اولیا و انبیاست،

پیش‌بینی این خرد ناگور بود . و آن صاحب‌دل بنفع صور بود

Heading: ABK Bul. در تفسیر Bul. حدیث شریف.

حکمت و اظهار B (۲۴۰۴). پیغامبر ABGHK (۲۴۰۰).

ی‌رود BHK (۲۴۰۶). جویان سراب K (۲۴۰۵). درانه A (۲۴۰۴).

عطار د آفرید A (۲۴۱۰). ازینجا B (۲۴۰۷).

Heading: A. و باقی Bul. انبیا و اولیاست.

بنفع H. G. corr. in marg. H. پیش‌بینی آن بنفع صور بود AH (۲۴۱۱).

ورنه گرچه مُسْتَعِدّ و قایل . مَسَخ گِردی تو زلافِ کاملی
 ۲۲۵۰ هم زانستعداد و مانی اگر . سَرگشتی زانسانِ راز و با خبر
 صبر کن در موزه دوزی تو هنوز . ور بسوی بی صبر گردی پاره دوز
 کهنه دوزان گر بدیشان صبر و حلم . جمله نو دوزان شدندی هم یعلم
 بس بکوشی و با آخر از کلال . هم تو گویی خویش کالْعَقْلُ عِنال
 همچو آن مردِ مُفَاسِّفِ روزِ مرگ . عقل را می دید بس بی بال و برگ
 ۲۲۵۵ بی غرض می کرد آن تَم اعتراف . کز ذکاوت راندم اسب از گراف
 از غروری سَرگشیدم از رجال . آشنا کردیم در بحر خیال
 آشنا هیچست اندر بحر رُوح . نیست اینجا چاره جز کشتی نوح
 این چنین فرمود آن شاه رُسل . که منم کشتی درین دریای کُل
 یا کسی کو در بصیرتهای من . شد خلیفه راستی بر جای من
 ۲۲۶۰ کشتی نوحیم در دریا که تا . رُو نگردانی ز کشتی اے فَتّی
 همچو کنعان سوی هر کوهی مرو . از نَبی لا عاصِمَ الْیَوْمَ شِنو
 می نماید پست این کشتی زبند . می نماید کوه فکرت بس بلند
 پست منگر هان و هان این پست را . بنگر آن فضل حقِ پیوست را
 در عُلُو کوه فکرت کم نگر . که یکی موجش کند زیر و زبر
 ۲۲۶۵ گر تو کنعانی نداری باورم . کرد و صد چندین نصیحت پرورم
 گوش کنعان کی پذیرد این کلام . که بَرُو مُهرِ خداست و ختام
 کی گذارد موعظه بر مُهرِ حق . کی بگرداند حَدَثِ حُکْمِ سَبَقِ
 لَبک می گویم حدیثِ خوش بپی . بر امید آنک تو کنعان نه

راز is given as a variant of راد (۲۲۵۰) ABHK Bul. om. و.

پست اینجا (۲۲۵۷) AB Bul. بی بار و برگ (۲۲۵۴) Bul. پس بکوش (۲۲۵۴) Bul.

در بلندی کوه (۲۲۶۱) ABHK Bul. هان هان (۲۲۶۲) Bul.

A Bul. نصیحت آورم, which is given in H as a variant. (۲۲۶۵)

کنعان نبی (۲۲۶۸) Bul.

سبزه جان بخش کآنرا سامری . کرد در گوساله تاشد گوهری
 جان گرفت و بانگ زد زآن سبزه او . آنچنان بانگی که شد فتنه عدو
 گرامین آید سوی اهل راز . و رهید از سرکله مانند باز ۲۲۳۵
 سرکلاه چشم بند گوش بند . که ازو بازست مسکین و نژند
 زآن کله مر چشم بازان را سدست . که همه میث سوی جنس خودست
 چون بُرد از جنس باشه گشت یار . برگشاید چشم اورا بازدار
 راند دیوان را حق از میزاد خویش . غفل جزوی را زاستبداد خویش
 که سری کم کن نه تو مُستبد . بلك شاگرد دلی و مُستعد ۲۲۴۰
 رو بر دل رو که تو جزو دلی . هین که بنده پادشاه عادل
 بندگی او به از سلطانیست . که آنا خیر دم شیطانیست
 فرق بین و برگزین تو ای حبیب . بندگی آدم از یکسر بلیس
 گفت آنک هست خورشید ره او . حرف طوبی هرکه ذلت نفس
 سایه طوبی بین و خوش بحسب . سربسته در سایه بی سرکش بحسب ۲۲۴۵
 ظل ذلت نفس خوش مضجعیست . مُستعد آن صناراً مهجعیست
 گر ازین سایه روی سوی منی . زود طاغی گردی و ره گم کنی

بیان آنک یایها الذین آمنوا لا تقدّموا بین یدی الله ورسوله،
 چون نبی نیستی زامت باش . چونک سلطان نه رعیت باش
 پس برو خاموش باش از انقیاد . زیر ظل امر شیخ و اوسناد

نود بر دل رو Bul. (۲۲۴۱) . که مخور خود را نه B (۲۲۴۰) . و گوش بند Bul. (۲۲۴۲)

Heading: After خاموش باش از خود زحمتی و رای مترانش A has رعیت باش
 and so BK, which have مترانش . A later hand has written in G the same words
 which occur in BK. The text of H is illegible here. Bul. has:

پرو خامشان و خاموش باش * و ز خودی رای و زحمتی مترانش
 شیخ با مراد B H. corr. in H. B. زیر سایه AH Bul. پس رو خاموش AB Bul. (۲۲۴۸)

۲۴۸۰ کم می آفتی تو در رُو بهر چیست . یا مگر خود جانِ پاکت دولتیست
 در سر آیم هر دم و زانو زخم . بوز و زانو زان خطا پر خون کم
 کثر شود پالان و رَخم بر سرم . وز مکاری هر زمان زخمی خورم
 همچو کم عقلی که از عقل تباه . بشکست توبه بهر دم در گناه
 ۲۴۸۵ مسخره ابلیس گردد در زمن . از ضعفی رأی آن توبه شکن
 در سر آید هر زمان چون اسب لنگ . که بود بارش گران و راه سنگ
 می خورد از غیب بر سر زخم او . از شکست توبه آن ادب ازخو
 باز توبه می کند با رأی سست . دیویک تف کرد و توبهش را سگست
 ضعف اندر ضعف و کبرش آهنگان . که بخواری بشکست در واصلان
 ای شتر که تو مثال مؤمنی . کم فتی در رُو و کم بینی زنی
 ۲۴۹۰ تو چه داری که چنین بی آفتی . بی عثاری و کم اندر رُو فتی
 گنت گرچه هر سعادت از خداست . در میان ما و تو بس فرقه است
 سر بلند من دو چشم من بلند . بینش عالی امانت از گزند
 از سر که من ببینم پای کوه . هر گو و هموار را من تو تو
 همچنان که دید آن صدر اجل . پیش کار خویش تا روز اجل
 ۲۴۹۵ آنچه خواهد بود بعد بیست سال . داند اندر حال آن نیکو خصال
 حال خود تنها ندید آن متقی . بلك حال مغربی و مشرقی
 نور در چشم و دلش سازد سکن . بهر چه سازد پی حُبّ الوطن
 همچو یوسف کو بدید اول بخواب . که سجودش کرد ماه و آفتاب

تو بر رو B. نو در ره A. (۲۴۸۰)

هر زمان زانو زخم A. بر سر آیم B. (۲۴۸۱)

از گناه AH. (۲۴۸۲)

شکست A. Bal. توبش را AG. (۲۴۸۷)

بر رو B. (۲۴۸۹)

چشم عالی را امانت Bal. (۲۴۹۲)

دید اندر حال K. Bal. (۲۴۹۵)

تفره ابلیس A. Bal. (۲۴۸۹)

بر واصلان Bal. (۲۴۸۸)

بی عثاری B. (۲۴۹۰)

آخر این اقرار خواهی کرد هین . هم زاول روز آخر را بسین
 می توانی دید آخر را مکن . چشم آخریشت را کور گهن^{۲۲۷۰}
 هرک آخرین بود مسعودوار . نبودش هر دم زره رفت عشار
 گر نخواهی هر دم این خفت خیز . کن زخاک پای مرده چشم تیز
 کحل دیده ساز خاک پاش را . تا بیندازی سر او پاش را
 که ازین شاگردی وزین افتخار . سوزی باغی شوی تو ذو الفخار
 سرمه کن تو خاک هر بگریه را . هم بسوزد هم بسازد دیده را^{۲۲۷۵}
 چشم اشتر زان بود بس نور بار . کو خورد انر بهر نور چشم خار

قصه شکایت استر با شتر کی من بسیار در رُو می افتم
 در راه رفتن نو کم در رُو می آیی این چراست و جواب
 گفتن شتر اورا،

اشتری را دید روزی استری . چونک با او جمع شد در آخری
 گفت من بسیار می افتم برو . در گریه و راه و در بازار و کو
 خاصه از بالای که تا زیر کوه . در سر آم هر زمانی از شکوه

کورو کین. (۲۲۷۰) ABHK Bul. روز with *sukān* as in text. (۲۲۶۹) G

بره رفتن. ABHK Bul. هرکه آخرین بود از دور دور B. مسعود دار A. (۲۲۷۱)

in H. B. نبود او هر دم بره رفتن عشار with او suppl. above.

HK Bul. خفت و خیز. H. مردی with م written as a variant above the final letter. (۲۲۷۲)

و این افتخار B. (۲۲۷۳)

Heading: Bul. در روی می آیی. A. رفتن. B. om. استری یا شتری. Bul.

B. گفتن شتر استر را and so Bul.

گریه راه A. (۲۲۷۸)

بر سر آم B. (۲۲۷۹)

آن بدم عاریتی باشد که او . آرد اقرار و شود او توبه جو
 همچو آدم زلفش عاریه بود . لاجرم اندر زمان توبه نمود
 ۲۴۱۰ چونک اصلی بود جرم آن بلیس . ره نبودش جانب توبه نفیس
 رو که رستی از خود و از خوی بد . باز زیانه نام و از دندانِ دد
 رو که اکنون دست در دولت زدی . در فکدی خود بیغت سَرمدی
 اُدخلی تو فی عبادی یافتی . اُدخلی فی جَنّتی در یافتی
 در عبادش راه کردی خویش را . رفتی اندر خلد از راه خفا
 ۲۴۲۰ اِهْدِنَا گشتی صراطِ مُسْتَقِیم . دست تو بگرفت و بُردت تا نعیم
 نار بودی نور گشتی ای عزیز . غُوره بودی گشتی انگور و مویز
 اختری بودی شدی تو آفتاب . شاد باش الله اَعْلَمُ بِالصَّوَابِ
 ای ضیاء اَلْحَقِّ حُسامِ الدِّینِ بگیر . شهدِ خویش اندر فگن در حوضِ شیر
 تا رهد آن شیر از تغییرِ طعم . یابد از بحرِ مَرّه تکثیرِ طعم
 ۲۴۳۰ مُتَّصِل گردد بدان بحرِ اَلْسَت . چونک شد دریا زهر تغییرِ رست
 مُتَّصِل یابد در آن بحرِ عسل . آفتی را نبود اندر وے عمل
 غَرّه کن شیروار ای شیرِ حق . تا رود آن غَرّه بر هفتم طبق
 چه خبر جانِ ملولِ سیرا . گگ شناسد موش غَرّه شیرا
 بر نویس احوالِ خود با آبِ زر . بهرِ هر دریایی نیکو گهر
 ۲۴۴۰ آبِ نیلست این حدیثِ جانِ فزا . یا رَبِّش در چنمِ قَبْطی خونِ نَها

وز خوی AH. کی رستی A (۲۴۱۶)

در یافتی Bul. in the second hemistich. فادخلی تو Bul. (۲۴۱۸)

و برد آن تا نعیم B (۲۴۲۰)

تا هفتم B (۲۴۲۷)

از پس ده سال بلك بیشتر . آنچ یوسف دیده بد بر کرد مر
 نیست آن یَنْظُرُ یُورِ الله گزاف . نور ربانی بود گردون شفاف
 نیست اندر چشم تو آن نور رو . هستی اندر حق حیوانی گرو
 تو زضع چشم بینی پیش پا . تو ضعیف و هم ضعیف پیشوا
 پیشوا چشمست دست و پای را . کو ببینند جای را ناجای را
 دیگر آنک چشم من روشن ترست . دیگر آنک خلقت من اظهرست
 زآنک هم من زاولاد حلال . نه زاولاد زنا و اهل ضلال
 سو زاولاد زنا بی گمان . تیر کثر پرد چو بد باشد گمان

تصدیق کردن استر جوابهای شترا و اقرار آوردن بفضل
 او بر خود و ازو استعانت خواستن و بدو پناه گرفتن بصدق
 و نواختن شتراورا و ره نمودن و یاری دادن پدران و شاهانه،
 گفت استر راست گفתי ای شتر . این بگفت و چشم کرد از اشك پر
 ساعتی بگریست و در پایش فساد . گفت ای بگزیده ربّ العباد
 چه زیان دارد گر از فرخندگی . در پذیری تو مرا در بندگی
 گفت چون اقرار کردی پیش من . رو که رستی تو زافات زمن
 دادی انصاف و رهیدی از بلا . تو عدو بودی شدی ز اهل ولا
 خوی بد در ذات تو اصلی نبود . کر بد اصلی نیاید جز جُعود

(۴۱۰۱) ABH هست اندر حق، corr. in H.

(۴۱۰۲) A جای و هم ناجای را with و هم suppl. above.

(۴۱۰۳) A اظهرست . (۴۱۰۴) B چو کثر باشد .

Heading: B جوابات استرا . Bul. نواختن استرا .

(۴۱۱) GH ولا as in text.

(۴۱۲) B ذات او .

ای برادر این گِره را چاره چیست . گفت این را او خورد کو متقیست
 متقی آنست کو بیزار شد . از ره فرعون و موسی وار شد
 قوم موسی شو بخور این آبرا . صلح کن با مه بین مهتاب را
 صد هزاران ظلمتست از خشم تو . بر عبادِ الله اندر چشم تو
 خشم بنشان چشم بگشا شاد شو . عینت از یاران بگیر استاد شو
 کی طفیل من شوی در اغتراف . چون ترا کفریست همچون کوه فاف^{۲۴۵۰}
 کوه در سوراخ سوزن کی رود . جز مگر کان رشنه یکتا شود
 کوه را که کن باستغفار و خوش . جام مغفوران بگیر و خوش بگش
 تو بدین تزویر چون نوشی از آن . چون حرامش کرد حق بر کافران
 خالق تزویر تزویر ترا . کی خرد اے مفسرئ مفسرا
 آل موسی شو که جلت سود نیست . حیلوات باد نبی پیبود نیست^{۲۴۵۵}
 زهره دارد آب کز امر صمد . گردد او با کافران آبی کند
 یا تو پنداری که تو نان میخوری . زهر مار و کاهش جان میخوری
 نان کجا اصلاح آن جانی کند . کو دل از فرمان جانان بر کند
 یا تو پنداری که حرف میثوی . چون بخوانی رایگانش بشنوی^{۲۴۶۰}
 یا کلام حکمت و رمز نهان . اندر آید زغبه در گوش و دهان
 اندر آید لیک چون افسانهها . پوست بنماید نه مغز دانهها
 در سر و رو در کشیده چادرے . رو نهان کرده ز چشمت دلبری

و. Bul. om. A (۲۴۴۶) که متقیست Bul. (۲۴۴۵)

الله شد اندر A (۲۴۴۸) بخواه این آبرا A (۲۴۴۷)

(۲۴۵۱) AH که شود برک که بخورد. The reading که برک که is given in marg. O as a variant. which have آن instead of کان. corr. in marg. H, and so BK Bul.,

(۲۴۵۲) AB Bul. باستغفار خوش. H جام مغفوری. corr. in marg.

(۲۴۵۶) Bul. آبی دهد. (۲۴۵۷) AHK زهر و مار.

(۲۴۵۸) K جان کجا. BHK Bul. از فرمان جان ده. corr. in marg. H.

(۲۴۵۹) A حرفی. (۲۴۶۰) A رغبه. Bul. رغبه. (۲۴۶۱) AH مغز و دانهها.

لا به کردن قبطی سبطی را کی يك سبو بنیت خویش از
نیل پُر کن و بر لب من نه تا بخورم بحق دوستی و برادری
کی سبو که شما سبطیان بهر خود پُر می کنید از نیل آب
صافست و سبو کی ما قبطیان پُر می کنیم خون صافست،

من شنیدم که در آمد قبطی . از عطش اندر وثاقِ سبطی
گفت هستم یار و خویشاوندِ تو . گشته ام امروز حاجتمندِ تو
ز آنک موسی جانورِ کرد و فسون . تا که آب نیل مارا خرد خون
سبطیان زو آب صافی میخورند . پیشِ قبطی خون شد آب از چشم بند
۲۴۳۰ قبط اینک می مرنند از تشنگی . از یو ادبیارِ خود یا بدرنگی
بهرِ خود يك طاس را پُر آب کن . تا خورد از آبِ این یارِ کهن
چون برای خود کنی آن طاس پُر خون نباشد آب باشد پاک و حر
من طنبلی تو بنوشم آب هم . که طنبلی در تیغ بجهد زخم
گفت ای جان و جهان خدمت کنم . پاس دارم اے دو چشمِ روشنم
۲۴۴۰ بر مراد تو روم شادای کنم . بنده تو باشم آزادای کنم
طاس را از نیل او پُر آب کرد . بر دهان بنهاد و نیل را بخورد
طاس را کثر کرد سوی آب خواہ . که بخور تو هم شد آن خونِ سیاه
باز ازین سو کرد کثر خون آب شد . قبطی اندر ختم و اندر تاب شد
ساعتی بنشست تا خشمش برفت . بعد از آن گفتش که ای صمصام رفت

Heading: A لا به کردن . Bul. بر نیت . (۲۴۴۲) A دالک موسی .

(۲۴۴۰) AB Bul. قبطیان نك . K قبطی اینک . BGHK می مرنند . K gives می مرد as a correction . (۲۴۴۱) A چون نباشد پاک باشد پاک حر . (۲۴۴۲) A

(۲۴۴۱) A om. . (۲۴۴۲) Bul. باز این سو . A om. کثر and has آن suppl. above .

(۲۴۴۱) B کای صمصام .

از چه بس بی‌پاسخت این نقش نیک . که نمی‌گوید سلام مرا عَلَیک
 و نجباند سر و سَبَلت ز جُود . پاسِ آن که کردمش من صد سجود
 حق اگر چه سر نجباند برون . پاسِ آن ذوقی دهد در اندرون
 ۴۸۵ که دو صد جیدنِ سرِ ارزد آن . سر چنین جنباند آخر عقل و جان
 عقل را خدمت کنی در اجتهاد . پاسِ عقل آنست کافزاید رِشاد
 حق نجباند بظاهر سر ترا . لیک سازد بر سران سرور ترا
 مر ترا چیزی دهد یزدان نهان . که سجود تو کند اهل جهان
 آنچنانک داد سنگی را هنر . تا عزیز خلق شد یعنی که زر
 ۴۹۰ قطره آب بیاید لطف حق . گوهری گردد بَرَد از زر سَبَق
 جسم خاکست و جو حق تایش داد . در جهان‌گیری چو مه شد اوستاد
 هین طلست این و نقش مرده‌است . احسانرا چشمش از ره برده‌است
 و نیاید او که چشمی می‌زند . ابلهان سازده‌اند او را سَد

در خواستن قبطی دعای خیر و هدایت از سبطی و دعا کردن
 سبطی قبطی را بخیر و مستجاب شدن از اکرم الاکرمین
 و ارحم الراحمین،

گفت قبطی تو دعایی کن که من . از سیاهی دل ندارم آن دهن
 ۴۹۵ که بود که قُتِل این دل با شود . زشت را در بزمِ خویان جا شود

(۴۸۵) G از چه بس . B آن نقش نیک . In G the first letter of نیک is written with one dot above and three below, i.e. نیک . (۴۸۸) A کد اهل .

(۴۸۹) In A vv. ۳۴۸۹-۹۰ follow vv. ۳۴۹۱-۲, but the error is rectified in marg.

(۴۹۱) A چشم خاکست . (۴۹۲) B چشمش از ره .

Heading: B مستجاب شدن دعا .

(۴۹۵) B تا بود که . A فا شود .

شاه‌نامه یا کلیله پیش تو . همچنان باشد که قرآن از عتو
 فرق آنگه باشد از حق و مجاز . که کد کُحل عنایت چشم باز
 ۲۴۶۵ ورنه پُشك و مُشك پیش آخشی . هر دو یکسانست چون نبود شمی
 خویشتن مشغول کردن از ملال . باشدش قصد از کلام ذو الجلال
 کائناتش و سواس را و غصه را . زان سخن بنشانند و سازد دوا
 بهر این مقدار آتش شاندن . آب پاك و بول یکسان شد بفن
 آتش و سواس را این بول و آب . هر دو بنشانند همچون رفت خواب
 ۲۴۶۷ لیک گر واقف شوی زین آب پاك . که کلام ایزدست و رُوحناك
 نیست گردد و سوه گلی زجان . دل بیابد ره بسوی گلستان
 زانك در باغی و در جوی پَرَد . هرك از سِرِّ صُف بوی بَرَد
 یا تو پنداری که روی اولیا . آتچانك هست و بینیم ما
 در تعجب مانده پیغمبر از آن . چون نمی بینند رُوسم مؤمنان
 ۲۴۷۰ چون نمی بینند نورِ رُوم خلق . که سَبَق بُردست بر خورشیدِ شرق
 و ره می بینند این حیرت چراست . تا که وَحی آمد که آن رُو در خفاست
 سوی تو ماه است و سوی خلق ابر . تا نبینند رایگان رُوی تو گبر
 سوی تو دانه است و سوی خلق دام . تا ننوشد زین شراب خاص عالم
 گفت یزدان که تَرَامُ يَنْظُرُونَ . نقشِ حَمَامند مُم لا يَبْصُرُونَ
 ۲۴۸۰ می نماید صورت ای صورت پرست . کآن دو چشم مرده او ناظرست
 پیش چشم نقش می آری ادب . که چرا پاسم نمی دارد عجب

و روح پاك : in marg. A (۲۴۷۰) . مَشك و پَشك B (۲۴۶۵) .

پیغامبر BGHK . ماند ABH (۲۴۷۱) . در جوی برد BH (۲۴۷۲) .

A om. بر and has از suppl. above. (۲۴۷۳) .

A خاص و عام . دانست G (۲۴۷۸) .

ABH . ترجمه Bul. (۲۴۷۹) .

BHK om. ای , which is suppl. above in H. صورت و صورت پرست A (۲۴۸۰) .

BHK . گوی چون پاسم . گوی چون پاسم A (۲۴۸۱) .

کافیم بَدھم ترا من جملہ خَیر . بی سب بی واسطہ یاری غَیر
 کافیم بی نان ترا سیری دھم . بی سپاہ و لشکر ت میری دم
 بی بہارت نرگس و نسرین دھم . بی کتاب و اوستا تلقین دھم
 ۲۵۲۰ کافیم بی داروَت درمان کنم . گوررا و چاہرا میدان کنم
 موسی را دل دم با یک عصا . تا زند بر عالمی شمشیرها
 دست موسی را دم یک نور و تاب . کہ طپانچہ و زند بر آفتاب
 چوبرا ماری کنم من ہفت سَر . کہ نزارید مادہ مار اورا زَنر
 خون نیامیزم در آب نیل من . خود کنم خون عین آبش را بَن
 ۲۵۲۵ شادیترا غم کنم چون آب نیل . کہ نیابی سوی شادبہا سیل
 باز چون تجدید ایمان بر تَی . باز از فرعون بیزاری کُی
 موسی رحمت ببینی آمد . نیل خون بینی ازو آبی شد
 چون سَر رشتہ نگہ داری درون . نیل ذوق تو نگرَد ہیچ خون
 من گمان بَرَدَم کہ ایمان آورم . تا ازین طوفان خون آبی خورم
 ۲۵۳۰ من چہ دانستم کہ تبدیلی کند . در نہاد من مرا نیلی کند
 سوی چشم خود یکی نیلم روان . بر قرارم پیش چشم دیگران
 ہچنانک این جہان پیش نبی . غرقِ نسیجست و پیش ما غی
 پیش چشم این جہان پر عشق و داد . پیش چشم دیگران مردہ و جماد
 پست و بالا پیش چشم تیزرو . از کلوخ و خشت او نکشہ شنو
 ۲۵۳۵ با عوام این جملہ بستہ و مردہ . زین عجب تر من ندیدم پردہ

(۲۵۲۰) Suppl. in marg. A. AH Bul. بی دارویت.

(۲۵۲۱) Suppl. in marg. A. A با عالمی. (۲۵۲۲) A اورا نہ تر.

(۲۵۲۳) B خون کنم خون.

(۲۵۲۴) A سوی رحمت حرکت ہیچ، with suppl. above.

(۲۵۲۵) Bul. یکی نیلی روان.

(۲۵۲۶) ABHK Bul. پیش ما آبی. G gives آبی as a variant, and H غی.

(۲۵۲۷) A مردہ جماد. (۲۵۲۸) Bul. کلوخ و سنگ او.

مَسْخی از تو صاحبِ خوبی شود . یا بلیسی باز کُشوی شود
یا بفر دستِ مَرَمِ بُوی مُشک . یابد و تری و میوه شاخِ خَشک
سبطی آن دم در سجود افتاد و گفت . کای خدایِ عالمِ جَهَر و نَهت
جز تو پیشِ کی بر آرد بندِ دست . هم دعا و هم اجابت از توست
۲۵۰۰ هم زاولِ تودهی میلِ دعا . تودهی آخر دعاها را جزا
اول و آخر توی ما در میان . هیچ هیچی که نباید در بیان
این چنین می‌گفت تا افتاد طشت . از سرِ بام و دلش بی‌هوش گشت
باز آمد او بهوش اندر دعا . لَیْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى
در دعا بود او که ناگه نعره . از دلِ قبطی بَحْت و غُرّه
۲۵۰۵ که هلا بشتاب و ایمان عرضه کن . تا بمر زود زُتارِ کین
آتش در جانِ من انداختند . مر بلیسی را بجانِ بنواختند
دوستی تو و امر تو نایشکفت . حمدِ لَهِ عاقبتِ دستم گرفت
کیمیای بود صحبت‌های تو . کم مباد از خانه دل پای تو
تو یکی شاخی بُدی از نخلِ خُلد . چون گرفتم او مرا تا خُلد بُرد
۲۵۱۰ سَیْل بود آنکِ تنم را در رسود . بُرد سَیْلَم تا لبِ دریای جُود
من بیوی آب رفتم سوی سَیْل . بحر دیدم در گرفتم کَیْل کَیْل
طاس آوردش که اکنون آب گیر . گفت رَو شد آبها پیشم خفیر
شرابی خوردم زَالَهُ اشَرَے . تا بهخُش نشنگی ناید مرا
آنکِ جوی و چشمه‌ها را آب داد . چشمه در اندرونِ من گشاد
۲۵۱۵ این جگر که بود گرم و آب‌خوار . گشت پیشِ هَمّتِ او آبِ خوار
کافی کافی آمد او بهر عباد . صدقِ وَعْدِ کَهْ مِعْص

از تو هست A (۲۴۹۹) . افتاد گشت A (۲۴۹۸)

و. Bul. om. (۲۵۰۵) . می‌ناید A (۲۵۰۱)

و. A om. . جوی for جو K (۲۵۱۴) . شد آب در چشم خفیر B (۲۵۱۲)

Bul. om. (۲۵۱۶) . آمد از بهر G . صدق without ifāfat.

چون برآمد بر درخت آن زن گریست . چون زیلا سوی شوهر بنگریست
گفت شوهر را که ای مایون رد . کیست آن لوطی که بر تو می‌فند
تو بزیر او چو زن بغشوده . ای فلان تو خود بخت بسوده
گفت شوهر نه سرت گویی بگشت . ورنه اینجا نیست غیر من بدشت
زن مکرر کرد کآن با برطله . کیست بر پشت فرو خفته هله
گفت ای زن هین فرود آ از درخت . که سرت گشت و خرف گشتی تو بخت
چون فرود آمد بر آمد شوهرش . زن کشید آن مول را اندر برش
گفت شوهر کیست آن ای روسپی . که بیالای تو آمد چون گپی
گفت زن نه نیست اینجا غیر من . هین سرت بر گشته شد هرزه متن
او مکرر کرد بر زن آن سخن . گفت زن این هست از امروزین
از سر امروزین من همچنان . کز هی دیزمر که تو ای قلیان
هین فرود آ تا ببینی هیچ نیست . این همه نخیل از امروزینست
هزل تعلیمت آنرا جد شو . تو مشو بر ظاهر هزلش گرو
هر جدی هزلیست پیش هازلان . هزله جدست پیش عاقلان
گاهلان امروزین جوسند لیک . تا بدان امروزین راهیست نیک
نقل کن ز امروزین کاکنون برو . گشته تو خبره چشم و خبره رو
این منی و هستی اول بود . که برو دیک کز و آخول بود
چون فرود آبی ازین امروزین . کز نماید فکر و چشم و سخن
یک درخت بخت ببینی گشته این . شاخ او بر آمان هفتمین

کو بیالای Bul. (۲۵۵۲) کی زن A (۲۵۵۱) . کای مایون B (۲۵۵۷)

(۲۵۵۴) AH زن که نیست . In H نه is given as a variant.

امروذبینست Bul. (۲۵۵۷) . کین هست A (۲۵۵۵)

کین منی Bul. (۲۵۶۲) . هزل with *idafat* G (۲۵۵۸)

باعتبار این نسخه : So H. in marg., with the following gloss : مصرع ثانی اول را صفت و بیت ثانی جزاست معنی این بود که چون ازین درخت کز
نماید فرود آبی یک درخت بخت بینی الی آخره

گورها یکسان پیش چشم ما . روضه و حُضره یچشم اولیا
 عامه گشتندی که پیغمبر تُرش . از چه گشتست و شدست او ذوق کُش
 خاص گشتندی که سوی چشمتان . می‌نماید او تُرش ای اُمتان
 يك زمان در چشم ما آید تا . خندها بینید اندر قلّ آئی
 ۲۵۴۰ از سرِ امروزین بنماید آن . منعکس صورت بزیر آ آه جوان
 آن درخت هستی است امروزین . تا بر آنجایی نماید نوکهن
 تا بر آنجایی ببینی خارزار . پُر زگزدهای خشم و پُر زمار
 چون فرود آیی بینی رایگان . يك جهان پُر گل رُخان و دایگان

حکایت آن زن پلیدکار کی شوهر را گفت کی آن خیالات از
 سر امروزین می‌نماید ترا کی چنینها نماید چشم آدمی را سرِ
 آن امروزین، از سر امروزین فرود آئی تا آن خیالها برود،
 و اگر کسی گوید کی آنچ آن مرد می‌دید خیال نبود جواب
 این مثالست نه مثل، در مثال همین قدر بس بود کی
 اگر بر سر امروزین نرفتی هرگز آنها ندیدی خواه
 خیال خواه حقیقت،

آن زنی میخواست تا با مُولِ خود . بر زند در پیش شوی گولِ خود
 ۲۵۴۵ پس بشوهر گفت زن کای نیکبخت . من بر آمم میوه چیدن بر درخت

کردمهای BGK (۲۵۴۷) . ننماید A (۲۵۴۰) . پیغامبر ABGHK (۲۵۴۷)

Heading: A om. . ترا . Bul. چشم آدمی را از سر امروزین و از سر . Bul. خیالات برود .
 هرگز اینهارا . Bul. هرگز . A om. . پس بود کی . A om. . همین for این B . این مثالست B
 که نیکبخت A (۲۵۴۵) . تر زند A (۲۵۴۴)

تا بر آمد بی خود از موسی دعا . چون نظر افتادش اندر منتها
 کین همه اعجاز و کوشیدن چراست . چون نخواهند این جماعت گشت راست
 امر آمد که اتباع نُوح کن . تراش پایانی بیغ مشروح کن
 ۲۵۸۵ زان تغافل کن چو داعی رهی . امر یلغ هست نبود آن نهی
 کمترین حکمت کرین الحاح تو . جلوه گردد آن لجاج و آن عتو
 تا که ره بنمودن و اضلال حق . فاش گردد بر همه اهل فرق
 چونک مقصود از وجود اظهار بود . بایش از بند و اغوا آرمود
 دیو الحاح غلایت می کند . شبخ الحاح هدایت می کند
 ۲۵۹۰ چون پیایی گشت آن امر ثجون . نیل می آمد سراسر جمله خون
 تا بنفس خویش فرعون آمدش . لایه می کردش دوتا گشته قدش
 کانیچ ما کردیم اے سلطان مکن . نیست مارا روی ایراد سخن
 پاره پاره گردست فرمان پذیر . من بعزت خوگرم سختم مگیر
 هین بچنان لب برحمت ای امین . تا بیند این دهانه آتشین
 ۲۵۹۵ گفت یا رب می فریبد او مرا . می فریبد او فریبنده سرا
 بشنوم یا من دم هم خدعه اش . تا بداند اصل را آن فرع کش
 کاصل هر مگری و حبله پیش ماست . هرج بر خاکست اصلش از ماست
 گفت حق آن سگ نبرد هم بدان . پیش سگ انداز از دور استخوان
 هین بچنان آن عصا تا خاکها . و دهد هرچه ملکش کردش فنا
 ۲۶۰۰ و آن ملخها در زمان گردد سیاه . تا ببیند خلق تبدیل اله

کاتباع BK Bul. (۲۵۸۶) . نخواهد B Bul. (۲۵۸۴)

چو for که B in marg. and so G in marg. مگر آخر که توداعی رهی AHK Bul. (۲۵۸۵)

The hemistich printed in the text is given as a variant in marg. AH.

هست for نیست AH

گرددست G (۲۵۹۲) . اهل و فرق AGH (۲۵۸۷)

یا and تا In H the word before بداند is written both as

م. بآن K (۲۵۹۸) . کاصل هر خدعه B Bul. (۲۵۹۷)

۲۵۶۵ چون فرود آبی ازو گردی جدا . مُبَدِّلش گرداند از رحمت خدا
 زین تواضع که فرود آبی خدا . راست بینی بخشد آن چشم ترا
 راست بینی گریب دی آسان و زب . مُصْطَفَى گوی خواستی آنرا زرب
 گفت بنها جزو جزو از فوق و پست . آنچنانک پیش تو آن جزو هست
 بعد از آن بر رو بر آن امروزین . که مبدل گشت و سبز از امر کن
 ۲۵۷۰ چون درخت موسوی شد این درخت . چون سوی موسی کشانیدی تو رخت
 آتش اورا سبز و خرم می کند . شاخ او آبی انا الله می زند
 زیرِ ظلش جمله حاجات روا . این چنین باشد الهی کیما
 آن منی و هستی باشد حلال . که درو بینی صفات ذو الجلال
 شد درخت کثر مقوم حق نما . اَصْلُهُ ثَابِتٌ وَفَرْعُهُ فِي السَّمَاءِ

باقی قصه موسی علیه السلام،

۲۵۷۵ کامدش پیغام از وحی مهم . که کز ی بگذار اکنون فاستنم
 این درخت تن عصای موسی است . کامرش آمد که بیندازش زدست
 تا ببینی خیر او و شر او . بعد از آن بر گیر اورا ز امر هو
 پیش از افگندن نبود او غیر خوب . چون بآمرش بر گرفتی گشت خوب
 اول او بُد برگدافشان بره را . گشت معجز آن گروه غره را
 ۲۵۸۰ گشت حاکم بر سر فرعونیان . آیشان خون کرد و کف بر سر زنان
 از مزارعشان بر آمد قحط و مرگ . از ملخهایی که میخوردند برگ

جزو و جزو A (۲۵۶۸) . گر فرود A (۲۵۶۶)

Heading: Bul. بقیه قصه حضرت موسی .

از آن وحی Bul. (۲۵۷۵)

نبود آن AB Bul. افگندت A (۲۵۷۸)

فتح شین ایله غره اغرار و : In marg. H there is the gloss: غره را H (۲۵۷۹)

قحط مرگ AH (۲۵۸۱) . کمر ایله غلتت دیمکدر .

بی تنب آتش نگردد نفس خوب . تا نشد آهن چو اخگر هین مکوب
 بی مجاعت نیست تن جنبش کنان . آهن سردیست می کوب بدان
 گر بگریید ورنه زار زار . او نخواهد شد مسلمان هوش دار
 ۲۶۲۵ او چو فرعونست در قحط آنچنان . پیش موسی سر نهی لایه کنان
 چونک مُسغنی شد او طاعی شود . خر چو بار انداخت اسکیزه زند
 پس فراموش شود چون رفت پیش . کاری او زان آه و زاریهای خویش
 سالها مَرَدی که در شهری بود . یک زمان که چشم در خوابی رود
 شهر دیگر بیند او پرنیک و بد . هیچ در یادش نیاید شهر خود
 ۲۶۲۶ که من آنجا بوده‌ام این شهر نو . نیست آن من درینجامم گرو
 بل چنان داند که خود پیوسته او . هم درین شهرش بُست ابداع و خو
 چه عجب گر رُوح مؤظطهای خویش . که بُستش مسکن و میلاد پیش
 می‌یارد یاد کین دنیا چو خواب . می فرو پوشد چو اختر را حباب
 خاصه چندین شهرها را کوفته . گزدها از دراک او ناروفته
 ۲۶۲۷ اجتهاد گرم ناکرده که تا . دل شود صاف و بیند ماجرا
 سر برون آرد دلش از بخش راز . اول و آخر ببیند چشم باز

اطوار و منازل خلقت آدمی از ابتدا،

آمد اول باقلیم جماد . وز جمادی در نیائی اوفتاد
 سالها اندر نیائی عمر کرد . وز جمادے یاد ناورد از نبرد
 وز نیائی چون بجهوانی فساد . نامدش حال نیائی هیچ یاد

افغان کمان ABH (۲۶۲۵)

اسکیزه زند as a variant instead of رود مرغی (۲۶۲۶) G in marg. gives

صافی و بیند AH (۲۶۲۵) Bul. ابداع خو (۲۶۲۱)

Heading: Bul. بیان اطوار.

باقلام A (۲۶۲۷)

که سیها نیست حاجت مر مرا . آن سبب بهر حجابست و عطا
تا طبعی خویش بر دارو زند . تا منجم رُو با ستاره کند
تا مناق از حریصی بامداد . سوے بازار آمد انرا بیم کساد
بندگی ناکرده و ناشسته رُوی . لقمه دوزخ بگشته لقمه جوی
۲۶۰۰ آکل و مأکول آمد جانِ عام . همچو آن برّه چرند از حطام
ی چرد آن برّه و فصّاب شاد . کو برای ما چرد برگ مُراد
کار دوزخ ی کئی در خوردنی . بهر او خود را تو فربه ی کئی
کار خود کن روزی حکمت یچر . تا شود فربه دل با گز و قر
خوردن تن مانع این خوردنست . جان چو بازرگان و تن چون رهنست
۲۶۱۰ شمع تاجر آنکست افروخته . که بود رهن چو هیزم سوخته
که تو آن هوشی و باقی هوش پوش . خویشتن را گم مکن یاوه مکوش
دانک هر شهوت چو خمرست و چوبنگ . پرده هوشست و عاقل زوست دنگ
خمر تنها نیست سرمستی هوش . هر چه شهوانیست بند چشم و گوش
آن بلیس از خمر خوردن دور بود . مست بود او از تکبر و جُعود
۲۶۱۵ مست آن باشد که آن بیند که نیست . زر نماید آنچِ من و آفتیست
این سخن پایان ندارد موسیبا . لب بچنان تا برون روژد گبا
همچنان کرد و هم اندر دم زمین . سبز گشت از سنبل و حبّ ثبین
اندر افتادند در لُوت آن نفر . قحط دیده مرده از جُوع البقر
چند روزی سیر خوردند از عطا . آن دمی و آدمی و چارپا
۲۶۲۰ چون شکم پر گشت و بر نعمت زدند . و آن ضرورت رفت پس طاعی شدند
نفس فرعونیست هان سیرش مکن . تا نیارد یاد از آن کفر کهن

(۲۶۰۰) B در آتش سوخته (۲۶۱۰) corr. in marg. چریک B. برّه G (۲۶۰۵)

و سنبل و حبّ همین Bal (۲۶۱۷) روزد B (۲۶۱۶)

پس طاعی H. چون ضرورت B. و. A om. (۲۶۲۰)

یاد زان BHK Bal. همین سیرش B. فرعونست Bal. (۲۶۲۱)

تا نپنداری که این بد کردنیست . اندرین خواب و ترا تعمیر نیست
 ۴۶۶۰ بلك این خنده بود گریه و زفیر . روزِ تعمیر ای رستمگر براسیر
 گریه و درد و غم و زاری خود . شادمانی دان بیداری خود
 اے دریده بوسین یوسنان . گرگ بر خیزی ازین خوابِ گران
 گشته گرگان يك يك خواهی تو . و درانند امر غضب اعضای تو
 خون نخشد بعد مرگت در قصاص . تو مگو که مُردم و یام خلاص
 ۴۶۶۵ این قصاص نقد حیل سازست . پیش زخم آن قصاص این بازست
 زین لعب خواندست دُنیارا خدا . کین جزا یعنست پیش آن جزا
 این جزا نسکین جنگ و فتنه است . آن چو اخصاست و این چون ختنه است

بیان آنک خلق دوزخ گرسنگانند و نالانند بحق که روزیهای
 مارا فربه گردان و زود زاد بما رسان کی مارا صبر نماند،

این سخن پایان ندارد موسی . هین رها کن آن خرانرا در گیا
 تا همه زان خوش علف فربه شوند . هین که گرگانند مارا خشم مند
 ۴۶۷۰ ناله گرگان خود را موقنیم . این خرانرا طعمه ایشان کنیم
 این خرانرا کیمیای خوش دمی . از لب تو خواست کردن آدمی
 تو بسی کردی بدعوت لطف و جود . آن خرانرا طالع و روزی نبود
 پس فرو پوشان احاف نعتی . تا بر دشان زود خواب غفلتی

بود اشك و نهر B (۴۶۶) . و . A Bul. om. (۴۶۵۶)

AH om. Suppl. in marg. H by a later hand. (۴۶۶۱)

Bul. لعینست (۴۶۶۶) . از آن خواب A (۴۶۶۲)

AB Bul. غتنه است . و این for وین . Bul. فتنه است (۴۶۶۷)

Heading: Bul. با حق AHK Bul. نالانند . A om. در بیان . Bul. روزیهای ما

صبر و طاقت نماند B . زاد ; H is illegible here. ABK Bul. om.

روزی و طالع نبود B (۴۶۷۲) . کم and موقن A (۴۶۷۰)

۳۶۴۰ جز هین میلی که دارد سوی آن . خاصه در وقت بهار و ضیمران
 همچو میل کودکان با مادران . سَرِ میلِ خود نداند در لیان
 همچو میلِ مُفْرِطِ هر نو مُرید . سوی آن پیرِ جوان بختِ مجید
 جزوِ عقلِ این از آن عقلِ گلست . جُبش این سایه زان شاخِ گلست
 سایه‌اش فانی شود آخر دُرُو . پس بداند سَرِ میل و جست و جو
 ۳۶۴۵ سایه شاخِ دگر ای نیکبخت . گئی بچند گر بچند این درخت
 باز از حیوان سوئے انسانیش . می‌کشید آن خالق که دانیش
 همچین اقلیم تا اقلیم رفت . تا شد اکنون عاقل و دانا و زفت
 عقل‌های اولیش یاد نیست . هر ازین عقلش تحول کرد نیست
 تا رهد زین عقلِ پُر حرص و طلب . صد هزاران عقل بیند بو العجب
 ۳۶۵۰ گرچه خفته گشت و شد نای زبیش . گئی گذارندش در آن نسیانِ خویش
 باز از آن خوابش بیداری گشتند . که کد بر حالتِ خود ریش‌خند
 که چه غم بود آنک میخوردم بخواب . چون فراموشم شد احوالِ صواب
 چون ندانستم که آن غم و اعتلال . فعلِ خوابست و فریست و خیال
 همچنان دنیا که حلمِ نایبست . خفته پندارد که این خود دایبست
 ۳۶۵۵ تا بر آید ناگهان صُبحِ اجل . و رهد از ظلمتِ ظن و دُغل
 خنداش گیرد از آن غم‌های خویش . چون ببیند مُتَنَقِّر و جایِ خویش
 هرچه تو در خواب بینی نیک و بد . روزِ تَحْشَرِ یک یک پیدا شود
 آنچه کردی اندرین خوابِ جهان . گرددت هنگامِ بیدارے عیان

(۳۶۴۰) H چهار و اجنان and so G in marg.

(۳۶۴۱) GH لیان as in text. K لیان.

(۳۶۴۴) A میل جست و جو , which seems to have been the original reading in H.

(۳۶۴۵) Bul. شاخ درخت. (۳۶۴۶) B می‌کشد. (۳۶۴۷) A افلام تا افلام.

(۳۶۵۶) B خنداش آید ازین. In A vv. ۳۶۵۵-۶ follow vv. ۳۶۵۷-۸.

(۳۶۵۷) H om., but suppl. in marg. by a later hand. Bul. اندر خواب.

(۳۶۵۸) H om., but suppl. in marg. by a later hand.

۴۶۱۰ بی تعلقی نیست مخلوقی بدو . آن تعلقی هست بی چون ای عمو
 زانک فضل و وصل نبود در روان . غیر فصل و وصل تندبشدگان
 غیر فصل و وصل پی بر از دلیل . لیک پی بردن بنشانند غلیل
 پی پای پی می بر از دوری زاصل . تا رگ مژدیت آرد سوی وصل
 این تعلقی را خرد چون ره برد . بسته فصلست و وصلست این خرد
 ۴۷۰۰ زمین وصیت کرد مارا مضطقی . بحث کم جوید در ذات خدا
 آنک در ذاتش تفکر کرد نیست . در حقیقت آن نظر در ذات نیست
 هست آن پندار او زیرا براه . صد هزاران پرده آمد تا اله
 هر یکی در پرده موصول خوست . و هم او آنست کان خود عین هوست
 پس پیمبر دفع کرد این و هم از او . نا نباشد در غلط سودا پز او
 ۴۷۰۰ و آنکه اندر و هم او ترک ادب . بی ادب را سزنگونی داد رب
 سزنگونی آن بود کو سوی زیر . می رود پندارد او کو هست جبر
 زانک حد مست باشد این چنین . کو نداند آسمانرا از زمین
 در عجیهایش بفکر اندر روید . از عظمی وز مهابت گم شوید
 چون زضعش ریش و سبیلت گم کند . حد خود داند زصانع تن زند
 ۴۷۱۰ جرکه لا اخصی نگوید او زجان . کز شمار و حد برونست آن بیان

این تعلقی Bul. (۴۶۱۰)

بنشانند غلیل B Bul. بنشانند غلیل A (۴۶۱۷)

از دوری B. از دوری اصل A (۴۶۱۸)

چون پی برد AB Bul. (۴۶۱۱)

فی الحقیقه B (۴۷۰۱)

کو خود عین B (۴۷۰۲)

کز سوی زیر A (۴۷۰۶)

عجیهایش A (۴۷۰۸)

تا چو بجهند از چنین خواب این رده . شمع مرده باشد و ساقی شده
 ۲۶۷۵ داشت طغیان نشان ترا در حیرتی . پس بنوشند از جزا هم حسرتی
 تا که عدل ما قدم بیرون نهد . در جزا هر زشت را در خور دهد
 کآن شهبی که می نندیدند پیش فاش . بود با ایشان نهان اندر معاش
 چون بخرد با نیت مشرف بر تن . گرچه زو قاصر بود این دیدنت
 نیست قاصر دیدن او ای فلان . از سکون و جُبُشت در امتحان
 ۲۶۸۰ چه عجب گر خالق آن عقل نیز . با تو باشد چون نه تو مستجیز
 از بخرد غافل شود بر بد تند . بعد آن عقلش ملامت می کند
 تو شدی غافل ز عقلت عقل نی . کز حضورش ملامت کردنی
 گر نبودی حاضر و غافل بدی . در ملامت گئی ترا سبلی زدی
 وز ازو غافل نبودی نفس تو . گئی چنان کردی جنون و نفس تو
 ۲۶۸۵ پس تو و عقلت چو اُصطرباب بود . زین بدانی قُرب خُرشید وجود
 قُرب بر بی چونست عقلت را بنو . نیست چپ و راست و پس یا پیش رو
 قُرب بر بی چون چون نباشد شاه را . که نیابد بحث عقل آن راه را
 نیست آن جُبُش که در اصبع تراست . پیش اصبع یا پیش یا چپ و راست
 وقت خواب و مرگ از وی رود . وقت بیداری فرینش می شود
 ۲۶۹۰ از چه ره می آید اندر اصبع . که اصبع بی او ندارد منفعت
 نور چشم و مَرْدَمَک در دیدات . از چه ره آمد بغیرش رجعت
 عالم خلقت با سوی و جهات . بی جهت دان عالم امر و صفات
 بی جهت دان عالم امرای صنم . بی جهت تر باشد امر لاجرم
 بی جهت بد عقل و علامُ الّیان . عقل تر از عقل و جان تر م زجان

پس و پیش A (۲۶۸۶) . بدانی A (۲۶۸۵) . بعد از آن AB Bul (۲۶۸۱)

از چه ره آید Bul (۲۶۹۱) . کاصبع B Bul (۲۶۹۰) . و . A om. (۲۶۹۱)

In K this (۲۶۹۲) . عقل علامُ Bul (۲۶۹۴) . سوی جیات AB Bul (۲۶۹۲)

and the following verse, and also the hemistichs in each verse, are transposed.

موری بر کاغذی می‌رفت نبشتن قلم دید قلم را ستودن گرفت،
 موری دیگر کی چشم تیزتر بود گفت ستایش انگشتانرا کن
 کی این هنر از ایشان می‌بینم، موری دیگر کی از هر
 دو چشم روشن‌تر بود گفت من بازورا ستایم کی
 انگشتان فرع بازو اند الی آخره،

مورکی بر کاغذی دید او قلم . گفت یا موری دگر این راز هم
 که عجایب نقشا آن کلك كرد . همچو ریحان و چو سوسن زار و وژد
 گفت آن مور اصبعست آن پیشه‌ور . وین قلم در فعل فرعست و اثر
 گفت آن مور یوم کز بازوست . که اصبع لاغر ز زورش نقش بست
 ۲۷۲۵ همچین می‌رفت بالا تا یکی . مظهر موران فطن بود اندکی
 گفت کر صورت مینید این هنر . که بخواب و مرگ گردد بی‌خبر
 صورت آمد چون لباس و چون عصا . جز بقل و جان نجبد نقشا
 بی‌خبر بود او که آن عقل و فؤاد . بی زتقلب خدا باشد جماد
 يك زمان از وی عنایت بر کند . عقل زیرك ابله‌ها می‌کند
 ۲۷۲۶ چوئش گویا یافت ذو القرنین گفت . چونك كوه فاف در نطق سنت
 کای سخن گوی خبیر رازدان . از صفات حق یکن با من بیان
 گفت روکان وصف از آن هایل ترست . که بیان بر وی تواند بُرد دست

الی آخره . Bul. om. نوشتن قلم . Heading: Bul.

این قلم A (۲۷۲۲) . همچو ریحانزار و سوسن زار . Bul. (۲۷۲۲)

ز زورش با دوست B . کا صبع . Bul. از بازوست . Bul. (۲۷۲۴)

و . A om. (۲۷۲۶) . تا بالا یکی A (۲۷۲۵)

هر دو بی تقلب حق A corrector has written . بی تقلب A . که این B Bul. (۲۷۲۸)

بیان در وی B (۲۷۲۲) . و رازدان Bul. (۲۷۲۱) . B om. (۲۷۲۴)

رفتن ذو القرنین بکوه قاف و در خواست کردن کی ای
کوه قاف از عظمت صفت حقّ مارا بگو و گفتن کوه قاف کی
صفت عظمت او در گفت نیاید کی پیش آن ادراکها فنا
شود و لایه کردن ذو القرنین کی از صنایعش کی در خاطر
داری و بر تو گفتن آن آسانتر بود بگوی،

رفت ذو القرنین سوه کوه قاف . دید او را کز زمرد بود صاف
گرد عالم حلقه گشته او محیط . ماند حیران اندر آن خلق بسبط
گفت تو کوهی دگرها چیستند . که پیش عظم تو باز ایستند
گفت رگهای من اند آن کوهها . مثل من نبوند در حسن و بها
من بهر شهری رگی دارد نهان . بر عروم بنه اطراف جهان^{۴۷۱۵}
حقّ چو خواهد زلزله شهری مرا . گوید او من بر جهانم عرف را
پس بجنبانم من آن رگدرا بفهر . که بدان رگ متصل گشت شهر
چون بگوید من شود ساکن رگم . ساکنم وز روی فعل اندر تگم
هیچو مَرَمَر ساکن و بس کارکن . چون رخرد ساکن وزو جنبان سخن
نزد آنکس که نداند عقلش این . زلزله هست از بخارات زمین^{۴۷۲۰}

Heading: AB عظمت صفات حق . Bul. عظمت صنعت حق . Bul. بگفت نیاید . Bul.

فنا شوند.

دید آنرا B . دید ویرا A (۴۷۱۱)

باز ایستند A (۴۷۱۴)

In A vv. ۴۷۱۵-۶ follow vv. ۴۷۱۷-۸, but the error is indicated in marg.

گوید و من B (۴۷۱۶)

اندر شکم A (۴۷۱۸)

In A the hemistichs of this verse are transposed. (۴۷۲۰)

چونك حيران گشتي و گيج و فنا . با زبان حال گشتي اِفِدِنَا
زَقَتِ زَقْنَسْت و چو لرزان می‌شوی . می‌شود آن زَقَتِ نِرم و مُسَوِّی
زَانَك شَكْل زَقْت بهر مِتَكْرَسْت . چونك عاجز آمدی لطف و یرست

نمودن جبرئیل علیه السّلم خود را بمصطفی صلی الله علیه و سلم
بصورت خویش و از هفتصد پیر او چون يك پر ظاهر شد
افقرا بگرفت و آفتاب محجوب شد با همه شعاعش،

۲۷۵۰ مصطفی می‌گفت پیش جبرئیل . که چنانك صورتِ تُست ای خلیل
مر مرا بنما تو محسوس آشکار . تا ببینم مر ترا نظاره‌وار
گفت نتوانی و طاقت نبودت . حص ضعیفاست و تَنَك سخت آیدت
گفت بنما تا ببیند این جسد . تا چه حد حص نازکست و بی‌مدد
آدمی را هست حصِ تِن سَنیم . لیک در باطن یکی خَلْقِ عظیم
بر مثال سنگ و آهن این تنه . لیک هست او در صَفَتِ آتش‌زنه
سنگ و آهن مَوَلِدِ ایجادِ نار . زاد آتش بر دو والد قَهَرِ بار
باز آتش دست‌کار و صفِ تِن . هست قاهر بر تِن او و شعله‌زن
باز در تِن شعله ابرهم‌وار . که ازو منهور گردد بُرجِ نار
لاجرم گفت آن رسول ذو قُتُون . رمزِ تَحْنُ الْآخِرُونَ السَّابِقُونَ

زفت. A (۲۷۵۴) می‌شود آن وقت. A. زفت زَقْت A (۲۷۵۳)

Heading: Bul. با همه شعاع. A. بر گرفت.

من ترا. B Bul. بنمای محسوس B (۲۷۵۶)

از صفت B (۲۷۶۰)

سنگ و سندان حاکم ایجاد نار BH (۲۷۶۱) and so A. The hemistich in the text is given as a variant in marg. H. A. زادش زن دو والد

و. AH Bul. om. هست بر تِن قاهر او B (۲۷۶۲)

یا قلم را ز قهر باشد که بر . بر نوید بر صحایف زان خبر .
 گفت کمتر داستانی باز گو . از عجبهای حق اے خبر نکو
 ۲۷۳۵ گفت اینک دشت بسدساله راه . کوههای برف پر کردست شاه
 کوه برگه بی شمار و بی عدد . می رسد در هر زمان برفش مدد
 کوه برف می زند بر دیگری . می رساند برف سردی تا تری
 کوه برف می زند بر کوه برف . دگر بدم زانبار بی حد شگرف
 گر نبودی این چنین وادی شها . تفت دوزخ محو کردی مر مرا
 ۲۷۴۰ غافلانرا کوههای برف دان . تا نسوزد پردهای عافلان
 گر نبودی عکسِ جمل برف باف . سوختی از نار شوق آن کوه قاف
 آتش از قهر خدا خود ذره ایست . بهر تهدید لثمان ذره ایست
 با چنین قهری که زفت و فایق است . برد لطفش بین که بر وی سابق است
 سبب بی چون و چگونه معنوی . سابق و مسبوق دیدی بی دوی
 ۲۷۴۵ گر ندیدی آن بود از فهم پست . که عقول خلق زان کان یک جوست
 سبب بر خود نه بر آیات دین . گئی رسد بر چرخ دین مرغ گلین
 مرغ را جولانگه عالی هواست . زانک نشو او ز شهوت وز هواست
 پس تو حیران باش بی لا و یلی . تا ز رحمت پیش آید محلی
 چون زفهم این عجایب کوتهی . گر یلی گویی تکلف می کنی
 ۲۷۵۰ ور بگویی فی زندگی گردنت . قهر بر بندد بدان فی روزنت
 پس همین حیران و واله باش و بس . تا در آید نصر حق از پیش و پس

(۲۷۳۴) ABH Bul. از صنایعهاش. corr. in marg. H.

(۲۷۳۷) B کوه برفین . (۲۷۳۸) Bul. و شگرف .

(۲۷۴۰) B پرده مر رازدان .

(۲۸۴۲) Bul. خود for چون . GH. as in text.

(۲۷۴۲) ABH Bul. برد لطفش م بر آتش سابق است .

(۲۷۴۵) B ازوم پست . and so Bul. A . گر ندیدی آن نقصان نواست .

(۲۷۵۰) H بر آن فی . (۲۷۵۱) B باش پس .

آن زره و آن خود مر چالش راست . وین حریر و رُود مر نعیش راست
 ۲۷۸۵ این سخن پایان ندارد ای جواد . ختم کن **وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِالرَّشَادِ**
 اندر احمد آن حی کو غار بست . خفته این دم زیر خاک یثربست
 و آن عظیم الخلق او کان صفدرست . بی تغییر مقعد صدق اندرست
 جای تغییرات اوصاف تنست . رُوح باقی آفتابی روشنست
 بی زنجیری که لا شرفیه . بی زنجیری که لا غربیه
 ۲۷۹۰ آفتاب از ذره کی مدهوش شد . شمع از پروانه کی بیهوش شد
 جسم احمد را نعلی بُد بدان . این تغیر آن تن باشد بدان
 همچو رنجوری و همچون خواب و درد . جان ازین اوصاف باشد پاک و فرد
 خود تنواعم و ربگوم وصف جان . زلزله افتد درین کون و مکان
 رویش گر یکدی آشفته بود . شیر جان مانا که آن دم خفته بود
 ۲۷۹۵ خفته بود آن شیر کز خواست پاک . اینت شیر نرسمار سَهْمَنَّاك
 خفته سازد شیر خود را آجنان . که تماش مرده داند این سگان
 ورنه در عالم کرا زهره بُدے . که رُبودی از ضعیفی تَرُبُدے
 کف احمد زان نظر مخدوش گشت . بحر او از مِهَر کف پرجوش گشت
 مه همه کفست معطی نورپاش . ماه را گر کف نباشد گو میاش
 ۲۸۰۰ احمد ار بگشاید آن پر جلیل . تا ابد بیهوش ماند جبرئیل
 چون گذشت احمد ز سدره و مرصَدش . وز مقام جبرئیل و از حدش
 گشت او را هین پسر اندر پسم . گفت رَو رَو من حریف تو نیم
 باز گفت او را یَا اے پرده سوز . من باوچ خود نرقنسم هنوز

این حریر H. آن حریر A. corr. above in H. آں لایس و خود AH (۲۷۸۱)

آفتاب ABHK Bul. (۲۷۸۸) این حی AH (۲۷۸۶)

تنواعم BK Bul. (۲۷۹۳) از پروانه کی در جوش شد B (۲۷۹۰)

تَرُبُدی GH. تا ربودی B (۲۷۹۷) و سَهْمَنَّاك Bul. نرسمار A (۲۷۹۵)

و معطی K (۲۷۹۶) گفت احمد H (۲۷۹۸) corr. in marg.

بر اوچ Bul. (۲۸۰۲) وز حدش AH (۲۸۰۱)

۲۷۶۵ ظاهر این دو بسندانی زیون . در صفت از کان آهنا فروز
 پس بصورت آدمی فرع جهان . وز صفت اصل جهان این را بدان
 ظاهرش را پشته آرد بچرخ . باطنش باشد محیط هفت چرخ
 چونک کرد الحاح بنمود اندکی . هیتی که شود زو مندی
 شهری بگرفته شرق و غرب را . از مهابت گشت بی هوش مصطفی
 ۲۷۷۰ چون زبیم و ترس بپوشش بدید . جبرئیل آمد در آغوش کشید
 آن مهابت قسمت بیگانگان . وین نجش دوستان را یگان
 هست شاهان را زمان بر نشست . قول سرهنگان و صارمها بدست
 دورباش و نیزه و شمشیرها . که بلرزند از مهابت شیرها
 بانگر جاوشان و آن جوگانها . که شود سست از نهیش جانها
 ۲۷۷۵ این برای خاص و عام ره گذر . که گذشتان اندر شهنشاهی خبر
 از برای عام باشد این شکوه . تا کلام بکبر نهند آن گروه
 تا من و ما هائے ایشان بشکند . نفس خودین فتنه و شرکم کند
 شهر از آن ایمن شود کان شهریار . دارد اندر قهر زخم و گیر و دار
 پس بپیرد آن قوسها در نفوس . هیت شه مانع آید زان نفوس
 ۲۷۸۰ باز چون آید بسوی بزم خاص . گی بود آنجا مهابت یا قصاص
 حلم در حلمست و رحمتها بجوش . نشنوی از غیر جنگ و ناخروش
 طبل و کوس قول باشد وقت جنگ . وقت عشرت با خواص آواز جنگ
 هست دیوان محاسب عام را . و آن پری رویان حریف جام را

کان و آهنا A. بسندان A. ظاهرا این B (۲۷۶۵)

ظاهرش باشد زیون زخم فرخ BK (۲۷۶۷)

و. Bul. om. (۲۷۷۲) . هیتی که کوه گردد مندی B (۲۷۶۸)

In B vv. ۲۷۷۲ and ۲۷۷۳ are transposed. (۲۷۷۲)

تا گذشتان B (۲۷۷۵) . مست Bul. for پست A (۲۷۷۴)

and نو تی غروش B Bul. (۲۷۸۱) . که بود Bul. (۲۷۸۰) . بپند K (۲۷۷۶)

کوس و قول A (۲۷۸۲) . so corr. in H.

تا ۲۸۲۵ بر فلک محمود از مسلكه . نشو دیگر بخشدش آن مطبعه
 هین زما صورت گری و جان زتو . نه غلط هم این خود و هم آن زتو
 بر فلک محمودی ای خورشید فاش . بر زمین هر تا ابد محمود باش
 تا زمینی با سمان بلند . يك دل و يك قبله و يك خوشوند
 تفرقه بر خیزد و شرك و دوی . وحدتست اندر وجود معنوی
 چون شناسد جان من جان ترا . یاد آرند اتحاد ماجرای
 موسی و هارون شوند اندر زمین . مختلط خوش همچو شیر و انگین
 چون شناسد اندك و مكر شود . مكری اش پرده سائر شود
 بس شناسایی بگردانید رو . ختم کرد آن مه زناشکری او
 زین سبب جان نبی را جان بد . ناشناسا گشت و پشت پای زد
 این ۲۸۲۵ این همه خواندی فرو خوان لم یکن . تا بدانی لَحْ این گیر کهن
 پیش از آنك نقش احمد فرمود . نعت او هر گبر را تعویذ بود
 کین چنین کس هست یا آید پدید . از خیال رؤش دلشان می طپید
 سجده می کردند کای رَبِّ بشر . در عیان آرایش هر چه زودتر
 تا بنام احمد امر یَسْتَفْتَحُونَ . یاغیان شان می شدندی سزنگون
 هر کجا حرب مهولی آمدی . غوثان کرائی احمد بدی ۲۸۴۰
 هر کجا بیماری مَزْمَن بدی . یاد او شان داروی شافی شدی
 نقش او می گشت اندر راهشان . در دل و در گوش و در افواه شان
 نقش او را کی بیابد هر شغال . بلك فرع نقش او یعنی خیال

بر فلک محمود A (۲۸۲۷) . هم این زتو هم آن زتو A Bul. (۲۸۲۶)

ماجرا BHK اتحاد و ماجرا A Bul. خود شناسد A (۲۸۲۰) . شرك دوی A (۲۸۲۱)

آن گیر A Bul. (۲۸۲۵) . چشم کرد A (۲۸۲۲)

تا آید Bul. (۲۸۲۷) . نفس احمد A (۲۸۲۶)

غوثان Bul. (۲۸۴۰) . یاغیان شان AB Bul. (۲۸۲۹)

یاد احمد B (۲۸۴۱)

گفت بیرون زین حد ای خوش فَر من . گر زخم پَری بسوزد پَری من
 ۲۸۰۵ حیرت اندر حیرت آمد این قصص . بیهشی خاصگان اندر اخص
 بیهشیها جمله اینجا بازی است . چند جان داری که جان پردازی است
 جبرئلا گر شریفی و عزیز . تو نه پروانه و نه شمع نیز
 شمع چون دعوت کند وقتِ فروز . جان پروانه نهریزد زسوز
 این حدیث مقلب را گور کن . شیرا بر عکس صید گور کن
 ۲۸۱۰ بند کن مثک سخن شایست را . واکن انسان فلما شیت را
 آنک بر نگذشت آجزاش از زمین . پیش او معکوس و فلما شیت این
 لا تُغَالِفُهُمْ حَبِیْ دَارِهِمْ . یا غَرِیْبًا نَازِلًا فِی دَارِهِمْ
 اَعْطِ مَا شَاءَ وَاَرَامُوا وَارْضِهِمْ . یا طَعْمًا سَاكِنًا فِی اَرْضِهِمْ
 تا رسیدن در شه و در ناز خوش . رازبا با مرغزے و ساز خوش
 ۲۸۱۵ موسیا در پیش فرعونِ زمن . نرم باید گفت قَوْلًا لَیْسًا
 آب اگر در روغن جوشان کوی . دیگکان و دیگرا ویران کوی
 نرم گو لیکن مگو غیر صواب . وسوسه مفروش در لَینُ الخطاب
 وقتِ عصر آمد سخن کوتاه کن . ای که عصرت عصرا آگاه کن
 گو تو مرگل خواره را که قند به . نرمی فاسد مکن طینش میده
 ۲۸۲۰ نطق جانرا روضه جانستی . گر زحرف و صوت مُسْتَفِیْتِ
 این سرِ خر در میان قندزار . ای بسا کس را که بنهادست خار
 ظن بیزد از دُور کان آنست و بس . چون قُحْ مغلوب وای رفت پس
 صورت حرف آن سرِ خردان یقین . در رزم معنی و فردوس برین
 ای ضیاء الحق حُسامُ الدِّین در آر . این سرِ خرا در آن بطیخزار

ورنه پروانه A. گر شریف و گر عزیز Bul. (۲۸۰۷)

Bul. (۲۸۱۴) حخن شایست را Bul. (۲۸۱۰)

گوی مرگل خواره B (۲۸۱۶) . مروزی Bul. مرغزی K. مرغزی H. مرغزی G (۲۸۱۴)

درین بطیخزار Bul. (۲۸۲۴) . که زحرف Bul. (۲۸۲۰)

نقش او بر روی دیوار افتد . از دل دیوار خون دل چسبد
 آن چنان قرخ بود نقشش برُو . که رهد در حال دیوار از دو رُو ۲۸۵۰
 گشته با یک روی اهل صفا . آن دورویی عیب مر دیوار را
 این همه تعظیم و تغیم و وداد . چون بدیدندش بصورت بُرد باد
 قلب آتش دید و در دم شد سیاه . قلب را در قلب گئی بودست راه
 قلب وزد لاف آشواقِ محک . تا مُردان را در اندازد بشک
 افتد اندر دامِ مکرش ناگهی . این گمان سر برزند از هر خسی ۲۸۵۰
 کین اگر نه نقدِ پاکیزه بُدی . گئی بسنگِ امتحان راغب شدی
 او محک میخواهد اما آن چنان . که نگردد قلبی او زان عیان
 آن محک که او نهان دارد صفت . فی محک باشد نه نور معرفت
 آینه کو عیبِ رُو دارد نهان . از برای خاطرِ هر قشبان
 آینه نبود مُناقض باشد او . این چنین آینه تا توانی مجو ۲۸۵۰

(۲۸۴۸) A om. و.

(۲۸۵۰) Suppl. in marg. H. In B vv. ۲۸۵۰ and ۲۸۵۱ are transposed.

(۲۸۴۱) BH in the second hemistich زدی محک دیدی . The text reading
 is suppl. in marg. H. (۲۸۵۴) A کو for کی.

(۲۸۴۵) B آینه را هرگز مجو . Bul. تا تانی . After this verse Bul. adds:

آینه جو راستگو و بی نفاق . ختم کن والله اعلم بالوفاق

This verse is suppl. in H by a later hand, with the following note: بیت اخیر
 در بعض نسخ نوشته دیده شد و بدین محل نقل کرده ورنه در اصل تحریر ننوشته بود.

تمّ المجلد الثاني من المثنوی المعنوی،

کتاب

مثنوی معنوی

تألیف

جلال الدین محمد بن محمد بن الحسین البلخی ثم الرومی
جلد سوّم

بعد از مقابله با پنج نسخه از نُسخ قدیمه بسعی و اهتمام و نصیح

رینولد آلین نیگلسون

در مطبعه بریل در لیدن از بلاد هلاند بطبع رسید

سنه ۱۹۲۹ مسیحی

See N.C.
1717175

$\frac{2}{6}$, $\frac{5}{9}$, $\frac{9}{11}$, $\frac{11}{13}$, $\frac{14}{15}$, $\frac{15}{18}$, $\frac{18}{19}$, $\frac{19}{21}$, $\frac{4}{20}$, $\frac{26}{23}$

Archaeological Library

20684

Call No.

891.551/Rum/Nic

Author—Nicholson, R.A.

Title

The Math news of
Tala'uddin Rumi vol. 3.

"A book that is shut is but a block."

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL LIBRARY

GOVT. OF INDIA
Department of Archaeology
NEW DELHI

Please help us to keep the book
clean and moving.